ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale

Directrice : Arpik Missakian

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆ.	Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ 1 ՄԱՐՏ DIMANCHE 1er MARS 1970

Le Numéro 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 11·753 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 46e ANNÉE — N° 11.753

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԻՒՆՈՏ ՅԻՄՆԱՄԵԱԿ

Մերձաւոր Արեւելքի Նախկին Ռազմիկներու Դաշնակցութիւնը այսօր՝ Կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին Ինվալիտի Սէն Լուի մատուռին մէջ կ'ոդեկոչէ յիշատակը Ֆրանսացի, հայ, սուրիացի, լիբանանցի, սենեկալցի եւ հնդկաչինցի այն զինուորներուն, որոնք առաջին աշխարհամարտին ինկան պատուոյ դաշտին վրայ : Արարողութեան ներկայ պիտի ըլլայ Ռազմիկներու նախարարը, յանուն կառավարութեան :

Ռազմիկներու Դաշնակցութիւնը կազմակերպած է նաեւ չոգենաւով դէպի Սուրիա, Լիբանան ու Կիպրոս ուխտագնացութիւն մը, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Ապրիլ 25էն Մայիս 27 :

Այս արարողութիւնն ու ուխտագնացութիւնը՝ Ֆրանս. բանակին կողմէ կի լինին Սուրիոյ, Սուրիոյ եւ Լիբանանի զրաւման յիսնամեակին առթիւ :

Գովելի է անշուշտ ձեռնարկը : Երախտապիտական պարտականութիւն մըն է ոդեկոչել յիշատակը կանոնաւոր թէ կամաւոր այն մարտիկներուն, որոնք իրենց կեանքը զոհեցին ռազմադաշտերու վրայ, յանուն դաշտիարի :

Հայ կամաւորներ փութացեր էին եւ պիտոյն ու հեռաւոր Ամերիկայէն դէպի Կիպրոս՝ այն հաստատ յոյսով, որ Թուրքը ընդմիշտ պիտի վտարուէր Կիլիկիայէն եւ հայկական ինքնավար բոյն մը կեանքի պիտի կոչուէր պատմական այն հողերուն վրայ, ուր ամբողջ երեք դար՝ 1080էն մինչեւ 1375՝ ծաձանած էր անկախ Հայաստանի նուիրական դրօշը՝ Ռուբինեանց, Հեթումեանց եւ Լուսինեաններու հարստութեանց օրով :

Հայերը ջախջախիչ մեծամասնութիւն կը կազմէին Արեւելեան Լեգէոնին մէջ, որ կը մասնակցէր Զօր. Ալէնպիի «եգիպտական Արշաւաքանակ»ի ընդհանուր յարձակողականին, 1918 Սեպտ. 18էն 19 լուսնալիք գիշերը :

Նոյնիներու առաջին ժամերուն իսկ հայ կամաւորները կ'արձանագրէին Արաբայի փառապանծ յաղթանակը՝ ռազմադաշտին վրայ ձգելով քանի մը տասնեակ նահատակներ, հերոսի լուսապսակը իրենց ճակտին :

Կը զրաւէր Կիլիկիան :

Կամաւորները կը հաւատային թէ հասած է փրկութեան ժամը : Արեւելեան լեգէոնը կը դառնար Հայկական լեգէոն : Հայ կամաւորները կ'ընկերանային Ֆը – րանսիներուն՝ զրաւելու համար Ատանան, Մարաշը և Կիլիկիան այլ հայաւաններ :

Հերոսական կռիւներ, զոհեր, նահատակներ Ֆրանսական դրօշին տակ՝ պատմական Կիլիկիոյ ամէն կողմը :

Միայն զինուորնե՞ր :

Հապա՞ Մարաշի, Այնթապի ու Հաճընի մէջ տասնեակ հազարաւոր անպաշտպան ու անմեղ մարդոց, կիներու եւ երախաներու նահատակութիւնը :

Ցանուն ինչի՞ :

Ազատութեան խորհրդանշան Ֆրանսան եռագոյնին փարած՝ կրակի մէջ կը նետուէր Հայութիւնը, այն հաստատ հաւատքով, որ հնչած էր ժամը, պիտի ազատագրուէր Կիլիկիան, չնորհիւ յաղթական զաշնակիցներու աջակցութեան : Զարհուրելի եղաւ հիասթափութիւնը : Ո՛չ հաւատք մնաց, ո՛չ իսկ՝ յոյս :

Անդնդախոր աղջամուղջ :

Աբիւնո՛ց յիսնամեակ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՄՓԻՏՈՒԻ ՍԱՆ-ՖՐԱՆՍԻՍՔՈՅԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ԱՆԳԱՄ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆ Է ՈՐ ԿԸ ԽՕՍԻ

Այս անգամ՝ մտաւորականը, համալսարանականն էր որ խօսեցաւ Սան Ֆրանսիսքոյի մէջ : Արդարեւ քաղաքականութիւնը վերջացած էր նախագահ Փոմփիտուի համար եւ Քոմբընուէլթ Փլըպի ճաշին առեն, խոր վերլուծում մը ըրաւ Պղատոնէն մինչեւ Պօտլէր : Պղատոնէն ի վեր, բաւ Փոմփիտու, բազմաթիւ փիլիսոփաներ զատապարտած են քաղաքական կրթութեան չարիքները եւ այդ նիւթին մասին ըսած՝ ինչ որ պէտք էր : Պէտք չէ մոռնալ թէ մարդը դատապարտուած է աշխատելու եւ թէ անոնք, որ կ'ապրին առանց աշխատելու, թող ըլլան հիմի, այդկրնան ընել միայն չնորհիւ ուրիշներու աշխատանքին : Երիտասարդութեան տաղնապն ալ այսօրուան յատուկ չէ : Թեքնիք, ընկերային կամ քաղաքական ամէն փոփոխութեան չրջանին, երիտասարդութիւնը ունեցած է, ինչ որ վիպականութեան առեն, կը կոչէին «զարուս ցաւը » :

Նախագահ Փոմփիտու հարց կուտայ «յեղափոխական չարժո՞ւմի մը առջեւ կը գտնուինք թէ ոչ զարու որեւէ տագնապի : Եթէ միայն երիտասարդութիւնն ըլլար, երկրորդին կուտայի ընտրութիւնը : Իր քննադատութիւնը բացասական կը մնայ եւ չաճախ ոչնչութեան կը տա – նի : Աւելի քան կարլ Մարքսի խորհիլ չի՞ տար Համլէթի թու տայ, թու սլիփ, թու սլիփ, փէր չէնս, թու տրիմ (մեռնի՛լ, ներհնել, ներհնել, երանի երազել) : Անձնասպանութիւնը կամ ձրի ոճիրը կամ եւ տրուիին միջոցաւ երազ մը : Այդ չէ՞ զոր կը տեսնենք :

Ինչ որ ծանրակչիռ է, կ'ըսէ Փոմփիտու, երիտասարդութեան այս տագնապին մէջ, այն է որ չափահասները զայն կը նկատեն քաղաքակրթութեան տաղնապը : Մեր պարտականութիւնը իրաց այս կացութեան առջեւ պէտք է ըլլայ նախ մեր աչքերը բանալ ներկային վրայ, ապա հարց տալ ապագային մասին : Ներկան մեծ անհատասարութիւն մըն է մարդոց միջեւ : Աղքարութիւնը հոս է, մեր ընկերութեանց մէջ : Ապա – դա՞ն, պատասխանն է զոր պէտք է դնենք Պօտլէրի հարցումին «Աչխարհ այլեւս ի՞նչ ունի ընելիք երկնքին տակ» եւ դիտնալ եթէ ինչպէս կը նախատեսէք .— «Պիտի կորսուինք անկէ ուրկէ հաւատացինք որ կ'ապրինք » : Մէկ խօսքով, խմաստ մը տալ քաղաքային եւ թէքնիք քաղաքակրթութեան, որու մէջն ենք :

Փոմփիտուի համար՝ խմաստութենէն աւելի հաւատքի պէտք ունինք, բացասականէն աւելի՝ յոյսի ազատագրելու համար մարդը մեքենական քաղաքակրթութեան պարտադրանքներէն :

Շաբաթ օր, Փոմփիտու Սան – Ֆրանսիսքոյէն Շիքակօ կը մեկնէր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒՍ. ՎԻԼԹՆԱՄԻ համալնավար ուժերը կը չարունակեն իրենց յառաջխաղացումը Լաոսի մէջ : Ժաոի հովիտի զբաւումը զրեթէ ամբողջացնելէ ետք, այժմ կը պատրաստուին նոր յարձակումներու : Դեռ յայտնի չէ իրենց հետապընդած ծրագիրը, քանի որ կրնան յառաջանալ քանի մը ուղղութեամբ : Ցա – մենայն դէպս մայրաքաղաքէն 150 քլմ. հեռաւորութեան վրայ կը գտնուին : Ա – մերիկացիներու հաչուով՝ 9000 հիւս. Վիէթնամցիներ զործադրութիւններուն կը մասնակցին՝ իրենց եւին ունենալով 10 հազար զինուորի պահեստ : Աստոնց դէմ դնող արքայական ուժերու թիւը հինգ հազար է. կան նաեւ 12 հազար լեռնականները (Մէօ) :

ՀՈՆՔ – ՔՈՆԿի «Սթառ» թերթը կը դրէ, թէ Ֆրանսա յիսուն Միրաժ օդա – նաւ ծախած է Զինաստանի, ինչ որ զգալի նպաստ մըն է կարմիր Զինաստանի օդային ուժին :

ՎԱՐՇԱՒԱՅի դատարանը երեքչն չորսուկէս տարուան բանտարկութեան վճիռ արձակեց լեհ հինգ մտաւորականներու հանդէպ, որոնք պահանջած էին դրաքն – նութեան ջնջումը Լեհաստանի մէջ :

ԳԱՀԻՐԻի թերթերը կը գրեն, թէ Խորհ. Միութիւն Միկ օդանաւեր յանձնեց Սուտանի : Այժմ աչխատանք կը տարուի սուտանցի օդանաւորդներ պատրաստելու համար : Եուկոսլաւիոյ նախադահը՝ Թիթօ, Գահիրէի մէջ տեսակցեցաւ Նասըլ հետ : Գահիրէէն եաք Թիթօ Թրիփոլի պիտի այցելէ :

«ՊՐԱՒԴԱ»ի մէջ մառեչալ Գրիչքօ, որ Խորհ. Միութեան պաչտպանութեան նախարարն է, կը գրէ, թէ «մեր ուժերը միչտ կազմ եւ պատրաստ են» :

ՊԱՂՏԱՏԻ յատուկ ատեանը դատապրներու նոր խումբ մը սկսած է դատել :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔի երեք Մեծերը՝ Մ. Նահանգներ, Անգլիա եւ Ֆրանսա, համաձայնեցան Ռուսերու հետ հանդիպում մը ունենալու Պերլինի հարցի կարգադրութեան համար : Խօսակցութիւնները տեղի պիտի ունենան Արեւմտեան Պերլինի մէջ, Մարտի վերջերը :

ԿԱԶԱՑԻ չրջափիճին մէջ, վերջին օրերուն, խափանարարական ձեռնարկներ կ'ըլլան : Արդարեւ ձեռնաուէմբեր կը նետուին իսրայելեան կառքերու եւ փոխադրական այլ միջոցներու վրայ : Ձեռնաուէմբ մը 36 արաբ վիրաւոց : Իսրայէլի վարչապետը՝ Տիկին Մէյր, կրկին անգամ ազդարարեց Արաբներուն, որ վերջ տան օդանաւային եղեռնափորձերուն, այլապէս «Իսրայէլ հարկ եղած միջոցները ձեռք կ'առնէ » :

Վիլհն գեհին զօրաւոր հոսանքին զոհ դացին երեք պարմանուհիներ՝ խեղդուելով : Պատանիները իրենց ընկերներուն հետ ֆայֆի փորձ կը կատարէին, երբ ջուրը խուժեց եւ իրենք ալ անհետացան :

ՋՈՒԻՅԵՐԻՈՑ մէջ լրտեսական նոր դանց մը երեւան ելած է, որ կ'աչխատէր Ռուսերուն եւ Ռումանացիներուն :

ՎԻԿՏՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ մըն է փարիզ կը գտնուէր Վիկտոր Համբարձումեան, նախագահելու համար Գիտական Միութեան միջազգային Խորհուրդի նստաչրջանին :

Հինգչաբթի իրիկուն, Վիկտոր Համբարձումեան անդրէն դասախօսութիւն մը տուաւ Փարիզ Ասթրօֆիզիք հիմնարկութեան մէջ, նիւթ ունենալով Բիւրական Աստղադիտարանին նոր հետազոտութիւնները, որոնց հիմնականն է՝ բռնկող աստղերու ուսումնասիրութիւնը :

Վիկտոր Համբարձումեան Հայաստան վերադարձաւ Շաբաթ առաւօտ :

Այս առթիւ մեր աչխատակից՝ Գրիգոր Համբարձումեանի յօդուածը կարդալ Երեքչաբթի օր :

Հէքեաթ

Պիտի գայ օր մը, երբ բանաստեղծ տըղայ մը վերջին անգամ պիտի պատմէ իր սիրած աղջկան, թէ ժամանակին, կար ու չկար, Սէն գետը կար :

Սէնը կը հոսէր դանդաղ, կարծես յամենալով, լճանալով, ինչպէս մեծ տըխրութիւնները, ինչպէս սէրը՝ որ նուազում է ունեցած այլեւս եւ չի տենչար :

Գետի երկու ափերուն կը տարածուէր հսկայ քաղաք մը, Փարիզ :

Փարիզի մէջ միլիոններով մարդիկ կային եւ բոլորը կը նմանէին իրարու, մեռելներու նման .

Երեւակայէ սիրելիս, միլիոններով մարդիկ նոյն աչքերով :

Եւ ամէնուն սրտերուն մէջ կեանքն ապրուած էր արդէն ,

Հակառակ անոր, որ Սէնի երկու ափերուն վրայ կար արշալոյս ու վերջալոյս :

Կար գիշերը Փարիզի եւ իր լոյսերը կը թափէր Սէնին վրայ, տարտամօրէն , հոս ու հոն ,

Գերեզմանի մը վրայ նետուած ծաղիկներու նման :

— Ձիշդ այդպէս են աչքերդ, սիրելիս, ուր կը տեսնեմ ահա թէ այլեւս չես սիրեր :

ԶՈՒԼԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ ԱՐՄԵՆԱԿ ՄՆՋՈՅԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Հայ գիտական միտքին համար մեծ կորուստ մը եղաւ Ակադ. Արմենակ Մնջոյեանի յանկարծադէպ մահը : Գիտնականը հազիւ վաթսունեւհինգ տարեկան էր :

Ծնած էր Սարիղամիչ, 1904 Նոյեմբեր 23ին : Փոքր տարիքէն լծուած է աչխատանքի , երբ իր ծննդավայրին մէջ իսկ եղած է դեղարանի աչխատող : 1928ին կ'ուսուցիչ Մոսկուայի քիմիագիտութեան եւ դեղագործութեան հիմնարկութիւնը, իսկ 1933ին՝ Երեւանի բժչկական հիմնարկութիւնը : Մինչեւ 1946 վարիչն էր Երեւանի բժչկական հիմնարկութեան օրկանական քիմիագիտութեան ամպիոնի , իսկ մինչեւ 1950՝ նոյն ճիւղի ամպիոնի վարիչը այս անգամ Երեւանի համալսարանին մէջ :

Սկիզբը ուսումնասիրած է Հայաստանի բոյսերն ու հանքային հումնիւթերը՝ օգտագործելու համար զանոնք դեղերու պատրաստութեան մէջ :

1944ին ստացաւ փրոֆէսէօրի կոչում :

1947ին կը նչանակուի տնօրէն Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի քիմիա – դեղագործութեան գիտահետազօտական տարրալուծարանի :

1950ին կ'ընտրուի թղթակից – անդամ Հայաստանի Գիտ. Ակադեմիայի, իսկ երեք տարի եաք՝ 1953ին՝ կը դառնայ իսկական անդամ :

Մեծ զարկ տուած է դեղերու պատրաստութեան աչխատանքին : Տարիներու ընթացքին գտած ու չրջանառութեան դրած է մեծ օգուտ ունեցող այլազան դեղեր՝ սրտի, մկաններու, չիղերու հիւանդութեանց դարմանումի համար :

Հրապարակած է 250 աչխատութիւն :

Գիտնականին կատարած հետազոտութիւններուն չնորհիւ՝ Հայաստանի մէջ զարգացան քիմիագիտութեան եւ դեղագործութեան քանի մը ճիւղերը : Տարիներ չարունակ ճիղ ու չանք չէ խնայած, որպէսզի հայ քիմիագէտներու հոյլ մը հրապարակ գայ Հայաստանի մէջ :

Ակադ. Ա. Մնջոյեանի մահով բաց մը կը ստեղծուի հայրենի գիտական կեանքին մէջ, յատկապէս՝ դեղագործութեան ճիւղին մէջ :

La Princesse des Ursins

SA VIE, SES LETTRES (*)

de

MARIANNE CERMAKIAN - VORPERIAN

———o———

Ցունուար ամսուն, Սորպոնի դրական համալսարանին մէջ, Տիկին Մարիան Սերմաքեան ներկայացուց իր թէզը «Իւրսէնի իշխանուհին, իր կեանքը, իր նամակները», 700 էջնոց դիւրք մը, հինգ ժամ տեւող քննութենէ մը ետք, առացաւ Sofքէօn էս Լէքրի (Sofքօրա տ'Էքա) տիտղոսը «չատ պատուաւոր» նիշով։

ՀԵՂԻՆԱԿԸ

Տիկին Սերմաքեան, անդրանիկ աղջիկն է հայ տաղանդաւոր բանաստեղծ Ռուբէն Որբերեանի։ (ո՞վ չի յիշեր կամ չէ արտասանած իր դասական դարձած «Գիւղիս ճամբան» իր ամբողջական դործե – րէն «Ովասիս»ի մէջ)։

Մարիան Որբերեան իր կրթութիւնը ստացած է Փարիզ, 1934ին, քան տա – րեկանին կ'ըլլայ «Լիսանսիէ էս Լէթր» 1935ին կ'անցընէ «Տիրլօմ տ'Էքիւտ Սիւ – քէրիօր» քննութիւնը եւ կը վկայուի։ 1936ին կ'անցընէ իտալերէնն լեզուի վը – կայականը, 1937ին տարի մը կ'ուսանի Անգլիա, պատրաստելու իր բրօֆէսօրի աստիճանը։

Կ'ամուսնանայ 1937ին. եւ իր ամուս – նոյն հետ կը մեկնի Զեխոսլովաքիա, ուր իր ամուսինը ճարտարարուեստի մէջ, մեծ պաշտօնի մը կանչուած էր։

1940ին կը ծնի իր զաւակը Ռուբէն, ներկայիս, վկայուած Պէրքլէի համալը – սարանէն Քալիֆորնիա, եւ Բրօֆէսէօր Լավալի (Գէպէք · Գանատա համալը – սարանին մէջ)։

1947 – 1950 Մինչեւ Արեւելք։ 1950–1960 Եթովպիա ուր իր ամուսինը խորհրդա – կան նշանակուած է կառավարութեան։

1953ին Փարիզ կուգայ Սորպոնի մէջ անցընելու իր առաջին թէզը «Քաղաքա – կան եւ դրական բարեկամութիւն մը, Մատամ մը Մէնթընօն, եւ Իշխանուհի Իւրսէն», չատ յաջող կերպով։

1960ին կը մեկնի Միացեալ Նահանգներ (Քալիֆորնիա), եւ ներկայիս Ֆրանսա – կան դրականութեան բրօֆէսէօր է Միլս Գոլէճի մէջ, Օքլանտ։

Կը շարունակէ նաեւ իր դրական պըր – պտուտները ամէն տեղ, կ'աշխատակցի Ֆրանսական եւ ամերիկեան դրական հանդէսներու, կը հրատարակէ զանազան դրութիւններ։

1970ի Ցունուարին եկաւ դարձեալ Փա – րիզ, անցընելու իր թէզը, եւ վերադար – ձաւ Ամերիկա, շարունակելու իր պաշ – տօնը, նոր փայլով մը։

Տիկին Սերմաքեան անցեալ տարի դժ – բախտութիւնը ունեցաւ կորնդնելու իր ամուսինը։ Գիրքը իր ամուսնոյն յիշա – տակին ձօնած է։

Քալիֆորնիոյ մէջ կը մասնակցի հայ – կական կեանքին, հմուտ է հայերէնի եւ հայ դրականութեան։

Իր զուարթ բնաւորութեամբ սիրուած է բոլորէն, եւ մեծ համբաւ ունի Հայե – րուն եւ Ամերիկացիներուն մօտ։

ԳՐՔԻՆ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ

Մարի Անն տը լա Թրէմուալ ծնած է Փարիզ 1642ին, առաջին անդամ կ'ամուս – նանայ 15 տարեկանին, Շալէի իշխանին հետ։ 1675ին երկրորդ անդամ կ'ամուս – նանայ Բրէնանի դուքսին հետ, կը հաս – տատուի Իտալիա։ Իր բացառիկ խմացա – կանութեամբ, եւ չնորհիւ իր մեծ կա – րողութեանը էնթրիկներու մէջ, իր պա – լատը կը դառնայ Ֆրանսական ազդեցու – թեան մեծ կեդրոն մը։

Երկրորդ անդամ կ'այրիանայ 1698ին, կը վերադառնայ Ֆրանսա, կ'առնէ Իւ – սէնի իշխանուհիի տիտղոսը։

Լուի 14րդ իր պաշտպանութեան տակ կ'առնէ զինքը, չնորհելով լայն կենսա – թոշակ մը։

Երբ Անժուի դուքսը Սպանիոյ թագա – ւոր կը հռչակուի, Իւրսէնի իշխանուհին կը մեկնի Սպանիա եւ կը դառնայ պա – լատին «սենեկապետներուն պետը», իր ազդեցութեամբ կը կառավարէ Սպա – նիան, ազդելով թագուհիին վրայ, եւ թագուհին ալ իր կամքով կը կառավարէ թագաւորը։

Բայց կարդինալ տ'Էսթրէ կը մեղադրէ էնթրիկներու վարպետ իշխանուհին, որ Լուի 14րդի կողմէ, հոն կը կանչուի՝ վերադայլ։

Բայց դարձեալ կը յաջողի վերադառ – նալ Սպանիա աւելի զօրաւոր քան եր – բեք։

Իւթրէխթի դաշնագրով իշխանութիւն մը կը ստանայ Հոլանտայի մէջ։

Սպանիոյ թագուհին կը մեռնի։ Իւր – սէնի իշխանուհին կ'ամուսնացնէ այրի թագաւորը, իր բարեկամուհիին Էլիզա – պէթ Ֆարնէզի հետ։

Բայց նոր թագուհին քանի մը ժամա – նակ վերջ կ'աքսորէ զինքը։

1714ին կը վերադառնայ Փարիզ։ Իրեն չատ պաղ ընդունելութիւն մը կ'ըլլայ արքունիքին կողմէ, իշխանուհին կը քաշուի Հոմ, ուր կը վախճանի 1722ին, 80 տարեկանին։

ԳԻՐՔԻՆ ՈԳԻՆ

Տիկին Սերմաքեան կը սիրէ իշխանու – հին։ Ապրած Լուի 14րդի դարուն, ա – ւելի հալածուած քան պաշտպանուած պատմաբանները ամբողջովին չեն ու – սումնասիրած իր կեանքը։

Տիկին Սերմաքեան ամբողջ 17 տարի պրպտած է արխիւները Ֆրանսայի, Ի – տալիոյ, Սպանիոյ եւ Անգլիոյ գրադա – րաններուն մէջ։

Իշխանուհիին երիտասարդութիւնը եւ ծերութիւնը նկարագրելու ճշմարտօրէն։

Սպանիոյ մէջ կատարած իր մեծ դերը մանրամասնօրէն կը բացատրէ հեղինա – կը։ «Անձ մը որ կը սեռի իշխանական մեծ եւ հին դերդաստանէ մը, 80 տար – ուան կեանք մը, Եւրոպայի մէջ, ուր կը տիրեն քաղաքական եւ միջազգային կը – ռիւները չարունակական երթ ու դարձ մը իր ծննդավայր հայրենիքէն, դէպի իր ընդդրկած հայրենիքը հասած ծերու – թեան, կը չարունակէ մասնակցիլ քաղա – քակ բոլոր եւեւէյներուն։

Իշխանուհի Իւրսէնի 45 տարուան նա – մակագրութիւնը մէջտեղ հանած է, Տի – կին Սերմաքեան, ուսումնասիրած զայն մանրամասնօրէն համակրութեամբ, հե – տաքրքրութեամբ եւ կեանքոտ։ Թղթակ – ցութիւն իր բարեկամներուն եւ թշնա – միներուն հետ։ Այդ նամակներով կ'ապ – րինք Գոռնէյլի եւ Մոլիէռի աշխարհին մէջ։ Հոնորէ Տիւրֆէ, Մատամ մը Լա – ֆայէթ, մը Ռէյ, Սէն – Սիմոն, բոլորն ալ ներկայ են։

Հեղինակը դիրքը կը ներկայացնէ չատ կեանքոտ ձեւով, ինչպէս իր դուարթ հե – բոսուհի իշխանուհին, կատարեալ վէպ մըն է որ կը կարդանք այդ նամակներու միջոցաւ։

Փաստագի պատմութիւն մը, հարուստ, չատ մը նորութիւններով, եւ բացառիկ փաստաթուղթերով մանրամասն ազ – դիւրներով չատերը անտիպ։

Գալով դրքին մատենադրութեան չատ կարեւոր եւ լայն աշխատանքի դործիք մըն է, ուսումնասիրելու համար Ֆրան – սան, Իտալիան եւ Սպանիան, Լուի 14րդի դարուն։

ԱՐԾԷՔԱԻՈՐ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մարիան Սերմաքեան, իր այս հսկայա – կան ձեռնարկով մեծ ծառայութիւն մը կը մատուցանէ Ֆրանսական մատենա – դրութեան եւ դրական պատմութեան։

Ամբողջ 17րդ դարուն դրական, քաղա – քական, պատերազմական կեանքն է, կ'ապրինք բոլոր դրագէտներուն եւ թա – տերագիրներուն հետ · պալատն եւ Եւ – րոպայի արքունիքներուն կեանքը կը տես – նենք, իշխանուհիին նամակներով, չատ մը մութ ծալքեր կը բացուին մեր առջեւ։

Երբ կ'աւարտենք այս հոյակապ դրքին ընթերցումը, մենք ալ կը սկսինք սիրել Իւրսէնի իշխանուհին, այնքան դրպար – տուած, անտեսուած կամ աքսորուած։

ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՒՍ

Եւ իբր Հայ, անդամ մը եւս կ'ուրա – խանանք, տեսնելով հայ ազգի տիկին Սերմաքեանի բերած այս հարստութեան, յօդուտ Ֆրանսական մատենադրութեան եւ պատմութեան։

Գործ մը որ պիտի մնայ, իբր տեսակ մը դիտական աղբիւր բոլոր անոնց որ կը սիրեն եւ կ'ուսումնասիրեն 17րդ դարը իր փայլով եւ իր դժուարութիւններով։ Հայ բանաստեղծին աղջիկը տնած Ֆրան – սական մշակոյթով արժէքաւոր եւ սի – րուն նուէր մը բերէ Ֆրանսական դրա – կանութեան։

ԳՈՒՐԳԻՆ ՄԵՍՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

(*) *Didier*, Paris 1969.

ՇՆՈՐՀԱԼԻ ՎԱՐՊԵՏՆԵՐ

———o———

Դժբախտաբար, չատ կցկտուր են մեր ունեցած տեղեկութիւնները միջնադարեան Հայաստանի չինարարական գործին և – դանակներուն մասին։ Սակայն արդէն ե. – է. դարերու յուշարձաններու ուսումնա – սիրութիւնը ցոյց կուտայ, որ հակառակ յատակագիծերու եւ ծաւալի չղացումնե – րուն մէջ նկատուող բազմազիսի ձեւե – րուն, հայկական յուշարձանները աչքի կը զարնեն իրենց ոճի միատեսակու – թեամբ, համաչափ սիստեմի մը գոյու – թեամբ, Դարեր չարունակ հայ եկեղե – ցին խիստ հսկողութիւն տահմանած էր ազօթավայրերու ձեւերուն վրայ։ Ցա – տուկ օրէնքներ մշակուած էին, որոնց համաձայն եպիսկոպոսները իրաւունք ունէին քանդելու որեւէ եկեղեցի, եթէ ա – նոր ընդհանուր ձեւերը չէին համապա – տասխաններ առաջադրուած պահանջնե – րուն։ Շինարարական գործը կ'ընթանար իշխաններու ծառայող գործակալներու հսկողութեան տակ։

Կառուցուածքներուն բարձր որակը, անոնց ոճին միատեսակութիւնը, համա – չափութիւններուն խելացի օգտագործու – մը կը վկայեն միաժամանակ, որ յու – շարձանները կառուցուած են փորձառու – թիւն ունեցող վարպետներու ձեռքով, ո – րոնք չէնքը աւարտելէետք ոչ թէ ցըր – ուած են, հեռացած, այլ իրենց խումբով սկսած են չինել ուրիշ չէնք մը։ Այդ խումբին դեկավարը եղած է ճարտարա – պետը, որուն աշխատանքը բոլորովին անջատուած էր միւս վարպետներու աշ – խատանքէն։ Համեմատաբար փոքր յու – շարձաններու մէջ ան որմնադիրներուն դեկավարն էր, դլխաւոր վարպետը։

Բացի յուշարձանին առանձին մասերու նշանադծումէն և չինարարական աշխա – տանքներու անմիջական հսկողութենէն, ճարտարապետն էր, որ պէտք է տար բո – լոր կարեւոր հանդոյցներուն մոտեցները, եւ անոր ցուցմունքներովն էր, որ պէտք է դետեղուէին զարդաձեւերն ու կատար – ուէին այլ մանրամասնութիւնները։ Ճարտարապետներուն դլխաւոր գործիք – ներն էին լարը, քանակը, կարկինը, և այսօր ալ չատ յուշարձաններու վրայ կա – րելի է դեռ տեսնել ատոնց հետքերը,

———

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Այդ երիտասարդը, ըսաւ մըտքը ձոնի ակնարկելով, քան տարի Ամերի – կա կեցեր է ու բոլորովին մոռցեր է վար – ուելու կերպը, եթէ ոչ խնդիր հանելու բան չկայ, լինք պատուաւոր վաճառական մըն է, եկաւ հոս ամուսնացաւ, այսօր հարսնիքը եղաւ եւ հիմա ալ իր տեղը կը վերադառնայ, իր աներն ալ Բարսեղ է – ֆէնտի, հրապարակին վրայ ծանօթ վա – ճառական մըն է, կառավարութեան հետ միշտ յարաբերութիւններ ունեցող եւ ռա – տիկանութեան նախարար փաշային ալ բարեկամը, հիմա հասկցա՞ք, պէյ է – ֆէնտի…

— Աղէկ, բայց ի՞նչ կրնամ ընել, դի – տէք թէ որքան խոտութիւն կայ եկող դացող Հայերու մասին։

— Այո, սակայն ասիկա ձեր վնասած Հայերէն չէ, մարդը ալ Հայ անդամ չի համարուիր… դուք եթէ ուղէք կրնաք ճար մը դտնել եւ խեղճերը ճամբու դնել, ի՞նչ պէտք կայ խնդիր յարուցանելու պարապ տեղը… ձեղի դոհ ալ կ'ընենք։

Քոմիսէրը թեթեւ մը ժպտեցաւ· վեր – ջապէս վճռական խօսքը արտասանուած էր, այն խօսքը որուն կը սպասէր արդէն։

— Առաջ բսէիք դոնէ այդ բաները, մօտաց քեզի տակէն։

— Հինդ ոսկիով խնդիրը կը լմննա՞յ, հարցուց Մարտիկ էֆէնտի դրպանը խառ – նելով։

— Միւս երկու ոստիկաններուն ալ բան մը տալու է։

— Առէք ոսկի մըն ալ անոնց համար։

Եւ կամաց մը Օսման պէյին ձեռքը սահեցուց վեց ոսկին։

Գրեթէ վայրկենաբար եղած էր այս կարդադրութիւնը, երբ երկու խօսա – կիցները դեռ գրեթէ չէին հասած։

— Ուրեմն վերադառնանք, ըսաւ Օս – ման պէյ, որ վեց ոսկիներէ չլացած էր, սուրճը պարապ բան է, ժամանակ կը կորնդնենք։

— Ես ալ այդ դիտել պիտի տայի, պա – տասխանեց Մարտիկ էֆէնտի։

Երբ վերադարձան սպասման սրահի դրան մօտ, քոմիսէրը ըսաւ ոստիկանն է – րուն։

— Թողէք այս էֆէնտիները անցնին, նախարար փաշային ծանօթ են եղեր…

Հարս ու փեսան եւ իրենց ողջերթի եկողները աճապարեցին ներս, որովհե – տեւ ալ հազիւ տասը վայրկեան կար կա – ռախումբին մեկնելուն։

Վահոնին մէջը տեղաւորուելէ ետք, ձոն վուէթայ իր չնորհակալիքը յայտ – նել Մարտիկ էֆէնտիի։

— Ի՞նչ հրաչք դործեցիր այս պէս յա – ջողելու համար, հարցուց։

Մարտիկ էֆէնտի բացատրեց «հը – րաչքը», եւ երիտասարդը խոկոյն իր պարտքը վճարեց։

— Երբոր Ամերիկա հասնիմ, պիտի բողոքեմ այս եղածին դէմ, ըսաւ։

Մեկնումի դանդը հնչեց։

— Ձամբորդները թող վահոն մտնեն, հրամայեց կայարանապետը։

Եւ ընդհանուր աճապարանքի մը մէջ Զապէլ իր մնաս բարովը ըսաւ, արցունք – քոտ աչքերով։

Ը·

Այս արկածալից հարսանիքէն երկու չաբաթ վերջն էր, երբ իրիկուն մը Թեփէ Պաչիի պարտէզին դէմ դտնուող մեծ օ – թէլներէն մէկուն առջեւ կառք մը կանդ առաւ եւ երիտասարդ մը վար իջաւ։

Օթէլին դռնապանը, երկայնահասակ պատկառելի ծերունի մը, իսկոյն փու – թաց կառքին քով եւ կառապանին օդնեց վար իջեցնելու համար մեծկակ պայու – սակ մը, մինչ աւելի պզտիկ պայուսակ մը կը դտնուէր երիտասարդին ձեռքը։

— Պարապ սենեակ ունի՞ք, հարցուց ճամբորդը Ֆրանսերէն լեզուով օթէլի պաշտօնեային, որ գինքը դիմաւորելու կուդար։

— Այո պարոն, ունինք, պատասխա – նեց միւսը։

Եւ առաջնորդեց զայն օթէլին գրա – սենեակը, մեծնոյն առեն ուշադիր քն – նելով ուղեւորը, որ Անգլիացի մը ըլլալ կը թուէր։

Կարելի չէր դիւրաբաւ իր տարիքը որոշել, որովհետեւ դէմքն ու պեխերը ածիլուած էին, բայց ապահովաբար երեսուն տա – րեկանէն աւելի ըլլալու չէր, երկայնա – հասակ, բարեկազմ, խոշոր անկեղծ աչ – քերով խարտեաշ երիտասարդ մըն էր։

Երբ դրասենեակէն ներս մտաւ՝ օթէ – լին քարտուղարը յարդանքով ոտքի ելաւ եւ աթոռ մը հրամցուց այցելուին։ Ի – կոյն հասկցած էր, որ հարուստ ուղե – ւորի մը հետ էր դործը։

— Կ'ուզեմ սենեակ մը վարձել ձեր օ – թէլին մէջ, ըսաւ ուղեւորը իրեն հրամ – ցուած աթոռին վրայ բազմելով, բար – կամ մը հոս բնակած է եղեր, յատկապէս ինձ ձեր պանդոկը…

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(56 – Շար.)

ԱՂՎԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Մարդոց ծոռան եւ Ս. Բեզեռսեռաւրեան վի կնոջ բառեսիրական ոճական ուսումնասիրութիւն ունեցող Օսկան Եփեսացի կանչ – ուած է մեզ մօտ, որպէսզի մեր կարծիքը յայտնենք այդ աշխատութեան մասին: Ան առանձնապէս հետաքրքրական է մեզ համար, քանի որ մենք ալ ոճական ուսումնասիրութիւններ կատարած ենք մեր գրականութեան մասին, եւ մեր ուսումնասիրութիւնները տպագրուած են «Ասպարէզ» հանդէսի մէջ: Ուստի մեզ համար հետաքրքրական էր տեսնել, թէ ինչպէս կը վերաբերի մեր ոճական ուսումնասիրութիւններուն մեր գրականութեան մասին: Ինչպէս կ՚երեւի, Օսկան վերջին տարիներուն ոճական ուսումնասիրութիւններ կատարած է մեր գրականութեան մասին, եւ ինչպէս կ՚երեւի, ան ալ մեզի պէս հետաքրքրուած է մեր գրականութեան ոճական արժէքներով: Ան ալ մեզի պէս կը կարծէ, որ մեր գրականութիւնը ունի իր ոճական արժէքները, եւ որ ան արդէն ունի իր ոճական աւանդութիւնները, որոնք կրնան ուսումնասիրուիլ եւ ոճական տեսակէտէ գնահատուիլ: Ան ալ մեզի պէս կը կարծէ, որ մեր գրականութեան ոճական արժէքները կրնան ուսումնասիրուիլ եւ ոճական տեսակէտէ գնահատուիլ միայն այն ատեն, երբ ան ունենայ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Մ. կարապետեան իր ողբ. սիրելի քեռայրին, Անդրանիկ Գապաճեանի մահուան տխուր առթիւ (Տէսին), իր այն քան պաչատած եւ սիրած «Յառաջ»ի բար – դաւանման համար յիսուն ֆր. կը նուի ըէ, փոխան ծաղկեպսակի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղեցւոյ վարչութիւնը, նոր կառուցուելիք Ադգ. Տան շէնքին համար ստացած է հետեւեալ դրամարները եւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն, հանգուցեալ Շաքէ Ազըլեանի (ծնեալ Ուզունեան) դառնակսկիծ մահուան առթիւ.— Պ. Ա. Օպոճեան 10·000 ֆրանք, Նազար Ուզունեան ընտանիք տասը հազար, Տէր եւ Տիկին Ա. Օհաննէսեան տասը հազար ֆր. (Թէլեկլոպ) :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի ծովահայեաց նոր շէնքին անհրաժեշտ շինութիւններու եւ կահաւորման ի նպաստ կը նուիրեն.— Պ. Գառնիկ Ճիէրճեան 500 ֆրանք, Տէր Թօմասեան ընկերութիւն (Իսի լէ Մուլինօ) 250, Սասունեան ընտանիք (Անկէն) եւ Վահան Ճէվահիրճեան (Մոնթէ) 200ական ֆր., Տոքթ. Եղուարդ Ալեանաքեան եւ Գեղամ Ակինեան 150ական, Ժաք Սաղբեան, Տէր եւ Տիկին Հայկեբեան (Արաքս), Պալեօզեան, Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան, Տոքթ. Խաչատուր Տամլամեան եւ Տոքթ. Նորա Տէր – Յակոբեան, Տէր – Յովհաննէսեան ընտանիք (Կրէմլէն Պիսէթր), Տիկին Մ. Ակոնեայեան (Անթօնի), Ժ. Միրաքեան (Պանէօ), Տիկին Հայկանուշ Մարգարեան եւ Սերժ Մինասեան 100ական ֆրանք :
(Շար.)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լաւ սթենօ – տաքթիլօ քարտուղարուհի մը, որ անպլերէնի գաղափար ալ ունենայ : Ի հարկին բնակարանի ալ կարդաքութիւն, չատ ձեռնտու պայմաններ (14 × 15), ներկայանալ «ՅԱՌԱՋ»ի վարչութեան :

ՊՕՄՈՆ.— Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ Մարտ 9–14, Լուսաւորչին մթիցն ի նոր Վիրապի չարթուան առթիւ, հոկումի արարողութիւնները կը կատարուին, ժամը 8– 9, մասնակցութեամբ Թէմիս առաջնորդ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊՍԿ. ԹՐԹՐԵանի, Շահէ քհնյ. Տէտէեանի, Եղիշէ քհնյ. Փանոսեանի եւ Նշան քհնյ. Գումյումճեանի :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԼՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՕՄՊԻ կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 18ին, Պուա – Քլոմպի կայարանի Լուի Ժե. սրճարանին վերնայարկը : Օրակարգ ընտրութիւն վարչութեան : կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէ ներկայ ըլլալ :

ԱՒԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վասպուրականի Հերոսամարտի 55րդ տարեդարձը Վիէնի մէջ, Մայիս 3ի կիրակի կէսօրէ ետք : Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի զեղարուեստական ցերեկոյթը Ապրիլ 26 – ին, կիրակի :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Նոր Սերունդի 25ամեայ
Տօնակատարութիւն
Մարտ 21ին, երեկոյեան ժամը 20·30ին
Քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի «Ընթրիք ասուլիս»ը (Տինէ – Տէպա)
12 Ապրիլին
Մանրամասնութիւնները յայտնուած :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32. Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի մարմինները իրենց սովորական հաւաքատեղիին մէջ :

Հ. Յ. Դ. Համազասպ խումբ, կիրակի, (8 – 3) ժամը 15ին :

Հ. Յ. Դ. Գէորգ – Զաւարշ խումբ, կիրակի (8 – 3) ժամը 16ին :

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի գտնուին Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչնե – րը :

ՊԱՐԻ ԴԱՍ

Ընդառաջ երթալով կարոգ մը ծնողքներու եւ աղջկայիններու խնդրանքին, «ՍՕՍԻ» պարախումբի վարչութիւնը իր կողքին հաստատած է փոքրիկներու պարի դասընթացք մը, 7էն մինչեւ 14 տարեկաններու համար :

Փորձերը տեղի կ'ունենան ամէն Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 5,30էն մինչեւ 7ը :

Պարուսոյց՝ ԵՒԱ ԱՐԶՈՒԵԱՆ
վկայուած փարիզի Արուեստներու
ժողովրդական դպրոցէն
ինչպէս նաեւ վկայուած երեւանի
Պարարուեստի վարժարանէն

Բոլոր փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի առաջնորդել իրենց զաւակները աղջիկ կամ տղայ

MAISON DES JEUNES
ET DE LA CULTURE
46, Ave. Louis Lumière - Paris (19e)
Métro Porte de Montreuil

ԶԱՏԿՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա.— Լիւբասպուրկ – Գերմանիա
Հռենոսի ափերը
3 ՕՐ, ՄԱՐՏ 28էն 30, լիւքս օթոքառով
ՄԵԿՆՈՒՄ, Շաբաթ Մարտ 28, վերադարձ երկուշաբթի Մարտ 30 :

Անդամներու եւ բարեկամներու հաւաքը ժամը 7·15ին մեթրօ Շաթօ տը Վենսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7·30ին կառ Տիւ Նոռ Քաֆէ Քիւը – վէօր : Մեկնում 7·45ին դէպի Լիւքսանպուրկ, Մօ, Մոնմիրայլ, Շալոն, Սէնթ-Մենեհուլտ, Վերտէօն, Էսք եւ Լիւքսանպուրկ : Այցելութիւն քաղաքին, (ճաշը ճամբու ընթացքին), ճամբորդութեան չարունակութիւն եւ ժամանում՝ Թրիէ (Գերմանիա) : Ընթրիք եւ տեղաւորում սովորական պանդոկը :

ԿԻՐԱԿԻ, ՉԱՏԻԿ. — Մեկնում դէպի Պինկէն, ուր ղեղեցիկ ըրօսանաւով մը Հռենոսի վրայ՝ հիանալի բնանկարը, հէքեաթային Լօրըլայը եւն. եւն. :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ առաւօտը՝ ապատ : Ցերեկուան ճաշը պանդոկը եւ վերադարձ՝ փարիզ նոյն ճամբով : Ժամանում կառ Տիւ Նոռ ժամը 21ի առեններդ :

Մասնակցութիւն՝ 195 ֆրանք, կանխավճար 50 ֆրանք : Մնացեալը վճարելի Մարտ 23ին :

Բ.— ԱԻՍՏՐԻԱ ՉԵԼ ԱՄ ՉԷ

780 մեթր բարձրութիւն : Դահուկի համար գմայլելի վայրեր :

Առջնակարգ պանդոկ՝ Ֆիշըրվիւթ, քաղաքին ճիշդ կեդրոնը տեսարանով՝ լճին վրայ :

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Մարտ 22 (Ծաղկազարդ), ժամը 22·30ին Առլպերկ – էքսփրէսով, հասաքուիլ՝ կառ Տը Լ'Էսթ, մեծ գիծերու մուտքին հովին մէջ աչ կողմը, ժամը 21–ին : Ժամանում ՉԵԼ ԱՄ ՉԷ, երկուշաբթի ժամը 14ին :

Վերադարձ՝ Ապրիլ 4ին եւ ժամանում յաջորդ օրը ժամը 7·25ին՝ Փարիզ :

Մասնակցութիւն՝ 455 ֆր.
(15 օր փարիզէն փարիզ մէջը ըլլալով կառախումբով ճամբորդութիւնը) :

Սահմանափակ տեղեր :
Կանխավճար 100 ֆր. : Մնացեալը Մարտ 12ին :

Արձանագրութեան պայմանաժամ՝
Մարտ 10

ԴԻՄԵԼ՝
RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Խ.Տ. ՃԻԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատասխանատու

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
եւ «Ռուբէն Ուսանողականխումբի կազմակերպութեամբ

ԳԻՆԵՁՕՆ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18 Ի ԱՌԹԻԻ

Մարտ 8ին, Կիրակի, կէսօրէն յետոյ ժամը 4ին
« Հայ Մշակոյթի Տան» Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին մէջ
Կը խօսի Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՍԱՋԱՃԵԱՆ

ԼԻՈՆ **ՊԱՐԱՆՅԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ** ԼԻՈՆ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Լիոնի խումբին կողմէ, Շաբաթ, Մարտ 7, ժամը 21էն մինչեւ լոյս CASINO DE CHARBONNIERES
Նուագախումբ՝ **ԿԱՐԻ ՊԷՊԷՐԵԱՆ**
Հայկ. երգեր ու պարեր ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆի եւ ԱՐԾԻԻ խումբին կողմէ :
AMBIANCE — BUFFET — COTILLONS — TOMBOLA
Տոմսերու համար հեռաձայնել.—
ԼԻՈՆ.— Ա. Խաչատուրեան 60–22–18 եւ Վ. Սարգիսեան 68 – 22 – 69
ՎԻԷՆ.— Վ. Գալուստեան 85–14–35
Սեղանները վերապահուած կը մնան մինչեւ ժամը 23

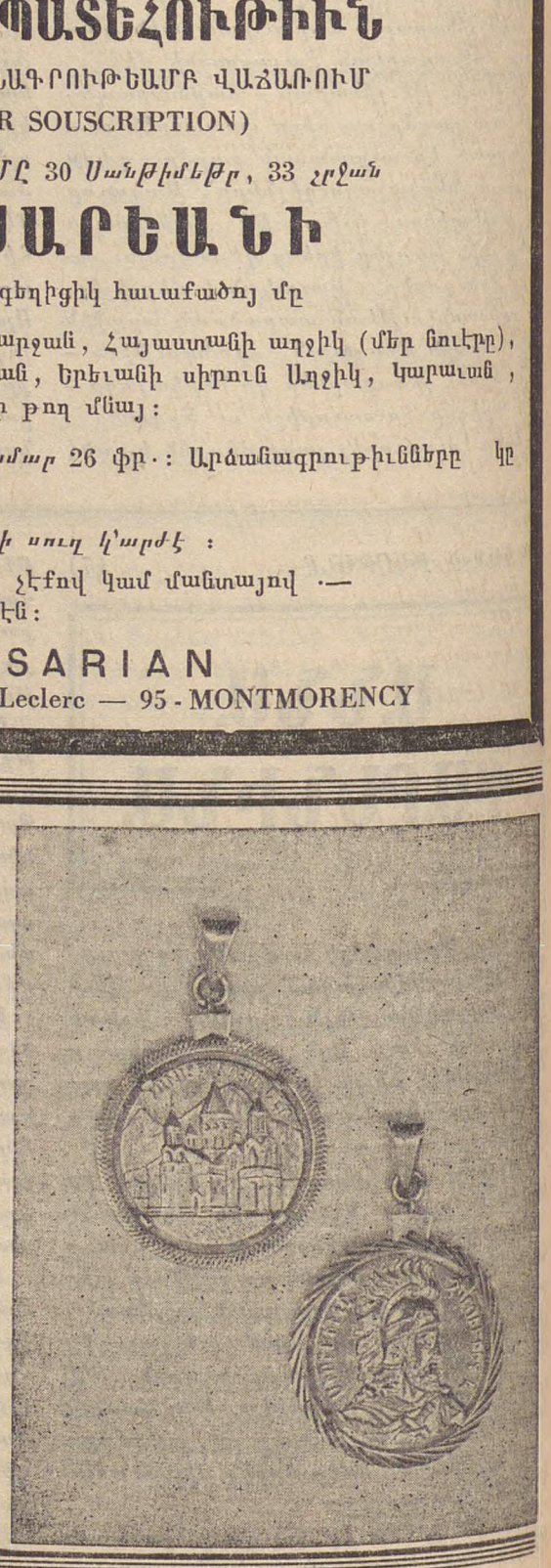
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԾԱՐԱՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, Մարտ 8ին ժամը 16ին
ԱՐՏԱՇԷՍ ԻՇԽԱՆ (Հայկ. անկախութիւն Մակեդոնակ. տիրապետութենէն)
KNOCK — de JULES ROMAINS (deuxième acte)
ԵՐԵՔ ՍԱՏԱՆԱՆԵՐ (երգախաղ), երաժշտութիւն Գ. ԵԱՆՊԼԿԵԱՆի
ՄԵԾԱԳԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ (դերասանները)
ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

39ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ
կազմակերպուած Արհեստներուն, Արհեստներուն, Գործիչներուն եւ Թեւիկներուն կողմէ
Կիրակի Մարտ 8, կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint Dominique, Paris (7e) (Métro : Invalides)
ՑԱՑՏԱԳԻՐ
Արհեստները կը ներկայացնեն՝ Արշաւը եւ բանակումի կեանքը
Հայկական պարեր եւ երգեր
Թեւիկները եւ Գործիկները կը ներկայացնեն խաղեր, զուեչտներ եւ պարեր
Սկաուտական նուագախումբը
Հայերէն ներկայացում սկաուտներու եւ Արհեստներու կողմէ :
Սկաուտական տողանցք
Պիտի կարդացուի Լէյտի Պէյտըն Բաուլի ուղերձը, Հայ Արիներու Միութեան
ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐԱՆՔ ՊԻԻՖԷ

ԲԱՅԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ
ՆԱԽԱՊԷՍ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱՃԱՌՈՒՄ
(VENTE PAR SOUSCRIPTION)
ԱԼՊԷՕՄ – ՏԻՄՔԻ ՄԸ 30 Սանթիմէթր, 33 չրջան
ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ
Հայկական երգերու գեղիցիկ հաւաքածոյ մը
Առաւօտեան արշալոյս, Անուշիկ եարջան, Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը), Մայրս, Դու ինձ համար, Հայաստան, երեւանի սիրուն Աղջիկ, կարաւան, Խաչատուր Աբովեան, Սէրս գաղտնի թող մնայ :
Նախապէս արձանագրուողներու համար 26 ֆր. : Արձանագրութիւնները կը փակուին ՄԱՐՏԻ ՎԵՐՋ :
Այդ թուականէն ետք, տիսքը աւելի սուղ կ'արժէ :
Դրամական առաքումները կատարել չէքով կամ մանդայով .—
ձշդելով անուն, մականուն եւ հասցէն :
LIZ SARIAN
204, Ave. de la Division Leclerc — 95 - MONTMORENCY

ԽՉՏՉՐԵԱՆ

Էջմիածնի եւ Վարդանի մետալիոն ստեղծագործը
ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ
Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար ձեր տրամադրութեան տակ է
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
40 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ
ԽՉՏՉՐԵԱՆ

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆ.	Վեցամսեայ	50 ֆ.
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
3
ՄԱՐՏ
MARDI
3 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·754 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 46e ANNÉE — N° 11.754

ԻՆՉ ԿՐՆԱՆՔ ԸՆԵԼ

Նոյն բանը չեն «ի՞նչ կրնանք ընել»ը եւ «ի՞նչ պէտք է ընել»ը: Առաջինը դրեթէ մեզմէ կախում ունի, երկրորդը դրեթէ կախում ունի ժամանակէն եւ պայմաններէն: Այսօր այսինչ բանը պէտք է ընենք, վաղը այդ բանը արդէն ժամանակավրէպ կը դառնայ:

Ահկ զատ՝ առաջինը — ի՞նչ կրնանք ընել — կամեցողութիւն է, երկրորդը — ի՞նչ պէտք է ընել — տեսութիւն է:

Հիմա օրակարգի հարցը առաջինն է:

Մեր մտահոգութիւնները միայն քաղաքական բնոյթ չունին, այլ ունին նաեւ մշակութային բնոյթ: Հետամուտ չենք կերտուն դարձնելու «պոլիտիկ» եւ «ապոլիտիկ» ըմբռնումները դրականութեան մէջ: Գրողը քաղաքակա՞ն թէ ապաքաղաքական տեսութիւններ կը պաշտպանէ, Աղաղակ լո՞ւը կը դովերգէ թէ կոլխոզը կամ սովխոզը, անցեալէ՞ն կը քաղէ իր ներշնչումը թէ ներկայէն, եւ կամ «բոլշեւի՞կ է Շէր-կանալը» թէ բոլշեւիկ չէ, — ասոնք զրեթէ չեն հետաքրքրեր մեզ:

Պիտի ուզէինք անշուշտ, որ ազգային գիծը միշտ ներկայ ըլլայ մեր գրածին ու գրողներուն մէջ: Բայց այսքանը բաւական չէ, որպէսզի վէպ մը, պատմուածք մը, քերթուած մը, կամ թատերկ մը դառնայ գրականստեղծագործութիւն եւ կոչուի արուեստի գործ:

Մենք կը փնտռենք ՏԱՂԱՆԴԸ ամէն գրողի, ինչպէս ամէն գրուածքի մէջ:

Մէկը կրնայ Աստուծոյ մասին խօսիլ չատ անտաղանդ ձեւով: Ուրիշ մը կրնայ սովորական ճանճի մը մասին գրել տաղանդաւոր ձեւով: Առաջին պարագային՝ ճղի տրուածը գրականութիւն չէ, երկրորդ պարագային՝ գրականութիւն է:

Մեր փնտռածը ուրեմն, տաղանդն է ինչպէս ամէն գրողի, նոյնպէս ամէն գրագործումի մէջ:

Դարձեալ, մեր փնտռածը արուեստն է ինչպէս ամէն գրողի, նաեւ գրական ամէն ստեղծագործութեան մէջ:

Կը հետեւի, որ մենք «պոլիտիկ» կամ «ապոլիտիկ» մտահոգութիւններ չունինք, այլ ունինք արուեստի կամ ներզոյակ արժէքի մտահոգութիւններ:

Կան, որ կը կարծեն, թէ այս կամ այն կուսակցութիւնը նոր մարդ կը ստեղծէ եւ նոր աշխարհ մը կը կառուցանէ: Եւ եթէ — Աստուած մի՛ արասցէ — չըլլայ կուսակցութիւնը, մեր երկրագունդը կը դադրի իր առանցքին չուրջ դառնալէ եւ կը սկսի դառնալ չենք դիտեր ի՞նչ բանի չուրջ...

Այս կը նշանակէ «պարտիացնել» գրականութիւնը: Իսկ մեր ուզածն է «գրականացնել» պարտիան:

Դաշնակցութիւնը «ապոլիտիկ» ուղղութեան հետեւած է գրականութեան մէջ: Նոյն թափով ու եռանդով ծառայած է հայ մշակոյթին այնքան, որքան մեր քաղաքական դաշին եւ ազգային ուխտին: Ատեն մը նոյնիսկ ըսողներ եղան, որ Դաշնակցութիւնը քաղաքական կուսակցութիւն չէ, մշակութային միութիւն է, այնքան մեծ էին իր բերած նպաստը եւ մատուցած ծառայութիւնը հայ մշակոյթին:

Քաղաքականութիւնը իր գծով, մշակոյթը եւս իր գծով: Այս երկուքը — քաղաքականութիւն եւ մշակոյթ — իրար չեն փոխարիներ, զիրար կը լրացնեն: Ուստի՝ կրնանք մէկը միւսին լրացուցիչ համարիլ եւ ոչ թէ մէկը միւսը փոխարինողը:

Ըսինք արդէն եւ կը կրկնենք.— Մեր կուսակցութիւնը մեզմէ չի պահանջեր, որ գրականութեան մէջ քաղաքականութիւն դնենք անպատճառ, բայց զրեթէ կը պահանջէ, որ քաղաքականութեան մէջ գրականութիւն դնենք: Այսինքն՝ ծառայենք հայ մշակոյթին, չմոռնանք մեր մայր լեզուն, կառչած մնանք հայրենի աւանդութիւններուն, ազգային ոգիով ու չունչով դաստիարակենք նոր սերունդը, անաղարտ պահենք մեր ցեղային դիմագիծը, զուրգուրանք ամէն բանի վրայ, որ արժէք է, մանաւանդ հետամուտ ըլլանք ոչ թէ բան մը պակսեցնելու մեր ունեցածէն, այլ բան մը աւելցնելու մեր ունեցածին վրայ:

Ըսել չենք ուզեր անշուշտ, որ կուսակցութիւնը պէտք է վերածենք գրականութեան դասընթացքի, ոչ ալ գրականութիւնը՝ քաղաքական–կուսակցական դասընթացքին: Իւրաքանչիւրը՝ իր գծով եւ իր ձեւով:

Զուներնք յաւակնութիւնը պնդելու, թէ մենք լիովին կատարած ենք մեր պարտքը, դերը եւ մեզմէ պահանջուած շատը: Բայց ունինք այն դիտակցութիւնը, թէ տուած ենք, դոնէ ուզած ենք տալ մեր ունեցած եւ կրցած չափը: Այս «քիչ»ին արտայայտութիւնն են մեր թերթերը, մեր հրատարակած դիրքերը, մեր հիմնած դպրոցները, հրատարակչականները, միութիւնները, ակումբները, մարզական–բանները, եւայլն:

Կո՞նդ պիտի առնենք այս «քիչ»ին վրայ: Ոչ, անշուշտ: Այլ պիտի չարունակենք բան մըն ալ մենք ընել, հինին վրայ նորը, եղածին վրայ չեղածը աւելցնելով, դոնէ աւելցնել ջանալով: Այս մտահոգութիւնը կը վարէ մեզ ամէն տեղ, ամէն առիթով եւ ամէն առեն:

Մեր անմիջական չրջապատին մէջ, մեր ընկերներուն եւ բարեկամներուն հետ մենք կը խօսինք ոչ թէ մեր ցաւերուն եւ հոգերուն մասին, ոչ թէ մեր մանր եսերուն եւ աւելի մանր վէճերուն մասին, այլ այն մասին, թէ ի՛նչպէս կրնանք «բան մըն ալ մենք ընել»:

Զենք ըսեր, թէ մենք այլեւս ծերացած ենք կամ ամէն օր քիչ մը աւելի կը մօտենանք գերեզմանատան պարիսպներուն: Զենք ըսեր նաեւ, թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը, այլ կ'ըսենք.— ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր գրականութեան վիճակը, մեր գրողներուն վիճակը, մեր լեզուին վիճակը, մեր մշակոյթին վիճակը:

«Հին պահակախումբ»ը այլեւս նօսրացած է, եւ հին պահակները իրարու ետեւէ կը փակեն իրենց աչքերը ընդմիշտ: Բոլորն ալ զէշ աղէկ բան մը տուին, զէշ աղէկ բան ըրին: Իսկ մե՞նք, վերջապէս... Իսկ անո՞նք, որ մեզմէ անմիջապէս ետք կամ քիչ մը աւելի ուշ պիտի գան...

Մեր օրակարգին վրայ բազմաթիւ հարցեր կան: Անոնցմէ –միայն մէկը կրնայ գործ հայթայթել խումբ մը մարդոց կամ ամբողջ սերունդի մը: Ահաւասիկ, օրինակի համար, լեզուի հարցը, որ միայն «էսթետիկա» չէ, միայն արուեստ չէ, այլ նաեւ դիտութիւն է, կանոն եւ օրէնք է:

Մօտաւորապէս երեք սերունդներ, — երիցադոյն, երէց եւ միջին, — չուրջ հարիւր տարիէ ի վեր զբաղած են եւ կը չարունակեն զբաղիլ սա քանի մը հիմնական հարցերով.

Ա) Ուղղագրական միօրինակութիւն:

Բ) Արեւելահայ եւ արեւմտահայ լեզուներու միացում:

Գ) Մեսրոպեան եւ հակամեսրոպեան ուղղագրութիւն:

Դ) Նոր բառերու կերտում:

Ե) Օտար բառերու հայացում:

Զ) Լրագրական բարեխառն լեզու:

Է) Լեզուի մաքրութիւն:

Ը) Նոր բատրերու պատրաստութիւն:

Թ) Քննութիւն եւ ուսումնասիրութիւն մեր մշակութային արխիւին:

Եւայլն, եւայլն:

Արդի աշխարհաբարը հարիւր տարուան անցեալ մը ունի: Այս հարիւր տարուան ընթացքին մենք դեռ չկրցանք միօրինակ հայերէն մը գրել:

Ի՞նչպէս կարելի է հաշտուիլ այն իրողութեան հետ, որ նոյն բառը երկու, երեք, երբեմն մինչեւ իսկ չորս ձեւով կը գրուի: Եւ ի՞նչպէս կարելի է յուսալ, որ աշխարհաբարը կրնայ կայուն լեզու դառնալ յաջորդ հարիւրամեակին: Մէկ գարը բաւական չէ՞ նոյն բառը մէկ ձեւով գրելու համար:

Հակառակ ներկայ պայմաններուն մեզի թելադրած յոռետեսութեան, կ'ուզենք լաւատես ըլլալ եւ ըսել, — ոչ միայն կարելի է (եւ պէտք է) ուղղագրական միօրինակութիւն հաստատել, այլեւ կարելի է լեզուական միօրինակութիւն ստեղծել (ո՛չ թէ ոճական, այլ լեզուական, ինչ որ նոյն բանը չէ անշուշտ):

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՄՓԻՏՈՒԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ՝ ՆԻՒ ԵՈՐՔ

Նախագահ Փոմփիտու Սան Ֆրանսիս – քոյէն ետք անցաւ Շիքակո, որ ութ միլիոն բնակչութիւն ունեցող հսկայ քաղաք մըն է: Անոր պողպատի արտադրութիւնը, օրինակ, ամբողջ Ֆրանսայի արտադրած պողպատէն աւելի բարձր է: Քաղաքը կը հաշուէ չուրջ կէս միլիոն Հրեայ, որոնց կազմակերպած հանգանակութեան ցոյցերը, Փալմըր Հաուս պանդոկին առջեւ, ուր Փոմփիտու հրաւիրուած էր ներկայ գտնուելու մեծ ընդունելութեան մը, դժգոհ ձգեց Ֆրանսայի նախագահը:

Արդարեւ առաւելաբար Հրեաներէ բաղկացած ամբոխ մը ցուցատախտակներով քիչ մը աղմկարար տողանցք մը կատարեց ճիշդ պանդոկին դրան առջեւ: Նախագահը հարկադրուեցաւ ցուցարարներուն մէջէն անցնիլ: Ցուցատախտակներու վրայ՝ «Փոմփիտու կո համ» (տուն գնա), «Փոմփիտու ամօ'թ քեզի» եւ նման միտքեր արտայայտող դրութիւններ արձանագրուած էին: Այս ցոյցը դժգոհութիւն պատճառեց նախագահին, որ այս առթիւ յայտարարեց, թէ ասիկա «արատ մըն է ամերիկեան ճակատին վրայ», թէեւ անմիջապէս աւելցուց նախագահը, «այս ցոյցերը չեն վնասեր այն բարեկամութեան, որ գոյութիւն ունի Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի միջեւ»:

Նախագահին տպաւորութիւնն այն եղած է թէ ապահովութեան եւ կարգի ուժերը բաւական թոյլատու եղած են եւ ձգած որ ցոյցերը րլլան:

Փոմփիտու Նիւ Եորք մեկնելէ առաջ ընդունեցաւ հրեայ զաղութին ներկայացուցիչները, որոնց դիտել տուաւ, թէ ոչ իր կառավարութիւնը եւ ոչ ալ Ֆրանսան կրնան հակասեմական ըլլալու կասկածին ենթարկուիլ: Արդարեւ, Ֆրանսա աւանդաբար դէմ եղած է բոլոր ցեղային քաղաքականութիւններուն: Համաձայն չրջան ընող զրոյցներու, որոնք ի դէպ, հերքուեցան յետագային, Փոմփիտու դիտել տուած է, թէ Իսրայէլ Միջին արեւելեան պետութիւն մըն է, հետեւաբար բնականոն յարաբերութիւնները պէտք է հաստատէ իր դրացիներուն հետ: Պէտք է դադրի կրօնական եւ ցեղային պետութիւն մը ըլլալէ: Այս վերջին կէտին չուրջ բաւական աղմուկ յարուցուեցաւ հրէական չրջանակներու կողմէ: Ռաբբունապետ Քոհէն, որ դիմաւորած էր հրեայ զաղութին այցելութիւնը յայտարարած է թէ Ֆրանսայի նախագահը հաստատած էր թէ հակահրեայ չէ եւ թէ Իսրայէլ պէտք է միւս պետութիւններուն պէս, պետութիւն մը դառնայ Մերճաւոր Արեւելքի մէջ»:

Շիքակոյէն ետք, Տէր եւ Տիկին Փոմփիտու կը հանգստանային Նիւ Եորքէն 40 քիլոմեթր հեռու ապարանքի մը մէջ, դիմագրաւելէ առաջ աշխարհի մեծագոյն հրէական քաղաքը՝ Նիւ Եորք: Այս առթիւ բաւական զրոյցներ ալ չրջեցան, կիրակի օր, ըսուեցաւ թէ նախագահ Փոմփիտու դժգոհ եղած ցոյցերէն, որոշած է ժամ առաջ վերադառնալ: Քիչ ետք այս լուրը կը հերքուէր եւ կը խօսուէր Տիկին Փոմփիտուի հաւանական վերադարձի մը մասին, յողնութեան պատճառով: Բայց ի վերջոյ կը հաստատուէր թէ գոյզը կը մնայ: Ամէն պարագայի մէջ, Նիւ Եորքի հանգրուանը ամէնէն դժուարն է նախագահին համար: Ծանօթ է որ քաղաքապետն իսկ որոշած է ոչ միայն դինքը պաշտօնապէս չընդունիլ, այլեւ ոչ մէկ ընդունելութեան ներկայ ըլլալ: Ընտրականն հարց է անշուշտ:

ՁԱՆԻ ԱՀԸ ՏՈՂՈՎ

ԷՏՈՒԱՐ ՍԱՍՈՒՆԻ սպանութիւնը Պէյրութի մէջ բաւական իրարանցում բռնեղծած է: Ծանօթ է որ Սասուն արաբական Հրեայ մըն է, տեղական տնօրէնն էր Մեթրօ Կոլտուին Մայրըի: Էլ Ֆաթ յայտարարեց անմիջապէս թէ սիոնական ոճիր է եւ Պաղեստինի Ազգ. ճակատը ոչ մէկ մեղք ունի: Բայց Իսրայէլ կը պնդէ որ Ֆետայիներու գործն է:

ՌՈՒՄՈՐ բոլորովին հրաժարեցաւ ի – տալիոյ դահլիճը կազմելէ: Վախ կայ որ իտալական տագնապը այնքան ծանրանայ որ մղէ Մորհրդարանի լուծման:

ՌՈՏԵԶԻՄ. Հանրապետութիւն դարձաւ եւ այսպէս վերջնապէս նուիրագործուեցաւ Ուիլսընի քաղաքականութեան ձախողութիւնը: Ծանօթ է որ Սմիթ, 52 ամիս առաջ «անկախութիւն» հռչակած էր Անգլիոյ նկատմամբ ցեղային հարցին առթիւ: Նոր Հանրապետութեան նախագահն է Ֆլիֆորտ Տիւբոն:

ԱՄՄԱՆի մէջ Յորդանանի թագաւորը բացումը կատարելով արաբական ձայնասփիւռի դաշնակցութեան համագումարին, պահանջեց խօսնակներէն, որ տեւական կերպով յիշեցնեն աշխարհին, թէ արաբական դատը արդարութեան դատն է: «Տեղեկացուցէք աշխարհի հանրային կարծիքին, թէ մենք երբեք չենք պայքարիր Հրեաներուն դէմ իբրեւ ժողովուրդ եւ կրօնք, այլ Սիոնականութեան դէմ, որ կողոպտեց մեր հողն ու իրաւունքները»:

ՅՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Արտաքին փոխնարարը՝ Վլատիմիր Վինոկրատով Գահիրէ գնաց երեք օրուան պաշտօնական այցելութեան մը համար: Պիտի տեսակցի Եգիպտոսի Արտաքին նախարարին հետ՝ Միջին Արեւելքի հարցին չուրջ: Նասր Գահիրէի մէջ բացումը կատարելով մահմետական խորհրդաժողովին, կոչ ուղղեց բոլոր մահմետականներուն օգնել Արաբներուն՝ իրենց Իսրայէլի դէմ պայքարին մէջ: Համագումարին ներկայ են 200 Իւլեմաներ:

ՔԱԼԷԻՏՈՍԿՈՓ ԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐԻ ՄԸ ՕՐԱԳՐԷՆ

ԿՈՄԻՏԱՍ , ՌՈՊԵՐ ԳԱԶԱՏՉՍԻԻ, ՄԵՆՈՒՀԻՆ ԸՆՏԱՆԻՔ, ՌՈՒՏՈԼՖ ՊԱՐՇԱՅ, ՌԻԽԹԷՐ, ՊՈՒՏ ՄԸ ԺՊԻՏ ՊԱՂ ՋՈՒՐԻՆ ՄԷՋ, ԱՆԿԱՊ ՕՐԱԳԻՐ, ԱՓՈԼԼՕ 11, ՏԱՐԵԴԱՐՁ, ԱՆԴԱՍՏԱՆ 18, ՅԱՌԱՋԱՑՄԱՆ ՊԱՏՐԱՆՔՆԵՐԸ, ՎԻԵՑՐԱ ՏԱ ՍԻԼՎԱ: ԿԵԱՆՔԻՆ ՍԷՐԸ, ՓՈԼԻԱՓՈՖ, ՏԻԳՐԱՆ ՏԱՏԶԵԱՆ, ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՆՈՒԿԵԱՆ, ՏԱՎԻՏ ՕՅՍԹՐԱԽ ՖԻՇԷՐ ՏԻՍՓԱՕ, ՆԱԹԱՆ ՄԻԼՇԹԱՅՆ, ՀԷՆՐԻԿ ՉԵՐԻՆԿ, ՓՕԼ ՓԼԷ, ՊԱԼՇՈՑԸ ՓԱՐԻԶ, ՌՈՍԹՐՈՓՈՎԻՉ, ՎԱՍՕ ՏԷՎԷՑԻ, ՄԱՐՓՇԱԿԱԼ, ՆԱՄԱԿ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱԻԹԵԱՆ, ԺԱՆ ՖՈՒՐԱՍԹԻԷ, ՊԵԹՀՈՎԷՆ ԵՐԿՈՒ ՀԱՐԻԻՐ ՏԱՐՈՒ, ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ, ՄԱՐԴԱՅԻՆ ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՍԱԹԻՐԻՒՐՈՆ, ՎԻԿՏՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Փարիզ՝ Փետրուար 1970

(Է– եւ վերջին մաս)

Փարիզ, 24 Փետրուար, 1970

Իմ մեծ անծանօթին մտերմութեամբն եմ զինով այսօր : Որ կը սիրէի՝ առանց ճանչնալու : Անծանօթ որ կ'ըսեմ Աստուած չէ : Ունի սակայն հաստատածային պատգամներ՝ տիեզերային տեսիլներ : Նոր տեսիլներ՝ էական ու երազային : Կը պատմէ պարզօրէն : Հնչեղ թաւ ձէն :

Ու կ'որմէ անհատնելի ապագան՝ ճշդրիտն ու իրաւին չաղախով :

Բոպէ մը դուն ալ կը թռչիս իր հետ ու կը կարողանաս բարձունքէն դիտել պահ մը այդ վիթխարի ու սլացիկ բիւրեղեայ հոյակերտը : Կը բարձրացնէ քեզ իր մօտ գաղտնի սանդուխէ մը : Առանց վախի կը թռչիս : Լեցուած ես, չես տեսներ պարապութիւնը չուրջիդ : Ու իր մշտատեւ հմտութեան անձնատուր՝ կ'երեւաս հայես դուն ալ ,երբ ան կը պատմէ : Եւ ես երեւակայեցի ժամերը ամբողջ :

Կը տողանցեն պատճառներն ու նախապատճառները տիեզերային ընդհանուր ներդաշնակութեան : Երբեմն կ'լլջնենք երկրի վրայ :

×

Բայց նոթատետրը եմ տասը ամիս ա – ռաջ քանի մը տողեր : Ապրիլեան դիրքս կուգայ Բիւրականէն՝ ամառուան դիրքս է ան : Նոր լոյս տեսաւ. չորակաթ վսե – մութիւն մը ունի : Անուներ՝ «Տիեզերքի բնաչրջման խնդիրները»: Կողքը՝ եթե – րային կապոյտ : Մէջը՝ յայտնութիւննե– րու խուրձ մը: Ցամրաքայլ կը յառաջա– նամ անոր լուսաշող ուղիներէն՝ հասկը – նալով երբեմն՝ յաճախ չհասկնալով :

Աստղերու ու ծիրկաթիններու առա – ջացման եւ զարգացման, նիւթին տիե – զերական վիճակներուն, եւ ընդհանուր առմամբ տիեզերային երեւոյթներու , ֆիզիքական բնութեան վերաբերեալ էա– կան ու տեսակարար աշխատասիրու – թիւններու, միջաղգային դիտաժողովնե– րու ընթացքին կարդացուած զեկոյցնե – րու, եւ նորօրինակ վարկածներու ժողո – վածու մըն է :

Ու կը հաւատամ որ այս գիրքը՝ որքան ալ մասնագիտական ըլլայ՝ միայն ուղ – ղուած պէտք չէ նկատուի մասնագէտնե – րուն :

Այլ բոլոր անոնց որոնք հետամուտ պիտի ուզէին ըլլալ հայ գիտութեան վե– րելքին եւ փորձէին ձգտիլ՝ հասկնալու այդ յայտնութիւններէն ոմանց իմաստը: Գէթ որոշ մէկ մասը՝ չափով՝ մատչելի է բոլորիս :

Եւ առաջին անգամ՝ հայերէնով :

Աւա՛ղ, միայն ու միայն կրնամ իմա– նալ ջանալ ու մտածանշել զայն, տարի – ներէ ի վեր բաժնուած ըլլալով ճշդրիտ դիտութիւններու մաթեմաթիկ դրու – թիւններէն : Ու բազմակողմանի դիտուն պէտք է ըլլալ արդէն զայն լաւագոյնս ըմբռնելու համար: Նիւթին վերաբեր – եալ մասերը կը հասկնամ ու կը զինով– նամ իսկ այդքանով :

Հայ մտքին վերազարթման գերագոյն ապացոյցը բերող այս հրաշալի գործը դրագարանիս վերի աստիճանին վրայ դե– տեղեկի՝ Նարեկիս ճիշդ քովիկը՝ որուն կաշիէ կողքին գոյնն է վթացած արեան սեւ կարմիրը : Ղեմամիա կազմարարը տեղեակ անոր պարունակութեան՝ ժամա– նակին խաչ մըն ալ քանդակեր է ինքնա– բերաբար վրան : Իրր զարդ :

Արդեօ՞ք մահուան երգ միայն կարծեց Նարեկը :

Բայց հիմա՛, այսօր այդ երկու հան – ճարեղ Հայերը՝

Գրիգոր Նարեկացին ու Վիկտոր Համ – բարձումեանը քով քովի, կը հրաւիրեն աշխարհի բոլոր Հայերը՝ ի մէջ այլոց ոմն Գրիգոր Համբարձումեանը՝ անանիլ իրենց զարթուցիչ հոգեկան ու մտային կենսարար աւիշով: Զօրակոչի մը հնչեղ դրոշմը չունի՞ տեսքը սա երկու դիրքե – րուս՝ կոթնած իրարու՝ կարմիրն ու կա– պոյտը քով քովի :

Ի տես մէկուն մեծ ու աղիողորմ լու – սապսակ հանդուրժողութեան՝ կը տար – ուիմ պարտաւորութիւն համարիլ՝ միւ – սին խրախուսիչ ու անծայրածիր տեղ – ծատուր մեծութիւնը հակադրել :

Երկու Հայ՝ երկու հանճար, երկու խառնուածք, երկու ճամբայ : Երկուքն ալ օրինակելի :

Բայց ես այսօր երկրորդին կ'ուզեմ հե– տեւիլ մինչեւ : Ապրելու տենչանքովն կ'ապրիմ այսօրուան Ապրիլը :

×

Եւ հիմա որ ճանչցայ զինքը՝ ինչ կըր– նամ ուզեցնել :

Հաղուագէտ կը պատահի՝ որ երկար ապասումի շրջանէ մը յետոյ, երբ կը բիւրեղանան մեր մտքին մէջ, յանկու – թեան առարկայ դարձող հակիրճ առա – քինութիւնները, իր անձին շուրջ յայտ – նաբերուող ցոլարձակումը իր գաղափնա– կէտին հասնելէ առք իսկ՝ երեւակայածդ փոխանակ կորսնցնելու իր ուժգնութիւ – նը, բազմապատկել չափերու հասնի հանդիսաւորին յետոյ :

Այդ էր որ պատահեցաւ ինծի, քառ – ներորդ դարու երկրորդ կիսուն ամենա– մեծ աստրոֆիզիքոսը ճանչնալէ առք :

Որ Հայ է :

Ես՝ մի ոմն՝ կրնամ ըսել. համեստ , համբերատար, ներողամիտ, աղնիւ է : Իսկ անոնք՝ աշխարհի լաւագոյն դիտուն– ները՝ որ զինքը ընտրեր են իրրեւ նախա– գահ՝ կ'ըսեն. դիտութեան դաղաթն է հասեր, զննելով բացուող հորիզոնները՝ նոր ճշմարտութիւններ նուիրելու աչ – խարհին :

Կան որ կը հպարտանան իրենց Ալպէր Այնշթայնով՝ — որ շատ մեծ ու բեղուն միտք էր իսկապէս — որովհետեւ, ես – ուած է իրենց՝ դիտեն անոր արժէքը : Բայց եթէ մենք Հայերս նուազ չափով հպարտանալով զոհանանք Վիկտոր Համ– բարձումեանով՝ այդ համեստութեան նը– չանը չէ , այլ մեր տգիտութեան :

Ուրիշ հարց թէ այդ չափանիշով դի – տուններդ կը պատկանին հաւասարապէս բոլոր մարդկութեան : Բայց կրկնեմ , այս մէկը բոլորովին Հայ է :

Կը զարմանամ նախ: Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ վաթսունեւերկու տարուէ ի միայն ան: Բաւ է՞ հարիւրը կը խորհիմ՝ այդքանը ամբարելու, այդքանը խորացնելու՝ այդ– քանը պեղելու ու գտնելու համար :

Իսկ դո՛ւն, երբ կը խօսիս փրօֆէսէօր՝ Տէրեանէն կամ Զարենցէն՝ թէ ինչո՞ւ երկրորդը աւելի մեծ կը նկատես՝ երբ խանդավառութեամբ կը պատմես թէ ի՞նչ կարեւոր աշխատանք են տարեր Թա– մանեանը, Մխոեանիկեանը կամ Ամատեա– նը, երբ կը բացատրես քու պատկերալից եւ սրամիտ ոճով, Սարեանին, Մաչա – տուրեանին, կամ Սպենդիարեանին վաս– տակը՝ եւ տակաւին, մայր հայրենիքի արդիւնաբերութեան տակոսին վերաբեր– եալ դիտողութիւններդ կուտաս, երբ Ե– րեւանի նորակերտ էլեկտրոնային արա – գածուցիչին յատկանիշերը կը թուես՝ ուժեղ չեշտով՝ ես այն ատեն կը տարա– կուսիմ թէ դուն երեսուն դարունէրէ աւելին ես տեսեր :

Մեւս կողմէ, երբ հայ երիտասարդու– թեան մասին կը խօսիս, ու մեր պար – տականութիւններուն կ'անդրադառնաս , այն ատեն քու դիմագիծը կ'ըլլայ աւելի ծանրախոհ :

Գրեթէ անհանդուրժող պիտի ըլլայիր այդ ուղղութեամբ որեւէ թոյլ կեցուած– քի առջեւ : Թէ որքան դիտակցօրէն պարտինք կերտել մեր երախաներուն կամքը աշխատութեան : Չէ կարելի թոյլ դնուիլ : Կը պնդես նաեւ ազնուութեան կարեւորութեան վրայ : Բացատական կողմերը մեր նկարագրին առաւել չեն տիրեցներ քեզ, քանի յաղթական դուրս կուգանք մեր անժխտելիօրէն գերազանց առաքինութիւններուն չնորհիւ : Չես մոռնար մատնանշել սակայն ինքնաքննա– դատութեան կարեւորութիւնը իրր յա– յառաջացման աղդակ : Արուեստագէտի յատուկ ներդաշնակութեամբ մըն ալ կը մօ– տենաս երբեմն կարդ մը երեւոյթներու :

Հակառակ անոր որ ոչինչ է նման մեզ մօտ՝ միայն անունը՝ տարբեր աշխարհ – ներու գաւակներ՝ որքան լաւ գիրար կը հասկնանք : Մանաւանդ արդային հարցերու շուրջ : Բոլորին ՝ անխտիր: Եւ անկեղծօրէն՝ քեզի չափ ես ալ Հայ կը զգամ ինքզինքս : Գուցէ ինքնախարչա– թիւն՝ բայց անհետաքրքրէն այդպէս կը զգամ քու մօտ: Քու միջոցաւ: Քեզմով :

Առանց նուազագոյն հոգեկան բարդոյ– թի կը համարձակիմ իմ խորհածս ալ ը– սել, քու թոյլտուութեամբդ :

Հաստատելու համար թէ հանդուրժո – ղութիւնդ եւ հասկացողութիւնդ՝ գերի – գեր կը մնան միշտ, բոլոր մեր թերի կողմերուն զարման հանդիսացող խա – բուսիկ մտածելակերպերէն եւ անբաւա – րար դործելակերպերէն :

Արագ արագ կը տողանցեն՝ արուեստ , քաղաքական – անտեսական հարցեր, գի– տութիւն, մշակոյթ, ազգային կեանք, ապագայի հեռանկարներ: Հաղիւ հատ մը՝ որուն վրայ դադափարի փոխանակու– թենէ առք բոլորովին համակարծիք չենք գտնուիր : Առաւելապէս ճշդրիտ դիտու– թիւններու ուղին կ'ընտրես՝ իսկ ես կը ջանամ արուեստագէտին պաշտպան կանգնիլ ոչ – առարկայական մերձեցու– մով : Եւ կ'անդրադառնանք թէ հիմ դոյակեցութիւն կարելի է դիտուին եւ արուեստագէտին միջեւ . թէ կը միանան անոնք հեռակէտին չուրջ : Թէ պէտք է սակայն նախանձախնդրօրէն պաշտպա – նենք ինչ որ մերն է :

Այդէն դեռնի վրայ :

Կը խօսինք դարձեալ Կոմիտասէն: Փա– ռահեղ հանդիսութիւններէն: Ցեսոյ՝ կը տեսնենք երկու ցուցահանդէս. մին Ֆը– լաման արուեստին նուիրուած, միսը Մարք Շակալի : Երկար կը մնանք նկա– չութեան եւ արուեստի չուրջ : Ու միւս բազմակողմանի անկիւններով կը մօտե – նաս հարցերուն :

Դուրսը՝ թեթեւ կ'անձրեւէ : Մենք սա– քարտուղարը առանձնացան գրասենեակին մէջ, օրուան գործառնութեանց հաշիւը ընելու համար :

Քարտուղարը հաղորդեց նոր ճամբոր– դի մը, պարոն Թիւլ Տիւպուայի գո – լուստը եւ մէկ–երկու ամսուան համար սենեակ մը վարձելը :

— Ո՞վ է այդ նորեկը եւ ո՞ւրկէ կու– գայ, հարցուց պանդոկապետը :

Քարտուղարը պէտք եղած բացատրու– թիւնները տուաւ :

— Այսօ՞ր եկեր է Եւրոպայէն, գոչեց պանդոկապետը :

— Այո, չոգենաւով :

— Ի՞նչ չոգենաւով :

— Շետակը չհարցուցի :

— Բայց այսօր Եւրոպայէն չոգենաւ չկայ... մի՞թէ չես դիտեր :

— Իրաւ է, խոստովանեցաւ քարտու– ղարը, այդ կէտը չնչմարեցի... բայց թերեւս չոգեկառքով եկած է ու այնպէս ըսաւ :

— Այսօր ճեպընթաց կառախումբ ալ չկայ Եւրոպայէն :

— Գուցէ պայմանագրականով եկած է:

— Մեր օթէլի թարգմանն անշուշտ կա– յարան զացած էր :

— Բնականաբար :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(57 – Շար.)

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Կրնանք վստահօրէն ըսել թէ Պոլսոյ լաւագոյն պանդոկներէն մէկն է մերինը, պատասխանեց քարտուղարը: Երկա՞ր պիտի մնաս :

— Թերեւս ամիս մը, երկու ամիս պի– տի մնամ :

— Այս միջոցիս չորս–հինգ պարապ սենեակներ ունինք, համեցէք պանդոկ տեսնել եւ ձեր ընտրութիւնը ընել :

Ճամբորդը սպասաւորի մը ընկերակ – ցութեամբ գնաց իր սենեակը որոշելու, յետոյ գինին վրայ համաձայնեցաւ, կան– խաւճար մը տուաւ եւ հրամայեց որ իր պայուսակները սենեակ փոխադրեն :

— Հիմա ուրիշ ձեւակերպութիւն մըն ալ կատարելիք, պէտք է ձեր ազգութի– նը, անունը եւ մականունը յայտնել :

— Ֆրանսացի եմ եւ անունս է Թիւլ Տիւպուա :

Քարտուղարը թուղթի մը վրայ նչա – նակեց երիտասարդին ըսածները, յետոյ ըսաւ .

— Կը ներէք, պարոն Տիւպուա, բայց ստիպուած եմ մէկ քանի հարցումներ եւս ընելու, որովհետեւ թերեւս չէք գիտեր, այստեղ ոստիկանութիւնը չափազանց խիստ է, մանաւանդ այս միջոցիս, ուս– ті...

— Գիտեմ, գիտեմ, բարեկամս պատ – մած է ամէն բան, ընդմիջեց երիտասար– դը, ըրէք ձեր հարցումները, պատրաստ եմ պատասխանելու :

— Հակառակ պարագային՝ մենք պա– տասխանատու կը մնանք, ըսաւ քար – տուղարը ինքզինք չքմեղացնելու ձեւով մը :

— Լաւ, ուրեմն, մի քաշուիք, ըրէք ձեր հարցումները, պնդեց ճամբորդը ինքնավստահ չեշտով մը, ես իմ մասիս ծածկելիք որեւէ բան չունիմ :

— Վստահ եմ որ այդպէս է, ըսաւ քարտուղարը ակնածանքով, ուրեմն նե – րեցէք որ ձեզի հարցնեմ թէ ուրկէ՞ կու– գաք :

— Իմ հայրենիքէս, Ֆրանսայէն... Լիոն քաղաքէն :

— Այսօ՞ր եկաք :

— Այո, ուղղակի չոգենաւէն ելայ ու այս օթէլը եկայ, որովհետեւ, ինչպէս ըսի, նախապէս յանձնարարուած էր ին– ծի :

— Կրնա՞մ հարցնել թէ ի՛նչ դործով եկած էք: Այդ մասին, եթէ պէտք ըլլայ, կրնանք ձեզի օժանդակել, ըսաւ օթէլին քարտուղարը :

— Ուրիշ հարցում մը ունի՞ք :

— Ոչ, ինչ որ ըսիք բաւական է, բայց կրկին հարկ կը համարիմ ներողութիւն խնդրել ձեզմէ այս փոքրիկ հարցաքնն – նութեան համար, որ ըրի հակառակ իմ կամքիս... պէտք է դիտնալ որ ստիպ – ուած եմ օթէլ եկող բոլոր ճամբորդնե – րուն մասին պաշտօնապէս տեղեկութիւն տալ ոստիկանութեան, հակառակ պարա– դային ծանր պատասխանատուութեան կ'ենթարկուիմ :

— Բայց օթէլին տէրը օտարահպատակ չէ՞, հարցուց երիտասարդը :

— Այո, իտալահպատակ է, այսուհան– դերձ ստիպուած է հնազանդելու երկրին օրէնքներուն :

— Բնականաբար :

— Կը ներէք ուրեմն իմ այս հարցու – փորձերուս համար :

Երիտասարդը բարեւեց եւ դուրս ելաւ դրասենեակէն եւ շիտակ իր սենեակը քաշուեցաւ :

Իրիկունը սպասաւորը կանչեց եւ պատ– ուիրեց որ իր կերակուրը սենեակ բերեն :

— Յոգնած եմ, ըսաւ, եւ չեմ ուզեր վար իջնել :

Գիշերը ճաշէն ետք, օթէլին տէրը եւ քարտուղարը առանձնացան գրասենեակին մէջ, օրուան գործառնութեանց հաշիւը ընելու համար :

Քարտուղարը հաղորդեց նոր ճամբոր– դի մը, պարոն Թիւլ Տիւպուայի գո – լուստը եւ մէկ–երկու ամսուան համար սենեակ մը վարձելը :

— Ո՞վ է այդ նորեկը եւ ո՞ւրկէ կու– գայ, հարցուց պանդոկապետը :

Քարտուղարը պէտք եղած բացատրու– թիւնները տուաւ :

— Այսօ՞ր եկեր է Եւրոպայէն, գոչեց պանդոկապետը :

— Այո, չոգենաւով :

— Ի՞նչ չոգենաւով :

— Շետակը չհարցուցի :

— Բայց այսօր Եւրոպայէն չոգենաւ չկայ... մի՞թէ չես դիտեր :

— Իրաւ է, խոստովանեցաւ քարտու– ղարը, այդ կէտը չնչմարեցի... բայց թերեւս չոգեկառքով եկած է ու այնպէս ըսաւ :

— Այսօր ճեպընթաց կառախումբ ալ չկայ Եւրոպայէն :

— Գուցէ պայմանագրականով եկած է:

— Մեր օթէլի թարգմանն անշուշտ կա– յարան զացած էր :

— Բնականաբար :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(57 – Շար.)

կան յամրաքայլ կը յառաջանանք :

×

Կրկնապատկուած ուշադրութեամբ մը կը հետեւիմ հիմա քու զառախօսութեան՝ որովհետեւ անդադարաբար զուտ դիտական ոլորտներուն մէջ ենք այլեւս :

Ու իմ տակաւ յիշողութիւնս, նաեւ ան – կատար հասկացողութիւնս , սաչափով կը վերյիշէ միայն ինչ որ ըսիր՝ երբ կ'անցայ բերել նիւթը հոն, ուր՝ դո՛ւն կայիր միայն :

Եւ ուրիշ ոչ ոք, աշխարհի վրայ՝ քա– նի կը պատմես ինչ որ ղատար : Նորը : Շրջանակը լայն է :

Տես, կ'ըսես՝ կայ տարբեր բնոյթ ու – նեցող նախատզային նիւթ : Այդ կարե– լի էր ընդունիլ տուեալներու վկայու – թեամբ : Բայց կարեւոր ու նոր եղրա – կացութիւնը սա էր թէ քանի մը միլիար տարի առաջ կալահիւաններու մէջ սկը– սած աստղառաջացման գործունէութիւնը կը շարունակուի անդադար ներկայ փու– լին մէջ :

Այս արդիւնքը կը հերքէր հին վարկա– ծը թէ աստղերու առաջացումը միաժա – մանակ է կատարուած :

Այդպէսով կը հաստատուէր թէ աստ – ղախիւռները կալահիւայի մէջ առա – ջացման «վառոցներ» են, ու աստղերը խումբ խումբ կը ձեւաւորուին :

Կար նաեւ դիտումները որ կ'ապացու – ցանէին թէ ներաստղային գօրեղութեան անմիջական անջատման գործունէու – թիւնները տեղի կ'ունենան նոր աթոռա – յին միջուկներու առաջացմամբ , որոնք երբեմն խիստ անկայուն են :

Կար նաեւ նիւթի հնարաւոր դերախիտ գոյաձեւերուն տեսական ուսումնասիրու– թիւնը : Փաստերու լոյսին տակ կարելի եղաւ առաջարկել նոր վարկած՝ որուն համաձայն աստղերու եւ աստղային հա – մակարգերու առաջացումն ու զարգացու– մը կ'ընթանար նիւթի խիտ վիճակներէն դէպի նոյն վիճակները կատարուող ան – ցումներով :

Սպիտակ թզուկ աստղերու մէջ գոր օ– րինակ որոնք ամենախիտ գոյացումնե – րու կարգին կը դասուին՝ ուր նիւթը բաղկացած է ազատ էլեկտրոններով եւ իրարու չափ սերմ դասաւորուած աթո – մական միջուկներով : Մինչ երկրի վր– րայ, միջուկներուն եւ էլեկտրոններուն քանակը միաւոր ծաւալով՝ իսկ նիւթին խտութիւնը չափ աւելի փոքր է :

Մեր կատարած հետազոտութիւնները առաւելապէս նուիրուած են , արտաքին կալահիւաններու ուսումնասիրութեան : Ու մենք փաստերը խօսեցնելով ուրեմն , հասանք այն եզրակացութեան թէ կա – լահիւաններու աշխարհին մէջ ալ գար – գացման ու առաջացման երեւոյթները միշտ կը չարունակուին :

Տեսանք նաեւ թէ կորիզներուն գործու– նէութեան տարբեր առաձգականութիւն կը համապատասխանէն տարբեր բնոյթ եւ հզօրութիւն ունեցող ղրսերեւոյթներ՝ կալահիւաններուն ռատիօ – ռամագայթ– ման մէջ :

Յատկապէս նշելի են ու հետաքրքրա – կան կորիզներու գործունէութեան ձեւերը որոնք կապուած են—էնէրժիի— վիթխա– րի քանակներու անջատման հետ : Ջոր օ– րինակ ռատիօ – բռնկումները , կազային մեծ զանգուածներու արտաւիճումներուն հետ կապակից պայթումները :

Այդպէսով կարելի եղաւ հասկացողու – թիւնը չարք մը անբացատրելի երեւոյթ– ներու, նաեւ կանխատեսութիւնը նոր բը– նոյթով երեւոյթներու : Ընդունիլ կարե– լի էր թէ որոշ կորիզներու մէջ գոյու – թիւն ունին առայժմ անյայտ բնոյթով չատ զանգուածային մարմիններ, որոնք օժտուած են վիթխարի գօրեղութեամբ : Ուրիկ կարելի է հետեւցնել թէ այդպիսի կորիզներուն մէջ նիւթի ֆիզիքական վի– ճակները խիստ արտասովոր են, եւ կը տարբերին տիեզերքի միւս մասերուն մէջ դիտուող վիճակներէն :

Մասնաւորապէս՝ միջուկները կազմող որոշ մարմիններուն արտակարգ նիւթի խտութիւնը :

×

Հարցումը իմս է : Ունի՞ք նաեւ տեսա– կան ընդհանուրութեան վերաբերեալ եւ դուք մաթեմաթիկական աշխատանքներ : Մինչեւ իսկ նշմարած եմ կէտ մը կրցած էք հաստատել՝ վերնէր Հայդենպէրկէն ալ առաջ թէ՝ աթոմին միջուկը բազկա– ցած է նէյթրոններէ եւ փրոթոններէ : Ճի՞շդ է :

Այո՛, սակայն պատահեցաւ : Այդ հարցը կը վերաբերի այն աշխատասիրութեան որ կատարեցինք Իվանենկոյի հետ 1930 թուականին : Եւ ան կուգար աթոմի մի – ջուկային կառուցուածքին մասին նոր պատկերացում մը բերել : Ու քանի մը ամիսներ յետոյ Հայդենպէրկ ալ իր կող– մէ նոյն եզրակացութեան կը հասնէր :

×

Այս բոլորը լսելէ եւոք դիւրաւ կարելի է հաստատել հետեւեալը : Վիկտոր Համ– բարձումեան կը մօտենայ հարցերուն իւ– րայատուկ ոճով : Պայման է լրեն հա – մար բազմակողմանի ուսումնասիրու – թիւններ ընել նախ ֆիզիքական տեսան – կիւնով՝ դանդաղօրէն : Զգուշաւոր կեր – պով հաւաքել՝ բոլոր կարելի տուեալնե– րը՝ որոնց ամէն մէկը պիտի բերէ իրեն յատուկ բնորոշութիւն մը կամ տեսակ– բար դիտելիք մը : Որմէ յետոյ պիտի ծը– նին երեւոյթին բնոյթ տուող պատճառ – ներուն բացայայտումը : Աւելի եւոք տե– սական թէ մաթեմաթիկական մեկնաբա – նութիւնը :

Հարկ է նաեւ մատնանշել անոր մշա – կած կիրարկման ձեւերուն իւրայատուկ յատկութիւնները որոնց չնորհիւ է որ կարելի է զարճուցած ամենաբազմազան երեւոյթներու ուսումնասիրութիւնը :

Այդպէսով աւելի լաւ կը հասկնամ հի– մա աշխարհահռչակ ամերիկացի աստ – ղագէտ Պաատէի խօսքը՝ որ դեռ 1958 թուականին , Պրիւսէլի Սոլվէյեան հա – մագումարին , ներզգալով Վիկտոր Համ– բարձումեանի նախատեսութիւններուն արտասովոր հետեւանքները մրմռացեր էր· «փրօֆէսօր Համբարձումեան՝ այն– պէս կը թուի ինձ թէ դուք տեսլապաշտ, մենք նիւթապաշտ ենք » :

Եւ կամ նոյնքան նշանակալից՝ այն ելոյթը անուանի աստղագէտ Սանտէյճի՝ 1967ի Փրահայի տասնեւերրորդ Միջազ – գային համաժողովին՝ որ իր իսկ նկար– ներով կը հաստատէր նոյն վարկածը՝ կալահիւաններու կորիզներուն ներկայ գործունէութեան նկատմամբ : Արդար Սանտէյճ՝ որ զանց առնելով իր նախկին թերահաւատ կեցուածքը կը չնորհաւո – րէր՝ Ան որ նախատեսած էր տարիներ առաջ կորիզային պայթումները՝ հրամ – ցընելով նոր անժխտելի փաստեր :

Լաւագոյն փաստը՝ ճշդրիտ դիտու – թիւններու հաստատ ուղիներուն՝ ուր ըս– տոյգը չի կրնար ճշմարիտ չգառնալ բո– լորին :

Եւ մենք կը մտնենք գարաշրջան մը՝ ուր ինչպէս պատահեցաւ տասնեւեօթնե– րորդին ընթացքին՝ աստղագիտութիւնը կը գառնայ մինչեւ իսկ բնագիտութեան համար նոր գազափարներու եւ արմա – տական փոփոխութիւններու հզօր աղ – բիւր :

×

Անձրեւը սառակացաւ, արագ արագ կը յառաջանանք հիմա : Հալանցիկ ակնարկ մը եւս «Լաղէրներու» վրայով տարուած աշխատասիրութիւններուն , որ հատնա– բար կական լուծումներ բերեն միջկորի – գային գործունէութեանց եւ անոնց ար – դիւնաբերութեան եղանակներուն :

Թէ ի՞նչպէս կ'աշխատի ցուցասրահ մը՝ թանգարանային նոր աշխատութեան կեր– պեր՝ նոր հորիզոններով, իբրեւ մշակու– թային կեդրոններ՝ մայր հայրենիքի մէջ տարուած աշխատանքները ու կարելիու – թիւնները այդ ուղղութեամբ, մեր քայ – լերուն ընկերացող վերջին նիւթերը կ'ըլ– լան :

Հասած ենք տուն· դրան առջեւ Դա – նիէլը՝ եօթը տարու ,մեզ կը դիմաւորէ ու իր առաջին աստղագիտական դեկուցումը կուտայ հայերէնով· «Լուսի՛ն, լուսի՛ն, լուսերես ... դուն ամէն տեղ ման կու – գաս » : Զորս դժուարին տողեր : Որոնք բաւ են սակայն քեզ ժպտեցնելու սրտա – բաց գոհունակութեամբ : Լուսավառ կենսալից ժպիտ :

Քու ժպիտդ հայրենական :

ԳՐԻԳՈՐ Ա· ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Բացառիկ յաջողութիւն արձանագրեց Փետրուար 18ի հանդիսութիւնը այս տա– րի : Հանդիսականները ժամանակէն ա – ռաջ եկած էին տեղ գրաւել Հայ Աղգա – յին Տան սրահին մէջ, որպէսզի իրենց ներկայութեամբ յարգեն յիշատակը հայ ժողովուրդի հերոսներուն, որոնք յանուն հայրենիքի ազատութեան ծառացան օ – տար բռնակալ ուժերու դէմ 1921ին :

Ժամը 16·30ին հանդիսութիւնը բաց – ուած յայտարարեց օրուան երիտասարդ նախագահը՝ ընկեր Պերճ Մարտիրոսեան, որ «Ցառաջ Նահատակ»ի յոտնկայս ուն – կընդրկութենէն եւոք, փրանսերէնով պատ– մականն ըրաւ համաժողովրդական ա – պըստամբութեան : Ընկերը եզրակացուց իր խօսքը չեչտելով, թէ «Հայ ժողո – վուրդը ի ծնէ ազատասէր է եւ հայրենա– սէր : Երբ վտանգուած զգայ իր ազատու– թիւնը՝ պայքարի դրօշ կը պարզէ : Այ– սպէս եղաւ նաեւ Փետրուար 18ին» :

Այլազան էր դեղարուեստական յայ – տագիրը : Թուենք քանի մը անուններ միայն — երգեցին եւ արտասանեցին Օր· Ա· Ալթունեան, Լ· Գրլրճեան, Պ· Պ· Հ· Ազարկեան, Ֆ· Մարլեան եւ Վ· Սա – հակեան : Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի կեդր· Ֆրանսայի «Արծիւ» պարախումբը իր մասնակցութիւնը բերաւ հայկական եւ կովկասեան պարերով, որոնցմէ չատեր հաճելի նորութիւններ էին հանդիսա – կաններուն համար :

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Գեղամ Կանանեան : Երիտասարդ ընկերը հայե – րէն դրաւոր ճառի մը մէջ ոչ միայն պատմական տուեալներ հայթայթեց հա– մաժողովրդական ապստամբութեան դըր– դապատճառներու մասին, այլեւ չեչտեց իմաստն ու խորհուրդը Փետրուարեան աղգային սխրանքին :

Հանդէսի պաշտօնական բաժինին յա – ջորդեց խնջոյքը, որ տեւեց մինչեւ ուշ դիշեր : Երգերու եւ խմբերգներու չար – քին եղան խօսքեր ընկեր Մ· Մխոյեի եւ Պ· Շահպարոնեանի կողմէ :

Կ· ՅՈՎԱԿԻՄԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺՊԻՏ

ԱՐԾԻ՞Ւ ԹԷ ԱՑԾ

Այսպէս կը վիճէին երկու հայ գիւղա – ցի ճամբորդներ՝ երբ հեռուն արտի մը մէջ նշմարեր էին սեւ բան մը, որ կ'ե – րերար , եւ որ վերջապէս թռաւ վեր :

— Տեսա՞ր, ձայնեց մէկը, չըսի՞ թէ արծիւ է··· : Իսկ միւս Հայը իր ծանօթ յամառութեամբ պատասխանեց· «թռի՛ էլ ինչ էծ է ···» :

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

— Երկար ատենէ ի վեր քեզի կը սպա– սենք, ըսաւ Լեվինի ձեռքը թողլով, կար– ծես ցոյց տալու համար թէ վտանգէն ազատած է : Շատ ուշ չատ դոհ եմ քեզ տեսնելուս :

Յետոյ, աւելի ուշադիր նայելով իր բարեկամին եւ նշմարելով որ նոր հա– դուստ մը հագած էր, զոր յայտնապէս Փրանսացի դերձակ մը կարած էր, դո– ղաց·

— Բայց չըսի՞ր ինձ թէ ալ եւրոպա – կան հագուստ պիտի չհագնիս· ի՞նչ կը տեսնեմ հիմա : Նո՞ր կերպարանափոխու– թիւն մը :

Լեվին մէկէն կարմրեցաւ բայց ոչ ինչ– պէս մեծ անձերը կը կարմրին, թեթեւօ– րէն ու առանց կասկածելու, այլ տղոց պէս, որոնք կը զգան թէ իրենց երկչո – տութիւնը զիրենք ծաղրելի կը զարճնէ, եւ այս պատճառաւ, ալ աւելի կը կար – մըրին, մինչեւ լալու աստիճան :

Այնքան զուարճալի էր տեսնել այդ այ– րական դէմքը մանկական չփոթութեան մէջ, որ Օպլոնսքի զադրեցաւ երեսը նա– յելէ :

Լեվին իր բարեկամին զրասենեակին մէջ երկու խորհրդական նշմարելով, չը– փոթած ըսաւ·

— Բայց ո՞ւր կրնանք իրար տեսնել, քեզ խօսելիք ունիմ :

Օպլոնսքի վայրկեան մը մտածեց·

— Երթանք միասին ճաշելու Կուրի – նին, հոն կրնանք հանդիստ տեսնուիլ, մինչեւ ժամը երեք ազատ եմ :

— Ոչ, պատասխանեց Լեվին վայրկեան մը խորհելէ եւոք, չեմ կրնար ընդունիլ, մկկը պիտի տեսնեմ :

— Այդ պարագային միասին կ'ընթը – րենք :

— Ընթրե՞լ : Բայց երկու խօսք ունիմ քեզի ընելիք, հարցում մը միայն· յետոյ կրնանք խօսիլ :

— Լաւ ուրեմն, անմիջապէս ըսէ եր– կու խօսքդ, ընթրիքին կը պահենք աւելի երկար տեսակցութիւնը :

— Քեզ ըսելիք երկու խօսքս ··· արտա– քոյ կարգի բան մը չէ :

Իր դէմքը յանկարծ չար արտայայտու– թիւն մը առաւ՝ երկչոտութեանը չաղ – թելու համար ըրած ճիդին պատճառաւ :

— Ի՞նչպէս են Չէրպացքինները, փո– փոխութիւն մը չկա՞յ, ըսաւ վերջապէս :

Օպլոնսքի, որ երկար ատենէ ի վեր դիտէը թէ Լեվին սիրահարած է իր քե– նիին՝ Քիթիի՝ աննշմարելի կերպով ժպտեցաւ եւ աչքերը զուարթութենէ պճլտացին :

— «Երկու բառ» ըսիր, եւ ես չեմ կըր– նար պատասխանել երկու բառով··· : Փոփոխութիւն չկայ, բայց կը ցաւիմ որ այսքան երկար ատեն բացակայ մնացիր :

— Ինչո՞ւ, բա՞ն մը պատահեցաւ :

— Չէ, ոչինչ, պատասխանեց Օպլո – նսքի, նորէն կը խօսինք այդ մասին··· բայց, վերջապէս, ի՞նչ է քու ճամբոր – դութեանդ նպատակը :

— Եաքը կը խօսինք, ըսաւ Լեվին մին– չեւ ականջները կարմրելով :

— Լաւ, լաւ, հասկցայ, պատասխա – նեց Օպլոնսքի··· : Քեզ տունս կը հրա– ւիրէի, բայց կինս չատ ազէկ չէ··· ինչ որ է, եթէ այդ տիկիններէն տեսնել կ'ու– զես, անշուշտ այսօր կենդանաբանական պարտէզը կ'ըլլան ժամը չորսէն հինգ : Քիթիի կը չմտիկ : Հոն գնա, յետոյ ես ալ կուգամ եւ միասին կ'երթանք ըն – թրելու :

— Շատ ազէկ, յաեսութիւն··· բայց դգոյշ եղիր եւ մի մոռնար : Կրնաս ելլել ուրիչ տեղ մը երթալ :

— Չէ, մի վախնար :

Լեվին սենեակէն դուրս ելաւ ու այն ատեն միայն յիշեց որ մոռցած էր բա– րեւելու իր բարեկամին երկու պաշտօ– նակիցները :

— Շատ կորովի մէկը ըլլալու է, ըսաւ իրենցմէ մէկը :

— Ո՛հ, այո, հայրիկ, ըսաւ Օպլոնսըս– քի, երջանիկ մարդ մը, երեք հազար ռէսաթին (հողի չափ մը) պատուական հող Քրասնոյէի գաւառը : Ապագայ ունի իր առջեւ, եւ ի՛նչ թարմութիւն : Մեղի պէս չէ :

— Կը տրտնջա՞ք :

— Ո՛հ, այո, ազէկ չեմ, բնաւ երբեք , հառաչեց Օպլոնսքի :

Զ·

Ժամը չորսին, Լեվին որ իր սրտին բարախումները կը զգար, կենդանաբան – կան պարտէզին առջեւ կառքէն իջաւ եւ ծառուղիէն ուղղուեցաւ դէպի այն ատե– ղանը ուր կը չմշկէին, առաջուց գիտնա– լով որ հոն էր անիկա, քանզի դրան առ– ջեւ տեսած էր Չէրպացքիներու կառքը :

Ամառնային պաղուր օր մըն էր· մուտ– քին առջեւ կառքեր, բալխիրներ եւ ոտ– տիկաններ խռնուած էին : Մաքուր հագ– ուած մարդիկ, արեւուն տակ չոլացող երկար զլխարկներով, լեցուած էին պար– տէզին դրան եւ ծառուղիներուն մէջ ո– րոնց ճիւնը ժողմուած էր :

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

Այրի Տիկին Վերժին Պէրպէրեան (Նիւ–Եորք), այրի Տիկին Մառի Ակոսթելլի (Իտալիա), Տէր եւ Տիկին –Զարմայր Քիւթնէրեան, Պ. Պարէտ Էլէկեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Գեղամ Գա–վաֆեան(Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Վահ–րամ Սուքիասեան եւ զաւակները (Իտա–լիա), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Սուքիաս–եան եւ զաւակները (Մոսկուա), այրի Տի–կին Ասրինէ Պետրոսեան եւ զաւակը(Մոս–կուա) այրի Տիկին Ծալեան եւ զաւակը, այրի Տիկին Զարուհի Ճարուքիւնեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Նուպար Ազար–եան (Պոլիս), Պ. Պետրոս Ազարեան (Ա–մերիկա), Տէր և Տիկ· Զարեհ Գալաֆ–եան և զաւակները, Տէր և Տիկ· Կարապետ Գալաֆեան (Քանատա), Տէր եւ Տիկին Սերժ Քիւթնէրեան եւ զաւակը դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, քուրինին եւ ազգականին

ՕՐ· ԲԵՐԿՐՈՒՀԻ ԾԱԼԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Հինգշաբթի փե–տրուար 26ին, Մոնմորանսիի հիւանդա–նոցին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ 4 Մարտ, ժամը 15ին, Պանէոյի համայնքին պերեզմանատունը:

Լիոն·— Տէր եւ Տիկին Հրանդ Թա–զէոսեան, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Թա–զէոսեան, այրի Տիկին Մարգրիտ Տէր–Յակոբեան եւ աղջիկը Անժէլ, Տէր եւ Տիկին Յովհ· Զալուքճեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Թո–րիկեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Վահէ Տէր–Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Թազէոսեան, Տէր եւ Տի–կին Րաֆֆի Պէրպէրեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Փո–ղարեան, Մամբրէ Տէր–Պետրոսեան եւ եղբարք ընտանեօք, Տէր եւ Տիկին Տի–րան Հոթոյեան եւ զաւակները խոր ցա–ւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ–մօր, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ եւ խնամիին

ՄԱՐԻԱՄ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 2ին ժամը 4ին, 81 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ (Մարտ 4), ժամը 16ին Լիոնի Ս· Յակոբ եկեղեցին, ուրկէ մար–մինը կը փոխադրուի Կիւօթիէոի գերեզ–մանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Հանգուցեալին փափաքին համաձայն կը խնդրուի ծաղիկ եւ ծաղկեպսակ չղրկել, այլ փ· ծաղկեպճակի նուէրներ ընել բարեսիրական կազմակերպութեանց:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ կարմիր Խաչի Օդափ· կայանի ծովահայեաց նոր չէնքին անհրաժեշտ շինութիւններու եւ կահաւորման ի նը–պաստ կը նուիրեն·—

Պր· Բոպէր Աղամեան, Տէր եւ Տիկին Ա· Քէպապճեան, Պր· Հայկ Քիւրտեան (Վիրոֆլէյ), Վանլեան ընտանիք (Վիլ–ժիւիֆ), Պ· Տիրան Սըրմաքէշեան, (Ալ–ֆորվիլ), այրի Տիկ· Վ· Արսլանեան (Ս· Շամոն), Ժ· Առաքելեան, Տէր և Տիկ·Յա–կոբ Աչճեան (Փրէ Սէն Ժէրվէ), Թաթուլ–եան (Առնուվիլ), Գուլաքսըզեան (Ալպի), Տէր եւ Տիկին Երուանդ Արապեան եւ զա–ւակները (Օրմէսոն), Նազարէթ Գաս–պարեան (Վալանս), Միշէլ Յակոբեան, Տոքթ· Կիւլ Հէլէն Սրապեան (Իսի լէ Մուլինօ), Քէրճեան եւ Եղիսեան ընտա–նիք (Օլնէ սու Պուա), Տէր եւ Տիկին Հանէչէրեան, Տիկին Հրանոյշ Մարտիկ–եան, Օր· Վահանոյշ Գարբիէլեան (Մար–սէյլ) 50ական ֆրանք: Փանոս Եագուպ–եան (Իսի լէ Մուլինօ), Յովհաննէսեան (Նըվէր), Տիկին Մարիամ Սէֆէրեան (Մարսէյլ), Վ· Սէյլանեան, Վահրամ Սէֆէրեան, Խայեան ընտանիք (Վեր–սայլ), Գարեգին Հրաչեան, Տիկ· Մար–գարիտ Նաճարեան (Մարսէյլ), Օր· Սա–թենիկ Վէմեան 30ական ֆրանք:
(Շար·)

ԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՔ

Վասպուրականի Հերոսամարտի 55րդ տարեդարձը Վիէննի մէջ, Մայիս 3ի կի–րակի կէսօրէ ետք: Մանրամասնութիւն–ները մօտ օրէն:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, Մարտ 8ին ժամը 16ին

ԱՐՏԱՇԷՍ ԻՇԽԱՆ (Հայկ· անկախութիւն Մակեդոնակ· տիրապետութենէն)
KNOCK — de JULES ROMAINS (deuxième acte)
ԵՐԵՔ ՍԱՏԱՆԱՆԵՐ (երգախաղ), երաժշտութիւն Գ· ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ
ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՅԿԱՆՆԵՐԸ (դրուագներ)

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Առնուվիլ – Սարսէլի մասնաճիւղի վարչութիւնը կ'ողբայ ըն–կերուհի Էլլէն Բիւզանդի մահը եւ յա–ւակցութիւնները կը յայտնէ իր քրոջ եւ պարագաներուն:

ՆՈՒԷՐ

Պ. Պօղոս Խայինեան իր կնոջ՝ Ժողիա–նի մահուան Բ· տարեդարձին ի յիշատակ 50 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգա–ւաճման եւ 20 ֆր· Կապոյտ Խաչի կա–յանին: (Տառնալ «Յառաջ»էն):

ԶԱՏԿՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

ԵՐԿՈՒ ՇԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա·— Լիւբասպուրկ – Գերմանիա
Հոկեոսի ափերը

3 ՕՐ, ՄԱՐՏ 28ԷՆ 30, լիւքս օթոքառով

ՄԵԿՆՈՒՄ, Շաբաթ Մարտ 28, վե–րադարձ Երկուշաբթի Մարտ 30:

Անդամներու եւ բարեկամներու հատ–քոյթ ժամը 7·15ին մեթրօ Շաթօ որ վէնսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7·30ին կառ Տիւ Նորտ Քաֆէ Քիւր–վէօր: Մեկնում 7·45ին դէպի Լիւքսան–պուրկ, Մօ, Մոնմիրայլ, Շալոն, Սէնթ–Մենեհուլտ, Վերտէօն, Էսք եւ Լիւքսան–պուրկ: Այցելութիւն քաղաքին, (ճաշը ճամբու ընթացքին), ճամբորդութեան չարունակութիւն եւ ժամանում՝ Թրիէ (Գերմանիա): Ընթրիք եւ տեղաւորում սովորական պանդոկը:

ԿԻՐԱԿԻ, ԶԱՏԻԿ· — Մեկնում դէպի Պինկէն, ուր ղեղեցիկ զբօսանաւով մը Հոկեոսի վրայ՝ հիանալի բնանկարը, հէքեաթային Լօրըլայը եւն· եւն·:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ առաւօտը՝ ազատ: Յե–րեկուան ճաշը պանդոկը եւ վերադարձ՝ Փարիզ նոյն ճամբով: Ժամանում կառ Տիւ Նորտ ժամը 21ի առեններըը:

Մասնակցութիւն՝ 195 ֆրանք, կան–խավճար 50 ֆրանք: Մնացեալը վճարելի Մարտ 23ին:

×

Բ·— ԱԻՍՏՐԻԱ ՋԵԼ ԱՄ ՋԷ

780 մեթր բարձրութիւն: Դահուկի հա–մար զմայլելի վայրեր:

Առջնակարգ պանդոկ՝ Ֆիչըրվիոթ, քաղաքին ճիշդ կեդրոնը տեսարանով՝ լճին վրայ:

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Մարտ 22 (Ծաղկազարդ), ժամը 22·30ին Առլպերկ – էքսփրէսով, հատաքուլ՝ կառ Տը լ'Էսթ, մեծ գիծերու մուտքին հոլին մէջ աջ կողմը, ժամը 21–ին: Ժամանում Զել Ամ Զէ, Երկուշաբթի ժամը 14ին:

Վերադարձ՝ Ապրիլ 4ին եւ ժամանում յաջորդ օրը ժամը 7·25ին՝ Փարիզ:

Մասնակցութիւն՝ 455 ֆր·
(15 օր փարիզէն փարիզ մէջը ըլլալով կառախումբով ճամբորդութիւնը):
Սահմանափակ տեղեր:

Կանխավճար 100 ֆր·: Մնացեալը Մարտ 12ին:

Արձանագրութեան պայմանաժամ՝
Մարտ 10

ԴԻՄԵԼ՝
RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Է.Տ· ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ· Պատուիրակ

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՄԷՑԻ·— Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Շրջ· կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի մարմիններըը իրենց սովորական հաւաքատեղիին մէջ:

Հ· Յ· Դ· Համազգայի խումբ, Կիրակի, (8 – 3) ժամը 15ին:

Հ· Յ· Դ· Գէորգ – Զաւուշ խումբ, Կիրակի (8 – 3) ժամը 16ին:

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի գտ–նուին Շրջ· կոմիտէի ներկայացուցիչնե–րը:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հ· Բ· Ը· Միութեան երիտասարդաց Ակումբի կողմէ:

Շորեքշաբթի, 4 Մարտ, երեկոյեան ժամը 20·30ին,

Maison des Centraux
8, Rue Jean Goujon — Paris (8e)

Կը դասախօսէ՝ չարժանկարի երիտա–սարդ արուեստագէտ

ՌԱՖՖԻ ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ

Նիւթ ունենալով՝

«ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ»

Յուշադրելով իր պատրաստած ֆիլմը որ, չհաշած է Ազատ չարժանկարի Մի–ջազգային փառատօնին Ա· մրցանակը 1968ին: Հեղինակը՝ պիտի պատմէ նաեւ իր կրած տպաւորութիւնները Ջուլֆայի Հայ գաղութի մասին:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հ· Յ· Դ· ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ· ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
եւ «Ռուբէն Ուսանողականախումբի կազմակերպութեամբ

ԳԻՆԵՋՕՆ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18 Ի ԱՌԹԻԻ

Մարտ 8ին, Կիրակի, կէսօրէն յետոյ ժամը 4ին
« Հայ Մշակոյթի Տան» Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին մէջ

Կը խօսի Ընկ· ՅԱԿՈԲ ՍԱՂՃԵԱՆ

ԼԻՈՆ
ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ
ԼԻՈՆ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Լիոնի խումբին կողմէ, Շաբաթ, Մարտ 7, ժամը 21էն մինչեւ լոյս CASINO DE CHARBONNIERES

Նուագախումբ՝ ԿԱՐԻ ՊԷՊԷՐԵԱՆ

Հայկ· երգեր ու պարեր ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ եւ ԱՐՇԻԻ խումբին կողմէ:
AMBIANCE — BUFFET — COTILLONS — TOMBOLA

Տոմսերու համար հեռաձայնել·—

ԼԻՈՆ·— Ա· Խաչատուրեան 60–22–18 եւ Վ· Սարգիսեան 68 – 22 – 69

ՎԻԷՆ·— Վ· Գալուստեան 85–14–35

Սեղանները վերապահուած կը մնան մինչեւ ժամը 23

39ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կազմակերպուած Արենոյշներուն, Արիներուն, Գայլիկներուն և Թեւիկներուն կողմէ

Կիրակի Մարտ 8, կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint Dominique, Paris (7e) (Métro : Invalides)
ՅԱՅՏԱԳԻՐ
Արենոյշները կը ներկայացնեն՝ Աբչաւը եւ բանակումի կեանքը
Հայկական պարեր եւ երգեր
Թեւիկները եւ Գայլիկները կը ներկայացնեն խաղեր, զաւեշտներ եւ պարեր
Սկաուտական ճուագախումբը
Հայերէն ներկայացում սկաուտներու եւ Արենոյշներու կողմէ:
Սկաուտական տողաճցք
Պիտի կարդացուի Լէյտի Պէյտըն Բաուլի ուղերձը, Հայ Արիներու Մխութեան
ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐԱՆՔ
ՊԻԻՖԷ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՅԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՅԸ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ
Կը կատարէ Երկուշաբթի, Մարտ 16ին, ժամը 20·45ին
THEATRE DE L'ATELIER, Place Charl es Dullin (Dancourt) — Métro : Anvers
Կը ներկայացուի կատակերգութիւն մը՝ 4 արար

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Հեղինակ՝ Վ· ԴԱՆԹԱՑԵԱՆ, Հայացուց՝ Մ· ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ԿԸ մասնակցին·— ՋԱՐՈՒՀԻ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԼՏԼՃԵԱՆ – ԼԻ. ՇԱ–ՍԱՆԵԸ, ԼԻԻՍԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆ: ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ՓԻԼԻՐ ԹԻՐԶԵԱՆ, ՆԱԶԱՐԼԻԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ, ԱՆԻ ՏԻՄԻՐԵԱՆ, ՊԵՐՃ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ, ԿԱՐՕ ԹՈՍՈՒՆԵԱՆ: ՄԱԿԻ ԽԱՐԵԱՆ:

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Տոմսերու գին՝ 25, 20, 15, 10 եւ 5 ֆրանք

Դիմել՝ Գ· Պագըրճեան 35, Rue de Trévise — Tél. : 770-07-25
Մ· Անտոնեան, հեռ· 738–21–18
Փ· Թէրզեան 468–87–43, Մասխ 21, Rue Saulnier — Tél. : 770-16-88

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆ.	Վեցամսեայ 50 ֆ.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
4
ՄԱՐՏ
MERCREDI
4 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.755 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 46e ANNÉE — N° 11.755

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՍ ԱՌՆԵԼ ԱՆՑԵԱԼԷՆ

—o—

Համաշխարհային առաջին պատերազմը կը պայթէր 1914ի ամառը, երբ տակաւին բոլորովին հաչուեյարդարի չէին եկած Քարկուած Պալքանեան պատերազմին հետեւանքով ծագած քաղաքական բարդ խնդիրները։

Օսմանեան կայսրութիւնը կը կորսնցնէր իր եւրոպական նահանգները՝ Ադրիանի ափերէն մինչեւ արեւելեան Թրակիա։ Ալպանիա անկախ իշխանապետութիւն կը դառնար։ Յունաստան, Սերպիա, Գարատաղ եւ Պուլկարիա իրարու մէկիկ կը բաժնէին աւարը, — Եպիրոսը, արեւելեան Բումէլին ու Մակեդոնիան։

Հայերն ալ օգտուելով առիթէն, հրապարակ կը դնէին Բարենորոգումներու յաւտ հարցը, որ 1878ի Պերլինի դաշնագրէն ի վեր Թուղթի վրայ կը մնար, հակառակ վեց մեծ պետութեանց երաշխաւորութեան։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ Ե. Սուրէնեանց՝ յանուն հայ ազգի 1913ին լիազօրութիւն կուտար Պոլոս Նուպար փաշայի, որ Փարիզի մէջ կը կազմէր Ազգային Պատուիրակութիւնը, նպատակ ունենալով երաշխաւոր պետութեանց մօտ դիմումներ կատարել Բարենորոգումնե-րու գործադրութեան համար։

Միւս կողմէ Թուրքիոյ Հայոց պատրիարք Զաւէն Արք. Տէր Եղիայեան, Ազգային Երեսփոխանական Ժողովն իր Քաղաքական Ժողովով նոյն աշխատանքին կը լծուէին։

Երկու իրաւաբաններ՝ Գրիգոր Զօհրապ եւ Տիրան Երկանեան, — դասախօս Պոլսոյ Իրաւաբանական վարժարանի — Քաղաքական Ժողովի անունով դիմումներ կը կատարէին երաշխաւոր պետութեանց Պոլսոյ դեսպաններուն մօտ։

Բարենորոգումներու նոր համաձայնագիրը կնքուեցաւ 26 Յունուար / 8 Փետր. 1914ին ռուսական դեսպանատան գործակատար Կուլքեվիչի եւ Թրքական կառավարութեան միջեւ։ Ներքին նախարար Թալէաթ պէյ էր ծածկը իր յետին միտքը, — պատռել այդ համաձայնագիրը, որ Բարձրդռն Դրան պարտադրուած էր Երբեմ Համաձայնութեան (Անգլիա, Ֆրանսա եւ Ռուսիա) դեսպաններուն, մասնաւորաբար ռուսականին կողմէ։

Նոր Համաձայնագիրը մեծ յաղթանակ մըն էր ռուսական դիւանագիտութեան համար։

Ինականէն ռուսասէր Հայութիւնը ապահան մը աւելի հակեցաւ խաչապաշտ քեռիին կողմը։

Ու երբ պայթեցաւ մեծ պատերազմը, ազգովին կարծեցինք թէ հնչած է Հայոց փրկութեան ժամը։

Կովկասի մեր ազգակիցներուն մօտ խանդավառութիւնը հասաւ իր գերագոյն աստիճանին։ Կը յուսային, որ Ռուսերը գրաւելով Թուրքիոյ հայկական նահանգները՝ Կովկասեան բաժինին հետ միացուցած՝ պիտի կազմէին անկախ ու միացեալ նաեւ Հայաստան մը։

Նոյն այդ օրերուն, Կովկասի մեր հայրենակիցները՝ Վրացիները ու Ազէրիները զարմանքով կը դիտէին Հայոց ռուսասիրական ցոյցերը։ Վրացիները գաղտնի համաձայնութիւն կը կնքէին Թուրքերուն հետ, յարմար վայրկեանին թիկունքէն հարուածելու համար ռուսական բանակը։ Իսկ Ազէրիները՝ Թուրքերու թուրանական ծրագրով յափշտակուած՝ անհամբեր կը սպասէին էնվէր փաշայի բանակներուն։

1905ի հայ-թաթարական ընդհարում-ներու օրերուն Վրացիները ամէն կերպ կ'օժանդակէին Ազէրիներուն։ Ռուսերն ալ կը քաջալերէին Կովկասի քրիստոնեայ եւ իսլամ այս երկու ազգերու դործակցութիւնը ընդդէմ Հայերուն։ Վրացի էր Բաղուի կառավարիչ Նակաշիձէ, որ տարիներ մը կատարած էր իսլամները դրդռելու համար Հայերուն դէմ եւ որ յետագային ահաբեկուեցաւ Դրոյի կողմէ։

Մեծ դուքս Նիկոլա Նիկոլայեւիչ Կոչ մըն էր ուղղած Լեհերուն, խոստանալով վերականգնել Լեհաստանի անկախութիւնը՝ Գերմանիոյ ձախձախումէն ետք։ Սակայն Լեհերը ո՛չ մէկ բացառիկ ընդունելութիւն ըրին մեծասաներորդ ժամու այդ Կոչին։ Մնացին սպասելով, սպասելով դէպքերու զարգացումին։

Հայերը այդպիսի Կոչ ալ չունէին ցարական արքունիքէն։ Ո՛չ մէկ գրաւոր կամ բերանացի խոստում՝ Թրքահայաստանի ազատագրութեան եւ հայկական անկախութեան կամ ինքնավարութեան մասին։

Հակառակ ատոր, ամենայն Հայոց Կաթողիկոսով եւ Ազգային Ժողովրդով իբար էին անցած՝ աջակցելու համար ռուսական բանակներու պարենաւորման։ Գէորգ Ե. Սուրէնեանց պատմական դարձած գրութեամբ մը կը դիմէր Կովկասի փոխարքայ կոմս Վորոնցով-Դաշկովի՝ խնդրելով «խիստ պահանջ դնել Թուրք կառավարութեան վրայ, որ անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնէ Հայերու կեանքի եւ գոյքի պաշտպանութեան համար։ Եւ որքան կարելի է չուտով իրենց պաշտօնատեղիները դրկել ընդհանուր վերատեսուչները, գործադրելու համար 1914 Յունուար 26ի (Հ. Տ.) համաձայնութեամբ ընդունուած բարենորոգումները։

Շատ չանցած Թուրքիա պատերազմ յայտարարեց Ռուսիոյ դէմ։

Ու Կովկասի Հայերը, որ աւելի քան հարիւր հազար զինուոր պիտի տային ռուսական բանակներուն, ձեռնարկեցին կամաւորական չարժման։ Կարճ ժամանակի մէջ կազմուեցան կամաւորական չորս զօրադունդեր, որոնք ռազմադաշտ նետուեցան, յանուն Հայրենիքի ազատութեան։

Զարմին աւելի խանդավառուեցանք եւ արտակարգ եռանդ ցոյց տուինք, բարեմտօրէն յոյս դնելով խաչապաշտ քեռիին վրայ։

Խաբուեցանք։ Ի զուր անցան մեր բոլոր զոհողութիւնները։

Ցարականէն ետք բոլշեւիկեան վարչաձեւն ալ նոյն հիասթափութիւնը պատճառեց անուղղայ ռուսասէրներուս։

Արեւելեանէն վերջ արեւմտեան ճակատին վրայ եւս նոյն յուսախաբութիւնը։

Դա՛ս առնենք անցեալէն։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ ԳՆԱՑ ԵՒ ՆԵՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԽՆԴՐԵՑ ՓՈՄՓԻՏՈՒԻՆ

—o—

Ի վերջոյ Նիւ Եորքի հանդրուանը չատ աւելի հանդարտ անցաւ քան կը նախատեսուէր։ Օրուան աննախընթաց անակնկալն էր Նիքսընի որոշումը Նիւ Եորք երթալու։ Արդարեւ Նիքսըն հրաժեշտ տուած էր արդէն Փոմփիտուի Ուաշինկթընն եւ երբեք չէ պատահած որ Միացեալ Նահանգներու նախագահ մը Նիւ Եորք երթայ կրկին տեսնելու հիւր-նախագահը։ Պէտք է ըսել թէ Փոմփիտու չատ դժգոհ էր Շիքակոյի ցոյցերէն եւ մանաւանդ կարգապահական ուժերու կրաւորական եւ բարեացակամ դիրքէն ու կը թուի թէ որոշած էր հրաժարիլ Նիւ Եորքի հանդրուանէն։ Բայց Նիքսըն նախ քառորդ ժամ կը խօսէր հեռաձայնով եւ Ամերիկայի կողմէ ներողութիւն կը խնդրէր եղածին համար, ապա ցուցական ժեստ մը կ'ընէր, Նիւ Եորք երթալով։

Փոմփիտու բաւական նեղացած էր եւ երբ կը հասնէր Ուալտորֆ – Աստորիայի պանդոկը, կը յայտնէր թէ պիտի չըլլայ դուռնի հրեայ պատուիրակութիւնը, ինչպէս նախապէս որոշուած էր։ Հրեաները անչուշտ կը կատղէին այս նոր որոշումէն, զոր նախատինք կը նկատէին։

Ուալտորֆ – Աստորիայի ճաշէն առաջ, Փոմփիտու կ'այցելէր ՄԱԿԻՆ, ուր կ'ընդունուէր Ու Թանի կողմէ եւ սիրալիր տեսակցութիւն մը կ'ունենար։ Ամէն մարդ դիտէր արդէն որ Փոմփիտուի տրամադրութիւնը լաւ չէ։ Ծանր ազդած էր Շիքակոյի միջադէպը զոր չէր վարանած «արատ մը Ամերիկայի ճակտին վրայ» որակելէ։ Երբ ՄԱԿԷՆ պանդոկ կը վերադառնար, հրեայ անձնաւորութեանց պատուիրակութիւնը զոր կը ղեկաւարէր Ռաբբի Սեկալ, եկած էր ժամադրութեան եւ հոն էր միայն որ կը հաղորդէր թէ Ֆրանսայի նախագահը պիտի չընդունի դիրքնէք։ Պատուիրակութիւնը զեկոյցով մը իր վրդովումը կը յայտնէր Ֆրանսայի նախագահին այս նախաձեռնութեան առթիւ։

Ցուցարարներ կային անշուշտ Ուալտորֆ – Աստորիայի առջեւ, բայցչ մէկ միջադէպ պատահեցաւ։ Զանազան ցուցախտակներ կարելի էր տեսնել, ուր ի մէջ այլոց կը կարդացուէր։— «Ներողութիւն Նիքսընի ներողութեան համար»։ Պէտք է խոստովանիլ թէ Հրեաները բնաւ չեն քաջութիւնէն կարծիքը յայտնելէ եւ նախատինք չեն նկատեր անպատկառ ցոյցեր ընել Ամերիկայի պաշտօնական հիւրին դէմ, որ պետութեան մըն ալ նախագահն է, բայց «ամբարտաւան» կ'ո-րակուի նախագահ Փոմփիտու Նիւ Եորք Թայմզի (հրէական դրամագլուխի մամուլ) կողմէ, որովհետեւ չէ ընդունած հրէական պատուիրակութիւնը։

Ուալտորֆ – Աստորիայի ճաշին, Փոմփիտու աւելի տնտեսական բնոյթ կրող ճառ մը խօսած է եւ մթնոլորտը չատ ջերմ եղած է։

Երեքշաբթի օր, նախագահը եւ Տիկին Փոմփիտու Փարիզ կը վերադառնային։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ Կ. ՄԵԼԻՔ-ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

—o—

Մէկ չաբթուան մէջ հայ դիտական միտքը իր երկրորդ կորուստը կ'արձանագրէ։ Ակադ. Ա. Մնջոյեանէն ետք, հայրենի մամուլը ցաւով կ'արձանագրէ այս անդամ ականաւոր հայագէտ եւ արեւելագէտ Փրոֆ. Կարապետ Մելիք-Օհանջանեանի մահը, որ պատահած է յետ երկարատեւ հիւանդութեան։ Փրոֆեսէօրը անդամ էր Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիային։

Անուանի փրոֆեսէօրը ծնած էր 1893 Փետրուար 20ին, Մեղրիի չրջանի կալեր դիւղը։ Մինչնակարգ կրթութիւնը ստացած էր Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանը, իսկ բարձրագոյնը՝ Պերլինի համալսարանը։

1920ին կը հաստատուի Երեւան եւ կը նուիրուի հայագիտական լուրջ աշխատանքներու։ Եղած է էջմիածնի դիտական հիմնարկութեան նախագահ, Երեւանի պետական համալսարանի եւ մանկավարժական հիմնարկութեան փրոֆեսէօր, պատմութեան եւ գրականութեան հիմնարկութեան քարտուղար եւայլն։ Իբրեւ յատուկ խանդավառութեամբ մասնակցած է մշակոյթի եւ դիտութեան վերաչիչեալ օճախներու աշխատանքներուն, աւանդած է մայրենի լեզու եւ գրականութիւն, գրաղած է մասնագէտներ պատրաստելու գործով։

1935ին կը ստանայ փրոֆեսէօրի կոչում, իսկ 1965ին կ'ընտրուի անդամ Հայաստանի դիտութիւններու Ակադեմիայի։

Լայն մտահորիզոնի տէր անձ մըն էր, քանի որ անոր դիտական նախասիրութիւնները կը տարածուէին բազմաթիւ ճիւղերու վրայ — հայ ժողովրդական բանահիւսութիւն, հայ հին գրականութիւն, Հայոց պատմութիւն, արեւելագիտութիւն, դիտական ու գրական գործերու թարգմանութիւն — ահա այն հիմնական մարզերը, ուր տարիներ չարունակ մաքառած է դիտնականը, ստեղծելով մնայուն արժէքներ։

Ակադ. Կ. Մելիք-Օհանջանեանի գրչին կը պատկանին բնագիտական, աղբիւրագիտական եւ պատմաբանասիրական բազմաթիւ արժէքաւոր աշխատութիւններ՝ «Փիրուսին եւ Իրանի վիպական մոթիվները Շահ-Նամէհում», «Հայ մատենագրութեան մէջ», «Միհրա-Միհրը Սասնայ ծռերի մէջ», «Տիրան-Տրդատի վէպը ըստ Փաւստոս Բուզանդի», «Կիրակոս Գանձակեցու Հայոց պատմութեան քննական բնագիրը»՝ պատմա-բանասիրական ծաւալուն յառաջաբանով եւ հրատարակութիւններով, «Պատմութիւն Փարէզի եւ Վեննայի» միջնադարեան ասպետական վէպին քննական համեմատական բնագիրը եւայլն։

Առանձնապէս նշանակալից են այն գործերը, որ Մանուկ Աբեղեանի հետ կատարած է Կ. Մելիք-Օհանջանեան «Սասնայ ծռեր» դիւցազներգութեան ուսումնասիրութեան, արձանագրութեան, թարգմանութեան եւ հրատարակութեան բնագաւառին մէջ։

Ակադեմականը մեր ճանչցուած վաստակաւոր դիտնականներէն էր, գաստակերտած հայագիտութեան լաւագոյն աւանդները տարածող ու պահպանող անձերէն մէկը։ Հակառակ իր տկար առողջութեան, մինչեւ իր կեանքին վերջին օրերը ստեղծագործեց, իր եռանդուն մասնակցութիւնը բերաւ ակադեմիայի աշխատանքներուն, կ'օգնէր երիտասարդ հայագէտներուն։

ԱԿԱԴ. Ա. ՄՆՋՈՅԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Անուանի քիմիագէտ ակադեմական Մնջոյեանի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Փետրուար 24ին։ Ողբացեալին դագաղը զետեղուեցաւ Գիտութիւններու Ակադեմիայի մեծ դահլիճին մէջ, ուր պատուոյ պահակ կեցան պետական եւ դիտական դէմքեր։

Երեւանի պանթէոնին մէջ խօսք առին Գիտութիւններու Ակադեմիոյ փոխ-նախագահը՝ Ս. Մկրտչեան, ակադեմական Յ. Զալթիկեան, Յիցիչվիլի, Փրոֆ. Ս. Վարդանեան եւ ուսանողուհի մը։

Ս. Մկրտչեան իր դամբանականին մէջ դիտել տուաւ թէ՝ ողբացեալին «դիտական ու կազմակերպչական ունակութիւնները չնորհիւ Հայաստանի մէջ ստեղծուեցաւ օրկանական քիմիագիտութեան մեծ կեդրոն մը, որ կարեւոր ներդրում է հայկական դիտական աշխարհի մէջ»։

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— 1969 Մարտ 4ին, Փարիզի մէջ յանկարծամահ կ'ըլլար Արաքսի Թորոս – եան, գրադարանապետը Սորպոնի: Այն ատեն շատ խօսուեցաւ ու գրուեցաւ իր իմացական կարողութեան, հմտութեան եւ զարգացման մասին: Լաւ է, որ այսօր, ի յիշատակ իր մահուան տարելիցին, թողուինք որ ինք խօսի: Կոմիտաս վար – դապետի այցելելէ ետք է, 1928ին, որ Ա– րաքսի Թորոսեան հետեւեալ խիստ շահե– կան տողերը ստորագրած է «Յառաջ»ի մէջ:

... Այսպէս խօսեցաւ վարդապետը ե– րեք քառորդ ժամ, որու ընթացքին հա– սարակչիռ մարդու մը արտայայտու – թիւնը դրաւ իր ակնարկին, չարժումնե – րուն, խօսքերուն, նոյնիսկ ձայնի եւ ե – չքներուն մէջ, մերթ բարձր եւ ուժեղ, մերթ մեղմ ու հանդարտ:

Պատահական պայծառատեսութիւն պի– տի ըսեն մանաւանդ անոր հա– պիւն ողբերգութիւնը:

×

«Մեծ մարդերը մելամաղձոտ են» կ'ը– սէ Արիստոտէլ: «Հանճարը ներվոզ մըն է», կը հաստատէ Մօրս տը Թուր, լուս– նատի մը հանդարտ վիճակը, կ'եղրա – կացնէ Լոմպրոզօ, իր յանկարծական եւ ուժգին ցնցումներով, ստեղծագործ ու – ժի պոռթկումներով: Մեծ յեղաշրջում – ները, արուեստէն ներս ու դուրս, ար– դիւնք են յիմարներու գործունէութեան, կ'ըսէ Սուիֆտ, մարդերու որոնք չեն դասեր հաստ ու կլոր քաղքենիներու մը– տայնութիւնով:

Ծորհրդաւոր կապ մը կայ, ուրեմն հանճարէն յիմարութիւն: Ախտաբանա – կան հոգեբանութիւնը (փսիքոլոժի փա – թոլոժիք) ախտաճանաչումը կ'ընէ չարք մը մեծ արուեստագէտներուն, որոնք ներվոզի ազդեցութեան տակ են երկներ:

Ռուսոյի յիմարութիւնը յեղաշրջեց Ֆր. գարու դրական արուեստը. ոճրա – գործ մըն էր Վիյյոն, Ֆրանսական քնա– րերգակ բանաստեղծութեան նախահայ – րը: Ողբերգութիւն մը եղաւ Մոփասանի, Վերլէնի կեանքը: Շուման յիմարանոցի մը մէջ անցուց իր վերջին օրերը. լուս– նատ էին Ֆլօպէր, Տոստոյեվսկի: Առանց պատճառի չէ որ արեւելքի ժողովուրդ– ները «սուրբ ցաւ» անունը տուեր են այս ախտին, զոր կը դանենք կրօնական մեծ չարժումներու պատմութեան մէջ: Թա – քուն ուժ մը որ կը խուսափի վերլուծու– մէ, կ'ապրի հոգիին խուլ անկիւններուն մէջ, ենթակային տալով մարգարէներու աստուածային պայծառատեսութիւնը: Ու թերեւս այդ հիւանդութեան մէջ պէտք է փնտռել ռուս վիպասանին հանճարեղ ստեղծագործութիւններուն դաղտնիքը:

Այդ մեծ մարդոց դասակարգէն է կո – միտաս վարդապետ, հանճար մը, անհա– ւասարակշիռ մը, ինքնատիպ երեւոյթ մը:

Դժուար է վերլուծել վարդապետին դործը օրաթերթի մը նեղ սիւնակներուն մէջ: Անոր անունը կապուած պիտի մնայ մեր մէջ դեղարուեստական հսկայ չար– ժումի մը, դեղջուկ երաժշտութեան վե– րադարձնումին: Ռուս ժողովրդական եր– գիչին՝ Կլինքայի ստեղծած խանդավառ մթնոլորտին մէջ Կոմիտաս լծուեցաւ այդ դործին, արեւմտեան մեծ երաժշտադէտ– ներուն պէս, որոնք ժողովրդական «մո– թիվ»ներու մէջ փնտռեցին ներշնչումի նոր աղբիւրներ, ինչպէս Ալպենից, Մա – նուէլ տը Ֆալա, Եոաքիմ Նին, Լաւիա – րա, սպանական ժողովրդական երգերով, Քանթըլուպ, գաւառական դեղջուկ եր – գերով, Ռավէլ, որուն յոյն ժողովրդա – կան երգերու դաշնաւորումը դասական վարպետի մը ժուժկալ ճարտարապետու– թիւնն ունի: Շարքը երկար է: Այս վար– պետներու կարգին իր տեղն ունի Կոմի – տաս վարդապետ: Հետեւող մը չէ ան, այլ աղդային դեղարուեստական չարժու– մի մը ինքնատիպ վարպետը:

«Դեղջուկ երգերը ասուն հայելիներ են, որոնք դատ դատ կեանքը կ'անդրադար – ձնեն»: Կոմիտաս հասկցաւ այդ հայելի– ներու խորհուրդն ու բանաստեղծութիւ– նը, պարզ եւ խորունկ հոգեբանութիւ – նը, եւ իր դաշնաւորումներով դծեց ա– նոնց համապատասխան մթնոլորտ մը, իմաստասիրական «տեքոր» մը:

Բայց հոգին ունի իր խորհուրդը, ա– ներեւոյթ կեանքը: Շատ իրաւամբ նոր հոգեբանները չեն դոհանար Ռիպոյի, Թէնի չոր իմաստասիրութիւնով ու կը պեղեն մարդկային հոգին այդ խոր – հուրդին թափանցելու ճիգով, որովհե – տեւ փոքր ու սահմանափակ կը դանեն դիտակից կեանքը, բաղդատմամբ այն թաքուն ուժերուն, որոնք կ'ապրին հո– գիին աղջամուղջին մէջ ու իրենց անաե– սանելի աշխարհէն կը կառավարեն մար– դը:

Կոմիտասի հոգին երկնքի անհունու – թիւնը, ծովերու խորհուրդներն ունի: Բայց հիւանդ է ան, կծկուեր, ամուր փակեր է իր պատուհանները ամբարիշտ աչքերու, որոնք դիտուելի հետաքրքրու – թիւնն ունին միայն: Թպիրտ մը, սիրոյ ճառագայթ մը — ու ան կը խօսի երեք քառորդ ժամ:

Բայց ո՞վ պիտի կարդայ այդ հոգիին ողբերգութիւնը, ո՞վ պիտի թափանցէ ա– նոր խորհրդաւոր դաղտնիքին:

Նպովրեցիին սկրը միայն. «Տալիթա կումի»:

ԱՐԱՔՍԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՈՒՂԵՒՈՐԱԿԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ , ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՃԱՄԲՈՒՍ ՎՐԱՅ

"ԱԶՔ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ, Ի ՄԵԶ ՀԱՅԻՆ"...

Մխիթարեան հայրերու հետաքրքրու – թիւնը Ամերիկահայութեան կրթական կարելիութեանց մասին՝ չզարմացուց զիս:

Բոլոր աչքերը մեղի ուղղուած են ա– տենէ մը ի վեր...

Աբրահօր թէ միաբաններու հարցում – ներուն մէջ յատկանշականը այն էր մի– այն, որ անոնք մեզմէ աւելի իրատես էին՝ խանդավառութիւններով չվինովնա– լու եւ այսպէս կոչուած «կրթական չար– ժումի» իսկական տարողութիւնը ստու – գելու համար:

Ի դէպ, — արտասահմանեան կարգ մը դաղթներու մէջ կը տիրէ արդէն այն հա– մոզումը, որ Ամերիկահայութիւնը ոչ միայն զատ՞ծ է փրկութեան ապահով ճամբան (սերունդներու հայեցի կրթու – թեան ուղին), այլեւ կարդի դրած է ու– սումնական գործը՝ ծրագրային լոյսը մանրամասնութիւններով...

Հայր Հապղեանի հարցումներուն մէջ, ընդհակառակն, դէթ լծծի համար սա ապդարարութիւնը կար.

— *Ինչպէս ամէն առիթով, ևա՛ւ Ամե– րիկահայութեան կրթական նիգերուն գր– ծով բաւական տպաւորիչ ադմուկ մը ըս– տեղծուած է... Ուրախ ենք անշուշտ, որ տասնամեակներու ճուռնէն ետք, գադու – թը սթափումի նշաններ ցոյց կուտայ: Ոչ միայն կը հրճուինք, այլեւ ամէն տարի վարդապետ մը կը դրկենք ձեր ևահանգը, որպէսզի Հայր Ղուկասի կողին յոգնի՝ այբուբեն ու բանի մը տող հայերէն սոր– վեցնելու համար մատաղ սերունդին... Սակայն չե՞ս կարծեր, որ երեւակայու – թիւնները վառ են ու լաւատեսութիւնն – րը՝ չափազանցուած: Կը հաւատա՞ս իս– կապէս, որ շէնք–շինորհք կրթական կեանք կարելի է ստեղծել Ամերիկայի մէջ· ու– նի՞ֆ անհրաժեշտը՝ շօշափելի որեւէ ար– դիւնքի համար:*

Իմաստ չեմ դտներ մեր խոսակցու – թեան բառացի վերարտադրութեան մէջ: Աբրահայրը փափկանկատ եղաւ՝ հար – ցումներ միայն ուղղելով ինծի: Իր հա– ցումներուն ընոյթն ու չեշտը ա՛յս էր. եւ եթէ սխալ է իմ մեկնութիւնը, վստահ եմ որ ներողամիտ կ'ըլլայ ինծի...

Մխիթարեաններու փորձառութիւնը, հայկական դաղութներու կրթական կեանքին մէջ, երկար տարիներու չրջան մը կ'ընդդրկէ: Իրենց իրատեսութիւնը նոյնքան փաստական լրոդութիւն է, որ– քան դաղափարապաշտութիւն: Չեմ կար– ծեր, որ միաբաններու ընդհանուր եզ – րակացութեան հակասող տեսակէտներ յայտնած եղայ, երեք կարեւոր կէտեր ներկայացնելով՝ իրրեւ իմ անխախտ հա– մոզումներս.

Ա) Ամերիկայի մէջ կրթական չարժում ստեղծելու որեւէ նախաձիրք՝ նախ դրամ է: Կէս միլիոնը կամ մէկ միլիոնը դու– մար չէ: Առնուազն 5–10 միլիոն տոլարի կը կարօտի 4–5 հայկական ամէնօրեայ վարժարաններու հաստատումը, նաեւ յաւելեալ այն նախատեսութեամբ, որ նախաձեռնողները 4–5 տարուան համար պիւտճէական հաւաստարակչութիւն ըս– տեղծելու ապահովութիւն ունենան:

Ասիկա՝ գործի սկսելու համար միայն:

Առաջին այս քայլը առնելու հնարաւո– րութիւնը ունենալէ ետք, նոյնքան ու աւ– ելի կենսական կարեւորութիւն կը ներ– կայացնէ ուսուցչական անձնակազմի խըն– դիրը:

Ամերիկայի մէջ վկայականը տառապ – նիչ է ուսուցչական արժանիքի եւ կարո– դութեան: Ես չեմ հաւատար այս չափա– նիչին: — Անձնապէս ծանօթ եմ, օրինակ, չորս–հինդ Հայերու, որոնք թէեւ կարդ բրդուճ հայերէն մը դիտեն եւ ուսուցա– նելու միջակէ վար կարողութեան մը տէր են, այսուհանդերձ հրաւիրուած են պա– տասխանատու պաչտօններու՝ որովհետեւ մասնագիտական վկայականներ ունին... քաղաքական դիտութիւններէ, ընկեր – կին կամ իմաստասիրական ճիւղերէ:

Ամերիկահայ կրթական չարժումի յա – ջողութիւնը կախում ունի ուսուցչական անձնակազմէ մը, որ հաւասար չափով հայկական եւ ամերիկեան պահանջնե– րը դոհացնէ: — Հայերէնին հմտու– թիւնը, Հայաբեան ճանաչումը եւ ման– կավարժական պահանջներու ըմբռնումը՝ հիմնական պդտակներ են:

Բ) Կրթական դործը, որ այս պարա – դային հայապահպանումի մտահոդութե – նէն կ'առնէ իր թափը, անհրաժեշտօրէն աղդային ընդհանուր տարողութիւն պէտք է ունենայ: Պէտք է վայելէ համայնքի նիւթական եւ բարոյական անվերապահ աջակցութիւնը: Իսկ այդ աջակցութիւնը ինքնաբերաբար չի դար: Վստահութիւն պէտք է ներշնչել՝ թէ համայնական պա– տասխանատու մարմիններ հաւատքով ու վճռաբար դործի են ձեռնարկած եւ լուրջ միջոցներ ձեռք առնուած են՝ չարժումի դեկավարութեան համար: «Յաջողու – թեան» հարցը, հայ կեանքի մէջ, ՀԱ– ՒԱՏՔԻ ԵՒ ՀԱՒԱՏՔ ԿԱՐԵՆԱԼ ՆԵՐՇԸՆ– ՁԵԼՈՒ հարց է առաւելապէս: Հաւատք՝ դործո՛վ ոչ թէ խօսքով: Բայց, մենք...

Գ) Եթէ նոյնիսկ իրագործուին այս ա– ռաջին երկու կէտերը, պէտք չէ հաւա – տալ թէ «սերունդներու փրկութիւնը»

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Ուրեմն անոր հարցնենք ու տեսնենք թէ այսպիսի ճամբորդ մը տեսա՞ծ է հոն:

Թարդմանը, որ երիտասարդ յոյն մըն էր, անմիջապէս եկաւ: Բացատրեցին ի– րեն խնդիրը:

— Այն նորեկ ուղեւորը որ երկրորդ յարկը թիւ 18ը սենեա՞կը բռնեց, հար– ցուց:

— Այո, նոյն ինքը: Կայարանին մէջ տեսա՞ր զինքը:

— Բնաւ երբեք... արդէն Եւրոպայէն եկող հազիւ վեց–եօթը ուղեւորներ կային եւ որոնք ալ ուրիշ պանդոկներ դացին:

— Վստա՞հ ես այդ ըսածիդ վրայ, հարցուց պանդոկապետը:

— Եթէ հարկ ըլլայ՝ կրնամ երդում ը– նել, պատասխանեց Թարդմանը խնդա– լով:

Այս խորհրդաւոր պարագան բաւական մտատանջութիւն կը պատճառէր պանդո– կապետին: Ինչո՞ւ համար օտարականը ճշմարտութիւնը չէր խօսած, արդեօք իր ինքնութիւնը ծածկելու պատճառ մը ու– նէ՞ր եւ ի՞նչ կրնար ըլլալ այդ պատ – ճառը:

Իր արտաքին կերպարանքը որեւէ կաս– կածելի բան մը չունէր տակաւին. դէմ – քէն ու խօսուածքէն յայտնի էր որ Ֆրան– սացի մըն էր եւ հարուստ մէկը ըլլալ կը թուէր, քանի որ ուղղակի առաջնակարդ օթէլ մը եկած էր, առանց սակարկելու վարձած էր լաւագոյն սենեակ եւ կան – խավճար մըն ալ տուած էր, ինչ որ պա– հանջուած էր իրմէ:

Պանդոկապետը այս խորհրդածութիւն– ներուն մէջ ընկղմած էր, երբ նորեկ ու– ղեւորը վար իջաւ իր սենեակէն եւ բա– կէն անցնելով դէպի դուռը ուղղուեցաւ: Պանդոկապետը փութաց առիթէն օդտուիլ եւ վազեց օտարականին քով, անոր հետ քանի մը խօսք փոխանակելու համար:

— Արդեօք բանի մը պէտք ունի՞ք, պարոն Տիւպուա, հարցուց:

— Ոչ, պատասխանեց վերջինը, կ'ու– զեմ քիչ մը դուրս ելլել եւ քաղաքը պտը– սիլ, ժամը քանի՞ն կ'ընթրեն այստեղ:

— Ժամը ութէն ինը:

— Լաւ ուրեմն կը ջանամ ութին հոս ըլլալ:

— Բայց փողոցները անծանօթ են ձե– զի, եթէ կ'ուզէք առաջնորդ մը տամ ձեզի:

— Ոչ, չնորհակալ եմ, կը նախընտրեմ ըստ բախտի պտըտիլ, քանի որ մասնա– ւոր տեղ մը երթալու դիտաւորութիւն չունիմ:

— Սակայն կրնաք թերեւս կորսուիլ:

— Այդ պարագային կառք մը կը մըտ– նեմ եւ օթէլին անունը տալով ետ կու– զամ... կարծեմ կառապաններուն ծա – նօթ է ձեր օթէլը:

— Ո՛չ թէ միայն բերայի՝ այլեւ ամբողջ Պոլսոյ կառապաններուն, պատասխանեց պանդոկապետը հպարտութեամբ:

— Ուրեմն յոյսութիւն:

Եւ երիտասարդը դուրս ելաւ ու դէպի աջ կողմը դառնալով՝ ճամբան չարու – նակեց:

Պանդոկապետը որուն կասկածները տակաւին չէին փարատած, թարդմանը կանչեց եւ ըսաւ.

— Հետուէն եւ առանց երբեք յայտնի ընելու, հետեւէ սա մարդուն... տես – նենք ո՞ւր պիտի երթայ:

Թարդմանը իսկոյն փութաց կատարե – լու իր մեծաւորին հրամանը:

Անդլիական դեսպանատունին առջեւէն անցաւ, յետոյ դէպի աջ դարձաւ, թրամ– վայի դիծերուն հետեւելով, կալաթա Սարայի դէմի ծխավաճառէն առաւ մը սիկարէթ առաւ եւ յետոյ ճամբան չա – րունակելով հասաւ Թոքաթլեանի սրճ – ճարանին առջեւ ու ներս մտաւ:

Թարդմանը բաւական սկիտաց այդ կողմերը՝ տեսնելու համար թէ չուտով դուրս պիտի ելլա՞ր եւ ուրիշ կողմ պի– տի երթա՞ր, բայց օտարականը տեղա– ւորուած էր հոն ու լրագիրները աչքէ կ'անցընէր:

— Կարծեմ այսչափը բաւական է մեր մեծաւորը գոհ ընելու համար, մտածեց եւ դարձաւ պանդոկ ուր իր գնուժեան արդիւնքը հաղորդեց:

— Առաջին անդամ Պոլիս եկող մարդ մը ի՞նչպէս կ'երթայ ասանկ ուղղակի Թոքաթլեանի սրճարանը կը նստի, դի– տել տուաւ պանդոկապետը:

— Ես ալ զարմացայ, ըսաւ Թարդմա– նը, մանաւանդ որ ճամբան բնաւ վարա– նոտ քալուածք մը չունէր:

Այս նոր իրողութիւնը քիչ մըն ալ ա– ւելցուց պանդոկապետին կասկածները:

— Գլխուս փորձանք մը չբերէ այս մարդը, կը խորհէր:

Իր մեծադոյն վախը հայ յեղափոխա – կաններէն էր, մանաւանդ Եըլտըզի մա– հափորձէն ի վեր, որուն հետեւանքով բաւական նեղած էին եւրոպական մեծ պանդոկները տէրերը:

Երիտասարդը ճիշդ ատենին եկաւ եւ չուտով բարեկամութիւն հաստատեց օթէլի միւս յաճախորդներուն հետ, ո– րոնց ամէնքն ալ գրեթէ եւրոպացի պրո– սաչրջիկներ էին:

Ճաշէն ետք պանդոկապետը պահ մը յաջողեցաւ մօտենալ նորեկին եւ անոր հետ խօսակցութեան բռնուիլ:

— Կը յուսամ որ մեր կերակուրներէն գոհ մնացիք, ըսաւ:

— Այո, շատ լաւ էին, պատասխանեց երիտասարդը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(58 – Շար.)

ապահովուած է: Անպատասխանատու խօսքեր են ասոնք: Մասնակի յաջողու – թիւն մը ձեռք բերած պիտի ըլլանք: Եւ կ'արժէ՛ եւ անհրաժե՛շտ է նոյնիսկ այդ մասնակիին համար յանձնառու ըլլալ մեծ զոհողութիւններու: Կ'ենթադրեմ՝ թէ ի – մասուն կերպով չարժած պիտի ըլլանք, զարկ տալով միաժամանակ դոյութիւն ունեցող հայերէնի դասընթացքներուն եւ ճանկապարտէզ – նախակրթարաններու:

Դժբախտաբար, առաջին երկու կէտե – րով իմ մատնանշած ստիպողութիւնները անհնար ձգուած են: Դրամ չկայ· իսկ հաւատը զգացակա՞ն փուլի մէջ է...: Ցառաջապահներ կան յառաջապահութիւն չկայ: Ուսուցիչներ կան՝ ուսուցչութիւն չկայ: Ծրագիրնե՛ր կան՝ ծրագրուած շարժում չկայ:

Կը ցաւիմ, որ դլուխս ծակ է եւ մտա – ծումներս կրնան հաճելի չթուիլ շատե – րու...

— Մեր ամառնայիները դեր մը կը կատա – րէ՞· կը կարծե՞ս որ Հ· Ղուկասի յոգնու – թիւները կ'արդարանան...

— Սիրելի Աբրահայր, կ'ըսեմ եւ, Մի – աբանութեանդ կրթական քաղաքականու – թիւնը ինձմէ աւելի ձեզի ծանօթ է... Վիճնական հայրերը կրնան յանձնառու ըլլալ ծանրադոյն զոհողութիւններու՝ երբ կը նախաձեռնեն որեւէ գործի, կըր – թական մարդի մէջ: Սակայն չեմ կար – ծեր որ փուտի ճիւղի վրայ կոխեն: Այն – պէս մը կը ներդաշնակեն նիւթականն ու դաղափարականը, վարչականը եւ ու – սումնականը, որ յոռեդոյն պարադային իսկ ջուրին երեսը կը մնան:

Հայր Ղուկասի քաջութիւնն ու կորովը չի պար լոկ իր Միխիթարեանականութե – նէն· կարծեմ կը բխի նաեւ անձէն ու խառնուածքէն: Ամայի ու յոսդան ծովեզ – րի մը վրայ՝ մանկատուն եւ կազդուրման օջախ է բացած, հայաչունչ մթնոլորտով հայկի կրթութեան կարդախօսով, ու տարուան մէջ երկու–երեք ամիս կանո – նաւոր վարժարան կը պահէ:

Փրկութիւն չէ, սակայն անպայման նպատ է ու Միաբանութիւնը հպարտ պէտք է ըլլայ ասոր համար: Ամէն բոյն՝ ուր մեծասքանչը կը հնչէ, դեր ունի կատարելիք եւ կը կատարէ: Ամէն յոդ – նութիւն, որ հայկի մթնոլորտ կը ստեղ – ծէ, կ'արդարացնէ նախաձեռնողներու յոդնութիւնը: Եւ Հայր Ղուկասի յանդըգ – նութիւնը — ի՛նչ ձեւով ալ որ ուզեն տես – նել կամ թարդմանել ուրիշներ — իմ կարծիքով ղրական եւ արդիւնարեր խո – հախում մըն է:

Մեր խօսակցութիւնը կ'ընդդրկէ նաեւ Ամերիկահայութեան հանրային կեանքի տարբեր մարդերը: Վիճնայի Միխիթար – եան հայրերը, Վիճնայի իրենց մենաս – տանէն չատ աւելի ամբողջ ու խորունկ կը տեսնեն մեր առօրեայ տպրումները, տագնապները, նուաճումներն ու ընկըր – կումները, քան մեզմէ չատեր:

ՆՈՃԵԱՑ ՏՂԱՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒԹԵԱՆ ԳԻՏԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀԱՆՋ

«ՆԱՅԻՐԻ» ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻ
ԵԼՈՑԹԻՆ ԱՒԻԹՈՎ

ԽՄԲ·— Շաբաթ օրուան մեր թիւով, լոյս տեսած էր թղթակցութիւն մը ներ – կայացման: Այդ գրութիւնը մեկնով թղթակցութիւն մը, աւելի աբձագանգն էր ներկայացման բան բնոյթ կրող գրութիւն մը, այսօր կը հր – րատարակենք յօդուած մը, որ հանգա – մանօրէն կը մօտենայ հարցին եւ ուր յայտնուած մտքերէն պէտք է օգտուին ոչ միայն Նայիրի պարախումբը, այլեւ բո – լոր անոնք որոնք հարկ եղած լրջութեամբ չեն մօտենար հայկ· արուեստին:

Գեղեցիկ մասլցաւոմ է մշակել եւ բե – մականացնել ժողովրդական պարը եւ իրրեւ այդպիսին ներկայացնել ժողովր – դին: Գեղեցիկ մտասեւեռում է նոյնպէս օտար ժողովուրդներին ծանօթացնել այնինչ կամ այնինչ ազդի մշակոյթը՝ ընդհանրապէս ժողովրդական արուեստի եւ մասնաւորապէս ժողովրդական պար – արուեստի միջոցով: Ոչ միայն դեղեցիկ, այլ առաւել եւս կարեւոր նախաձեռնու – թիւն է մեզ համար, հայ ժողովրդի, հայ մշակոյթի եւ Հայ Դատի ծանօթացման տեսակէտից, կազմակերպումը ազդային դիմագիծով դեղարուեստական հանդէս – ների, օտար միջավայրերում: Սակայն այս բոլորը դեղեցիկ կը լինեն, յաջողու – թիւն կ'արձանագրեն, երբ կը ներկա – յացուին նպատակասլաց կերպով, երբ կը ծառայեն նախատեսուած նպատակին, երբ վարկաբեկիչ բնոյթ չեն ստանայ, եւ երբ ժողովրդական արուեստը կը ներկայաց – նեն հարազատ կերպով, առանց մթադնե – լու նրա դիմագիծը, առանց աւելորդ մի – ջամտութիւնների: Ժողովրդական ար – ուեստին առընչուող նման ձեռնարկները յատկապէս ի վիճակի կը լինեն արդա – րացնել նպատակը, երբ կազմակերպիչ – ները պատկան ժողովրդի ներկայացման կ'ունենան պատասխանատուութեան տար – րական գիտակցութիւն եւ այս մօտեցու – մից բխող բարեխղճութիւն:

Փետրուար 22ին, Փարիզի Ուսանողա – կան Ոստանի Միջազգային Տան Թատե – րասրահում, մեծ թուով տարբեր ազ – գութիւնների պատկանող հանդիսատես – ների ներկայութեամբ «Նայիրի» պարա – խումբը «Հայկական պարարուեստ» ան – ուան տակ ներկայացրեց մի խոտան: Զգիտենք, թէ ո՛րն էր այս ձեռնարկի դրդապատճառը: Զգիտենք նոյնպէս, թէ ի՛նչ տպաւորութիւն ստացաւ հանդէսին ներկայ Փարիզի հայ հասարակութիւնը: Շատ էլ պիտի չզարմանայինք, եթէ դո – հունակութիւն յայտնէր, եւ արդէն յայտնեց իր ծափերով, որովհետեւ յի – սուն տարուց աւելի Եւրոպայի սրտում ապրող Ֆրանսայի հայ դաղութը անա – տակ եղաւ զարդացնելու եւ արդիակա – նացնելու իր ճաշակը, յարմարեցնելու ժամանակակից պահանջներին եւ բար – ձրացնելու մեր օրերում մակարդակին: Փա՞ստը՝ ահա մեր մատնանշած ձեռ – նարկը, որ իր կազմակերպման ձեւով յիշեցնում էր Արեւմտահայաստանում դարաւոյթներին կազմակերպուող հանդէս – ները: Զգիտենք նաեւ, թէ որքանո՛վ բա – ւարարեց կազմակերպիչների ակնկալիքը: Թերեւս նկատուած լաւ էր, քանի որ սրահը լեցուն էր ծայրէ ի ծայր: Սա – կայն դիտենք մէկ բան՝ այն որ ծանր տպաւորութիւն թողեց ուսանողական շրջանակում՝ հայ թէ օտար, եւ զարմա – ծաղրի առարկայ: Պարդ է, որ այս պայ – մաններում չկարողացաւ ոչ մէկ լաւ բան բերել մեր ժողովրդի եւ մեր մշակոյթի համար: Նա որ ճանչնում էր հայ մշա – կոյթը, բնականաբար ունեցաւ եւ կասկածի տակ առաւ իր ծանօթութիւնները: Նա որ չէր ճանչնում հայ ժողովրդին, համակ – րանքի փոխարէն ունեցաւ խղճահարու – թիւն, եթէ ոչ հակակրանք: Հայերի ձեռքով կատարուած այս անտեղի հա – կաքարդչութիւնը յայտնի չէ, թէ դեռ ի՛նչ աղեղեցութիւն պիտի թողնի եւ ե՛րբ կարելի պիտի լինի փարատել թողած տպաւորութիւնը:

Հայկական անուան տակ բեմականա – ցած պարերի մեծամասնութիւնը հայ – կական չէր բառի բուն իմաստով, այլ թխուած էր աներում, ուժով կպկցուած եւ դուրկ որեւէ արուեստից, որոնք տար – բեր անուններով ներկայացնում էին հա – մարեա նոյնանման չարժումները՝ տար – բեր անուններով միեւնոյն նուագի ըն – կերակցութեամբ: Զենք խօսում անորակ եւ չափից աւելի հասարակ նուագախմբի մասին: Զենք խօսում նաեւ պարերից իւրաքանչիւրի մասին առանձնաբար, քա – նի որ բոլորի մասին կարելի է գործածել միեւնոյն ածականը՝ անորակ: Զենք խո – սում նոյնպէս անբաւարար բեմադրու – թեան մասին: Սակայն չենք կարող չմատնանշել բեմի անտէրութիւնը, կազ – մակերպուածութեան բացակայութիւնը, անհարկի եւ ձանձրացուցիչ ուշացումնե – րը, լուսարձակների անտպաւորիչ կեր – պով օգտագործումը: Անհասկնալի էր նաեւ խօսնակի դոյութիւնը, երբ յայ – տարերը բազմադրուած եւ բաժանուած էր ներկաներին: Այս երեւոյթը այն հնա – րոյր սովորութիւններից է, որ կարելի է տեսնել միայն հայկական հանդէսներում, քաթաոէներում եւ հեռատեսիլում: Ե – թէ վերջին երկուսում խօսնակի դոյու – թիւնը հասկնալի է, առաջինում՝ անհաս – կանալի: Ցաջող էին միայն տարազները:

Տեսանք խոտանը, դեղարուեստական հաճոյքի փոխարէն ունեցանք ջղային ապ – րումներ, վիրաւորուած դգացինք մեր ազդային արժանապատուութիւնը, ցաւե – ցինք տարուած ապարդիւն աշխատանքի համար եւ եկանք այն եդրակացութեան, որ կազմակերպիչների մօտ բացակայել է պատասխանատուութեան գիտակցութիւնը հայ ժողովրդի նկատմամբ: Ժողովրդա – կան արուեստը պատկանում է ժողովը – դին եւ հանդիսանում է նրա սեփակա – նութիւնը, որով ոչ ոք իրաւունք չունի չարաշահելու իր օգտի համար: Անհա – տական ստեղծագործութիւնները իրր խոտան ներկայացուելու պարագային հե – դինակը ի վիճակի է իր իրաւունքը պաչա – պանել օրինական ճամբաներով: Դրժ – բախտաբար ժողովրդական արուեստի կապակցութեամբ այդ միջոցը անիրա – դործելի է: Սակայն կարելի է եւ իրա – քանչիւր անհատի իրաւունքն է նախան – ձախնդիր լինել այդ արուեստի նկատ – մամբ եւ պատասխանատուութեան են – թարկել իր պարտականութիւնը չդի – տակցող եւ անպատասխանատու կերպով ժողովրդի ստեղծագործութիւնը չարա – չահող բոլոր պատասխանատուներին: Ա – մէն կազմակերպիչ անձ կամ կազմակեր – պութիւն պիտի դիտակցի, որ կայ ժո – դովրդի դատաստանը: Հասարակական կարծիքը: Պիտի դիտակցի, որ ժողովրդի մէջ կան մարդիկ, որ քիչ թէ շատ դա – դափար ունեն արուեստի մասին: Առաւել եւս պիտի դիտակցի, որ օտար ակնա – հատներ կարող են ներկայ դտնուիլ սրահում, որոնք լ տես ցածրակ եւ ան – կազմակերպ ելոյթների, անհատների ան – բարեխղճութիւնը ընդհանրացնելով ցած – րակութեան պիտի վերադրեն մի ամբողջ ժողովրդի ստեղծած արուեստին: Եւ սա ոճիր է:

Քննադատում ենք խոտօրէն, որովհե – տեւ տեսնում ենք անպատասխանատուու – թեան առկայութիւնը Ֆրանսահայ դրե – թէ բոլոր ձեռնարկներում: Այդ երեւոյ – թը յատուկ չէր միայն «Նայիրի»ի ելոյ – թին: Քննադատում ենք, որովհետեւ հա – մոդուած ենք, որ քննադատութիւնների ազդեցութիւնը միշտ բարերար է: Գի – տենք անշուշտ, որ կը լինեն դժդոհներ, բայց հաւատացած ենք, որ այդպիսի դժդոհութիւնները նոյնիսկ չինիչ են: Ի վերջոյ յառաջդիմութեան լաւագոյն ազ – դակիններից մէկն է չինիչ քննադատութիւ – նը: Անզիջող բննադատութեամբ միայն կարելի է արթուն պահել պատասխանա – տուութեան գիտակցութիւնը ժողովրդի նկատմամբ: Սխալ է հաճոյանալու հա – մար դրուած թղթակցութիւններ լեցուն դովեստներով եւ չողչողուն դնահատանք – ներով: Այսպիսի թղթակցութիւնները բթացնում են յառաջդիմական ձգտումը, ներարկում՝ եղածին համակերպելու կոր – ծանիչ վարակը եւ ստեղծում՝ տեղայ – լով ժամանակից յետ մնալու նախադրը – եալը: Քանի կը խուսափինք հրապարա – կային քննադատութիւնից, կը չարունա – կենք մնալ նոյն չրջապտոյտի մէջ, ա – ռանց ելքի մասին մտածելու եւ ի վերջոյ կը դատապարտուինք սուդման: Այդ սու – դումից խուսափելու մտահոդութեամբ էր որ հարկ համարեցինք սոսրագրել այս յօդուածը:

ԽՄԱԿ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Լեվին առաջ երթալով կ'ըսէր իր սըր – տին. «Հանդարտէ, մի յուդուիր, ա – պուշ»:

Բայց քանի կը չանար հանդարտելու այնքան իր ընչաուութիւնը կը դժուարա – նար: Բարեկամ մը պինքը ճանչցաւ ու կանչից առանց ինք նչմարելու:

Արուեստական ձիւնէ լեռներու մօտե – ցաւ, որոնց վրայ եղլոդ եւ լչնող բալ – խիններու չղթաներու ձայները կը ճռնչէր եւ իրարու խօսող դուարթ ձայներ կը ըրթռային: Քանի մը քայլ եւս առաջ պինաց եւ իր առջեւ տարածուեցաւ սա – ռած լիճը, բոլոր չմշկողներուն մէջ, ճանչցաւ զանիկա:

Անոր ներկայութիւնը ղգաց իր սրտին ուրախութենէն ու վրդովումէն:

Լեվին միւս ծայրը կնոջ մը հետ կը խօ – սէր: Իր հպարտանին կամ կեցուածքին մէջ որեւէ բան մը պինքը չէր զանազաներ ուրիշներէ, բայց Լեվինի համար նոյն – քան դիւրին էր ամբոխին մէջ զայն որո – չել, որքան վարդ մը նչմարել եղիճներու դաշտի մը մէջ: Քիթիի ամէն բան կը լուսաւորէր, ամէն բանի վրայ ճառա – գայթող ժպիտն էր:

— Կրնա՞մ սառին վրայ իրեն մօտե – նալ, մտածեց:

Անոր դտնուած տեղը իրեն նուիրական ու հասարակ մահկանացուներու ան – մատչելի թուեցաւ: Վայրկեան մը այն – քան երկիւղ ղգաց, որ ուղեց փախչիլ:

Չարկ եղաւ որ ջանք մը ընէ խորհելու համար որ անոր չուրջը չատ մարդիկ կը չրջագայէին եւ թէ կրնային ենթադրել որ ինքն ալ պարդապէս չմշկելու համար եկած էր:

Սառին վրայ իջաւ, երկար ատեն ղդու – չանալով Քիթիի նայիլ, կարծես թէ արեւը ըլլար, բայց արեւուն պէս՝ զայն կը տեսնէր առանց նայելու: Բարձր դա – սին յատուկ օր մըն էր եւ դրեթէ բոլոր չմշկողները իրար կը ճանչնային:

Նիքոլա Չէրպացքի, Քիթիի ազդա – կանը, կարճ ժաքէթով ու կպչուն տա – բատով, Լեվինը նչմարելով դոչեց·

— Է՛հ, Ռուսիոյ առաջին չմշկողը, երկար ատենէ ի վեր հո՞ս էք: Սառը կա – տարեալ է, ուսաի չուտով հպչէք ձեր չմուշկները:

— Եւ ոչ իսկ չմուշկ ունիմ, ըսաւ Լեվին զարմանալով որ անոր առջեւ խօ – սելու քաջութիւնը կ'ունենայ: Զայն րո – պէ մը տեսողութենէ չէր կորսնցներ, թէեւ անոր չէր նայեր: Կը ղդար որ ա – րեւը իրեն կը մօտենար:

Լիճին միւս ծայրն էր աղջիկը եւ իր նեղ ոտքերը իրարու քով բերելէ ետք, դէպի իրեն սահեցաւ երկչոտ կերպա – րանքով մը:

Պատանի մը, ռուսական տարազով; ջանաց զայն անցնիլ, յուսահատօրէն ձեռքերը չարժելով եւ ծռելով:

Քիթիի անորոշ դնացքով մը կը չատա – ջանար: Ձեռքերը ձեռնամուչտակէն դուրս հանեց եւ ըստ բախտի դէպի առաջ տա – րածեց· Լեվինը ճանչցաւ եւ ժպտեցաւ: Սկսաւ ուղիղ առաջ դալ եւ դէպի իր աղջականը սահեցաւ որուն ձեռքէն բռը – նեց, յետոյ Լեվինը բարեւեց, միչտ ժպտելով:

Աւելի դեղեցիկ էր քան ինչ Լեվին ե – րեւակայած էր:

Երբ Լեվին անոր վրայ կը մտածէր, կրնար զայն եղածին պէս աչքին առջեւ բերել, մանաւանդ այդ փոքրիկ դեղձան դլխուն հմայքը, այնքա՛ն չնորհալի կերպով էր մանկատի աղջկան նեղդա – նակ ուսերուն վրայ կախուած: Իր դէմ – քին մանկական արտայայտութիւնը, իր հասակին նուրբ դեղեցկութեամբը, իր դլխաւոր հրապոյրը կը կազմէր: Լեվին այս բանը կը հասկնար, բայց ինչ որ պինքը կը զարմացնէր՝ իրրեւ անսովոր բան մը, իր աչքերուն արտայայտութիւնն էր· քաղցր, հանդարտ եւ անկեղծ, եւ մանաւանդ իր ժպիտը, որ պինքը կը փո – խադրէր դիւթական աշխարհ մը ուր ինքզինք յուղուած կը դդար:

— Երկա՞ր ատենէ ի վեր է որ եկաք, հարցուց աղջիկը իր ձեռքը երկարելով ... Շնորհակալ եմ, աւելցուց, երբ Լե – վին դեռնէն վերցուց թաչկինակը որ ձեռնամուչտակին մէջէն սահած էր:

— Երէկ հասայ, այսինքն այսօր, պա – տասխանեց Լեվին որուն յուղումը կ'ար – դիւէր դինքը մանկատի աղջկան խօսքե – րուն իմաստը անմիջապէս հասկնալու:

— Կ'ուղէի ձեղի երթալ, աւելցուց: Չէի դիտեր որ կը չմշկէիք եւ մանաւանդ այսքան աղէկ կերպով:

Աղջիկը անոր նայեցաւ ուչադիր, կար – ծես ուղելով հասկնալ անոր չփոթու – թեան պատճառը:

— Ձեր դովեստը թանկագին է, պա – տասխանեց, հոս ամէնքը կը չիշեն որ լաւագոյն չմշկողն էք:

Իր սեւ ձեռնոցաւոր փոքրիկ ձեռքովը թօթվեց ձեռնամուչտակին վրայ եղող սառի կտորները:

— Այո, ժամանակին չմշկելու բուռն սէր մը ունէի, կ'ուղէի կատարելութեան հասնիլ:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

Այրի Տիկին Զարուհի Զղրկանեան, Տէր եւ Տիկին Պարդեւ Զղրկանեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Զղրկանեան, Տիկին Շաքէ Մինասեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պետրոսեան եւ զաւակները (Ռումանիա), Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Պետրոսեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պետրոսեան եւ զաւակը (Ռումանիա), Տէր եւ Տիկին Ռափիկ Պետրոսեան (Ռումանիա), Տէր եւ Տիկին Նուպար Հայրապետեան եւ զաւակը (Ռումանիա), Սալապաշեան եւ Պօպեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր եւ ազգականին՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԶՂՐԿԱՆԵԱՆԻ

(ՔԷօթահիացի)

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 2ին, 86 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի (Մարտ 5) ժամը 14,15ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէն-Փարիզիէնի (15,30ի առենները) գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը։ (Մուտք Ավընիւ տիւ Սիմբթիէռ)։

Որեւէ մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Հասցէ՝— 4, Վիլլա տէ Պօէռ, Փարիզ 19րդ։

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցանէ Տ. Զարեհ Վրդ. Թօփալեան։

Յաւարտ պատարագի, տարեւոյն վերջին Արեւագալի արարողութիւնները ժամը 11,30ին։

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ այրի Տիկին Պայծառ Զարուկեանի, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Զարուկեանի, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Զարուկեանի, Տէր եւ Տիկին Վարդան Զարուկեանի, Տէր եւ Տիկին Թիրայր Զարուկեանի, ընտանեկան պարագաներուն եւ ազգականներուն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօր, մեծ-հօր եւ ազգականին Մկրտիչ Զարուկեանի մահուան տխուր առթիւ։

ԱՐԱՔՍԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Իր տարելիցին առթիւ (4 Մարտ 1969) հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ'ընէ Զարուհի Թորոսեան.—

50 ֆրանք *Մայր եկեղեցիի պայծառութեան։* 50 ֆր. *Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի։* 50 ֆր. *Կապոյտ Խաչի անկար եւ անտէր հիւանդներուն։* 50 ֆր. *Կարմիր Խաչի բուժարանին։* 50 ֆր. *Որբերու Օգնութեան Տիկնանց Միութեան։* 50 ֆր. *«Յառաջ»ի բարգաւաճման։*

(Տառնալ «Յառաջ»ին)։

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի խանութ մը, պատերով, 9 քառակուսի մեթր, աղուոր փողոցի վրայ։ Կարելի է ուրիշ առեւտուր ալ ընել։ Դին՝ 25·000 ֆրանք։ Դիմել

GARABEDIAN
16, Allée Marguerite
92 - Malakoff

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Ազատի Երկանեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են կապոյտ Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղին Տէր եւ Տիկին Կիւլէկեան 30 ֆր. Տիկ. Շիրինեան 20, Տէր եւ Տիկ. Կ. Սարաֆեան 20։

Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը այս առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալին ընտանիքին։

ԿՈՒԶՈՒԻ

Լաւ սթենօ – տաքթիլօ քարտուղարուհի մը, որ անգլերէնի գաղափար ալ ունենայ։ Ի հարկին բնակարանի ալ կար – դաղրութիւն, 2 սենեակ, խոհանոց, տուշ։ Շատ ձեռնտու պայմանները (14×15), ներկայանալ «Յառաջ»ի վար – չութեան։

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի մարմինները իրենց սովորական հաւաքատեղիին մէջ։

Հ. Յ. Դ. Համազասպ խումբ, կիրակի, (8 – 3) ժամը 15ին։

Հ. Յ. Դ. Գէորգ – Զաւրուշ խումբ, կիրակի (8 – 3) ժամը 16ին։

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի գտնուին Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները։

ՊԱՐԻ ԴԱՍ

Ընդառաջ երթալով կարդ մը ծնողքներու եւ ազդայիններու խնդրանքին, «ՍՕՍի» պարախումբի վարչութիւնը իր կողքին հաստատած է փոքրիկներու պարի դասընթացք մը, 7էն մինչեւ 14 տարեկաններու համար։

Փորձերը տեղի կ'ունենան ամէն Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 5,30էն մինչեւ 7ը։

Պարուսոյց՝ ԵՒԱ ԱՐԶՈՒԵԱՆ

վկայուած փարիզի Արուեստներու ժողովրդական դպրոցէն
ինչպէս նաեւ վկայուած Երեւանի Պարարուեստի վարժարանէն

Բոլոր վախնալու ծնողքներէն կը խնդրուի առաջնորդել իրենց զաւակները աղջիկ կամ տղայ

MAISON DES JEUNES
ET DE LA CULTURE
46, Ave. Louis Lumière - Paris (19e)
Métro Porte de Montreuil

ՋԱՏԿՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

ԵՐԿՈՒ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ա.— Լիւբաւնպուրկ – Գերմանիա
Հոկեոսի ափերը
3 ՕՐ, ՄԱՐՏ 28ԷՆ 30, լիւքս օթոքառով

ՄԵԿՆՈՒՄ, Շաբաթ Մարտ 28, վերադարձ Երկուշաբթի Մարտ 30։

Անդամներու եւ բարեկամներու հաւաքոյթ ժամը 7·15ին մեթրօ Շաթօ տը Վենսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7·30ին կառ Տիւ Նոռ քաֆէ քիւրվէօր։ Մեկնում 7·45ին դէպի Լիւքսանպուրկ, Մօ, Մոնմիրայլ, Շալոն, Սէնթ-Մենեհուլտ, Վերտէօն, Էսք եւ Լիւքսանպուրկ։ Այցելութիւն քաղաքին, (ձաշը ճամբու ընթացքին), ճամբորդութեան չարունակութիւն եւ ժամանում՝ Թրիէ (Գերմանիա)։ Ընթրիք եւ տեղաւորում սովորական պանդոկը։

ԿԻՐԱԿԻ, ՋԱՏԻԿ.— Մեկնում դէպի Պինկէն, ուր դեղեցիկ դրօսանաւով մը Հռենոսի վրայ՝ հիանալի բնանկարը, հէքեաթային Լօռըլայը եւն. եւն.։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ առաւօտը՝ ազատ։ Ցերեկուան ճաշը պանդոկը եւ վերադարձ՝ Փարիզ նոյն ճամբով։ Ժամանում կառ Տիւ Նոռ ժամը 21ի առենները։

Մասնակցութիւն՝ 195 ֆրանք, կանխավճար 50 ֆրանք։ Մնացեալը վճարելի Մարտ 23ին։

×

Բ.— ԱԻՍՏՐԻԱ ՉԵԼ ԱՄ ՉԷ

780 *մեթր բարձրութիւն։ Դահուկի համար դժայլելի վայրերը։*

Առջնակարգ պանդոկ՝ Ֆիչըրվիոթ, քաղաքին ճիշդ կեդրոնը տեսարանով՝ լճին վրայ։

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Մարտ 22 (Ծաղկազարդ), ժամը 22·30ին Առլսերկ – էքսփրէսով, հաւաքուիլ՝ կառ Տը Լ'Էսթ, մեծ դիծերու մուտքին հոլին մէջ աջ կողմը, ժամը 21ին։ Ժամանում ՉԵԼ ԱՄ ՉԷ, Երկուշաբթի ժամը 14ին։

Վերադարձ՝ Ապրիլ 4ին եւ ժամանում յաջորդ օրը ժամը 7·25ին՝ Փարիզ։

Մասնակցութիւն՝ 455 ֆր.

(15 օր Փարիզէն Փարիզ մէջը ըլլալով կառնախսումբով ճամբորդութիւնը)։

Սահմանափակ տեղեր։

Կանխավճար 100 ֆր.։ Մնացեալը Մարտ 12ին։

Արձանագրութեան պայմանաժամ՝ Մարտ 10

ԴԻՄԵԼ՝

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Լ.Տ. ՁԻԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, Մարտ 8ին ժամը 16ին

ԱՐՏԱՇԷՍ ԻՇԽԱՆ (Հայկ. անկախութիւն Մակեդոնակ. ազատագրութենէն)
KNOCK — de JULES ROMAINS (deuxième acte)
ԵՐԵՔ ՍԱՏԱՆԱՆԵՐ (երգախաղ), երաժշտութիւն Գ. ԵԱՆՊԼԿԵԱՆԻ
ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՅԿԱՆՆԵՐԸ (դրուագներ)

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
եւ «Ռուբէն Ուսանողական խումբի կազմակերպութեամբ

ԳԻՆԵՋՕՆ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18 Ի ԱՌԹԻԻ

Մարտ 8ին, կիրակի, կէսօրէն յետոյ ժամը 4ին
« Հայ Մշակոյթի Տան» Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին մէջ

Կը խօսի Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՍԱՋԱՃԵԱՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վասպուրականի Հերոսամարտի 55րդ տարեդարձը Վիէնի մէջ, Մայիս 3ի կիրակի կէսօրէ ետք։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

×

Փետրուար 18ը կը տօնուի Վիէնի մէջ, *Մարտ մէկին, կիրակի կէսօրէ ետք։*

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ղեկավարուհւոական ցերեկոյթը Ապրիլ 26ին, կիրակի։

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի «Ընթրիք ասուլիս»ը (Տինէ – Տէպա)
12 Ապրիլին
Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԲԱՅԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻԻՆ

ՆԱԽԱՊԷՍ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱՃԱՌՈՒՄ
(VENTE PAR SOUSCRIPTION)

ԱԼՊՕՄ – ՏԻՍԿԻ ՄԸ 30 Սանթիմեթր, 33 չրջան

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ

Հայկական երգերու գեղիցիկ հաւաքածոյ մը

Առաւօտեան արշալոյս, Անուշիկ Եարջան, Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը), Մայրս, Դու ինձ համար, Հայաստան, Երեւանի սիրուն Աղջիկ, Կարաւան, Խաչատուր Աբովեան, Սէրս գաղտնի թող մնայ։

Նախապէս արձանագրուողներու համար 26 ֆր.։ Արձանագրութիւնները կը փակուին ՄԱՐՏԻ ՎԵՐՋ։

Այդ թուականէն ետք, տիսքը աւելի սուղ կ'արժէ։

Դրամական առաքումները կատարել չէքով կամ մանդայով.—
ճշդելով անուն, մականուն եւ հասցէն։

LIZ SARIAN
204, Ave. de la Division Leclerc — 95 - MONTMORENCY

ԼԻՈՆ ՊԱՐԱՆՅԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Մարտ 7, ժամը 21էն մինչեւ լոյս
Լիոնի խումբին կողմէ, Շաբաթ, CASINO DE CHARBONNIERES
Նուագախումբ՝ ԿԱՐԻ ՊԷՊԷՐԵԱՆ
Հայկ. երգեր ու պարեր ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ եւ ԱՐԾԻԻ խումբին կողմէ։
AMBIANCE — BUFFET — COTILLONS — TOMBOLA

Տոմսերու համար հեռաձայնել.—
Լիոն.— Ա. Խաչատուրեան 60–22–18 եւ Վ. Սարգիսեան 68 – 22 – 69
Վիէն.— Վ. Գալուստեան 85–14–35

Սեղանները վերապահուած կը մնան մինչեւ ժամը 23

39ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ
կազմակերպած Արենոյչներուն, Արիներուն, Գայլիկներուն եւ Թեւիկներուն կողմէ
Կիրակի Մարտ 8, կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint Dominique, Paris (7e) (Métro : Invalides)
ՅԱՅՏԱԳԻՐ
Արենոյչները կը ներկայացնեն՝ Աբշուը եւ բանակումի կեանքը
Հայկական պարեր եւ երգեր
Թեւիկները եւ Գայլիկները կը ներկայացնեն խաղեր, զաւեշտներ եւ պարեր
Սկաուտական նուագախումբը
Հայերէն ներկայացում սկաուտներու եւ Արենոյչներու կողմէ։
Սկաուտական տողանցք
Պիտի կարդացուի Լէյտի Պէյտըն Բաուլի ուղերձը, Հայ Արիներու Մխութեան

ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐԱՆՔ

ՊԻՖ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆ.	Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
5
ՄԱՐՏ
JEUDI
5 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·756

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.756

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԵԳԷՈՆԸ ԵՒ ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱ

Ա.

Ազգային Պատուիրակութեան նախագահ Պօղոս Նուպար փաշա որեւէ դրաւոր խոստում կամ համաձայնագիր ունէ՞ր Ֆրանսայի Արտաքին նախարարութենէն, երբ կը ձեռնարկէր կամաւորական չարժման, յայն աստիճանաչափի վրայ, կազմելու համար Արեւելեան Լեգէոնը, սահմանուած կռուելու Թրքական բանակին դէմ՝ Պաղեստինի ճակատին վրայ:

Այս հարցը չատ զբաղեցուցած է հայ մամուլը կէս դարէ ի վեր, առանց յստակ եզրակացութեան մը յանգելու:

Ֆրանսահայերը 1914ի ամառը, պատերազմի հռչակման առաջին օրերուն իսկ փութացեր էին կամաւոր արձանագրուելու Օտար Լեգէոնին, կռուելու համար Գերմանիոյ դէմ, յանուն իրաւունքի եւ արդարութեան:

Համաձայն Արամ Թիւրապեանի Կոչին, արտատպուած 1916ին Թուրքերու հրատարակած եռալեզուեան գորշ Տետրակին մէջ, շուրջ չիսուն հոգի էին հայ կամաւորները: Աւելի առանձին զումարտակ մը չէին կազմեր:

Իրրեւ հետաքրքրական ու ժամանակի մտայնութեան արտայայտութիւն, կ'արժէ յանձնարել հետեւեալ տողերուն, որոնք տեղ գտած են «Հայ Յեղափոխութիւնը կազմակերպիչ Մարմնի պատուիրակ» Թիւրապեանի Կոչին մէջ, ուղղուած «Ֆրանսական ժողովուրդին»·—

«Մեր ու ձեր ժողովուրդի շահերը միեւնոյն են: Ռովանդակ մեծն Ռուսիոյ ցար եւ Հայաստանի թագաւոր Նորին վեհափառութիւն Նիկոլա Բ.ի կոչը պերճախօս գնահատանք մըն է մեր դարաւոր հաւատարմութեան: Մեր եղբայրները հազարներով բաջաբար պիտի իյնան պատուոյ դաշտին վրայ՝ Մոսկովեան բանակի շարքերուն մէջ, ծառայելու համար քաղաքակրթութեան դատին եւ ազատագրելու՝ Հայաստանը Թուրքերու ա-ծագրկ լուծէն»:

Ցար Նիկոլա ո՛չ կոչ էր ուղղած Հայերուն, ո՛չ ալ մաքէն անցուցած «Հայաստանի թագաւոր» տիտղոսով փառատուրիլ: Սակայն ազգովին կուրցած էինք հովհասէն մինչեւ Ֆրանսա եւ երազ կը տեսնէինք, ձրի ղէնք տալով Թուրքին ձեռքը, որպէսզի արդարացնէ իր ծրագրած ցեղասպանութիւնը:

Արամ Թիւրապեան Թալասպի էր, Գալուստ Կիւլպէնկեանի հայրենակիցն ու հեռաւոր ազգականը, ինչպէս ինք կը տատաչէ: Մարսիլիոյ մէջ մուշտակավաճառ էր եւ ո՛չ մէկ հանգամանք ունէր հրապարակելու նման անպատասխանատու կոչ մը, որ Թուրքերու ձեռքն էր անցած եւ պատրուակ ծառայած, ի չարս նման ծիծաղելի ու մեծ-խօսիկ դրուքեանց, մեղադրելու Հայերը յաչս Արեւմուտքի հանրային կարծիքին:

Մեծ պատերազմի տագնապալի օրեր, երբ Վերսէոնի ճակատին վրայ մահու եւ կենաց կռիւ կը մղէր Ֆրանսական բանակը, անհրաժեշտութիւն էր զարճած նոր ճակատ մը բանալ Թշնամիներուն դէմ:

Անգլիացիք Եգիպտոսի մէջ կը կազմակերպէին մեծ բանակ մը՝ դրաւելու համար Պաղեստինը, Սուրիան, Լիբանանն ու Կիլիկիան: Արդէն անգլիական ուրիշ բանակ մը կը գործէր Միջագետքի ճակատին վրայ, դրաւելով Պասրան ու Պաղտատը եւ յառաջանալով դէպի Հիւսիս:

Ֆրանսացիք պիտի մասնակցէին եգիպտական արշաւաբանակին, իրենց Արեւելեան Լեգէոնով: Անոր կազմութեան համար պէտք ունէին Հայերու աջակցութեան: Ու դիմած էին Պօղոս Նուպարին, որ իրրեւ նախագահ Ազգային Պատուիրակութեան, իր հեղինակութիւնն ի գործ դնէ սփիւռքի Հայութենէն կամաւորներ արձանագրելու համար կազմուելիք Լեգէոնին:

Գիտենք արդէն թէ ի՛նչպէս տենդոտ գործունէութեան լծուեցաւ Գահիրէի Ազգ· Միութիւնը: Մուսա Լերան քաջորդիները Փորթ Սայիտի գաղթականութենէն հազարներով մեկնեցան Կիպրոս, մարզուելու համար Արեւելեան Լեգէոնի շարքերուն մէջ, Ֆրանսայի սպաներու հրամանին տակ: Ամերիկայէն հարիւրաւոր կամաւորներ եկան միանալու իրենց, չնորհիւ երեք կուսակցութեանց լիազօրներու քարոզչութեանց:

Այսքանը չէր բաւեր, Պօղոս Նուպար փաշա կը դիմէր նաեւ Կովկաս, պահանջելու համար, որ փոխարքայ Նիկոլա Նիկոլայեւիչի կողմէ լուծուած կամաւորական գունդերու թրքահայ երիտասարդները ղրկուին Կիպրոս, մտնելու համար Արեւելեան Լեգէոնին մէջ:

Կ'արժէ աւելի լայնօրէն ծանօթանալ Փարիզի Ազգային Պատուիրակութեան նախագահի դիմումնագրին, որ յատակօրէն կը պարզէ ծագումն ու կազմութեան սկզբնապատճառը Արեւելեան Լեգէոնին, յետագային մկրտուած «Հայկական Լեգէոն» անունով:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

ՆԱՆԹԷՌ ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊԻ ՄԷՋ

Նախագահ Փոմպիտու եւ կինը Զորեքշաբթի առաւօտ 2ին վերադարձան Փարիզ: Օդակայանը ղիրենք կը դիմաւորէր կառավարութիւնը իր ամբողջ կազմով եւ Օր· Ուաթըն անուն ամերիկացի ուսանողուհի մը, որուն հայրը ի մօտոյ Միացեալ Նահանգներու Փարիզիզեսպան պիտի ըլլայ, փոխարինելու համար ներկայ դեսպանը՝ Շերայվըր, որ հրաժարած է քաղաքական ասպարէզի մէջ մտնելու համար: Փոմպիտու կարճ ելոյթ մը ունեցած է եւ յայտնած թէ իր ճամբորդութիւնը ծառայած է Ֆրանսայի դատին:

Նախագահը ամերիկեան «Հոդերէն» եռաբ կը դոնէ Ֆրանսական հոդեր: Արդարեւ ուսանողական տագնապը ծանր բնոյթ ստացած է Նանթէռի մէջ եւ Զորեքշաբթի օր փակուեցաւ Լրատարանա-կան լսարանը (Ֆաքիւլթէ), ուր Երեքշաբթի օր բախումները այնքան ծանր բնոյթ ստացան որ հիւանդատար կառքերը չէին հասներ վիրաւորները փոխադրելու համար: 60 ուսանող եւ նոյնքան ոստիկան վիրաւորուած են: Ակնատեսներու վկայութեամբ քաղաքացիական պատերազմի ձեւ առած էին կռիւները:

Աւելի քան հինգ ժամ տեւած են բախումները: Ոստիկանութիւնը գրաւած է Քարթիւսը, մինչ ուսանողները հանրա-ժողովներ եւ ընդհ ժողովներ կը դումարէին: Փիչ եռաք, հազար ցուցարարներ կը սկսէին թշնամական խօսքեր նետել ապահովութեան ուժերուն, որոնք կը հակադրէին արտասուաբեր ձեռնառումբերով:

Մթնոլորտը այնքան տաք է սակայն որ դիտութեանց լսարանի տեսուչը՝ Զամանըսկի եւ Սոռպոնի տեսուչը՝ Լաս վեր-նեաս ազդարարութիւններ ըրին ուսա-նողներուն:

Վիրաւորներէն զատ, նիւթական վնասներն ալ չատ ծանր են:

ՁԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՑ Նախագահը Ալտօ Մորոյի յանձնեց կառավարութիւն մը կազմելու պաշտօնը: Եթէ ան ալ ձախողի, միայն Խորհրդարանի լուծումը կը նախատեսուի:

ՊՈՆԷՆ կը հաղորդեն, թէ գաղտնի բանակցութիւնները երեւան հանած են լրտեսական ցանց մը, որ կը գործէր ի հաշիւ Արեւելեան Գերմանիոյ:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԼԱՈՍԻ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

—o—

Քաղաքական դէտերու ուշադրութիւնը քանի մը չաբաթներէ ի վեր կեդրոնացած է Լաոսի վրայ, ուր Հիւս· Վիէթնամցիներու կանոնաւոր բանակները յաջողեցան վերստին դրաւել Ժաոի հովիտը, որ ռազմագիտական կարեւոր չրջան մըն է երկրին մէջ: Քաղաքական կարգ մը չրջանակներու համոզումով, Հիւսիսային Վիէթնամի նպատակն է իր հակակշիռին տակ պահել Լաոսի հիւսիսային չրջանները, որպէսզի հնարաւորութիւն ունենայ հարկ եղած ճնշումը բանեցնելու կառավարական ուժերու վրայ, եւ այս ձեւով թոյլ չտալու, որ իր երկրին կից ստեղծուի հակահամայնավար պետութիւն մը: Կայ նաեւ այսպէս կոչուած Հօ Շի Մինի «ճամբուն» կամ դիծին պարագան: Հանոյ իր ուժերն ու ռազմամթերքը հարաւային Վիէթնամ կ'առաքէ առաւելարար այս դիծով, որով կ'ուղէ զայն ապահով զօտիով մը պարփակել՝ դիծին անխախտ եւ անվտանգ օգտագործումը ապահովելու մտադրութեամբ:

Համաչխարհային Բ· պատերազմին ճափոնները կարճ ժամանակուան մը համար ղրաւեցին Լաոսը, որ 56 տարի չարունակ Ֆրանսայի հովատարութեան ներքեւ կը գտնուէր: Լաոս 1949ին անկախ պետութիւն դարձաւ, Ֆրանսայի Հասարակապետութեան մէջ: Սակայն չուտով մաս կազմեց Հնդկաչինի պատերազմական չրջադիծին՝ դառնալով թատերաբեմ կռիւներու եւ բախումներու: Փաթէթ Լաօ ապստամբեցաւ 1950ի ես-կիզբները կառավարութեան դէմ: Խաղաղութիւնը հաստատուեցաւ 1954ի Ժընեւի խորհրդաժողովին միջոցով, որով վերջ կը տրուէր Հնդկաչինի պատերազմին: Լաոս կը դառնար անկախ պետութիւն՝ Բոպիսիոն կառավարութեամբ, որուն մաս կը կազմէին Փաթէթ Լաոյի եւ չէզոք հոսանքի ներկայացուցիչները:

Խաղաղութիւնը չատ կարճ տեւեց: 1960ին վերսկսան կռիւները, երբ հակամարտ ուժերու միջեւ ստեղծուած դաշնակցութիւնը քանդուեցաւ: Ժընեւի 1962ի համաձայնագիրը պարտադրեց դինադուլի հաստատումը եւ սկզբունքով ապահովեց Լաոսի չէզոքութիւնը: Սակայն կրկին համաձայնութիւնը խախտեցաւ եւ կռիւները անդամ ըլլալով կռիւները սկսան: Բախումները կը չարունակուին մինչեւ այսօր: Քաղաքական պատերազմը երկիրը քաղաքականապէս բաժնած է երկու մասի — Փաթէթ Լաոյի հակակշիռին տակ գտնուող չրջաններ եւ Արեւմուտքի օժանդակութիւնը վայելող կառավարութեան մը ենթակայ չրջանները: Կառավարութիւնը կազմուած է չէզոք եւ աջակողմեան հոսանքներու պատկանող ներկայացուցիչներէ: Համայնավարներու տիրապետութեան ատակ կը դոնուի երկրին արեւելեան մասը, ուրկէ կ'անցնի Հօ Շի Մինի պարենաւորման դիծը, իսկ կառավարութեան հակակշիռին տակ կը դոնուի երկրին արեւմտեան չրջանը, որ առաւելարար բաղկացած է բրինձի դաշտերէ եւ փոքր քաղաքներէ:

Առանց Մ· Նահանգներու օժանդակութեան, Լաոս չի կրնար դոյութիւն ունենալ իրրեւ պետութիւն: Ամերիկա տարեկան 50 միլիոն տոլարի օժանդակութիւն կը կատարէ արքայական ուժերուն, իսկ Հանոյ կ'օժանդակէ ու կը դեկավարէ Փաթէթ Լաոն:

Երկրին բնակչութեան Թիւն է 2 միլիոն 835·000, մեծ մասամբ կազմուած Լաօ եւ Թայ ցեղերէ: Այս վերջիններս լեռնականներ են: Իւրաքանչիւրը ունի ուրոյն լեզուն: Բնակչութեան 95 տոկոսը դաշտային չրջաններու մէջ կը բնակի:

Երկրին տարածութիւնը 91·429 քառակուսի մղոն է: Հիւսիսային մասը լեռնային է, եղէգնուտներով ծածկուած, իսկ հարաւայինը՝ անջրդի, լերկ հողերն են առաւելաբար:

Լաոսի վարչական մայրաքաղաքն է Վիէնտիան, իսկ արքայական մայրաքաղաքն է Լուանկ Փրապանկ: Պետական սիստեմն է սահմանադրական՝ խորհրդարանական թագաւորութիւն՝ Սավանկ Վաթանա թագաւորին առաջնորդութեան տակ: Սուվանա Փումա իշխանը 1962ին ի վեր երկրին վարչապետն է:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

Համար 110

Ամենայն Հայոց Հայրապետի նախագահութեամբ եւ պատուէրով, Զեխոսլովաքիայից ստացուեց մեծ մի երգէոն 62 ռեժիստրանոց իբրեւ նուէր մայրաքաղաքիս Ֆիլհարմոնիայի համերգային մեծ դահլիճին:

Երգէոնը արժել է 46·000 դոլար, որի մէկ քառորդը տրամադրել է Վեհափառ Հայրապետը Մայր Աթոռի միջոցներից, իսկ մնացած դումարը գոյացել է հանդանակութեամբ Եւրոպայում եւ Մերձաւոր Արեւելքում, գլխաւոր նուիրատուն հանդիսանալով միլանաբնակ ազգային բարերար Երուանդ Հիւսիսեանը:

Նոյն պատուէրով եւ միաժամանակ, Ս· Էջմիածին ստացուած են երկու փոքր երգէոններ, 14 ռեժիստրանոց ամէն մէկը, Մայր Տաճարի եւ նոր Վեհարանի համար, որոնց նուիրատուներն են հանգուցեալ բարերար Հերբի Մովսէսեանը եւ Պ· Վոլտեր Վարդանը՝ Միացեալ Նահանգներից:

Մայր Աթոռս իր յարգալիր չնորհակալութիւնն է յայտնում նուիրատու բոլոր աղնուասիրտ ազգայիններին:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ
(կնիք)
7 Փետր· 1970 թ· Ս· Էջմիածին

ԽՄԲ·— Նոյն թղթատարով Էջմիածնէն ստացանք նաեւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի կոնդակը նուիրուած Առաքել Դաւրիժեցիի մահուան 300ամեակին եւ տեղեկագիրը Երուսաղէմի յանձնաժողովին վրայ առաքելութեան մասին: Կը հրատարակենք առանձին:

Թ. Ա. Թ.

ՈՒՂԵՒՈՐԱԿԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ , ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՃԱՄԲՈՒՍ ՎՐԱՅ

ՑԱԻԸ՝ ՈՐ Կ'ԸՆԿՃԷ ՄԵԶ...

Լոյսը կը տարտամի Վիեննայի Միխիթարեանց վանատան շրջափակին մէջ: Վարդապետներու պակը, մեր խօսակցութիւնները, եւ խաղաղութիւնը՝ որ կ'իջնէ քաղաքի այս մասին վրայ, զիս «տուն» վերադարձուցած են կարծես: Ես այն շրջիկը չեմ՝ որ լուսանցքի վրայ նաեւ հոս է ինկեր: Ընտանեկան յարկի մը տակ ըլլալու տպաւորութիւնը ու – նեմ, երբ մանաւանդ Հայր Պետրոսի քըրքիջը բարձրագոյն նոթերու կը հասնի, մէկուն ու միւսին կատակին, քաչքչուքին համ սրամտութեան ի լուր:

«Լացս ծիծաղ եմ արել» է մեր կեանքը: Տրտում բաներու մասին կը խօսինք, մեր ըրոյցները ողբական խորք ունին ի վերջոյ, ամէն մէկուս չրթունքին վրայ յաւ մը կը ծագկի՝ երբ կ'անդրադառնանք տարափուռ մեր կեանքի տխրութիւններուն: Սակայն ներքէն, հոգիներու խորունկէն փրթող հակազդեցութեամբ մը՝ կը ժպտինք. ժպտելու պատճառ մը կը դանենք:

Ճշմարիտ հիւմուրը դառնութիւն ունի խորքին մէջ: Իսկական հեղնութիւնը յաւ մը կը ծածկէ իր եռեւ: Ծառացած մարդոց զէնքն է ժպիտը: Եւ երբ Հայր Պետրոս, արբահայր Հապղեան, ես կամ ուրիշ մը կը յաջողինք խնդալ ու վարակել նաեւ միւսները՝ դամբանային ու տխրամած մթնոլորտէ մը խոյս կուտանք պարզապէս:

Աբբահայրը կը հետաքրքրուի Խորէն Կաթողիկոսի Միացեալ Նահանգներ այցելութեամբ: Կը թուի ինծի՝ թէ հակառութիւն մը կը դտնէ կրթական գործառչարժի կարգադիրներուն եւ... ի նպաստ նոր առաջնորդարանի մը չինութեան յատարարուած հանգանակութեան միջեւ: Փափկանկատ է՝ փոյթ չէ թէ անկեղծ ու անվերապահ: Կը թողու, որ Ե'ս մեկնեմ իր զանազան հարցումներուն եւ հետաքրքրութեանց եռեւ դոյութիւն ունեցող մառաժումները, մտահոգութիւնները: — Աւելի լաւ պիտի չըլլա՞ր, որ հանգանակուած քանի մը հարիւր հազարով ամէնօրեայ վարժարաններու առաջին քարը դրուէր. կը կարծէ՞ք որ անյետաձգելի ու կենսական տախտղութիւն է առաջնորդարանը, երբ կարելի է երկու սենեակով ալ բաւարարուիլ...

Կը յիշեցնէ այս առթիւ, որ անցեալի մէջ զոյգ Միխիթարեան միաբանութեանց կողմէ յայտարարուած հանգանակային նպատակներ չեն տուած ակնկալուած արդիւնքը: Երախտագիտութեամբ կը յիշատակուի, ի միջի այլոց, վանատան կեդրոնական չէնքին, մատենադարանի ու թանգարանի յարկաբաժիններուն յատուկ վերելակի մը չինութիւնը, «Հայրենիք»ի ու Մանասէ Սեւակի նախաձեռնութեամբ:

Անուններ պիտի չտամ եւ ըսուածները բառացիօրէն պիտի չուզեմ արձանագրել: Սակայն պարագ պիտի նկատեմ ընթերցողին փոխանցել Վենետիկի թէ Վիեննայի միաբանութեանց բարեխառնութիւն մը պահել երկրէ երկիր, գաղութէ գաղութ, քաղաքէ քաղաք: Ինչո՞ւ մինչեւ 1940ական թուականներ աստիճանական վերելք ցոյց կուտայ Հայկական Արտասահմանի մշակութային ճիգերու գծապատկերը, ու վայրէջք՝ այդ թուականէն ասդին: Եւ ինչո՞ւ — մանաւանդ — հայրենիքի նուաճում – ներով գոհանալու հոգեբանութիւնը հայ ապրելու եւ մնալու երաչխիք մը կը նկատուի այսօր...

Մենք մեր դասալքութիւնը պարտիզ – լու միջոց կը նկատենք «հայրենասիրութիւնը», — ա՛յն՝ որ մեզի հիանալու պարտականութիւն մը միայն կը վերապահէ: Սիրէ՛ հայրենիքդ ու մրափէ՛: Խանդավառուէ՛, հրճուէ՛ անոր ամէնօրեայ վերելքով, ու կրնաս Արտասահմանի մէջ մէկիկ մէկիկ քանդել երկուան չի – նածնեղը: Կրնաս հրաժեշտ տալ սփիւռքեան ամէն երկունքի: Կրնաս անհամատ հոչակել ամէն ճիգ մշակութային իրագործումներու: Կրնաս հայրենասիրաբար՛ծառայել այն նոր կարգախօսին՝ թէ աւելորդ է կազմակերպուիլ, ծրագրել, պայքարիլ:

Եթէ ինքնապահպանութիւնը եւ նիւթական բարօրութեան ձգտումը եկան ժամանակին ու նոր պայմաններուն հետ, անարդերութիւնն ու նահանջականութիւնը եկան մե՛ր իսկ ենթակայական կեանքէն: Եթէ իսկապէս ընկերային տարրական դատախարակութեան մը թելադրանքով չարժէինք ու մեր զգացումները դատու – մով հակակշռելու հաւաքական արթնու – թիւնը ունեցած, այսօր վստահօրէն անվտանդ պահպանած կ'ըլլայինք դէթ մշակութային մեր կենսունակութիւնը:

Մեզմէ շատեր՝ իրենց ազգային ան – խաթար իմացումներուն հետ՝ ծախեցի՛ն նաեւ մշակութային եւ դրական անկախութեան մեր իրաւունքը: «Հայրենասիրութիւնը»՝ դիտութեան, հետեւակութեան, կապկութեան, անդործութեան հեզ կրաւորականութեան կախարդական աշխարհը բացաւ անոնց առջեւ: Ու հակառակ այն իրողութեան՝ որ այսօ՛ր ալ տագնապը եւ ընդունակութիւնները չեն պակսիր մեզի, խոստումներ կան ու արժէքներ կրնան ծնիլ սփիւռքեան բոլոր ճակատներուն վրայ, հաշմուած ու ամլացած ենք: Հայրենի հողն ու հայրենասիրական մեր կէսը սիրա՛ծ ըլլալու փոխա՛ռ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ԳԵՂԱՄ ԳՈՒՇԱԿԵԱՆ

—o—

Վաղամեռիկ բանաստեղծի մը անունն է այս, եղբօրորդին աւելի ծանօթ հոգեւոր դէմքի մը՝ Թորգոմ Պատրիարքի: Ճակատագրի անհամանալի եւ այլապէս ափսոսալի «խաղ»ով մը — եթէ իրապէս կարելի է նման բնորոշում մը տալ այդ ուղեն բաժին ինկած տառապակոծ կեանքին՝ իր վերջին տարիներուն, որոնք, դժբախտաբար, պատանեկութեան եւ չափահասութեան սահմանագիծին վրայ կեցան անդառնալի կերպով — անոր վճռակատեցաւ մնալու դրեթէ անծանօթ անուն մը մեր ոսկեճամուկ գրականութեան էջերուն մէջ:

Տարաբախտ եղաւ ան կրկնակի իմաստով: Նախ՝ վարակուեցաւ թոքախտէ, երբ հազիւ 17 տարեկան էր՝ դառնալով անոր զոհը քանի մը տարի ետք, 1915ին, Գահիրէի մէջ, երբ դեռ քառամեայ խոստում մըն էր լոկ մեր գրականութեան ածուին մէջ: Ապա որովհետեւ՝ կանխահասօրէն փթթած այս գրչին վաստակը եւ, հետեւաբար, նաեւ անոր անունը մնացին անծանօթ չատ չատերու: Զբաղելու համար գրեթէ բոլորին, տասնամեակներ չարունակ:

1894ին Պարտիզակ ծնած եւ 1915ին նեղոսի ոտք սփիւռքին վրայ ընդմիշտ իր

ժխտումն է Արտասահմանի ինքնուրոյն գոյութեան իրաւունքին: Ընդունի՝ թէ վաստակ մը ունի ան եւ որակ մը կրնայ բարդել հայրենի ժողովուրդի իրագործումներուն վրայ, մեղանչում է «հայրենասիրութեան» այս նոր ըմբռնումին դէմ...

Ահա թէ ինչո՛ւ, փշրանքի ասպետներու հետ կը չփոթէ մեզ, երբեմն, հայրենասիրական մտաւորականութիւնը: Ո՛չ միայն խորապէս ծանօթ չէ մեր իրագործումներուն, այլեւ համոզուած է մեր անպատրաստութեան մասին: Ոչ միայն մէկ աչքով կը նայի մեզի, այլեւ կը յամառի ուրանալ միւս կէս աչքով տեսածները ալ:

Ահա թէ ո՛ւր տարաւ զիս վարդապետներէն մէկուն խուսափուկ, փափուկ ու փոփկանկատ այն ակնարկութիւնը՝ թէ «մեր ժողովուրդը դժբախտաբար տկարացած է իր այն զգացումներուն ու զգափարներուն մէջ, որոնք էր երբեմն դիմք կը մղէին փրկարար դիտակցութեան. հաւաքական այն խոր համոզումին՝ թէ մբչակոյթով միայն կրնանք զրահուիլ ժամանակի չարիքներուն դէմ»:

Այս պատկե՞րը պիտի պարզէին, այս կացութե՞ան մատնուած պիտի ըլլային Վենետիկը, Վիեննան, Երուսաղէմը, Պոլիսը, Անթիլիասը...:

ՆՈՃԵՒԱՑ ՏՂԱՆ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

— Ծոհարարը յատկապէս բերել տուած եմ Ֆրանսայէն:

— Ցայտնի է որ ճարտար մէկն է:

— Ճեպընթացին կերակուրներուն հետ բաղդատելով ի՞նչպէս զտաք մերինը:

— Ո՞ր ճեպընթացին...

— Արեւելեան ճեպընթացին որով անշուշտ ճամբորդեցիք:

— Բայց ես չոգեկառքով չեկայ, այլ չոգենաւով:

— Այո, այնպէս ըսիք, ես կարծեցի որ սխալած էք, պատասխանեց պանդոկապետը, որովհետեւ այսօր Եւրոպայէն եկող որեւէ չոգենաւ չկար:

Երիտասարդը այս դիտողութեան վրայ թեթեւ մը ցնցուեցաւ, բայց իսկոյն կըրցաւ իր պաղարիւնութիւնը դտնել եւ ժպիտով մը ըսաւ.

— Թերեւս իրաւունք ունիք եւ այսօր ուրեք ճամբորդի չոգենաւ չէ եկած Պոլսոյ նաւահանգիստը Եւրոպայէն...

— Այդ մասին ապահով եմ, որովհետեւ մենք մեր թարգմանը կը ղրկենք ուղեւորները դիմաւորելու համար, ուստի չատ լաւ դիտենք եկող գացող չոգենաւերուն օրն ու ժամը:

— Խնդիրը բացատրեմ, ըսաւ երիտասարդը միշտ խնդալով, ես բեռնաչոգենաւով մը եկայ, որուն պատահմամբ հանդիպեցայ եւ ժամանակ չկորսնցնելու համար ուզեցի առիթէն օգտուիլ մանաւանդ որ չոգենաւն ալ առանց ուրիշ նաւահանգիստ հանդիպելու ուղղակի հոս կուգար:

— Այդ տարբեր, հիմա խնդիրը կը պարզուի, պատասխանեց պանդոկապետը, որ այս բացատրութենէն զոհ մնացած էր:

— Տեսա՞ք որ ըսածիս մէջ սխալ չկայ:

— Ներեցէք եթէ այս դիտողութիւնը ըրի, ըսաւ պանդոկապետը, պարզապէս կ'ուզէի հասկնալ թէ արդեօք չոգենաւերու երթեւեկութեանց օրերը փոխուա՞ծ են:

Երիտասարդը այլեւս չէարունակեց իր խօսակցութիւնը եւ յոգնած ըլլալը պատրուակ բռնելով՝ քաշուեցաւ իր սենեակը:

Հետեւեալ առաւօտ բաւական ուշ ելաւ անկողնէն, սենեակին մէջ ըրաւ իր նախաճաշը եւ հագուելով՝ ժամը տասին մեկնեցաւ օթելէն յայտարարելով որ ցերեկուան ճաշի պիտի չգար:

— Կ'ուզէ՞ք որ առաջնորդ մը տամ ձեզի քաղաքը պտըտցնելու համար, առաջարկեց օթելին տէրը:

— Ո՛չ, պէտք չունիմ, պատասխանեց երիտասարդը, պիտի երթամ հայրենակիցներ տեսնելու:

Եւ պանդոկէն դուրս ելլելով ուղղուեցաւ դէպի Թիւնէլ ու կալաթա իջաւ եւ յետոյ անցաւ Պոլիս, եւ դնաց այն խանը ուր կը գտնուէր Բարսեղ էֆէնտիի գրասենեակը:

Զարուհիի հայրը այդ առտու կանուխ եկած էր իր գործին եւ առանձին նստած՝ մէկ քանի նամակներ գրելու զբաղած էր, երբ դուռը զարկին:

— Մտէ՛ք, ըսաւ:

Դուռը բացուեցաւ եւ երիտասարդ ուղեւորը երեւցաւ: Վաճառականը վեր առաւ գլուխը եւ նորեկին նայեցաւ:

— Ձճանչցա՞ք զիս, հարցուց միւսը խնդալով:

Հազիւ թէ այս խօսքերը արտասանած էր, Բարսեղ էֆէնտի գոչեց.

— Պարոն Վահան, դո՞ւք էք...

— Այո, Բարսեղ էֆէնտի, ես եմ, պատասխանեց կարնեցի երիտասարդը:

— Բայց ինչո՞ւ պեհերնիդ ածիլեր այլափոխուեր էք:

— Ուրիշ միջոց չունէի Պոլիս գալու համար:

— Բայց նստեցէք նախ եւ յետոյ պատմեցէք տեսնեմ ինչ որ պատահեցաւ:

Երիտասարդը թիկնաթոռի մը մէջ տեղաւորուեցաւ եւ յետոյ ըսաւ.

— Բարսեղ էֆէնտի, նախ եւ առաջ ըսեմ որ ծածկաբար եկած եմ հոս եւ բեռ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ԳԵՂԱՄ ԳՈՒՇԱԿԵԱՆ

—o—

Վաղամեռիկ բանաստեղծի մը անունն է այս, եղբօրորդին աւելի ծանօթ հոգեւոր դէմքի մը՝ Թորգոմ Պատրիարքի: Ճակատագրի անհամանալի եւ այլապէս ափսոսալի «խաղ»ով մը — եթէ իրապէս կարելի է նման բնորոշում մը տալ այդ ուղեն բաժին ինկած տառապակոծ կեանքին՝ իր վերջին տարիներուն, որոնք, դժբախտաբար, պատանեկութեան եւ չափահասութեան սահմանագիծին վրայ կեցան անդառնալի կերպով — անոր վճռակատեցաւ մնալու դրեթէ անծանօթ անուն մը մեր ոսկեճամուկ գրականութեան էջերուն մէջ:

Տարաբախտ եղաւ ան կրկնակի իմաստով: Նախ՝ վարակուեցաւ թոքախտէ, երբ հազիւ 17 տարեկան էր՝ դառնալով անոր զոհը քանի մը տարի ետք, 1915ին, Գահիրէի մէջ, երբ դեռ քառամեայ խոստում մըն էր լոկ մեր գրականութեան ածուին մէջ: Ապա որովհետեւ՝ կանխահասօրէն փթթած այս գրչին վաստակը եւ, հետեւաբար, նաեւ անոր անունը մնացին անծանօթ չատ չատերու: Զբաղելու համար գրեթէ բոլորին, տասնամեակներ չարունակ:

1894ին Պարտիզակ ծնած եւ 1915ին նեղոսի ոտք սփիւռքին վրայ ընդմիշտ իր

կեանքը աւարտած բանաստեղծը կանխահաս ցայտք մը եղաւ իսկապէս իր դրական էջերով: Ու ինչպէս բոլոր ցայտքերը, ան եւս պահու մը համար բարձրացաւ, խառն կլիմայ մը ստեղծեց իր անմիջական չջնապատին մէջ՝ Պարտիզակէն Գահիրէ: Իրերու բերումով բանաստեղծին միջավայրը մնաց սեղմ, զրեթէ մտերմական, ընտանեկան առաւելապէս, որովհետեւ ի վերջոյ ժամանակը չէր ընծայած ուր ապրեցաւ եւ ստեղծագործեց ան, պայմանաւորած ու յատկանշած էր Արուեստագէտ Սերունին իւրայատուկ ներկայութեամբ: Փայլուն անուններու բոյլին մէջ հիւանդ քերթողի մը դեղնաւուն հեւքն ու սրտամօտ հրծանքը սահմանուած էին մնալու սահմանափակ չջնապատի մը մէջ: Անկասկած բոլորովին տարբեր պիտի ըլլար Գեղամ Գուշակեանի բանաստեղծի ճակատագիրը, եթէ անոր վիճակուէր պատեհութիւնը ստեղծագործելու տասնամեակներ շատ աւելի բնականոն պայմաններու մէջ:

Այս վերջին հատատումը կը հիմնաւորեմ Գեղամ Գուշակեանը իր յարկին տակ ճանչցած անոր ընկերոջ Սարդիս Սարուխանի, դրադատ Մինաս Թէօլէօլեանի եւ, մասնաւորապէս, Յակոբ Օշականի վկայութեանց վրայ: Այս վերջինը իր խօսքը արտասանած է ասկէ 45 տարի առաջ, ձեռքի տակ ունենալէ ետք բանաստեղծին «տետրակը»:

Բանաստեղծին երբեմնի մտերիմ ընկերը՝ Ս. Սարուխանը, որ, ի դէպ, Ռումանեայէն մինչեւ Քալիֆորնիա, տասնամեակներու ընթացքին իր դրբին արտադրութիւնը գրուած է մամուլի եւ պարբերականներու մէջ, դնահատելի միտքն ուներ նետած է զիրքի մը մէջ մկկաեղելու Գ. Գուշակեանի մասին կատարուած վկայութիւնները, եւ անոնց կողքին՝ վաղամեռիկ քերթողին արձակ թէ չափածոյ գործերուն կորուստէ փրկուած թուղթերը:

Այս ձեւով է ահա, որ ընթերցասէրը հասարակութեան առջեւ կը ներկայանայ զեղեցիկ ձեւաւորումով եւ մաքուր տպագրութեամբ հատոր մը, որու չնորհիւ «մոռցուած» անունի մը փայլը կը ծագկի յանկարծահաս:

Փունջը Գ. Գուշակեանի գործերուն, որ ներկայացուած է այս գիրքին մէջ, կարելիութիւն չի տաեղծեր հանդամանօրէն արտայայտուելու անոր ամբողջական արժանիքին մասին: Հոս, այս հատորին մէջ, ընթերցող եւ գրադատ կը զանան տանալ մանանկի պատկերացում մը միայն՝ բանաստեղծին գրչին մասին: Պատկերացում մը, որ այնուամենայնիւ կրնայ կարգ մը ընդհանրական հատատումներ կատարելու մղել մեզ:

Ընդհանրապէս յուսարեկ, հիւանդոտ էակները երկար դեղերած են ինքնամփո՝ տանջանքի եւ սիրոյ, չնորքի եւ անծայր կարօտի սպառիսպ չափերուն վրայ: Գերզգայնիկ չիզով մը անոնք մեծցուցած ու պիեցուցած են «սաղմ»ը իրենց հոգիներուն մէջ, սաղմը հիւծախտին, եւ կարծես զգալով ու ըմբռնելով ճակատագրին արձակած անդառնալի ու անվերաքննելի որոշումը՝ պոկելու ծաղկատի թել մը կեանքի բարդ հիւսքէն, զարձած են առաւելաբար քնարերգակ դրիչները: Սիրոյ փնտռտուք, ամառնային լուրթ երկինքէն լոյսի պատառիկ մը խըլելու ձգտում, չիւղի մը փաթելով կեանքին կառչած ըլլալու պատրանք, վիշտ, ուրախութիւն՝ իրենց չուրջ սխռռած դովադուխ նայուածքներու ի տես եւայլն, համաչափ քայլերով տողանցած են անոնց չափածոյ թէ արձակ տողերուն մէջ՝ չատ անգամ դառնալու համար նուրբ զգայնութեան մը զեղեցկահիւս նմոյշները մեր դրականութեան մէջ:

Ցաւը, որ իր աւաղաբերի դերը կը զգացնէ տեւաբար, որ միաժամանակ բանաստեղծին կը յուշէ թել առ թել բանուելը սպիտակ պատանքին՝ իր հետզհետէ հիւծող մարմնին չուրջ, ինչպէս պատի մը խոռոչին պրկուած ոստայն մը, կը զառնայ լուռ մորմոքի զեղնաւուն խորհուրդ մը անոր զգայնիկ հոգիին համար: Ակռայէս է, որ Գ. Գուշակեանի տատնեակ մը քերթուածներուն եւ մտերմիկ նամակներուն մէջ միշտ տեղ կը զրաւեն հոգեկան խռովքներն ու թօսլատանքները, լուսօրօր երազներով պարուրուելու տրամադրութիւնը:

Ակռայէս է նաեւ, որ անոր զրչին խամրական սուզումներն անգամ, որ յաճախ յոյսի կայլակները են լոկ, կը զառնան մեկնիչները ցաւին:

Ստացական երանգ մը նչմարելի է այնուամենայնիւ:

Ապահովաբար մասամբ խառնուածքի բերումով եւ մասամբ ալ ճակատագրի նմանութեան եզրով, Գեղամ Գուշակեանի մօտ կը նչմարուի Մեծարենցի մը ոչ-չեզուած ներկայութիւնը, առանց մոռնալու նաեւ անոր այն կարգ մը տողերը, որոնք կը յիչեցնեն ան միւս վաղամեռիկ քերթողը, որ կոչուեցաւ Դուրեան:

Արդարեւ Գուշակեանի քերթուածներէն ոմանք, ինչպէս Աբբչանքը (էջ 52), մատապահերի եւ զգայնութեան դիծով կը յիչեցնէ Մեծարենցի ծանօթ «Ձմրան պարզ դիչեր»ը, իսկ «Ջախջախուած երգեր»ուն մէջ (էջ 53) դուք անպայման կը նչմարէք համանմանութիւն մը Դուրեանի «Տրտունջք»ի կարգ մը տողերուն հետ: Սակայն Գուշակեան հետեւող մը չէ եւ, հետեւաբար, ունի իր ձայնը, որ անչուշտ ժամանակի ընթացքին պիտի հասուննար, ձեւաւորուէր, այսինքն՝ իր խորքին հատատար, զայն անճնաւորող տարազը պիտի գտնէր իրրեւ ներդաշնակ արտայայտութիւնը իր պատկերացուցած հոգեվիճակներուն:

Գիրքին էջերուն մէջ, խոստումի մը հաստատումն է, որ կը գտնէք անպայման: Ու այդ խոստումն իսկ նչանակալի է:

Ահա թէ ինչո՛ւ աւելի քան գնահատելի գործ մը կատարած է Ս. Սարուխի, մոտ ապագայի վերծանումը կը թողունք ուրիշներուն:

ՋԱԽՋԱԽՈՒԱԾ ԵՐԳԵՐ

Հիւանդ եմ, հիւանդ, մեռնո՛ղ վերջալոյս,
Ժրպիտ մը, շողի՛կ մը, խուրձ մը ճաճա՛նչ՝
Հեւամահ աւուշ խրոռվէդ, անլոյս
Դալուկն աչերուս լուալո՛ւ համար:

Մոխրամա՛ռն մը՝ գանկս, ուր կ'աճիւնանայ
Երգն իմ յոյգերուս ջարդուած ու փշրուր,
Թե՛լ թե՛լ կը փրրթի, ու հեծեծագին՝
Մտածուխիս կուլայ ալիքն անփըրփուր:

Խորունկն աչերուս, մութին մէջ միանա՛կ,
Կը սառի լըճում մ'ու կ'ըլլան մոխիր
Ծիծղուն յոյսերուս երազները հիր
Տաճուկ սէրերուս արեւները քա՛ց...

Օ, սիրտս է միանակ խենթ ու քըրվըռուն,
Պատռուած, ջախջա՛խ, խենթ սիրտս վըրդով,
Ուր կը գալարի խոյանիմ մը ցասկոտ՝
Մութ, խեղդող ու ցուրտ, ցո՛ւրտ ըստուերներուն:

Հիւանդ եմ, հիւա՛նդ, մեռնո՛ղ վերջալոյս
Արե՛ւ մը, շողի՛կ մը հո՛ւր աւուրջէդ՝
Ցամքած շուրթերուս գուրգուրանի՛ մը գէթ,
Հաւքոյրի պատրանքը գէթ տալու համար...

ԳԵՂԱՄ ԳՈՒՇԱԿԵԱՆ

1911, Պարտիզակ

ռացութեան փոչիներէն դուրս բերելով եւ հատորով մը մեզի ներկայացնելով տարաբախտ քերթողին գործերը: Ցաւօք սրտի, աշխատասիրողը, հակառակ իր թափած ջանքին, հնարաւորութիւն չէ ունեցած ի մի բերելու Գուշակեանի ամբողջական վաստակը, անոր հոգիին ու մտքին բովանդակ արտադրութիւնը, որոնք երուսաղէմի Հայոց վանքին մէջ ի պահ էին դրուած Թորգոմ պատրիարքի կողմէ 1931ին: Երուսաղէմի այժմու պատրիարքին ուղղուած դիմում մը՝ դտնելու եւ յանձնելու բանաստեղծին «Թղթոնը», ատացած է չնչխարհիկ պատասխան մը.— Ո՛չ թէ միայն Գեղամին բանաստեղծութեանց տետրիկը ու յարակից գրութիւնները, այլեւ Թորգոմ պատրիարքին ամբողջ արխիւը հրոյ ճարակ եղած է վանքին մէջ պատահած հրդեհի մը հետեւանքով»:

Պէտք է մտածել, թէ ի վերջոյ ամէն ինչ կրնայ պատահիլ... Երուսաղէմի վանքին մէջ:

Մանուանդ անորակելի յանցապարտութիւններ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղամ Գուշակեան (1894–1915)· փունջ մը իր ստեղծագործութիւններէն, վկայութիւններ՝ իր մասին: Հատաբեց Սարգիս Սարուխի, Լոս Անճելըս, 1969:

ԽՕՍՔ ԵՈՋԿԱՏՑԻՆԵՐՈՒՆ

Օգտուելով Փարիզի հայ մամուլի աջակցութենէն, որուն չնորհակալութիւն կը յայտնենք, կուգամ, անգամ մըն ալ, այս քանի մը տողերով, կարճ տեղեկատուութիւն մը ընելու, համաղատատացի հայրենակիցներուս:

Ա) Վերջացած է, Պէյրութի պատրաստուող Պատմագիրքի ձեռագիրներուն հաւաքումը:

Այժմ, անոնք սրբագրուած, կը մնեքնադրուին, եւ մօտ օրէն պիտի յանձնուին տպարան:

Բ) Բաժանումները կարելի եղածին չափ խնամուած ձեւով մը դուրս բերելու մը տահոդութեամբ, ազգագրական մասին համար, պէտք ունինք տեղական համագգեստներու: Կամ, ձեւով մը, տարազներու:

Արդ, խնդրանքով մը, կուչ մըն ալ կ'ընենք մեր հայրենակիցներուն. եթէ ունին իրենց մօտ, ծննդավայրէն բերուած լուսանկարներ անհատական, ընտանեկան կամ հաւաքական: Կարգ մը բացատրութիւններով (անուն, մականուն, տեղանուն, մօտաւոր թիւ ու թուական) դրկեն զանոնք, Հրատարակչական Յանձնախումբի ատենապետ՝ Պր. Սրամ Ադէմեանին:

Ահա, վստահ եմ, լաւագոյն միջոց մը, յիշատակ - փաստաթուղթերը կորուստէ փրկելու: Միեւնոյն ատեն, մեր նոր յիշատակարանի կերտումին կերպով մը մասնակցելու, եւ կամ, մեր Անճաճօթ Զիներուրի յուշամատեանին վրայ փունջ մը ծաղիկով... ուխտի երթալու:

Սպասումով, Պատմագիրք Եոգկատցիներու Ֆրանսայի ներկայացուցիչ՝

Ա. ԿԱՊԵՆՑ

Հասցէ·
Mr. ARAM ADJEMIAN
Montée St. Nicolas Darage Serasa
No 51 Djemmeizé
Beyrouth (Liban)

Յ. Գ.— *Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:*

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

— Ինձի կը թուի որ ամէն բան բուռն կերպով կ'ընէք, ըսաւ ժպտելով...: Ծօլական փափաք մը ունիմ ձեր սահիլը տեսնելու հոս: Ձեր չմուշկները զրէք ուրիշն չուտով եւ միասին չմչկենք:

— Միասի՞ն չմչկել· միթէ կարելի՞ բան է, կը մտածէր Լեվին մանկամարդ աղջկան նայելով:

— Հիմա չմուշկներս կը հագնիմ, ըսաւ:

Եւ գնաց չմուշկները կապել տալու այդ գործին յատկացուած մարդկէն մկկուն:

— Երկար ատեն է որ երեւցած չունիք, պարոն, ըսաւ այս վերջինը Լեվինի սրունքը վերցնելով եւ չմուշկը տապալնին կապելով...: Ամէնէն վարպետն էք եւ ոչ ոք ձեզի կը հաւասարի: Այսպէս ազնիկ է, հարցուց փոկը սեղմելով:

— Աղէկ, չատ աղէկ է, ըսաւ, բայց աճապարեցէք, աւելցուց դժուարաւ զսպելով երջանկութեան ժպիտը որ հակառակ իրեն, դէմքը կը լուսաւորէր:

— Այո, մտածեց, ասիկա կեանքն է, երջանկութիւնն է· միասին, երբ աւիւ չմշկել միասին, ըսաւ· արդեօք անմիջապէս խոստովանութիւնս ընե՞մ իրեն: Բայց վը վախնամ հետը խօսելու, որովհետեւ այս վայրկեանիս յոյսը դիս կ'երջանկացնէ... եւ յետո՞յ... ասկայն, պէտք է, պէտք է... ալ կը բուէ վրանումը:

Լեվին իջաւ ասպարէզ, վերարկուն հանեց եւ սառին վրայ սահելով մօտեցաւ Քիթթիի, տակաւին երկչոտութեամբ, բայց դեռատի աղջկան ժպիտը դինքը հանդարտեցուց:

Աղջիկը ձեռքը իրեն երկարեց եւ քով քովի սահեցան իրենց դնացքը արագացնելով· որքան իրենց չրջանները արագ դէին, այնքան աւելի զօրաւոր կերպով աղջիկը երիտասարդին ձեռքերը կը սեղմէր:

— Ձեզի հետ աւելի չուտ պիտի սորվիմ չմչկել· ձեր վրայ վստահութիւն ունիմ:

— Եւ ես իմ վրաս վստահութիւն ունիմ երբ թեւիս կը յենուք:

Անմիջապէս վախցաւ այս խօսքերուն ազդեցութենէն եւ կարմրեցաւ:

Արդարեւ, արդէն ամպ մը կը մթագնէր իր արեւը· մանկատի աղջկան դէմքը իր քաղցրութիւնը կորսնցուց եւ Լեվին ամենայն զգուշութեամբ մը հարցուց.

— Ինչո՞ւ համար... չէ՛, սիրտս չնեղացաւ, պատասխանեց պաղութեամբ... դեռ օրիորդ Լինոնը չտեսա՞ք, աւելցուց:

— Ոչ տակաւին:

— Դէպի իրեն դացէք, հաճոյք պիտի պատճառէք, ձեղ չատ կը սիրէ:

— Արդեօք դինքը վիրաւորեցի՞, մտածեց Լեվին: Ո՛հ, Աստուած իմ, օգնութեան հասիր ինձ:

Լեվին սահեցաւ դէպի Ֆրանսացի պառաւ օրիորդը որ նստարանի մը վրայ բազմած էր: Ժպիտով մը որ երեւան կը հանէր իր խեղճ ու կրակ ակռաները, հին բարեկամի մը պէս ընդունեցաւ դինքը:

— Այո, կը մեծնաք, ըսաւ ակնարկովը Քիթթիին ցոյց տալով եւ մենք կը ծերանանք: Գացէք, դացէք չմչկեցէք, մեր Քիթթիին լաւ կը չմչկէ, այնպէս չէ՞:

Երբոր Լեվին վերադարձաւ մանկատի աղջկան քով, անոր դէմքը այնքան խիստ էր, սակայն իրեն այնպէս թուեցաւ որ պարտականութեան ձեւ մը կ'առնէր իրեն հանդէպ եւ ատկէ վիշտ զգաց:

Իրեն հետ պառաւ վարժուհիին ու իր մենամօտութիւններուն վրայ խօսելէ ետք, Քիթթի դինքը հարցուփորձեց դիւղին մէջ անցուցած կեանքին վրայ:

— Ձմեռը դիւղին մէջ չէ՞ք ձանձրանար, հարցուց:

— Չէ, չատ զբաղած եմ:

— Միաք ունի՞ք երկար ատեն Մոսկուա մնալու, հարցուց:

— Չեմ դիտեր, պատասխանեց, առանց խորհելու:

Գիտէր որ եթէ այս հանդարտ բարեկամութեան չէչտով չարունակէր, տուն պիտի դառնար առանց վճռական բան մը ընելու: Ուզեց ընդվիդիլ:

— Ի՞նչպէս չէք դիտեր, ըսաւ աղջիկը:

— Չեմ դիտեր... ատիկա ձեզմէ կախեալ է:

Եւ վախցաւ իր խօսքերուն յանդգնութենէն:

Ըսածները չհասկցա՞ւ թէ չուզեց հասկընալ, բայց Քիթթի երկու անգամ ոտքովը սառին զարկաւ, իբր թէ հաւատա-րակչութիւնը կորսնցնելէ վախնալով եւ արագօրէն հեռացաւ իրմէ:

Դէպի օրիորդ Լինոնը սահեցաւ, անոր քանի մը խօսք ըսաւ եւ ուղղուեցաւ այն տնակը ուր ախկինները իրենց չմուշկները կը հանէին:

— Ի՛նչ ըրի, Տէ՛ր Աստուած, օգնէ՛ ինձ, ըսէ՛ թէ ինչ ընելու եմ, մրմնջեց Լեվին՝ աղօթելու պէս:

ԼԵԻ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— *Փափազեան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ*

ՄԱՐԻԱՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Կիրակի Մարտ 15ին, Պօմոնի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի նորոգ հանգուցեալ

ՄԻՀՐԱՆ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆԻ

եւ վաղամեռիկ

ԺԻՐԱՅՐ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆԻ

յիշատակին։

Ի դիտութիւն հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

ՇԱՀՓԱՀԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցանէ Տ. Զարեհ Վրդ. Թօփալեան։

Ճաշարան պատարագի, տարւոյն վերջին Արեւագալի արարողութիւնները ժամը 11,30ին։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լաւ սթենօ – տաքթիլօ քարտուղարուհի մը, որ անգլերէնի գաղափար ալ ունենայ։ Ի հարկին բնակարանի ալ կարգադրութիւն, 2 սենեակ, խոհանոց, տուչ։ Շատ ձեռնտու պայմաններ (14×15), ներկայանալ «Յառաջ»ի վարչութեան։

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— *Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի մարմինները իրենց սովորական հաւաքատեղիին մէջ։*

Հ. Յ. Դ. Համազասպ խումբ, Կիրակի, (8 – 3) ժամը 15ին։

Հ. Յ. Դ. Գէորգ – Զաւուշ խումբ, Կիրակի (8 – 3) ժամը 16ին։

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի գտնուին Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները։

ՆՈՒԷՐ

Իր ծնողքին Տէր եւ Տիկին Արտաւազդ Հանըմեանի յիշատակին, իր հարազատը 50 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— *Պօղոսեան եղբարք և Ղազարեան ընտանիքները իրենց խորին չնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ եւ նամակով մասնակցած են իրենց սուգին*

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

յուղարկաւորութեան առթիւ։

×

Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուէրները, զանազան կազմակերպութեանց։ Ցանկերը կը հրատարակուին յաջորդաբար։ Գանձումները կատարել Պ. Պօղոսեանէ 26, Ռիւ տ'Էսֆա, Մարսէյլ։

×

Այրի Տիկ. Արուսեակ Պօղոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի.—

Աղքատախնամին (Մարսէյլի) Պ. Ղազար Օտապաշեան եւ Պ. Պօղոս Թուրիկեան 50ական ֆրանք, Պ. Յովհաննէս Զուրիկեան, Պ. Ժաք Համալեան 10ական, Պ. Յովհաննէս Սոլաքեան, Պ. Պօղոս Պօղոսեան 20ական, Պ. Նչան Մանուկեան 30, Պ. Լժատահարեան ընտանիք (Լիոն), այրի Տիկ. Պակլոեան 10ական, այրի Տիկին Մխալեան եւ զաւակները, Պ. Տիգրան Թումիկեան 20ական, Պ. Քրիսթոֆ Թէրզիպաշեան 50, այրի Տիկին Թումիկեան 10 ֆրանք։

(Շար.)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, Մարտ 8ին ժամը 16ին

ԱՐՏԱՇԷՍ ԻՇԽԱՆ (Հայկ. անկախութիւն Մակեդոնակ. տիրապետութենէն)
KNOCK — de JULES ROMAINS (deuxième acte)
ԵՐԵՔ ՍԱՏԱՆԱՆԵՐ (Երգախաղ), երաժշտութիւն Գ. ԵԱՆՊԼԿԵԱՆԻ
ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՅԿԱՆՆԵՐԸ (դերասանները)

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
եւ «Ռուբէն Ուսանողականխումբի կազմակերպութեամբ

ԳԻՆԵՋՕՆ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18 Ի ԱՌԹԻԻ

Մարտ 8ին, Կիրակի, կէսօրէն յետոյ ժամը 4ին
« Հայ Մշակոյթի Տան» Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին մէջ

Կը խօսի Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՍԱՋՃԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան բիւրաւոր նահատակներու յիշատակը կ'ոգեկոչուի բարձր հովանաւորութեամբ երեք Յարանուանութեանց պետերուն եւ համապղպային նախաձեռնութեամբ։

Ուրբաթ իրիկուն, Ապրիլ 24
ՍԱԼ ԿԱՎՕ

Մանրամասնութիւնները յետագային։

ՊՕՄՈՆ.— Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ Մարտ 9–14, Լուսաւորչին մթիցն է Խոր Վիրապի չարչուան առթիւ, հոգեմի արարողութիւնները կը կատարուին, ժամը 8– 9, մասնակցութեամբ Թէմիս առաջնորդ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊՍԿ. ԹՐԹՐԵԱՆի, Շահէ քհնյ. Տէտէեանի, եղիչ քհնյ. Փանոսեանի եւ Նչան քհնյ. Գույումճեանի։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ ԿՈՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմինը՝ երկար տարիներէ ի վեր, հաստատած էր արձակուրդի կայան մը, Ֆեսանվիլլիէի մէջ, ուր ամէն տարի, տասնեակներով մանուկներ, կը հանգստանային հայկական դուրդուրոտ եւ ջերմիկ մթնոլորտի մը մէջ։

Այս ձեռնարկը, ալ աւելի ընդարձակելու եւ առաւել նպատակայարմար պայմաններու մէջ դնելու փափաքով, ծովահայեաց նոր չէնք մը դնեցինք, ընդարձակ հողամասով մը մխիթն, Գալվատոս նահանգի, Սէնթ – Օնօրին – տէ – Բէրթ կոչուած քաղաքին մէջ, չնորհիւ մեր ժողովուրդի առատաձեռնութեան։

Քաջալերուած համաժողովրդական այս համակրալիր եւ բարեացակամ վերաբերմունքէն, անդամ մը եւս կը դիմենք Ցարանահայութեան վեհանձնութեան, խնդրելով որ բարեհաճի իր Քանկաղին աջակցութիւնը ընծայել, կահաւորելու եւ աւարտելու համար անհրաժեշտ չինութիւնները այս նոր կայանին եւ անոր բացումը կատարելու յառաջիկայ Յուլիսին։

Այս առիթով, հաճելի պարտականութիւն մը կը նկատենք հանրութեան տեղեկացնելու թէ Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը, բարեհաճեցաւ, այս անգամ ալ, կարեւոր դրամար մը յատկացընել մեր այս ձեռնարկը գլուխ հանելու համար։

Վստահ ենք թէ, մեր ազնիւ եւ բարի ժողովուրդն ալ իր լայն մասնակցութիւնը պիտի բերէ մեր այս ազդանուէր նպատակին իրականացումին համար։

Դիմեն
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ

Նուէրները ղրկել՝
CROIX ROUGE ARMENIENNE
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)
C.C.P. Paris 1717-56
կամ ղրամատուն միջոցով։

39ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կազմակերպուած Արենոյշներուն, Արիներուն, Գայլիկներուն և Թեւիկներուն կողմէ

Կիրակի Մարտ 8, կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint Dominique, Paris (7e) (Métro : Invalides)

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Արենոյշները կը ներկայացնեն՝ Արշաւը եւ բանակումի կեանքը
Հայկական պարեր եւ երգեր
Թեւիկները եւ Գայլիկները կը ներկայացնեն խաղեր, զաւեշտներ եւ պարեր
Սկաուտական նուագախումբը
Հայերէն ներկայացում սկաուտներու եւ Արենոյշներու կողմէ։
Սկաուտական տողանցք
Պիտի կարգացուի Լէյտի Պէյտըն Բաուլի ուղերձը, Հայ Արիներու Միութեան։

ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐԱՆՔ

Պ Ի Ւ Ֆ Է

ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝

ՄԱՅԻՍ 5-ԷՆ 19

Մեկնում Փարիզէն Մայիս 5ի առաւօտուն, ժամանում Մոսկուա եւ տեղափոխում՝ պանդոկը։

Յաջորդ օրը՝ պտոյտ Կրեմլին, Կարմիր Հրապարակը։ Երեկոյ մեկնում Երեւան։

Երեւան՝ Արմենիա պանդոկը (նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք եւ դիշերում փանսիոն ֆոմփլէք)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՕՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ 14-ՐԴ ՕՐԸ

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ՋՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՈՒՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳԱՌՆԻ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն։ Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները։

15րդ օրը՝ վերադարձ դէպի Փարի Մոսկուայէ ճամբով։

ԳԻՆ 2100 ՖՐԱՆՔ

Renseignements et inscriptions
SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES
102, Rue de la République
les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

ԴԱՇՆԱԿԻ

ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

Ձայնագրութեան (Solfège), ԴԱՇՆԱԿԻ, ներդաշնակութեան (Harmonie) եւ Contrepointի դասեր՝

Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

diplômé de l'Ecole Normale de Paris et César Franck

սկսնակներու եւ աւելի յառաջացածներու համար դիմել՝ երաժիշտին.—

Redoute des Petits Quarreaux
(Grand Ensemble)
App. 294, 94 - Alfortville

Շաբաթ օրերը ժամը 15էն սկսեալ եւ երեկոները, ի բաց առեալ Ուրբաթէն, ժամը 20էն եւք։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԼԻՈՆ **ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ** ԼԻՈՆ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Լիոնի խումբին կողմէ, Շաբաթ, Մարտ 7, ժամը 21էն մինչեւ լոյս CASINO DE CHARBONNIERES

Նուագախումբ՝ ԿԱՐԻ ՊԷՊԷՐԵԱՆ

Հայկ. երգեր ու պարեր ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ եւ ԱՐԾԻԻ խումբին կողմէ։
AMBIANCE — BUFFET — COTILLONS — TOMBOLA

Տոմսերու համար հեռաձայնել.—

ԼԻՈՆ.— Ա. Խաչատուրեան 60–22–18 *եւ Վ. Սարգիսեան* 68 – 22 – 69

ՎԻԼՆ.— Վ. Գալուստեան 85–14–35

Սեղանները վերապահուած կը մնան մինչեւ ժամը 23

ՅԱՌԱՋԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆ.	Վեցամսեայ 50 ֆ.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՈՒՐԲԱԹ
6
ՄԱՐՏ
VENDREDI
6 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.757

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.757

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԵԳԷՈՆԸ ԵՒ ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱ

Բ.

Ազգային Պատուիրակութեան նախագահ Պօղոս Նուպար 1916 Դեկտեմբեր 14ին նամակ մը կ'ուղղէր Միքայէլ Պաղտասարեանին, անդամ ռուս Պետական Դումայի (Խորհրդարան)։ Պապաջանեան յետագային կը դառնար պատասխանատուներէն մէկը Կովկասի Նորակազմ Ժողովրդային կուսակցութեան (Համազօր Արեւմտահայոց Ռամկավար կուսակցութեան) եւ 1919ի սկիզբը Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան կողմէ Փարիզ կը ղրկուէր իբրեւ անդամ Աւետիս Ահարոնեանի Պատուիրակութեան։

Նամակը հրատարակուած է Լէօ Ան-գեղից հատորին մէջ (էջ 347-350), որմէ կը քաղենք կարեւոր մասերը։

Փաշան կը գրէր Մ. Պապաջանեանին թէ ֆրանս. կառավարութիւնը որոշած է կազմակերպել հայ եւ սուրիացի կամաւորներու դունդ մը «Արեւելեան Լեգէոն» անուան տակ, նկատի առնելով մօտ կամ հեռաւոր ապագային հնարաւոր դործօ-ցութիւն մը Ասիական Թուրքիոյ մէջ։ Ու կ'աւելցնէր.

«Մենք, բնականաբար, առանց տատանուելու պատասխանեցինք մեզ ուղղուած կոչին եւ որոշեցինք մեր տրամադրու-թեան տակ եղած բոլոր միջոցներով խրախուսել Եգիպտոսի, դաշնակից երկրների եւ Ամերիկայի մեր հայրենակիցներին, որ նրանք որքան կարելի է մեծ թուով վերադարձուէին նոր լեգէոնի մէջ, ի հարկէ, առանց մոռացութեան տալու զօրաչութիւնից ըղխող բոլոր միջոցները եւ բոլոր նախազգուշութիւնները, որ դոյութիւն ունեցող պայմանները թելադրում են մեզ»։

Պէտք չէ մոռնանք որ, կ'ըսէ Պօղոս Նուպար, Թուրքիոյ ամբողջ հայ ազգաբնակութիւնը տակաւին Թուրքերու ձեռքին մէջ կը գտնուի իբրեւ իսկական պատանդ եւ միշտ ենթակայ է անոնց ամենատարի վրիժառութեան։ Ֆրանս. կառավարութիւնն ալ դիտակից է այդ վտանգին, որով Եգիպտոսի, Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի հայ գաղութները, «որոնց աջակցութիւնը խիստ անհրաժեշտ է զինուորագրութիւնը խրախուսելու համար», մէկ կողմ պէտք է մնան եւ իրենց դերը ամէնամոխակին ծառայելու պատրաստականութիւն յայտնածները ղրկելով Ֆրանսական զինուորական իշխանութեան մօտ, մեծ նախազգուշութիւններով։

Աւելի կարեւոր է հետեւեալ առաջարկը.—

«Միւս կողմից տեղեկանալով, որ կովկասեան արշաւանքներին մասնակցած թիւրքիայի կամաւորական գունդերը մօտէն լուծուած են, մենք ֆրանս. կառավարութեան հետ բննութեան ենք առել այն թիւրքական հպատակներին օգտագործելու հնարաւորութիւնը, որոնք այսօր ազատ են կացուցուած, նպատակ ունենալով նրանց բերել տալ Ֆրանսիա փնուորագրելու Արեւելեան Լեգէոնի մէջ։ Մենք կոչ ենք արել Կովկասի մեր բարեկամներին, որ նրանք բարեհաճեն մեզ ցոյց տալու իրենց աջակցութիւնը եւ հաճայնեն Ֆրանսիա ժամանելու համար բոլոր դիւրութիւնները տալու նրանց, որոնք որամադիր են ծառայութեան մէջ մտնելու։ Բնականաբար այս կարող է տեղի ունենալ միայն կայսերական կառավարութեան հաւանութեամբ եւ ես չեմ կասկածում, որ դուք կը ստանաք այդ հաւանութիւնը, ստեղծելով Արեւելեան Լեգէոն դաշնակիցների ընդհանուր շահերի համար»։

Յետոյ փաշան խորհուրդ կուտայ «խիստ գաղտնի» պահել այս բոլորը եւ խուսափիլ որեւէ չաղակրատութենէ մամուլի մէջ։ Եգիպտոսի եւ Ֆրանսայի մէջ գրաքննութիւնը հրահանգ ստացած է ո՛չ մէկ բան գրել կամաւորներու մասին։ Պատուիրակները ղրկուած են նաեւ Ամերիկա, որպէսզի նոյն նշանաբանը տրուի տեղւոյն հայկ. մամուլին։

Եւ ահա՛ Պօղոս Նուպարի նամակին ամէնէն կարեւոր մասը.—

«Որ մենք Հայերս չահագրգռուած ենք ամենամեծ պատրաստականութեամբ պատասխանելու մեզ արած կոչին, այդ դուրս է կասկածից, որովհետեւ վերջնական յաղթանակի պահին, որի վրայ մենք միշտ յոյս ենք դնում, դաշնակից պետութիւններից է կախուած է լինելու Հայաստանի ճակատագիրը։ Ինչ վերաբերում է ինձ, ես այդ կոչին պատասխանում եմ մեծ յօժարակամութեամբ, որովհետեւ ես Հանրապետութեան կառավարութիւնից ստացել եմ պաշտօնական հաւաստիներ, թէ յաղթանակից յետոյ մեր ազգային ձգտումները կը ստանան լիակատար բաւարարութիւն»։

Ու կ'ակնարկէ Սայքս-Փիքոյ դաշնի համաձայնագրին, որուն բոլոր պայմանները յայտնի չեն իրեն, սակայն դիտէ, որ վեց վիլայէթները եւ Կիլիկիան պիտի չկազմեն մէկ ամբողջական հողամաս։ Այլ անոնց մէկ մասը պիտի տրուի Ռուսիոյ, իսկ Կիլիկիան՝ Ֆրանսայի։

«Հետեւապէս միայն այս մասի (Կիլիկիոյ) նկատմամբ են ինձ տրուած հաւաստիացումները... եւ մենք կարող ենք յուսալ, որ Ֆրանսիայի հովանաւորութեան տակ տրուած տեղական լայն ինքնավարութեան շնորհումով այնտեղ կ'իրագործուեն մեր բաղձանքները։ Որոշուած է, որ Ֆրանսիան մնալով հաւատարիմ ազատութեան սկզբունքներին եւ մեծահոգի աւանդութիւններին, ճնշուած Հայերին ազատելուց յետոյ հնարաւորութիւն կը տայ նրանց վերականգնելու իրանց ազգային դէմքը եւ դրաւելու այն դիրքը, որ պատկանում է նրանց քաղաքակիրթ աշխարհում չնորհիւ իրենց անցեալի եւ ունակութիւնների»։

Յետոյ՝ եզրակացութիւնը.—

«Ես համոզուած եմ, որ այս գործակցութիւնը հեռանկարը կը խրախուսէ ձեզ, ինչպէս եւ մեր կովկասցի բոլոր հայրենակիցներին, եւ դուք ձեր սրտին մօտ կ'ընդունէք մեզ աջակցելու գործը, որպէսզի Ֆրանսիային տրուեն, որքան կարելի է, մեծ թուով մարտիկներ այն ճակատի համար, որ նա սկսել է յանուն մեր հայրենիքի ազատութեան»։

Փաշան անհրաժեշտ կը գտնէ նախագուշացնել, որ բոլոր զինուորագրուածները, իրրեւ առաջին պայման, առանց բացառութեան, պարտաւոր են ենթարկուելու Ֆրանս. բանակի կարգապահութեան եւ սկիզբը պէտք է ծառայեն իրրեւ սոսկ զինուորներ։

Այսպէս ուրեմն, ո՛չ մէկ դրաւոր համաձայնութիւն Կիլիկիան վերածելու համար ինքնավար Հայաստանի, Ֆրանսայի հովանաւորութեան տակ։ Փաշան Հանրապետութեան կառավարութենէն ստացեր է «պաշտօնական հաւաստիներ, թէ յաղթանակից յետոյ մեր ազգային ձգտումները կը ստանան լիակատար բաւարարութիւն»։

Այսչափ միայն։

Դաշնակիցներու յաղթանակէն վերջ տեսանք այդ «պաշտօնական հաւաստիներ»ու արդիւնքը։

Ցետոյ ի՞նչ արժէք կը ներկայացնէին այդ բերանացի հաւաստիքները, երբ դրաւոր մուրհակներն անգամ քուրջի կը տորի պիտի վերածուէին յաղթական դաշնակիցներուն կողմէ։ Փաստ՝ Սեւրի դաշնագիրը, զոր ուրացան առանց խղճահարութեան։

Պօղոս Նուպարի կողմէ Պապաջանեանին ուղղուած նամակը 1917ի սկիզբները քննուեր է Թիֆլիսի Ազգային Բիւրոյի բազմամարդ մէկ ժողովին մէջ։ Ու գրեթէ միաձայնութեամբ մերժուած է։

Լէօ տալով այս տեղեկութիւնը, դառնութեամբ կը խորհրդածէ.

«Աղուէսներից ապուշը կը լինէինք մենք, եթէ մի անգամ սոսկալի կերպով խաբուելուց յետոյ, նորից հաւատայինք այդպիսի խոստումների»։

Ու կ'եզրակացնէ, որ Պօղոս Նուպար աւելի վատ կերպով խաբուեցաւ, քան «մեզ խաբել էր Նիկոլա Բ.ի կառավարութիւնը»։

Խորհրդածութիւնները աւելորդ են։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՂԷՏ ՄԸ

ՇԱՐԼ ԴԷԳՈՒԼԻ — 57 ԶՈՀ

Ֆրանսական նաւատորմիղին մաս կազմող «Էօրիտիս» (Եւրիդիկէ) ընդծովեան անակնկալ կերպով անյայտացաւ Զորեքշաբթի օր։ Կը կարծուի, թէ պայթումի մը զոհ գնաց, քանի որ ջուրի մակերեսին վրայ երեւան եկան իւղի չերտեր։ Ընդծովեան ունէր 57 նաւազ։ «Էօրիտիս», ինչպէս կը հաղորդեն Թուլոնէն, երկուշաբթի առաւօտ բաց ծով ելած է եւ նոյն դիշեր վերադարձած է Սէն-Թրոփէզ։ Զորեքշաբթի առաւօտ կրկին ճամբայ ելած է եւ քանի մը ժամ ետք արդէն անակնկալ կերպով հաղորդակցութիւնը սուզանաւին եւ անոր ընկերացող թռանին միջեւ խզուած է, ինչ որ մտահոգութիւն պատճառած է պատկան մարմիններուն, որոնք անմիջապէս նախաձեռնարկ եղած են փնտռտուքներու։ Ֆրանսական եւ իտալական տասը նաւեր ամբողջ դիշերը փորձած են գտնել ընդծովեան, որ հաւանաբար 1500 մեթր խորութեամբ վայրի մը մէջ ինկած է՝ պայթումէն ետք։

Յատկապէս ընդծովեաններու փնտրտուքի համար չինուած ամերիկեան նաւ մը ճամբայ ելած է Սպանիայէն՝ օժանդակելու մտօք Ֆրանսական նաւերուն։

Ասկէ երկու տարի առաջ, Ֆրանսական ուրիշ ընդծովեայ մը, «Մինեռվա» գրեթէ նոյն տեղը յանկարծակի կերպով կորնուեցաւ։ Մինչեւ այսօր կարելի չէ եղած ճշդել պատճառները։

Աւելցնենք, որ համաշխարհային Բ. պատերազմէն ի վեր 12 ընդծովեաններ, զանազան պետութիւններու դրօշը կրող, անյայտացած են ջուրերուն խորը՝ զոհ խլելով 758 նաւազներ։

«Էօրիտիս», որ 1968 Փետրուարին Զօր. դը Կոլի հետ սուզումի փորձ մը կատարած էր, ընկղմած է Քափ Քամարայի մօտերը, Սէն-Թրոփէզի մօտ։

×

ՉԻԼԻ-ՓՈԹՈՐԻԿ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎՐԱՑ

Ամբողջ Ֆրանսան սաստիկ օդի մը են-թակայ է քանի մը օրէ ի վեր։ Չիլիական, փոթորիկ, ողողում աւեր կը դործեն ամէն կողմ։ Փարիզ ձիւներու տակ կորսուած էր Զորեքշաբթի օր (14 սան-թիմեթրի հասած էր ձիւնը մայրաքա-ղաքին մէջ), Օրլիի օդակայանը փակ էր։ Անչուշտ ահաւոր խճողումներ ալ տեղի կ'ունենային Փարիզի մէջ եւ մանաւանդ չուրջը, փերիֆերիքին եւ կառուղիին վրայ։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Նախագահ Փոմփիտու իր դեկուցմը կատարեց Նախարարաց Խորհուրդին առջեւ, չէչտելով թէ ցոյցերը փոքրամասնութեան մը գործն էին եւ թէ իր ճամբորդութիւնը ամրապնդեց Ֆրանքեւամերիկեան բարեկամութիւնը։

Ցիշենք թէ դեռ չէ լուծուած նախագահ Փոմփիտուի արտասանած (կամ չարտասանած) մէկ նախատեսութեան հանելուկը։ Արդարեւ կ'ըսուէր թէ Փոմփիտու, ընդունելով Շիքակոյի մէջ հրեայ պատուիրակութիւն մը, ըսած է որ Իսրայէլ պէտք է դադրի ցեղային եւ կրօնական պետութիւն մը ըլլալէ, ինչ որ պատճառ կը նկատուի Հրեաներու չափազանցուած ցոյցերուն։ Ցետագային հերքուեցաւ, բայց Փոմփիտուի պաշտօնական բաները հաստատեց մինչ առջի օր, Նախարարաց Խորհուրդէն ետք, Լէօ Համոն կը հերքէր։

Ամէն պարագայի մէջ, Իսրայէլի վարչապետը՝ Տիկին Կոլտա Մէյր յայտարարած է.— «Շատոնց սորված ենք կարեւորութիւն չտալ թէ ուրիշները ինչ կ'ըսեն մեր վրայ, ինչ պէտք է ըլլանք, ղեկավարելով Իսրայէլի եւ հրեայ ժողովուրդի պատմութեան։ Այդ պատճառով թող հրաժարի թելադրելէ թէ ի՞նչ պէտք է ըլլանք»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԱԻՍՏՐԻՈՑ խորհրդարանական ընտրութիւններուն մէջ 81 աթոռ ապահովեցին վերջին ընկերվարականները, իսկ իշխանութեան գլուխ գտնուող ժողովրդապաշտ կուսակցութիւնը ձեռք ձգեց 79 աթոռ։ Հինգ աթոռ ալ ապահովեցին ազատականները։ Աւստրիոյ նախագահը ընկերվարականներու ղեկավար Քրայսքիի պաշտօն յանձնեց կազմել նոր դահլիճը։ Պարզ է, որ ընկերվարականները, որ փոքր տարբերութեամբ մը չհաճած են բնտրութիւնները, երկիրը կառավարելու համար պէտք է դործակցին ժողովրդապաշտներու հետ, թէեւ դիտել կը տրուի, թէ միայն ընկերվարականներէ կազմուած դահլիճ մը «աներեւակայելի չէ»։

ԻՍՐԱՑԻԼ արեւմտեան դեսպաններուն միջոցաւ ազդարարութիւն մը ըրաւ Լիբանանի՝ Պաղեստինցիներու խափանարարական գործողութիւններուն կապակցութեամբ։ Ապպա Էպան, Իսրայէլի Արտաքին նախարարը, տեսակցած է ամերիկեան դեսպանին հետ եւ յայտնած անոր, որ Լիբանանի եւ Իսրայէլի սահմանագլուխին վրայ ստեղծուած կացութիւնը «անտանելի» դարձած է։ Թէլ Ավիվի իշխանութիւնները ստեղծուած կացութեան պատասխանատու կը նկատեն Լիբանանեան կառավարութիւնը։ Նոյնմասամբ յայտնուած են Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դեսպաններուն։ Լիբանանի Արտաքին նախարարը՝ Նասիմ Մաժտալանի, իր կարգին, տեսնուած է Պէյրութի ամերիկեան դեսպանին հետ եւ յայտնած անոր, որ «Իսրայէլ ծանր սպառնալիքներ ուղղած է Լիբանանի»։ Նախարարը պահանջած է դեսպանէն, որ իր կառավարութեան մտահոգութիւնն ու բողոքը փոխանցէ Ուաշինկթըն։ Դեսպանը խոստացած է կատարել նախարարին փափաքը։

ՈՒՂԵՒՈՐԱԿԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ , ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՃԱՄԲՈՒՍ ՎՐԱՅ

ՄԱՏԵԱՆՆԵՐՈՒ ՈՂԲԸ...

— Վարդապե՛տ, կ՚ըսեմ խօսքս ուղղելով Հայր Պետրոսի, որ յատկանշական ժպիտով մը կը հետեւի մեր խօսակցութեան: Բաւական ուշ եկայ· օրը կը տաբաժամի արդէն: Կրնա՞նք սկսիլ մեր անդադատանին...

Պէտք է ըլլայինք Մատենադարանի գլխաւոր բաժինները, եկեղեցին, արուեստի գործերով ծանրաբեռն սրահները եւ ամէն ծակ ու ծուկ՝ ուր հայ մտքէն, հայ հոգիէն կամ զրչէն վկայութիւններ կան:

Մեզի կ՚ընկերանան միաբաններէ ո – մանք ու արշաւը կը սկսի մէկ սենեակէն միւսը· մէկ սրահէն միւս նրբանցքը· իքերու, նկարներու, ղիրքերու, ղրամա – նիչային հաւաքածոներու, օրաթերթային եւ պարբերական հրատարակութեանց դէզերու, ձեռագիրներու ու թանկագին հնութեանց քովն ի վեր...

Պէտք է խոստովանիմ որ Ս. Ղազարու յատկացուած ժամանակին կէսն իսկ չկըրցայ տրամադրել Վիեննայի վանատան դանձարանին, հակառակ անոր որ յատկապէս Ազգ. Մատենադարանի հրատարակութեանց չարքը չատ կը հետաքրքրէր զիս եւ որոշ բաժանումներ աւելի հարուստ էին այստեղ:

Վիեննական միաբաններու կենսական տարածութեան անձկութիւնը՝ յատուկ է նաեւ Վիեննացիներուն: Անշուշտ համեմատաբար լայնարձակ է Վիեննական Միսիթարեանց Մատենադարանի բաժինը, ինչպէս առհասարակ լայնանիստ ու մեծզի են յարակից կառոյցները: Սակայն, բազդատաբար դարաւոր հարստութեանց՝ որոնք կը սպասեն աւելի բծախնդիր ու մանրամասն դասաւորումի, այժմու չէնքերը քիչ կուգան:

Վիեննական միաբանութեան մասնագիտական եւ թանգարանային նիւթերուն մէջ ամէնէն աւելի ծանր կը կշռեն, անշուշտ, հայական ղրամներու հարուստ հաւաքածոն. Հայ Մամուլի 175 տարիներու դրեթէ ամբողջական վաստակը· վիեննական մատենաշարի (Ազգ. Մատենադարանի) հրատարակութեանց չարքը, որուն 210րդ հատորը լոյս ընծայուած է արդէն — Փօլ Զարեհ Պաուէրեանի «Դրամագիտու – թիւն»ը:

Վիեննէի մեր ապրումները կ՚ունենանք նաեւ հո՛ս:

Հիացումի, հպարտութեան, վերացում մի առիթներ են մեր սեւեռումները՝ ազգային այդ հարստութեանց վրայ: Բայց նաե՛ւ հիասթափութեան, տրամութեան, եւ հոգեկան բեկումի պատճառներ՝ ո – րովհետեւ ամէն դիրք, ամէն մէկ հատ – ւած, ամէն մէկ ձեռագիր կամ առա – կայ, ինձի համար կը թուի ըլլալ ազգա – բարութիւն, պարապ կամ անէծք...

Որբութեան չունէ մը կը սաւառնի հոս: Բայց մանաւանդ բարկութեան չէշտ մը: — Աղօթական լռութեան մէջ՝ որ յատուկ է Մատենադարանի սրահներուն եւ նրբանցքներուն, այցելուն կը խարազանուի կարծես հեռաւոր անցեալի եւ ժամանակամերձ զարերու այն սաստէն՝ թէ անարժաններ ու անժառանգներ կոչուելու ճամբուն մէջ ենք արդէն:

Իմաստ չենք դներ մեր խռովքները մէկ առ մէկ բառի վերածելու փորձի մը մէջ:

Հայ մտքի եւ հոգիի պատմութեան տարբական ճանաչումն իսկ պիտի բաւէր, որպէսզի անչունչ ու անլեզու սա առարկաներէն արձագանգող ձայնը մեր էութեան մէջ դառնութիւն ու ափսոսանք կուտակէր, վոյթ չէ՛ որ մտքով հաչ – առած ըլլանք մեր օրերէս մեր աղքատութեան ու չնորհազուրկ ապեհասութեան հետ:

Ի՞նչ էինք, ի՞նչ եղանք:

Ո՛ւր էինք, ո՛ւր հասանք:

Օ՛, պիտե՛մ. այս կարգի աղաւաղումներու մէջ՝ լաւատեսները մղուած են տեսնելու հին ունակութիւն մը, ծերերու յատուկ ափսոսանքի ծարաւ մը: Շատե՛ր կրնան եղրակացնել՝ թէ ամէն « հին » նո՛ր այս յանկերգով կ՚ողբայ ներկան ու գալիքը, մինչ իրողութեան մէջ ի՛ր իսկ կեանքին ու իր անձնական կենսունակութեան վերջալոյսն է որ կը զգայ· կը տխրի: Դէպի մայրամուտ յածումով մը՝ կը կորսնցնէ լոյսին դիտակցութիւնը եւ կը մոայլի հոգեպէս, որովհետեւ մո՛ւթը կը ծանրանայ իր էութեան վրայ:

Գիտե՛մ: Ոմանք պիտի վճռեն՝ թէ աւելոր սերունդը կը ճողփա՛յ յետամնացութեան մէջ ու ներքին բարդոյթով մը կը յամառի անհաղորդ մնալ նորերու ապրումին, տագնապներուն, ըմբռռտացումներուն: Ուրիշներ պիտի ուզեն պընդել՝ թէ հինները վրէժ կ՚ուզեն լուծել իրենց ծերութենէն, երբ երիտասարդներու անվիտութեան ու անտարբերութեան մասին կը խօսին, հայ կեանքի հանրային – մշակութային ճակատներուն վրայ: Եւ վերջապէս պիտի ըլլան քիչեր ալ, որոնք պիտի մղուին պահ մը մտածելու՝ թէ հայրերն ու մայրերը բան մը կ՚ուզե՞ն ըսել արդեօք, իսկապէս. բան մը՝ զոր լսելու յղդնութիւնը արժէ՛...

Եթէ տարեցներուն համար բնական է պահպանողականութեան ծարաւ մը, ինչո՞ւ զարմանալի եւ անբնական դանել նորերուն կրթուտ ազատականութիւնն ու յեղաշրջականութիւնը:

Սակայն անոնք, առհասարակ, մեր «ի՛նչ էինք – ի՛նչ եղանք»ներուն ու «հին» որակուած կարօտներուն մէջ իրենց հանդէպ սուր մեղադրանքի չէշտ մը կը զըտնեն, ու այս թիւրիմացութի՛ւնն իսկ է որ կը դժուարացնէ, յաճախ, հայրերու եւ զաւակներու հոգեկան կամրջումը: Իրողութեան մէջ, անհետացող ամէն սերունդ իր նախորդէն կտրուած ըլլալու ցաւը եւ իր յաջորդէն բաժնուելու մըդճաւանջն է որ կ՚ապրի: Սփիւռքեան ցաւ մը, հայրենազուրկ հաւաքականութիւն – ներու վերապահուած մղձաւանջ մըն է անիկա ու կը կարծենք՝ թէ գիրար մեղադրելու աճապարանքը լուծում չէ՛:

Կը կարծենք սակայն, որ, սերունդէ սերունդ փոխանցումներու առեն, հիներ թէ նորերու այս ներքին խռովքը տարբե՛ր զարգացում կրնար ունենալ, եթէ մշակութային մեր հին ու նոր ժառանգութիւններու ճանաչումը՝ իբարու հետեւող այդ սփիւռքեան սերունդներուն համար չպղպեի մը դերը կատարէր:

Մենք ո՛չ միայն հայրենիքը չունինք մեր ոտքերուն տակ, այլեւ հայ մշակոյթը չունինք մեր մտքին ու հոգիին մէջ: Մեր կոտորակները միութեան մը վերածելու անքակտելի կապը եւ անժամանդ օղակը՝ ճանաչո՛ւմն է այդ մշակոյթին. մինչ յաջորդական մեր սերունդները օրը օրին միայն կ՚ապրին ու հարեւանցի ծանօթութիւն մը հաղի՛ւ թէ ունին անցեալի մասին:

Ո՛ւր էինք, ո՛ւր հասանք... Ա՛յո՛:

Փոխանցումի ընկերային եւ հոգեկան հոլովոյթը, հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ, չատ աւելի բնականոն ձեւով տեղի կ՚ունենար քան, երեսուն տարի առաջ — երբ նուաղ սերտ էր մեր աղերսը՝ մեզ որդեգրող ժողովուրդներու եւ հիւրընկալ երկիրներու հետ: Իսկ եթէ այսօր անբնականօրէն փախուստ մը ունինք ամէն ինչէ որ այդ փոխանցումը պիտի ընդհատ հայտ՝ հայ մտքին ու հոգիին, պատճառը չի կարօտիր բացատրութեան. ազդակները չեն կարօտիր պարզաբանումի:

Կենսական էր, որ վերջին չորս տասնեակներու ընթացքին մեր այժմեան կեանքի հայեցի ապահովութեան հարցական – նին լուծում փնտռած ըլլայինք: Համակերպելով ու պատշաճելով հանդերձ ըստիպողականութեանց՝ պատահականութիւններու չվստահէինք հայապահպանումի հարցը: Ափսոսալի իրականութիւնը («ո՛ւր հասանք»ը) ա՛յն է՝ որ մենք փրփուրներո՛վ խանդավառուեցանք եւ չուզեցինք յողնիլ ու զոհել մնայուն, հիմնական նուաճումներու համար:

Ժողովուրդի մը խղումը՝ մշակութային եւ մտաւոր իր հին իրագործումներէն, անխուսափելի է տեղքայլի ու նահանջի մասին: Ու երբ «ժողովուրդ» կ՚ըսեմ, անշուշտ նկատի ունիմ համեմատաբար սահմանափակ այն տարրը՝ որ «մտաւորականութիւն» պիտակին տակ կուզայ եւ որուն գոյութեան իրաւունքը, ըստ ինծի, կրնայ արդարանալ սերունդներու միջեւ կապը անխորտակ պահելու արժանաւորութեամբ մանաւանդ:

Հիմա, Հայր Պետրոսի հետ անբարբառ մատեաններու լեռնակուտակ դէզերուն առջեւ կանգնած, ակամայ կը կրկնեմ նոյն հարցումը· — Այս պատկե՞րը պիտի պարզէին, այս կացութե՞ան մատնած պիտի ըլլային Վիեննեան, Վիեննան, եռասաղմը, Պոլիսը, Անթիլիասը...

Եղերական է այն իրողութիւնը՝ որ «հայ իրականութիւնը» եկուր սերունդներուն համար հետզհետէ անպէ՛տ յզութեանց կը վերածէ լոյսի այս պրիւրներէն ծարաւ մը գոհացնելու մտաւոր ու հոգեկան պահանջը, աղբիւրն ենդը, ուսանողական ազնիւ կիրքը, հայ մարդու խիղութիւնը աղնուացնող մշակութային խորացումը:

Տարին քանի՞ հոգի Իտալիա, Աւստրիա, Յորդանան, Թուրքիա կամ Լիբանան կը վազէ, այդ չտեմարաններու մէնարաւ հարստութենէն իր աղբիւրը կեցակրելու համար:

Ինքնաչօժար նահատակութեամբ պըղտոր ու մեր երկու ձեռքերու մատներուն վրայ համրուող մտքի եւ դրչի մարդոցմէ քանի՞ հոգի ի վիճակի կ՚ըլլայ դէպի այս օջախները վազելու, — երկու կամ երեք ամիս նստելու վանքի դասրուաքին կամ վանատան մերկ խցիկներուն մէջ, ու, հանդարտ մտքով, անդորը հոգիով, ուսանելու...

Եւ եթէ ոչ ոք կուզայ կամ կրնայ դալ, ապագային առումով որեւէ հետաքրքրութիւն կա՞յ ճշդելու համար պատճառները եւ ապրումին դարման մը փնտռելու համար մեռելութեան:

Թող ներե՛ն ինծի գոյդ Մխիթարեան օջախներու բարի հայրերը, եթէ ըսեմ թէ երբեմն — ինչպէս վանական եւ մատենադարանային մեր բոլոր կեդրոնները — ապագային մեր անզօրութեան, տարուէ տարի չնչուող լմացական ամլութեան տխուր վկաները կը դառնան աւելի՝ քան իսկապէս կը մնան փեթակներ, ուրկից պիտի կարենային կենսանիւթ ու ոյժ ծծել ազգին հարիւրաւոր զաւակները:

Իրողութեան մը անդրադառնալու ներքին այս զօրաւոր պահանջը կը ծագէր իմ մէջ՝ Վիեննայի Միսիթարեանց մատենադարանին մէջ: Կը թուէր ինծի՝ թէ այդ մատեաններուն հետ մեր ժողովո՛ւրդը բանտուած է դարակներուն մէջ, զերեզմանուած է մեր մի՛տքը՝ վանական հաստատութեամբ մի՛ջնէ մատնի՛ վերածուելու եւ թանգարանային անցեալ դառնալու համար...

Հարցումներու եւ վիճելի եղրակացութիւններու խուժում մը կայ մտքիս մէջ, երբ Հայր Պետրոսի հետ կատակելով — ու իրարմէ գաղանի՝ ներքնապէս լալով — տոտիկ տոտիկ կը չորչինք իրենց խորունկ լռութեան մէջ խօսուն սրահները կեդրոնական չէնքին:

ՆՈՃԵԱՅ ՏՂԱՆ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Բայց ինչո՞ւ համար, զոչեց Բարսեղ էֆէնտի, քանի որ անգամ մը կրցեր ես ազատ երկիր երթալ, ալ ի՞նչ պէտք ունէիր ինքզինքդ կրկին վտանգի ենթարկելու:

— Հոս մնալու միտք չունէի եւ ձեռք առած զուշական միջոցներուս շնորհիւ կը յուսամ որ օձիքս ձեռք չեմ տար, պատասխանեց երիտասարդը:

— Ըստ իս մեծ անխոհեմութիւն է ըրածդ, պնդեց վաճառականը:

— Հազիւ երկու շաբաթ պիտի մնամ Պոլիս:

— Իսկ յետո՞յ...

— Յետոյ Եւրոպա պիտի երթամ ուր պիտի հաստատուիմ: Հօրս հետ այնպէս կարգադրած ենք... որովհետեւ պէտք է դիտնաք, Բարսեղ էֆէնտի, որ բոլոր առնք հօրս հետ համախորհուրդ որոշած ենք:

— Եւ չատ ալ ազէկ ըրեր էք: Այս երկիրը ներկայ պայմաններուն մէջ դրեթէ անբնակելի դարձած է, միայն թէ, դարձեալ կը կրկնեմ, մեծ անխոհեմութիւն ըրած էք Պոլիս գալով:

— Բայց անհրաժեշտ է այդ բանը:

— Ինչո՞ւ համար:

— Չէ՞ք հասկնար:

— Շիտակը՝ չէ, մինչեւ հիմա չկրցայ հասկնալ, պատասխանեց վաճառականը անկեղծութեամբ:

— Զարմանալի բան, զոչեց երիտասարդը, եւ սակայն իմ Պոլիս գալուս մէջ դուք ալ դեր մը ունիք:

— Ե՞ս...

— Դուք եւ օրիորդ Զարուհին, միթէ նչանուած չե՞նք եւ միթէ կարծեցիք որ այնքան դիւրաւ պիտի մոռնայի տուած խոստումս... Իմ կարիքէն փախչելուս մէկ դլխաւոր եւ նոյնիսկ կրնամ ըսել միակ պատճառը իմ այս խոստումս էր:

Վաճառականը երիտասարդին այս խօսքերը լսելով՝ այլայլեցաւ եւ իր յուզումը այնքան մեծ եղաւ որ իսկոյն չկրցաւ պատասխանել: Վահանը շարունակեց.

— Կարծեմ այսպէս ընելով պարտաճանաչ մէկու մը պէս վարուեցայ: Ակնդատ պէտք է խոստովանիմ որ օրիորդ Զարուհին անկեղծ սիրով մը կը սիրեմ, կը հաւատամ թէ իրեն հետ միայն պիտի կրնամ երջանիկ ըլլալ եւ միանգամայն երջանիկ ընել օրիորդ Զարուհին:

— Բայց... թոթովեց վաճառականը:

— Գիտեմ թէ ինչ պիտի ըսէք, ընդմիջեց երիտասարդը, դժուարութիւններու մասին պիտի խօսիք, բայց ես ամէն բան կարգադրած եմ: Մանկ ըրէք, անգամ մը որ միասին համաձայնինք, ես իսկոյն կը մեկնիմ եւ կ՚երթամ Մարսէյլ ձեղի կը սպասեմ. դուք ալ օրիորդին հետ հոն կուգաք եւ պսակը կը կատարենք առանց աղմուկի, առանց իրարանցումի Մանչեսթըը, ուր պիտի հաստատուիմ եւ դուք ալ կը վերադառնաք Պոլիս: Մի՞թէ անդործադրելի ծրագիր մըն է ասիկա:

— Չէ, բայց դժբախտաբար բոլորովին անկարելի է:

— Բոլորովին անկարելի՞, զոչեց երիտասարդը յուզուած:

— Այո, տղաս, դժբախտաբար:

— Ինչո՞ւ համար, խօսեցէք, բացատրեցէք, կ՚աղաչեմ: Մի՞թէ Զարուհի այլեւս չուզեր զիս իրրեւ ամուսին:

Բարսեղ էֆէնտի հետզհետէ աւելի յուզուած այս դժնդակ կացութենէն, քթին տակէն մոլմաց.

— Զարուհին այլեւս չի կրնար ամուսնանալ ձեղի հետ:

— Ի՞նչ, ի՞նչ, զոչեց Վահան, կը պատահի, Բարսեղ էֆէնտի, զիս մի չարչարէք այսպէս...

— Զարուհին ամուսնացաւ, զոչեց վերջապէս վաճառականը:

— Ամուսնացա՞ւ...

Դժնդակ, ճնշող լռութիւն մը տիրեց քանի մը րոպէ: Ոչ վաճառականը եւ ոչ ալ երիտասարդը կրնային բառ մը արտասանել: Բարսեղ էֆէնտիի յայտնութիւնը սոսկալի· հարուած մը եղած էր Վահանին համար եւ տակաւին կը յամառէր հաւատալու այդ անողոք իրականութեան:

— Չէ, չէ, անկարելի է, մոմոգ է վերջոյ, զիս կը փորձէք...

— Դժբախտաբար ճշմարիտ է ինչ որ կ՚ըսեմ, Զարուհին ամուսնացած է Լեւոն Կապարեանի հետ:

Այս անգամ երիտասարդը սոսկումեցաւ գլուխը ծռել իրականութեան առջեւ:

— Բայց ինչո՞ւ համար, հարցուց երիտասարդը յուսահատ երեւոյթով մը:

Վաճառականը արդահատանքի նայուածք մը նետեց հէք երիտասարդին վերայ, որուն հոգեկան տաղնապը նկատած էր դէմքին վրայ:

— Գիտե՞ս թէ ինչու համար բանտարկուեցար ու աքսորուեցար:

— Իրրեւ յեղափոխական... բայց ես գիտեմ պարզ գրպարտութիւն մըն էր, քանի որ երբեք յարաբերութիւն ունեցած չեմ այդ տեսակ մարդոց հետ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(60 – Շար.)

ՆԵԼԻ ՊԷԿԵԱՆ

1957 Յուլիս 12ին, Եգիպտոսի Ազեք – սանդրիա քաղաքին մէջ, Գերպ. Հայէր վաթիկանի Առաքելական Ներկայացու – ցիչը, կը նախագահէր Մայրապետի մը ե– րանացուցման Դատին նախապատրաս – տական նիստերու բացման, այդ կուսանը Հայ մըն էր, ընտանեկան անունով Հե – ղինէ կամ Նելլի Պէկեան, իսկ կրօնաւո– րական անունով քոյր Մարիամ Բիւթա– նայի:

Կաթոն Զանանէրի Դամինիկեան կար– գէն եւ հեղինակ բազմաթիւ արեւելագի– տական հրատարակութիւններու, մեզի կը ներկայացնէ շուրջ 200 էջնոց հատորի մը մէջ, Նելլի Պէկեանի կեանքը իր ընտանեկան եւ կրօնաւորական չրջանա– կին մէջ, կենագիրներու բազմաթիւ վկա– յութիւններով օժտուած եւ Նելլիի անձ– նական Յուշատետրէն մէջբերումներով ընդելուզուած:

Նելլի ծնած է Ազեքսանդրիա, 1901 Մայիս 19ին, մկրտուած ամիս մը ետք 29 Յունիսին, Իզնաիոս Մալոյեան վար– դապետի ձեռքով (նահատակուած 1915ին Մարտինի իր ժողովուրդին հետ, որոնց առաջնորդ Արքեպիսկոպոսն էր), դա – ւակն է բարեկեցիկ ընտանիքի մը, հայ– րը Միհրան Ղազար Պէկեան, Հայ կա – թողիկ, մայրը Անաստասիա Մալրոքոր– տաթոյ Յոյն Օրթոտոքս, երկուքն ալ ծագումով Պոլսեցի: Իր նախնական ու– սումները կ'ընէ Ֆրանսական Միաբանու– թեան դիւերթիկ վարժարանին մէջ, բացուած Օլիէի հիմնած Միաբանութեան քոյրերուն կողմէ: Իր ուսումները աւար– տելէ ետք, 1920ին, տասնեւինը տարե – կանին կը մտնէ նոյն Միաբանութեան մէջ. 1923ին կ'ընէ իր կրօնաւորական Ուխտերը:

Չանգան պարապաներու եւ պաշտօն – ներու բերումով, կ'այցելէ Ֆրանսայի եւ Մերձաւոր Արեւելքի քանի մը քաղաք – ները. 1933ին կը դրկուի Ազեքսանդրիա իբր ուսուցիչ եւ խորհրդական կ'անուանո– ւի Ազեքսանդրիոյ Մեծաւորուհիին:

1940ին կը կորսնցնէ իր հայրը:

1942ին կը սկսի գրել Ռեճինա Քլէրի Թագուհի Եկեղեցականաց, Առաւաւածա – մօր եւ Քահանայից նուիրուած իր դիր– քը, որ կը հարատարակուի 1945ին:

Նոյն տարին Փարիզի մէջ դադարուած իր Միաբանութեան Ընտրական ժողովին մասնակցելէ ետք, կը վերադառնայ Ա– զեքսանդրիա եւ ամիս մը յետոյ 26 Հոկ– տեմբերին հողին կ'աւանդէ:

Անաւասիկ ժամակագրական դիմաւոր պիծերը երիտասարդ Կուսանին, որուն կրօնաւորական եւ դաստիարակչի կեան– քը այսօր կը դանուի Կաթողիկէ Եկեղե– ցւոյ Սրբացուցման Դատերու ժողովքի սեղաններուն վրայ եւ կ'ուսումնասիրեն կէտ առ կէտ, առաւելու համար Նելլի Պէկեանի առաքինութիւններուն հերոսա – կան եւ վերբնական առաքինանը:

Հայ Կուսանը մեծապէս ազդուած է Օլիէի եւ մայր Քլարէ տը լա Թուէլի հո– գեւոր կեանքի սկզբունքներէն ու գոր– ծունէութենէն: Իր ամբողջ կեանքը նուի– րած է, Առաւաւածամօր մօտիկութեան, Քրիս– տոսի Քահանայութեան մասնակից եկե – ղեցական դասին սրբազործման եւ բար– գաւորման:

Նելլիի ներքին հոգեւոր կեանքի հա – մոզումներուն եւ ապրումին հայելին կա– րելի է նկատել իր անձնական Յուշերը, գրի առնուած իր խոստովանահօր հրա– հանգով: Որքան մխիթարական եւ քա – ջալերական է Հայերուս համար, ունենալ փոքրիկն Թերեզայի կողքին, նոյնքան նուիրեալ հոգի մը, մեր ցեղէն, մեր ա– րիւնէն: Բոլոր անոնք որ քիչ մը կը հետա– քրքրուին հոգեւոր կեանքով, առօրեայ պարզ կեանքին մէջ պիտի գտնեն ուղին եւ միջոցները, թռիչք տալու իրենց հո– գեւոր կեանքին եւ խորապէս պիտի տպա– տորուին տեսնելով թէ առաւաւածային սի– րով ապրող հոգիները, ինչպէս դիտեն մնալ եւ նոյնանալ Քրիստոսի զոհին եւ զոհագործութեան, մինչեւ Գողգոթա, մին– չեւ խաչ, ցոյց տալով թէ իրական եւ մնայուն արժէքները հոգեկաններն են, որոնք միայն կրնան արժէքաւորել նաեւ նիւթական արժէքները:

Հ. Ն.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ՎԵՆԵՏԻԿ.— Երգն ու ամանակաւոր երաժշտութիւնը դրաւած է մէջազգային հրապարակը: Ամէն մարդ կ'երգէ եւ կը լսէ այն ինչ որ Ամերիկան եւ Եւրոպան կը հրամցնեն իրենց: Մուրատ–Ռափա – յէլեան վարժարանի մէջ, ուր աղգապահ– պանման ամենադժուարին միջոցներն ալ գործի կը դրուին, հայ երգը գտաւ իր դահը, ներկայացաւ առինքնող եւ դիւ – թիչ, մանաւանդ թէ գրաւիչ:

Շնորհիւ վարժարանի Տեսչութեան ցոյց տուած աջակցութեան ու հետաքնդում – ներուն, անցեալ տարի, վարժարանի ա– շակերտները, օգնութեամբ իրենց վար – դապետներու, կազմակերպեցին հայ եր– դի արդի նուագախումբ մը: Աշակերտ – ները իսկոյն ցոյց տուին մեծ հետաքրքր– րութիւն եւ երաժշտական ձիրք:

Անցեալ տարի յաջողեցան բեմ բար – ձրանալ, իրենց նուագներով խանդավա – ռել աշակերտութիւնը: Քաջալերուած ի– րենց առաջին յաջողութիւններէն, այս տարի կազմակերպեցին պաշտօնական եր– գահանդէս մը, որուն նպատակն էր վար– ժարանի լաւագոյն երգողներուն միջեւ մրցում մը բանալ: Յաղթականը պիտի պահակէր Մուրատ – Ռափայէլեան վար– ժարանի երգիչի պատուանշանով:

Նուագախմբի պաշտօնական անունն է «Սայաթ Նովա»: Մրցումի մասնակցող երգողները պիտի ներկայանային միայն հայկական երգերով. օտար երգ չէր դոնուած չէր: Կազմակերպութեան խում– բերը: Մրցումի համար յատկացուեցան Փետրուարի արձակուրդի վերջին երեք օրերը. Ուրբաթ, Շաբաթ եւ Կիրակի:

Փոքր եւ մեծ դասարաններէն 16 հոգի մասնակցեցան այս մրցումին: Նորահաս երգողները երկար փորձերով հրահան – գուելէ ետք, բաժնուեցան երկու խում – բերու: Մրցումին համար կազմուեցան նաեւ քուէարկողներու խումբեր, հաշ – ուակալներ, դատաւորներ:

Առաջին օրը ներկայացուեցան ութ երգեր, որոնցմէ չորս հոգի յաջողեցան մասնակցիլ եզրափակիչ մրցումին: Յա – ջորդ օրը նոյնպէս ութ հոգի, որոնցմէ դարձեալ չորս հոգի կրցան մտնել վերջ– նական մրցումի մէջ:

Կիրակի օրը ամբողջ դպրոցը սպասու– մի մէջ էր, աշակերտները խումբերու բաժնուած, իրենց նախընտրած երգողին ծաւալ կ'ընէին, կ'երգէին անոր ներկա – յացնելիք երգը. հայ երգը տիրած էր ա– մէն կողմ: Երեկոյեան բեմը չքեղ յար – դարումով լուսաւորուած կը ցոլար:

Օրուան խոսնակը, Վազգէն Խաչատուր– եան, ուարտական դասարանի աշա – կերտ, որ չատ յաջող կերպով կատարած էր արդէն իր դերը նախորդ օրերուն, ներկայացուց երեկոյթի ծրագիրը, հա – մեմատած ժպիտներով եւ երգիծաբանու – թեամբ: «Սայաթ Նովա» նուագախում – բին անդամներն էին Վարդան Այվազեան եւ Ռաֆֆի Պուռունսուզեան (կիթառ), Պետիկ Պետիրեան (պաթերի եւ կիթառ) եւ Միսաք Սեչիկեան (ելեկտրական եր – դէոն–օրկ):

Նուագախումբը պատրաստ էր. վերջին ութ երգիչները կարգով բեմ բարձրա – ցան եւ բարձրախօսը ձեռքերնին, երգե– ցին իրենց բոլոր խանդովն ու յուզումով:

Ահաւասիկ եզրափակիչ երեկոյթի ութ երգիչները, իրենց ներկայացուած եր – գերով.

Գրիգոր Մանուկեան («Սայլորդը»), Տօրթ Աճէմեան («Այլ աչեր»), Սամուէլ Գէորգ– եան («Մթնշաղ»), Միքայէլ Սիւլտիւր – եան (Այն գիշեր»), Յովսէփ Օքքաճեան («Նորից գարուն եկաւ»), Պերճ Նազար («Այլ աչեր»), Նիկողոս Թաղարեան («Ծիծեռնակ»), Հայկ Մինչիկեան («Նու– ռիէ»):

Առաջնութիւնը խլեց Միքայէլ Սիւլ – տիւրեան «Այն գիշեր» երգով. երկրորդ Տօրթ Աճէմեան «Այլ աչեր»ով, իսկ եր– րորդ Հայկ Մինչիկեան «Նուռիէ»ով:

Մեծ էր խանդավառութիւնը սրահին մէջ: Մուրատ – Ռափայէլեանի «Սայաթ Նովա» նուագախումբը հիանալի կատա – կերտ, որ չատ յաջող կերպով կատարած էր արդէն իր դերը նախորդ օրերուն, ներկայացուց երեկոյթի ծրագիրը, հա – մեմատած ժպիտներով եւ երգիծաբանու – թեամբ: «Սայաթ Նովա» նուագախում – բին անդամներն էին Վարդան Այվազեան եւ Ռաֆֆի Պուռունսուզեան (կիթառ), Պետիկ Պետիրեան (պաթերի եւ կիթառ) եւ Միսաք Սեչիկեան (ելեկտրական եր – դէոն–օրկ):

Նուագախումբը պատրաստ էր. վերջին ութ երգիչները կարգով բեմ բարձրա – ցան եւ բարձրախօսը ձեռքերնին, երգե– ցին իրենց բոլոր խանդովն ու յուզումով:

Ահաւասիկ եզրափակիչ երեկոյթի ութ երգիչները, իրենց ներկայացուած եր – գերով.

Գրիգոր Մանուկեան («Սայլորդը»), Տօրթ Աճէմեան («Այլ աչեր»), Սամուէլ Գէորգ– եան («Մթնշաղ»), Միքայէլ Սիւլտիւր – եան (Այն գիշեր»), Յովսէփ Օքքաճեան («Նորից գարուն եկաւ»), Պերճ Նազար («Այլ աչեր»), Նիկողոս Թաղարեան («Ծիծեռնակ»), Հայկ Մինչիկեան («Նու– ռիէ»):

Առաջնութիւնը խլեց Միքայէլ Սիւլ – տիւրեան «Այն գիշեր» երգով. երկրորդ Տօրթ Աճէմեան «Այլ աչեր»ով, իսկ եր– րորդ Հայկ Մինչիկեան «Նուռիէ»ով:

Մեծ էր խանդավառութիւնը սրահին մէջ: Մուրատ – Ռափայէլեանի «Սայաթ Նովա» նուագախումբը հիանալի կատա – րեց իր դերը: Օրուան խոսնակը պարս – կահայ հաճելի չեշտով եւ սրամտու – թեամբ, միշտ կրցաւ հասարակութեան ուշադրութիւնը դրաւել:

Երգահանդէսին ներկայ էին Մխիթար– եան Միաբանութենէն, բանաստեղծ Հ. Վահան Յովհաննէսեան, Հ. Միքայէլ Յովհաննէսեան, ընդհ քարտուղար Հ. Ն. Տէր–Ներսէսեան, «Հայ Ընտանիք»ի խմբ– բագիրը Հ. Յ. Պզտիկեան, Վենետիկի հայ դպրութը եւ Փատուայի հայ ուսանողու– թիւնը, ինչպէս նաեւ Սուրբերէնէն հատած հիւրեր:

Հանդէսը փակուեցաւ ներկաներու խոր գնահատանքով եւ ջերմ քաջալերական խոսքերով:

Բազմութիւնը մեկնեցաւ հայ երգի հմայքով արբեցած:

ՎԱՐԴԱՆ ԳԱԼԸՆԵԱՆ
(Ուարտական դասարանէն)

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

39ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Կիրակի (Մարտ 8ին) կէսօրէ ետք, Սալ տը լա Շիմիի մէջ, Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի չրջանի Արիները, Ա– րենոյշները, Գայլիկները եւ Թեւիկները 39րդ անգամ ըլլալով կը ներկայացնեն իրենց տարեկան հանդէսը:

Փարիզի հայ գաղութային կեանքին մէջ, քառասուն տարիէ ի վեր հայ Արի– ներու սերունդներ ամէն տարի կը ներ– կայանան հանրութեան եւ սկաուտական ու հայկական դեղարուեստական յայտա– դրով մը, ցոյց տալու իրենց հայրենա – կիցներուն մէկ տարուան մէջ եղած յա– ռաջդիմութիւնները եւ հայ Արիներու չարժումին կենսունակութիւնը հայկական կրթական, մշակութային, ընկերային, բարեգործական եւ ուրիչ երիտասարդա– կան կազմակերպութեանց կողքին, Հայ Արիներու Միութիւնը իր հաստատ տեղը գրաւած է, տարիներու ընթացքին, եւ մնացած միշտ թարմ եւ դործունեայ:

Պահելով հայկական ոգին, գործադրած է սկաուտական մանկավարժական յայ – տադիրը իր ամբողջութեամբ, չնորհիւ իր խմբապետներուն եւ խմբապետուհի – ներուն բարձր ըմբռնումին եւ զոհողու – թեան մեծ ոգիին:

Հայ Արիներու Միութեան անդամնե – րու թիւը այս վերջին տարիները մեծա– պէս բարձրացած է: Ներկայիս Փարիզի չրջանին հայ Արիներուն եւ Արենոյշնե – րուն թիւը երկու հարիւրի մօտ է:

Սկաուտական եւ Արենոյշներու խում– բերը օր ըստ օրէ կը չատնան, Գայլիկնե– րուն եւ Թեւիկներուն թիւերը նմանա – պէս: Նոր խումբեր կազմութեան մէջ են: Վարիչներու պատրաստութիւնը պատճառ կ'ըլլայ որ նոր թեկնածուները սպասեն մինչեւ անդամ արձանագրուելնին:

Անոնք այս Կիրակի ներկայ կ'ըլլան հանդէսին: Ականատես պիտի ըլլան այն բոլոր եղած յառաջդիմութեանց: Յաջող հանդէս մը կը նախատեսուի՝ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ:

Հանդէսին ներկայ պիտի ըլլան Փը – րանսական սկաուտական կազմակերպու – թեանց պետերը, սկաուտական եւ Արե – նոյշ ու Գայլիկ խումբերը եւ հայկական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչ – ները:

Ամխոներէ ի վեր 8–16 տարեկան մեր տղաքը եւ աղջիկները կը պատրաստեն իրենց հանդէսը, մեծ խնամքով եւ խան – դավառութեամբ: Վստահ ենք թէ այս տարի ալ մեծ թիւով բարեկամներ եւ հա– մակիրներ ներկայ պիտի ըլլան քաջալե – րելու հայ Արիներուն ձեռնարկը:

Հ. Ա.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Մի եւնոյն առեն բուռն մարդանքի մը պէտքը զգաց եւ սկսաւ ճարտար ատհում– ներ ընել ամէն ուղղութեամբ:

Այս վայրկեանին երիտասարդ չմչկուհի մը, սիկարէթը բերանը, ճաշարանէն դուրս ելաւ եւ սանդուխէն իջաւ չմուչկ– ները ոտքը եւ յանկարծ վար ցատկեց, յետոյ, առանց ճիպի, թեթեւօրէն սլա – ցաւ սառին վրայ:

— Նոր քաջագործութի՞ւն մըն է, հար– ցուց Լեւին:

Եւ անմիջապէս սանդուխին ղլուխը վազեց նոյն բանը ընելու համար:

— Զգուշացէք, գոչեց իրեն Քիթթիի ապրականը, կրնաք ինքզինքնիդ ապան – նել, ատոր համար վարժուելին պէտք է:

Լեւին առանց ականջ դնելու այս աղ– դարարութեան, սանդուխէն վար ցատ – կեց ամբողջ ուժովը, ձեռքի չարժումնե– րով իր հաւասարակշռութիւնը պահե– լով: Վերջին ատիճանին վրայ դայթե– ցաւ, բայց հպիւ ձեռքովը բռնեց սան – դուխը, նորէն կեցաւ եւ խնդալով չա– րունակեց իր ահանքը լճին վրայ:

— Կեցցե՛ս, սիրականս, մտածեց Քիթ– թի զայն դիտելով գգուող ժպիտով մը, ինչպէս մարդ կը դիտէ պաչտեցեալ եղ– բայր մը...: Միթէ իրեն հետ աղէկ չե՞մ վարուիր: Ձիս իրրեւ պչրող կ'ամբաս – տանեն... դիտեմ թէ գինքը չէ որ կը սիրեմ, բայց հաճոյք կը զգամ իրեն հետ ըլլալով, այնքա՜ն սիրուն է... միայն թէ ինչո՞ւ համար այդ կերպ խօսեցաւ հետս այսօր:

Լեւին նկատեց որ Քիթթի իր մօրը քով կ'երթար միասին մեկնելու համար: Իր վերջին քաջագործութենէն կաս–կարմիր կտրած, կեցաւ ու վայրկեան մը մտածեց:

Իր չմուչկները հանեց եւ վազեց իշխա– նուհի Զէրպայգիի քով, որուն հասաւ պարտէզին դրան մօտ:

— Շատ երջանիկ եմ ձեզ տեսնելուս, ըսաւ Քիթթիի մայրը... մի մոռնաք իմ հինդշաբթիներս:

— Այսինքն այսօ՞ր:

— Շատ դոհ պիտի մնանք ձեզ տեսնե– լով, պատասխանեց իշխանուհին չորու – թեամբ:

Այս պատուէրը վշտացուց Քիթթին եւ ուզեց անոր պատճառը մեղմել. ըսաւ իր դերը: Օրուան խոսնակը պարս – կահայ հաճելի չեշտով եւ սրամտու – թեամբ, միշտ կրցաւ հասարակութեան ուշադրութիւնը դրաւել:

Երգահանդէսին ներկայ էին Մխիթար– եան Միաբանութենէն, բանաստեղծ Հ. Վահան Յովհաննէսեան, Հ. Միքայէլ Յովհաննէսեան, ընդհ քարտուղար Հ. Ն. Տէր–Ներսէսեան, «Հայ Ընտանիք»ի խմբ– բագիրը Հ. Յ. Պզտիկեան, Վենետիկի հայ դպրութը եւ Փատուայի հայ ուսանողու– թիւնը, ինչպէս նաեւ Սուրբերէնէն հատած հիւրեր:

Հանդէսը փակուեցաւ ներկաներու խոր գնահատանքով եւ ջերմ քաջալերական խոսքերով:

Բազմութիւնը մեկնեցաւ հայ երգի հմայքով արբեցած:

ՎԱՐԴԱՆ ԳԱԼԸՆԵԱՆ
(Ուարտական դասարանէն)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

Իշխանուհի Քիթթի տանեւութ տարե– կան էր: Իր աչխարհիկ կեանքը նոր կը սկսէր: Իր անդրանիկ քոյրերէն աւելի յաջողութիւն ունեցած էր եւ այս մասին իր մօր յոյսերը լիովին պսակուած էին: Ոչ միայն Մոսկուայի բոլոր պարող – ները սիրահարած էին իրեն, այլեւ, ձմեռ– ուան սկիզբէն իսկ ամուսնական երկու լուրջ առաջարկներ եղած էին. նախ՝ Լե– վին եւ իր մեկնելէն անմիջապէս ետքը՝ կոմս Վրոնսքի:

Լեւինի չաճախակի այցելութիւնները եւ Քիթթիի մասին իր ակնյայտնի սէրը մանկատի աղջկան հօր եւ մօրը միջեւ, իր ապագային առթիւ, վիճաբանութիւն– ներու տեղի տուած էր: Իշխանը աւելի Լեւինի կողմն էր եւ կը յայտարարէր թէ իրրեւ վեհապետ անկէ լաւագոյնը չէր բաղ– ձար:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

Այրի Մբնուշ Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Արիս Գարայեան, այրի Տիկին Ֆէհիմա Լուլայեան եւ աղջիկը (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Գասպար Ամիրխանեան եւ զաւակը (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Ստանպոլ-եան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Աբօչեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Սա-մուէլեան Սամուէլ (Ամերիկա), այրի Տիկին Թանգարեան Աղաւնի եւ զաւակները (Ամերիկա), ցաւով կը ծանուցա-նեն իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր, քեռիին եւ ազգականին

ԱՂԱՃԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

(Ուրֆացի)

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 4ին, 82 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի Մարտ 9, առաւօտ ժամը 9ին, Իսիի Սէն-Պրիւնօ մատրան մէջ, (rue de l'Ickalithe) ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Քլամարի Էնթէր-Քոմիւնալ գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վիէն.— Տէր եւ Տիկին Սերոբ Արամեան կը ծանուցանեն, թէ հոգեհանդիսաեան պաշտօն կը կատարուի Մարտ8ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին Սէն-Ժոզէֆ մատրան մէջ, իրենց մօր եւ դժբանէ մօր՝

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԱՅՐԻԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Իր յիշատակը յարգող բարեկամները կը հրաւիրուին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկ. Արուսեակ Պօղոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի.—

Բ.

Ազգային Առաջնորդարանին.— *Այրի Տիկնին Թէրզիպաշեան 30 ֆր., այրի Տիկնին Նեկտար եւ Օր. Լուիզ Գալուստեան, Պ. Պաղտասարեան Անտէ, Պ. Սուրէն Արզումանեան 20ական ֆրանք:*

Հայ Աւետարանական եկեղեցիին.— *Այրի Տիկնին Թէրզիպաշեան 20 ֆր., այրի Տիկնին Մանասեան եւ Օր. Լուիզ 10, Տէր եւ Տիկնին Մէչտուճեան 50, Տոքթ. Մի-քայէլեան, Տիկնին Սաքայեան 10ական, Տէր եւ Տիկնին Գահվէճեան (Փարիզ) 50, Պ. Մելքոն Պօղոսեան 20 ֆրանք:*

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի մարմինները իրենց սովորական հաւաքատեղիին մէջ:

Հ. Յ. Դ. Համազգասէր խումբ, Կիրակի, (8 – 3) ժամը 15ին:

Հ. Յ. Դ. Գէորգ – Զաւուշ խումբ, Կիրակի (8 – 3) ժամը 16ին:

Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի գտնուին Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչնե-րը:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի մանաճիւղի վարչութեան եւ Տիկնանց Օժանդակ Մարմնի կողմէ, 15 Մարտ Կիրակի օր, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Ալեֆ Մանուկեան սրահին մէջ, 7, Ռիւ Փափէր, առաջին թաղամաս:

Կը հրաւիրուին հին թէ նոր բոլոր անդամ – անդամուհիները եւ համակիրները:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԷՍԱՅԵԱՆ Սանուց Միութեան ընդհ. ժողովը 14 Մարտ կէսօրէ ետք ժամը 4ին Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 Ռիւ ըը Թրէվիզ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

ԼԻՈՆ **ՊԱՐԱՆՅԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ** ԼԻՈՆ

կազմակերպուած նոր Սերունդի Լիոնի խումբին կողմէ, Շաբաթ, Մարտ 7, ժամը 21էն մինչեւ լոյս CASINO DE CHARBONNIERES

Նուագախումբ՝ **ԿԱՐԻ ՊԷՊԷՐԵԱՆ**

Հայկ. երգեր ու պարեր ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆի եւ ԱՐԾԻԻ խումբին կողմէ:

AMBIANCE — BUFFET — COTILLONS — TOMBOLA

Տոմսերու համար հեռաձայնել.—

ԼԻՈՆ.— Ա. Խաչատուրեան 60–22–18 եւ Վ. Սարգիսեան 68 – 22 – 69

ՎԻԷՆ.— Վ. Գալուստեան 85–14–35

Սեղանները վերապահուած կը մնան մինչեւ ժամը 23

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԸ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԳՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Կը կատարէ երկուշաբթի, Մարտ 16ին, ժամը 20·45ին

THEATRE DE L'ATELIER, Place Charles Dullin (Dancourt) — Métro : Anvers

Կը ներկայացուի կատակերգութիւն մը՝ 4 արար

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Հեղինակ՝ Վ. ԳԱԲԱՑԵԻ, Հայացուց՝ Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ԿԸ մասնակցին.— ԶԱՐՈՒՀԻ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԸՏԸՇԵԱՆ – ԼԱ ՇԱՍԱՆԸԸ, ԼԻԻՍԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆ: ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ՓԻԼՐ ԹԷՐԶԵԱՆ, ՆԱԶԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ, ԱՆԻ ՏԷՄԻՐԵԱՆ, ՊԵՐՃ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ, ԿԱՐՕ ԹՈՍՈՒՆԵԱՆ: ՄԱԿԻ ԽԱՐԵԱՆ:

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Տոմսերու գին՝ 25, 20, 15, 10 եւ 5 ֆրանք

Դիմել՝ Գ. Պագըրճեան 35, Rue de Trévise — Tél. : 770-07-25

Մ. Անտոնեան, հեռ. 738–21–18

Փ. Թէրզեան 468–87–43, Մասիս 21, Rue Saulnier — Tél. : 770-16-88

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱՊԷՍ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

(VENTE PAR SOUSCRIPTION)

ԱԼՊԷՕՄ – ՏԻՍԿԻ ՄԸ 30 Սանթիմէթը, 33 չրջան

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ

Հայկական երգերու գեղիցիկ հաւաքածոյ մը

Առաւօտեան արշալոյս, Անուշիկ եարջան, Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը), Մայրս, Դու ինձ համար, Հայաստան, Երեւանի սիրուն աղջիկ, կարաւան, Խաչատուր Աբովեան, Սէրս գաղտնի թող մնայ:

Նախապէս արձանագրուողներու համար 26 ֆր.: Արձանագրութիւնները կը Փակուին ՄԱՐՏԻ ՎԵՐՋ:

Այդ թուականէն ետք, տիսքը աւելի սուղ կ'արժէ:

Դրամական առաքումները կատարել չէֆով կամ մանդատով.—

ձշդելով անուն, մականուն եւ հասցէն:

LIZ SARIAN

204, Ave. de la Division Leclerc — 95 - MONTMORENCY

ԶԱՏԿՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա.— Լիւբաճպուրկ – Գերմանիա

Հռենոսի ափերը

3 ՕՐ, ՄԱՐՏ 28ԷՆ 30, լիւքս օթոքառով

ՄԵԿՆՈՒՄ, Շաբաթ Մարտ 28, վերադարձ Երկուշաբթի Մարտ 30:

Անդամներու եւ բարեկամներու հաւաքոյթ ժամը 7·15ին մէթրօ Շաթօ ու վէնսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7·30ին կառ Տիւ Նորտ Քաֆէ Քիւվէօր: Մեկնում 7·45ին դէպի Լիւքսանպուրկ, Մօ, Մոնմիրայլ, Շալոն, Սէնթ-Մենեհուլտ, Վերտէօն, Էսք եւ Լիւքսանպուրկ: Այցելութիւն քաղաքին, (ճաշը ճամբու ընթացքին), ճամբորդութեան չարունակութիւն եւ ժամանում՝ Թրիէ (Գերմանիա): Ընթրիք եւ տեղաւորում սովորական պանդոկը:

ԿԻՐԱԿԻ, ԶԱՏԻԿ. — Մեկնում դէպի Պինկէն, ուր դեղեցիկ զբօսանաւով մը Հռենոսի վրայ՝ հիանալի բնանկարը, հէքեաթային Լօռըլայը եւն. եւն.:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ առաւօտը՝ ազատ: Ցերեկուան ճաշը պանդոկը եւ վերադարձ՝ Փարիզ նոյն ճամբով: Ժամանում կառ Տիւ Նորտ ժամը 21ի առեններըը:

Մասնակցութիւն՝ 195 ֆրանք, կանխավճար 50 ֆրանք: Մնացեալը վճարելի Մարտ 23ին:

×

Բ.— ԱԻՍՏՐԻԱ ՉԵԽ ԱՄ ՉԷ

780 մէթր բարձրութիւն: Դահուկի համար զմայլելի վայրեր:

Առջնակարգ պանդոկ՝ Ֆիչըրվիտ, քաղաքին ճիշդ կեդրոնը տեսարանով լճին վրայ:

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Մարտ 22 (Ծաղկազարդ), ժամը 22·30ին Ալպերկ – Էքսփրէսով, հաւաքուիլ՝ կառ Տը լ'Էսթ, մեծ դիծերու մուտքին հոլին մէջ աջ կողմը, ժամը 21-ին: Ժամանում ՉԵՀ Ամ ՉԷ, երկուշաբթի ժամը 14ին:

Վերադարձ՝ Ապրիլ 4ին եւ ժամանում յաջորդ օրը ժամը 7·25ին՝ Փարիզ:

Մասնակցութիւն՝ 455 ֆր.

(15 օր Փարիզէն Փարիզ մէջը ըլլալով կառնախումբով ճամբորդութիւնը):

Սահմանափակ տեղեր:

Կանխավճար 100 ֆր.: Մնացեալը Մարտ 12ին:

Արձանագրութեան պայմանաժամ՝ Մարտ 10

ԴԻՄԵԼ՝

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Լ.Տ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ

Ընդհ. Պատասխան

Այրի Մբնուշ Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Արիս Գարայեան, այրի Տիկին Ֆէհիմա Լուլայեան եւ աղջիկը (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Գասպար Ամիրխանեան եւ զաւակը (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Ստանպոլեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Աբօչեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Սամուէլեան Սամուէլ (Ամերիկա), այրի Տիկին Թանգարեան Աղաւնի եւ զաւակները (Ամերիկա), ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր, քեռիին եւ ազգականին

ԱՂԱՃԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

(Ուրֆացի)

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 4ին, 82 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի Մարտ 9, առաւօտ ժամը 9ին, Իսիի Սէն-Պրիւնօ մատրան մէջ, (rue de l'Ickalithe) ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Քլամարի Էնթէր-Քոմիւնալ գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԴԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, Մարտ 8ին ժամը 16ին

ԱՐՏԱՇԷՍ ԻՇԽԱՆ (Հայկ. անկախութիւն Մակեդոնակ. տիրապետութենէն)

KNOCK — de JULES ROMAINS (deuxième acte)

ԵՐԵՔ ՍԱՏԱՆԱՆԵՐ (երգախաղ), երաժշտութիւն Գ. ԵԱՆՊԼԿԵԱՆԻ

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ (դրուագներ)

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

39ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

կազմակերպած Արենոյշներուն, Աբիներուն, Գայլիկներուն և Թևիկներուն կողմէ

Կիրակի Մարտ 8, կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint Dominique, Paris (7e) (Métro : Invalides)

ՑԱՑՏԱԳԻՐ

Արենոյշները կը ներկայացնեն՝ Արշաւը եւ բանակումի կեանքը

Հայկական պարեր եւ երգեր

Թևիկները եւ Գայլիկները կը ներկայացնեն խաղեր, զաւեշտներ եւ պարեր

Սկաուտական նուագախումբը

Հայերէն ներկայացում սկաուտներու եւ Արենոյշներու կողմէ:

Սկաուտական տողանցք

Պիտի կարդացուի Լէյտի Պէյտըն Բաուլի ուղերձը, Հայ Աբիներու Միութեան:

ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐԱՆՔ

Պ Ի Ւ Ֆ Է

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ

եւ «Ռուբէն Ուսանողականխումբի կազմակերպութեամբ

ԳԻՆԵԶՕՆ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18 Ի ԱՌԹԻԻ

Մարտ 8ին, Կիրակի, կէսօրէն յետոյ ժամը 4ին

« Հայ Մշակոյթի Տան» Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին մէջ

Կը խօսի Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՍԱՂԱՃԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան բիւրաւոր նահատակներու յիշատակը կ'ոդեկոչուի բարձր հովանաւորութեամբ երեք Յարանուանութեանց պետերուն եւ համազգային նախաձեռնութեամբ:

Ուրբաթ իրիկուն, Ապրիլ 24

ՍԱԼ ԿՈՎՕ

Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վասպուրականի Հերոսամարտի 55րդ տարեդարձը վիէնի մէջ, Մայիս 3ի կիրակի կէսօրէ ետք: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

×

Փետրուար 18ը կը տօնուի վիէնի մէջ, *Մարտ մէկին, կիրակի կէսօրէ ետք:*

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի զբաղարուեստական ցերեկոյթը Ապրիլ 26-ին, կիրակի:

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի «Ընթրիք ասուլիս»ը (Տինէ – Տէպա) 12 Ապրիլին

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆ.	Վեցամսեայ 50 ֆ.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՇԱԲԱԹ
7
ՄԱՐՏ
SAMEDI
7 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·758

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.758

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

—o—

Ա·

Անցեալ Հոկտեմբեր 12ի խորհրդարա–նական ընտրութեանց մէջ Ջախջախիչ յաղթանակ տարաւ Ատալէթ կուսակցու–թիւնը: Նոր գահլիճը դարձեալ կազմեց կուսակցապետ եւ հրաժարեալ կառավա–րութեան վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ, որ ընտրական պայքարին գործօն մաս–նակցութիւն էր բերած: Ամբոխներով չըր–ջապատած էր ամէն կողմ եւ ընդդիմադիր կազմակերպութեանց, մանաւանդ ձախա–կողմեան տարրերուն դէմ բուռն ճառեր խօսած: Ինքնավստահ էր եւ կը յուսար երկիրը կառավարել չորս տարի անխա–փան, առանց աղդուելու հակառակորդ կուսակցութեանց յարձակումներէն:

Եւ սակայն սխալ դուրս եկաւ հաշիւը: Չորս ամիս միայն տեւեց նոր կառավա–րութեան կեանքը: Փետրուար 11ի նիս–տին, Խորհրդարանը 214ի դէմ 224 ձայ–նով մերժեց վաւերացնել պիւտճէի կա–ռավարական նախագիծը: Երկու օր ետք Տէմիրէլ ակամայ գահլիճին հրաժարա–կանը ներկայացուց Հանրապետութեան նախագահին, որ կրկին իրեն յանձնեց նոր կառավարութեան կազմութիւնը: Հա–կառակ իր փորձերուն, Ատալէթի կու–սակցապետը ցարդ չկրցաւ լուծել նա–խարարական տագնապը, որ հաւանաբար չարունակուի առեն մը եւս:

Ի՞նչ էր պատահած:

Ներքին տագնապ մը ծայր էր տուած Ատալէթի ծոցին մէջ: Վարչական խոր–հուրդի եօթը կարեւոր դէմքերը՝ Պիլ–կիճ, Մէնտէրէս, Ասալ, Սիւքան, Պիլկէ–հան, Թուրկուտ եւ Էրթէմ, բոլորն ալ ե–րեսփոխան՝ հրաժարական ներկայացնե–լով աւելի ծանրացուցին տագնապը:

Նախապէս Ատալէթական 72 երեսփո–խաններ՝ դժգոհ Տէմիրէլի մենատիրական գործունէութենէն՝ յուշագիր մը ուղ–ղած էին անոր, ազդարարելով թօթափել կարգ մը դիծերը, որոնք հաշտ չէին ժո–ղովրդավարական սկզբունքներուն հետ, հակառակ պարագային սպառնալով պայ–քար բանալ իրեն դէմ:

Տէմիրէլ կուսակցութենէն արտաքսել տուաւ տասը հոգի՝ Տօքթ. Սաատէտին Պիլկիճի կողմնակից չորս երեսփոխան, երկու ծերակուտական եւ երկու քաղա–քապետ:

Ատալէթական այս ծանօթ դէմքերու վարումը կուսակցութենէն՝ յորդեցուց բաժակը: Ընդդիմադիրներէն եռաք վար–չապետին կուսակցական ընկերներն ալ իրեն դէմ ցցուեցան: Ու Փետր. 11ին 41 ատալէթական երեսփոխաններ իրենց քուէները միացուցին ընդդիմադիր կու–սակցութեանց 183 քուէներուն եւ պար–տութեան մատնեցին իրենց վարչապետը:

Պիտճէն պարզ պատրուակ մըն էր տա–պալելու համար Տէմիրէլը, որ սկսեր էր նախաձեռնութիւն ցոյց տալ, ինչպէս Ատաթիւրքէն ետք Ինէօնիւի հովերն առնել, իրեն մենատէր կառավարելու համար երկիրը:

Կուսակցական կամ պետական անցեալ մը չունէր Սիւլէյման Տէմիրէլ, երբ 1964ին նախագահ ընտրուեցաւ Ատալէթ կուսակցութեան: Տօքթ. Սաատէտտին Պիլկիճ ուրիշ փորձառու կուսակցական եւ պատրաստուած քաղաքական դէմք մըն էր, թեկնածու նախագահի պաշտօ–նին: Սակայն պարտուեցաւ, միշտ մրցա–կից մնալով Տէմիրէլի:

Այս վերջինը մէկ օրէն միւսը վարչա–պետ էր ստանձնեն իրենց պատասխանա–տուութիւնը»: Իսկամ 36 պետութիւննե–րու կրօնապետները «սուրբ պատերազմ»ի հրաւիրեցին իրենց կրօնակիցները չեչ–տելով, թէ պէտք է կամաւորները ղըր–կուին Պաղեստին՝ կռուելու համար Ա–րաբներու կողքին:

Նասը, իր կարգին, կրօնապետներու հետ ունեցած տեսակցութեան մը ընթաց–քին ամբաստանեց Մ. Նահանգները, որ զօրավիդ կը կենան Իսրայէլի, ապա դի–տել տուաւ, թէ «Մեր ուղածը մեր իրա–ւունքներուն եւ ստացումն է, իրա–ւունքները, որոնք մերն են եղած տարի–ներ չարունակ»: Խորհրդային Արտաքին փոխ–նախարարը՝ Վինոկրատով, Գահի–րէն մեկնելու պահուն յոյս յայտնեց, որ Զորսերու խօսակցութիւնները հնա–րաւոր կը դարձնեն քաղաքական լուծում մը՝ Մէյին Արեւելքի հարցին կապակ–ցութեամբ: Վինոկրատով, այսուհան–հանդերձ, ընդունեցաւ, որ ցարդ որեւէ դրական արդիւնք ձեռք չէ ճգուած այդ խօսակցութիւններու ընթացքին:

Պաղեստինի Ազատագրական Ճակատի պետը՝ Եասէր Արաֆաթ, իտալական «Լօրսիէօ» չաբաթաթերթի թղթակիցին դիտել տուաւ, թէ իրենց ուղածը խաղա–ղութիւն չէ, այլ պատերազմ, յաղթա–նակ: «Խաղաղութիւնը մեզի համար կը նշանակէ Իսրայէլի քանդումը եւ ուրիչ ոչինչ: Պիտի կռուինք մինչեւ յաղթու–թիւն»:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԻ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐԸ

—o—

Կը թուի թէ ուսանողները չեն այլ ճա–խապաշա (կօշիսթ) տարրեր են որ թա–լանի տուած են դիտական լսարանի տե–սուչ՝ Փրոֆ. Զամանսկիի դրասենեակը, Հինդշաբթի օր: Մօտ երկու հարիւր ու–սանողներ խուժած են Գիտութեանց լսա–րանը եւ բաւ եղած է որ մէկը «Զա–մանսկիի մօտ» պոռայ որպէսզի բոլորը խուժեն տեսուչին գրասենեակը տակնու–վրայ ընելով ամէն բան, կոտրել–թափե–լով եւ թղթածրարները պատուհաններէն նետելով կամ պատռելով: Ի վերջոյ տե–սուչը կ'որոշէր ոստիկանութիւնը կան–չել: Ի տես ոստիկանութեան, ուսանող–ները կը պահանջէին որ տեսուչը վար իջնէ եւ «բացատրութիւն տայ»:

Ամէն ինչ սկսած էր ցերեկէն քիչ յե–տոյ երբ տեղի կ'ունենար «դատավարու–թիւն – միթինկ մը վարչութեան դէմ», դոր կազմակերպած էին ծայրայեղ ճա–խեր: Կ'ամբաստանէին տարրալուծարան–ներու անօրէնները իրենց «դործակցու–թեան» համար բանակին կամ ճարտար–արուեստին հետ: Այս ժողովն էր որ պի–տի կորնչնկէր իր ընոյթը: Գիտութեանց լսարանի ջրագրիւտ մթնոլորտը կուգայ Նիկէյէրի խնդրէն: Աւստրիացի դիտուն մըն է որ արտաքսուեցաւ երկրէն քաղա–քական պատճառներով եւ չկրցաւ աւար–տաճառը (թէզ) անցընել:

Ամէն պարագայի մէջ, Փրոֆ. Զամա–նսկի եւ իր գործակիցները յայտարա–րած են թէ իրենց ուսանողներէն ոչ մէկը ճանչցած են այդ վանտալներուն մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՊԱԶԻՆՄԱՆ ժողովին որ տեղի կ'ու–նենայ Ժընեւի մէջ, Ռումանիա առաջար–կած է դաշնագիր մը որ արգիլէ ռազմա–փորձերը օտար պետութեան մը հողա–մասին վրայ: Նման առաջարկ մը բացէ ի բաց ուղղուած է Խորհ. Միութեան դէմ:

ԱՑՍ ԿԻՐԱԿի (եւ յաջորդը) տեղի կ'ու–նենան չրջանային ընտրութիւններ Ֆրան–սայի մէջ:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ

ՅԱՅՏՈՒՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՄԸ

—o—

Պաշտօնական տեղեկագիր մը, որ պատրաստուած էր Ալեքսանդր Տիւպչէքի կառավարութեան որոշումով եւ Եան Փելարի ընդհանուր դեկավարութեան տակ, կը մերկացնէ, փաստերու հիման վրայ, Ռուսերու եւ չեխ ականաւոր հա–մայնավարներու տխրահռչակ դերը 1950ի ստալինեան դատավորութիւններուն եւ դնդակահարութիւններուն մէջ:

Տեղեկագիրը, որուն հրատարակութիւ–նը արգիլուեցաւ երբ կարմիր բանակները դրաւեցին Չեխոսլովաքիան, բաղկացած է 125·000 բառերէ: Թղթածրարը դաղտ–նի ճամբաներով արեւմուտք հասած է այժմ, եւ Լոնտոնի «Սընտէյ Թայմզ» թերթը առջի օր անկէ կարեւոր հատ–ուածներ հրապարակեց:

Համաձայն ներկայացուած թիւերուն, 233 քաղաքական բանտարկեալներ դա–տապարտուած են մահուան: Ասոնցմէ 178 դնդակահարուած են 1948էն 1952ի մի–ջեւ: Տեղեկագիրը կ'ըսէ, թէ միայն Պո–հեմիայի եւ Մորավիոյ մէջ 10·000 քա–ղաքական բանտարկեալներ եղած են: Ասոնց մէջ դտնուած է Կուսթավ Հու–սաք, կուսակցութեան այժմու դեկավա–րը, որ ինը տարուան բանտարկութիւն կրեց 1950ին իր «հակապետական» դոր–ծունէութեան համար:

Երբ քաղաքական հալածանքները սկը–սան, կը չեշտէ տեղեկագիրը, Քլեման Կոթվալտ, որ Չեխոսլովաքիոյ առաջին համայնավար նախագահն էր, խորհրդա–յին դեկավարութեան ուղղեալ նամակով մը պահանջեց « ապահովական » խոր–հրդատուներ: Ռուս խորհրդատուները Չեխոսլովաքիա հասան 1949ի Սեպտեմ–բերին, եւ փոխանակ «քննելու, իրական փաստերու հիման վրայ, իրական յան–ցապարտներու դէմ ուղղուած ամբաս–տանագիրները, ճղնեցան թշնամիներ դտնել կուսակցութեան շարքերուն մէջ»:

Տեղեկագիրը կը խօսի Փիլիքական եւ հոդեկան բռնութիւններու, անհիմն փաս–տերու, քանակոծումներու եւ սոմմա–հութիւններու մասին, ամբաստանեալնե–րու ընտանիքներուն վրայ է դործ դրը–ուած սարսափ ազդող միջոցներու մա–սին: Գործադրութեան դրուած ամէնէն ընթացիկ միջոցն էր ամբաստանեալները հարցաքննել ժամերով եւ օրերով, առանց նուազագոյն հանդիստ մը չնորհելու:

Տեղեկագիրը կ'ըսէ նաեւ, թէ Ստալին նախ մերժեց թոյլ տալ, որ կուսակցու–թեան ընդհանուր քարտուղարը՝ Ռու–տոլֆ Սլանսքի ենթարկուի հալածանքի: Սակայն, 1951 Նոյեմբերին Ստալին միտ–քը փոխեց եւ հրամայեց այս վերջնոյն ձերբակալութիւնը: Սլանսքիի դատա–պարտութիւնն ու դնդակահարումը տեղի ունեցան 1952 Դեկտեմբերին:

Տեղեկագրին եզրակացութիւնը ձեւով մը կ'արտայայտէ Տիւպչէքի կառավա–րութեան տրամադրութիւնն ու ստեղծած մթնոլորտը: Արդարեւ իրրեւ եզրակացու–թիւն ըսուած է հոն, թէ համայնավար հասարակութիւնը հիմնուած է կուսակ–ցութեան կառարած դեկավար դերին վը–րայ, հետեւաբար՝ «անընդունելի է, որ կուսակցութիւնը այդ դերը կատարէ սահմանադրութեան եւ անոր վաւերաց–ուած օրէնքներուն դէմ չարժելով»:

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Ա.

Ֆրանսական Լէ Միւզ արուեստներու Համայնապիտարանին 18րդ պրակին վեց թերթերը նուիրուած են Հայաստանի արուեստին, պատկերազարդուած՝ 15 դեղեցիկ լուսանկարներով:

Լէ Միւզի արտաքին կողքին վրայ նկատցուած է հայ արուեստէն քանդակագարդ նմոյշ մը ուր Աստուածամայրը ծալապատիկ նստած է մանուկ Յիսուսը գրկին, շրջապատուած՝ թեւաւորած երկու փոքր հրեշտակներով եւ արնդհատ հովիւներով:

Գիտական ընդհանրացած արուեստն է – որ այս Համայնապիտարանը կուգայ Արեւմտեան ժողովուրդներու լայն խաւերին ներկայացնել հայկական ճարտարապետութեան եւ արուեստին մէկ համառօտ ուրուագիծը ուր արդիական լոյսառնկարները կը գրաւեն ամբողջական էջեր:

Գոհունակութեամբ կը մատնանշենք մինչեւ հիմա քիչ մը անտեսուած քրիստոնեայ Արեւելքի արուեստներուն մաս կազմող հայկական միջնադարեան ինքնուրոյն ստեղծագործութիւնները Փրանսական նման համայնապիտարանի մը մէջ, թէեւ վերջին տարիներու ընթացքին աւելի յաճախ կը հանդիպինք դանազան պարբերական հանդէսներու մէջ Հայաստանի եւ հայ մշակոյթին նուիրուած էջերու:

Պիտի ուզէինք այս առիթով յիշել հայ ճարտարապետութեան եւ արուեստի պատմաբանութեան համար չատ արժէքաւոր դիտական աշխատութիւնները ո – րոնք վերջերս լոյս տեսան անուանի մասնագէտներու կողմէ առանձին հատորներով, անդլերէն եւ իտալերէն լեզուներով:

Լէ Միւզի Հայաստանի արուեստին նուիրուած բնագիրը անստորագիր է· բաղկացած է հինգ մասերէ: Ճարտարապետութիւն, քանդակագործութիւն, նը – կարչութիւն, զարդարուեստ եւ դորգա – չինութիւն:

1) Ծօղուածագիրը քանի մը ուրարտական բերդաքաղաքներու անունները, Սեւլեւեան շրջանի՝ յունա-հռովմէական աղեցութիւնը կրող Գառնիի աւերակները թուելէ յետոյ, կ'անցնի քրիստոնէական դարաշրջաններու կրօնական ճարտարապետութեան: Կը յիշէ Թորամանեանի աշխատանքները որ եկան Եւրոպայի դիմանականներուն ծանօթացնել հայկական ճարտարապետութիւնը եւ յեղաշրջել նախընկալեալ կարծիքները, 1913ին Սարգիսովսկիի քննադատական ուսումնասիրութիւնը, որուն բախեցան Արեւելագէտներէ ոմանց ընդդիմութեան: Սակայն կ'ըսէ յօդուածագիրը, Արեւմուտքի եւ Արեւելքի մշակոյթներու եւ արուեստներու փոխանակութեանց հարցը դժուար է վերջնականապէս լուծել, նկատի առնելով անոնց իրարու հետ ունեցած յարաբերութիւնները: Բացայայտ է որ 7րդ դարու հայկական ճարտարապետութեան կառուցողական բնոյթը կը մօտենայ Արեւմտեան ոմանական ճարտարապետութեան եւ կը կանխէ գոթական ոճը:

4–5րդ դարերուն ամենահին քանի մը միանաւ եւ եռանաւ կամարակապ պաղիլիկներու անունները թուելէ ետք կը մատնանշէ 5րդ եւ 7րդ դարերու հայկական ճարտարապետութեան ամենակարեւոր, զարդացած շրջանը: Ցրդին արդէն տարածուած են կեդրոնագմբէթ եկեղեցիները իրենց կոնաձեւ գմբէթներով, բոլորակ թմբուկներով: 7րդին այլազան հարուստ տիպեր գմբէթաւոր եկեղեցիներուն, քառահատի կամ կեդրոնական յատակագիծերով, որոնցմէ ծանօթ յուշարձաններու անուններ յիշուած են: Զարմարթոյը իր զարդաքանդակներով եւ հանճարեղ կառուցողական յղացումով օտար ներմուծում մը կ'ենթադրէ եւ կը մատնանշէ նման բիւզանդական, հռոմէական եւ յունական եկեղեցիներ:

10րդ դարուն կ'երեւին եկեղեցիներու քանդակազարդ արտաքին պատեր (Աղթամար)· Գմբուկները սլացիկ կը դառնան ինչպէս նաեւ կոյր կամարաշարքերը (Անիի մայր եկեղեցին), այս վերջինները նախազուշակել կուտան Բիզայի ռոմանական շրջանի չէնքերուն ոմանք:

Բազրատունեաց շրջանին (9–11) կառուցողական ուշագրաւ նորութիւններ: Անիի մայր եկեղեցին յիշուած է իր ներդաշնակ եւ համաչափ արտայայտիչ դիծերովը, կամարներու քառահատի կամ քառանկիւն հատուածներովը որոնք կը յիշեցնեն արեւմտեան մայր եկեղեցիներն ոմանց սրահաձեւ կամարները (ֆռուազէ տ'օժիվ):

Հոս չեն յիշուած 11–14րդ դարերու վանական կարեւոր խմբաւորումները, ժամատուները իրենց խաչաձեւ կամարներու եւ ծածկոյթներու հնարամիտ յղացումներովը, երկյարկանի դամբարան եկեղեցիները, ոմանք գետնափոր: Այսուհանդերձ 5–10րդ դարերու հայկական ճարտարապետութիւնը ներկայացուած է իր բազմապիսի կառուցողական եւ զարդացման յաջորդական տիպարներովը:

2) Քանդակագործութեան դիմուն մէջ կը յիշուին նախաքրիստոնէական շրջանէն մեզի հասած միակաւոր վիմախարի քարէ կոթողներ որոնք ճուկի կերպարանք ունին, նաեւ Սեւանայ լճին մէկ դամբանէն յայտնաբերուած վայրէ կառքը:

Ցօղուածագիրը ուրարտական շրջանին հետ կը կապէ հայ արուեստին ծագումը: Հելլենիստական շրջանէն կը նշէ Անահիտ դիցուհիին պրոնզէ գլուխը· չի խօսիր Գառնիի քանդակներուն մասին:

4րդ դարէն սկսեալ երեւան կուգայ հայկական քանդակագործութեան ինքնատիպութիւնը· (քր· կրօնքը, Այբուբենի ստեղծումը, գրացի երկիրներու հետ յարաբերութիւններ եւայլն): Ինչպէս իրաւամբ դիտել կուտայ յօդուածագիրը, քանդակագործութիւնը զարդարիչ մէկ մասն է ճարտարապետութեան: Գագիկ Թաղաւորին արձանէն զատ ուրիշ բարձրքանդակ (ռոնտ պոս) արձաններ հաստատուած են գտնուած Հայաստանի մէջ: Կը մատնանշէ սակայն դժութիւնը հազարաւոր խաչքարերու· ամենածանօթ քանդակներէն՝ Զուարթնոցի արծիւները, Աղթամարի հարդաքանդակները (պարելիէֆ):

Լաւ պիտի ըլլար որ յիշուած ըլլային հոն 4–7րդ դարերու աշխարհիկ եւ կրօնական մարդկային պատկերաքանդակներով այնքան յատկանշական քարակոթողները որոնք յետագայ շրջաններուն ծը – նունդ պիտի տան ինքնատիպ խաչքարերու:

Թէեւ 7րդ դարէն քիչ թիւով նմոյշներ անեղծ են մնացած եւ հասած մեզ, սակայն կը խորհինք որ կարելի է յիշել 7րդ դարու Մրենի դրան ճակտին պատկերքանդակները, Պաղնիի հարթաքանդակները, 7րդ դարու Սիսիանի եկեղեցիին արտաքին եւ ներքին պատերուն կենդանի արտայայտութեամբ դիմաքանդակները: Բարձրաքանդակ արձաններ հաղուագիւտ են դտնուած Հայաստանի մէջ, բայց ունինք 10րդ դարէն Հարիճի, Հաղարծին, Սանահինի վանքերուն հիմնադիրներուն բարձրաքանդակները· (հիմնադիրներու քանդակները 5րդ դարէն՝ հայկական եկեղեցիներու վրայ ներկայացուած են): Բղենի Նորավանքի (10–11) պատկերքանդակները որոնք Աղթամարի քանդակներուն նման հարուստ, բայց ո՛չ նոյնքան բարձրաբուեստ, զարդարած են եկեղեցիին պատերը, վերջապէս 13րդ դարէն Աղջոց վանքի Ս· Պետրոս եւ Պօղոս առաքեալներու աղնուագործ արտայայտութեամբ բարձրաքանդակները եւ այլ օրինակներ:

ԱՐՇԱԼՈՑՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՅ

Ժ· դարու դրական մեծագոյն սեռը վէպն է: Ու անոր ամէնէն չքեղ ներկայացուցիչները ստիպուած ենք ընդունիլ ռուս դրականութեան մէջ: Ահաւոր ու դիւային վիպասանը, Տոսթոյեվսկի, անհուն համարումով մը քամելէ ետք իր ժամանակին ամբողջ խմասը ու դիներուն մոայլակոծ ողբերգութիւնը, տակաւին այսօր իր սառուերին տակ կը պահէ վէպին խորհրդաւոր սիւիւռները: Ան կ'իյնայ արուեստին ինչպէս միտքին:

Կախարդ ու ցնորամած քարոզողը ըլ – լալէ առաջ, դրեթէ նոյնքան հզօր համադրող մըն է նաեւ միւս մեծ Ռուսը, Լեւ Թոլսթօյ:

Անոր խռովայոյզ կեանքին մէջ դիւրին է հետեւիլ քանի մը մը լայն գաղափարական հոսանքներու, որոնք Ժ· դարու իմացական ընտանիքին ու չափով մըն ալ ընկերութեան՝ յատկանիշները պիտի մընան: Անիկա աղնուական ծնունդին ու անաչխատ դիղուած դրամին բոլոր հրապոյրները ապրած, ու անոնց նրբին, դալկահար մեղքերուն, ինչպէս նաեւ հասատ ու վայրագ կիրքերուն ստեղնաշարը աւարտած տիպար մըն է ապրողի, որ դեղին ճահիճէն ու (կիներու մխտովը կազմուած) ճերմակ ճահիճէն կ'ազատադրէ իր խմաստը, ու կը չուլլուի դժուար վիրելքին: Այս ամբարձումը դէպի խղճմք – տանքին արտեւանները՝ ան կը կատարէ նահատակի մը դժնդակ ջերմովը, ու հետ կը կապէ հայ արուեստին ծագումը: Հելլենիստական շրջանէն կը նշէ Անահիտ դիցուհիին պրոնզէ գլուխը· չի խօսիր Գառնիի քանդակներուն մասին:

4րդ դարէն սկսեալ երեւան կուգայ հայկական քանդակագործութեան ինքնատիպութիւնը· (քր· կրօնքը, Այբուբենի ստեղծումը, գրացի երկիրներու հետ յարաբերութիւններ եւայլն): Ինչպէս իրաւամբ դիտել կուտայ յօդուածագիրը, քանդակագործութիւնը զարդարիչ մէկ մասն է ճարտարապետութեան: Գագիկ Թաղաւորին արձանէն զատ ուրիշ բարձրքանդակ (ռոնտ պոս) արձաններ հաստատուած են գտնուած Հայաստանի մէջ: Կը մատնանշէ սակայն դժութիւնը հազարաւոր խաչքարերու· ամենածանօթ քանդակներէն՝ Զուարթնոցի արծիւները, Աղթամարի հարդաքանդակները (պարելիէֆ):

Լաւ պիտի ըլլար որ յիշուած ըլլային հոն 4–7րդ դարերու աշխարհիկ եւ կրոնական մարդկային պատկերաքանդակներով այնքան յատկանշական քարակոթողները որոնք յետագայ շրջաններուն ծնունդ պիտի տան ինքնատիպ խաչքարերու:

Թէեւ 7րդ դարէն քիչ թիւով նմոյշներ անեղծ են մնացած եւ հասած մեզ, սակայն կը խորհինք որ կարելի է յիշել 7րդ դարու Մրենի դրան ճակտին պատկերքանդակները, Պաղնիի հարթաքանդակները, 7րդ դարու Սիսիանի եկեղեցիին արտաքին եւ ներքին պատերուն կենդանի արտայայտութեամբ դիմաքանդակները: Բարձրաքանդակ արձաններ հաղուագիւտ են դտնուած Հայաստանի մէջ, բայց ունինք 10րդ դարէն Հարիճի, Հաղարծին, Սանահինի վանքերուն հիմնադիրներուն բարձրաքանդակները· (հիմնադիրներու քանդակները 5րդ դարէն՝ հայկական եկեղեցիներու վրայ ներկայացուած են): Բղենի Նորավանքի (10–11) պատկերքանդակները որոնք Աղթամարի քանդակներուն նման հարուստ, բայց ո՛չ նոյնքան բարձրաբուեստ, զարդարած են եկեղեցիին պատերը, վերջապէս 13րդ դարէն Աղջոց վանքի Ս· Պետրոս եւ Պօղոս առաքեալներու աղնուագործ արտայայտութեամբ բարձրաքանդակները եւ այլ օրինակներ:

ԱՐՇԱԼՈՑՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ժԹ· դարու դրական մեծագոյն սեռը վէպն է: Ու անոր ամէնէն չքեղ ներկայացուցիչները ստիպուած ենք ընդունիլ ռուս դրականութեան մէջ: Ահաւոր ու դիւային վիպասանը, Տոսթոյեվսկի, անհուն համարումով մը քամելէ ետք իր ժամանակին ամբողջ խմասը ու դիներուն մոայլակոծ ողբերգութիւնը, տակաւին այսօր իր սառուերին տակ կը պահէ վէպին խորհրդաւոր սիւիւռները: Ան կ'իյնայ արուեստին ինչպէս միտքին:

Կախարդ ու ցնորամած քարոզողը ըլ – լալէ առաջ, դրեթէ նոյնքան հզօր համադրող մըն է նաեւ միւս մեծ Ռուսը, Լեւ Թոլսթօյ:

Անոր խռովայոյզ կեանքին մէջ դիւրին է հետեւիլ քանի մը մը լայն գաղափարական հոսանքներու, որոնք ժԹ· դարու իմացական ընտանիքին ու չափով մըն ալ ընկերութեան՝ յատկանիշները պիտի մընան: Անիկա աղնուական ծնունդին ու անաչխատ դիղուած դրամին բոլոր հրապոյրները ապրած, ու անոնց նրբին, դալկահար մեղքերուն, ինչպէս նաեւ հասատ ու վայրագ կիրքերուն ստեղնաշարը աւարտած տիպար մըն է ապրողի, որ դեղին ճահիճէն ու (կիներու մխտովը կազմուած) ճերմակ ճահիճէն կ'ազատադրէ իր խմաստը, ու կը չուլլուի դժուար վիրելքին: Այս ամբարձումը դէպի խղճմքանքին արտեւանները՝ ան կը կատարէ նահատակի մը դժնդակ ջերմովը, ու պրկուած, տառապագին, սպանող անդգածութեամբը: Հասնելու համար միտ բայց անկնճիռ խաղաղութեան մը, որուն դաչտադեաինները ան ճարեց նախնական աւետարակչութենէ մը, ան չվարանեցաւ զոհելու ամէնէն տոկուն, ամէնէն սուղ կարծուած արժէքները, ընդունիլ կը փոխանակուին արդի կարգերուն մէջ, ան նետուց իր ուսերէն ինչ որ դասալ քաղաքակրթութիւն մը կտակած էր անհատին — վառասխրութիւն, դրամ ու նոյնիսկ արուեստ:

Իր ակօ՞սը:

Անշուշտ: Ու անիկա նոյնքան խոր ու տպաւորիչ է որքան անդլեֆրանսական դրապաշտութիւնը, որքան գերմանական ուժապաշտութիւնը եւ սկանտինաւեան անհատապաշտութիւնը: Այս երեք մեծ դրութիւններուն հետ անկիւն կազմելու ընդունակ է սյսւ աւետարանականութիւնը, որ անսիրուն տառապանքի եւ անհուն համակրանքի աշխարհ մըն է դրողներուն ամէնէն հզօրին ու ամէնէն դժբախտին, Տոսթոյեվսկիի դպրոցին մէջ, եւ որ վճիռ, յանկուցիչ, երանաւէտ վարդապետութեան մը կը վերածուի Թոլսթոյի մօտ:

Գաղափարական արժէ՞քը:

— Բայց առնուազն բացառիկ հանճարի դործ է քանի մօտ դարերու մրուրովը ախտացած ու դրեթէ գահընկէց բարոյականութիւն մը ազատել իր կեղերէն ու ներկայացնել գայն ամբոխներու պաշտամունքին: Արդի աւետարան մը որ կը կրկնէ Նազովրեցիին ընծայուած ու հաչտեցնող վարդապետութիւնը համակրաւիհն, ու մեր խճող հոդիին մէջ կաթէ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ

ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

— Եւ դիտե՞ս թէ այդ դրպարտութիւնը ով ըրած է քեզի դէմ եւ ինչ նպատակով ըրած է:

— Չէ, չեմ դիտեր, պատասխանեց երիտասարդը:

— Ուրեմն ուշադրութեամբ լինձի մտիկ ըրէ, եւ վաճառականը սկսաւ մի առ մի պարզել ինչ որ մեր ընթերցողները արդէն մանրամասն դիտեն:

Ընկճուած երեւոյթով մը վահան մտիկ ըրաւ այս պատմութեան: Ամբողջ իր երազն ու երջանկութիւնն էր որ կը քայքայուէր, կ'ոչնչանար: Կը դգար որ վաճառականը իր կամքին հակառակ այդ ամուսնութիւնը կատարած էր, բայց ի՞նչ օդուտ, ամէն բան լմնցած էր այլեւս:

— Գոնէ ձեր աղջիկը երջանի՞կ է այս ամուսնութեամբ, հարցուց ի վերջոյ:

— Չեմ դիտեր, պատասխանեց Բարսեղ էֆէնտի չոր ձայնով մը:

Այս խօսքերը այնքան արագ, կտրուկ ու դժգոհ ձեւով մը արտասանուած էին, որ երիտասարդը խոհոյն անոնց նշանակութիւնը հասկցաւ:

— Ախեղճ Զարուհի, մտածեց, արդէն իսկ դժբախտ է...

Երկու խօսակիցներուն միջեւ լռութիւն տիրեց, Վահան գլուխը կախած կը մտածէր, խորին թախծութեան մը մատնուած:

Բարսեղ էֆէնտի իր դժնդակ յայտարարութիւնը ընելու համար ինքն իր վրայ մեծ ճիգ մը ըրած էր եւ հիմա ալ կարողութիւն չէր զգար խօսակցութիւնը շարունակելու:

Վաճառականը սիկարէթ մը վառեց եւ դողդոջ ձայնով մը ըսաւ.

— Հիմա որ ամբողջ ճշմարտութիւնը լմացար, ի՞նչ պիտի ընես:

— Չեմ դիտեր, պատասխանեց երիտասարդը:

— Իրրեւ հայր քեզի խորհուրդ կուտամ որ իսկոյն հեռանաս Պոլսէն, գլխուդ դժբախտութիւն մը չբերած:

— Ալ ասկէ ետք ի՞նչ աւելի մեծ դժբախտութիւն կ'ուզէք որ գայ գլխուս...

— Գացէք Եւրոպա ձեր առեւտրական գործերուն հետ զբաղեցէք եւ կամաց-կամաց կը մոռնաք ամէն բան:

— Երթա՞մ առանց իմ երջանկութեանս խորտակումին պատճառ եղող Թչուառականին տեսնելու, դոչեց Վահան, որուն աչքերը բարկութենէ ու առելութենէ չողացին յանկարծ:

— Ի՞նչ կ'ըսես, խենթեցա՞ր, պատասխանեց վաճառականը դողդոջուն, այդ – պիսի բաներ միտքդէդ անցընելը անդամ յանցանք եւ յիմարութիւն է: Եղածը եղած է եւ ալ վրէժն ալ օդուտ չունի... եւ յետոյ ի՞նչ կրնաս ընել Թորոս պէյի պէս մարդու մը որ ամէն դէշութիւն ընելու կարող է եւ ամէն չարիք հասցնելու միջոցներ ունի ձեռքին մէջ:

Վահան չպատասխանեց այս խօսքերուն: Վաճառականը չարունակեց.

— Եթէ երբեք անխոհեմութիւն մը գործես եւ վտանգուիս, ոչ միայն դուն՝ այլեւ դիս ալ քեզի հետ փորձանքի կը մատնես... եւ առանց որեւէ օդտակարութեան: Կ'աղաչեմ, սիրելի տղաս, մտիկ ըրէ իմ խօսքիս եւ անմիջապէս հեռացիր այս անիծեալ քաղաքէն: Քեզի տեսնելէս ի վեր հաւատա որ սարսափի մատնուած եմ...

Երիտասարդը նայեցաւ Բարսեղ էֆէնտիի երեսը եւ տեսաւ, որ իրաւունք խեղճ մարդը այլայլած կերպարանք մը ունէր եւ յանկարծ խղճահարութիւն մը ունեցաւ:

— Ը ներէք, ըսաւ, յուզումէս ու բարկութենէս քիչ մը առաջ վրէժխնդրու – թեան խօսքեր ըրի, իրաւունք ունիք, յիմարական բաներ ենատոնք: Ձեր խրատին պիտի հետեւիմ եւ պիտի հեռանամ Պոլսէն:

— Կեցցես, դոչեց վաճառականը ուրախութեամբ, միայն թէ անկիծօրէ՞ն կը խօսիս:

— Այո, պատասխանեց միւսը խեղդուկ ձայնով մը:

— Ե՞րբ պիտի մեկնիս:

— Կարելի եղածին չափ չուտ... թերեւս վաղը, եթէ միջոց գտնեմ:

— Ծօսք տուր նաեւ որ այդպէս րեկամ պիտի մնաս ինձի:

— Ինչո՞ւ կ'ուզէք որ այդպէս չըլլայ, մանաւանդ հիմա, որ ամբողջ ճշմարտութիւնը լմացայ:

— Կեցցես ուրեմն, քեզ միշտ լմ ուակս պիտի նկատեմ եւ միշտ ալ պիտի ցաւիմ, որ մեր խորհուրդը այսպէս չիրագործուեցաւ Թչուառականի մը պատճառով:

— Շնորհակալ եմ, պատասխանեց երիտասարդը տխուր դէմքով մը:

— Գացած առենդ եկուր մնաք բարով ընելու:

— Վտահ եղէք այդ մասին:

— Կ'ուզէի քեզ տուն հրաւիրել, բայց կը գգաս որ ներկայ պարագաներուն մէջ դրեթէ անկարելի է:

— Կը հասկնամ առիկա եւ բացարձակապէս իրաւունք կուտամ ձեզի:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(61 – Շար.)

իր աղամանդ սակայն ջերմ ու համեստ կաթիլը, — Թոլսթոյ դրեց առ դիրքերէն:

Հայց առանց իմացական ու բարոյա – կան տարողութենէն անկախաբար, ան երեան բերաւ դրագէտի արտակարգ կարողութիւններ:

Անոր երեւակայութիւնը հասած է պատկերացման անանկ ուժգնութեան մը, որուն դժուար է հանդիսիլ ուրիշ ազգե– րու մեծագոյն վիպասաններուն մօտ (բա– ցի անշեղ Տոսթոյեվսկիէ):

Անոր հոգեբանական եղանակը նուա – ճում մըն է ռուս մտքին այնքան մշու – տա, անկայուն ու դեռ անկազմակերպ քաոսին վրայ: Հրաշք է, որ ճիւաղներէն ու հրեշտակներէն, ամէնէն որդնոտ մեղ– քերէն ու ամէնէն զազրելուն առաքի– նութիւններէն առեղծուի ինչ որ ռուս հո– գեբանութիւնն ստիզոսին տակ կը ճանչ – նանք այսօր:

Դիւցազնատիպ եղելութիւնները, ինչ – պէս անհատներու ներքը տեղաւորուած խորախորհուրդ առումները, հաւատաւոր քերականութիւնը մառաւոտին, ինչպէս հոգեկան պայքարին կործանող թափը, գաղտնիքին անբացատրելի թախիծը եւ ռուս դեհիններուն ծանր լիմատը, կիներն ու պզտիկները, տէրերն ու ծա– ռաները, իշխաններն ու հասարակաց աղ– չիկները, մեր զգացական աշխարհին ամ– րողջ ծալքերն ու անկիւնները, մեծ ու թեթեւ յուզումներուն անձրեւն ու կրակը ինկած են անոր կաղապարին տակ, անոր արուեստին քմահաճ բայց պատկառելի կերպարութեանը տակ: Իր Աննա Քարե– նինան չքեղ կաթոգիկէ մըն է՝ դիրքերու քաղքին վրայ իր զմայլելի կառոյցը զարմացող, ու դրեթէ մօտիկը կը կենայ միւս անորակելի աշտարակումին, որուն անունն է Քարափազոփ եղբայրներ (Տոս– թոյեվսկի):

Պէտք չէ չատ սեռնել իրեն իր իմաս – տասիրութիւնը, որ քմահաճ ու յուսակ – նոտ, ինչպէս է պարագան զրեթէ միշտ ասպարէզին չեզոդներու մօտ, կը պատ – րաստէ սիրալի պարզութեամբ մը խաղա– դեցումը մեր ներքին ծովին ու կը զոհա – նայ զիրքերուն ամէնէն անուշովն ու հա– մեստով (Աւետարանները): Դարձեալ պէտք չէ վրդովուիլ երբ նոյն այդ մտա– հոգութիւնը զինք անարդար կ'ընէ ար– ուեստին եւ դիտութեան դէմ, ուրանա – լու մղելով մարքին ու սրտին մեծ յաղթա– նակները: Իր ի՞նչ է արուեստը զիրքը հերքումը չէ՞ իր իսկ արուեստին:

Բայց չմոռնալ, որ զարերու մեղքովը պնդուած ու իշխանի մը չքեղանքովը կեանքին մէջ մտնող այս զրադէտը անկէ կալ ֆաքիրի մը մօրուքովն ու պարե– զօտովը, իր համբաւին պատմուճանը ա– նարդ քուրձի մը պէս քարշ տալով իր հետէն:

Ց. ՕՇԱԿԱՆ

«Վերածնունդ» 1927

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻԻՆ

Ինչպէս յայտարարուած էր, Մարտ 1ին կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին հանդի – սաւոր պատարագ ու հոգեհանգիստ կա– տարուեցաւ Էնվալիտի պատմական եկե – ղեցիին մէջ, Ֆրանսական բանակի Միջին Արեւելքի եւ Կիլիկիոյ հայ եւ Ֆրանսացի եւ օտար նահատակ պատերազմիկներու յիշատակը ոգեկոչելու նպատակաւ:

Եկեղեցին լեցուած էր նահատակներու յիշատակը յարգող Ֆրանսացի եւ օտար ընտանիքներով:

Սակաւաթիւ Հայեր միացան ներկայ է– դան արարողութեան, հակառակ օրերէ ի վեր եղած յայտարարութեան: Այս է– րեւոյթը զարմանք չպատճառեց մեզի ծանօթ ըլլալով Փարիզի Հայութեան...: Ե՞րբ պիտի դիտնանք արդեօք մենք զմեզ արժեցնել, ի՞նչ չուտ կը մոռնանք մեր աղդին հարազատներու թափած արիւնը զանազան ճակատներու եւ այլազան եր– կիրներու հողերուն վրայ...:

Բարձրաստիճան դինուորականները զե – բաւած էին պատուոյ աթոռները որոնց կարգին, Հայ Ռազմիկներու Միութեան վարչականներ իրենց չքանչաններով:

Միջին Արեւելքի եւ Կիլիկիոյ կռիւնե– րուն մաս կազմող բոլոր Միութիւններու դրօշակները, որոնց կողքին Հայ Ռազ – միկներու Միութեան հայկական դրօշը, տեղ դրաւած էին խորանին երկու կող – մերը:

Պատարագի ընթացքին, Էնվալիտի ե– կեղեցւոյ կրօնապետը պանծացուց վեր– յիշեալ ճակատներուն վրայ ինկած հե– րոսներու յիշատակը չմոռնալով անշուշտ Հայերուս անունը, որմէ յետոյ տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան արարողու – թիւն, մասնաւոր պատրաստուած մահա– բեմի մը չուրջ որու բոլորտիքը չարուե– ցան բոլոր դրօշակիրները:

Պատարագէն եաք դրօշները թափօրով առաջնորդուեցան հաղարաւոր դրօշակ – ներ պարունակող թանդարանի պատմա – կան սրահը: Հոն առանի մէջտեղը յու– ցադրուած էր նաեւ օրուան տօնին առթիւ 1914–1918ի կիլիկիոյ հայ կամաւորներու պատմական դրօշակը:

Յիշատակի այս արարողութիւնը վերջ դտաւ, Միջին Արեւելքի նահատակներուն յիշատակը յաւերժացնող մարմարեայ ար– ձանադրութեան առջեւ մէկ վայրկեանի յոտնկայս լռութեամբ:

×

Այս առթիւ կազմակերպուած էր հայ– կերոյթ մը «Ազատ Ֆրանսայի Ռազմիկ – ներ»ու ակումբի ճաշասրահին մէջ: Բա – ժակճառեր խօսուեցան զանազան անձ – նաւորութիւններու կողմէ: Հայ Ռազմիկ– ներու Միութեան կողմէ Ս. Յակոբոֆ

ՉԵԿՈՅՑ

ՀԱՅԿ· ԲԱՐԵԳՈՐԾ· ԸՆԴՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ

Ալեք Մանուկեան Մշակութային Հիմ– նադրամին Գործադիր Մարմինը հաճոյքն ունի տեղեկացնելու թէ արդէն ձեռ – նարկած է իր ծրագիրներուն կիրարկու– մին՝ 1969ի Յունիսէն սկսեալ, եւ կատա– րած է յատկացումներ՝ նպաստ տրա – մադրելով վաստակաւոր եւ տարեց ազ– գային մշակներու, օժանդակութիւն տա– լով դիրքերու հրատարակումին, օդնե – լով երիտասարդական կազմակերպու – թիւններու եւ երդի–պարի խումբերու, հատատելով դրական ու նկարչական մրցանակներ:

Ըստ Հիմնադրամիս կանոնադրութեան՝ հատղրդուութեան ղլխաւոր մարդերն են, — Հրատարակութիւններ՝ հայերէն եւ անդլերէն, երիտասարդական շարժում – ներ՝ նուիրուած ազգային ասանդութիւն– ներու պահպանումին ու զարդացման, հոգածութիւն հանդէպ վաստակաւոր ու տարեց ազգային մշակներու՝ նպաստ ձե– ւին տակ, մրցանակներ՝ դրականութեան թէ այլ մարդերու համար, մշակութային գործունէութիւններ՝ ցուցահանդէս, հանդիպում, եւայլն:

1970 եւ 1971 տարեշրջաններուն հա – մար՝ Հիմնադրամս նախատեսած է 100 հազար տոլարի ծախսելի պիւտճէ մը՝ տարեկան 50·000ի հաշիւով:

Գործադիր Մարմինիս կազմն է.— Ա– լեք Մանուկեան (Պատուոյ Նախագահ), Փրոֆ· Տենիս Փափազեան (Ատենապետ), Պր· Զարեհ Մելքոնեան (Ատենադպիր), Փրոֆ· Էմմանուէլ Վարանդեան, Փրոֆ· Արշաւիր Կէօնճեան եւ Պր· Միսաք Հայ– կենց՝ (խորհրդականներ):

Հիմնադրամիս հասցէն է.—
ALEX MANOOGIAN CULTURAL FUND
22001 Northwestern Highway
SOUTHFIELD, MICH. 48075, U.S.A.

20 Փետրուար 1970

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ, 1969 թիւ 12 (պաշտօնա– թերթ Մայր Աթոռ Ս· Էջմիածնի), ամ– բողջութեամբ նուիրուած Կոմիտաս վար– դապետի:

ՄԱՐԴԻԿ ԵՒ ԺԱՄԱՆԱԿԸ (մտածում– ներ), դրեց պատուելի Ա· Ա· Պետիկեան, հրատ.՝ Պետիկեան Նիւ–Եորք, 1969:

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ԿԵԴՐՈՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

1967ի սկաուտական միջազգային հա – մաժողովը որ տեղի ունեցաւ Միացեալ Նահանգներու Սթաթըլ քաղաքին մէջ, որոշեց սկաուտական Համաշխարհային կեդրոնը Օթաուայէն (Քանատա) փոխադ– րել Ժընեւ (Զուիցերիա):

Սկաուտական Միջազգային Կոմիտէն, աջակցութեամբ Ժընեւի սկաուտական Միութեան, յաջողեցաւ երկու տարուան ընթացքին հիմնել հինգ յարկանոց հոյա– կապ չէնք մը, օժտուած բոլոր նորագոյն յարմարութիւններով որ կեդրոնը պիտի ըլլայ 90 աղգերու ներկայացուցիչ պիւ – ռոյին:

Ընդհ· քարտուղարն է Լասլօ Նաճի: Փետրուար 26ին տեղի ունեցաւ պաշտօ – նական բացումը, մեծ հանդիսաւորու – թեամբ: Ներկայ էին Եւրոպայի Սկաու– տական Միութեանց ականաւոր վարիչ – ները, Հիւսիսային, Հարաւային եւ Կեդ– րոնական Ամերիկայի ներկայացուցիչ– ները, պատուիրակներ եկած էին նաեւ Ափրիկէէն եւ Ֆիլիպպեան կղզիներէն: Ներկայ էին նաեւ սկաուտական Համաշ– խարհային Կոմիտէին անդամները: Ժը– նեւի սկաուտական, Գայլիկ, Թուխիկ եւ Արենաչներու խումբերը ներկայ էին, եւ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին:

Բացման խօսքը ըրաւ Ժընեւի Քաղա – քական Խորհուրդի նախագահը: Խօսեցան նաեւ Պ· Զարլս Կրին, նախագահ սկաու– տական Համաշխարհային Կոմիտէին եւ Լասլօ Նաճի, ընդհ· քարտուղարը սկաու– տական Համաշխարհային Պիւռոյին:

Ներկայ էին Ժընեւի նահանգային անդամները եւ չատ մը քաղաքական եւ կրթական անձնաւորութիւններ, եւրոպա– կան երկիրներու հիւպատոսներ եւայլն:

Բացման հանդիսաւորութեանց հրա – տիրուած էր Հայ Աբիներու Միութեան ընդհ· պետ Տոքթ· Գուրգէն Մեծաուր– եան որ ներկայ եղաւ նաեւ կազմակեր – պուած զանազան ընդունելութեանց եւ սկաուտական խորհրդակցութեանց եւ ո– րու ներկայութեան Հայ Աբիներու Եռա– պոյն դինանշանը դեռեղուեցաւ միւս ազ– գերու դինանշաններու կարդին:

Ամբողջ աշխարհի մէջ 12 միլիոն սկա– ուտներ կան, անոնք ունին հիմա իրենց արժանավայել կեդրոնը, որ չատ աւելի լաւ պայմաններու տակ պիտի աշխատի որպէսզի սկաուտական չարժումը պահե– լով իր բոլոր սկզբունքները, արդիանայ, աւելի յառաջդիմէ եւ աւելի տարածուի:

ՀԱՑ ԱԲԻ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Իշխանուհին, կիներուն խնդիրներու չուրջ դեղեցիկ սովորութեան համե – ձատ, կը հաստատէը թէ Քիթթի չատ պզտիկ էր, թէ Լեվին չէր ապացուցած որ իր դիտաւորութիւնները լուրջ էին, թէ Քիթթի որեւէ համակրութիւն չու– նէր անոր նկատմամբ եւ ուրիշ հազար տեսակ առարկութիւններ: Բայց բուն իր դիտումն մէջ եղածը չէր ըսեր, այսինքն թէ իր աղջկան համար փայլուն ամուս – նութիւն մը կը փափաքէր, թէ Լեվին նոյնիսկ հաճելի չէր իրեն, թէ չէր հասկը– նար պայն:

— Երկա՞ր տանիդ ի վեր եկած է, հար– ցուց իր աղջկան երբ առուն հասան:

— Այսօր իսկ, մայրիկ:

— Պէտք է քեզ ըսեմ որ, ըսաւ իշխա– նուհին...

Քիթթի իր մօր լուրջ արտայայտու – թենէն դուշակեց թէ ինչ բանի վրայ պի– տի խօսէր:

— Մայրիկ, ըսաւ կատ–կարմիր կըտ – րած, կը խնդրեմ մի խօսիք այդ մասին. ամէն բան պիտեմ:

Ինքն ալ մօրը ընտրութեանց կողմն էր, բայց այդ ընտրութիւններու չարժա– դիթները դինքը կը վիրաւորէին:

— Քեզ միայն կ'ուզեմ ըսել որ եթէ մէկուն քիչ մը յոյս տաս...

— Սիրելի մայրիկ, կ'աղաչեմ մի խո– սիք առոր վրայ... սոսկալի կերպով կը վախնամ առոր մասին խօսելու:

— Լաւ, լաւ, ըսաւ մայրը տեսնելով որ Քիթթիի աչքերը արցունքով կը լեցուին: Բայց բան մը պիտի ըսեմ, սիրելի պըզ– տիկս, ինձ խոստացար որ ինձմէ դաղտ– նիք պիտի չպահես: Խօսքդ պիտի բռնես:

— Միշտ, միշտ, մայրիկ, պատասխա– նեց Քիթթի կատ–կարմիր եւ չեչտակի մօրը աչքերուն մէջ նայելով: Բայց քեղ խոստովանելիք բան մը չունիմ... ես... ես, եթէ ուզէի, չեմ դիտեր թէ ի՛նչ կըը– նայի ըսել, ոչ ալ ինչպէս... չեմ դի – տեր:

— Զէ՛, այդ աչքերով կարելի չէ խա – բել, ըսաւ մայրը ինքնիրեն իր աղջկան յուզմանն ու երջանկութեան վրայ խըն– դալով:

Կը խնդար տեսնելով հէք մանկուհին, որ այնքա՜ն վախ կը զդար իր մէջ ան – յանձնելէն:

Ը·

Քիթթի, ընթրիքէն մինչեւ հիւրերու դալուն առնը զդայ ինչ որ կը զդայ ե– րիտասարդ դինուոր մը պատերազմէն ա– ռաջ: Սիրտը ուժգին կը բարախէր եւ իր ուշադրութիւնը բանի մը վրայ չէր կրնար սեւեռել:

Կը զդար որ այս երեկոյթը, ուր Լե– վին եւ Վրոնսքի առաջին անդամ ըլլալով իրարու պիտի հանդիպէին, վճռական պիտի ըլլար իր կեանքին մէջ եւ անդա – դար զանոնք միտքը կը բերէր զատ զատ կամ միասին:

Ժամը եօթուկէսին, հազիւ թէ հիւրա– նոցը իջած էր երբ սպասաւորը ծանոյց· «Գոնսթանթէն Տմիթրիչ Լեվին»:

Իշխանուհին իր սենեակն էր եւ իշխա– նը տակաւին չէր երեւցած:

«Ա՛ս էր պակաս», մտածեց Քիթթի եւ արիւնը սիրտը խռնուեցաւ: Հայելին նա– յեցաւ եւ իր ժժդունութենէն սարսափե– ցաւ:

Անմիջապէս հասկցաւ թէ դիտմամբ այսչափ կանուխ եկած էր որպէսզի իրեն հետ առանձին զտնուէր եւ խնդիրքը ներ– կայացնէր: Եւ առաջին անդամ ըլլալով, կացութիւնը բոլորովին նոր երեւոյթով մը ներկայացաւ իրեն: Հասկցաւ որ խըն– դիրը միայն իր վրայ չէր, թէ որո՛ւ հետ երջանիկ ըլլալը եւ զո՛վ սիրելը որոշել բաւական չէր, այլ թէ ստիպուած էր թշնամացնել մարդ մը, որ սիրելի էր ի– րեն անդթօրէն թշնամանալ անոր... ին– չո՞ւ, որովհետեւ այդ մարդը դինքը կը սիրէր: Եւ սակայն ուրիշ ընելիք չկար, պէտք էր այդպէս ընել:

«Աստուա՜ծ իմ, մտածեց, ե՞ս պէտք է որ այս բոլորը իրեն ըսեմ: Պէտք է խոս– տովանիմ որ դինքը չեմ սիրեր, թէ ու– րիշ մը կը սիրեմ. չէ, կարելի բան չէ... պիտի ձգեմ երթամ... կ'երթամ ահա...»:

Արդէն դրան մօտեցած էր երբ Լեվինի քայլերուն ձայնը լսեց:

— Զէ, ըրածս ուղիղ չէ: Ի՞նչ բանէ կը վախնամ, ինչ որ ալ ըլլայ, ճշմարտու – թիւնը պիտի ըսեմ: Իրեն հետ չեմ նեղ– ուիր... ահաւասիկ եկաւ:

Լեվինի հզօր եւ երկչոտ դիմաստուերը նչմարեց եւ անոր ակնարկը որ իր վրայ յառած էր: Քիթթի ուղղակի անոր աչ – քերուն մէջ նայեցաւ, կարծես անոր զու– թը հայցելու համար եւ ձեռքը երկարեց:

— Ցարմար առեն չեկայ, կարծեմ ժամանակէն առաջ է, ըսաւ տեսնելով որ սրահը պարապ էր:

Երբ տեսաւ որ իր բաղձանքը իրակա– նացած էր, թէ ոչինչ դինքը կ'արդիլէր խօսելէ, դէմքը մթագնեցաւ:

— Ո՛հ, ոչ, ըսաւ Քիթթի:

Աղջիկը սեղանի մը առջեւ նստաւ:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Մանուկ Նազիկեան եւ զաւակները, Տիկին Սիրարփի Նազիկեան, զաւակներն ու թոռները, Տիկին Օղիկ Նազիկեան, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Նազիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Զաւուշեան ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ–հօր, եղբօր եւ աղգականին՝

ՀԱՅԿ ՆԱԶԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 5ին, 73 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի առաւօտ (Մարտ 9) ժամը 9ին Վիրոֆլէյ, կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ Ռիւ Ռիէօսէք (մարմինը կը փոխադրուի Պիչայի հիւանդանոցէն ժամը 8ին) ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Վերսայլի կոնեաւ գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանին մէջ (թաղումը՝ 10,15ին)։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տիկին Սելմա Փէքմէզեան (Նիւ Եորք) Օր. Զայիր Խոսրովեան չնորհակալու–թիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, հեռագրով կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելեալ մօր՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ
ԱՐՈՒՍԵԱԿ Խ. ԽՈՍՐՈՎԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Մ. Ակոնեան 30 ֆր– կը նուիրէ կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին, Օր. Ծալեանի մահուան առթիւ։

(Տառնալ «Յառաջ»էն)։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան եւ Տիկնանց Օժանդակ Մարմինի կողմէ, 15 Մարտ կիրակի օր, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Ալեֆ Մանուկեան սրահին մէջ, 7, Ռիւ Փափէր, առաջին յարկ։

Կը հրաւիրուին հին եւ նոր բոլոր անդամ – անդամուհիները եւ համակիրները։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ընկեր Սահակ Աւետեան իր զաւկին Մասիսի ամուսնութեան ու–րախ առիթով 50 ֆր. կը նուիրէ Հ. Ց. Դ. «Հայաստան» խումբին։ Նոյնպէս ընկեր Սիմոն Աւետեան իր Ա. Թոռնիկ ու–նենալուն ուրախ առիթով 20 ֆր. կը նուիրէ «Հայաստան» խումբին։

×

Մարսէյլի Աղքատախնամ – Որբախնամը ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեան Դեբպ. Ժան Զուհաճեան, Պատուելի Պաքալեանի ձեռամբ 100ական ֆր.։ Խաչիկեան Միքայէլ 300, Պապայեան Աբշամ 200, Տոքթ. Նազարեան Փաթրիք, Պան–տիկեան Դաւիթ, Տոքթ. Սրապեան Այպէր, Կիրակոսեան Թոմմաս, Վարժապետեան Յովհաննէս, Կիւրճեան Նշան, Նիկողոս–եան Մինաս եւ Տիկին Վարդուհի 100ական, Տօրումեան Եղբարք 40, Բէդեան Յարութիւն, Գալփաքեան Ե., Էլէվան–եան Ա., Սահաթճեան Ն., Միսճեան (դեղագործ) 30ական։

(Շար.)

×

Այրի Տիկ. Արուսեակ Պօղոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի.—

(Գ. եւ վերջին մաս)

Բանբեր թերթին.— Տէր եւ Տիկ. Գահվէճեան, այրի Տիկ. Գահվէճեան 50ական ֆրանք, Պ. Ամանաթեան 20, Պ. Մելքոն Պօղոսեան, Պր. Մինաս Պօղոսեան 50ական, այրի Տիկին Ղազարեան 30, Ամառուան օդափ. կայան (Պատ. Հէլվաճեանի).— Խժտահարեան ընտանիք 10, Պ. Մինաս Պօղոսեան, Պ. Մելքոն Պօղոսեան 50ական։

Պ. Յակոբ Փափազեան 50, Սեբբի Սմոէլ Մուրատեանին, Բարագամեան ընտանիք 50, Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանին, Պ. Յակոբ Մինասեան 20 Սէն Լուի արուարձանի Ս. Գէորգ եկեղեցիին, Պ. Ամանաթեան 20, Անատոլուէն Պոլիս որբերու փոխադրութեան, այրի Տիկին Ղազարեան 100 անուէր, Ծեր հիւանդներուն, Պ. Տիգրան Միքայէլեան 50 Աստուածաբանական ուսանողի մը, Պ. Պետրոս Պաղտասարեան (Լիոն) 10, Պ. Հրանդ Թադէոսեան (Լիոն) 30 ֆր.։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀՍԱՑԵԱՆ Սանուց Միութեան ընդհ. ժողովը 14 Մարտ կէսօրէ ետք ժամը 4ին Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ. Առաջ–նորդարանը իսր չնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ փոխան–ծաղկեպսակի եւ այլ նուէրները.—

Անդրանիկ Տէր–Գէորգեանի Բ. տարեվերջի հոգեհանդիստին՝ այրիէն 20 ֆրանք, Լիոնի հոգեհանդիստին՝ այրիէն 20 ֆրանք, Շահպալ–Շահպալեանի քառասունքին, Շահպալեան ընտանիք 40, Տէր եւ Տիկին Պետիկեան 30, Գէորգ Սարեանի թաղման վարդան Մուրատեան 20, Խաչատուր Զաքամեան 20, Սառա Վարդանեան 30 ամուսեան 20, Սառա Վարդանեան՝ նոյն՝ Վարդան Վարդանեանի Բ. տարելիցին առիթով, Շուշանիկ Տէր–Վարդանեանի տարելիցին Վ. Տէր–Վարդանեան 20, Բարեկենդանին՝ Տէր եւ Տիկին Գամպէրեան 20, Տիկին Զատիկեան 10, Օրդ. Արզումանեան 10, Օր. Թ. Մխքճեան 10, Արամ Ժամկոչեանի թաղման Գրիգոր Գէորգեան 100, Պուլ. Օտտոյի Թաղականութիւն 20, Կապ. Խաչ 20, Ռաֆֆի Նազարեան 20, Յարութիւն Տէրոյեան 20, Խոզիկեան ընտանիք 10։

×

ՏԻՄԻՆ.— Կապ. Խաչի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Պր. Գր. Թոմմասեանէ (Լիոն) 50 ֆր. զպրոցին, այրի Տիկին Մ. Տէր–Սահակեանէ իր. ողբացեալ ամուսնոյն մահուան քառասունքին առթիւ 50 զպրոցին։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԽՆԶՈՅՔ
կազմակերպած
ԿԱՊՈՑՑ ԽԱԶԻ ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ
մասնաճիւղին կողմէ, Մարտ 15, կիրակի
ժամը 17էն 23
Salle Annexe de la Mairie de Bagneux
34, Ave. Louis Pasteur
(Prendre l'autobus de la Porte d'Orléans, descendre au Rd. Point de Martyrs de Châteaubriand)
Հաճելի ակնկալներ — տոհմ մթնոլորտ

ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ

Պէյրութի մէջ սկսած է հրատարակուիլ «Ազդակ» շաբաթօրեակը, «Դրօշակ»ի ծաւալով, 16 էջ, առանձին խմբագրութեամբ։

Շաբաթօրեակը, ընկերային, հասարակական, ազգային, քաղաքական եւ պատմական բովանդակութեամբ, լոյս կը տեսնէ ամէն շաբաթ (տարին 50 ֆր.)։

Շաբաթօրեակի տարեկան բաժանորդագրութիւնը կ'արժէ, յիսուն ֆրանսական համար, օդային թղթատարով 14 տոլար։

Ով որ կը փափաքի ծանօթանալ «Ազդակ Շաբաթօրեակի» բովանդակութեան, կրնայ դիմել տեղւոյն ներկայացուցիչին եւ առանալ չորս առաջին թիւերը առանց որեւէ յանձնառութեան։

Monsieur KULTCHEYAN
23, Rue Pixérecourt
PARIS (19e)
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿԻ

ՅԵՐԵԿՈՅ - ՊԱՐԱՀԱՆԳԷՍ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱԶԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ
կիրակի, Մարտ 22, ժամը 16էն կէս գիշեր
SALONS GEORGE V, 31 Ave. George V — Paris (8e)
կը նախագահէ ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ
Մասնակցութեամբ
ՆԱԻԱՍԱՐԴ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ եւ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՈՒՏԱՀԱՐ ՀԱՄԲԱՐԻ
ELECTION MISS CROIX ROUGE
Orchestres Rytmens Bluées et les Mamboséros
MAURICE VARTIVANIAN
Պար՝ հայկական եւ եւրոպական երաժշտութիւնով
Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ
Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով՝ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝ ելիզէ 67–03։ Վերապահուած սեղանները ժամը 20էն ետք եթէ չզբաւուին ուրիշներու կը տրուին։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝
ՄԱՅԻՍ 5-ԷՆ 19
Մեկնում փարիզէն Մայիս 5ի առաւօտուն, ժամանում Մոսկուա եւ տեղափոխում՝ պանդոկը։
Յաջորդ օրը՝ պտոյտ Կրեմլին, կարմիր Հրապարակը։ Երեկոյ մեկնում Երեւան։
Երեւան՝ Արմենիա պանդոկը (նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք եւ գիշերում փանսիոն ֆոմփլէք)
ԵՐԿՐՈՐԴ ՕՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ 14-ՐԴ ՕՐԸ
Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ՋՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՈՒԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳԱՌՆԻ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն։ Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները։
15րդ օրը՝ վերադարձ դէպի Փարիզ Մոսկուայի ճամբով։
ԳԻՆ 2100 ՖՐԱՆՔ
Renseignements et inscriptions
SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES
102, Rue de la République
les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
եւ «Ռուբէն Ուսանողականխումբի կազմակերպութեամբ
ԳԻՆԵՋՕՆ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18 Ի ԱՌԹԻԻ
Մարտ 8ին, կիրակի, կէսօրէն յետոյ ժամը 4ին
« Հայ Մշակոյթի Տան» Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին մէջ
Կը խօսի Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՍԱՋԱՃԵԱՆ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
կիրակի, Մարտ 8ին ժամը 16ին
ԱՐՏԱՇԷՍ ԻՇԽԱՆ (Հայկ. անկախութիւն Մակեդոնակ. տիրապետութենէն)
KNOCK — de JULES ROMAINS (deuxième acte)
ԵՐԵՔ ՍԱՏԱՆԱՆԵՐ (երգախաղ), երաժշտութիւն Գ. ԵԱՆՊԼԿԵԱՆԻ
ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ (դրուագները)
ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ
39ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ
կազմակերպուած Արենոյշներուն, Արիներուն, Գայլիկներուն և Թեւիկներուն կողմէ
Կիրակի Մարտ 8, կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint Dominique, Paris (7e) (Métro : Invalides)
ՅԱՏՏԱԳԻՐ
Արենոյշները կը ներկայացնեն՝ Արշաւը եւ բանակումի կեանքը
Հայկական պարեր եւ երգեր
Թեւիկները եւ Գայլիկները կը ներկայացնեն խաղեր, զուարճներ եւ պարեր
Սկաուտական նուագախումբը
Հայերէն ներկայացում սկաուտներու եւ Արենոյշներու կողմէ։
Սկաուտական տոդանցք
Պիտի կարդացուի Լէյտի Պէյտըն Բաուլի ուղերձը, Հայ Արիներու Միութեան։
ՄՈՒՏՔ 8 ՖՐԱՆՔ
ՊԻՒՖԷ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆ.	Վեցամսեայ 50 ֆ.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ԿԻՐԱԿԻ
8
ՄԱՐՏ
DIMANCHE
8 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.759

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.759

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Բ.

Վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ յամառ պայքար կը մղէ իր հակառակորդներուն դէմ: Առաջինը Պատուոյ Ատեան մը կազմած է դատելու համար այն 41 երեսփոխանները, որոնք Խորհրդարանին մէջ հակառակ քուէ տուեր էին կառավարութեան, պատճառ դառնալով անոր տապալման: Ենթականները հեռագիր ուղղած էին Ատեանի նախագահին՝ առարկած են, որ Պատուոյ Ատեանը իրաւական եւ օրինական հանգամանք չունի, հետեւաբար կը մերժեն զայն եւ հարկ չեն տեսներ ի-րենց պաշտպանողականը ղրկելու:

Հակառակ ամէն կողմէ իրեն դէմ ուղղուած յարձակումներուն, վարչապետ Տէմիրէլ կը շարունակէ տեղի չտալ: Կը մերժէ Հալքի հետ խառն դաշինք կազմել: Կը նախընտրէ Խորհրդարանը լուծել եւ նոր ընտրութեանց ձեռնարկել, եթէ հարկ եղած կառավարութիւնը: Կը ջանայ վերահաստատել Ատալէթի միասնականութիւնը: Կը յորդորէ սպասել մինչեւ հուսակցութեան յառաջիկայ Ընդհ. ժողովը, որ տեղի պիտի ունենայ քանի մը ամիսէն: Ամէնէն մեծ դժբախտութիւնն այն է որ, կ'ըսէ, Ատալէթը դինքը փոխարինելիք ընդդիմադիր մը չունի: Անոնք որ քանի մը ամիս առաջ կը յայտնէին, որ կապուած էին իրենց առաջնորդին, հիմա կ'ըսեն թէ խնդիրը կը լուծուի, եթէ Տէմիրէլը երթայ, դիտել կուտայ իր ցաւով: Ու կ'աւելցնէ թէ ոչ ոք իրաւունք ունի ուժանակ դնելու կուսակցութեան հիմերուն վրայ:

Մինչ Ատալէթի ծոցին մէջ պառակտումը կը շարունակուի եւ զուր փորձեր կը կատարուին հաշտեցնելու Պիլկիճի կուսակիցները — (Քուշադրի 72ներն ու 41 երեսփոխանները) — եւ վարչապետը, Հալքի կուսակցապետ Իսմէթ Ինէօնիւ ապահովանք կը հնչեցնէ, յայտարարելով, որ կացութիւնը վատթարած է եւ ծանրակիր դարձած դլեզ անցնելով նախարարական տաղնապի սահմանները: Ու կ'աւելցնէ.

«Մութ հաւանականութիւններ կան թէ՛ ներքին եւ թէ արտաքին ճակատներու վրայ եւ կրնան ստեղծել ծանր բարդութիւններ: Կառավարութեան կազմութեան հարցը կը ձգձգուի ապօրինի մէջոցներով: Սակարկութիւնները կը կատարուին երեսփոխաններու հետ: Առ ոչինչ կը համարուի հանրային կարծիքը, ազդեցութիւններու չարաչար չահագործումով: Կայ աւելի մեծ դժբախտութիւն մը, — տնտեսական եւ ելմտական տագնապը, որ քաղաքականէն աւելի վրդովիչ է եւ պետական վարչութիւնը կը տանի դժնդակ ճամբաներու»:

Մեր աղուէսը տագնապը փարատելու համար իրրեւ միակ միջոց կ'առաջարկէ հրապարակէն քշել Սիւլէյման Տէմիրէլն ու Արտաքին նախարար Ջաղլայանկիլը եւ առանց այդ երկուքին կազմել ատաղեակական նոր կառավարութիւն մը, զոր ոչ ոք կը խորհի տապալել եւ երկիրը անդէն թողուլ, երբ լուրջ զրպարտաճառներ չկան: Ցորչափ գործի դլուխ կը մըննան այդ երկուքը, ներքին եւ արտաքին բոլոր մութ խնդիրները դատապարտուած են յանգահատեցնող արդիւնքի մը յանդելու:

Ինէօնիւ կ'ամբաստանէ վարչապետն ու Ջաղլայանկիլը ներքին եւ արտաքին, քաղաքական եւ բարոյական, ելմտական եւ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Իսրայէլեան ուժերը եօթը ժամ տեւող դործողութեան մը ձեռնարկեցին առջի օր, Մեռեալ ծովի չրջափիճին մէջ: Ցանկարծակի կերպով սահմանը անցնելէ եւք դրաւման տակ պահեցին Մէյն Զահրայի հովիտը, որ Պաղեստինցի արձակադէն-ներու կայան մըն է՝ դէպի Իսրայէլ ի-րենց մուտքի ճամբուն վրայ: Կռիւներու ընթացքին սպաննուեցան քանի մը արձակադէնները, զերի բռնուեցան ուրիշներ եւ բազմաթիւ զէնքեր, որոնց մէջ փոքր նաւակներ:

Իսրայէլեան չրջանակները այս գործողութիւնը «նախազդուշական» քայլ մը կը նկատեն: Արդարեւ, պինուորականները մտահոգուած են, որ եղանակի բարելաւումին հետեւանքով, Պաղեստինցիները, ինչպէս ամէն ամառ, այս անդամ եւս խափանարարական լայն գործողութիւն-ներ կատարեն դրաւեալ չրջաններու մէջ:

Պաղեստինցիները սկսան հեռանալ Հաբաւային Լիբանանէն, ինչպէս հաղորդուած էր լուրը առջի օր: Այսուհան-դերձ, ազատագրական ճակատի կեդրո-նատեղին հերքեց, թէ այդ «պարպումը» կը կատարուի իրրեւ հետեւանք Թել Ավիվի սպառնալիքին: Այդ ուժերը սահ-մանուած էին հեռանալու եւ հաստատուելու Ցորդանան: Այս է տրուած պաշտօնական բացատրութիւնը:

Իսրայէլի Պաշտպանութեան նախարա-րը՝ Զօր. Տայեան, իսրայէլեան Խորհըր-դարանին ներկայացուց Պաղեստինցինե-րու կրած վնասներու հաշուեկչիռը՝ 1969ին: Համաձայն զօրավարին՝ 586 Ա-րաբներ սպաննուած են, 2600 հոգի ձեր-բակալուած են: Հազար թեթեւ զէնքեր, նոյնքան թիւով ականներ եւ հարիւրի չափ պազուքաներ դրաւուած են, առանց հաշուելու կարեւոր քանակութեամբ ռազ-մամթերքի դրաւումը: Տայեան վստա-հեցուց, որ Պաղեստինցիները անցեալ տարի կորսնցուցած են իրենց ուժին 86 տոկոսը:

Աւելցնենք նաեւ որ իսրայէլեան օդու-ժը քանի մը առիթներով ռմբակոծեց Սուէզի եզիպտական դիրքերը: Տամիէթ քաղաքին մօտ քանդեց ռատարի կայան մը: Համաձայն Թել Ավիվի՝ եզիպտական երկու Միկ-21 օդանաւեր զոհուած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏՕՆԱԿԱՆ յաւելեալ օրեր նշանակուե-ցան Նախարարաց Խորհուրդին կողմէ: Ասոնք են՝ Շաբաթ, Մայիս 2, երկու-չաբթի Յուլիս 13 եւ Շաբաթ Դեկտեմ-բեր 26:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՓՈՄՓԻՏՈՒ ձայնպատկե-րասփիւռէն պիտի խօսի Հինգշաբթի Մարտ 12ին: Հարցազրոյցը պիտի ընէ՝ «Ֆրանս-Սուար»էն Սերժ Մաֆէռ:

ՏԷՄԻՐԷԼ կազմեց նոր Դահլիճը որ յար եւ նման է նախորդին: Խորհրդարա-նին պիտի ներկայանայ Երկուշաբթի օր եւ վստահութեան քուէն ստանայ, հաւա-նաբար, Շաբաթ վերջ:

ՄԻՋԱԴԻՊԵՐԸ չարունակուեցան Ուր-բաթ օր ուսանողական կարգ մը օջախ-ներու մէջ: Ծանր բախումներ տեղի ու-նեցան իրաւաբանութեան եւ տնտեսական լսարանը (Ռիւ տ'Ասաս), ուր 10-12 վիրաւոր կար: Բախումները տեղի ունեցան ծայրայեղ-ձախ տարրերու միջեւ: Նանթէռի դէպքերուն հետեւանքով, նիւթական վը-նասները կը հասնին 52 միլիոն հին ֆրանքի: Ուրբաթ օրուան Նանթէռի ցոյ-ցը որ արտօնուած էր կառավարութեան կողմէ, ոչ մէկ միջադէպի առիթ տուաւ: Սէն Լազարի կայարանը հանրաժողովի թատերարեմի վերածուած էր Ուրբաթ իրիկուն, ուր ուսանողները իրենց հոգե-րը կը փորձէին բացատրել ժողովուրդին:

ՊԵԼԺԻՈՑ Ֆապիոլա թաղուհին փարիզ եկած է եւ այցելած Ֆլաման արուեստի ցուցահանդէսը: Շաբաթ ցերեկ հիւրն էր Հանրապետութեան նախագահին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԿԱԴ. Կ. ՄԵԼԻՔ ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Անուանի բանասէրին թաղումը կա-տարուած է փետրուար 26ին, մայրաքա-ղաքին պանթէոնին մէջ: Ակադեմականին դագաղը նախ դետեղուած է Գիտութիւն-ներու Ակադեմիայի դահլիճին մէջ, ուր պատուոյ պահակ կեցած են Բ. Մուրատեան, Ն. Յարութիւնեան եւ ուրիշներ: Գերեզմանատան մէջ խօսած են Գ. Դաւթեան (քարտուղար Գիտութիւններու Ա-կադեմիայի), Բ. Առաքելեան, Էդ. Ա-ղայեան, Ա. Սարգսեան եւ Ս. Արեւշատեան:

— Այսօր մենք հրաժեշտ կուտանք դիտնական մեծ դէմքի մը, — ըսած է իր դամբանականին մէջ ակադ. Գ. Դաւթեան, — Կ. Մելիք-Օհանջանեանի դրչին կը պատկանին հայ ժողովրդական բա-նահիւսութեան, հին դրականութեան, պատմութեան, արեւելագիտութեան, բը-նագրագիտութեան վերաբերեալ տաս-նեակ մնայուն աշխատութիւններ: Ան արեւելագիտութեան հիմնադիրը եղաւ Հայաստանի մէջ:

Ա ԼԱ ԹՈՒՐՔԱ ՈՃԻՐ

Պոլսոյ թերթերը արձագանգ կր հան-դիսանան նողկալի ոճիրի մը, հետեւեալ մանրամասնութիւնները տալով.—

Նողկալի եւ ընդվզեցուցիչ ոճիր մը դործուեցաւ երէկ իրիկուն, Փանկալթի, Եունուսպէյ փողոց, թիւ 22 տան մէջ, ուր կը բնակէր 82 տարեկան կոյս աղջիկ մը հայ կաթոլիկ Իղնաթ Անտոնեան: Ոճրադործն է երկաթադործի 15 տարե-աչկերտ մը, Հասան Մրըզ, որ նախ ան-պատուած է իր մեծ մօրը չափ ծերունի աղջիկը, եւ մատներովը կոկորդը սեղ-մելով խեղդած է զայն:

Իղնաթ Անտոնեան, որ աղջկին էր նախ-կին Ֆրանսական հիւպատոսի մը, օր մը առաջ իրր դող ամբաստանած էր Հասա-նը, որ կ'աշխատէր իր տան դետնայարկի երկաթադործարանին մէջ եւ երբեմն իր տունը կուդար ու կ'երթար, պնակ, դդալ, պատառաքաղ եւայլն ուղելու համար: Ի-դնաթ Անտոնեան քանի մը օր առաջ տե-սած էր թէ իր տունէն առարկաներ գող-ցուած են, զացած էր դանդատիլ Հասանի վարպետին, որ իր խանութէն վռնտած էր Հասանը:

Դեռատի չարադործը, ասկէ դայ-րացած, երէկ իրիկուն դնաց Իղնաթ Ի-նոջ տունը, դուռը զարկաւ եւ ներս խոյա-ցաւ, յարձակեցաւ Օր. Անտոնեանի վր-րայ, որ բնաւ չէր ամուսնացած եւ կը հպարտանար իր կուսութիւնով:

— Դուն պիտ դործէիս հանել տուիր, պոռաց Հասան, պիտ դող ըլլիր, հիմա ես ալ քեզ պիտի անպատուեմ, դուն ալ պի-տի տեսնես:

Հասան բռնի ուժով դոհացուց իր կիր-քը, միւս կողմէ կոկորդը սեղմելով խեղ-դամահ ըրաւ ծերունի օրիորդը, եւ փա-խաւ:

Չարադործը ուշ առեն ձերբակալուե-ցաւ Գասըմփաշայի մէջ, եւ ոստիկանու-թեան ըսաւ.— Ջիս իրր դող ամբաստա-նեց, ես ալ իր կուսութիւնը խլել ուղե-ցի, նպատակս սպաննել չէր, բայց պո-ռալ սկսաւ, կոկորդը սեղմեցի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

3) *Մեկնակէտ ունենալով Երեւանի պալատին որմնանկարները, յօդուածագիրը 2000 տարուան հնութիւն մը կը վերագրէ հայկական նկարչութեան: Փրոֆ. Մառի յայտնաբերած 30 եկեղեցիներուն մէջ գտնուած են խճաքարեր եւ որմնանկարներ. բայց պատմական աղբիւրներու Աղթամարի, Անիի, Դուինի պալատներուն պատերը զարդարուած էին աշխարհիկ նիւթեր ներկայացնող որմնանկար – ներով:*

Մանրանկարչութիւնը մեծ թափ առած է Այրուբենի գիւտէն ետք 5րդ դարուն: Աւետարաններուն դունագարդ մանրանկարները կը ներկայացնեն Յիսուսի կեանքէն դրուագներ նաեւ կենցաղային, թատերական, կրկէսի տեսարանները: Յիշուած են էջմիածնի փղոսկրէ Աւետարանը (989 թ.), աշխարհիկ նիւթեր ներկայացնող առաջին մանրանկարը՝ Աւարայրի ճակատամարտը նկարագարդուած 1482 թուին:

25·000ի մօտ գեղանկարուած մանրանկարներուն մեծ մասը 9–10րդ դարերու անանուն նկարիչներու գործեր՝ կը կրեն հեթանոսական եւ բիւզանդական ազդեցութիւն, բայց մանաւանդ կը յիշատակէ 12–14րդ դարերու Կիլիկեան դպրոցը, նկարիչ Թորոս Ռոսլին, ինչպէս նաեւ Վանի, Աղթամարի (14րդ) դպրոցները, այս վերջիններուն իրապաշտ, առօրեայ կեանքէն պատկերներ ներկայացնող մանրանկարներով;

Բնականաբար այսպիսի համառօտ տեսութեան մը մէջ, մօտ տասը դարերու հայկական գեղանկարչութեան, նկարագրի ճեռագիրներու, մանրանկարներու զեղեցկութեանց եւ զանազան դպրոցներու մասնայատկութեանց վրայ ծանրանալ կարելի չէ, մանաւանդ որ մանրանկարի մը մէջ նրբերանգ գոյներն են որ զգացնել կուտան նկարիչին ինքնատիպ տաղանդը եւ ճաշակը, սակայն աչքի առնելու ունինք նկարչութեան մաս կազմող որմնանկարչութիւնը, որմէ թէեւ պատուիկներ միայն հասած են մեզի, սակայն 10րդ դարուն նկարչութեան արուեստի փայլուն գործեր են Աղթամարի, Տաթեւի եւ աւելի ուշ Հոնենցի եկեղեցիին որմնանկարները, այս վերջիններս թէեւ վրացական արձանագրութիւններ կը կրեն, բայց հայ արուեստագէտներու կողմէ նկարուած: Ըստ Ստ. Օրբելեանի, Սիւնիքի եկեղեցիներուն մեծ մասը, չքեղ նկարներով զարդարուած էին:

4) Շատ կարճ յօդուած մը նուիրուած է զարդարուեստներու կամ մանրարուեստներու (Անտէոռաթիփ): Հին դարերէ ի վեր Հայերը վարպետ են եղած մետաղաշինութեան մէջ կ'ըսէ յօդուածագիրը եւ կը յիշէ Ք. Ա. երկրորդ հազարամեակին կիլոկովականի մէջ գըտնուած ոսկիէ եւ արծաթէ իրեղէնները, որոնք կը վկայեն զրուագումի զարգացած արհեստը:

Մեսոպի վրայ աշխատանքը մեծ թափով յառաջ տարուած է ինչպէս կը հաստատեն անագէ եւ զրոմուած արծաթէ առարկաները որոնք մասնաւորապէս 17րդ – 18րդ դարերու գործեր են: Բրուտագործութիւնը նմանապէս մեծ ծաւալում գտած է երկրաչափական եւ ոճաւորուած կենդանիներու զծագրութիւն – ներով:

Որքան որ պիտենք հայկական մանր արուեստներու նուիրուած ամբողջական եւ առանձին հատորներ Ֆրանսերէն լեզուով չեն երեւցած, բացի մենագրութիւններէ եւ մասնակի ուսումնասիրութիւն – ներէ՝ արուեստի զիրքերու եւ ուսում – նասիրութիւններու մէջ:

Փրոֆ. Մառի եւ Օրբելիի պեղումները Անիի մէջ, ինչպէս նաեւ վերջին տաս – նամեակներու ընթացքին Դուինի, Անիի, Բերդի, Գառնիի պեղումները Հայաստանի մէջ, եկան մանր արուեստներու վերաբերեալ (երկաթագործութիւն, պղինձա – ձագործութիւն, ոսկերչութիւն, կաշի – գործութիւն, խեցագործութիւն) հարուստ նիւթ հայթայթել Երեւանի թան – գարաններուն:

Բարեբախտաբար մեր ձեռքն են հասած նաեւ 11րդ դարէն սկսեալ, արծաթէ քանդակազարդ Աւետարաններու կողքեր, մասունքի պահարաններ, արծաթէ տուփեր, եռափեղկ սրբութիւններ զրուագուած եւ ոսկեզրուած որոնք մանր արուեստները ներկայացնող ոսկերչութեան զեղեցիկ եւ նրբարուեստ նմոյշներ են գործուած՝ Կիլիկիոյ եւ մայր Հայաստանի մէջ: Էջմիածնի թանգարանը չատ հարուստ է բազմատեսակ թանկագին իրե – ղէններով:

5) Վերջին գլուխը նուիրուած է գորգերուն: Ճանչցուած ամենահին նմոյշները կ'ըսէ յօդուածագիրը 13–18րդ դարերու սկիզբները գործուած են, ոմանք չատ թանկագին:

Հին ժամանակներէ ի վեր, հայկական արտադրութիւնները անուանի են եղած իրենց նուրբ գործուածքներով: Պարսկական եւ թրքական արքունի գործարան – ներուն մէջ չատ փնտռուած էին հայ արհեստաւորները: Կը բերէ Մարկօ Փոլոյի վկայութիւնը: Այսուհանդերձ քիչ բան պիտենք այս երկրին գորգագործութեան արուեստին նկատմամբ: Արեւմուտք ներմուծուած գորգերուն ծագումը դժուար է հաստատել եւ կը յիշէ Լեհատանի Սիկոմոնա Գ. թագաւորին պարագան որ 1604ին հայ գորգավաճառէ մը գնած էր Մէջին Արեւելքի գորգեր մեծ թիւով, որոնց մէկ մասը կը գտնուի այժմ Միւնիխի թանգարանը:

Հայկական գորգերը ունենալով հան – դերձ իրենց յատկանշական գիծերը, գերժուար է զուտ հայկական ոճ մը բնութագրել, որովհետեւ Հայերը միշտ յարաբերութեանց մէջ են եղած Պարսկաստանի եւ Փոքր Ասիոյ ժողովուրդներուն հետ, սակայն հակառակ մեր ծանօթութիւններուն անբաւարարութեանց, կ'ուզենք յօդուածագիրը, կրնանք հաստատակաց գիծեր գտնել զանազան շրջաններուն գործուած գորգերու մէջ, ինչպէս հայկական վիշապները 16րդ դարուն, որուն մէկ օրինակը Պերլինի Տահլէմ թանգարանին մէջ:

Արդարեւ մեր ծանօթութիւնները սահմանափակ են գորգագործութեան մասին: Ջանալու ուսումնասիրութիւններէ քա – զելով կրնանք հետեւցնել թէ արաբական աղբիւրները մեծ հիացումով կը խօսին հայկական գորգերու մասին որոնք ա – րար խալիֆաներու ըրկուած մեծարժէք նուէրներուն եւ տարեկան տուրքերուն մաս կը կազմէին:

Ըստ հայ մանագէտներու, ամենահին ճանչցուած գորգը, գործուած 1202ին, կը գտնուի Վիեննայի մէջ: 14րդ դարու վերջերը կ'երեւին վիշապագարդ գորգե – րը: «Անահիտ» անունը կրող գորգը, վիշապի եւ արծիւի պատկերներով, գործուած է 1330ին, իսկ Լոնտոնի Ալպէռ եւ Վիքթորիա թանգարանին գորգը կը կրէ «Գոհարիկ» անունը, գործուած 1680ին: Վիշապի գորգեր կան Պերլինի թանգարանին մէջ որոնցմէ մէկը նկարիչ Վէնեցիանօ վերարտադրած է Սիէնայի քաղաքին հիւանդանոցին՝ որմնանկարներուն վրայ: Ըստ հայ մանագէտներու, 13րդ դարու գործ կը համարուի:

Թէեւ Հայաստանէն դուրս, զանազան քաղաքներու մէջ հայկական գործեր պատրաստուած են հայ վարպետներու ձեռքով, բայց Հայերը մասնաւորապէս նպաստած են Պարսկաստանի գորգագործութեան զարգացման: Շահ Աբբաս 17րդ դարուն, հայ արհեստաւորներ եւ գործարուեստներ բերած տարած է Սպահան:

Հայկական գորգի գունաւոր նմոյշ մը 17րդ դարէն, ոճաւորուած վիշապներով, կը զարդարէ բնագրին վերջին էջը: Արագ ակնարկ մը միւս գունաւոր լուսանկարներուն որոնք կը ներկայացնեն էջմիածնի, Հռիփսիմէի, Անիի մայր եկեղեցիին, Աղթամարի, Ամուղամբիցի եկեղեցիները իրենց յատակագիծերով: Քանդակազարդ ծութեան նմոյշ՝ Աղթամարի մէկ քանդակը եւ 12րդ դարէն՝ Իսկուհի անունով անծանօթ թագուհիի մը գլուխը՝ դուրկ հայկական դիմագիծէ (հայկական թանգարան, Փարիզ), կը տարակուսինք որ հայ արուեստի գործ մը ըլլայ: Էջմիածնի 5–7րդ դարերու պատկանող քարակոթողը որ կը զարդարէ նաեւ «Լէ Միւզ»ի արտաքին կողքը, իր գործագրութեամբ նեցայ, առանց որեւէ դիտողութեան: Ուրիշ մը տեղս ապահովաբար այդպէս պիտի չվարուէր, պիտի ուզէր գործը հասատատ կապել եւ մանաւանդ օգտուիլ ձեր նեղ դրութենէն, որովհետեւ թէեւ այդ հապճեպ ամուսնութեան բուն պատճառը եղբօրս իմացայ, այսուհանդերձ ինքզինքը նիդ ստիպուած կը նկատէիք աղջիկնիդ տալու: Ես ապուշ մը չեմ եւ շատ դիւրաւ կը տեսնեմ կամ կը զուշակեմ ամէն բան: Ինչ որ է, հակառակ այդ ամենուն՝ ես իմ պարտութիւնս պահեցի, կատարեալ ճշդիմէնի մը պէս վարուեցայ, ասոր հակառակը կրնա՞ք պնդել:

Վաճառականը ստիպուած՝ ակամայ ղլխովը ժխտական պատասխան մը տուաւ:

— Ձեր խոհականութեան վրայ վստահելով կը կարծէի որ անշուշտ դուք ինքնին պիտի մատնէք եւ ամուսնութենէն եղբը պէտք եղած կարզադրութիւնները ընէք: Արդ, ամիսը անցաւ ահա եւ ձեր կողմէ դեռ բան մը չըրիք:

— Բայց ի՞նչ կ'ուզէիր որ ընէի, ղրկեց Բարսեղ էֆէնտի:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

ՕՖԵԼԻԱ ՋԱՆԵԱՆ-ՔՐՄՈՅԱՆ

(1900–1970)

Ինչպէս դրեցինք, Յունուար 12ին Պոսթընի մէջ իր մահկանացուն կնքեց Տիկին Օֆելիա Քրմոյեան, ծնեալ Ջանեան: Իր մէկ երեք օր վերջ, Յունուար 15ին Լոս Անճելէսի մէջ իր աչքերը յաւիտենութեան կը փակէր Տիկին Էլլէն Բիւզանդ: Տարօրինակ ճակատագիրը եւ զարմանալի ողբերգութիւն: Կեանքի մէջ մաերիմներ ու բախտակից, մահուան մէջ եւս իրարու պիտի հետեւէին այս երկու զաղափարական կիները: Զիրար ճանչցեր էին Թիֆլիզի Յովնանեան Օրիորդաց վարժարանի յարկին տակ: Ցետոյ, Հայաստան, Փարիզ, Հուսկ ուրեմն Ամերիկա ջերմ բարեկամութեամբ պիտի կապուէին իրարու հետ, լծուելով հանրային նոյն աշխատանքներուն:

Ողբացեալ Օֆելիա Քրմոյեան ծնած էր 1900ին՝ Գաղթեան դաւառի Ջանեան ծանօթ նախնական արուեստի դրշմ կը կրէ թէեւ, սակայն ծալապատիկ նստած Աստուածամօր եւ դինքը չրջապատող պատկերներուն ոճը ուշ ժամանակի գործ մը ենթադրել կուտան: Աղթամարի խաչքարը՝ հայկական խաչքարերը յատկանշող քանդակազարդ բարձր արուեստը ցայտուն կերպով չի յայտնաբերեր:

Հայ մանրանկարչութեան նմոյշներէն՝ Մլքէ թագուհիին (10–11) չքեղ Աւետարանին՝ Աստուածամօր վերափոխման մանրանկարը եւ Շանթիլլիի թանգարանին խորանի զարդարանք մը աւելի ուշ ժամանակի գործ են:

Վերջապէս մանր արուեստներու մաս կազմող երեք զեղեցիկ իրեղէններ փաթիլի հայկական թանգարանէն, կուգան ամբողջացնել չարքը այս լուսանկարներուն:

Գեղարուեստասէր ընթերցողը հետաքրքրութեամբ պիտի դարձնէ Համայնդիտարանին զեղազարդ լուսանկարներով էջերը, ուր կ'արտացոլան հայ ժողովուրդին բազմադարեան ներունդներու ստեղծագործ ուժը եւ տաղանդը:

Դարերու ընթացքին, յաճախադէպ պատերազմներու արհաւիրքներէն հոգիս սթափած՝ հայ չինարար ձեռքը, ոգեկոչուած հաւատքի եւ արուեստի բոցավառ չունչով, վեր կը բարձրացնէ փոքր բայց հնարագիւտ, դողտրիկ շինութիւններ, կը քանդակազարդէ քարակոյտեր, կը նկարազարդէ մատաղաթերթեր որոնցմէ ոմանք դեռ երէկ անյայտ, այսօր երբ հնախոյզներու անխոնջ պրպտումներուն չնորհիւ, դարերու կուտակուած փոշիներէն լոյս աշխարհ կուգան, իրենց վրայ կը հրաւիրեն հիացումով, հնադէտներու սրտաոես եւ խուզարկող նայուածքները:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(62 – Շար.)

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

Եւ Վահան ոտքի ելլելով՝ մնաս բարով ըսաւ վաճառականին ու դուրս ելաւ դրասենեակէն:

— Ախ՛ղճ տղայ, մըմնջեց Բարսեղ էֆէնտի երբ առանձին մնաց, որչա՛փ կը սիրէ եղեր Զարուհին եւ որչափ լաւ պիտի ըլլար եթէ իրարու հետ ամուսնանային... եթէ դիտնայի որ այսպէս չուտով պիտի կրնայ փախչիլ ու դալ ու երթալ Եւրոպա հաստատուիլ, թերեւս տարբեր կարզադրութիւն մը կ'ընէինք... բայց ափսո՛ս, ալ անօգուտ է, եղածը եղած է:

Եւ վաճառականը խորին մտածութեան մը մէջ թագուեցաւ:

Արդարեւ ընտանեկան հոգեր դինքը հետզհետէ կ'ընկճէին: Իր փեսան՝ Լեւոն Կապարեան, հազիւ ամուսնացած, անտանելի դառնալ կը սկսէր:

Երբ առաջին անգամ իրեն առաջարկած էին Զարուհիին հետ ամուսնանալ՝ խանդավառութեամբ ընդունած էր, թէեւ զարմանալով այդ անակնկալ առաջարկութեան վրայ, որուն ներքին պատճառները նախ չէր կրցած զուշակել:

Բարսեղ էֆէնտի որոշած էր որ օժիտ պիտի չտար աղջկանը, այլ Լեւոնը տունփեսայ պիտի առնէր եւ միեւնոյն տանն անոր պիտի օգնէր իր ասպարէզին մէջ: Երիտասարդը այս առաջարկը ընդունած էր զործը չխանգարելու եւ միեւնոյն տանն ինքզինքը անշահախնդիր ցոյց տալու համար:

— Մէյ մը աղջիկը առնեմ՝ յետոյ դիւրին է ամէն բան, մտածած էր:

Ամուսնութենէն ետք խմացած էր թէ ինչ պարագաներու տակ եւ այնքան ա – ճապարանքով զինքը ամուսնացուցած էին Զարուհիի հետ եւ այն տանն մտածած էր թէ որքան կրնար օգտուիլ իր ներկայ վիճակէն:

Իր ամուսնութենէն զրեթէ երկու չաբաթ ետքը արդէն սկսած էր պահանջկոտ դառնալ, իբրեւ բացարձակ տէր վարուիլ տան մէջ եւ ամէնուն հասկցնել թէ իրենց փրկիչը եղած էր Զարուհիին հետ ամուսնանալով:

Այս ընթացքը անտանելի էր վաճառականին համար, բայց խեղճը կը համբերէր:

Ու հիմա վահանին մեկնումէն ետքը, բոլոր այս ընտանեկան խնդիրներուն վերջ կը մտածէր դառնութեամբ:

Ցանկարծ դուռը զարկին:

— Մտէք, ըսաւ վաճառականը իր մտածումներէն սթափելով:

Դուռը բացուեցաւ եւ Լեւոն երեւցաւ՝ մանրմասն բարեւ մը տալէ ետքը՝ թիկնաթոռի մը մէջ նստաւ եւ ըսաւ.

— Բարսեղ էֆէնտի, կը փափաքիմ ձեզի հետ քիչ մը առանձնական խօսիլ:

— Խօսէ տեսնենք, պատասխանեց վաճառականը դժգոհ կերպարանքով մը:

— Կարծեմ տանը եկաւ որպէսզի վերջնական կարզադրութիւն մը ընենք, չարունակեց երիտասարդը:

— Ինչի՞ մասին...

— Իմ վիճակիս մասին:

— Ձեր վիճակը ի՞նչ ունի որ, հարցուց վաճառականը:

— Իմ վիճակս պարզապէս անտանելի է ու այսպէս չի կրնար չարունակել:

— Կ'ապաչեմ բացատրեցէք ձեր մտքը:

— Շատ լաւ կը հասկնաք ինչ որ ըսել կ'ուզեմ... նախ յիշեցէք, Բարսեղ էֆէնտի, որ դուք եկաք դիս դատք եւ ստիպեցիք որ ձեր աղջկան հետ ամուսնանամ:

— Այդ խօսքերուն ի՞նչ տեղը կայ հիմա:

— Համբերեցէք եւ պիտի տեսնէք: Եւ դիտէք թէ որքան ազնուութեամբ վարուեցայ դրամօժիտի եւայլն խօսք բերանս չառի եւ ձեր առաջարկութիւնը ընդունեցայ, որովհետեւ ես կը սիրէի Զարուհին եւ կ'ուզէի որ ան ալ ինծի պատկանի:

— Ներողութիւն կ'ուզեմ, ընդհատեց վաճառականը, բայց ես ալ ձեզի հետ քիչ մը առանձնական խօսիլ ունիմ:

— Ներողութիւն կ'ուզեմ, ընդհատեց վաճառականը, բայց ես ալ ձեզի հետ քիչ մը առանձնական խօսիլ ունիմ:

— Ներողութիւն կ'ուզեմ, ընդհատեց վաճառականը, բայց ես ալ ձեզի հետ քիչ մը առանձնական խօսիլ ունիմ:

զոկ ընտանիքին մէջ: Զոկերու հայրենի– քին կեդրոնն է Ադուլիս, որ չրջապատ – ուած է մօտ երեսուն հայկական գիւղե – րով: Ներկայիս Նախիջեւանէն արեւելք, մէկ եւ կէս գոնուի Նախիջեւանէն արեւելք, լեռնաշղթայի լանջերուն: Գողթան գա – ւառի գաւակ էին Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադիրներէն Քրիստափոր, Ռոստոմ եւ այլ ականաւոր դէմքեր, որոնք դեր մը կատարած են ազգային կեանքի մէջ:

Ջանեան ընտանիքը փոխադրուած էր Թիֆլիզ առեւտրական գործով: Օֆելիա իր կրթութիւնը ստացած է Յովնանեան վարժարանին մէջ, ուր աշակերտուհի – ները կը դասախարակուէին իբրեւ ապա – գայ ուսուցչուհիներ հայ գպրոցներու: Աշակերտութեան չրջանին արձակուրդի ամիսներուն եւ չաբթուան հանդիստի օ – րերուն կը հետեւէր դիմութեան քոյր դառնալու դասընթացքին: Պատերազմի տարիներուն ա՛նքան պէտք կար երիտա – սարդ աղջիկներու օժանդակութեան: Օ – ֆելիա աշխատանքի կը լծուի Թիֆլիզի հիւանդանոցներուն եւ որբանոցներուն մէջ:

1920 Յունիսին աւարտելով Յովնանեան վարժարանը կը փոխադրուի Երեւան, ուր Աթոլեան փողոցի մէկ հիւանդանոցին մէջ կը ծառայէ իբրեւ դիմուհեան քոյր:

Նոյեմբեր 18ին կ'ամուսնանայ յայտնի դաշնակցական գործիչ Կարնեցի Վահագն Քրմոյեանի հետ: Դժնդակ օրեր էին Հա – յաստանի համար: Դեկտեմբեր 2ին կը հաստատուի խորհրդային վարչաձեւ: Նորեկ իշխանութիւնը կը ձերբակալէ ու կը բանտարկէ բոլոր յայտնի դաշնակցա – կանները: Քրմոյեան ժամանակ մը փա – խըստական՝ կը յաջողի անցնիլ Թիֆլիզ, ուր չուտով իրեն կը միանայ կինը, որուն մայրը կը մահանայ չատ չանցած: Ըն – կեր Վահագն պարբերական անցագիր մը ձարելով կը մեկնի Պոլիս: Օֆելիա մաս – նաւոր դասեր կուտայ Թիֆլիզի մէջ՝ ապ – րելու համար:

Ութ ամիս վերջ Օֆելիա եւ իր նորա – ծինը՝ Գուրգէն՝ կը յաջողին փոխադրուիլ Պոլիս, ուր նոր տուն–տեղ կը կազմեն եւ քանի մը տարի երջանիկ կեանք մը կ'ապ – րին, բոլորուած «Ճակատամարտ»ի չուրջ եւ չրջապատուած ընկերներով ու ազգա – կաններով:

1924ին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ժ. Ընդ. Ժողովին մասնակցելու համար փարիզ կուգայ ընկեր Քրմոյեան, ուր քանի մը ամիս վերջ իրեն կը միանան կինն ու երախան: Փարիզի մէջ այր եւ կին աշխատանքի լծուելան ապրուստ ճա – րելու համար: Տնտեսական ծանր կացու – թեան ենթարկուելան:

1927ի աշնան Հ. Յ. Դ. Հիւսիսային Ա – մերիկայի կեդր. կոմիտէի հրաւէրով իբ – րեւ գործիչ Ամերիկա մեկնեցաւ ընկեր Քրմոյեան, փարիզ ձգելով կինն ու զա – ւակը: Ողբացեալ Տիկին Օֆելիա չատ ծանր օրեր ապրեցաւ Ֆրանսայի մէջ, — փարիզ ու պահ մը Մարսէյլ, ամբողջ քանի տարի, մինչեւ որ 1947ին ամուսնոյլ քաղաքացի դառնալով կրցաւ Ամերիկա տանիլ զինքն ու Գուրգէնը:

Փարիզի մէջ Տիկին Քրմոյեան նոյն գործունէութիւն ունեցաւ Ֆրանսա – հայ Կապոյտ Խաչի մէջ, գառնալով Շըր – ջանային Վարչութեան անդամ: Քանի մը տարի վարեց նաեւ օգափոխութեան կայանի տեսչուհիի պաշտօնը:

Ամերիկայի մէջ, նիւթական հոգերէ ա – զատած, աւելի լայն ժամանակ կրցաւ յատկացնել հանրային գործին: Իրրեւ անդամ Հ. Օ. Մ.ի հարաւային Պոստոնի մասնաճիւղին, մասնակցեցաւ պատղա – մաւորական ժողովներու: Իրրեւ գործիչ Հ. Օ. Մ.ի՝ այցելեց մօտիկ կամ հեռա – ւոր գոնագան մասնաճիւղերու, ձեռնհա – սօրէն գլուխ հանելով իրեն յանձնուած պարտականութիւնները: Նոյնիսկ անդա – մակցեցաւ Հ. Օ. Մ.ի կեդրոնական վար – չութեան:

Հայ Օգնութեան Միութեան մէջ իր կատարած աշխատանքին առընթեր նը – ւիրուեցաւ նաեւ կրթական գործին, որ չատ մօտիկ էր իր սրտին: Պոստոնի չըր – ջանին եւ այլ քաղաքներու մէջ հիմնեց հայերէնի դասընթացքներ, պատրաստեց աչակերտական խումբեր, որոնց սորվե – ցուց մայրենի լեզուն: Բազմաթիւ աչա – կերտներ սիրով կատարեցան իրեն եւ դար – ձան սերտ բարեկամներ:

Հայերէնի դասընթացքներու զուգահեռ կազմակերպեց նաեւ թատերական ներ – կայացումներ եւ հանդէսներ, մեծ նուի – րումով: Մասնաւոր յատկութիւն ունէր այդ ճիւղին մէջ եւ իր ղեկավարած ձեւ – նարկները միչտ ջերմ ընդունելութեան արժանացած են: Շատեր իրեն կը դիմէին, իրենց հանդէսները կազմակերպելու հա – մար:

Ծնած էր բարեկեցիկ ընտանիքի մը ծո – ցին մէջ գարուս սկիզբը: Ծագիկ հասա – կին ճաչակած էր պատերազմի գառնու – թիւնները: Ցեղոյ հազիւ ընտանեկան բոյն կազմած՝ քաղաքական վերիվայ – րումներ զինքը զարճուցեր էին զպիա – կան, երկրէ երկիր թափառական, նիւ – թական խիստ դժնդակ պայմաններու տակ: Հետեւ ամուսինէն, երկու տասնեակ տարիներ իր անչափահաս զաւկին հետ տառապած էր, համբերութեամբ տանե – լով իր խաչը:

Անցեալ տարի կը փափաքէր այցելել Հայաստան, անգամ մը եւս տեսնելու հա – մար իր հարազատները ու սիրելիները, սակայն իր առողջական վիճակը թոյլ չտուաւ ճամբորդել: Իրեն տեղ զաւակը դնաց Հայաստան անցեալ Սեպտեմբերին եւ լաւ լուրեր տարաւ իր մօր բոլորի մա – սին:

Ժամանակէ մը ի վեր քայքայուած էր առողջութիւնը: Բժչկական բոլոր խը – նամքները անզօր եղան փրկելու զինքը: Անողոք հիւանդութիւնը վերջ տուաւ իր բազմաչարչար կեանքին: Զինքը ճանչ – ցողներ երբե՛ք պիտի չմոռնան իր քաղցր յիչատակը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՀԱՆԴԷՍ

ՊԵՐԼԻՆ.— Փետրուար 22ի կիրակի օրը տեղի ունեցաւ Սրբոց Վարդանանց զո – րավարաց յիչատակի ոճնը Արեւմտեան Պերլինի Կրունէվալտքիրչէի մատուռին մէջ:

«Տէր կեցո՛ զու զՀայս»ը նուագեց Տի – կին Շուշան Հանըմեան, զոր ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս:

Պ. Ֆրունճեան խօսեցաւ բնաբան առնե – լով՝ «Մահ ոչ–իմացեալ մահ է, մահ ի – մացեալ՝ անմահութիւն է»: Յազկերտ Բ.ի համիրանացման քաղաքականութեան ճամբուն վրայ Հայերը ամէնէն հաստա – տուն կռուանը կը ներկայացնէին քրիս – տոնէութեան մէջ եւ հարկ կը համարէր զանոնք կրօնքով զրպազտ զարճնել, բայց Հայերը Աստուածաչունչի հայերէն թարգմանութեամբ վերջնականապէս կապուած էին քրիստոնէական բարոյա – կան կեանքին եւ յանճն առին անհատա – սար կռուին մէջ մտնել «վասն կրօնի եւ հայրենեաց»:

Բանախօսը ընդգծեց որ նորագոյն վեր – լուծումները կը համոզեն մեզ որ «աչ – խարհագրական դիրքի բերումով» քա – ղաքականութիւնը 1520 տարի առաջ եւ հիմա մեծ դեր ունի հայ ժողովուրդի ճակատագրական ոգորումներուն մէջ, եւ մէջ բերաւ զուգահեռական երեւոյթներ 1915ի Մեծ Եղեռնի պատճառներէն եւ այդ առթիւ յառաջ եկած հերոսամարտ – ներէն՝ ինչպէս են Վասպուրականի, Շա – պին Գարահիսարի, Ուրֆայի, Մուսա լերան եւ այլ անհաւասար կռիւները եւ հայ կանանց պատուախնդրական արարք – ները՝ մինչեւ Եփրատի հոսանքն ի վար նետուիլը...:

Ներկայիս կեանքի զոհաբերութիւն չի պահանջուիր, այլ ազգապահպանում. ա – հա կարզախօսքը նաեւ Վարդանանց ու – ղիով: Հարկ է մեզի աւելի ամուր կառ – չել Հայաստանեայց եկեղեցիին եւ հայ – կական դպրոցին:

Պր. Հ. Պետրոսեան արտասանեց Սբր – ուսնճատեանցի «Թէ հայրենեաց պատկա – ռիր Գողթնի քնարք լռեր են» վարդա – նանց նուիրուած ծանօթ քերթուածը, իսկ Օր. Արմինէ Հանըմեան արտասանեց Վահան Թէքէեանի «Յորհուրդ Վարդա – նանց» եւ «Հայու հոգին» քերթուածները:

Հանդէսին Բ. բաժինը յատկացուած էր հոգեւոր երգերու: Հոգեհանգստեան եր – գերէ եւ ազօթքէ վերջ երգուեցաւ Վար – դանանց յատուկ «Նորահրա՛շ» շարա – կանը:

Միասնական «Հայր մեր»ի երգեցողու – թեամբ վերջ զոաւ այս յիչատակի եւ յարգանքի երկիւղած հանդէսը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Ե. Հ. Ո. Մ.Ի ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՎԵՆԵՏԻԿ (Յառաջ).— Եւրոպայի Հայ Ուս. Միութեան Վենետիկի մասնաճիւղը, իր ընթացիկ աչխատանքներու կարգին, փետրուար 15ին կազմակերպեց դասա – խօսական երեկոյթ մը՝ հայ եւ իտալացի ունկնդիրներու ներկայութեան: «Հա – յաստանն ու Հայերը» նիւթին չուրջ խօ – սեցաւ, իտալերէնով, Վենետիկի Մխի – թարեան Ուխտէն Հ. Յարութիւն Վրդ. Պզտիկեան: Դասախօսութիւնը տեւեց մէկուկէս ժամ, որու ընթացքին ցու – ցադրուեցան նաեւ լուսապատկերներ:

Դասախօսութենէն անմիջապէս ետք հանդիպում մը տեղի ունեցաւ Վենետիկի եւ Փատովայի փոքրաթիւ դաղութին հետ: Դժբախտաբար չատեր կը բացա – կակին: Բայց իրրեւ անդրանիկ հան – դիպում այս ձեռնարկը քաջալերական կընայ նկատուիլ, քանի որ տարիներէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով իրարու մօտ կը հաւաքուէին կարեւոր թիւով ազգայիններ:

Ձեռնարկը տեղի ունեցաւ Փատովայի համալսարանական կեդրոնի դլխաւոր սրահին մէջ:

Պ. ԱԼԵՔՍԱՆ

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ԱԶԱՏՆ ԿՈՄԻՏԱՍ

Գրեց՝

ԵԱՀԱՆ ԵԱՀԵՆՈՒԻ

•

Գոհացում տալու համար մեզի ե – ղած բազմաթիւ դիմումներուն, հեղինակին հաւանութեամբ, Յա – ռաջ որոշեց առանձին պրակով լոյս ընծայել Ազատն Կոմիտասը (հրատա – րակուած «Յառաջ»ի Յունուար 25ի թիւին մէջ, որ սպառած է):

Գրքոյկը հրապարակ կ'ելլէ Մար – տի վերջ եւ ձրի կը տրամադրուի բոլոր փափաքողներուն:

Ամբագրութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

— Իմ ամէնէն մեծ փափաքս էր ձեզ առանձին գտնել, ըսաւ Լեվին:

Իր քաջութիւնը չկորսնցնելու համար առքի կը կենար եւ Քիթթիի երեսը չէր նայեր:

— Մայրիկս հիմա պիտի գայ... երէկ չատ յոգնեցաւ:

Քիթթի կը խօսէր առանց գիտնալու թէ ի՛նչ բառ կ'արտասանէ եւ Լեվինի վրայ կը յառէր իր գգուող ու աղաչաւոր աչ – քերը:

Լեվին անոր նայեցաւ. աղջիկը կար – մըներցաւ եւ լռեց:

— Այսօր ձեզի ըսի թէ չեմ գիտեր որ – քան ատեն պիտի մնամ հոս... եւ թէ այդ բանը ձեզմէ կախուած է:

Քիթթի աւելի խոնարհեց իր գլուխը, առանց գիտնալու թէ ի՛նչ պիտի պատաս – խանէր վերջնական առաջարկութեան:

— Այդ բանը ձեզմէ կախուած է, չա – բունակեց... եկած եմ... եկած եմ... որպէսզի... ձեզմէ խնդրեմ որ իմ կինս ըլլաք:

Չէր գիտեր թէ ի՛նչ կ'ըսէր, բայց կը զգար որ էական բանը արտասանուած էր եւ լռեց ու մանկատի աղջկան նայեցաւ:

Քիթթի զժուարաւ չունչ առաւ, ա – ռանց աչքերը անոր վրայ վերցնելու: Հո – գեկան վերացումի մը մէջ էր եւ երջան – կութեամբ կ'ողողուէր: Չէր սպասեր որ Լեվինի սիրային յայտարարութիւնը այսպիսի տպաւորութիւն մը ընէր իր վրայ: Այս զգացումը վայրկեան մը մի – այն տեւեց, Վրոնսքին յիչեց:

Լեվինի վրայ յառեց իր պայծառ ու ան – կեղծ աչքերը եւ անոր դէմքին յուսահատ արտայայտութիւնը նչմարելով, չտապով պատասխանեց.

— Այդ բանը չի կրնար ըլլալ, այդ բանը չի կրնար ըլլալ... ներեցէք ինծի:

Վայրկեան մը առաջ իրեն կը թուէր թէ Լեվին չատ մօտ էր իրեն ու իր կեան – քին համար անհրաժեչտ եւ ահա յան – կարծ իրեն օտար մը կը թուէր ու իրմէ հեռու, չատ հեռու...

— Ուրիչ կերպ չէ՞ր կրնար ըլլալ, ը – սաւ Լեվին, առանց աչքերը անոր վրայ դարձնելու:

Ցեղոյ բարեւեց եւ ուղեց երթալ:

Թ.

Նոյն րոպէին իչխանուհին ներս մտաւ: Երբ զանոնք առանձին տեսաւ եւ անոնց տակնուվրայ եղած դիմագիծները նչմա – րեց, չուարեցաւ: Լեվին դայն ողջունեց առանց խօսելու:

Քիթթի լուռ մնաց եւ աչքերը վեր չա – ռաւ:

Լեվին ուղեց առքի ելլել, բայց իչխա – նուհին իրեն խօսք ուղղեց եւ միեւնոյն տեն ուրիչ տիկին մը եկաւ, որուն կը հետեւէր վինուորական մը:

— Վրոնսքին ըլլալու է, խորհեցաւ Լեվին:

Համոզուելու համար նայեցաւ Քիթ – թիի, որ արդէն ճանչցած էր վինուորա – կանը:

Լեվին նչմարեց որ մանկատի աղջկան աչքերը ակամայ վառեցան եւ հասկցաւ որ այդ մարդը կը սիրէր եւ հասկցաւ այնքան վատահօրէն որ իրը թէ իրեն ը – սած ըլլար:

— Բայց ո՞վ է այս մարդը որ կը սիրէ:

Լեվին այլեւս չէր կրնար երթալ. պէտք կը դգար կենալ, ճանչնալու համար այն դոր Քիթթի իրմէ կը նախընտրէր:

Մարդիկ կան որոնք իրենց բախտաւոր ոսոխին վրայ երբեք յատկութիւն մը չեն կրնար ճանչնալ եւ ուրիչներ որոնք, ընդհակառակն, անոր վրայ արժանիքներ կը փնտռեն որոնք կ'արդարացնեն այն նախընտրութիւնը որուն առարկայ են եւ նոյնիսկ, սրտի սեղմումով, կը չանան անոր մէջ աղէկ յատկութիւններ դտնել:

Լեվին այս վերջին դասակարգին կը պատկանէր եւ դժուարութիւն չկրեց Վրոնսքիի սիրալիր եւ հրապուրիչ յատ – կութիւնները դնահատելու:

Միջահասակ թուխ անձ մըն էր, վա – յելչակազմ, գեղեցիկ ու բարի դէմքով, հանդարտ ու կորովի կերպարանքով: Իր կարճ կտրուած մազերու արմատէն եւ նոր ածիլուած այտէն մինչեւ իր համա – զգեստը, ամէն ինչ՝ իր վրայ, պարզ ու վայելուչ էր:

Ներս մտնող կնոջ եւեթ պահ մը մնա – լէ ետք, իչխանուհին՝ ու ապա Քիթ – թիի մօտեցաւ: Այս վայրկեանին իր գե – ղեցիկ աչքերը խանդաղատանքով փայ – լեցան եւ Լեվինի թուեցաւ որ իր ձեռքը Քիթթիի կ'երկարէր երջանկութեան եւ համեստ յաղթանակի անճգմռելի ժպի – տով մը:

Ներկայ բոլոր անձերը ողջունելէ եւ անոնց հետ մէկ քանի խօսք փոխանակե – լէ ետք, նստաւ առանց անդամ մը նայե – լու Լեվինի, որ իր աչքերը վրայէն չէր հեռացներ:

ԼԵԻ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տիկին Սեվմա Փէքմէզեան (Նիւ Եորք) Օր· Զայիր Խոսրովեան Չնորհակալու – թիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, հեռագրով կամ նամակով ցա– ւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ մօր՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ
ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՀՄԱՅԵԱԿ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Կիւլէկեան 20 ֆր· կը նուիրեն «Հայաստան»ի բարգաւաճ – ման: (Տառնալ «Յառաջ»էն):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ

Ողբ· Յարութիւն Ղրկանեանի մահ – ուան առթիւ այրի Տիկին Նեկտար Գա– բարեանց փոխան ծաղկեպահկի 100 ֆր· կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանին: (Տառնալ «Յառաջ»էն):

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր չէնքին անհրա– ժեշտ չինութիւններուն եւ կահաւորման ի նպաստ կը նուիրեն·—

Զրբաչեան ընտանիք 250 ֆր·, Ռոլան Մարկոսեան (Լիւինէ), Տոքթ· Մարք Օ– տապաչեան, Սապոնճեան ընտանիք, Տի– կին Վեհանոյշ Սերոբեան, Դանիէլ Նչան– եան (Մուլէն), Հայկ Գրըրքճեան (Վեր– տէօն), Տիկին Համասփիւռ Մանասեան, Սեդրակ Տաւուտեան (Մէօռոն), Օ· Փա– փազեան, Տէր եւ Տիկին Անուչաւան Մար– գարեան (Մարսէյլ), Օր· Աարինէ Մե – լիքեան, Տիկին Սրբուհի Ալեքսանեան (Պուա Քոլոմպ), Օրիորդ Եւա Մկրտիչ – եան 100ական ֆրք·: Տիկին Մալաք – եան (Նէօյի), Տիկին Ս· Սուճեան (Սէնթ Էթիէն), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Եաղ– ճեան եւ զաւակը (Թավէրնի), Օր· Տ· Տարտարեան (Ալֆորվիլ), Տիկին Մագ – րինէ Թորոսեան եւ զաւակը, Պ· Վահրամ Մոսկոֆ (Լը Վէզինէ), Սարգիսեան եւ Մէնէքշէկիլ ընտանիք, Տիկին Տիրատուր– եան, Պ· Գաբրիէլ Մելիքեան, Օր· Մ· Աոիլ, Տիկին Զեփիւռ Պահճէվանեան 50ական ֆր·: Տիկին Ռեբեկա Կարապետ– եան (Վիլֆրանշ), Հայգազործեան ընտա– նիք (Վիլֆրանշ), Օր· Մանուչակ Սար – տարեան (Մարսէյլ) 30ական ֆր·: Պր· Էմմիեան (Կուսէնվիլ), Պ· Էնտէրէս Պօ– յաճեան (Իսի լէ Մուլինօ), Պ· Ռբինէ Հիւմբիւրեան, Տիկին Արշակուհի Թագ – ւորեան (Մարսէյլ) 25ական ֆրանք:

(Շար·)

ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած՝ Հ· Բ· Ը· Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան եւ Տիկնանց Օժանդակ Մարմինի կողմէ, 15 Մարտ Կիրակի օր, ժամը 16ին Հ· Բ· Ը· Միութեան Մարսէյլի Ալեֆ Մանուկեան սրահին մէջ, 7, Ռիւ Փափէր, առաջին թաղամաս:

Կը հրաւիրուին հին թէ նոր բոլոր ան– դամ – անդամուհիները եւ համակիրները:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վար– չութիւնը կ'ողբայ ընկերուհի Էլէն Բիւ– զանդի կանխալի մահը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Աղքատախնամ – Որբախնամը ստացած է հետեւեալ նուէրները·—

Կիւլէսեան Բարիկ, Գալվաճեան Նու – պար, Մուշեղեան Տիգրան, Տէրունեան Ե·, Յովհաննէսեան Նչան, Առաքելեան Սարգիս, Կարապետեան Ժ·, Յ· Ա· Տի– կին Աթէչեան, Կաուճեան Կարապետ, Օ· Զափար, Թուղլաճեան, Մեհլէմճեան, Թոնկուբեան Աբրահամ, Ժողովայեան Պետրոս, Զիւրիքճիլեան Ժորժ, Ան – դրէասեան Յակոբ, Նաճարեան Գ·, Տի – կին Պօչնաքեան, Հայր Հմայեակ Համ – բարձումեան, Ա· Աբթիւռ, Փելտոյեան Ե·, Հայպանեան Խաչատուր, Պէրպէր – եան, Փափազեան, Աթթոյեան Մկրտիչ, Տօրումեան Ե·, Խրալեան Միսաք 20ական Ֆրանք:

(Շար·)

ՄԱՅԻՍ — ՅՈՒՆԻՍ — ՅՈՒԼԻՍ
ՕԳՈՍՏՈՍ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻԲԱՆԱՆ - ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ - ԱՄԵՐԻԿԱ
Եւայլն

Մանրամասնութեանց
եւ արձանագրութեանց
համար դիմել·—
Mlle Anaïd GOUGASSIAN
3, Rue Adolphe Cherioux
92 - Issy-les-Moulineaux
Téléphone :
heures de Bureau : 523-29-27
après 20 heures : 644-20-49

Լիոնի համար
Varoujan SARKISSIAN
88, Rue Léon Blum
69 - Villeurbanne
Tél. : 68-22-69

Լաւ պայմաններ,
մատչելի գիներով

ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ

մասնաճիւղին կողմէ, Մարտ 15, կիրակի ժամը 17էն 23

Salle Annexe de la Mairie de Bagneux
34, Ave. Louis Pasteur
(Prendre l'autobus de la Porte d'Orléans, descendre au Rd. Point de Martyrs de Châteaubriand)

Հաճելի անակնկալներ — տաք մթնոլորտ

Pour tous vos Travaux

DE PHOTOCOPIES
ET DE
PLASTIFICATIONS

adressez-vous à la

LIBRAIRIE B. TZERIKIANTZ

13, Rue des Dominicaines
MARSEILLE

— —AUX MEILLEURS PRIX —

ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ

Պէյրութի մէջ սկսած է հրա – տարակուել «Ազդակ» չաբաթօրեակը, «Դրօշակ»ի ծաւալով, 16 էջ, առանձին խմբագրութեամբ:

Շաբաթօրեակը, ընկերային, հասարա– պիտական, ազգային, քաղաքական եւ պատմական բովանդակութեամբ, լոյս կը տեսնէ ամէն չաբաթ (տարին 50 թիւ):

Շաբաթօրեակի տարեկան բաժանորդա– գրութիւնը կ'արժէ, յիսուն թիւե – րուն համար, օդային թղթատարով 14 տոլար:

Ով որ կը փափաքի ծանօթանալ «Ազ – դակ Շաբաթօրեակի» բովանդակութեան, կրնայ դիմել տեղւոյն ներկայացուցիչին եւ ստանալ չորս առաջին թիւերը առանց որեւէ յանձնառութեան:

Monsieur KULTCHEYAN
23, Rue Pixérecourt
PARIS (19e)

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿԻ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Էսայեան Սանուշ Միութեան ընդհ· ժողովը 14 Մարտ կէսօրէ ետք ժամը 4ին Ազդ· Տան սրահին մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէ– վիզ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Նկա– կանեբու թիւը մեծամասնութեան պիտի նկատուի:

FOIRE
INTERNATIONALE
DE LYON
ET SES
MANIFESTATIONS
SPÉCIALISÉES

14 - 23
MARS 1970

RENSEIGNEMENTS
FOIRE INTERNATIONALE DE LYON
Palais des Congrès 69 LYON 6e
Tél. 24-29-61
Télex: 33056 - Foirlyo-Lyon
à PARIS : 136, Bld Haussman 8e
Tél. 924-68-50

Garage BEDOT

BARONIAN

REPARATIONS - MISE AU POINT ELECTRICITE - CARROSSERIE

TOUTES MARQUES

DEPANNAGE RAPIDE

ACHAT — VENTE — REPRISE

6, IMPASSE DES PRÊTRES, PARIS (16e) (37, Avenue d'Eylau)

Tél. PASsy 95-16 et PASsy 08-59

ՖԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Կիրակի, Մարտ 22, ժամը 16էն կէս գիշեր
SALONS GEORGE V, 31 Ave. George V — Paris (8e)

Կը նախագահէ ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ

Մասնակցութեամբ

ՆԱԻԱՍԱՐԴ ՊԱՐԱՀՈՒՄԲԻՆ եւ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՈՒՏԱՀԱՐ ՀԱՄԲԱՐԻ

ELECTION MISS CROIX ROUGE

Orchestres Rytmens Bluées et les Mamboséros

MAURICE VARTIVANIAN

Պար՝ հայկական եւ եւրոպական երաժշտութիւնով
Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ

Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով՝ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնա – տեղին՝ Էլիզէ 67–03: Վերապահուած սե–ղանները ժամը 20էն ետք եթէ չդրաւուին ուրիշներու կը տրուին:

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԸ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Կը կատարէ երկուշաբթի, Մարտ 16ին, ժամը 20·45ին
THEATRE DE L'ATELIER, Place Charles Dullin (Dancourt) — Métro : Anvers

Կը ներկայացուի կատակերգութիւն մը՝ 4 արար

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Հեղինակ՝ Վ· Գաթաճեի, Հայացուց՝ Մ· Անտոնեան

Կը մասնակցին·— ԶԱՐՈՒՀԻ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԸՏՃԵԱՆ – ԼԱ ՇԱ – ՍԱՆԸԼ, ԼԻԻՍԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆ: ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ՓԻԼԻՊ ԹԷՐԶԵԱՆ, ՆԱԶԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ, ԱՆԻ ՏԷՄԻՐԵԱՆ, ՊԵՐՃ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ, ԿԱՐՕ ԹՈՍՈՒՆԵԱՆ: ՄԱԿԻ ԽՈՐԵԱՆ:

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Տոմսերու գին՝ 25, 20, 15, 10 եւ 5 ֆրանք

Դիմել՝ Գ· Պաղըրճեան 35, Rue de Trévise — Tél. : 770-07-25
Մ· Անտոնեան, հեռ· 738–21–18
Փ· Թէրզեան 468–87–43, *Մասիս* 21, Rue Saulnier — Tél. : 770-16-88

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆ.	Վեցամսեայ 50 ֆ.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
10
ՄԱՐՏ
MARDI
10 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.760 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 46e ANNÉE — N° 11.760

ՕԳՈՒՏ ՉՈՒՆԻ՞: ԲԱՅՑ...

—o—

Գիտե՞նք թէ օգուտ չունի. սակայն մարդուկ պարտականութիւնն է յիշեցնել՝ եթէ նոյնիսկ չարժէրու տրամադիր պիտի չըլլան մարդիկ:

Խօսքը Երուսաղէմի մասին է. եւ երբ վանական այդ կեդրոնի ներկան կը մտահոգէ մեզ ազգովին, հինը եւ անցեալը կը մխիթարեն դիտելու տալու համար մեզի՝ քէ պատկերը տարբեր եղած չէ նաեւ այն օրերուն, երբ համեմատաբար ձեռնտու պայմաններ կային խոցերն ու սանձարձակ քայլերը զսպանելու:

Դարաւոր պայար մըն է Երուսաղէմի պատրիարքութեան միաբանական կեանքը. պատասխանատուներու կեցուածքն ու վերաբերումը՝ հանդէպ ազգ. հարստութիւններու: Նոյնպէս, փաստ է առհասարակ բարոյական եւ հոգեւոր ըմբռնում – ներու պլյայլումը՝ ուխտակիցներու մօտ:

Եթէ մինչեւ այսօր նշդրակը չզործեց եւ հանրային կարծիք ու նուիրատուական բարձրադոյն աթոռներ զոհացան յղդոր եւ խրա՞ւ միայն կարգալով, անհնազանդ է վերկութիւն յուսալ ասկէ ետք: Ոչ ազգային մեր պայմաններն ու աչքառական պատկերը, ոչ ալ քաղաքական եւ միջազգային պայմանները թոյլատու են հիմնական բարեշրջումի:

Ձեռագիրներու դողութեան վերջին ապրը տակաւին չփակուած, ահաւասիկ՝ եաֆայի պատմական վանքի վաճառման մաղրութիւնը նիւթ է թեր ու դէմ արտայայտութիւններու: Ոչ պատրիարքական պաշտօնական զեկոյցին կարելի է հաւատալ, ոչ ալ այն պնդումներուն՝ թէ վաճառումը կրնայ փաստական իրողութիւն դառնալ մէկ օրէն միւսը:

Մեզ խորապէս կը վիրաւորէ անքօղարկելի այն վարկաբեկումը՝ որուն առարկայ կը դառնան հայ անունը, Հայ. Եկեղեցին եւ հայ եկեղեցականութիւնը, մէկ կողմէ տեղական մամուլին ու պետական եւ դատական շրջանակներու մէջ, ու միւս կողմէ՝ Հայկ. Սփիւռքի:

Մէկը մի՛ւսը կ'ամբաստանէ իրրեւ անպարիեզ, ապաբարոյ կամ զեղծարար: Վանքի շրջափակին մէջ սանձարձակ անհանգստութիւններու մասին չըսուկ ու տառճանութիւն՝ ամէն տեղ: — «Լուցկի մը պէտք է տալ ու վառել, մոխրացնել», կ'ըսէր յարդելի կին մը, խօսելով հոլանի անպատկառութեանց եւ տիրող սուր հակամարտութեանց մասին:

Ինչպէս ընդգծեցինք, այսօրուան խնդիր չէ եղածը ու մեր նպատակը չէ միայն ներկան բնութագրել: Երուսաղէմի պատրիարքութիւնը հարիւր տարիէ ի վեր չէ դադրած մղձաւանջ մը ըլլալէ՝ բռնակ Հայութեան եւ նուիրատուական բոլոր աթոռներուն համար:

Ո՞վ պիտի փորձէ որոշ հակակշռի տակ պահել Միաբանութիւնը՝ եթէ ոչ վար – չական, գոնէ հոգեւոր ճամբով:

Դժբախտաբար, իրաւական տուեալները չեն հանրային հսկողութեան տակ պահելու Աթոռը, աթոռապատկան հարստութիւններն ու դանձերը: Պատմականօրէն խախուտ եղած են միաբանական կառոյցի հիմերը եւ աննպատակ՝ պատրիարքութեան վարչական կեանքի հոլովոյթը:

Սակայն, եթէ նոյնիսկ օրինական կարելիութիւնը դոյութիւն ունենար, ո՞վ կամ որո՞նք յանձնառու պիտի ըլլային պայքարելու, ի հարկին դիմելու կտրուկ միջոցներու՝ կարգի բերելու համար հին թէ նոր անուղղայները:

Ցնորք է հանրային հակակշռի հեռանկար մը պայմայել: Պատրիարքութիւնը, միաբանական իր ներքին վէրքերով, սպաննուած կամ պերի բռնուած է:

Գործողութեան ամբողջ տեւողութեան դինուորները բարձրախօսներով բացատրած են պիւղացիներուն յարձակման դըրդապատճառը — պիւղը իրրեւ յարձակման կայան կ'օգտագործուէր պղեստինցի արձակագէններու կողմէ: Այս գործողութեան ընթացքին սպաննուած է միայն մէկ Արաբ: Երկու Լիբանանցիներ ալ իրենց տուներէն դուրս ելած ըլլալով՝ ձերբակալուած են: Իսրայէլացի դինուորները բնակչութենէն խնդրած են, որ հանդարտ մնան իրենց բնակարաններուն մէջ:

Իսրայէլի մէջ վերոյիշեալ գործողութիւնը իրրեւ վերջին աղդարարութիւն կը նկատուի: Իսրայէլի փոխ–վարչապետը՝ Ալլոն յայտարարեց ձայնասփիւռէն, թէ Լիբանան եթէ ուղէ կրնայ յարգել տալ իր կամքը՝ սահմանապլուխի անդորրութեան հաստատման համար: Իսրայէլ չի կրնար դոհ դառնալ Լիբանանի «տկարութեան»:

Իսրայէլեան յարձակումէն եօք Պէյրութի մէջ հարց կուտան, թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ Թել Ավիվի ձեռք առնելիք յաջորդ քայլը: Աւելի ճիշդ՝ ի՞նչ տարողութիւն պիտի ստանայ: Պէյրութի թերթերը իրենց կիրակի օրուան թիւերուն մէջ մեծ տեղ յատկացուցած էին ամերիկեան դեսպանին տուած հաւաստիացումին, թէ Իսրայէլ մտադիր չէ մեծ տարողութեամբ փոխադարձութեան դիմելու Լիբանանի դէմ: Թել Ավիվ խոստացած է Ուաշինկթընի՝ յարդել Լիբանանի ամբողջական – նութիւնը: Դեսպանը թելադրած է Շառլ Հելուի, Լիբանանի նախագահին, որ բարեկամեցողութեան ժեստ մը ընէ՝ հարաւային Լիբանանի սահմանէն հեռացնելով ֆէտայիները: Կ'ենթադրուի, թէ այդ թելադրութեան ընթացք տալով է, որ պղեստինցիները հեռացած են սահմանային չրջաններէն, ինչպէս դրած էինք ասկէ առաջ:

Ցամքնայն դէպս, լիբանանեան քաղաքական եւ պետական չրջանակները միշտ մտահոգ են, որովհետեւ չեն կրնար բացէ ի բաց ճակատ յարդարել պղեստինցիներուն դէմ, այլապէս կը կրկնուի անցեալ Հոկտեմբեր – Նոյեմբերի տագնապը եւ ոչ ալ կ'ուզեն առիթ տալ իսրայէլեան սպառնալիքի զործադրութեան: Պէյրութ միշտ ի մտի ունի Զօր. Հերճոկի այն խօսքը, թէ Իսրայէլ լայն հակահարուածներով պիտի պատասխանէ իւրաքանչիւր խափանարարական ձեռնարկին ... քիչ ժամանակէն ոչ մէկ կանդուն տուն կը մնայ սահմանագլուխին երկայնքին՝ մինչեւ երեք քիլոմեթր ներսը»:

Իրաց այս կացութեան մէջ, Պէյրութի միակ յոյսը Ուաշինկթընի ներկայացուցիչին Հելուի տուած հաւաստիացումն է:

× Գահիրէի մէջ բացումը կատարուեցաւ Արաբական Լիկայի Խորհուրդին նստաչրջանին, որ պիտի տեւէ երեք օր: 14 երկիրներ իրենց ներկայացուցիչները ղրկած են: Օրակարգի հարցերն են՝ Պաղեստինի ազատագրումը, դաղթականներուն ընծայուելիք օժանդակութիւնը, Սինայականութեան «թափանցումը» Մալթա կղզին (Միջերկրականի մէջ), առեւտրական պոյքոթը Իսրայէլի դէմ եւ, վերջապէս, պարսակական ծոցի էմիրէներուն վրայ Պարսկաստանի ի գործ դրած ճընշումն ու ազդեցութիւնը:

Արաբական Լիկայի ընդհանուր քարտուղարը դրաւատիքը հիւսեց նախագահ Փոմփիտուի, որ Ամերիկայի մէջ «քաջարար դէմ դրած է սիոնականներու մարտահրաւէրին:

× Ու Թանի հրաւէրով Եարբինկ Նիւ Եորք մեկնեցաւ: Նոր միջնորդութեան մը կարելիութիւնները պիտի չօշափուին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ

Իսրայէլացիները իրենց սպառնալիքը ի գործ դրին յարձակելով լիբանանեան դիւղի մը վրայ՝ սահմանէն երեք քիլոմեթր ներս: Հետեւաղօրեայ ջոկատ մը, առջի օր, յանկարծակի կերպով յարձակեցաւ եւ ամբողջ չորս ժամ դրաւման տակ պահեց Այթա էլ Շաասպ դիւղը, ուր բնակութիւն հաստատած են 2500 լիբանանցի դիւղացիներ:

Մինչ դունդերէն մին պայթուցիկներով օդը կը հանէր դիւղին տուներէն մէկ քանին, որ համաձայն Իսրայէլացիներուն, պատսպարան ծառայած էին պղեստինցի արձակագէններու, անդին ուրիշ խումբ մը կը պաշարէր ոստիկանատուն մը: Լիբանանցի ոստիկանները սովորութիւն ըրած ըլլալով դիչերել դիւղին մէջ, ոստիկանատան պաշարումը որեւէ արդիւնք չէ տուած: Արդարեւ ո՛չ մէկ ոստիկան հակամարտութիւններով եւ ընդվզեցուցիչ բարքերով, պիտի չարունակէ ներքին իր իսկական կացութիւնը վրայ – ծածուկ դարձնել՝ պարբերական չոնդալից ցուցահանդէսներով կամ մասնակի ու պատրաստական հրատարակութիւններով:

Հասած ենք օրերու, երբ Աստուծո՛յ մնացած է գործը: Եւ որովհետեւ այդ վախն իսկ չքացած է մեծին թէ փոքրին մօտ, անօգուտ է լուծում ու փրկութիւն յուսալ: — Ամենայն Հայոց Հայրապետը ի՞նչ ընէ, երբ «ասաց անիգգամն ի սրտի իւրում թէ ոչ գոյ Աստուած»...

Երուսաղէմէն նամակագիր մը դիտել կուտար ի միջի այլոց.

— «Իրրեւ լուսաբանութիւն աւելցնենք, որ եաֆայի եւ Ռամլէի մէջ գտնուող վանական կալուածները (որոնց տարեկան աւելի քան 30 հազար սթերլինի եկամուտ մը կ'ապահովէին) բոլորն ալ վաճառուած են»:

Այս տեղեկատուութիւնը կրնայ ստոյգ ըլլալ կամ վիճելի: Կրնայ հիմնովին սըխալ ալ ըլլալ: Սակայն, փաստը ա՛յն է՝ որ Երուսաղէմայ պատրիարքութիւնը, ինքնիչխան եւ ինքնակեդրոն, նոյնիսկ բարոյական պարտաւորութիւնը չի զգար իր հաշիւները ենթարկելու դերադոյն հեղինակութեան մը կամ հանրային մարմիններու, որպէսզի կարենայ վստահութիւն ներչնչել:

Եթէ Ս. Յակոբեանց միաբանութիւնը կը փափաքի տարաստիւռ Հայութեան դուրգուրանքին առարկայ դառնալ, ամէն բանէ առաջ ձեւը պիտի դտնէ նո՛յն այդ Հայութեան բարոյական հեղինակութիւնը յարգելու:

Իրաւացի թէ անիրաւ, տեղին թէ անտեղի՝ յոռի անցեալ ունի Աթոռը, իր ներքին բարքերով եւ միաբանական աններդաշնակութեամբ: Նիւթական թէ բարոյական մարզերու վրայ:

Եւ այդ անցեալը այսօ՛ր ալ կը ստուերոտի նորանոր գայթակղութիւններով, որոնցմէ՝ ձեռագիրներու դողութիւնը:

Հանրային կամ անհատական նուիրատուութեանց աղբիւրները որոնելէ առաջ, հարկ է այս հին ու նոր մշուշները փարատել...

Իսկ եթէ որոշած են ապաւինիլ վեղարի՞ն, խաչին կամ օրհնաբաչխ կոնդակներուն, — ըսելիք չունինք: Անպայման կը դտնեն փառքի եւ պատուի կարօտ ջրեր...:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՁԱԽՈՂԱԾ ՄԱՀՃԱՓՈՐՁ ՄԱԿԱՐԻՈՍԻ ԴԷՄ

—o—

Կիպրոսի նախագահը՝ Մակարիոս Արք. առջի օր բախտով ազատեցաւ իրեն դէմ լարուած դաւէ մը: Արդարեւ, նախագահին թոռնը հազիւ օդ բարձրացած էր Նիկոսիոյ նախագահական պալատի պարտէզէն, երբ զնդացիրի տեղատարափ մը վիրաւորեց վառորդը, որ, այնուամենայնիւ, յաջողեցաւ հանդարտ վայրէջք մը կատարել: Հակառակ բազմաթիւ դընդակներուն, որոնք ծակծկած էին թռանը, Մաակրիոս Արք. ողջ առողջ մնացած է:

Ապահովութեան ուժերը անմիջապէս ձերբակալեցին չորս կասկածելիներ, բոլորն ալ կիպրացի Յոյներ: Աւելի քան հաւանական կը նկատուի, որ մահափորձին կազմակերպիչները «Ազգային Ճակատ»ի մարդիկ են: Այս վերջինները կը պաշտպանեն Ենոսիսի (Կիպրոսի կցում մայր երկրին՝ Յունաստանի հետ) դաղափարը, եւ դժդոհ են, որ Մակարիոս ընթացք չի տար այս տեսակէտին, եւ ընդհակառակն, կը ջատագովէ Կիպրոսի անկախութեան դաղափարը:

Ազգային Ճակատը, որ լուծուած է պաշտօնապէս կառավարութեան կողմէ, վերջին ամիսներուն մեծ ու փոքր ահաբեկումներ կատարեց կղզիին մէջ՝ կառավարական հաստատութիւններու եւ ոստիկանատուներու դէմ:

Կիպրոսի Արտաքին նախարարը՝ Կիփրիանու, Մակարիոս Արք.ի դէմ կատարուած մահափորձը որակեց «ոչ միայն ոճրային արարք մը, այլեւ բարձր աստիճանի դաւաճանութիւն մը»:

Ազգային Ճակատը կղզիին մէջ ունի իր համախոհները, որոնց չարքին բարձրաստիճան հոգեւորականներ ալ:

Աւելցնենք, որ Կիպրոսի նախագահը 57 տարեկան է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԴԱՆՈՒՐ ԽՈՐՀՐԴԱՏՈՒՆԵՐՈՒ նորոգման համար Ֆրանսացիներուն մէկ կարեւոր մասը քուէատուփ դիմաց կիրակի օր: Ինչպէս միշտ այս քուէարկութեանց համար, ձեռնպահներու համեմատութիւնը 40 առ հարիւրը կ'անցնէր: Այս առաջին չրջանին կը նկատուի որ կոլիստները աթոռ կը չահին ինչպէս նաեւ համայնավարները, որ կ'ամրապնդեն իրենց դիրքերը: Վերջնական պատկերը կը պարզուի դալ Կիրակի:

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ սկսած են խօսակցութիւնները իրաքցի եւ խորհրդային ներկայացուցիչներու մէջեւ: Խորհրդային պատուիրակութիւնը բաւական կարեւոր է: Պետն է՝ Կոլով Խորհ. Միութեան Արտաքին յարաբերութեանց կոմիտէի նախագահ:

ՓԵՇՏ. (Հունգարիա) հրատարակուած հատոր մը, որ 1917ի ռուսական յեղափոխութեան մասին կատարուած վկայութիւններու ծաղկաքաղ մըն է, Լենինի եւ ուրիշներու կողքին կը յիշէ նաեւ Թրոցքիի անունը: Եուկոսլաւիայէն եօք, Հունգարիա առաջին համայնավար երկիրն է, ուր կը յիշուի այս ձեւով Թրոցքիի անունը եւ գործը: Չեխոսլովաքիոյ մէջ 1968ին պատրաստուած էր հրատարակուելու համար Թրոցքիի «Դրժուած յեղափոխութիւնը» աշխատութիւնը, որ խըրհրդային բանակներու Չեխոսլովաքիա ներխուժումին հետեւանքով լոյս չտեսաւ: Խորհ. Միութեան մէջ Թրոցքիի անուան յիշատակութիւն կարելի չէ ընել, քանի որ 1927էն ի վեր ան կը գտնուի «արգիլուած» անուններու ցանկին մէջ:

ՈՒՂԵՒՈՐԱԿԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ , ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՃԱՄԲՈՒՍ ՎՐԱՅ

"ԱՄՈՒՐ ԿԱ՛Ց"...

Վիեննական Մխիթարեաններու հայկական ղրամներու հաւաքածոն բաւական հարուստ է: — Տասներկուքէ աւելի դարերու հնչո՞ւն վկայութիւնը... Մեծն Տիգրանի օրերէն մինչեւ Ռուբինեանց հարստութեան փլուզումի՝ վաճառքի եւ ներքին վերիվայրումներու պատմական ընթացքը, ու մանաւանդ խորհրդանշական արտայայտութիւնը արքունական տուներու նկարագրին, բարքերուն, ճոխութիւններուն:

Հայը Պետրոս պահ մը կանգ կ'առնէ անոնց առջեւ, անցողակի յիշատակելու համար՝ թէ հաւաքածոյին կարեւոր մէկ բաժինը ապահովուած է միաբանական ճիգերով ու զոհողութեամբ: Մինչեւ այսօր ալ, ի հարկին նիւթական յատկացումներ կ'ըլլան՝ պատմական արժէք ունեցող հայկական ղրամանիշներ գնելու եւ հաւաքածոն ճոխացնելու համար:

Հո՛ս ալ իրենց ներկայութիւնը կը ղգացնեն մեզի՝ հին թէ նոր նկարիչները, — Այվազովսքիէն ու Մախոխեանէն մինչեւ Սարեան եւ Աստուրեան: Տեղի անճկութիւնը բացորոշ է այստեղ եւս ու նկարչական պատառներու խճողումը կը պատմէ այցելուին՝ Հայուն զրկանքը:

Նկարչական գործեր՝ մէջոցի, տարածութեան կը կարօտին: Կողք կողքի, քիթ քիթի չարուած՝ անոնք զիրար «կը սպանեն», եթէ ներելի է այս բացատրութիւնը: Վիեննական թէ Վիեննայի մէջ, ես ի տես արուեստի այդ գործերուն, տպաւորութիւնը ունեցայ մտած ըլլալու կըրպակներէն կամ խցիկներէն մէկը արեւելքի այն հնամենաններուն՝ որոնք ասկէ անկէ հաւաքուածը կը նետեն նե՛րս. կը դիզեն իրարու վրայ կամ կը կախեն իրարու մօտ՝ պարզապէս իրրեւ մթերք կամ առժամեայ ներկայութիւն:

Կը յիշեմ մանկութեանս օրերուն տեսած ըլլալ սենեակներ՝ ուր տանտիրու հին պատերուն վրայ պարապ տեղ թո՛ղուցած չէր ըլլար: Սենեակներ՝ ուր անտես ձեռքեր կը փորձեն խեղդել քեզ... կարասիները՝ կռուի մէջ. իրարու մէջ մտած դրեթէ: Որմերուն վրայ՝ իւղաներկ, ջրաներկ, լուսանկար — մեծ ու պզտիկ հաւկթաձեւ թէ քառանկիւն: Գլխապտոյտ կ'ունենաս առաջին ակնարկով իսկ:

Նմանութիւնը տեղին չէ թերեւս եւ պզտիկ Մխիթարեաններու կացութիւնը այդքան ալ տխուր չէ այս տեսակէտով: Սակայն այն փաստը՝ որ յիշողութիւնը մեզ կը նետէ հին ու մռայլ պատկերներու յաճախանքին, ինքնին բաւական է՝ ըմբռնելու համար հոգեկան մեր տագնապը:

Մի՞ս միայն, հերոսներու պէս՝ որոնք չարժ չեն իրենց նուիրումին եւ զոհաբերութեան մասին տանիքներէն պոռալու, Մխիթարեան հայրերը համակերպած են «ճակատագրին»: Նեղ ըրած՝ տեղ ըրած են: — Գոհացած են եղածով:

Իսկապէս ի՛նչ բանի «պահակ»ութիւն կ'ընեն այս ճգնակեացները. մշակութային վաստակի՞ թէ... մեր իմացական սքանչելիքներու: Հին ժառանգութիւններո՞ւ թէ որբացած հարստութեանց: Ազգին հոգեւոր ու մտաւոր արժէքներո՞ւն, թէ անոնց հանդէպ անժառանգի մեր անտարբերութեան եւ արհամարհանքին:

Միայն հոս ու հոն կծկտած նկարները չէ՛ն, որ ողբագին չեզտ մը կը խառնեն այցելուի ազգային հպարտութեան: Հապա՝ Մատենադարանի սա ծանրաբեռնումը...

Երբ կ'անցնիս նախասենեակէն ու կը մտնես դրքերու, ձեռագիրներու եւ բազմազան հաւաքածոներու լայնարձակ սրբարը՝ լեռնակուտակ մատեաններէ վրա՛դ կը խուժեն:

Ամերիկեան հաստատութեանց եւ համալսարաններուն իրենց անունով սրահ, ընթերցարան, մատենադարա՛ն նուիրող մեծատունները ե՞րբ աւելի լուռ ու խոնարհ նուիրումով պիտի համին սեւեռիլ հայկական խրճիթներուն՝ դարաւոր վաստակի մը ապահովութեան ամրոցները հաստատելու համար Վիեննայի թէ Վիեննայի մէջ:

Երբ առիթը կամ պատեհութիւնը գըտնեն՝ պիտեն ամբիո՛ն բարձրանալ, ու հեռատեսութեան, ծրագրուած աշխատանքի, արդիւնաւոր մշակութեան դասեր տալ շրջապատին: Երբ երաշխիք ունենան թէ իրենց «իշխանական» նուիրատուութիւնը ուղիղ գծով կամ անուղղակի վարկ պիտի ապահովէ իրենց՝ դործի կամ առեւտուրի աստիճանին մէջ, փառք ու փայլ պիտի բարդէ արդէն իսկ յաջողի իրենց համբաւին վրայ, չե՛ն վարանիր միլիոններ յատկացնելու:

Սակայն ո՛վ որու, երբ խնդրոյ առարկան Հայութեան երկու հեռընկէց վանքերն են, միաբանական երկու օջախներ՝ Վիեննական ու Վիեննա, եւ հոգածուն՝ թեան ու խնամքի կարօտ հարստութիւնը՝ ո՛րն ալ հազիւ հինգ–վեց միլիոն համբանք ունեցող փոքրիկ ժողովուրդի մը կեանքին հետ միայն կ'աղերսուին...

×

Ուրիշներ ի՞նչ չափանիշ ունին, — չեմ գիտեր:

Ինձի համար, սակայն, ժողովուրդի մը կենսունակութեան գլխաւոր երաշխիքը իր մշակութային հետաքրքրութիւններն են. ճիդերն ու իրագործումները: Եւ հս, չրջելէ ետք Պոլիսն ու Պալքանները, Եւրոպան եւ Միջին Արեւելքը, իրրեւ հուսկ հանդրուան անցնելէ ետք վիեննական վիճակին, յանգած եմ անհատական այն խոր համոզումին, որ Սիփւոքը աննկման շրջան մը թեւակոխած է երկրորդ Աշխարհամարտէն ասդին:

Ո՛չ պատճառական փիլիսոփայութիւնը, ո՛չ անհատ արժէքներու յայտնութիւնը, ո՛չ ալ հայրենիքի անժխտելի վերելքը կրնան մեղմացնել բացորոշ աւազախրումը՝ որուն մատնուած է Հայկական Արտատարմանը:

Այս ընթացքով, մենք տարուէ տարի կ'ամլանանք իրրեւ Հայեր: Կը դատնանք աշխարհաքաղաքացիներ, ու աղդութեան մեր միակ յատկանիշը կ'ըլլայ Հայ. Եկեղեցին, իր կարգին դատապարտուած խորթացման եւ այլասերումի՝ չնորհի՛ւ «դինուորեալ մանկանց» նոր կարգախօսներուն ու նորադոյն հակամարտութեանց:

Ամէնէն առողջ արմատն իսկ աւելի կամ նուազ կը մնայ եւ կը փտի, երբ հողը անձրեւ ու լոյս չի ծծեր:

Ամէնէն օժտուած, հոգեկան եւ իմացական ճախրերու ընդունակ հաւաքականութիւնն իսկ կրնայ փոքրոդ դառնալ՝ երբ կը կտրանդնէ երկինքի ատաղերուն սեւեռելու, մտքով ու հոգիով դէպի ազդային իր իրականութեան բարձունքները սլանալու ձգտումէ:

Հաշուեցէ՛ք, ձեր մատներուն վրայ, ոտքի մնալու ի վիճակի մեր գաղութները: — Իրան, Լիբանան, Պոլիս, մասամբ՝ նաե՛ւ Հարաւ. Ամերիկա...

Հայութեան ատորոգելիներով ապրելու, սերունդէ սերունդ օդակուռելու ընդունակ զօրութիւնը, որոնք, սակայն, նոր ու տարբեր հարցականներու մղձաւանջը կ'ապրին արդէ՞ն իսկ:

Հո՞ս հասած պիտի ըլլայինք: Մեզ մեր կամքէն անկախ ցնցումներու, գրուածութեան, չիոթանքի եւ ընկերային անապահովութեան մատնող արտաքին ու յարերերական ազդակները այսքան մատ հոգիէ ծաւալ եւ տարողութիւն պիտի ունենայի՞ն՝ եթէ Հայ Դպրոցի կողմին ետեւ հայ մշակոյթի բանի մը կեդրոններ հաստատած, կազմակերպած, կենդանի ու ապահով վառարաններու վերածած ըլլայինք:

Չեմ երթար աւելի անդին:

Հայր Պետրոս՝ իրատեսութեան ձայնն է եղած ինձի համար՝ պատանութեան իմ օրերէն իսկ:

— Հոգ մի՛ ըներ, կ'ըսէ: Վաղը ի՞նչ կը բերէ իրեն հետ՝ չեմ գիտեր: Աշխարհաքաղաքական ազդակը մեծ դեր ունեցած է Հայութեան տարասփիւռ կեանքին մէջ, իր ամբողջ պատմութեան ընթացքին: Ո՛վ գիտէ: Կրնան ստեղծուիլ գաղութային նոր պայմաններ, կրնայ յանկարծօրէն դէպի նոր կենսունակութիւն գարգացնալ Սիփւորի կեանքը: Ինչո՞ւ այսքան սեւ կը տեսնես: Ամո՛ւր կաց...:

ՆՈՃԵԱՅ ՏՂԱՆ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Առանձնատիպ « Էջմիածին » ամսագրի 1970 թ. Բ. հատորից)

Ա.

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք, Մայր Աթոռին ստացուած երուսաղէմի յանձնաժողովին տեղեկագիրը: Ծանօթ է որ 1967 Փետրուարին էր որ Լոնտոնի Սաքսպիի մէջ ծախու հանուած էին երուսաղէմի վանքէն 23 ձեռագիրներ: 1968 Նոյեմբեր 26ին էր միայն (այսինքն դէպքէն աւելի քան 20 ամիս յետոյ) որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ընդհանուր յանձնախումբ մը կ'որոշէր, որ երուսաղէմ կը փութար 1969ի ձմեռը: Եւ վերջապէս 1970 Փետրուարին է, այսինքն երեք տարի յետոյ, որ կը հրապարակուէր այնքան ընդարձակ տեղեկագիրը: Ինչպէս մեր ընթերցողները պիտի տեսնեն ոչ մէկ յոյս կը բերէ այս տեղեկագիրը, որուն պիտի անդրադառնանք աւելի ամբողջական հրատարակութեան վաղորդայնին:

×

Ն. Ս. ՕԾՈՒԹԻՒՆ Տ. Տ. ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԾԱՅՐԱԳՈՒՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ, ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ Ս. Էջմիածին

Վեհափառ Տէր, Ձերդ Սրբութեան նուիրեմբեր 26, 1968 թուակիր պաշտօնագրով կեանքի կոչած Երուսաղէմի Յանձնաժողովը բաղկացած հետեւեալ հոգեւորականներէն եւ աշխարհականներէն՝

Տ. Սերովբէ Արքեպ. Մանուկեան
Տ. Սիոն Արքեպ. Մանուկեան
Տիար Ալէք Մանուկեան
Տիար Տատուր Տատուրեան
Տիար Միքայէլ Մազմանեան
Տիար Բիւզրատ Կրեկորի
Տիար Սեդրակ Քարեան

այսու որդիական ակնածանօք կը մատուցանէ իր առաքելութեան տեղեկագիրը՝ հայցելով Ձերդ Սրբութեան հայրական ներողամտութիւնը անոր ակամայ յապաղումին համար:

Բացի Տ. Սիոն Արքեպ. Մանուկեանէ եւ Տիար Միքայէլ Մազմանեանէ, որոնք ծանօթ պատճառներով չէին կրցած ուղեւորիլ Ս. Քաղաք, Յանձնաժողովին մնացեալ անդամները Հինդշաբթի, Փետրուար 20, 1969, երեկոյեան ժամը 5ին առաջնորդուեցան Երուսաղէմի Հայոց պատրիարքարան, ուր պաշտօնապէս ողջունուեցան Ս. Յակոբեանց միաբնութեան պետ ամէն. Տ. Եղիշէ պատրիարք Տէրտէրեանի, լուսարարապետ Տ. Հայրիկ Արքեպ. Արսլանեանի եւ դիւանապետ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Գիտէք որ իմ քոմիսիոնի գործս ղրամագլխի պէտք ունի: Եւրոպացի գործարանատէրերը վարկ չեն ըներ, միւս կողմէ մենք հոս ստիպուած ենք վաճառականներուն ապառիկ տալ եւ մանակի վճարումներով ստանալ մեր ղրամը: Փոքրիկ ղրամագլխով մը կը յաջողէի գործս դարձնել, բայց ահա այս անագ կընկալ հարսնիքը այդ ղրամագլուխս ալ փճացուց, որովհետեւ ստիպուեցայ բացառիկ ծախքեր ընել...

— Ես այնպէս պիտէք որ քեզի մէկ փարա ծախք ընել չտուինք, ընդմիջեց վաճառականը:

— Եթէ այդպէս պիտէք չատ կը սխալիք, պատասխանեց Լեւոն չոր կերպով:

— Ի՞նչ ծախք ըրիք տեսնենք:

— Հիմա մէկիկ–մէկիկ ձեզի հաշիւ տալու պարտաւոր չեմ, միայն իրողութիւնը կ'ուզեմ բացատրել, եւ իրողութիւնն ալ այն է որ այս ամուսնութեան երեսէն թէ մէկ կողմէ փոքրիկ ղրամագլուխս փճացաւ եւ թէ միւս կողմէ պարտքի տակ ինկայ եւ այսօր անանկանալու վիճակին մէջ կը գտնուիմ:

— Վերջապէս ի՞նչ ըսել կ'ուզես:

— Ըսել կ'ուզեմ որ առենը հասաւ որպէսզի որոշենք մեր կացութիւնը:

— Մեր կացութիւնը ամուսնութենէն առաջ որոշեցինք արդէն, պատասխանեց վաճառականը, ձեզի ըսի որ օժիտ պիտի չտայի, թէ դուք ալ տան ծախք պիտի չընէիք եւ թէ, եթէ հարկ ըլլար, ձեզի պիտի օգնէի պէտք եղած վարկը բանալով, այն ալ սակայն այն պարագային, ուր համոզում ցոյցնէի թէ՝ արդարեւ չհարթեր գործ մը կայ մէջտեղը: Սակայն մինչեւ հիմա չտեսայ որ այդպիսի գործ մը ունենաս:

— Եթէ այսօր բոլոր գործերս դադրած են, ըսի արդէն,ատոր պատճառը դուք էք:

— Ըսիր բայց ապացոյցը չտուիր:

— Ահաւասիկ ապացոյցը, գոչեց Լեւոն եւ դրպանէն թղթապանակը հանելով՝ մէջէն քանի մը թուղթ առաւ եւ վաճառականին ներկայացուց:

— Ի՞նչ են ատոնք, հարցուց Բարսեղ էֆէնտի:

— Ատոնք պարտամուրհակներու օրի–նակներ են, որոնց մէկ քանիին պայմանաժամն ալ հասած է եւ ես վճարելու կարողութիւն չունիմ, յայտարարեց երիտասարդը հաստատ ձայնով մը, այս է ահա բուն իրողութիւնը եւ ինչ որ ըսենք աւելորդ է եւ անօգուտ:

Վաճառականը առաւ թուղթերը, ակնարկ մը նետեց անոնց վրայ, թուականներն ու թուանշանները նայեցաւ եւ ըսաւ.

— Ամէնուն դումարը քանի՞ կը հասնի:

— Վեց հարիւր ոսկիի մօտ:

— Վե՛ց հարիւր ոսկի, դոչեց վաճառականը:

— Այո, պատասխանեց Լեւոն, վեց հարիւր ոսկի պարտք ունիմ հրապարակին վրայ եւ վճարելու ալ կարողութիւն չունիմ:

— Բայց ինչո՞ւ այս բանը չյայտարարեցիր ամուսնութենէդ առաջ:

— Որովհետեւ չհարցուցիր:

— Բայց դուն ինքզինքդ կարողութեան տէր ցոյց կուտայիր:

— Մի՞թէ այդ չէ վարկ ունենալու միջոցը, պատասխանեց երիտասարդը անպատկառութեամբ:

Վաճառականը պահ մը մտածեց, յետոյ ըսաւ.

— Այդ պարտքերդ ալ կը վճարեմ մէկ անգամի համար, բայց պէտք է որ մուրհակներդ ինծի բերուին:

— Դեռ ի՞նչ կ'ուզես ուրեմն:

— Խիստ չահաբեր գործ մը կայ, որուն համար առնուազն քանի մը հազար ոսկի ղրամագլուխ պէտք է:

— Այդ գործէն վազ անցիր առայժմ:

— Ինչո՞ւ համար...

— Որովհետեւ տրամադիր չեմ քանի մը հազար ոսկի տալ քեզի:

— Ի՞նչպէս, ձեր աղջկանը համար ըրած օժիտ պիտի չտայի՞ք:

— Նախապէս պայման դրած եմ:

— Այդ պայմանը նչանակութիւն չունի եւ, Բարսեղ էֆէնտի, կը խնդրեմ որ ձեր աղջկան երջանկութեանը համար խնդիրը չյարուցանէք:

— Բայց քեզի տուներեայ առինք պէտք...

— Նախ չմոռնամ ըսելու, որ տունէն պիտի ելլեմ եւ կնոջս հետ առանձին ըլլամ, ընդմիջեց երիտասարդը:

— Ինչո՞ւ համար...

— Որովհետեւ անկարելի է ապրիլ քանչիս հետ... ես պիտեմ ինչ որ քաչեցի ամուսնութենէս ի վեր:

— Կարծեմ քեզի որեւէ նեղութիւն պատուղ չեղաւ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(63 – Շար.)

Տ. Շահէ եպս. Ասէմեանի կողմէ։

Ամեն. Պատրիարք սրբազան հայրը ջերմ սիրով ողջունեց Ձերդ Սրբութեան անունով ներկայացող Ցանճնաժողովը՝ խոստանալով կարելի բոլոր միջոցներով դիւրացնել անոր աշխատանքները, Ձեր Նո– ւիմբեր 26, 1968 թուակիր պաշտօնագրով նշանաձեւած իր առաքելութեան նպատակներուն ուղղութեամբ։ Արդարեւ՝ թէ՛ Ս. Քաղաքին մէջ իր կատարած աշխատանքներուն ընթացքին եւ թէ՛ այնուհետեւ ցայժմ Ցանճնաժողովը վայելեց եւ կը վայելէ Պատրիարք սրբազան հօր եւ իր գործակիցներուն անվերապահ գործակցութիւնը։

Ցանճնաժողովը, պատրիարքարանին մէջ, մասնակցութեամբ Պատրիարք սրբազան հօր, լուսարարապետ եւ դիւանապետ սրբազան հարց, գումարեց պաշտօնական երեք երկարաեւ նիստեր, որոնց ընթացքին քննարկեց իր առաքելութեան հետ ազերս ունեցող հարցերը, ուսումնասիրեց վաւերաթուղթեր եւ արձանագրութիւններ եւ յանդեցաւ համապատասխան որոշումներու, քննական այցելութիւն մը առաւ Ս. Ցակոբայ Գանձատան եւ Ս. Թորոսի, ուր կը պահուի հայ երուսաղէմի ձեռագրական անդին հաւաքածոն, եւ միաբաններու թաղին։ Ցանճնաժողովի անդամները բազմիցս խորհրդակցական հանդիպումներ ունեցան եւ անպաշտօն կերպով տեսակցեցան զանազան հոգեւորականներու հետ։

Ա) երուսաղէմի Գանձատունէն անյայտացած եւ ապա վերադարձած ձեռագիրներու պարագան

Իր քննութեանց ընթացքին, Ցանճնաժողովը հաստատեց իրրեւ իրողութիւն, որ՝

1. Ս. Ցակոբեանց վանքին Գանձատունը (1) ունի 2 մաս։ Մին՝ ամէնէն դարձամակարը, Ս. Մինաս մատուռն է, որ կը գտնուի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ մէջ եւ անկէ բաժնուած է կղպանք կրող երկաթեայ ցանր դուռով մը. միւսը՝ մատրան կից գանձատունը (2), որ գտնուի սեն–եակ մըն է, ուր կը պահուին արժէքաւոր կրօնական զգեստներ, սկիհներ, իրեղէններ, ձեռագիրներ։ Գանձատունն կոչուած այս սենեակն ալ բաժնուած է Ս. Մինաս մատուռէն կղպանք կրող երկաթեայ դուռով մը։

2. 1960էն առաջ, մխիթարեանները ուշնեցած է Գանձատան Ցանճնախումբ մը, որուն անդամները կ'ընկերակցէին լուսարարապետին, վերջնոյն Գանձատուն կատարած մուտքին եւ անկէ ելքին։ Ցատուկ տոմարի մը մէջ արձանագրուած են Գանձատունէն դուրս ելած առարկաները, թուականով, վերադարձուածները եւ արձանագրուած են, բայց առանց թուականի։

1960էն ի վեր կազմալուծուած է Գանձատան Ցանճնախումբը եւ միայն լուսարարապետը կը կրէ Գանձատան բանալիները։

3. Իրերայաջորդ –լուսարարապետներ տվորութիւն չեն ըրած իրենց պաշտօնական հանածոներէն, երկրին մէջ կան հին հասակէն մինչեւ ամէնէն երիտասարդ հասակի երկրաբանական դոյացումներ։

Հայաստանի երկրաբանական կառուցուածքը, ընդերքին բազմազան հանածոները եւ անգնահատելի բարիք հանդիսացող ջուրի պաշարները կանոնաւոր կերպով ուսումնասիրելու նպատակով 1935ին ստեղծուած է վերոյիշեալ հիմնարկութիւնը։

Սկզբնական շրջանին աշխատողներու թիւը հազիւ 10ի կը հասնէր։ Իսկ այսօր 280 աշխատողներէն 70ը դիտութիւններու թեկնածուներ են, 4ը՝ դոկտորներ։

Հիմնարկութիւնը ունի տասը ճիւղ։ 1969 Մայիսին տեղծուեցաւ քարիւղի եւ կազի երկրաբանութեան բաժինը, որուն նպատակն է ուսումնասիրել երկրին քարիւղի եւ կազի պաշարները եւ անոր հեռանկարները։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Անտրէ Վէյլ ցուցասրահին մէջ (26 Ավընիւ Մաթինեան) իր գործերը կը ներկայացնէ Մարտ 12էն 25, 20ամեայ Հայուհի մը՝ Թիգէլ–Ալին Մելքոն (Թոռան պատկր գրագիտուհի Զարուհի Գալէմքեանի)։ Արուեստագիտուհին, որ Նիւ Եորք ծնած է, անցեալ Ապրիլին ալ իր գործերը կը ցուցադրէր Արթմոն Կալըրիին մէջ։

Բացումը՝ Շորեքշաբթի ժամը 17ին։

ԽՕՍԱԿՑԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Լա Ռոչֆուքօ, Ֆրանսացի մեծ գրագէտը, որ ապրած է ԺԸ դարուն եւ իր կեանքը անցուցած է Ֆրանսայի արքունիքին եւ ազնուական ու զարդացած կիներու ընկերութեան մէջ, հետեւեալ խրատները կուտայ իրրեւ հիմ խօսակցելու արուեստին.

— Նախ՝ հարկ է մտիկ ընել խօսողները ժամանակ տալ անոնց որ յայտնեն իրենց կարծիքը, նոյնիսկ հանդուրժել, որ պարապ բաներ ըսեն։ Շընդմիջել երբեք մէկուն խօսքը, ընդհակառակն, ցոյց տալ, որ հետաքրքրութեամբ մտիկ կ'ընէք իր ըսածները։

Խօսիլ այն նիւթերուն վրայ, որոնք կը շահադրգռեն ձեր ունկնդիրները։ Խուսափիլ անկարեւոր բաներու մասին վիճաբանելէ, չաւ քիչ հարցում ընել եւ երբեք տեղի չտալ, որ կարծեն թէ կը յաւակնիք իրենցմէ աւելի իրաւունք ունենալ։

Պէտք է խօսիլ չատ լրջօրէն, ջանալով ընտրել ձեր խօսակիցին սրամտութեանը եւ կարողութեանը համեմատ, առանց հարկադրելու, որ պատասխանէ ձեզի, երբ տեսնէք, թէ փափաք չունի խօսելու։

Չգուչանալ մանաւանդ ձեր մասին խօսելէ եւ դուք ձեզ իրրեւ օրինակ ներկայացնելէ։ Չկայ այնքան անհաճոյ բան մը թէ պէտք եղածին պէս վարուած էր։ Այսուհանդերձ երկար առեն չէրցաւ քնանալ։ Լեվինի դէմքը անդադար գինքը կը մատլկէր. զայն տեսնէր, յօնքերը պըրսատած եւ իր բարի աչքերովը իրեն ու վրանըսքիի նայելով, երբ հօրը հետ կը խօսէր։

Ու այն ատիճան գութ մը զգաց անոր մասին, որ աչքերը արցունքով լեցուեցան։ Բայց իսկոյն խորհեցաւ անոր վրայ դոր նախընտրած էր։ Տեսաւ այդ առնական ու կորովի դէմքը, իր լուսաշող բարութիւնը որ ամէն բանի վրայ կը տարածուէր, եւ վերջապէս իր մասին ունեցած սէրը։

Կրկին ուրախութիւնը տիրեց իր հոգիին եւ գլուխը բարձին դրաւ երջանկութեան ժպիտով մը։

«Կը մեղքնամ, կը մեղքնամ իրեն, բայց բան մը չեմ կրնար ընել։ Ցանցանքը իմս չէ, կ'ըսէր ինքնիրեն, հանդարտելու համար, բայց ներքին ձայն մը բոլորովին ուրիշ բան մը կը պոռար իրեն։ Ինքն ալ չէր գիտեր թէ Լեվինը քաջալերելուն կամ զայն մերժելուն պարագա՞ն էր որ զինքը կը չարչարէր այսպէս։ Բայց իր երջանկութիւնը կասկածներով թունաւորուած էր։ Եւ չանալով քնանալ, կը կըրկնէր. «Աստուած իմ, ներէ ինծի, Աստուած իմ, ներէ ինծի»։

Այս միջոցին, իշխանին աչխատութեան սենեակին մէջ կրկնուեցաւ տեսարան մը որ չատ տեղի կ'ունենար երկու ամուսիններուն միջեւ իրենց աղջիկներուն ամուսնութեան առթիւ։

— Կը հարցնէք թէ ի՞նչ կը խորհիմ, կը դոչէր իշխանը ձեռքերը ճօճելով ու սենեակպտեան ծալքերը վրայ վրայի բերելով։ Կը խորհիմ որ ձեր արժանապատուութիւնը կը մոռնաք, թէ պակաս կը դործէք մեծանձնութեան մէջ, թէ ձեր աղջիկը ծաղրելի ու դժբախտ կ'ընէք ձեր ապուշ ու անարժան մտադրութիւններով։

— Բայց, իշխան, չնորհ ըրէք, ի՞նչ ըրի, կը հայցէր Քիթիի մայրը դրեթէ լալով։

Աղջկանը հետ տեսակցութենէն ետք Ջանիկ ու զոհ իր էրկանը սենեակը մտած էր ըստ սովորութեան զիշեր բարի ըսելու համար եւ, թէպէտ դիտաւորութիւն չունէր անոր կրկնելու լինչ որ անցած էր Քիթիի եւ Լեվինի միջեւ, այսուհանդերձ անոր հասկցուց որ Վրոնսքիի հետ ամէն լինչ պիտի կարգադրուէր մայրը դալուն պէս։ Այս խօսքերը գրգռած էին իշխանը եւ իր բարկաճայթ խօսքերը յառած բերած էին։

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Հայաստանի երկրաբանական դիտութիւններու հիմնարկութեան կատարած աշխատանքներու մասին հետեւեալը հաղորդած է Արմենակ Քոչարեան, որ անօրէնն է յիշեալ հաստատութեան։

— Շատ ճիշդ բսուած է, թէ Հայաստան Թանգարան մըն է բաց երկինքի տակ։ Կրնանք աւելցնել նաեւ, որ Հայաստան երկրաբանական Թանգարան մըն ալ է։ Որովհետեւ Մենդելեւի ցանկին մէջ չկայ տարր մը, որմէ այս կամ այն չափով գոյութիւն չունենայ մեր երկրին մէջ։ Բացի բազմաթիւ եւ բազմանուն օգ–

նակոչումի պահէն նախորդէնպահանջելու Գանձատան դոյքերուն ցուցակը եւ զայն բազդատելու եղածին հետ։ Գոյութիւն չէ ունեցած բնաւ Գանձատան բոլոր դոյքերուն ամբողջական ցուցակ մը։ Կայ 1907ին Մեսրոպ Վրդ. Նշանեանի (ապա պատրիարքը) կողմէ պատրաստուած ցուցակ մը, որ գանձատան մէջ պահուած 131 ձեռագիրներու ցանկն է, զոր 1965ին լուսարարապետ Հայրիկ Աբգեզ. նոյնու–թեամբ ընդօրինակած է, առանց զայն բազդատելու եղածներուն հետ, ըստ իր հաւատարումին։

4. Պատրիարքարանը ամէնէն առաջ Գ. Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան Փետրուար 15, 1967 թուակիր հեռագրէն եւ Պրոֆ. Սիրարփի Տէր–Ներսէսեանի Փետրուար 17, 1967 թուակիր նամակէն տեղեկացած է Լոնտոնի Հանրածանօթ Սաթըպի տան կողմէ Ս. Ցակոբեանց վանքին ձեռագրական հաւաքածոյին պատկանող 23 հայկական ձեռագիրներուն Մարտ 14, 1967ին ծրագրուած աճուրդով վաճառքին մասին։ Անմիջական ստուգում մը Նշանեան Վրդ.ի ցանկին հիմամբ կը հաստատէ, թէ գանձատան 131 ձեռագիրներէն կը պակսին 28ը, որոնց 23ը Սաթըպիի մօտ։ Կը հասնին Ձերդ Սրբութեան հեռագիրը – հրահանգները՝ ամէն գնով փրկելու ձեռագիրները։ Պատրիարք սրբազանը Փետրուար 21, 1967ին բացատրութիւն պահանջած է Սաթըպիէն ձեռագիրներու ազբիւրին եւ գանոնք յանձնողին մասին ու նոյն առեն պաշտօն տուած դիւանապետ Շահէ Եպսկ.ին Լոնտոն մեկնելով արդիւնելու վաճառքը եւ ապահովելու ձեռագիրներուն վերադարձը Ս. Աթոռ։

(Շար.)

ԾԱՆՕԹ.— Սոյն տեղակագրին մէջ.

1. Գանձատուն (գլխագիր Գ. տառով) պէտք է հասկնալ Ս. Մինաս մատուռն ու հոն գտնուող գաղտնի սենեակը, միանգամայն.

2. գանձատուն (մանրագիր գ տառով), միայն գաղտնի սենեակը։

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

— Ներեցէք որ ձեզ իրարու ներկայացնեմ, ըսաւ իշխանուհին. Քոնսթանթին Տմիթրիչ Լեվին, կոմս Ալեքսի Սիրկովիչ Վրոնսքի։

Այս վերջինը ուռքի ելաւ եւ Լեվինի ձեռքը սեղմեց համակրանքով անոր աչքերուն մէջ նայելով։

— Եթէ չեմ սխալիր, այս ձմեռ ձեզի հետ պիտի ընթրէի, բայց յանկարծ գիւղ մեկնեցաք, ըսաւ պարզ ու անկեղծ ժպիտով մը։

— Եւ միշտ ձեր ազարա՞կը կը մնաք, հարցուց Վրոնսքի։ Ինձ կը թուի թէ ձմեռը զուարճալի ըլլալու չէ հոն։

— Մարդ երբ զբաղած է, չի նեղուիր, նոյնիսկ առանձին եղած առեն, պատասխանեց Լեվին չորութեամբ։

Թէեւ Վրոնսքի նշմարեց այն չէչտը, որով այս խօսքերը ըսուեցան, բայց

չտեսնելու զարկաւ։

— Գիւղը կը սիրեմ, ըսաւ։

— Բայց կը յուսամ, կոմս, որ պիտի չհաւանիք ամբողջ տարին հոն ապրիլ, դոչեց կոմսուհի Նորտոֆոն։

— Ձեմ գիտեր, երբեք չփորձեցի երկար առեն գիւղ մնալ։ Բայց, տարօրինակ բան, երբեք այնքան փափաք չզգացի ուսս գիւղի մը մէջ գտնուելու, մուժքերու հետ, որքան այն ձմեռը ուր մօտս հետ Նիսի մէջ անցուցի։ Նիս քաղաքը լինքնին ձանձրացուցիչ է, լինչպէս գիտէք։ Նափոլի եւ Սորանթ նոյնպէս որոշեալ եղանակի մը մէջ հաճելի են միայն։ Եւ հոն է որ մարդ ամէնէն աւելի Ռուսիան ու մանաւանդ ռուսական գիւղերը կ'երազէ։

Յօսքը կ'ուղղէր կարգաւ Քիթիի եւ Լեվինի իր ակնարկը մէկէն միւսին վրայ ուղղելով եւ ըսելով մաքէն անցածները։

Լեվին օդուտ քաղեց այն վայրկեանէն, ուր իշխանը գինքը թողուց, առանց նըշմարուելու դուրս ելլելու համար։ Այս երեկոյթէն իր տարած յուսին տպաւորութիւնը եղաւ Քիթիի դէմքին երջանիկ արտայայտութիւնը երբոր Վրոնսքիի հարցումներուն կը պատասխանէր։

Ժ.

Քիթիի վայրկեան մը չհասկցեցաւ խուցին մէջ կրկնուեցաւ տեսարան մը որ չատ տեղի կ'ունենար երկու ամուսիններուն միջեւ իրենց աղջիկներուն ամուսնութեան առթիւ։

— Կը հարցնէք թէ ի՞նչ կը խորհիմ, կը դոչէր իշխանը ձեռքերը ճօճելով ու սենեակպտեան ծալքերը վրայ վրայի բերելով։ Կը խորհիմ որ ձեր արժանապատուութիւնը կը մոռնաք, թէ պակաս կը դործէք մեծանձնութեան մէջ, թէ ձեր աղջիկը ծաղրելի ու դժբախտ կ'ընէք ձեր ապուշ ու անարժան մտադրութիւններով։

— Բայց, իշխան, չնորհ ըրէք, ի՞նչ ըրի, կը հայցէր Քիթիի մայրը դրեթէ լալով։

Աղջկանը հետ տեսակցութենէն ետք Ջանիկ ու զոհ իր էրկանը սենեակը մտած էր ըստ սովորութեան զիշեր բարի ըսելու համար եւ, թէպէտ դիտաւորութիւն չունէր անոր կրկնելու լինչ որ անցած էր Քիթիի եւ Լեվինի միջեւ, այսուհանդերձ անոր հասկցուց որ Վրոնսքիի հետ ամէն լինչ պիտի կարգադրուէր մայրը դալուն պէս։ Այս խօսքերը գրգռած էին իշխանը եւ իր բարկաճայթ խօսքերը յառած բերած էին։

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱՊԷՍ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

(VENTE PAR SOUSCRIPTION)

ԱԼՊԷՕՄ – ՏԻՍԿԻ ՄԸ 30 Սանթիմեթր, 33 չրջան

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ

Հայկական երգերու գեղիցիկ հաւաքածոյ մը

Առաւօտեան արշալոյս, Անուշիկ եարջան, Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը), Մայրս, Դու ինձ համար, Հայաստան, Երեւանի սիրուն Աղջիկ, Կարաւան, Խաչատուր Աբովեան, Սէրս գաղտնի թող մնայ:

Նախապէս արձանագրուողներու համար 26 ֆր.: Արձանագրութիւնները կը փակուին ՄԱՐՏԻ ՎԵՐՋ:

Այդ թուականէն ետք, տիւքը աւելի սուղ կ'արժէ:

Դրամական առաքումները կատարել չէֆով կամ մանտայով.—
Ճշդելով անուն, մականուն եւ հասցէն:

LIZ SARIAN

204, Ave. de la Division Leclerc — 95 - MONTMORENCY

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդի քառասունքին հոգեհանդստեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Վահէ եւ Նապիկ Ճակոբեանէ 30 ֆրանք, Տիկին Ուրբաթեանէ 20, Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Մուրատեանէ 50, Տիկին Նչան Եանէ 50ֆրանք:

ԽՆԴՈՅՔ

կազմակերպուած

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ

մասնաճիւղին կողմէ, Մարտ 15, Կիրակի ժամը 17էն 23

Salle Annexe de la Mairie de Bagneux
34, Ave. Louis Pasteur
(Prendre l'autobus de la Porte d'Orléans, descendre au Rd. Point de Martyrs de Châteaubriand)

Հաճելի անակնկալներ — տաք մթնոլորտ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԷՍԱՅԵԱՆ Սանուց Միութեան ընդհ. ժողովը 14 Մարտ կէսօրէ ետք ժամը 4ին Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան եւ Տիկնանց Օժանդակ Մարմինի կողմէ, 15 Մարտ Կիրակի օր, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Ալեֆ Մանուկեան սրահին մէջ, 7, Ռիւ Փափէր, առաջին թաղամաս:

Կը հրաւիրուին հին թէ նոր բոլոր անդամ – անդամուհիները եւ համակիրները:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վասպուրականի Հերոսամարտի 55րդ տարեդարձը Վիէնի մէջ, Մայիս 3ի Կիրակի կէսօրէ ետք: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Ապրիլ 26ին, Կիրակի:

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի «Ընթրիք ասուլիս»ը (Տինէ – Տէպա) 12 Ապրիլին

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Վիէն.— Ապրիլեան եղեռնի յուշամատնը նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան՝ Ապրիլ 26ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15,30ին:

×

Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղի պարանոցիկ ցերեկոյթը՝ Կիրակի, Մայիս 10ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի էլլէն Բիւզանդի քառասունքին հոգեհանդստեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Վահէ եւ Նապիկ Ճակոբեանէ 30 ֆրանք, Տիկին Ուրբաթեանէ 20, Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Մուրատեանէ 50, Տիկին Նչան Եանէ 50ֆրանք:

ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ

Պէյրութի մէջ սկսած է հրատարակուիլ «Ազդակ» շաբաթօրեակը, «Դրօշակ»ի ծաւալով, 16 էջ, առանձին խմբագրութեամբ:

Շաբաթօրեակը, ընկերային, հասարակական, ազգային, քաղաքական եւ պատմական բովանդակութեամբ, լոյս կը տեսնէ ամէն շաբաթ (տարին 50 թիւ):

Շաբաթօրեակի տարեկան բաժանորդագրութիւնը կ'արժէ, յիսուն թիւերուն համար, օդային թղթատարով 14 տոլար:

Ով որ կը փափաքի ծանօթանալ «Ազդակ Շաբաթօրեակի» բովանդակութեան, կրնայ դիմել տեղւոյն ներկայացուցիչին եւ ստանալ չորս առաջին թիւերը առանց որեւէ յանձնառութեան:

Monsieur KULTCHEYAN
23, Rue Pixérecourt
PARIS (19e)

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿԻ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԸ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՅՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԲԱՑՕՒՄԸ

Կը կատարէ երկուշաբթի, Մարտ 16ին, ժամը 20·45ին
THEATRE DE L'ATELIER, Place Charles Dullin (Dancourt) — Métro : Anvers
Կը ներկայացուի կատակերգութիւն մը՝ 4 *արար*

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Հեղինակ՝ Վ. ԳԱԹԱՑԵԻ, *Հայացուց՝* Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Կը մասնակցին.— ԶԱՐՈՒՀԻ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԼՏՃԵԱՆ – ԼԱ ՇԱՍՍԱՆԵԼ, ԼԻԻՍԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆ: ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ՓԻԼԻՊ ԹԷՐՋԵԱՆ, ՆԱԶԱՐԻԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ, ԱՆԻ ՏԷՄԻՐԵԱՆ, ՊԵՐՃ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ, ԿԱՐՕ ԹՈՍՈՒՆԵԱՆ: ՄԱԿԻ ԽԱՐԵԱՆ:

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Տոմսերու գին՝ 25, 20, 15, 10 եւ 5 ֆրանք

Դիմել՝ Գ. ՊԱՂՃՃԵԱՆ 35, Rue de Trévise — Tél. : 770-07-25
Մ. Անտոնեան, հեռ. 738–21–18
Փ. Թէրզեան 468–87–43, Մասիս 21, Rue Saulnier — Tél. : 770-16-88

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին պարահանդէսը՝ Մարտ 21ին:

×

ՎԱՂԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նոր Սերունդի 25ամեայ
Տօնակատարութիւն
Մարտ 21ին, երեկոյեան ժամը 20·30ին
Քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

×

Սէն – Էթիէնի եւ Վիէնի Հայ Ազգ. միութիւնները միասնաբար որոշեցին տօնել հայ զոյգ տիտաններուն՝ Կոմիտաս Վարդապետի եւ Շուշ. Թումանեանի հարիւրամեակները, մեծ չուքով մը, թէ Վիէնի եւ թէ Սէն Էթիէնի մէջ: Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդիւ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Աղքատախնամ – Որբախնամը ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Շեխիկեան Արամ, Ղուկասեան 15ական ֆր., Պօղոսեան Մինաս, Ապրիկեան Մինաք, Թահմազեան Արսէն, Պետիկեան Յովհաննէս, Պանտիկեան Վարդան, Վասպուրականի հայրենակցական Տէր Զաքարեան Արսէն, Սինանեան Ժորժ, Աթթարեան Մուրատ, Գասպարեան Մանուկ, Հայրապետեան Դանիէլ, Թերճանեան Կարապետ 50ական, Քիրէճեան, Քիւթէչեան Ա., Տիկին Հանոյեան, Տիկին Արութեան, Տիկին Մինասեան, Տիկին Սասակեան, Օր. Սիւզան Տէր–Աթանասեան, 5ական, Օհանեան Պօղոս 6:

(Շար.)

ՊԱՐԻ ԴԱՍ

Ընդառաջ երթալով կարգ մը ծնողքներու եւ ազգայիններու խնդրանքին, «ՍՕՍԻ» պարախումբի վարչութիւնը իր կողքին հաստատած է փոքրիկներու պարի դասընթացք մը, 7էն մինչեւ 14 տարեկաններու համար:

Փորձերը տեղի կ'ունենան ամէն Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 5,30էն մինչեւ 7ը:

Պարուսոյց՝ ԵԻՄ. ԱՐԶՈՒԵԱՆ

վկայուած փարիզի Արուեստներու
ժողովրդական դպրոցէն
ինչպէս նաեւ վկայուած Երեւանի
Պարարուեստի վարժարանէն

Բոլոր փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի առաջնորդել իրենց զաւակները աղջիկ կամ տղայ

MAISON DES JEUNES
ET DE LA CULTURE

46, Ave. Louis Lumière - Paris (19e)
Métro Porte de Montreuil

ԶԱՏԿՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

—o—

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա.— Լիւբասնպուրկ – Գերմանիա
Հոենոսի ափերը

3 ՕՐ, ՄԱՐՏ 28ԷՆ 30, լիւքս օթոքառով

ՄԵԿՆՈՒՄ, Շաբաթ Մարտ 28, վերադարձ երկուշաբթի Մարտ 30:

Անդամներու եւ բարեկամներու հատուցքի ժամը 7·15ին մեթրօ Շաթօ տը Վենէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7·30ին կառ Տիւ Նոռ Քաֆէ Քիւվէօր: Մեկնում 7·45ին ղէպի Լիւքսանպուրկ, Մօ, Մոնմիրայլ, Շալոն, Սէնթ-Մենեհուլտ, Վերտէօն, Էսք եւ Լիւքսանպուրկ: Այցելութիւն քաղաքին, (ճաշը ճամբու ընթացքին), ճամբորդութեան չարունակութիւն եւ ժամանում՝ Թրիէ (Գերմանիա): Ընթրիք եւ տեղաւորում սովորական պանդոկը:

ԿԻՐԱԿԻ, ԶԱՏԻԿ.— Մեկնում ղէպի Պինկէն, ուր ղեղեցիկ զբօսանաւով մը Հոենոսի վրայ՝ հիանալի բնանկարը, հէքեաթային Լօրըլայը եւն. եւն.:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ առաւօտը՝ ազատ: Ցրեկուան ճաշը պանդոկը եւ վերադարձ՝ փարիզ նոյն ճամբով: Ժամանում կառ Տիւ Նոռ ժամը 21ի աւեններր:

Մասնակցութիւն՝ 195 ֆրանք, կանխավճար 50 ֆրանք: Մնացեալը վճարելի Մարտ 23ին:

×

Բ.— ԱԻՍՏՐԻԱ ՉԵԼ ԱՄ ՉԷ

780 մեթր բարձրութիւն: Դահուկի համար զմայլելի վայրեր:

Առջնակարգ պանդոկ՝ Ֆիչերվիոթ, քաղաքին ճիշդ կեդրոնը տեսարանով՝ լճին վրայ:

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Մարտ 22 (Ծաղկազարդ), ժամը 22·30ին Ալպերկ – էքսփրէսով, հասնելու՝ կառ Տը լ'Էսթ, մեծ պիճերու մուտքին հովին մէջ աջ կողմը, ժամը 21ին: Ժամանում ՉԵԼ ԱՄ ՉԷ, Երկուշաբթի ժամը 14ին:

Վերադարձ՝ Ապրիլ 4ին եւ ժամանում յաջորդ օրը ժամը 7·25ին՝ Փարիզ:

Մասնակցութիւն՝ 455 ֆր.

(15 օր Փարիզէն Փարիզ մէջը ըլլալով կառավարմբով ճամբորդութիւնը):

Սահմանափակ տեղեր:

Կանխավճար 100 ֆր.: Մնացեալը Մարտ 12ին:

Արձանագրութեան պայմանաժամ՝ Մարտ 10

ԴԻՄԵԼ՝

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Լ.Տ. ՃԼԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատասխանատու

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈՓԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	միջեւ 1/8 սիւնակ
ԾԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՑՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԱՊԱՏԱԿ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿՐ ՓՆՏՈՒԻՒ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար. 90 ֆ. Վեցամսեայ 50 ֆ.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
11
ՄԱՐՏ
MERCREDI
11 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·761

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.761

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐՆ ՈՒ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Ա.

Թուրքերը կը չարունակեն ղրաղիլ Հայերով: Թերթերու մէջ յօդուածաշարքի ձեւով կամ ղրքերու մէջ իրրեւ յուշ սուտն ու իրաւը իրար կը խառնեն: Բոլորին ալ միակ նպատակն է ամբաստանել Հայերը եւ արդարացնել իրենց գործած ղազրելի ոճիրները:

Փետրուար 22էն ի վեր պոլսահայ թերթերը կը թարգմանեն Թուրք լրագրողի մը՝ Մկրտիչ Թօքէրի Հիւրրիյէթի մէջ հրատարակած յօդուածաշարքը, որուն խորագիրն է «Արժանքիճի վերջին հայ ռեմիտէճիները»:

Յօդուածագիրը Պուէնոս Այրէս երթալով սկիզբը ինքզինքը ներկայացուցեր է իրրեւ ֆրանսացի գբօսաշրջիկ, մտեր է հայկական շրջանակներու մէջ, տեղեկանալու համար Հայոց ղաղտնիքներուն, տեսուեր է Նարկիզ Պինաեանի հետ, որուն յայտներ է Թուրք լրագրող ըլլալը, այցելեր է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, Արմենիայի ակումբը եւ այլ վայրեր, խօսեր է զանազան Հայերու հետ հայկական ջարդերու եւ հայեւթուրք յարաբերութեանց մասին:

Ու իր այցելութիւններուն ու տեսակցութիւններուն երկարապատում նկարագրութիւնը կ'ընէ, ըստ իր հայեցողութեան, խեղաթիւրելով պատմական պարզ ճշմարտութիւնները, զանոնք յարմարցնելով իր յետին մտքերուն:

Հիւրրիյէթի յօդուածագիրին առաջին տողերն իսկ կը մատնեն հեղինակին չափազանցութիւնը:

Պինաեան, որուն չուրջ կը գառնայ ամբողջ խնդիրը եւ որ գլխաւոր ազբիւրը կը կազմէ Արժանթինի Հայոց մասին իր քաղած տեղեկութեանց, Մկրտիչ Թօքէրի կողմէ կը ներկայացուի իրրեւ կոմիտէճի, թէեւ տեսակէտէն: Կ'ըսէ թէ անիկա մասնաւորաբար Պուէնոս Այրէսէն Խորհ. Հայաստան, Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս, Կիպրոս, Ճունաստան եւ Ֆրանսա գիտուեր է կոմիտէճիներուն կողմէ, որպէսզի պատրաստութիւններ տեսնէ, 1970ին մեծ հանդիսութիւններով տօնելու համար Սեւրի դաշնագրին յիսնամեակը:

Անճամբ կը ճանչնանք Պինաեանը, զոր երկու անգամ տեսած ենք Փարիզի մէջ: Վերջին անգամ անցեալ աշնան՝ երբ կը վերադառնար Հայաստան կատարած այցելութենէն:

Մեծ հայրը Վանեցի է, կանուխէն զաղթած Արժանթին, ուր ամուսնացեր է Շիւղի կնոջ մը հետ: Հայրը իր կարգին ամուսնացեր է Անժանթինցիի մը հետ: Պինաեան Արժանթինի մէջ լրագրող է եւ այդ հանգամանքով երբեմն կը ճամբորդէ: Մայրենի լեզուն սպաներէն է: կը խօսի նաեւ ֆրանսերէն: Հայերէն չի գիտեր, սակայն հպարտութեամբ կը յիշէ որ Հայ է եւ... Վանեցի: Ո՛չ մէկ հայ կազմակերպութեան կը պատկանի: Եւ ո՛չ մէկ առաքելութիւն ստանձնած է Սեւրի յիսնամեակի հանդիսութիւնները կազմակերպելու համար իր այցելած վերոյիշեալ երկիրներուն մէջ:

Մկրտիչ Թօքէրը «քառորդ Հայ» կ'անուանէ Պինաեանը, մայրն ու մեծ մայրը օսմանը ըլլալուն համար: Առ ի քաղաքացիութիւն Պինաեան հիւրասիրեր է զինքը, սակայն միաժամանակ բառերը չէ ծախծխած Թուրքի երեսին պոռալու համար, որ «անմար վրէժխնդրութիւն զոյութիւն ունի Հայերուն եւ Թուրքերուն միջեւ: Անէն Հայ քէնամական զգացումներով լեցուած է Թուրքի հանդէպ: Դուք մեզ ջարդեցիք»:

Թուրքը հեղնելու համար իր հիւրամեծարը, կը գրէ թէ «հիմա այս մէկ քառորդ Հայը Իսթանպուլի եւ աշխարհի դատարին Հայութեան իրաւունքներէն կը ճառէ...»:

Ըստ իրեն, «վերջին հայ կոմիտէճիները, անչուշտ խել մը ազգայնական իտէալիստներու առընթեր, այս դործը իրենց ապրուստի միջոց դարձուցած փրոֆեսիոնէլներ են: Աչխարհի ամէն կողմի հայ համայնքներէն տուրք կը դանձեն, երբեմն ազգային զգացումներ չհաղորդելով, առաւելապէս ահաբեկչական միջոցներ ի դործ դնելով»:

Ո՛չ աւելի, ոչ պակաս:

Մկրտիչ Թօքէր կը յիշեցնէ, որ ներկայիս սիփիւռքի մէջ ի զօրու է 1863ի Ազգային Սահմանադրութիւնը, որ Օսմ. կայսրութեան չրջանին տրուած է Հայերուն, այն ալ իր կարդին հիմնուած այն սկզբունքին վրայ, զոր ճշդած է Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ Բ. Պոլիսը դրաւած օրերուն:

Ցեսոյ անդրադառնալով Հայոց հողային պահանջներուն, կը չեշտէ.

«— Ձէ՛, Պինաեան, ձեզի ըսեր էի, որ նոյնիսկ մէկ քառակուսի սանթիմեթր թրքական հող կարենալ առնելու համար հարկ է Թուրքերուն դէմ մարտնչիլ եւ պատերազմիլ, մինչեւ որ միակ Թուրք մը մնայ: Հասկցա՞ւ ես ասիկա Հայերուն»:

Պինաեան դոհունակութեամբ հաստակ – ցուցեր է ասիկա. վասնզի աչխարհի վերջին հայ կոմիտէճիներուն նպատակն է եղեր ռազմասէր հայ երիտասարդութիւն մը հասցնել:

Թուրք լրագրողը այսպիսի հարց ու ղրոյցի ձեւով, կէս-կատակ, կէս-չիտակ երկարապատում մանրամասնութիւններով կը նկարադրէ Արժանթինի հայկական չրջանակներուն հետ իր չփումները:

Այդ բոլորէն կը տեսնուի, որ այսօրուան Թուրքերու մտայնութիւնը ո՛չ մէկ բանով կը տարբերի երէկուան իրենց չարդարար հայրերու եւ եղբայրներու մտայնութենէն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՐՑԸ

Կիպրոսի նախագահին դէմ կատարուած առջի օրուան մահափորձը, որ բախտի բերումով ձախողեցաւ, առիթ ընծայեց Անգարայի եւ Մոսկուայի՝ արտայայտուելու ընդհանրապէս մահափորձին ու յատկապէս Կիպրոսի մասին:

Թուրքիոյ Արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարութեամբ մը չեչտեց, թէ Թուրք կառավարութիւնը մտահոդ է տեսնելով, որ նման արարք մը կը կատարուի ճիշդ այն ժամանակ, երբ ան – հրաժեշտ փորձերը կ'ըլլան արդարամբ – տութեան վրայ խարսխուած համաձայ – նութեան եզր մը դտնելու, որպէսզի պահպանուի Կիպրոսի անկախութիւնը, կըզ – պին խաղաղութիւնը եւ կարդ ու կանոնը: Բանբերը «բաղձանք» յայտնած է, որ ձախողութեան դատապարտուին ահա – բեկչութիւնը հրահրող բոլոր արարքները:

Մոսկուա եւս կը փորձէ միջամուխ ըլլալ Կիպրոսի խնդրին: Արդարեւ Թասի մէկ հաղորդագրութիւնը անցեալ օր կը դատապարտէր այն յոյն տարրերը, որոնք կը ջատագովեն կղզիին կցումը մայր երկրին, այսինքն՝ Ճունաստանի: «Պրաւդա» մեծ խորագիրով մը կը հաղորդէ նոյնով լեցուած է Թուրքի հանդէպ: Դուք մեզ ջարդեցիք»:

Թուրքը հեղնելու համար իր հիւրամեծարը, կը գրէ թէ «հիմա այս մէկ քառորդ Հայը Իսթանպուլի եւ աշխարհի դատարին Հայութեան իրաւունքներէն կը ճառէ...»:

Ըստ իրեն, «վերջին հայ կոմիտէճիները, անչուշտ խել մը ազգայնական իտէալիստներու առընթեր, այս դործը իրենց ապրուստի միջոց դարձուցած փրոֆեսիոնէլներ են: Աչխարհի ամէն կողմի հայ համայնքներէն տուրք կը դանձեն, երբեմն ազգային զգացումներ չհաղորդելով, առաւելապէս ահաբեկչական միջոցներ ի դործ դնելով»:

Ո՛չ աւելի, ոչ պակաս:

Մկրտիչ Թօքէր կը յիշեցնէ, որ ներկայիս սիփիւռքի մէկ հաղորդագրութիւնը անցեալ օր կը դատապարտէր այն յոյն տարրերը, որոնք կը ջատագովեն կղզիին կցումը մայր երկրին, այսինքն՝ Ճունաստանի: «Պրաւդա» մեծ խորագիրով մը կը հաղորդէ

Կիպրոսի նախագահին դէմ կատարուած առջի օրուան մահափորձը, որ բախտի բերումով ձախողեցաւ, առիթ ընծայեց Անգարայի եւ Մոսկուայի՝ արտայայտուելու ընդհանրապէս մահափորձին ու յատկապէս Կիպրոսի մասին:

Թուրքիոյ Արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարութեամբ մը չեչտեց, թէ Թուրք կառավարութիւնը մտահոդ է տեսնելով, որ նման արարք մը կը կատարուի ճիշդ այն ժամանակ, երբ ան – հրաժեշտ փորձերը կ'ըլլան արդարամբ – տութեան վրայ խարսխուած համաձայ – նութեան եզր մը դտնելու, որպէսզի պահպանուի Կիպրոսի անկախութիւնը, կըզ – պին խաղաղութիւնը եւ կարդ ու կանոնը: Բանբերը «բաղձանք» յայտնած է, որ ձախողութեան դատապարտուին ահա – բեկչութիւնը հրահրող բոլոր արարքները:

Մոսկուա եւս կը փորձէ միջամուխ ըլլալ Կիպրոսի խնդրին: Արդարեւ Թասի մէկ հաղորդագրութիւնը անցեալ օր կը դատապարտէր այն յոյն տարրերը, որոնք կը ջատագովեն կղզիին կցումը մայր երկրին, այսինքն՝ Ճունաստանի: «Պրաւդա» մեծ խորագիրով մը կը հաղորդէ մահափորձին լուրը, իսկ Պողպորնի հեռագիր մը ուղղած է Մակարիոս Արք.ի, որով իր ցասումը կը յայտնէ կատարուած արարքին առթիւ: «Խորհրդային ժողովուրդը խոհիւ կը դատապարտէ այս ոճրային արարքը, որ կատարուած է յետադիմական ուժերու կողմէ»: Պողպորնի կը մաղթէ, որ Մակարիոս Արք. յաջողի իր պայքարին մէջ եւ ամրապնդէ Կիպրոսի դերիչխանութիւնն ու անկախութիւնը:

Մինչ Անգարա եւ Մոսկուա դէմ կ'արտայայտուին էնոսիսի զաղափարին, անդին Կիպրոսի մէջ անդորրութիւնը խանդարուած չէ մահափորձէն ետք: Ժողովրդային խաւերը ցոյցերով իրենց համակրութիւնը յայտնած են Մակարիոսի, իսկ զանազան քաղաքական խմբակցութիւններ, որոնց չարքին նաեւ տեղացի համայնավարները, դատապարտած են ոճիրը:

Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է տասը կասկածելիներ եւ մինչեւնոյն ժամանակ խուզարկութիւն մը կատարած է, առանց որոշ արդիւնք ձեռք ձգելու, կիպրոսի նախկին Ներքին նախարարի տան մէջ: Այս վերջինը՝ Փոլիքարփոս Ղէօրկաճիս, անուանի հերոս մըն է կղզիին մէջ, քանի որ անցեալին Էօքայի չարքերուն մէջ կռուած է Անգլիացիներու դէմ՝ կղզիին անկախութեան համար– Դիտել կը տրուի այս առթիւ, որ նախկին նախարարը մաս չի կազմեր «Ազգային Ճակատ»ին, որ ինչպէս դրած էինք երէկ, կը ջատագովէ էնոսիսի զաղափարը: Այսուհանդերձ, նախկին նախարարը, համաճայն չրջանակներու, կապեր հաստատած էր ճակատի մարդոց հետ: Արդէն ձերբակալուած տասը կասկածելիները մաս կը կազմէին Ղէօրկաճիսի թիկնապահներուն:

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

—o—

Ցոյցերը կը չարունակուին երկրին մէջ: Երբ ուսանողները հանդարտին, կարգը կուգայ առեւտրականներուն եւ արհեստաւորներուն: Նախարարապետ Շապան–Տելմաս մերժած էր երկուչաբթի օր ընդունիլ առեւտրականներու պատուիրակութիւնը, առարկելով թէ կանոններէն դուրս ելած են եւ արդէն իսկ բռնի ուժով կ'ուզեն պարտադրել իրենց կամքը: Ասոնց գլուխն է Թերար Նիքոլ որ կոչ ըրաւ 20·000 ցուցարարներու որ «գործի անցնին»:

× Նանթէռ միշտ սպասողական վիճակ է: Խորհրդակցութիւնները կը չարունակուին նախարար կիչարի եւ լարանին տեսուչներուն միջեւ եւ լուր մը դտնելու համար:

× 1609 ընդհանուր խորհրդատուներէն ընտրուած են արդէն 960ը, առաջին քուէարկութեամբ: Ասոնց մէջ՝ 67 համայնավար, 11 Փէ· Էս· Իւ·, 131 ընկերվարական, 171 զանազան ձախ, 131 Իւ· Տէ· Էռ, 74 անկախ–հանրապետական, 26 դեմոկրատ կեդրոն եւ յառաջդիմութիւն, 211 զանազան չափաւոր, 5 ծայրայեղ աջ, 82 դեմոկրատ կեդրոն, 67 չափաւոր (ընդդիմադիրը):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՒՄՆԻ խաւարումը դիտած են, մասնադէտներու կարդին, միլիոնաւոր անձեր Մեքսիկոյէն մինչեւ Մ. Նահանգներու կարգ մը չրջանները: Համաճայն ամերիկացի աստղադէտի մը՝ Մեքսիկոյի աստղադիտարանին հետազօտութիւնը կատարուած է մեծ յաջողութեամբ:

ԼՈՒՍԻ մէջ կացութիւնը «լուրջ» է, յայտարարեց արքայական բանակին բարձրաստիճան սպաներէն մէկը: Համայնավար ուժերը կը սպառնան երկրին հարաւային չրջաններուն, որոնք միշտ զբաղնուած են կառավարական ուժերու հակակչռին տակ:

ԼՈՆՏՈՆի Շուներու կղզին, որ կը գտնուի Թայմզի գետաբերանին, իր «անկախութիւնը» հռչակեց առջի օր, որովհետեւ Մեծ Լոնտոնի Քաղաքային Խորհուրդը անհրաժեշտ քայլեր ձեռք չէ առած բարելաւելու համար տեղւոյն բնակիչներուն կեանքը: Նոր «Հանրապետութիւն»ը ունեցաւ իր նախագահը եւ երկու վարչապետներ: Բնակիչներու թիւն է՝ տասը հազար:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՍՈԼԻԷՆԻՑԻՆ դուիցերացի փաստաբանի մը պարտականութիւն յանձնեց պաչտպանել իր չահերը արտահմանի մէջ: Այս վերջինը ռուս դրագէտէն իրաւասութիւն ստացած է արդիլել որեւէ հրատարակութիւն անոր գործերէն՝ առանց արտօնութեան, կամ չարժանկարի վերածել դրագէտին աչխատութիւնները: Արտասահման տպուած դիրքերու չահաբաժինէն զոյացած դումարը ի պահ պիտի դրուի դուիցերական դրամատան մը մէջ: Սոլիէնիցին կտակով պիտի ճչդէ անոնց գործածութեան ձեւն ու բնոյթը:

ՄԻՋ – ԳԵՐՄԱՆ բանակցութիւնները անելի մատնուեցան, երբ Պրանտ յայտարարեց, թէ բանակցելու համար Արեւելեան Պերլին պիտի մեկնի անցնելով քաղաքին արեւմտեան մասէն: Փանքով անընդունելի դտաւ եւ քննադատեց Պրանտի այս մտադրութիւնը: Այսուհանդերձ, վերջին պահուն կ'ըսուէր թէ Պրանտ առաջարկած է հանդիպումը կատարել ուրիչ քաղաքի մը մէջ:

ԳԱՀԻՐԷի «Ալ Ահրամ» թերթին համաձայն, ներկայիս եգիպտոսի բնակչութեան թիւը կը հասնի 33 միլիոնի, այսինքն, 15 ամսուան ընթացքին աւելցած է մէկուկէս միլիոն: Նոյն թերթին համաձայն, Գահիրէն իր արուարձաններով ունի 4 միլիոն835 հազար բնակիչ: Բնակչութեան աճին տոկոսը 2,5 առ հարիւր է երկրին մէջ, իսկ մայրաքաղաքին մէջ այդ աճը կը հասնի 4,3 առ հարիւրի:

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐԸ որոչեց փակել Սալզպուրկի (Ռոտեզիա) իր դեսպանատունը: Կ'ենթադրուի, թէ այս քայլը առաւ Լոնտոնի խնդրանքին վրայ: Ռոտեզիա, որ 4 միլիոն 800·000 սեւամորթ եւ բնակչութեան 4 առ հարիւրը կազմող սպիտակամորթ քաղաքացիներ ունի, 1965 Նոյեմբերին իր անկախութիւնը հռչակեց՝ խզելով իր կապը Անգլիոյ հետ: Վերջերս հաստատեց նոր սահմանադրութիւն մը, որով փոքրամասնութիւն կազմող ճերմակները իշխանութեան դլուխ կ'ապահովեն երկրին մէջ, երկրորդական դիրքի մէջ ձդելով սեւամորթ բնիկները:

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ վերսկսան բանակցութիւնները Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Լեհաստանի պատուիրակներուն միջեւ: Բանակցութիւններուն նպատակն է բացատրել երկու երկիրներու յարաբերութիւնները:

ԷՒ–ՖՐԱՆՍ, Ապրիլ 9էն սկսեալ, չաբաթական երկու թռիչքներ պիտի ապահովէ Փարիզէն Թոքիօ՝ Մոսկուայի եւ Սիպերիոյ ճամբով:

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ճիւղին մէջ խանգարումներ տեղի պիտի ունենան այսօր (Չորեքչաբթի) եւ վաղը՝ Հինդչաբթի: Արդարեւ, թղթատարութեան պաչտօնեաները չատեր որոչեցին գործադուլ բնել:

ԹԱՍՍ խորհրդային գործակալութիւնը դեկոյցով մը կ'ըսէ թէ խորհրդային բազմաթիւ ռաբբունապետեր կը դտնեն թէ Սիոնականութիւնը ոչ մէկ կապուն կրօնքին հետ եւ պարզապէս «պատրուակ մըն է յետադիմական ծայրայեղ չրջանակներուն համար»: Նիւ Եորքի համաչխարհային հրեայ Քոնկրէսն կը դատապարտէ այս «քարոզչութիւնը» որ փաստ է թէ 3 միլիոն խորհրդային Հրեաներ կ'ուզեն իսրայէլ ներգաղթել:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Ակներեւ իրողութիւն է, դժբախտա – բար, որ բազմաթիւ ծրագիրներ, չինա – րարական եւ այլ մարզերու մէջ, յաջո – ղութեամբ չեն պսակուիր. այլ մանա – ւանդ՝ ճշդուած ժամանակամիջոցին մէջ չեն լրացուիր կամ իրագործուիր՝ բան – ուրներու թիւի պակասին պատճառով: Այսպէս է, որ այսօր Հայաստանի մէջ աշխատող ձեռքերու եւ, յատկապէս, կարգ մը ճիւղերու մէջ մասնագէտ բան – ուրներու համապատասխան թիւի մը չգոյութիւնը ցաւալի անդրադարձ կ'ու – նենայ գործերու ընթացքին վրայ:

Հայրենիքի մէջ չաւեր յաճախ կ'ան – դրադառնան այս խնդրին՝ ուղղակի կամ քովընտի ուղիներով:

Արփա – Սեւանի ջրատարը, որ համա – ձայն նախատեսուած ծրագրին եւ տարի – ներով պաշտօնական մարմիններու տուած հաւաստիացումներուն, պէտք է լրանար այս տարի, այսինքն՝ 1970ին, հազիւ հազ կարելի պիտի ըլլայ վերջացնել հինգ – վեց տարիէն, այլ խօսքով 1975ի վեր – ջերը:

Այս դժբախտ յայտնութիւնը կը կա – տարեն Լեւ Մնացականով (Մնացական – եան) եւ Գ. Բրոզոկի, «Գարուն» ամ – սագրի մեր ձեռքը հասած վերջին՝ Դեկ – տեմբերի թիւին մէջ:

Աւելցնենք, որ Մնացականեան Յարհ. Միութեան ջրաշինարարական «տրեստ»ի վարիչն է, իսկ երկրորդը՝ Գրիգորի Բրո – զոկին, նոյն հիմնարկութեան ղեկավարը Անդրկովկասի մէջ:

Արփա – Սեւան ջրատարի նման բարդ կառոյցի մը մէջ կ'աշխատին չուրջ 2000 բանուորներ, որոնցմէ, ի դէպ, միայն 30 տոկոսը «տեղացի» է, այսինքն՝ Հայ: «Իսկ մնացածը միւս հանրապետութիւն – ներից են, որոնք մեզ համար կայուն աշ – խատուժ չեն, որովհետեւ ցանկացած ժա – մանակ կարող են ետ գնալ: Եւ դժբախ – տաբար, շատերը վերադառնում են», կ'ը – խոստովանի Գ. Բրոզոկի՝ «Գարուն»ի թղթակիցին:

Անշուշտ, ծրագրին իրագործման մէջ նշմարուող «ցաւ»երը այլազան են: Նախ նախագիծը, որ պատրաստուած էր աս – կէ քանի տարի առաջ՝ 1950ին, ունէր շատ թերութիւններ, եւ նկատի չէին առնուած բազմաթիւ դժուարութիւններ՝ չրջանին եւ գործին հետ կապ ունեցող շատ բար – դութիւններ: «Ամէն օր մեզ ստիպուած ենք լինում նոր, տեսակ ապակիպալի առջեւ կանգնել»: Իսկ այդ անակնկալները բազ – մազան են: Աշխատանքի պայմանները անսահմանելի:

Գ. Բրոզոկի չընդունիր, որ գործին դանդաղ ընթացքին պատճառներէն մէկն ալ անհրաժեշտ մեքենաներու եւ սարքե – րու պակասն է: Դեռ վերջերս Գր. Զա – նիկեան «Ինչպէս են ծնւում առասպել – ները» ակնարկին մէջ («Գարուն»ի 1969ի Փետրուարի թիւը) կը հաստատէր, վա – րիչներէն մէկուն բերնով, թէ «այստեղ (իմա՛ Վարդենիսի լեռնանցքին մէջ) ոչ միայն շլանգ, այլեւ էլուենք, բահ չի ճար – ւում: Խանութ էլ չկայ, որ մարդ առնի, տայ բանուորներին»:

Յամենայն դէպս, Արփա – Սեւան ջրա – տարի չինութեան համար այնքան կեն – սական նկատուող մեծ մեքենան՝ վահա – նակը, ինչպէս կը կոչէ Լ. Մնացական – եան, որուն առաքումը կ'ակնկալուէր ար – տասահմանէն, ներկայիս կը չինուի Լվո – վի մէջ: Ջրաշինարարութեան ընդհանուր վարիչը յոյս կը յայտնէ, որ «բիչ ժամա – նակում» այդ մեքենաներէն կը ղրկուին Հայաստան:

Լ. Մնացականեանի «յոյսը» կը յու – սանք իրականութիւն կը դառնայ կարճ ժամանակէն:

Այսուհանդերձ օրակարգի հարց կը մը – նայ միշտ բանուորներու եւ, մասնաւո – րապէս, մասնագէտ ձեռքերու անբաւա – րար թիւը, որովհետեւ, ինչպէս կը հաս – կըցուի «Գարուն»ի թղթակցին ունեցած զրոյցէն՝ երկու հազար աշխատող ձեռ – քերով հնարաւոր չէ յառաջ տանիլ գործը ակնկալուած թափով: Մանաւանդ, երբ նկատի առնուի, որ այս թիւին 70 տոկոսը, այսինքն 1400 բանուոր օսար են, որոնք շատ յաճախ կէս ճգելով ի – րենց գործը՝ կը մեկնին Հայաստանէն:

Իրաց այս կացութեան մէջ հաճելի չէ հաստատել, որ հեռաւոր Ռուսիոյ տա – փաստաններուն մէջ «տարեկան մի քանի հազար հայ երիտասարդ է աշխա – տում» (*), երբ Վարդենիսի փապուղի – ներուն մէջ համարեա ոչ մէկ հայ երի – տասարդի կարելի է հանդիպիլ (Լ. Մնա – ցականեան):

«Սով. Հայաստան»ի Լենինականի թղթակից Ս. Գէորգեանի հաստատումով (Փետր. 27) Հայաստանի երկրորդ մեծ քաղաքին կարգ մը գործարաններուն եւ, անոնց չորքին հիւսուածեղէնի ծանօթ հիմնարկութեան մէջ, նկատելի դժուա – րութիւն կը յարուցանէ վարժ բանուոր – ներու եւ բանուորուհիներու թիւի նուա – զումը, հակառակ այն իրողութեան, որ յատուկ ուսումնարաններու մէջ որակեալ բանուորներ կը պատրաստուին:

Բայց խօսինք թիւերով, որոնք ներկա – յացուած են թղթակցութեան բնոյթ կրող «Հոսունութիւնը մեծ է. ինչո՞ւ» յօդուա – ծին մէջ:

— Լուկաչինի անունը կրող հիւսուա – ծեղէնի գործարանէն 1968ին հեռացած են 800 բանուոր, գործէ հեռացուած են 893 աշխատող, իսկ ասոնց փոխարէն աշ – խատանքի ընդունուած են 800 հոգի: Բանուորական օրերու կորուստին հետ – եանքով մեքենաներու աշխատանքի կո – րուստը 7–8 տոկոս կը կազմէ:

— Քաղաքին ամէնէն մեծ գործարանը՝ «սեքստիլ կոմբինատ»ը հեռեւեալ պատ – կերը արձանագրած է 1968ին: Գործի ըն – դունուած են 1268 հոգի, իսկ հեռացուած են՝ 1540 անձ: Դրութիւնը մխիթարական չէ եղած նաեւ անցեալ տարի: Արդարեւ գործարանէն հեռացած են 1518 բանուոր – ներ, որոնցմէ 80 տոկոսը իր դիմումին համաձայն:

Տեղափոխութիւնները, կամ ինչպէս սովորութիւն է դարձած Հայաստանի մէջ ըսել՝ «հոսունութիւնը» առանձին վայրերու մէջ 40էն մինչեւ 80 տոկոսի կը հասնի:

Պարզ է, որ նման կացութիւն մը, — ուր տարին հազարէ աւելի աշխատաւոր – ներ կը թողուն իրենց գործը եւ անոնց ձեւով մը փոխարինելու կուգան հարիւ – րաւորներ, — կ'անդրադառնայ արտադ – րութեան քանակին եւ որակին վրայ:

«Հոսունութեան» իբրեւ դլխաւոր պատ – ճառ կը մատնանշուի այն ցաւալի իրո – ղութիւնը, որ բանուորներու եւ, յատ – կապէս, մասնագէտներու կարեւոր տո – կոսը օսար է, որոնք, բնականաբար, կարճ ժամանակ աշխատելէ ետք կը վե – րադառնան «իրենց հարազատների մօտ»: Այսպէս, հիւսուածեղէնի ուսումնարան – ները, որոնք մասնագէտ ձեռքեր պատ – րաստելու սահմանուած են Լենինականի հիւսուածեղէնի ձեռնարկութիւններուն համար, իրրեւ աշակերտ ունին «Մեծ մասամբ Միութեան (Խորհ. Միութիւն) տարբեր վայրերից հաւաքագրուած աղ – ջիկներ: Նրանք գալիս են, սովորում, մասնագիտութիւն ձեռք բերում եւ տե – ղըստիլ արդիւնաբերութեան մէջ կարե – ժամանակ աշխատելուց յետոյ, գնում այլ քաղաքներ, իրենց հարազատների մօտ: Հաւանաբար, նրանց 30–35 տոկոսն է մը – նում Լենինականում»:

Զարմանալի չէ հետեւաբար, որ թեր – թին թղթակիցը աւելի քան հիմնական կը նկատէ վերոյիշեալ ուսումնարաններուն մէջ «քաղաքի բնակիչներին ընդգրկելու» հարցին բարւոք լուծումը:

Բայց քանի որ այս տողերուն մէջ չո – շափուեցաւ այսպէս կոչուած «հոսունու – թեան» հարցը, հետեւելով Ս. Գէորգեա – նի մատնանշենք նոյնպէս ասոր այլ պատ – ճառները:

Հիւսուածեղէնի եւ թեթեւ արդիւնաբե – րութեան գործարաններէն հեռացողներու 50 տոկոսը այդ քայլը կ'առնէ, որովհե – տեւ չուզեր աշխատիլ դիշերային ժամե – րուն՝ հերթափոխութեան սիստեմին կի – րարկման պատճառով: Ասոնցմէ շատ շա – տեր կը նախընտրեն աշխատիլ այնպիսի ձեռնարկութիւններու կամ ճիւղերու մէջ, ինչպէս օրինակ, չինարարութեան, ուր բնակարան ստանալու կարելիութիւնները աւելի մեծ են: Ապրարեւ, համաձայն ներկայացուած թիւերուն, Լենինականի վերոյիշեալ ձեռնարկութիւններու բնա – կարանային ծրագիրները, յատկապէս վերջին տարիներուն, դժալի կերպով կըր – ճաուած են: Ու այդ է պատճառներէն մէկը, որ օտար երկիրներէ եկած աշխա – տաւորներ եւ աշխատաւորուհիներ չու – տով կը հեռանան երկրէն:

Յամենայն դէպս, մեր երկրին դլխա – ւոր հոգերէն մէկը ներկայիս բանուորա – կան ուժի պակասութիւնն է, մասնաւո – րապէս յողնեցուցիչ եւ դժուար աշխա – տանքի ճիւղերուն մէջ:

Երիտասարդութիւնը կը նախընտրէ հետեւիլ բարձր ուսումի, իսկ շատեր, նիւթական յաւելեալ ակնկալութիւններու առաջադրութեամբ կը մեկնին այլուր, կամ կ'ընտրեն չհաբեր ասպարէզներ:

Սակայն երկիրն ալ իր կարգին պէտք ունի «տեղացի որակեալ կադրեր»ու, ինչ – պէս դիտել կուտայ Լ. Մնացականեան չատ իրաւամբ «Գարուն»ի թղթակիցին:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Դեռ միւնչեւ այսօր ճշգրիտ վիճա – կագրութեամբ մը ճշդուած չէ, թէ տա – րին քանի՞ հազար երիտասարդ ժամանա – կաւոր կամ մնայուն աշխատանքի կը մեկնի այլուր: Ու տասնամեակներու ըն – թացքին որքա՛ն է եղած Հայաստանէն խորհ. Միութեան այլ վայրերը մնայուն կայք հաստատուողներու ճշգրիտ թիւը: Այս ու այլ բնոյթի վիճակագրութիւններ անպակաս են օտար երկիրներու մէջ՝ տե – ղական հարցերու կապակցութեամբ: Բաղձալի պիտի ըլլար, որ Հայաստանի պատկան մարմինները փորձէին հետեւիլ ընդունուած այս կանոնին:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐԾՐԱՅՈՒՄ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ

Խորհրդային իշխանութիւնները արդի – լեցին, երեք ներկայացումներէ ետք, բանաստեղծ Անտրէյ Վոզնեսենսկիի յօ – բինած վերջին թատերախաղը՝ «Դիտե – ցէք ձեր երեսները»: Բանաստեղծին թա – տերախաղը, որ յառաջապահ (ավան – կարտ) ներկայացում մը կը նկատուէր խորհրդային ազատամիտ մտաւորակա – նութեան եւ թատերասէրներու կողմէ, պաշտօնական մարմիններու կողմէ նկա – ուեցաւ «դաղափարականօրէն թերի», ո – րով անթոյլատրելի՝ ներկայացման մը համար:

Վերջին պահու արդելքը դժգոհ ձգեց ոչ միայն հեղինակը, այլեւ Տպանկա թատրոնի անօրէնը՝ Եուրի Լիւպիմովն ու դերասանական կազմը, բաղկացած ա – զատամիտ տարրերէ: Վերոյիշեալ թատ – րոնը Մոսկուայի մէջ կը նկատուի ազա – տախոհ բեմ մը, եւ ամէնէն հետաքրքա – կանը Խորհ. Միութեան մէջ:

Թատերասրահին անօրէնը, որ անցեա – լին եւս դժուարութիւններ ունեցած էր պրաքնիչներու հետ, բողոքեց պատկան իշխանութիւններուն: Նախապէս, պրա – քնիչներուն պնդումին վրայ յանձնաժո – ղով էր որոշ փոփոխութիւններ կատա – րելու թատերախաղին մէջ: Համաձայն պրաքնութեան օրէնքին, Մշակոյթի նա – խարարութեան յանձնախումբ մը երեք անդամ դիտած էր ներկայացման փոր – ձերը եւ կատարուած փոփոխութիւննե – րէն եօք արտօնած էր անոր բեմադրու – թիւնը: Արտօնութիւնը տրուած էր փե – տրուար 6ին:

Այսուհանդերձ, երեք ներկայացումնե – րէ եօք, փետրուար 11ին, յատուկ քըն – նիչ յանձնախումբ մը առ ոչինչ համա – րեցաւ տրուած արտօնութիւնը՝ արդիւ – լով բեմադրութիւնը: Ապահովաբար, պրաքնիչները նկատի առած են խաղին այն մասը, ուր դիտել կը տրուի, թէ բազմաթիւ դրագէտներ եւ մտաւորական – ներ կը հալածուին իշխանութիւններու կողմէ եւ թէ՝ քաղաքական դիծը միա – փոփոխութեան կ'ենթարկուի: Հեղինա – կը՝ բանաստեղծ Վոզնեսենսկի յամառ կրկնած է, թէ այդ խօսքերը կը վերա – բերին Արեւմուտքի երկիրներու կացու – թեան եւ ոչ թէ Խ. Միութեան, սակայն հանդիսատեսները յստակ ըմբռնած են թէ կը պատկերացնեն խորհրդային առօրեայ երեւոյթ մը: Իշխանութիւնները հաւա – նաբար չեն սիրած նաեւ թատերախաղին յստակ դիծը՝ խառնուրդ մը փան – թոմիմի, երաժշտութեան, պարի եւ բա – նաստեղծութեան:

Տպանկա թատրոնը «Նովօ Միր» ըր – պէս միակ ելոյթը ունեցաւ Մոսկուայի մէջ, ուր ներկայացուեցաւ Ռուսիոյ մեծ բանաստեղծ Սերկէյ Եսենինի ծննդեան 75ամեակին առիթով: Ներկայացումը տեղի ունեցաւ Եսենինի թանգարանին մէջ, որ կը գտնուի Եսենինի նախկին բնակարանին մէջ, ուր ան ապրած է իր կեանքի վերջին տարիները: Ներկայացումը տեւեց 3 ժամ, եւ ներկաները ոտքի ելան ծափահարելով, երբ վարագոյրը իջաւ:

Ներկայացումը կը սկսի Եսենինի ծնողներուն ներկայացումով, որոնք կը խօսին իրենց զաւակին ծնունդին մասին: Ապա կը հետեւի Եսենինի մանկութեան տարիներուն, ուր ան կը տեսնուի իր տատիկին հետ: Ներկայացումը կը շարունակուի Եսենինի ամուսնութեամբ Իզատորա Դունկանի հետ, որ ամերիկուհի պարուհի մըն էր: Ներկայացումը կը շարունակուի Եսենինի ամերիկեան ճամբորդութեան ժամանակ, ուր ան կը հանդիպի Ամերիկայի մէջ ապրող ռուս գաղթականներու: Ներկայացումը կը վերջանայ Եսենինի ինքնասպանութեամբ:

Ներկայացումը կը սկսի Եսենինի ծնողներուն ներկայացումով, որոնք կը խօսին իրենց զաւակին ծնունդին մասին: Ապա կը հետեւի Եսենինի մանկութեան տարիներուն, ուր ան կը տեսնուի իր տատիկին հետ: Ներկայացումը կը շարունակուի Եսենինի ամուսնութեամբ Իզատորա Դունկանի հետ, որ ամերիկուհի պարուհի մըն էր: Ներկայացումը կը շարունակուի Եսենինի ամերիկեան ճամբորդութեան ժամանակ, ուր ան կը հանդիպի Ամերիկայի մէջ ապրող ռուս գաղթականներու: Ներկայացումը կը վերջանայ Եսենինի ինքնասպանութեամբ:

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

— Թերեւս բայէ ի բաց նեղութիւն մը – տող չեղաւ, բայց ծածկաբար, քօղար – կուած ձեւով, ամէն օր ամէն ժամ, հար – ուածներ ընդունեցայ ու ալ չեմ կրնար համբերել... բացարձակապէս կը յայ – տարարեմ, որ մինչեւ չարաթ մը զատ տուն պիտի ըլլամ:

— Եւ ի՞նչպէս պիտի ապրիս:

— Կնոջս դրամօժիտը իրրեւ դրամա – դլուխ գործածելով:

— Եւ եթէ չտա՞մ:

— Ինչո՞ւ պիտի չտաս, քանի որ իր ի – րաւունքն է... եթէ ես չըլլայի եւ ստիպ – ուէիր աղջիկդ Թորոս պէյին պէս մէկու մը տալու, կը կարծե՞ս որ օժիտ պիտի չտայիր, թերեւս ստիպուէիր իմ ուզա – ծիս մէկ քանի պատիկը տալու:

Լեւոնը ամէն ակնածութիւն, ամէն ըղ – ուչութիւն մէկ կողմ ղրաւ այլեւս եւ իր պահանջումները կրկնեց ամբարտաւա – նութեամբ, դրեթէ սպառնալիքով:

— Գիտցած եղէք, Բարսեղ էֆէնտի, մեծ դայթակղութիւն մը կը հանեմ, ը – սաւ ի վերջոյ:

Վաճառականը ստիպուեցաւ տեղի տալ:

— Պարտքերնիդ կը վճարեմ, խոստա – ցաւ վաճառականը, իսկ դրամագլուխի համար ալ կարդադրութիւն մը կ'ընենք:

Երիտասարդը, առաջին անդամուան համար, դոհ եղաւ այշափով, եւ աւելի մեղմ չեշտով մը սկսաւ խօսիլ: Նոյնիսկ ներում խնդրեց իր վիրաւորիչ ակնար – կութիւններուն համար, որոնք ակամայ փախցուցած էր բերնէն:

— Ես կ'ուզեմ որ, բացատրեց, Զարու – հին երջանիկ ընեմ եւ ասոր համար է որ այս նիւթական խնդիրը յարուցի. ձեր ը – նելիք զոհողութիւնը միմիայն ձեր ազ – ջկան համար պիտի ըլլայ, ասոր վստահ եղէք:

— Լաւ, լաւ, ընդմիջեց վաճառականը, ալ վերջացնենք:

Եւ սկսաւ դրասեղանին վրայ դրուած թուղթի ծրարները քննել:

Երիտասարդը հասկցաւ որ ալ մեկնե – լու առենը հասած էր եւ դուրս ելաւ:

Բարսեղ էֆէնտի յուզուած ջղագրգիռ վիճակ մը ունէր: Ի դուր ջանաց միտքը ամփոփել եւ իր գործերովը պարապիլ, անկարելի եղաւ. նախ վահանի եւ յետոյ Լեւոնի այցելութիւնները գինքը բոլորո – վին տակնուվրայ ըրած էին: Թուղթերը մէկ կողմ դրաւ եւ դուրս ելաւ զբաստե – ղանէն, քիչ մը օդ առնելու, իր պար – բերութիւնը դտնելու համար:

Իրիկունը գնաց տուն, տխուր, ընկ – ճուած դէմքով մը եւ երբ Սուրբիկ հա – նրմ, կռահելով անոր մտատանջ կերպա – րանքը, պատճառը հարցուց, վճռատա – կանը պատմեց ամէն բան. վահանին յանկարծական երեւումը եւ փեսային անպատկառ պահանջումները:

— Աստուա՛ծ իմ, ա՛ս ի՛նչ փորձանքնե – րու մէջ ինկանք, հառաչեց Զարուհիի մայրը:

Թ.

Թորոս պէյ գինաթափ չէր եղած:

Իրաւ որ Զարուհիի անակնկալ ամու – նութիւնը Լեւոն Կապարեանի հետ պատ – մը գինքը չափազանց չարաչարեցուցեր էր, բայց յետոյ ինքզինք դտեր էր:

Անշուշտ այլեւս չէր կրնար խորհիլ այդ ամուսնութիւնը լուծել եւ աղջիկը դար – ձեալ ինք առնել: Իր ազդեցութիւնը մին – չեւ հոգ չէր հասներ:

Բայց չէր ալ կրնար թոյլատրել որ իր քթին այսպէս խնդային:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(64 – Շար.)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ԵՐՈՒՍԱղԷՄԻ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Առանձնատիպ « Էջմիածին » ամսագրի 1970 թ. Բ. համարից)

Բ.

5) Շահէ սրբազան, պատրիարքարանի լոնտոնի իրաւարաններուն, պատրաստել տուած է դատական բողոքագիրը մը ընդդէմ Սաթըպլիի : Սակայն անդլիացի փաստաբանները՝ դիտել տալով դատական հետապնդումի զործնական եւ իրաւական բազմաթիւ դժուարութիւնները, ի նկատի Անդլիոյ հայրապետ պատուի-րակ Տ. Պօղոս Աբգեպ.ի եւ լոնտոնաբնակ խումբ մը ազդայիններու, խորհուրդ տուած են բանաղնաց Շահէ սրբազանի՝ յանուն պատրիարք հօր, համաձայնութեան գալ Սաթըպլիին հետ :

Հաւանութեամբը ինքնութիւնը անյայտ վաճառողին կամ միջնորդին, Սաթըպլի կ'ընդունի բանակցիլ, եւ կը յօժարի վոխան քառասուն հազար տոլարի Շահէ Եպսկ.ի յանձնել 23 ձեռագիրները :

6) Սաթըպլիի մօտ վաճառքի դրուած եւ այնուհետեւ վերադարձուած 23 ձեռագիրներէն 22ը դանձատան մէջ եղած են 1952ին : Պրոֆ. Սիրարփի Տէր-Ներսէսեան, այդ տարին երբ այցելած է Երուսաղէմ, անձնապէս տեսած ու քննած է զանոնք :

7) Յանձնաժողովը դանձատան մէջ գրտաւ Ներսէհան Վրդ.ի ցանկագրած 131 ձեռագիրներէն 126ը : Կը պակսէին 5 ձեռագիրները, որոնք են.

Գանձատան թուահամար	Ձեռագրաց Մատենադարանի թուահամար	Նկարագրութիւն
ա) 4	2559	Աստուածաշունչ արձաթապատ, մագաղաթ, գրիչք՝ ամթեցի Տէր Միքայէլ եւ Մինաս վարդապետ, չերուսաղէմ, ՌՀԱ-ՌՁԱ, 1622–32 :
բ) 20	2575	Աւետարան ոսկիապատ, մագաղաթ եւ ակունքներով առացող՝ Կոլոս Յովհաննէս պատրիարք ի Կ. Պոլիս :
գ) 36	2591	Աւետարան արձաթապատ, մագաղաթ, գրիչ՝ Աստուածատուր Դպիր :
դ) 71	2626	Աւետարան, արձաթապատ, մագաղաթ, քարերով, առացող՝ Մահտեսի Ամիրպղիտ Բաղիչեցի, ՌՀԱ, 1626 :
ե) 71	2663	Աւետարան, արձաթապատ, չորս քարով, յիշատակարան՝ Թերի : Գրեալ ի Թուին ՊԿԹ, 1414 :

8) Յանձնաժողովի քննութեան պահուն, 126 ձեռագիրները չարուած էին ուղղահայեաց, թուագրեալ, զոյգ մը փայտեայ ապակեզարաններու մէջ : Եթէ Մարտ, 1967ին առաջ անոնք այս կերպով դասաւորուած ըլլային, անկարելի էր ու լուսաթարախին ուշադրութենէն վրիպէր վերցուած 28 ձեռագիրներուն Թողած պարապութիւնը : Յայտնուեցաւ, թէ մինչեւ Մարտ, 1967, դանձատան ձեռագիրները չարուած եղած են խառն ի խուռն, դէս ու դէն :

Եզրակացութիւններ

1. Յանձնաժողովը չկրցաւ հաստատել, թէ ո՛րը, որո՛ւ կամ որո՛նց կողմէ եւ ի՛նչ պարբերաթերթին հետ կը նկատուի պատմիա մատենադարանութեան «բեմ» մը Որդ. Միութեան մէջ :

Իշխանութիւնները «Նոյեմ Մէր»էն հաք իրենց թաթը կ'իջեցնեն այս անդամ թատրոնին վրայ :

Թ. Ա. Թ.

3. Ո՛չ մէկ փաստ դատ, որ հաստատէր ուղղափառին, անուղղակիօրէն թէ հետեւութեամբ, ամէն. Եղիշէ պատրիարք Տէրտէրեանի եւ կամ դեր. Շահէ Եպս.ի մասնակցութեամբ 28 ձեռագիր-ներուն անհետացման :

Ա. Ո՛չ մէկ փաստ դատ, որ հաստատէր ուղղակիօրէն, անուղղակիօրէն թէ հետեւութեամբ, Թուրքիոյ Հայոց պատրիարք ամէն. Շնորհք Աբգեպ. Գալուստեանի մասնակցութիւնը 28 ձեռագիրներուն անհետացման : Տ. Շնորհք Աբգեպ.ի անունը առընչուած է այս տխուր դէպքին Յորդանանի դատախազին կողմէ, Մարտ 13, 1967ին իր կատարած նախնական հետաքննութեան առթիւ (*) :

Դատախազին ամբողջ տեղեկագիրը հիմնուած է Փետրուար 12, 1959 թուակիր դրութեան մը վրայ, առորագրուած պատրիարքութեան յատենի ընդհանուր դործավար Գեր. Սուրէն Աբգեպ. Քեմհաճեանէ : Այս գիրը՝ ուղղուած «առ որ անկ է», կ'արտօնէ Անդրանիկ Մանուկեան (մահացած 1967ին առաջ) Լոնտոն փոխադրելու Երուսաղէմի Հայոց պատրիարքութեան պատկանող 28 ձեռագիրները, առանց բացատրութեան եւ առանց դանոնք նկարագրելու : Դատախազը՝ Շնորհք պատրիարքի անունը ներմուծած է տեղեկագրին մէջ պարզապէս որովհետեւ Փետրուար 12, 1959ին ա՛ն էր Ս. Աթոռոյն լուսարարապետը :

4) Դատախազը չէ հարցապնդած Տ. Սուրէն Աբգեպ. Քեմհաճեանը, — որ 87-ամեայ ծերունի մըն է, դրեթէ կոտրըն-ցուցած աչքերուն լոյսը, — այդ գրոյն բովանդակութեան դիտակ ըլլալուն մասին եւ, թէեւ Սուրէն Աբգեպ. ընդունած է առորագրութեան իրը ըլլալը, ըստ դատախազին տեղեկագրին, բայց դատախազը չէ առուգած, որ սրբազանը արդարեւ այդպիսի բովանդակութեամբ թուղթ մը առորագրած է : Սուրէն Աբգեպ. չընդունիր բովանդակութեան դիտակ ըլլալով նման թուղթ մը առորագրած ըլլալը :

Դատախազը արարքը կ'որակէ գողութիւն բայց 1959 Փետր. 12 թուակիր գրութիւնը գողութեան ապացոյց չէ :

Թէեւ նախնական հետաքննութիւնը փակուած է նախքան 1965ը գործուած յանցանքներու ընդհանուր ներում չնորհող օրէնքը հիմ ունենալով, սակայն յորդանանեան այդ օրէնքը պէտք չէ գործադրուէր այս պարագային, քանի որ ոչ մէկ ապացոյց կայ, թէ 28 ձեռագիրները վերցուած են 1965էն առաջ, ինչպէս նաեւ ոչ մէկ ապացոյց կայ, թէ անոնք վերցուած են 1965էն ետք (*) :

Վերոյիշեալ պատճառներով Յորդանանի դատախազին եզրակացութիւնները անհիմն են եւ անվաւեր, ուստի անընդունելի :

5) Երբ դիտցուի դանձատունէն ցարդ պահպող 5 ձեռագիրներուն ուր գտնուիլը եւ եթէ հնար ըլլայ այն ատեն դատական հետապնդում մը, պէտք է դայն կատարել անպայման : Գուցէ այդ հետապնդումը լոյս սփռէ նաեւ այժմ վերագարձուած 23 ձեռագիրները վաճառող կամ վաճառքի մասնացանող յանցագործին կամ յանցագործներուն վրայ :

Առաջարկներ

Յանձնաժողովը՝ անպաչտպան, անպահով եւ անկազմակերպ դանելով Դանձատունը, եւ նման չարագէտ պատահարներու առաջքը առնելու նպատակով, անմիջական գործադրութեան համար առաջարկեց ամէն. Տ. Եղիշէ պատրիարքին.

1. Վերակազմել միաբանութեան Գանձատան Յանձնախումբը :

2. Գնել եւ Ս. Մինաս մատրան մէջ տեղադրել 3 կղպանքով երկաթեայ հաստատուն արկղ մը եւ այնտեղ պահել դանձատան բանալին : Գանձատան Յանձնախումբի երեք անդամներէն իւրաքանչիւրին տալ 3 կղպանքով արկղին բանալիներէն մին :

3. Ս. Մինաս մատրան մէջ պահել կանոնաւոր տոմար մը, ուր պէտք է արձանագրուի դանձատունէն վերցուած ամէն մէկը իր այնպիսի կերպով մը, որ տոմարին վրայ ակնարկ մը բաւէր ցոյց տալու դուրս ելածը, վերադարձուածն ու չվերադարձուածը՝ թուականներով :

Ամէն. Պատրիարք հայրը ընդունեցաւ վերոյիշեալ առաջարկները եւ յանձն առաւ անյապաղ գործադրել զանոնք :

(Շար.)

(*) «ՅԱՌԱՋ».— Աւելի մանրամասն անդրադառնալէ առաջ այս Շերլոք-Հոլմսեան պատմութեան, շահեկան են թիւ 2 և 3 եզրակացութիւնները որոնցմէ կը պարզուի թէ ո՛չ եղիշէ պատրիարքը, ո՛չ Շահէ եպիսկոպոսը, ոչ Պոլսոյ պատրիարքը (այս վերջինին մասին կասկած չկար արդէն) ոչ ալ վերջապէս ռեւէ մէկը ուղղակի կամ անուղղակի մասնակցութիւն ունեցած է այս գործին մէջ : Հոգին Սուրբո՞վ էր ուրեմն որ այս ձեռագիրները Երուսաղէմէն Լոնտոն գացին : Մենք որ բիչ անդին ապրիլ ալ կ'ըսուի ոչ 1965էն առաջ, ոչ ալ 1965էն ետք վերցուեր են : Ուրեմն : Արդեօք բնա՞ւ Լոնտոն չգացին :

ՄԵԾ ՈՒ ՓՈՔՐ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Միջնադարուն, Հայաստանի դպրոցներուն եւ համալսարաններուն մէջ, տոմարութիւն դարձած էր այլ եւ այլ դասատնէրէ հմուտ ուսուցիչներ հրաւիրել յատկապէս մանուկներու բնոյթ ունեցող նիւթեր դասաւանդելու համար : Այս մասին բաւական վկայութիւններ կան :

Այսպէս, 1281ին Կիլիկիա հրաւիրուեցաւ Յովհաննէս Երզնկացի, որ համանուն քաղաքը բնակող տիեզերագէտ բանաստեղծ մըն էր : Ան երեք տարի չարունակ դասախօսութիւններ տուաւ Սիսի եւ Հռոմկլայի կրթարաններուն մէջ :

Նոյն ձեւով, Քաջբերունիքի Մեծոփայ վանքի նշանաւոր դպրոցն է հրաւիրուած Տաթեւի ուսուցչապետը՝ Գրիգոր Տաթեւացի : Այդ առիթով, իր 1409ի յիշատակարանին մէջ հետեւեալն է գրած ան Սարգիս գրիչ :

«Մեր աղաչանքներու պատճառով եկաւ մեծ վարդապետ ու երկրորդ լուսաւորիչ (Գրիգոր Տաթեւացի) երկիրս Քաջբերունի, Մեծոփայ վանքի (դպրոցի)... եւ դաս ասաց... Անոր չուրջը հաւաքուած էին (դաս լսելու) 160 արեղայ, 8 վարդապետ-ուսուցիչ եւ այլ միայնակեաց-ներ :

Տարի մը ետք, Թոմա Մեծոփեցի, որ ուսուցչապետ էր, իր յիշատակարանին մէջ կը գրէ, թէ Տաթեւացի «մէկ լրիւ տարի ուսուցչական դասերով ահագին լուսաւորեց (ունկնդիրներուն)» : Ապա կը յիշատակէ այս վերջինին դասախօսած նիւթերը, որոնց չարքին՝ «Արիստակէսի եւ մեծ Գէորգ (Սկեւռացի) դրչութեան (խրատներ) գիրքը բացատրեց» :

Մեծոփայ վանքի դպրոցը հրաւիրուած է նաեւ Յակոբ Խրիմեցի, որ տիեզերապէտ – տոմարապէտ էր : Այս մասին ահա թէ ի՛նչ կը գրէ ինք.

«Ես՝ Յակոբ Խրիմեցի վարդապետս, Հայոց 865 (1416) թուականին տոմարի մասին դաս ասացի հռչակաւոր Մեծոփայ ուխտի (դպրոցին մէջ) Թոմա (Մեծոփեցի) ուսուցչապետին եւ անոր աշակերտներուն խնդրանքով :

Արդ, քանի որ հոս եղած բազմաթիւ տոմարապէտներու (դիրքերու) օրինակութիւնները ըստ չարադրական կարգի չէին համապատասխաններ իրարու, այլ եւս ու առաջ էին չարադրուած, ատոր համար ալ հարկ եղաւ մեզի՝ ըստ կարգի նոր մեկնողիս, չարադրել Հայոց մեծ տոմարը, որպէսզի դիւրըմբռնելի ըլլայ դիտութիւն սորվողներուն : Այլեւս... Հոս – մէացիներու եւ Երրայեցիներու (տոմարի) օրինակները դրեցինք հոս, քանի որ այս երեք ազգերունը անհրաժեշտ է տոմարագիտութեան գործին մէջ» :

Եւտեր ալ, երբ համալսարանաւարտ կ'ըլլային, կամաւոր կերպով կը չրջայդայէին տեղ տեղ՝ դասախօսելու համար : Օրինակ, Գլաձորի համալսարանը աւարտելէ ետք, Ծադկոց-Նկարիչ աւագ, ինչպէս ինք կը յիշատակէ, Կիլիկիա կ'երթայ, ուր կը դասախօսէ պալատին մէջ եւ ժողովրդական խաւերու մօտ : Այս առիթու նուէրը կը ստանայ անուանի Աստուածաչունչ մը, որ կը կոչուի «Օչլինի Աստուածաչունչ» : Ասիկա գրուած է 1314ին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

— Կը հաւատնէք թէ ի՞նչ ըրած էք : Անհատական բրածնիդ. նախ՝ նշանած մը կ'որսաք եւ բոլոր Մոսկուա իրաւամբ ատոր վրայ պիտի խօսի : Քանի որ երկրի մը կուսակ, ամէն մարդ հրաւիրեցէք ոչ թէ միայն ձեր ընտրածները : Հրաւիրեցէք Մոսկուայի բոլոր դէմքինները, երաժիշտ մը բերէք ու թող ամէնքը պարեն : Այս բանը պիտ կը դղուեցնէ, իսկ որ կը դղուեցնէ եւ յաջողեցաք փոքրիկ աղջկան խելքը գործնելու : Լեվին տալով անգամ աւելի կ'արժէ, միւսը Սէն Փեթերսպուրկի հաւկիթ պճնամոլ մըն է. ամէնքն ալ միեւնոյն օրինակին վրայ կարուած են, գանոնք առանիայով կը չինեն... եւ ամէնքն ալ մեծ բան մը չեն արժեր : Բայց նոյնիսկ աղջիկս մէկուն մըն ալ պէտք չունի... :

— Բայց ես ի՞նչ ըրի, ի՞նչ ըրի :

— Ահա ինչ որ ըրիք, դուչեց իչխանը բարկութեամբ :

— Գիտեմ, եթէ ձեզի նայինք, երբեք աղջիկնիս պիտի չկարգենք... : Այդ պարագային լաւագոյն է գիւղ վերադառնալ :

— Անչուչտ աղիկա լաւագոյն է :

— Բայց մթթէ ե՞ս երիտասարդին վրայ ինկայ... բնաւ երբեք... բայց երիտասարդը հրապուրիչ տղայ մըն է եւ աղջիկս գայն կը սիրէ... ինչպէս կ'երեւայ :

— Մ՛հ, ձեզի այդպէս կ'երեւայ ար-դէն : Եւ եթէ կը սիրէ գայն ու մանչն ալ երբեք հետը ամուսնանալու միտք չունի՞ :

— Ի՞նչ բան այդ ենթադրութիւնը ընել կուտայ ձեզի :

— Մենք, հրիկ մարդիկս, ձեր աչքերը չունինք : Ես մարդ մը կը տեսնեմ որ լուրջ դիտաւորութիւններ ունի, աղիկա Լեվինն է... եւ թեթեւամիտ մը կը տեսնեմ որ միայն զբօսնուլ կ'ուզէ, ինչպէս այդ փուճ Վրոնսքին :

— Դուն այդ բաները միթքդ կը հնարես :

— Եւ դուն պիտի տեսնես որ չեմ սխալած, ինչպէս Տոլլիի մասին չսխալեցայ :

— Լաւ, լաւ, ալ չխօսինք այս մասին, բաւ իչխանուհին իր աղջկան դժբախտութեան վրայ խարհելով :

— Աակէ լաւագոյն բան չենք կրնար ընել, ուրեմն գտեսութիւն :

Փոխադարձաբար խաչակնքեցին, համբուրեցան եւ բաժնուեցան, դղալով որ ամէն մէկը իր համոզումը կը պահէր :

Իշխանուհին հաստատապէս համոզուած էր որ այդ իրիկունը Քիթթիի ճակատագիրը պիտի վճռուէր. Վրոնսքիի դիտաւորութիւնը կասկածի տակ չէր դներ, բայց ամուսնոյն խօսքերը զինքը խռովեցին : Երբ իր սենեակը մտաւ, Քիթթի պէտ կրկնեց, ապագայի մասին անաուռ-դութեան երկիւղին մէջ, «Աստուա՛ծ իմ, դթա՛ մեզի, Աստուա՞ծ իմ դթա՛ մեզի» :

ԺԱ.

Վրոնսքի երբեք չէր դիտցած թէ ի՛նչ է ընտանեկան կեանքը : Իր մայրը երիտասարդութեանը չատ պաչտուած աչխարհիկ կին մըն էր, որ իր ամուսնական կեանքին մէջ եւ մանաւանդ էրկանը մահուընէն ետք, չատ վիպային արկածներ ունեցած էր որոնք ծանօթ էին ամէնուն : Գրեթէ իր հայրը չէր յիչեր եւ ինք զբաղսը մեծցած էր :

Շատ երիտասարդ եւաւ վարժարանէն երբ արդէն փայլուն սպայ մըն էր եւ անմիջապէս Ս. Փեթերսպուրկի դինուորական չրջանակին մէջ ընդունուեցաւ : Ու թէեւ աաեն աաեն ընտանիքներու մէջ կը մտնէր, բայց իր սիրային բոլոր խնդիրները դուրսի հետ էր :

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՅ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Բալոյեան (ծնեալ Շալ – ճեան) եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Բալոյեան ընտանիքը (Վիէն) կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Մարտ 15, առաւօտ ժամը 10ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ՝

ՄՈՎՍԷՍ ԲԱԼՈՅԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ (մահացած 1970 Յունուար 29ին, 69 տարեկանին) ինչպէս նաեւ Բալոյեան եւ Շալճեան ընտանիքներու ննջեցեալոց յիշատակին։

Ի դիմաց ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Աղքատախնամ – Որբախնամը ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Թումայեան Անդրանիկ, Աղայեան Յարութիւն, Գրիգորօֆ Ա., Կալիսար Ռ., Քիւլիկեան – Կարօեան, Օհանեան Յ., Գանդելլի, Տէր–Բարսեղեան Հրաչեայ, Տէրտէրեան Գառնիկ, Գաղազեան Լ., Տօքթ. Քէօնճեան, Փալանճեան Յ., Յակոբեան Մ., Օր. Գալուստեան, Մենծիկեան Արտաշէս, Ամիրայեան Ն., Տիկին Գայէրլեան Հանըմ 10ական ֆրանք։

Մարսէյլի Մայր եկեղեցիէն.— Տարեկան նպաստ 250 Գանճանակ 51·60 ֆր.։

ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ

մասնաճիւղին կողմէ, Մարտ 15, Կիրակի ժամը 17էն 23

Salle Annexe de la Mairie de Bagneux
34, Ave. Louis Pasteur

(Prendre l'autobus de la Porte d'Orléans, descendre au Rd. Point de Martyrs de Châteaubriand)

Հաճելի ուակնկալներ — տաք մթնոլորտ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԷՍԱՅԵԱՆ Սանուց Միութեան ընդհ. ժողովը 14 Մարտ կէսօրէ ետք ժամը 4ին Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրաց Փարիզի Կեդ. Վարչութեան ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15ին, այրի Տիկին Մարիամ Ղուկասեանի բնակարանը, 25, Ռիւ Արխաթիտ Պրիան, Խի։ Մէկը տ'իսիէն առնել օթոպիւս 123 եւ իջնել Կառտ'Իսի։

Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Վարչութիւնը կը խնդրէ անդամներէն ճշդապահ ըլլալ եւ սիրով կը հրաւիրուին անդամակցութիւն փափաքողները։

Հ. Յ. Դ.

ՎԱՂԱՆՍ.— Հ. Յ Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 8,30ին, Քաֆէ Ալզասի սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Փարիզէն Տիկին Շնորհիկ Տէրտէրեան (ծնեալ Թօրամանեան, Շապին Գարահէտարի չրջանէն) կը փնտռէ իր եղբայրը Առաքել եւ քոյրերը Թերեզա եւ Ագաւնի Թօրամանեան։ Իրենց հօր անունը Գրիգոր, իսկ մօրը՝ Արուսեակ։

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Շնորհիկ Տէրտէրեանի

34, Rue Raphaël — 92 - VANVES
Tél. : MIC. 66-52

ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան եւ Տիկնանց Օժանդակ Մարմինի կողմէ, 15 Մարտ Կիրակի օր, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Ալեֆ Մանուկեան սրահին մէջ, 7, Ռիւ Փափէր, առաջին բաղամաս։

Կը հրաւիրուին հին թէ նոր բոլոր անդամ – անդամուհիները եւ համակիրները։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան բիւրաւոր նահատակներու յիշատակը կ'ոդեկոչուի բարձր հովանաւորութեամբ երեք Ցարանուանութեանց պետերուն եւ համազգային նախաձեռնութեամբ։

Ուրբաթ իրիկուն, Ապրիլ 24
ՍԱԼ ԿԱՎՕ

Մանրամասնութիւնները յետագային։

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Ալ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ, Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը, Բ. տպագրութիւն, պատկերազարդ, 1968	20 ֆր.
Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ, Ամբողջական երկեր, 3 հատոր, հատորը	20 ֆր.
Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, կեանքի ուղիներով, 6 հատոր, հատորը	15 ֆր.
Ա. ՇԻՐԱԿԵԱՆ, «Կատակն էր նահատակներուն»	15 ֆր.
ՀԱՑԿԱԶՆ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, Ցեղասպան Թուրքը	16 ֆր.
Ե. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Հարք–Խնուս (Տարօնի չրջանի պատմութիւն)	15 ֆր.

(Վերոգրեալ գրքերը՝ տպուած Պէյրութ՝ բոլորն ալ լաթակազմ են)

ՏՈՒՔ. Ց. ՏԷՐ–ՂԱԶԱՐԵԱՆ, Հայկական կիլիկիա	8 ֆր.
ԱՂԱՍԻ, Զէյթուն եւ իր չրջակաները, Պէյրութ, թղթակազմ	15 ֆր.
ԴՐ. ԵՊՍ. ՊԱԼԱԳԵԱՆ, Հայ Գողգոթան, Բ. հատոր, Փարիզ	15 ֆր.
ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ, Վէնեաիկ	400 ֆր.
ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ, Երեւան, 1967	72,60 ֆր.
ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՏԱՐԱԶ, Առաքել Պատրիկի, Երեւան, 1967	17 ֆր.
ԵՐԱՖՇՏԱԿԱՆ, Կոմիտաս Վարդապետի բոլոր երկերը	

ՁՈՒ ՄԹԵՐՔ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՍՓԻՒՌՔԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

Դիմել

LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, rue Monsieur-le-Prince - PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35 Tél. : 326-88-65

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԸ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՅՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Կը կատարէ երկուշաբթի, Մարտ 16ին, ժամը 20·45ին

THEATRE DE L'ATELIER, Place Charles Dullin (Dancourt) — Métro : Anvers

Կը ներկայացուի կատակերգութիւն մը՝ 4 արար

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Հեղինակ՝ Վ. ԳԱԹԱՑԵԻ, Հայացուց՝ Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ԿԸ մասնակցին.— ՋԱՐՈՒՀԻ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՀԱՑԿՈՒՀԻ ԽԸՏԸՇԵԱՆ – ԼԱ ՇԱՍՆԵԸ, ԼԻԻՍԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆ։ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ՓԻԼՔ ԹԷՐՉԵԱՆ, ՆԱՋԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ, ԱՆԻ ՏԷՄԻՐԵԱՆ, ՊԵՐՃ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ, ԿԱՐՕ ԹՈՍՈՒՆԵԱՆ։ ՄԱԿԻ ԽԱՐԵԱՆ։

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Տոմսերու գին՝ 25, 20, 15, 10 եւ 5 ֆրանք

Դիմել՝ Գ. Պագըրճեան 35, Rue de Trévise — Tél. : 770-07-25
Մ. Անտոնեան, հեռ. 738–21–18
Փ. Թէրզեան 468–87–43, *Մասիս* 21, Rue Saulnier — Tél. : 770-16-88

ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ

Պէյրութի մէջ սկսած է հրատարակել «Ազդակ» չաբաթօրեակը, «Դրօշակ»ի ծաւալով, 16 էջ, առանձին խմբագրութեամբ։

Շաբաթօրեակը, ընկերային, հասարակական, ազգային, քաղաքական եւ պատմական բովանդակութեամբ, լոյս կը տեսնէ ամէն չաբաթ (տարին 50 թիւ)։

Շաբաթօրեակի տարեկան բաժանորդագրութիւնը կ'արժէ, յիսուն թիւերուն համար, օդային թղթատարով 14 տոլար։

Ով որ կը փափաքի ծանօթանալ «Ազդակ Շաբաթօրեակի» բովանդակութեան, կրնայ դիմել տեղւոյն ներկայացուցիչին եւ ստանալ չորս առաջին թիւերը առանց որեւէ յանձնառութեան։

Monsieur KULTCHEYAN
23, Rue Pixérecourt
PARIS (19e)

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿԻ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՔ

Թատերական ներկայացում կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա–Բոլոմպի մասնաճիւղին կողմէ Մայիս 3ին։

×

Վասպուրականի Հերոսամարտի 55րդ տարեդարձը Վիէնի մէջ, Մայիս 3ի կիրակի կէսօրէ ետք։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Ապրիլ 26ին, Կիրակի։

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի «Ընթրիք ասուլիս»ը (Տինէ – Տէյա) 12 Ապրիլին

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

Վիէն.— Ապրիլեան եղեռնի յուշատօնը նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան՝ Ապրիլ 26ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15,30ին։

×

Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղի պարանոցիկ ցերեկոյթը՝ Կիրակի, Մայիս 10ին։

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին պարահանդէսը՝ Մարտ 21ին։

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նոր Սերունդի 25ամեայ
Տօնակատարութիւն
Մարտ 21ին, երեկոյեան ժամը 20·30ին
Քաղաքապետարանի սրահին մէջ։

×

Սէն – Էթիէնի եւ Վիէնի Հայ Ազգ. միութիւնները միասնաբար որոշեցին տօնել հայ զոյգ սիւտաններուն՝ Կոմիտաս Վարդապետի եւ Յովհ. Թումանեանի հարիւրամեակները, մեծ չուքով մը, թէ Վիէնի եւ թէ Սէն Էթիէնի մէջ։ Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդիւ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ·	միջնէ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	միջնէ 1/8 սիւնակ
ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՑՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԱԳՈՒԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան։

ԿՈՉ

Եօթը տարիներ առաջ, կ'ատարուեցաւ Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ օծումըն ու անոր յարակից Ազգ. Տան ու սրբարհներու պաշտօնական բացումը։

Շնորհիւ մեր ժողովուրդի առատաձեռնութեան եւ նախանձախնդրութեան, տարիները որոնք անցան, եղան գործի, նուիրումի եւ զոհողութեան տարիներ։ Եկեղեցին զարդարուեցաւ, միօրեայ ղպրոցական կեանքը ծաղկեցաւ, երիտասարդութիւնը աւելի գործօն մասնակցութիւն ունեցաւ մեր ազգային արժէքներու պահպանման նուիրական ու սուրբ գործին մէջ։

Մեր գործունէութեանց բազմապիսի ծրագիրներու իրականացման համար, մեր տրամադրութեան տակ գտնուղ սրահները բաւարար չեն։ Երկար ժամանակէ ի վեր կը մտածուէր մեր ունեցած չէնքին վրայ յարկ մը եւս բարձրացնել եւ ուրախութեամբ կը յայտարարենք թէ այդ ծրագիրը գործի վերածուած է արդէն։

Լիոնի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ վարչութիւնը սոյն ծրագրի իրականացման համար կարիքն ունի ղալի դուարի մը։ Հանգանակութիւնները բացուած են արդէն եւ չուտով հանգանակիչ մարմինները պիտի այցելեն Լիոն հայ ղողութի զաւակներուն, ստանալու համար անոնց սրտաբուխ նուէրները։

Եթէ կան անհատ ազդայիններ, որոնք կը փափաքին իրենց նուէրները ղրկել, թող բարեհաճին հետեւեալ հասցէին զայն ղրկել։

EGLISE ARMENIENNE
295, Rue Boileau — 69 - Lyon (3e)
C. C. P. 4673,10

ԼԻՈՆԻ ՀԱՑ ԱՌԱՔ. ԵԿԵՂ.
ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆ.	Վեցամսեայ 50 ֆ.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
12
ՄԱՐՏ
JEUDI
12 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·762

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.762

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐՆ ՈՒ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

—o—

Բ.

Մէթին Թօքէր սարէն ձորէն պատմութիւններ թխած է Չիւրրիւէբի մէջ, խեղաթիւրելով Արժանթինի Հայերուն հետ ունեցած իր խօսակցութիւնները: Լսած – ներուն կէսէն աւելին սխալ արձանագրած է դիտակցարար կամ տգիտութեամբ:

Զարախինդ հեղնանքով իրրեւ թէ կը մեղքնայ Հայերուն, երբ կը դրէ թէ Հայերը չար բախտ մը ունին: Ազգ մըն են, ունին իրենց մայրենի լեզուն, կրօնքը, ազգային նկարագիրն ու պատմութիւնը, որ չատ հեռուները կ'երթայ, մինչեւ վերջերդ դար (Ք. Ա.), բայց հայրենիք չունին, ցրուած են ի սիւնուս աշխարհի:

Ուրիշներ հինգուկէս միլիոն կը հաշուեն եղեր Հայերու ընդհ. թիւը, բայց ինք կը հաշուէ չորսուկէս միլիոն, — երկուքուկէս միլիոնը Ա. Միութեան սահմաններուն մէջ, միւսները՝ Ամերիկա, Միջին Արեւելք, Ֆրանսա, Ցունաստան եւ Թուրքիա:

Սիւրքի Հայոց ազգային դիմադիծը անվթար պահելու համար կոմիտէճիները անդադար Թուրքերու հանդէպ թշնամութիւն կը հրահրեն եղեր: Որ երկրին ալ կպուած ըլլան, խորհրդային թէ ամերիկան, հայ քաղաքական մարդիկը ամէն բանէ առաջ Թուրքին թշնամի են եղեր: Պուէնոս Այրէսի մէջ, կ'ըսէ, երեք տարբեր հակումով երեք թերթեր լոյս կը տեսնեն: Իւրաքանչիւրին մէջ ամէն օր նուազադոյն երեք յօդուած կը հրատարակուի «բարբարոս Թուրքեր»ու եւ Հայի· Յարդերու մասին:

Ջմմիածինի եւ Անթիլիասի մասին սուտ ու սխալ բաներ դրելէետք կը դժուարանայ ճշդել թէ երկու Աթոռներէն ո՞րն է աւելի Թրքատեաց: Ու կ'եզրակացնէ թէ այդ մասին երկուքն ալ իրար կը զերազանցեն:

Միտք բանին ա՛յն է, որ Հայերը քաղաքական եւ կրօնական գետնի վրայ տարբեր ուղղութեան կը հետեւին եւ կը պայքարին իրարու դէմ: Սակայն, երբ խնդիրը կը դառնայ Թուրքիոյ չուրջ, բոլորն ալ միաբեւսակ կը խորհին ու կը գործեն: Թրքատեաց են:

Գլխաւոր ցաւն է Սեւրի դաշնագիրը, զոր յիսնամեակի ոճնակատարութիւնը քանը փախցուցած է Թուրք յօդուածագրին: Ամբողջ գիշեր մը տեսակցեր է Պուէնոս Այրէսի յեղափոխական Հայէ – րուն հետ, ասուլիսի ձեւով, մերթ քաղցր ու բարեկամական, մերթ թշնամական: Մինչեւ կէսգիշերին վերջը պիտի չմոռնայ եղեր այդ տեսակցութիւնը:

Հասկցեր է որ հայ «կոմիտէճի»ներն ալ կ'ուզեն հայրենիք մը ունենալ Հրեաններ – րուն պէս: Բայց ի՞նչպէս պիտի կրնան ձեռք բերել զայն: Հայի· հայրենիքին մէկ մասը Ա. Միութեան, միւսը Թուրքիոյ մէջ կը գտնուի: Ու հարց կուտայ· «կոմիտէճին Թուրքիայէն ուզած հողերը ի՞նչպէս պիտի առնէ եւ ի՞նչպէս պիտի լեցնէ: Այդ հողերուն վրայ ո՛չ մէկ Հայ կայ: Ցետոյ Խորհ. Հայաստանը ի՞նչպէս պիտի ձերբազատէ համայնավարութենէն, ի՞նչպէս անկախ պիտի դարձնէ զայն: Խորհ. Հայաստանը Թրքահայաստանի՞ն պիտի միացնէ եւ միակ Հայաստա՞ն մը պիտի կազմէ, թէ ոչ երկու անջատ չէնակցային Հայաստաններ պիտի կազմուին: Կարելի չէ պատասխան առնել այս հարցումներուն»:

Ու կ'եզրակացնէ, որ «չափազանց խառնակ է Հայի· Հարցը, զոր կը չհաղորդեն Ամերիկա եւ Ռուսիա»:

Հայերէն թերթերը կը գրեն եղեր, որ Հայաստան «Մէջին Արեւելքի Ցուիցերիան» պիտի ըլլայ, խմբակցութիւն – ներէն դուրս պիտի մնայ: Սակայն ի՞նչպէս պիտի կազմուի այդ Ցուիցերիան, կը հարցնէ Մէթին Թօքէր:

Պինաեան մեղադրեր է Թուրքերը, որ 1915ին մէկուկէս միլիոն Հայ ջարդած կամ տեղահան են ըրած, ցեղասպանութեան, այսինքն ցեղ մը հատագրականօրէն բնաջնջելու յանցանքն են դործած, որով պարտաւոր էին հատուցանել անոր դինը: Կոմիտէճիները Պերլինի մէջ զարկած էին Թալէաթ փաշան, որ Յարդի հրամանն էր արձակած: Լուծուած էր Հայոց անճնական վրէժը: Սակայն Թուրքերը իրրեւ ազգ հաչիւ չէին տուած: Ուստի հարցը կը դադրէր լոկ Հայերը չհաղորդուելէ, ու կը դառնար բովանդակ մարդկութիւնը հետաքրքրող խնդիր մը: «Ցեղասպանութեան յանցանք դործող ազգ մը կարելի չէ անպատիժ թողուլ» ըսեր է իր հայ խօսակիցը, որ աւելցուցեր է· «Եթէ Թուրքերը խելք ունենային զոհացում կուտային չափաւոր Հայերու պահանջին եւ խնդիրը կը վերջանար»:

Ի՞նչ է եղեր Հայոց ուղածը: Պինաեան Թուեր է այն տեղերը, զորս կը պահանջեն «չափաւոր Հայերը»: Այսինքն՝ Վանը, Պիթլիսը, Արարատը, Մուշը ամբողջութեամբ, Կարսը՝ մասամբ: Բրռնադրաւեալ հայի· ինչքերու փոխարէն ալ՝ յիսուն միլիոն տոլարի հատուցում մը: «Այնուհետեւ եղբօր պէս պիտի ապրէինք»:

Պոլսէն Պ. Այրէս դաղթած չորս հազար Հայեր ամարանոց Օլիվոզթի մէջ արդիական սիրուն եկեղեցի մը կառուցեր են, Ս. Գէորգ անունով, «որպէսզի ապատին կոմիտէճիներու չարիքէն»: Հովւին է Եղիպտոսէն եկած կրօնաւոր մը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆ ԱՐՁԱԿՈՒՄ

—o—

Մինչեւ Երեքշաբթի օր Կիւյան, որ Հասարակածի վրայ գտնուող Ֆրանսական փոքրիկ գաղթավայր մըն է, Հարաւային Ամերիկայի հիւսիսը, առաւելապար կը նկատուէր տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուած բանտարկեալներու աքսորավայրը: Այժմ, երբ Ֆրանսա յաջողեցաւ Կիւյանի Գուրու կայանէն արձակել իր հրթիռը՝ «Տիամանթ–Բ», շրջանը կը նկատուի գիտական կարեւոր կեդրոն մը՝ միջերկրային դիտափորձերու համար:

Արդարեւ, այն օրէն ի վեր երբ Ֆրանսա ծրագրեց իր հրթիռներն ու արուեստական արբանեակները ունենալ, Գուրուի շրջանին մէջ հաստատեց իսկական քաղաք մը՝ վեց հազար բնակչութեամբ: Նոր քաղաքը, որ աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել գիտական կարեւոր կեդրոն մըն է, օժտուած արդիական սարքերով եւ կեդրոնատեղիներով: Արդարեւ, Նաղայի մասնագէտները վերջերս իրենց հիացումը յայտնած են տեսնելով այս հրթիռային կայանը: Աւելցնենք, որ ինչպէս դիտել կուտան Ֆրանսացի լրագրողները, Գուրուէն տարին կարելի է արձակել չիսունի մօտ հրթիռ իրենց արուեստական արբանեակներով: Սակայն, առ այժմ Ֆրանսայի ուժերէն վեր է նման ձեռնարկ մը:

Ցամենայն դէպս «Տիամանթ–Բ»ի արձակումը կատարեալ յաջողութեամբ պսակուած է, քանի որ նախատեսուած ճշդրութեամբ կատարուած է: Ֆրանսական հրթիռը երկրի ծիրին վրայ դետեղեց արուեստական արբանեակ մը՝ «Տէալ» մկրտուած, որ գերմանական պատրաստութիւն է:

Արուեստական արբանեակը, որ 115 քիլօ կը կշռէ, քանի մը չաբաթ չարունակ դիտական տեղեկութիւններ պիտի հայթայթէ մասնագէտներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԱՓՈՆ որոշեց առեւտրական բանակցութիւններ վարել Չինաստանի հետ՝ վերանորոգելու համար երկու երկիրներու միջեւ հաստատուած եւ իր լրումին հասնող առեւտրական համաձայնագիրը: Թոքիօ, միեւնոյն ատեն, տրամադիր է դիւրացնելու ձափոնցիներու Չինաստան եւ Չինացիներու Ձափոն այցելութեան անցագրային պայմանները, որոնք ցայսօր ուրոյ սեղմումներու ենթակայ կը մնային:

ԹԱՅԼԱՆԴԻ վարչապետը յայտարարեց, թէ իր կառավարութիւնը Ուաշինկթընէն խնդրած է, որ Ամերիկա յաւելեալ օժանդակութիւն մը կատարէ՝ դինուորական եւ ռազմական գետնի վրայ, նկատի առնելով Լաոսի մէջ համայնավար ուժերու յառաջխաղացումը: Թայլանդ, համաձայն վարչապետին, հարկ եղած պաշտպանողական միջոցներ ձեռք առած է՝ դէմ դնելու համայնավար. ներխուժումին՝ Լաոսէն:

«ՆՈՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆ» մամուլի դործակալութեան համաձայն, նախագահ Փոմփիտու դէմ դրած է Նիքսընի պահանջին՝ ամերիկեան ուժեր հաստատելու Ֆրանսայի մէջ:

ՄԻՋ – ԳԵՐՄԱՆ խօսակցութիւնները Պրանտի եւ Սթոֆի միջեւ հաւանաբար տեղի ունենան Հելսինքիի մէջ, Ֆինլանտա: Այսուհանդերձ, ինչպէս դիտել կուտան Պոնի շրջանակները, վերջին պահու ծայր տուած դժուարութիւններուն պատճառով հաւանական չի նկատուիր, որ խօսակցութիւնները սկսին Զատիկէն առաջ:

ԵՐԿՈՒ Գերմանացիները, Արեւելեան Գերմանիայէն, անձնասպան եղան երբ ճախողեցան Արեւելեան Պերլինէն Լայփցիկ մեկնող օդանաւի մը հարկադրել, որ չեղում կատարէ իր ճամբէն: Ցայտնի չէ, թէ ո՞ւր կը փորձէին փախչիլ Գերմանացիները: Անցեալ Հոկտեմբերին, Արեւելեան Գերմանիայէն երկու երիտասարդ նոյն ձեւով յաջողեցան Արեւմտեան Պերլին ապաստանիլ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻՆ 39 Հրեաներ աւեմբտեան Թերթերու Թղթակիցներուն յանձնեցին բողոքագիր մը՝ հակահրէական քարոզչութեան դէմ, որ կը կատարուի յուցական ձեւով Խորհ. Միութեան մէջ: Հրեայ բողոքարկուները կը պնդեն, թէ տրամադիր են Իսրայէլ գաղթել «որեւէ ժամանակ»: Վերջերս, խորհրդային իշխանութիւնները հակա–իսրայէլեան պայքարի մը ձեռնարկեցին՝ օգտագործելով խորհրդային հրեայ ականաւոր դէմքեր:

ՍՈՒՐԻՈՅ նախագահը՝ Ասթասի անդամ մը եւս կը դատապարտէ «խաղաղ լուծումները» կարդադրելու համար պաղեստինեան հարցը: «Սուրիա, կ'ըսէ Ասթասի, կը յայտարարէ թէ իր բոլոր կարելիութիւնները կը դնէ պաղեստինեան յեղափոխութեան տրամադրութեան տակ: Կ'աղաչարէ այդ յեղափոխութեան բոլոր ընդդիմադիրներուն, որոնք կրնան փորձել խոչընդոտներ ստեղծել իր ճամբուն վրայ որ Սուրիա պիտի հակադրէ այդ խաղերուն եռանդով եւ վճռականութեամբ»:

ԺԸՆեւի մէջ Սիթրոյէն նոր կառք մը յուցադրեց էս–էմ·ը որ Մասերաթի չարժիչ մը ունի: Կառքը 200 քիլոմեթր արադութիւն կրնայ ընել եւ պիտի արժէ 42 հազար ֆրանք (4 միլիոն 200·000):

ԼԻԲԱՆԱՆի մէջ ցոյցեր եւ բախումներ տեղի ունեցան՝ ոստիկանութեան եւ Պաղեստինցիներու միջեւ: Պաղեստինցի դաղթականներ, որոնք հեռացած էին երկրին հարաւային շրջաններէն, իսրայէլեան յարձակումներուն հետեւանքով, փորձած են զինուորական կայանի մը մօտ գտնուող տուներու մէջ հաստատուիլ: Զինուորներ արգելք հանդիսացած են: Բախումի ընթացքին մէկ հոդի սպանուած եւ հինդ հոդի ալ վիրաւորուած են: Երեք հարիւր Ամերիկացիները, որոնք Պէյրութ կը բնակին, խաղաղ ցոյց մը կատարեցին ամերիկեան դեսպանատան առջեւ՝ բողոքելու համար Նիքսընի խորհրդական Քաղաքականութեան դէմ:

ՌՈՊԱԹի մէջ կարելի չեղաւ դումարել Մադրիտի (Հիւս. Ափրիկեան երկիրներու) տնտեսական խորհրդաժողովը, որովհետեւ վերջին պահուն Լիբիա մերժեց մասնակցիլ: Քաղաքական շրջանակները այս մերժումին մէջ կը տեսնեն Եդիպտոսի մասը: Արդարեւ, ինչպէս դիտել կուտան Ռոպաթի մէջ արաբ դիւանադէտները, Եդիպտոս կը փափաքի իր ծիրին մէջ պահել Լիբիան՝ այս վերջնոյն եւ Սուտանի հետ կազմելու համար քաղաքական ու տնտեսական միութիւն մը: Գահիրէ հաչտ աչքով չի դիտեր Մադրիտի զօրացումն եւ ընդլայնումը մինչեւ Լիբիա:

ՆԻՓԵՐԱԿԱՆ պատուիրակութիւն մը Մոսկուայի մէջ ընդունուեցաւ Ալեքսիս Կոսիկինի կողմէ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸՆ եռք Իտալիա եւ Հոլանտա եւս որոշեցին փակել իրենց դեսպանատունները Սալզպըրկի մէջ, Ռոտեղիա: Ֆրանսա դեռ որոշում մը չէ տուած հակառակ այն իրողութեան, որ Լոնտոն այս ուղղութեամբ դիմում կատարած է Փարիզի մօտ: Ցամենայն դէպս իրենց դեսպանատունները պիտի պահեն Զուիցերիա (աւանդաբար չէզոք երկիր մը), Հարաւային Ափրիկէ եւ Փորթուկալ:

ՇՈՒԻՏԻ եւ Ֆինլանտայի միջեւ խօսակցութիւններ տեղի ունեցան հիւսիսային երկիրներու միջեւ տնտեսական համագործակցութիւն մը հաստատելու համար: Խօսակցութիւնները կատարուեցան Ֆինլանտայի նախագահին եւ Շուէտի վարչապետին միջեւ:

ԿՐՈՄԻՒՕ – Պահր (Արեւմտ. Գերմանիոյ պատուիրակը) խօսակցութիւնները չորս ժամ տեւեցին Մոսկուայի մէջ: Խօսակցութեանց նիւթն է՝ երկու երկիրներու յարաբերութեանց բարելաւումը:

ՁՈՐՍ ՀԱՁԱՐ բեռնատար կառքերու վարորդները որ աւելի քան 24 ժամ է «պրաւած» էին Թիւ 6 «պղպեղին» վերջապէս ճամբան բացին երբ նահանգապետը տեղի տուաւ եւ արտօնեց որ Անս դիւղէն անցնին: Աղմուկին պատճառով է որ բնակիչները բողոքած էին եւ նահանգապետը արդիլած էր բայց ռուքիէները չեն ուզեր գործածել կառուցին որ վճարովի է: Աչխատանք կը տարուի որ իրենց համար յատուկ սակ մը որոշուի:

ՄԱԿ–ի վիճակագրութիւն մը ցոյց կուտայ, թէ ամուսնալուծման ամէնէն բարձրը տոկոսը Խորհ. Միութեան մէջ արձանագրուած է: Արդարեւ, համաձայն վիճակագրական թիւերուն, հազար բնակիչի վրայ 2,73 տոկոսը կ'ամուսնալուծուի Խորհ. Միութեան մէջ: Ամերիկայի տոկոսը 2,16 է, իսկ Հունգարիա, որ երրորդ տեղը կը գրաւէ, արձանագրած է 2,06 տոկոս:

ՈՒՂԵՒՈՐԱԿԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ , ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՃԱՄԲՈՒՍ ՎՐԱՅ

ԴԱՐՁԻ ԿԷՏԻՍ ՎՐԱՅ...

Վիեննական Մխիթարեանց մատենադարանի հայկական ձեռագիրներու թիւը կը հասնի 2000ի, իսկ զրամանիշերու հատածոն՝ որուն ակնարկած էի արդէն, կը բաղկանայ 10·000 կտորէ (Մեծն Տիգրանի օրերէն. հռոմէական, արտաչէսեան, պարթեւեան դարաշրջաններէ մինչեւ կիլիկեան հարստութեանց թուականներ): Արտասահմանեան որեւէ թանգարան, մատենադարան կամ դանձատուն՝ չունի այդ թուով հաւաքածոյ:

Հարց տուի Հայր Պետրոսի, թէ ի՛նչ վիճակ կը պարզէ Ադղ. Մատենադարանի հրատարակութեանց չարքը:

— «210րդը հրատարակեցինք (Պտուկեանի «Դրամագիտութիւն»ը), սակայն նախկին թափը կորսնցուցած ենք՝ հասկնալի պատճառներով», եղաւ իր պատասխանը:

Ի՞նչը «կորսնցուցած» չենք, որ մատնագիտական բնոյթ ունեցող գործերու հրատարակութեան թափը չկորսնցնե՞նք, մտածեցի ես՝ իւրովի...

Ընթերցող հասարակութի՞ւն մնաց, որ տպագրական մեքենան ուժ ղղար դառնալու:

Երբ գնորդներու թիւ չունինք (սպառելու համար ինչ որ կը հրատարակուի), կամ մեկենասներ չունինք՝ որպէսզի կարելի ըլլայ «ընթերցող»ի մղձաւանջէն փրկել հրատարակիչները, ի՞նչպէս կ'անկրնկալէք որ տպագրութեան ակնկալու հին ձեռագիրներ կամ աշխատասիրու-թիւններ օր-արեւ տեսնեն...

Ասոքը խո՞ռք կը բանայ, ու կը տեղեկանամ թէ Հայր Ներսէս Ակինեանի «Մատենագրութեան պատմութեան» ձեռագիրներ եւս կը քնանան տեղ մը, սպասելով բախտաւոր օրերու:

— «Երեք ստուար հատորներ կրնան ըլլալ, կ'ըսէ Հայր Պետրոս. կը կարօտին դասաւորումի եւ վերամշակումի»...

Հասկնալի՛ է անշուշտ, որ անցնող տարիներուն հետ, իր ամբողջականութենէն բան մը կը կորսնցնէ ամէն պատմութիւն՝ եթէ կ'ուզէ ընդգրկել մինչեւ հրատարակութեան թուականի գործերն ու չարժումները, անձերն ու անցքերը:

Դասաւորում եւ վերամշակում՝ տառապանք չեն. ի վերջոյ մարդիկ կան տակաւին, միաբաններ՝ որոնք յօժար են միտք ու աչքերու լոյս սպառելու: Տաժանքը՝ նիւթական հնարաւորութիւննե-րու չգոյութիւնն է. միջոցներու անբաւականութեան պարտադրած անզօրութիւնը:

«Հանդէս Ամսօրեայ»ի նման դիտական պատկառելի հրատարակութիւն մը, որ պատիւ կը բերէր հայ բանասիրութեան՝ եւրոպական ու օտար շրջանակներու մէջ, կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան մտնակից աջակցութեամբ կը հրատարակուի, երբեմն իր ծաւալին հազի՛ւ կիսովը... Ու քանի՞ հոգի կը կարդայ. քանի՞ հոգի կրնայ կարդալ ու արժեւորել անոր պարունակութիւնը:

Եթէ այսօր անտեսական կարելիութիւնները ընծայուին եւ վիեննականներու հարուստ ապարանը իր կարելիութեանց ամբողջական տարողութեամբ գործի լծուի, հրատարակչական փրկարար շարժում մը կրնայ ստեղծուիլ Սփիւռքի մէջ: Այս «եթէ»ն, սակայն, գնորմատական է նոյնիսկ իր թէականութեան մէջ՝ որովհետեւ նման պահանջ կամ նախաձեռնութիւն սպասելի չէ գրօնքէ մը, որ դրեթէ կորսնցուցած է խորացման, մասնագիտացումի, ազգային մշակոյթի դիտական ճանաչման ծարաւը:

Մենք նախընտրած ենք, քանէ աւելի տարիներէ ի վեր, հիանալ հայրենիքին եւ ամլացնել Հայկ. Արտասահմանը: Մէկ կամ միւս պատրուակով՝ դասալիք դառնալ հիւրընկալ երկիրներու մէջ ու առաքինութի՞ւն հռչակել թուաթակային հետեւակութիւնը հայրենիքին: «Ժամանակի ու պայմաններու աննպաստ դասաւորումը» ազատարա՞ր զօսի նկատած ենք՝ մեր ձեռնթափութեան, վհատութեան, ինքնահոգեհան փիլիսոփայութեան ճանապարհով ստեղծուած «մեռելութեան ծով»է փրկուելու համար...

Ու կը զարմանանք (տարօրինա՞կ) որ երբեմնի ամէնէն լաւատես եւ խանդավառ մարդն իսկ յուսահատութեան թեւերուն յանձնուած է այսօր, ի տես ողբալի իրականութեան, արդահատելի աղքատութեան, որբացող ժողովուրդի մը մատաղ ու հոգեկան փլուզումին:

Տասը կամ քսան տարի հետ — վախ ունիմ որ կրնայ պատահիլ աւելի՛ կամ նուազ — Հայ Սփիւռքի մէջ՝ այսօրուան մեր անդամալուծութիւնը եւ հեղգութիւնը պիտի լան մատի վրայ համրուող վերջապահները Հայ Մշակոյթի...

×

Վիեննայի Մխիթարեան միաբանութիւնը տասնեւհինգ ուխտակիցներու հոյլով մը ներկայացաւ ինծի, այցի իմ օրս:

Աբբահայր Արհ. Մեսրոպ Հապոլեան, երիցագոյն միաբան Հ. Արսէն Ճնտոյեան (85 տարու), կրտսերագոյնը՝ Հ. Պօղոս Գոճանեան (32 տարու), Հայրեր՝ Ռափայէլ Գոսեան, Բարսեղ Ֆերհաթեան, Պետրոս Տէր-Պօղոսեան (պատ. խմբագիրը «Հանդէս Ամսօրեայ»ի եւ վերահսկիչ ապարանի), Գաբրիէլ Այանեան (անօրէն Պօղոս Մխիթարեան լիսէի), Վարդան Աչքարեան (անօրէն Պէյրութի Հայմիէ անուն արուարձանի Մխիթար-եան երկրորդական վարժարանի), Գրիգոր Հէպոյեան, Գրիգորիս Մանեան, Ղեւոնդ Մովսէսեան, Օգոստինոս Սէքուլեան, Պօղոսկարապետ Սամուէլեան եւ Թադեոս անօրէն Միքայէլ Ագեան:

Միաբանական Ընդհ. Ժողովէն բացի կայուններու կարգին էր Վիեննական հայրերէն Հայր Ղուկաս Առաքելեան (Պոստըն)՝ որ ամառնային չրջանին առհասարակ կ'անուանած կ'ըլլայ Ջամլմուխի (Մեսոպ.) Ս. Լուսաւորիչ հայկական վարժարանի առօրեայ աշխատանքներով:

Այս բուռ մը մարդոց, «սակաւ ընտրեալ»ներու այս փաղանգին կը պարտինք ոչ միայն մշակութային — մասնագիտական տարողութեամբ պատմական վաստակ մը (որու մասին հանդամանօրէն խօսելու տեղը չէ), այլեւ ու մանաւանդ հայեցի կրթութեան ու դաստիարակութեան համազգային չարժում մը՝ 1900ական թուականներէն ի վեր:

Պոլիս, Պէյրութ, Արժանթին, Ամերիկա, Վիեննա, եւ բնականոն ատենամատեաններու ընթացքին՝ Պուլկարիոյ եւ Սուրիոյ նման զաղութներու մէջ, Մխիթարեան հայրերը պղտատատ վարուցանի մը մշակները եղան, ու կը մնան իրենց այդ դիրքերուն վրայ նո՛յն հաւատքով եւ ապրումով: Գոնէ ես չո՛րս սերունդ — ներ կը հաշուեմ 1920ական թուականներէ սպին՝ որոնք, օտար լեզուներու եւ դիտական պաշարի իրենց հարստութենէն անկախ, Մայրենիքի եւ ազգային մեր մշակոյթի տեղը առին Վիեննական լուսոյ օջախներէն, — ինչպէս առին այն միւսնե՛րը՝ Վենետիկեան հայագրոյմ յարկերէն:

×

Ու հիմա, — ժամն է բաժանումի:

Հայր Պետրոսի հետ կը մտնենք վանատան մատուռը, դործ՝ Հարտարապետ Ֆամիլիո Սիատի: Գրեթէ հարիւրամեայ ազօթատուն մը (1872)՝ որ, երեկոյեան այդ ժամուն, Մխիթարեան Ճարկէն թեւադրուող իմ ապրումներուս, յիշատակներուս, քաղցր ու դառն խորհրդածութիւններուս վրայ՝ իր մատնաւոր խորհուրդը կը դումարէ...

Վաղը առաւօտ պիտի մեկնիմ տուն: Քանեմեակ օրերու իմ թափառումներէն՝ մտքիս եւ հոգիիս մէջ պայծառ ու մթին անդրադարձներ կը ծանրանան: Սակայն, մշակոյթի եւ քաղաքակրթութեան ոստաններէն ինծի փոխանցուած ամէնէն վեհ ապրումներն իսկ այնքան ընտանի ու հարազատ չեն թուիր կարծես, որքան տաճարի խորունկ լռութենէն արձագանգող այն ձայները՝ որոնք ուխտունէ աւելի տարիներու երկունք մը կը պատմեն ինծի: Երկո՛ւնքը Հայութեան. երկո՛ւնքը մեր մնայորդային: Գոյութեան ու մարտնչումի կամքը անո՛նց, որոնք սա սրբազան խորանին առջեւ պատարագի խորհուրդը ապրեցնելու իրենց հոգեւոր կոչումին՝ կրցան ներդաշնակել ու միացնել Մտքի՛ն բաժինը: Գիտակցեցա՝ թէ հարկ է պղտե՛լ. ճղնել՝ քրտնջան սեւեռումով. փնտռել անցամաք աղբիւրը Հայ Հոգիին եւ ակը՝ իմացական մեր ծարաւներուն: Բարձրանալ եւ բարձրացնել: Ազնուանալ եւ ազնուացնել: Աչակերտիլ եւ ուսուցանել:

Քանի՞ րոպէ կը մնամ դլխահակ, Հայր Պետրոսի բացատրութեանց ունկնդիր՝ սակայն ամբողջ էութեամբս իրիկնային այս խորհուրդին անձնատուր...

Ձեմ դիտեր:

Գիտեմ միայն, որ հիմա ալ՝ երբ կը փակեմ վերապրումներու այս տարի, մակերեսային չարքը, Մխիթարեանց դոյզ օջախներէն ու Եւրոպան յատկանշող ընկերային եւ մշակութային մթնոլորտին մնայուն ամէնէն տիրական զգացումը իմ մէջ՝ կաթո՛ղն է:

(ՎԵՐՋ) ՆՈՃԵԱՑ ՏՂԱՆ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Առանձնատիպ « Էջմիածին » ամսագրի 1970 թ· Բ· համարից)

(Գ· եւ վերջին մաս)

Բ.— Վանէքապատկան ձեռագիրներու եւ արժէքաւոր շարժական իրերու ցուցակագրութեան պարագան

Յանձնաժողովը հաստատեց իրեւ իրողութիւն, որ՝

1· Պատրիարքարանի ձեռագրական հարստութեան զանգուածը ի պահ կը մնայ Ս· Թորոս մատրան մէջ, որուն մաս կը կազմէ Մատենադարանը: Ընդունուած սովորութեան մը համաձայն, ի սկզբանէ ինչ որ դնուած է դանձատան մէջ, մնացած է հոն, ինչ որ դնուած է Ս· Թորոսի մէջ, մնացած է հոն: Այսինքն՝ որեւէ յարաբերական արժէք հիմ չէ կազմած այս կերպ տեղադրութեան: Ի տարբերութիւն Գանձատան, Ս· Թորոսի ձեռագրերը կը պահուին խնամքով եւ կանոնաւորապէս՝ հոգածութեամբն ու հսկողութեամբը Գեր· Տ· Նորայր Եպս· Պօղարեանի, որ տեղւոյն չուրջ 4000 ձեռագրերէն 1000ը ցուցակագրած է:

2· Ս· Թորոս մատուռը եւս անապահով է եւ անպաշտպան: Վերջերս՝ ի հեռանք մատրան դուռը քանդելով ներս մտնելու մի քանի աւազակային փորձերու՝ երկաթեայ ցանց մը դետեղուած է մուտքի դրան առջեւ:

Առաջարկներ

Յանձնաժողովը առաջարկեց եւ ամէնքս միաձայնութեամբ ընդունեցինք՝ որ Ս· Թորոս մատրան մուտքի դրան առջեւ տեղադրուի երկաթեայ ցանց մը, որ ոչ միայն ապահովութիւն ընծայէ մատրան, այլ նաեւ հնարաւորութիւն տայ ներսէն տեսնելու մատրան ներքին մասը:

Պատրիարք հայրը ընդունեցաւ.

1. Մինչեւ կառուցումը նախընտրաբար ընդյատակեայ վայրի մը, ուր պէտք է մկրտեղին եւ խնամքով պահուին Ս. Թորոսի եւ Գանձատան բոլոր ձեռագիրը – ներն ու թանկագին իրեղէնները, անմիջապէս դնել պողպատեայ լայն արկղ մը եւ տեղաւորել Ս. Թորոսի մէջ եւ հոն պահել Ս. Թորոսի ամէնէն արժէքաւոր ձեռագիրները:

2. Առաւել եւս ամրացնել Ս. Թորոս խաթան արտաքին դուռը եւ երկաթեայ ձողեր ապուցել բոլոր պատուհաններուն:

3. Ամէն ջանկութիւն ընծայել Տ. Նորայր Եպս. Պօղարեանի՝ ամբողջացնելու բոլոր ձեռագիրներուն, նեղառնալ Գանձատան, ցուցակագրումը:

4. Մանրալուսանկարել բոլոր ձեռագիրները:

5. կազմել յանձնախումբ մը՝ բաղկացած լուսարարապետէն եւ երեք հայ դէմներէ, մասնագէտ հայագիտական դաշնան ճիւղերու, նշանակուած Ամենայն Հայոց Հայրապետէն եւ Ս. Երուսաղէմի սմէն. Պատրիարքէն, որ պաշտօն ունենայ ցուցակագրելու պատրիարքարանին կրօնական, պատմական եւ մշակութային դանձերը: Ցուցակէն օրինակ մը պահել պատրիարքարան եւ օրինակ մը դրկել Ամենայն Հայոց Հայրապետին:

6. Սոյն յանձնախումբին երկու տարին անգամ մը կատարել տալ ցուցակային տուրքը ձեռագիրներուն եւ պատմական դեղարուեստական դանձերուն, արդիւնքին մասին տեղեկագրելով Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին:

×

Փակելէ առաջ այս հատուածը, Յանձնաժողովը Ձերդ Սրբութեան բարձր ուշադրութեան կը յանձնէ այն պարագան, թէ տակաւին է դրու դաւաւ ատենդու – թիւնը, ըստ որում Երուսաղէմի պատրիարքին անգամ կ'արդիլուի մուտք դրծել դանձատուն: Յանձնաժողովը կը խորհի, թէ Պատրիարք սրբազան Հայրը՝ ըլլալով վերին իշխանաւորն ու պաշտօնեան Ս. Երուսաղէմի պատրիարքութեան, պատասխանատուութիւն ունի հսկելու բոլոր ձեռագիրներուն եւ բոլոր դանձերուն անխաթար պահպանման, ուստի խնդրարար կը թելադրէ, որ ջնջուի ատենդական արդելքը, որպէսզի Պատրիարք Հայրը լրիւ գործադրէ իր պարտականութիւնը, գանձատան յանձնախումբին հետ ընդունուած կարգով:

վերջաբան

Յանձնաժողովը, առաւել պայմաններուն մէջ, իր կարելի լաւագոյնը բրաւ ի կատար ածելու Ձերդ Սրբութեան կոչէ իրեն բարձրօրէն վստահուած պարտականութիւնը, առաջնորդուելով չինարար եւ դրական ոգիով եւ մնալով առարկայական ու անաչառ:

Ձեռագիրներու դժբախտ պատահարին յանցագործին կամ յանցագործներուն եւ դեռ անյայտ մնացող հինգ ձեռագիրներուն յայտնաբերման հարցը պէտք է հետապնդել մինչեւ լուծում երբ անհրաժեշտ կարելիութիւններ ստեղծուին:

Յանձնաժողովը հողեկան խոր մխիթարութեամբ հաստատեց հայ երուսա – ղէմի մէջ ամէն. Պատրիարք սրբազան հօր եւ իր գործակիցներուն յառաջ տարած կրօնա – մշակութային ներուժ աշխատանքը՝ հաւատարիմ նախնեաց աւանդ – ներուն: Զգալապէս աւելցած է թիւը ժառանգաւոր սաներուն, որոնց կը ջամբուի կրօնական եւ ազգային լաւ դաստիարակութիւն:

Պատրիարքարանի կրթական – դաս – տիարակչական կարեւոր գործօնն է Ս. Թարգմանչաց վարժարանը, ուր չուրջ 300 հայ աշակերտներ կը սոսկան մատին անունդ եւ հայեցի կրթութիւն, տեսչութեան նեղքեւ Հոդ. Կիւրեղ Ծ. Վրդ. Գարիկեանի:

Սփիւռքահայութեան դպրապայքարի ազդակներ պարզելու տեսակէտէն մեծ են Ս. Աթոռոյն հնարաւորութիւնները, որոնք պէտք է առաւելագոյն չափով օգտագործուին: Այս բանին համար անհրաժեշտ է հայ ժողովուրդին անվերապահ աջակցութիւնը:

Յանձնաժողովը ուրախութեամբ կ'արձանագրէ Պատրիարք հօր եւ Ս. Յակոբեանց միաբանութեան առ նախամեծար Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին եւ Ամենայն Հայոց Հայրապետ ունեցած անսասան հաւատարմութիւնն ու տածած որդիական սէրը, որոնց ապացոյցը եղան Յանձնաժողովին ընձեռուած առանձնաշնորհումն ու դիւրութիւնները:

Յանձնաժողովը, իր աշխատանքներուն ընթացքին եւ իր կարդին, գործնապէս համոզուեց, թէ Հայց. եկեղեցւոյ միութիւնը, զօրութիւնն ու յառաջդիմութիւնը առանց այլ եւ այլ պայմանաւոր են Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնով եւ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան հեղինակութեան դրական, անսակարկ եւ ամբողջական յարդումով:

Եւ հիմա՝

Ձերդ Սրբութեան խոնարհաբար մատուցանելով միաձայն որոշումներով դրառնուած եւ միաձայնութեամբ վաւերացուած սոյն տեղեկագիրը եւ ներկայացնելով մեր կազմին հաւաքական հրաժարականը, մնամք որդիական ակնածանօք եւ համբուրիւ Ձեր Օծեալ Ս. Աջոյն՝

Մատրաղբութիւնք

Ալեքսանդր Երուսաղէմի Յանձնաժողովին

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Նախագահ)
ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ,
ՏԱՏՈՒՐ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ
ՐԻՉԸՐԴ ԿՐԵԿԸՐԻ
ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ

Յուլիս 23, 1969

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԲԱՆԱՎԷՃ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հայկական պարերու նուիրուած Շա – բաթը առիթ ընծայեց չատերու, որ մատնանշեն ազգային պարարուեստին մէջ նչմարուող թերիները: Յատկապէս դիտել տան, թէ Հայաստանի դրեթէ բոլոր պարախումբերն ալ անխաիր, իրենց յայտադիրները կը կազմեն պարեղանակներու եւ երգերու վրայ, որոնք չատ քիչ ձեւով կ'արտայայտեն ազգային պարերու դիմագիծն ու ոգին: Աւելին՝ կ'անտեսուին մեր տոհմիկ պարերը՝ Սասունէն Վասպուրական, Կարսէն Զանգեզուր:

Արուեստագէտ Վ. Աբելեանեան, «Սով. Հայաստան»ի մէջ կ'առաջարկէ կարուկ միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի բանակէճերը դադրեցնեն ակադեմական խոսակցութիւններու ծիրէն՝ դառնան գործնական քայլեր:

Ահա թէ ինչ կը գրէ արուեստագէտը այս մասին.— Բազմաթիւ բանակէճեր, խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցան, յօդուածները ապագրուեցան այն մասին, որ հայ Ազգ պարերու տեսական հարցերուն պէտք է լուրջ ուշադրութիւն դարձնել: Կը կարծենք, որ ժամանակն է, առանց յապաղելու (բայց նաեւ առանց աճապարանքի) Երեւանի մէջ գումարել հայ ժողովրդական պարին տեսական խնդիրներուն նուիրուած դիտաժողով մը, որուն անմիջական կազմակերպիչները պէտք է հանդիսանան դէտութիւններու ակադեմիայի ազգագրութեան եւ հնագիտութեան հիմնարկութիւնը, արուեստի հիմնարկութիւնը, ժողովրդական ստեղծագործութեան տունը, Հայաստանի Երգահաններու Միութիւնը եւ պարարուեստի ուսումնարանը:

Ժողովի օրակարգին առանցքը պէտք է կազմեն հետեւեալ երեք հիմնական հարցերը.— Ա) Այսօրուան մեր պարային չափարաններին մէջ գոյութիւն ունեցող հարիւրաւոր կէնտը, զոյգ և խմբական պարերէն որոնք են (եւ ինչո՞ւ են...) իրապէս հայկականը, որոնք հայկական չեն (եւ ինչո՞ւ):

Բ) Կրնա՞նք Հայաստանի դիտութիւն – ներու ակադեմիայի հրապարակած՝ Առաքել Պատրիկի «Հայ տարազ» աշխատութիւնը նկատել ճշդրիտ եւ անվիճելի, եւ եթէ այո, պարարուեստին մէջ գործածելու համար առանցմէ որո՞նք պէտք է օգտագործուին՝ թեթեւցնելէ եւ պարզելէ ետք:

Գ) կարելի՞ է, արդեօք, Երեւանի պարարուեստի ուսումնարանին մէջ գործադրութեան դրուած հայկական պարերու դասաւանդութիւնը նկատել ճիշդ:

Կը կարծենք, որ այս հարցերը չուտափոյթ լուծում չեն գտներ, եթէ դանդաղի հայկ. ազգագրական պարերու պետական խումբին ստեղծումը: Խումբը պէտք է մեր ժողովրդական, մասնաւորապէս պարային գոհարները հաւաքէ եւ պահպանէ՝ ժապաւէնի վրայ դրոշմելով մեր պարերը: Ուրիշ խօսքով՝ պէտք է ստեղծուի հայ ժողովրդական պարերու ինքնատիպ հանրագիտարան մը՝ չարժանկարներու միջոցով:

Մեր հայկական պարերը օտարամուտ տարրերէն մաքրելը իւրաքանչիւր ազգագրագէտի, արուեստագէտի սուրբ պարտքն է: Հաւաքողներն ու ուսումնասիրողները պէտք է Կոմիտասեան մօտեցում մը ունենան:

Կը յուսանք, որ հայ պարարուեստի հարցերուն նուիրուած տասնամեակներու պատմութիւն ունեցող բանավէճերը, վերջ ի վերջոյ, կը յանգին գործնական որոշումներու եւ, որ ամէնէն կարեւորն է, հայ ազգային պարարուեստը իր արժանի տեղը կը գրաւէ մեր աշխարհահռչակ ճարտարապետութեան, մանրանկարչութեան եւ կերպարուեստին, քնարերգութեան եւ երաժշտութեան կողքին:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Րիյատի մէջ, Մ. Նահանգները, մեռած է չրջանի նուիրեալ ընկերներէն Եղիա Կէլէնեան, որ երկար տարիներ եռած է «Հայրենիք»ի թղթակիցը իր չրջանին մէջ, եւ ծանօթ էր՝ տեղւոյն հայ գաղութին համար կատարած իր աշխատանքներով:

Ուաթրթաունի Սահակ-Մեսրոպ դպրոցի խնամակալութիւնը, Մարտ 7ին, ընդունելութիւն մը սարքեց ի պատիւ հայրենի բանաստեղծուհի Մարօ Մարգարեանի, որ Մ. Նահանգներ կը գտնուի առնէ մը ի վեր: Բանաստեղծուհին խօսած է ամերիկահայ դպրոցներու հայ աշակերտութեան հայեցի դաստիարակութեան եւ կրթութեան հարցին մասին:

Ուաշինկթընի մէջ փետրուար 18/19 գրադարձը տօնուած է փետրուար 28ին, «Արարատեան» սրահին մէջ, հոծ հանդիսականներու ներկայութեամբ: Տօնակատարութեան բացումը կատարած է ընկ. Բժ. Հայկազ Գրիգորեան: Օրուան բանախօսը եղած է ընկ. Գէորգ Տօնապետեան:

Թեհրանի մէջ, փետրուար 24ին, մեռած է անբասիր եւ հաւատաւոր կուսակցական ընկեր մը՝ Սամուէլ Նահապետեան: Ողբացեալին թաղումը կատարուած է ազգային չուքով՝ փետրուար 27ին: Դամբանականներ խօսած են Արտակ Արք. Մանուկեան եւ ընկ. Արսէն Մամեան, յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան Իրանի մարմիններուն եւ ընկերներուն: Ողբացեալին մարմիններուն եւ ընկերներուն: Ողբացեալին մարմինը ղեկեղուած է Դաշնակցութեան պանթէոնին մէջ:

Նոր-Ջուղայի ազգային իշխանութեան նախաձեռնութեամբ տեղի ունեցած է կոմիտասի ծննդեան 100ամեակի հանդիսութիւնը՝ հովանաւորութեամբ իրանահնդկաստանի թեմի առաջնորդ Ղեւոնդ Արք.ի: Գեղարուեստական յայտագիրը բաղկացած էր Վարդապետին գործերէն: Այս առթիւ խօսք առած են Հրանդ Ազէմեան եւ ուրիշներ:

Թեհրանի Հայ Մշակութային «Արարատ» կազմակերպութեան սրահին մէջ, փետրուար 25ին, ընկ. Բժ. Բարգէն Փափազեան հրապարակային դասախօսութիւն մը տուած է «Հայ Դատի կապակցութեամբ ցայժմ տարուած աշխատանքները եւ ապագայ կարելի գործունէութիւնը» նիւթին մասին:

Պոլսոյ Հիլթըն պանդոկի դահլիճին մէջ, Մարտ 5ին, տեղի ունեցած է Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի տարեկան պարահանդէսը բացառիկ չուքով: Ներկայ գրտնուած են պաշտօնական անձնաւորութիւններ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Մոսկուայի մէջ, առաջին անգամ ճաշակեց աշխարհիկ անմեղ մանկատի ապրելման մը մօտենալու համբերը, որմէ սիրուեցաւ:

Երբեք միտքէն չանցուց թէ Քիթիի հետ իր յարաբերութիւններուն մէջ կըրնար սրեւէ հետեւանք մը ըլլալ: Անոր հետ ապրելու նախասիրութիւն մը ունէր եւ անոր ծնողքին տունը կը յաճախէր: Հետը սովորական խօսքեր կ'ընէր, բայց ակամայ այդ խօսքերուն կարեւորութիւն մը կուտար որ աւելի աղջկան կ'ուղղուէր:

Թէեւ անոր ծածուկ բան մը չէր բաած, այսուհանդերձ կը տեսնէր որ աղջիկը իր ազդեցութեան կ'ենթարկուէր, լինչ որ չատ հաճելի էր իրեն եւ անդիմադրելի կերպով դէպի անոր մղուելը կը զգար:

Երբեք չէր կասկածեր որ Քիթիի մասին իր բռնած ընթացքը պարզապէս ապրելի մը կազմէր, առանց հետը ամուսնանալու դիտաւորութեան. եպերելի արարք մը որ չատ սովորական է իր դասակարգի երիտասարդներուն մէջ: Իրեն կը թուէր որ առաջին անգամ ինք գտած էր այդ հմայիչ հաճոյքը եւ զայն կ'ըմբոշխնէր:

Եթէ իմացած ըլլար այն վիճաբանութիւնը որ այդ իրիկուն տեղի ունեցած էր Քիթիի ծնողքին միջեւ, եթէ անոնց տեսակէտէն դատէր խնդիրը եւ ինքնիրեն բաէր որ Քիթիին դժբախտ պիտի ըլլար եթէ հետը չամուսնանար, չատ պիտի զարմանար ու պիտի չուզէր հաւատալ:

Չէր կրնար ենթադրել որ իրենց երկուքին, մանաւանդ անոր, այնքա՞ն հաճոյք պատճառող բան մը կրնար դէշ ըլլալ եւ թէ մանաւանդ այդ բանը պինդը կը պարտաւորէր հետը ամուսնանալու:

Երբեք չէր խորհած ամուսնութեան, որուն կարելիութիւնը չէր նչմարեր: Ոչ միայն ընտանեկան կեանքը չէր սիրեր, այլեւ ամուսնութեան եւ մանաւանդ ամուսնի դերին մէջ կը տեսնէր, իր ապրած ամուրիական աշխարհիկ դաշափարներուն համեմատ. իր երջանկութեան հակառակ ու թշնամի եւ նոյնիսկ ծաղրելի բան մը:

Այսուհանդերձ, այդ երիկուան, Չէր պայքին ապարանքէն ելլելով, զգաց որ իր եւ Քիթիի միջեւ հաստատուած հոգեկան ու խորհրդաւոր կապերը, աւելի պնդուած էին այն աստիճան, որ հարկ էր որոշում մը տալ, բայց ի՞նչ ուղղութեամբ, այդ վայրկեան չէր կրնար որոշել:

«Բայց վերջապէս հմայքը անոր մէջն է որ ո՛չ իմ եւ ո՛չ ալ իր կողմէ բան մը չէր արտասանուած, եւ թէ դիւրաւ կը հասկնանք ակնարկներու եւ ձայներու թաքուն խոսակցութեամբը. սակայն այսօր աւելի քան երբեք յստակօրէն հասկցուց թէ պիս կը սիրէ: Եւ որքան հմայիչ, անմեղուկ ու վստահութեամբ լի կերպով: Ինքզինքս լաւացած կը զգամ, աւելի մարքուր... կը զգամ որ սիրտ մը ունիմ եւ թէ աղէկ բան մը կայ մէջս: Ո՛հ, իր սիրատենչ աչքերը... լաւ, յետո՞յ, ատիկա ինծի հաճոյք կը պատճառէ եւ իրեն ալ»:

Եւ ինքնիրեն հարցուց թէ ո՞ւր կրնայ երթալ երեկոյթը լրացնելու:

— Ակո՞մբը: Պէգի՞կ մը խաղալ եւ Իկնաթոֆի հետ չամփանիա խմե՞լ. չէ, չեմ երթար... ծաղիկներու դղեակը ուր Օպլոնսքին պիտի դանեմ կարգ մը բամբասանքնե՞ր...: Չէ, ալ ատոնցմէ կշտացած եմ...: Ահա ինչո՛ւ համար կը նախընտրեմ Չէրպացքինեներուն երթալ, աւելի լաւագոյնը կը զգամ ինքզինքս: Տուն պիտի վերադառնամ:

Ուղղակի սենեակը մտաւ, հանուեցաւ եւ հագիւ թէ գլուխը բարձին դրաւ, արդարի քունով քնացաւ:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՅ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Քէշիշեան, Տէր եւ Տիկին Թուֆայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պաղտասարեան, Արմենակ Քէշիշեան եւ զաւակները Արամ Միքայէլեան (Պոսթըն), Տէր եւ Տիկին Ճէլալեան եւ զաւակները (Պոսթըն) ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, մեծ–մօր, քրոջ եւ հարսին՝

ՏԻԿԻՆ ԷՖՏԻԿ ՔԷՇԻՇԵԱՆ
(ծնեալ Միքայէլեան)

Իզմիտի մէջ վարած է ուսուցչական պաշտօն՝ Ջաքրեան վարժարան։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կիրակի Մարտ 15ին, Պօմոնի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի նորոգ հանդուցեալ

ՄԻՀՐԱՆ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆԻ

եւ վաղամեռիկ

ԺԻՐԱՅՐ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆԻ

յիշատակին։

Ի դիտութիւն հանդուցեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

×

ՄԱՐՍԻԳԼ.— Այրի Տիկին Ֆիլոր Սարեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Մարտ 15ին, կիրակի առաւօտ Սէն–Լուի Ս. Գէորգ մատրան մէջ, իր ամուսնոյն՝

ԳԷՈՐԳ ՍԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի դիտութիւն իր յիշատակը յարգողներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Նազիկեան եւ Ջամուչեան ընտանիքները ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաները (Թուրքիա եւ Ամերիկա) շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, զրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին

ՀԱՃԿ ՆԱԶԻԿԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ. Ց. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկին Վ. Ունանեանէ 30 ֆրանք, Մարիամ Փափազեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ։

ԳՈՐԾԻ ԸՆԿԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գործատուն 800 քառ. մեթր։ Փարիզի մէջ, տեփօ 150 քառ. մեթր։ Ընկերը կը փնտռուի։

Ափոռ 300·000 ֆրանք
Գրել՝ «Յառաջ»ի։

Հ. Ց. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Քրիստափոր Կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 8,30ին, Քաֆէ Ալզասի սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԵՏԻՈՒԱՐ 18-Ը
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Ց. Դաշնակցութեան եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն, Փետրուարեան ապըստամբութեան տարեդարձը կը տօնէ խնջոյքով մը, Կրընոպլի յոյն Օրթոտոքսներու սրահը

Rue Général Mangin — Grenoble
EGLISE GRECQUE ORTHODOXE

այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին։

Ճոխ պիւֆէ

Պիտի ըլլան հայկական եւ եւրոպական պարեր, գեղարուեստական բաժին՝ Նոր Սերունդին կողմէ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերը եւ համակիր հայրենակիցները, անցընելու երեկոյ մը հայկական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ։

ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԳԷՍ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

կիրակի, Մարտ 22, ժամը 16էն կէս գիշեր
SALONS GEORGE V, 31 Ave. George V — Paris (8e)

կը նախագահէ ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ

Մասնակցութեամբ

ՆԱԻԱՍԱՐԴ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՈՒՏԱՀԱՐ ՀԱՄԲԱՐԻ

ELECTION MISS CROIX ROUGE

Orchestres Rytmens Bluées et les Mamboséros
MAURICE VARTIVANIAN

Պար՝ հայկական եւ եւրոպական երաժշտութիւնով
Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ

Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով՝ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝ Էլիզէ 67–03։ Վերապահուած սեղանները ժամը 20էն ետք եթէ չզբաւուին ուրիշներու կը տրուին։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան եւ Տիկնանց Օժանդակ Մարմինի կողմէ, 15 Մարտ կիրակի օր, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Ալեֆ Մանուկեան սրահին մէջ, 7, Ռիւ Փափէր, առաջին յաղամաս։

Կը հրաւիրուին հին եւ նոր բոլոր անդամ – անդամուհիները եւ համակիրները։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի խանութ մը, պատերով, 9 քառակուսի մեթր, աղուոր փողոցի վրայ։ Կարելի է ուրիշ առեւտուր ալ ընել։ Գինն՝ 25·000 ֆրանք։ Դիմել
GARABEDIAN
16, Allée Marguerite
92 - Malakoff

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Երեքշաբթի, Մարտ 17, ժամը 20,45ին
CINEMA « LE DAUPHIN »
65, Rue Lafayette — Métro Cadet
Հայկական ֆիլմերու ցուցադրութիւն
Ա. ՄԱՍ 1) Երգ թեւերի վրայ
2) Հայաստանն այսօր
Բ. ՄԱՍ
ԿԱՐԻՆԷ
Մուտք 6 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին՝
Mr. Z. Tchakmechian
22, rue Richer, Paris (9e)
Restaurant Adjémian
12, rue Cadet, Paris (9e)
Mr. H. Chirinian
16, rue de Cléry, Paris (2e)
Alimentation Massis
21, rue Saulnier, Paris (9e)
Patisserie Markarian
32, rue de Trévise, Paris (9e)

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԸ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Կը կատարէ Երկուշաբթի, Մարտ 16ին, ժամը 20·45ին
THEATRE DE L'ATELIER, Place Charles Dullin (Dancourt) — Métro : Anvers
Կը ներկայացուի կատակերգութիւն մը՝ 4 արար

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Հեղինակ՝ Վ. ԳԱԹԱՑԵԻ, Հայացուց՝ Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ԿԸ մասնակցին.— ՋԱՐՈՒՀԻ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԼՏԼՃԵԱՆ – ԼԱ ՇԱՍԱՆԸԼ, ԼԻԻՍԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆ։ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ՓԻԼԻՊ ԹԼՐԶԵԱՆ, ՆԱԶԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ, ԱՆԻ ՏԷՄԻՐԵԱՆ, ՊԵՐՃ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ, ԿԱՐՕ ԹՈՍՈՒՆԵԱՆ։ ՄԱԿԻ ԽԱՐԵԱՆ։

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Տոմսերու գին՝ 25, 20, 15, 10 եւ 5 ֆրանք
Դիմել՝ Գ. Պաղըրճեան 35, Rue de Trévise — Tél. : 770-07-25
Մ. Անտոնեան, հեռ. 738–21–18
Փ. Թէրզեան 468–87–43, *Մասիս* 21, Rue Saulnier — Tél. : 770-16-88

ԽՆՋՈՅՔ

կազմակերպուած
ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԼԻՕ – ՔԱՇԱՆԻ
մասնաճիւղին կողմէ, Մարտ 15, կիրակի ժամը 17էն 23

Salle Annexe de la Mairie de Bagneux
34, Ave. Louis Pasteur
(Prendre l'autobus de la Porte d'Orléans, descendre au Rd. Point de Martyrs de Châteaubriand)
Հաճելի անակնկալներ — տաք մթնոլորտ

ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ

Պէյրութի մէջ սկսած է հրատարակուիլ «Ազդակ» շաբաթօրեակը, «Դրօշակ»ի ծաւալով, 16 էջ, առանձին խմբագրութեամբ։

Շաբաթօրեակը, ընկերային, հասարակական, ազգային, քաղաքական եւ պատմական բովանդակութեամբ, լոյս կը տեսնէ ամէն շաբաթ (տարին 50 թիւ)։

Շաբաթօրեակի տարեկան բաժանորդագրութիւնը կ'արժէ, յիսուն թիւերուն համար, օդային թղթատարով 14 տոլար։

Ով որ կը փափաքի ծանօթանալ «Ազդակ Շաբաթօրեակի» բովանդակութեան, կրնայ դիմել տեղւոյն ներկայացուցիչին եւ առանձնակի չորս առաջին թիւերը առանց որեւէ յանձնառութեան։

Monsieur KULTCHEYAN
23, Rue Pixérecourt
PARIS (19e)

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿԻ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32. Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝

ՄԱՅԻՍ 5-ԷՆ 19

Մեկնում Փարիզէն Մայիս 5ի առաւօտուն, ժամանում Մոսկուա եւ տեղափոխում՝ պանդոկը։

Յաջորդ օրը՝ պտոյտ Կրեմլին, կարմիր Հրապարակը։ Երեկոյ մեկնում Երեւան։

Երեւան՝ Արմենիա պանդոկը (նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք եւ գիշերում փաճոխոն ֆոմիլէթ)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՕՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ 14-ՐԴ ՕՐԸ

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՈՒԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳՅՈՒՆԻ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն։ Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները։

15րդ օրը՝ վերադարձ դէպի Փարի Մոսկուայի ճամբով։

ԳԻՆ 2100 ՖՐԱՆՔ

Renseignements et inscriptions
SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES
102, Rue de la République
les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՒՆ

Փարիզէն Տիկին Շնորհիկ Տէրտէրեան (ծնեալ Թօրամանեան, Շապին Գարահիսարի չրջանէն) կը փնտռէ իր եղբայրը Առաքել եւ քոյրերը Թերեզա եւ Ագաուհի Թօրամանեան։ Իրենց հօր անունը Գրիգոր, իսկ մօրը՝ Արուսեակ։

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Շնորհիկ Տէրտէրեանի

34, Rue Raphaël — 92 - VANVES
Tél. : MIC. 66-52

ՀՐԱՒԻՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատ. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ տեղի կ'ունենայ, Հինգշաբթի Մարտ 19ին, երեկոյեան ժամը 20,30ին, 77 Ռիւ Լաֆայէթ։

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։ Արդեւք ունեցողները, ընարութեանց կրնան մասնակցիլ զրաւոր ղրկելով իրենց քուէները։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԷՍԱՅԵԱՆ Սանուց Միութեան ընդհ. ժողովը 14 Մարտ կէսօրէ ետք ժամը 4ին Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրաց Փարիզի կեդ. Վարչութեան ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15ին, այրի Տիկին Մարիամ Ղուկասեանի բնակարանը, 25, Ռիւ Արիաթիւռ Պրիան, Իսի։ Մէջի տիւսիէն առնել օթոպիւս 123 եւ իջնել կառ տ'Իսի։

Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Վարչութիւնը կը խնդրէ անդամներէն ճշդապահ ըլլալ եւ սիրով կը հրաւիրուին անդամակցութիւն փափաքողները։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆ.	Վեցամսեայ 50 ֆ.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՈՒՐԲԱԹ
13
ՄԱՐՏ
VENDREDI
13 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.763

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.763

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐՆ ՈՒ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

—o—

Գ.

Կը թուի թէ Մէթին Թօքէր մասնաւոր առաքելութեամբ մը ղրկուած է Արժանթին: Այդ տպաւորութիւնը կը ստացուի, կարդալով իր յօդուածաշարքին մէջ տրուած մանրամասնութիւնները այդ երկրի Հայոց կեանքին մասին:

Մարդը նախ իրրեւ Փրանսայի դրօսաշրջիկ ներկայանալով մտեր է Պ. Այրէսի մայր եկեղեցին՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եւ լուսանկարեր է անոր ներքին պատերուն վրայի զանազան պատկերները: Ի՞նչ կ'ուզէր սուրբի պատկերներէն: Ցետոյ տեսեր է, որ եկեղեցիի պարտէզին ձախ կողմը կայ մարմարէ յիշատակարան մը, որուն վրայ փորագրուած է հայերէն եւ սպաներէն՝ «Հայ նահատակներուն՝ 1915–1961 (?)»: Այս կերպով կ'ակնարկուի եղեր 1915 Ապրիլ 24ի ղէպքերուն, որ պատահեր են Անատոլուի մէջ: Այդ օրը «կոմիտէի»ները զանազան յուշահանդէսներ կը սարքեն եղեր, Թուրքերուն դէմ թշնամութեան նոր ոյոյց մը ընելու համար: Ցուշարձանին մէկ անկիւնը քանդակուեր է Մեք. Նալբանդեանի մէկ քերթուածը՝

«Ամենայն տեղ մահը մի է»,
Սարդ մի անգամ պիտ' մեռնի», եւայլն:

Այս գրականութիւնը իրրեւ միջոց կը ծառայէ եղեր իրարմէ անջատուած Հայերը իրարու միացնելու համար:

Շարունակելով իր հետախուզական պըտոյտները, Թուրք լրագրողը գացեր է Արմենիայի ակումբը եւ նարտ խաղացեր է Հայերու հետ: Այնտեղ լսեր է Անդրանիկի երգը, զոր «կոմիտէճի»ները պիտի երգեն եղեր, երբ գրաւեն Անդարան... Շնական հեղնանք:

«Կոմիտէճի» մը պատմեր է իրեն, որ վաղէն կաթոլիկոս վերջերս քարոզ մը խօսելով Էջմիածնի մէջ, յայտներ է եղեր թէ Աբարատ լեռը չուտով Հայկական պիտի ըլլայ: Ու անկիրթ լրագրողը անար զսկան պատասխան մը տուեր է իր խօսակցին:

Հայերը ամէն տեղ կը խանդարեն եղեր Թրքասիրական հաւաքոյթները եւ օտարներու առջեւ չարունակ կը յիշեցնեն Թուրքերու ցեղասպանութիւնը:

Այսպէս, անցեալ տարի Մարտի վեր – ջերը Արժանթինցի մը բարձրաստի – ճան անճնաւորութեանց, դիւանագիտա – կան մարմնին եւ լրագրողներու ներկա – յութեան Թրքական արուեստի մասին դա – սախօսութիւն մը կուտայ եղեր Պ. Այրէ – սի Աբեւելեան Գեղարուեստից Թանգա – րանին մէջ: Դրան առջեւ խումբ մը Հա – յեր ցրտկոյկներ ցրուեր են «բարբարոս Թուրքեր, 1915ի ջարդերը» խորագիրներ – ով:

Խումբ մը Թուրք ցրօսաշրջիկներ Ու – րուկուէյ կ'այցելեն: Մոնթէվիտէոյի ա – նոնց պանդոկին առջեւ Հայերը ցուցա – սախտակներ ի ձեռին կը պոռան եղեր՝ «Մեղի՛ վերադարձուցէք մեր հայրենիքը»:

Ցելիի մայրաքաղաք Սանթիակոյի մէկ հրապարակին «Թուրքիոյ Հանրապետու – թիւն» անունը կը տրուի: Թուրք դեսպա – նը կը մասնակցէր հանդիսութեան: Ցան – կարծ ինքնաշարժով մարդ մը կուգայ եւ դեսպանին անլուր հայհոյութիւններ ը – նելով խոյս կուտայ: Քիչ ետք վերստին կուգայ հաւաքոյթը կը խանդարէ: Հան – դիսին օրը Մէրճուրիա Թերթին մէջ Շելիի Հայ համայնքի նախագահ Անդրանիկ Պա – լոյեանի եւ ընդհ. քարտուղար Գարա – խանեանի ստորագրութեամբ լոյս տեսած յօդուած մը կը հրաւիրէ տեղւոյն Հայերը չմասնակցիլ «բարբարոսութեան Թոռնե – րուն սարքած որեւէ հանդիսութեանց»:

Հայկական քարոզչութեան նպատակն է եղեր միշտ միջադէպ յարուցանել: Կո – միտէճիները վրիժառական զգացումնե – րով կը մեծցնեն եղեր նոր սերունդը, որ «հասկցեր է թէ պէտք է մարտնչի, մին – չեւ որ քիթը արեան հոտ առնէ: Եթէ յառա՛ջ ըսուի, երթալու պատրաստ է ե – ղեր»:

Մէթին Թօքէր տեսնուեր է նաեւ կոմի – տէճիներու հետ կապ չունեցող Հայերու հետ, որոնք յեղափոխականները մեղադ – րեր են իրրեւ պատասխանատու 1915ի ղէպքերուն...:

Պինեռոն Արմենիայի ակումբին մէջ հաւաքեր է «ջարդի զոհերուն Թոռները», որոնցմէ մին ըսեր է թէ «ամբողջ ընտա – նիքէս երեք հոգի միայն վերապրեցուցիք, միւսները բոլորն ալ սպաննեցիք, այրե – ցիք: Կը կարծէք որ ասիկա ձեր քա՞կը պիտի ձգեմ»:

Ուրիշ մըն ալ իր երեսին տուեր է թէ «ամբողջ դիւղին Հայերը եկեղեցի խօթե – լով տաճարը կրակի տուեր էք: Հիմա մի՞թէ դոյդն խղճի խայթ չունիք»:

Ծօսողները Մարաչցի, Այնթապցի, Մը – չեցի, Կիւրինցի Հայերու Թոռներն են եղեր: Թուրքը չուարեր է ամէն կողմէ իրեն ուղղուած հարցումներէն եւ ինքնա – պաշտպանութեան համար ըսեր է թէ ինք 1924ին ծնած է, 1915ին չկար: Եւ իրրեւ նախայարձակ ամբաստաներ է Հայերը, որ իրենց մեծամասնութիւն եղած վայ – րերուն մէջ Թուրք դիւղացիները ջարդեր են, անոնց ընտանիքի անդամներէն երեք հոգի անգամ ողջ չեն ձգեր...

Շանսատակ Թալէաթի համար ըսեր է թէ Պոլսոյ մէջ անոր արձանը կանգնելու համար պէտք չեն տեսած արտօնութիւն առնել Հայերէն: Թալէաթ Թուրքերուն համար «ազատութեան հերոս» մըն է եղեր եւ այդ հանդամանքով կանգներ են անոր արձանը:

Ջարդարարներու այս ճադը արդարա – ցնելէ ետք հայկական ջարդերը, դեռ առանց ամչնալու կը խղճա՞յ ալ մեր վը – րայ, կեղծ կարեկցութեամբ, երբ կը գրէ.

«Երբ մարդկային հայեցակէտով նայ – ուի, անհնար է չցաւիլ իրենց ծնած հո – ղերէն վրթած անհայրենիք այս համայն – քին վրայ: Հայը իր ծնած հողերուն կապ – ուած ժողովուրդ մըն է: Պուէնոս Այրէսի մէջ հիմներ են ընկերային ակումբներ, որոնց անուններն են «Մարաչ», «Այն – թապ», «Մուշ», «Ատանա» եւայլն»:

Այսպէս ուրեմն: Մեծ եղեռնէն 55 տա – րի վերջն ալ Թուրքերը չեն փոխած իր – րենց գլուխը: Նոր սերունդը իր մտայ – նութեամբ կը հաստատէ թէ արժանաւոր ժառանգորդն է հրէշ Թալէաթներու, Պէ – հաէտտին Շաքիրներու, Տոքթ. Նազըմ – ներու եւ պատկառելի ջարդարարներու ամ – բողջ վոհմակին:

Փաստ՝ Մէթին Թօքէրը եւ անոր մտայ – նութեամբ գրիչ շարժող բոլոր լրագրող – ներն ու հեղինակները:

Թո՛ղ դիտնան, որ Սփիւռքի Հայութիւ – նը միահամուռ պիտի ոտնէ Սեւրի դաշ – նագրին յիսնամեակը, անդամ մը եւս ա – րար աշխարհի առջեւ բարձրաձայն ու հանդիսաւորապէս յայտարարելու հա – մար, որ չէ հրաժարած միջազգայնօրէն ճանչցուած իր իրաւունքներէն, իր պատ – մական հայրենի հողերէն: Եւ թէ ամէն տարի պիտի չարունակէ աղդովին ոգե – կոչել յիշատակը իր մէկուկէս միլիոն նա – հատակներուն, զոհ Թրքական ցեղասպա – նութեան:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԻՒՐՏԵՐԸ ԻՆՔՆԱՎԱՐ ԴԱՐՁԱՆ

—o—

ԿՈՒԻՆԵՐԸ ԴԱԴՐԵՑԱՆ ՀԻՒՍԻՍԱՑԻՆ ԻՐԱՒՔԻ ՄԷՋ

—o—

Իրաք վերջնապէս կարդադրեց քրտա – կան հարցը՝ ընդունելով եւ ճանչնալով Քիւրտերու ազգային իրաւունքները:

Արդարեւ առջի օր՝ Ղարտան Հիւսէյն, փոխ–նախագահը Իրաքի յեղափոխական Խորհուրդի, յայտարարեց թէ դինադուլ հաստատուած է «Թշնամի եղբայրներու», այսինքն՝ Քիւրտերու եւ Իրաքցի Արաբ – ներու միջեւ: Ղ. Հիւսէյն անմիջապէս չշտեց, թէ դինադուլը առժամեայ ընոյթ չի կրեր, այլ խօսքով ժամանակաւոր կարդադրութիւն մը չէ, այլ «տհմա – նագրական, քաղաքական լուծում մը, որ ամբողջական եւ վերջնական նկարադիր ունի»: Այս լուծումը կ'ներաչխաւորէ Ա – րաբներու եւ Քիւրտերու եղբայրակցու – թիւնը դարեր չարունակ:

Կը թուի ուրեմն, թէ չարաթներէ ի վեր տեւող բանակցութիւնները՝ քիւրտ եւ Իրաքցի պատուիրակներու միջեւ, իրենց բարերար արդիւնքն են տուած, վերջ տալով այսպէս տարիներու արիւ – նահեղ կռիւներուն եւ մարտերուն:

Արդարեւ 1961էն ցայսօր, այսինքն քիւրտ ըմբոստներու «քիւրտ պետութեան» մը հռչակումէն մինչեւ վերջերս, կռիւ – ները անպակաս եղած էին Իրաքի հիւսի – սային շրջաններուն մէջ, ուր Քիւրտերը մեծամասնութիւն կը կազմեն: Բախում – ները չատ անգամ բառին իրական առու – մով արիւնալի եղած էին՝ տեղի տալով յաճախ քրտական դիւղերու աւերումին, խաղաղ ազգաբնակչութեան կոտորածնե – րուն եւ, նոյնիսկ, այլ վայրագութիւն – ներու, որոնց արձադանդը հանդիսացած է միջազգային մամուլը բազմաթիւ ա – րիթներով:

Քաղաքական դէտերու համոզումով, Պաղտատի Պաասական իշխանութիւնը դինուորական նկատումներու պատճառով է, որ փորձած է վերջնապէս լուծել քըր – տական հարցը: Եւ տրամադիր եղած է լայն դիջումներ կատարելու, քանի որ, ինչպէս յայտարարած է Զօր. Էլ Պաքր, Իրաքի նախագահը, «կ'ներաչխաւորուի Քիւրտերու ազգային իրաւունքը»: Այս – ինքն՝ Քիւրտերը կրնան այսուհետեւ «զարգացնել իրենց հայրենական ազգա – յին դիմագիծը ժողովուրդին, ազգին եւ սահմանադրութեան ծոցին մէջ»: Պաղ – տատ կը չեշտէ նաեւ, թէ քրտական հան – րապետութեան փոխ–նախագահ մը պի – տի նշանակուի:

Պաղտատ ցարդ պարտաւորուած էր կարեւոր թիւով ուժեր պահել քրտական չրջաններու մէջ՝ դէմ դնելու եւ զսպելու համար քրտական ապստամբութիւնը: Միւս կողմէ, վերջին ամիսներուն Պաղ – տատի յարաբերութիւնները ձգտուեցան Թեհրանի հետ, որու հետեւանքով հարկ եղաւ իրաքեան կարեւոր ուժեր դետեղել Իրանի սահմանին վրայ: Աւելցնենք, որ 12·000 իրաքցի զինուորներ կը դտնուին երկար առենէ ի վեր Ցորդանանի, իսկ 6000 ալ Սուրիոյ մէջ: Եւ, ինչպէս դիտել կուտան լաւատեղեակ չրջանակները, Պաասական բոլոր իշխանութիւններն ալ, ապահովութեան նպատակներով, կ'ուզեն կարեւոր թիւով զօրաբաժիններ պահել մայրաքաղաքին մէջ՝ իրենց իշխանու – թեան պաշտպանութեան համար:

Ահա թէ ինչու աւելի քան հաւանական կը նկատուի այն տեսակէտը, թէ Իրաք իրաց այս կացութեան մէջ անհրաժեչ – տութիւն նկատած է վերջ տալ, միանգամ ընմիչտ, քրտական հարցին եւ անոր ըս – տեղծած քաղաքական ու զինուորական բարդութիւններուն:

Աւելցնենք, որ այս համաձայնութենէն առաջ, երկու առիթներով, համաձայնու – թիւններ դոյացած էին Պաղտատի եւ Քիւրտերու միջեւ: Նախորդ երկու պա – րադաներուն ալ ի դերեւ ելած էին խա – ղաղութեան հաստատման յոյսերը:

Կը թուի թէ այս անդամ աւելի կա – յուն հիմքեր կան յուսալու, որ քրտական հարցը, Իրաքի սահմաններուն մէջ, այս ձեւով կը կարդաւորուի վերջնական ձե – ւով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀ. ՄԻՒԹԵԱՆ Պաշտպանութեան նախարարը՝ մառեչալ Կրեչկօ «Կոմու – նիստ» պարբերաթերթին մէջ դրուատիքը հիւսած է Ստալինի զինուորական ար – ժանիքներուն: Կարմիր բանակի յաղթա – նակին հիմնական եւ կարեւորագոյն պայ – մաններէն մէկն էր պետական դեկավա – րութեան եւ զինական պայքարին ադդու կազմակերպումը: Քաղաքական եւ զին – ուորական դեկավարութեան միութիւնը ապահովուեցաւ պաշտպանութեան պետա – կան կոմիտէի կողմէ, որուն նախագահն եւ միեւնոյն ատեն բանակներու ընդհա – նուր հրամանատարն էր Ստալին», կը գրէ յատկապէս Կրեչկօ: Մառեչալը այս վերջ – նյն անուան յիշատակութիւնը կը կա – տարէ նաեւ բոլոր անոնց կարդին, որոնք «ուղղակի կերպով նպաստեցին Կարմիր բանակի ստեղծման եւ զօրացման, ինչ – պէս նաեւ սպիտակ պահակախումբերու դէմ մղուած պայքարին»: Միւս կողմէ Կրեչկօ ոչ մէկ յիշատակութիւն կ'ընէ Ստալինի վերագրուած պատասխանա – տութիւններուն մասին, որոնց հետե – ւանքով կարմիր բանակը ձախողութիւն – ներու դատապարտուեցաւ 1941ին, Գեր – մանացիներու յարձակման առաջին ա – միսներուն: Հիթլէրի յաջողութիւնը, հա – մաձայն մառեչալին, կարելի դարձած է «գերման տնտեսութեան ռազմականացու – մով, գերման բանակներու թեքնիք գե – րազահութեամբ», ինչպէս նաեւ այն պատճառով, որ Խորհ. Միութիւնը «չկըր – ցաւ նախատեսել Հիթլէրի յարձակման ժամանակը»:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ Խորհուրդը որոչեց «ամ – սականացնել» բոլոր Թոչակները մինչեւ 1975: Այս խոստումը ըրած էր «Թեկնա – ծու» Փոմպիտու նախագահական ընտրա – պայքարի ատեն: Այս ձեւով բանուորին եւ պաշտօնեային աշխատանքը աւելի ա – պահով հիմերու վրայ դրուած կ'ըլլայ: Ընչս առաջինն է որ կը սկսի դործադրել սկզբունքը: Ռոճիկները հանդրուան առ հանդրուան ամսականի ձեւը պիտի ստա – նան մինչեւ 1973 եւ այս տարի իսկ չա – բաթական մէկ ժամ նուազ պիտի աշխա – տին բանուորները:

ՓՐ. ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութիւնը բուռն յարձակում մը կ'ընէ կառավարի դէմ, որ վերջնադիրի ընոյթ ալ ունի: Անկարելի չէ որ արտաքսումի ժամը մօտեցած ըլլայ: Կառավարի ալ իր կարդին կարդ մը յայտարարութիւններ ըրած է իր եւ համայնավար կուսակցութեան յա – րաբերութեանց մասին:

ԱԼՏՕ ՄՕՐՕ, որ Իտալիոյ նախագահին կողմէ պաշտօն ստանձնած էր կազմելու նոր դահլիճը, չարթուան մը ապարդիւն փորձերէ ետք, հրաժարեցաւ իր մտադ – րութենէն:

ԶԱՔԱՐԵԱՆՆԵՐՈՒ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄԸ

Քառասնհինգ տարուան (1185–1210) յաջող պայքարէ մը ետք հայկական եւ վրացական միացեալ ուժերը յաջողեցան ոչնչացնել Շիրակ – Անիի եւ Դուինի Շէշտաեան, Կարսի եւ Կարինի Սելճուքեան ամիրայութիւնները, զգալի կերպով մըկարացնել Գանձակի, Շահ – Արմէնեն – րու, Դանիշմանի եւ Արզրումի ամիրայութիւններուն ուժը եւ քաղաքական աղդեցութիւնը: Այս պայքարին չնորհիւ տաղտապրուեցան Հայաստանի հիւսիսային, կեդրոնական եւ արեւելեան գաւառները՝ Սիւնիք, Շիրակ, Արարատեան դաշտ, Արցախ, Ուտիք, Գուգարք: Վրաստանի դերիշխանութեան եւ հովանաւորութեան տակ, Զաքարեան իշխաններու դլխաւորութեամբ ստեղծուեցաւ հայկական ինքնաւար իշխանութիւն: Այս ձեւով որոշ չափով կ'իրականանար վրացի պահակալներու ձգտումը՝ կուր եւ Եփրատ դետերու չրջադիծին մէջ մնող եւ Սեւանայ լիճը չրջապատող հիւսիս – արեւելեան Հայաստանի լեռնաշխարհը պատել դին – ուորական իշխանութիւններու եռատակ եւ քառատակ չղթայով, որ ամուր պատուար հանդիսանայ Վրաստանի համար:

Կացութիւնը տարբեր էր Հայաստանի հարաւային եւ արեւմտեան նահանգնե – րուն մէջ: Հոս նոյնպէս Վրացիներու եւ Հայերու դէնքի փառքը մեծ յոյսեր յառաջ բերաւ: Ժբ. դարու վերջերը, Սաւունի Մամիկոնեան տան չառաւիղներէն մէկը՝ Շահնչահ իշխան, նպատակ ունենալով վերահաստատել իր տոհմին նախկին դիրքը, ապստամբած է Շահ–Արմէն Բէկղամօրի դէմ եւ յաղթած անոր՝ դերի բռնելով զայն: Սակայն սելճուք բռնակալը դժգոհելով իր ուխտը՝ ճնշեց ապըստամբութիւնը:

Հայկ. լեռնաշխարհի հարաւային չըր – ջաններուն, Տաւրոսեան չրջադիծին մէջ որոշ չափի ինքնավարութիւն մը յաջո – ղած էին պահպանել հայ նախարարներու ժառանգորդներէն ոմանք՝ Մոկի եւ Ռըշտունիքի մէջ Արծրունիները, Տուրուբերանի եւ Աղձնիքի սահմաններուն մէջ՝ Տարօնի եւ Սասունի Մամիկոնեաններու չառաւիղները, Վանայ լիճի արեւելքը՝ Խեղենկեաններու նախարարական տան մնացորդները եւ քանի մը ուրիշ իշխանութիւններ:

ԺԹ. դարու սկիզբներուն երեւան եկան Եղիպատոսի Էյուպեանները եւ Իկոնիա – Ռումի սուլթանութիւնները, որոնք տիրական դիրք մը դրաւեցին Մ. Արեւելքի մէջ: Առնք ամէն ջանք թափեցին պահպանելու իրենց տիրապետութիւնը Հայաստանի հարաւային եւ արեւմտեան նահանգներուն մէջ եւ կանխեցին Վրաստանի յառաջխաղացումը դէպի հարաւ – արեւմուտք: Պատմական Հայաստանի հարաւ – արեւմտեան չատ չրջանները կը չարունակէին հեծել Էյուպեաններու՝ Մելթ–Մանազկերտի իշխանութեան, իսկ արեւմըտեան կարգ մը նահանգներ՝ Իկոնիա–Ռումի սելճուքեան սուլթանութեան դերիշխանութեան տակ:

Զաքարեաններու իշխանութիւնը օժ – տուած էր ներքին լիակատար ինքնավարութեամբ: Պատմական աղբիւրներու մէջ անոր վերագրուած են «թագաւորութիւն», «պետական իշխանութիւն», «աչխարհակալ ափրութիւն» եւ այլ անուանումներ: Շատեր անոնցմէ, ինչպէս Զաքարէ, Իվանէ, Զաքարէի զաւակը՝ Շահնչահ, Իվանէի զաւակը՝ Աւագ, կը յիշատակուին «թագաւոր», «արքայ», «արքայազն», «չահնչահ», եւ քանի մը տեղ՝ «կեսար» տիտղոսներով:

Զաքարեանները ազատագրուած Հայաստանի մէջ առեղծեցին երեք առանձին իշխանութիւններ: Ամիր–Սպասալար Զաքարէի տիրապետութիւնը կը տարածուէր Լոռիի մէկ մասին, Բաղրատունիներու նախկին Շիրակ – Անիի թագաւորութեան չրջաններուն եւ անոնց սահմանակից Ա – րագածոտնի եւ քանի մը այլ գաւառներու վրայ մինչեւ Ներքին Բասէն կամ Մժնկերտ: Իշխանութեան կեդրոնն էր Անին: Իվանէ Աթաբէկի տիրապետութիւնը կ'ընդգրկէր Լոռիի մէկ մասը, Արարատեան նահանգի արեւելեան քանի մը գաւառները եւ Սեւանի չուրջը գըտնուղ երկիրները՝ Գեղարքունիք, Վայոց Ձոր եւ Հիւս. – արեւելեան Սիւնիք: Կեդրոնն էր Դուին:

Երրորդ իշխանութիւնը, համեմատաբար փոքր, կը պատկանէր Զաքարէի եւ Իվանէի հօրեղբորորդիին՝ Զաքարիայի եւ կը տարածուէր Տավուշի, Փառիսոսի եւ Գարզմանի չրջաններուն: Կեդրոնն էր Գագ:

Զաքարեաններու իշխանութեան տակ վերակենդանացան եւ երկրին քաղաքա – կան կեանքին մէջ սկսան կարեւոր դեր խաղալ ոչ միայն նախկին իշխանական տուներու մնացորդները՝ Պահլաւունի – ներ, Արծրունիներ եւ ուրիշներ, այլ եւ նորատեղծ իշխանական տուները՝ Վաչուտեան, Օրբելեան, Պռոշեան եւայլն:

Զաքարեաններու երեք իշխանութիւն – ները, որոնք վարչական խմաստով ամբողջութիւն մը կը կազմէին, կապուած էին Վրաստանի՝ իբրեւ այդ պետութեան եօթը թագաւորութիւններէն մէկը՝ Սոմխէթի թագաւորութիւնը:

Զաքարեան իշխանութեան սահմանն – րուն մէջ, հայ պետականութեան վերա – կանդնումին զուգընթաց, կ'աչխուժանայ եւ կը զարգանայ նաեւ երկրին տնտեսութիւնը: Հայ չինարար ժողովուրդը կ'օգտագործէ ստեղծուած համեմատաբար խաղաղ եւ ապահով ժամանակը, եւ ձեռնամուխ կ'ըլլայ բուժելու իր վէրքերը, վերահաստատելու իր տունն ու տեղը, տնտեսութիւնը: Կարճ ժամանակի մէջ կը

ԽՐԻՄԻ ԵՒ ՀԻՒՍ. ԿՈՎԿԱՍԻ ՎԻՄԱԿԱՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Խրիմի հայկական ամէնէն մեծ գաղութը գտնուած է Կաֆայի մէջ (այժմ՝ Թէոդոսիա), որ մատենագրական ազ – բիւրներու համաձայն ունեցած է 45 հայկական եկեղեցի: 1475ի պատերազմի ընթացքին հիմնայատակ կը կործանին եւ ապա թաթարական մզկիթներու կը վերածուին անոնցմէ 21ը: Հայր Վ. Քուչ – ներեան իր 1895ին Ս. Ղազարի մէջ լոյս ընծայած «Պատմութիւն գաղթականու – թիւն Խրիմու» արժէքաւոր ուսումնասիրութեան մէջ կը գրէ, թէ Կաֆայի մէջ ընդհատակ «մինչեւ անցեալ դարուն վերջերը դեռ կանդուն մնացած էին քանեւ – չորս եկեղեցիք»: Ասիկա կը հաստատուի տեղագրական բնոյթ ունեցող ընդարձակ պոչմով մը, որ գրուած է Կաֆայի մէջ եւ աչքի կը զարնէ 24 յուչարձաններու մանրամասն նկարագրութեամբ:

Քեֆէ, կ'ասեն, մեծ քաղաք է,
Թագաւորաց հաստատած է.
Քսանեւչորս եկեղեցի է,
Քարերն ամէն արքատաշ է.
Քեֆէ քաղաք ծովահայեաց,
Եկեղեցիքն զարդարած:

Այնուհետեւ, քերթուածին հեղինակը մէկ առ մէկ կը թուէ եկեղեցիները:

Ներկայիս Թէոդոսիայի մէջ մնացած են հինգ եկեղեցիները, որոնցմէ երկուքը՝ դարպասեան դիւղատնտեսութեան դրեթէ բոլոր ճիւղերը: Աչխատանք թափուեցաւ միաժամանակ բնականոն հունի մէջ դընելու քաղաքներու կեանքը. այսպէս է, որ արագ թափով զարգացաւ Արեւելքի քաղաքներու թագուհին՝ Անին, կարսն ու քանի մը ուրիշ քաղաքներ:

Ճարտարապետութեան կողքին զարդացան նաեւ արհեստները, ներքին եւ արտաքին առեւտուրը: Երկրին քաղաքները կապուեցան Սեւ եւ Միջերկրական ծովերու առեւտրական մեծ կեդրոններուն հետ:

Սակայն Վրացիներուն եւ, յատկապէս, Հայերուն վիճակուած չէր երկար վայելելու հարիւրամեայ յաջող պայքարի չնորհիւ ձեռք ձգուած յաղթանակին պըտուղները: Տնտեսական, քաղաքական եւ մչակութային վերելքը չուտով կանգ առաւ, երբ կեդրոնական Ասիոյ տափաստաններէն Հայաստան խուժեցին Մոնղոլ հորդաները:

Լ. ԲԱԲԱՅԵԱՆ

Ս. Սարգիսն ու Ս. Հրեշտակապետացը վերանորոգուած են: Յուչարձաններուն վրայէն հաւաքուած 172 հայերէն արձանագրութիւններ հետաքրքրական տուեալներ կը հայթայթեն:

Այսպէս, անոնցմէ մէկը կը պատմէ, թէ ինչպէս ճարտարապետներ Սարգիս եւ Մինաս «հրամանաւ թագաւորին» քանի մը մեծահարուստ Հայերու նպաստով կը վերնեն տաճարը: Ուրիշ մը կ'ըսէ, թէ Գաբրիէլ եւ Միքայէլ Հրեշտակապետաց տաճարը 1408ին կառուցուած է «հալալ արդեամբ Աստուածատուրին, կենակցին Աղուէթ Խաթընին եւ ծնողացն Աստուրին, Մարեմ Խաթընին»:

Հաւաքուած արձանագրութիւններէն քանի մը հատը կը վերաբերին նկարիչ Նիկողայոս Ծաղկաբարի (ԺԷ.), որուն նկարազարդած ձեռագիրներէն չատեր կը գտնուին Երեւան:

Առանձնայատուկ կարեւորութիւն կը ներկայացնեն այն վիմագիր արձանագրութիւնները, որոնք ուղղակի կապ ունեն Ժողովրդական Յ. Այվազովսկիի տնտեսագրութեան եւ Հայբենասիրական գործունէութեան: Ինչպէս կը վկայեն արձանագրութիւնները, ան իր միջոցներով Թէոդոսիոյ մէջ չինած է «աղբիւրս բարեհամ... յիշատակ իւր ապրի»: Մեծ ուչադրութիւն դարձուցած է Խրիմի հայկ. յուչարձաններուն:

Թերակղզիին հողեւոր կեդրոնը Հայրու համար եղած է Ս. Խաչ վանքը, որ հիմնադրուած է 1338ին: Եղած է նաեւ մչակոյթի կեդրոն մը: Դժբախտաբար, արձանագրութիւններուն մեծ մասը չքացած է, սակայն մնացածներն ալ կը հաստատեն, թէ միաբանութիւնը զբաղած է դիտական հարցերով, արձանագրած է ձեռագիրներ, դաստիարակած բազմաթիւ աչակերտներ:

Խրիմի հայաչատ վայրերէն է եղած նաեւ Ղարասին (այժմ Բելոզորսկ), որուն բոլոր հայկ. յուչարձանները վերջին պատերազմին քանդուած են ամրակոծութեան հետեւանքով, քաղաքը ունեցած է «ճեմարան պայծառ վարժելոց տեղի» եւ ծխական դպրոց մը:

Թոպտ գիւղի թաղածածկ եկեղեցին ունի 11 տողերէ բաղկացած արձանագրութիւն մը, որ կ'ըսէ.

Փառաւոր տաճարս Աստուածային
Որ է պատկերք Հայոց ազգին,
Վերստին կառուցաւ հիմանց
Տրօք ողորմութեամբ Ղրըմա երկրին.
Յանուն սրբոյ Ուրբաթու կուսին,
Առաջնորդութեամբ Յակոբա քաջ հիւրաբունպետին
Եւ վերակացութեամբ Մահտեսի Յովհաննէսին
Եւ Մահտեսի Այտինին Քափայեցոյ
Ջեռամբ բարգործ Գրիգորին եւ Տօնականին
Վայելումն տէր վարդան խահանային
Սարգիս տիրացուին:
Թուին ՌՃԾԱ. (1702)ին:

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

— Ապահովաբար լուր մը բերած է:

Ահմէտ Զավուշ երեսուն տարեկանի մօտ, մտացի եւ ալխոյժ մարդ մըն էր: Ակնածանքով բարեւեց նախարարը եւ բարեւ բռնած կեցաւ, սպասելով որ հարցում մը ուղղուի իրեն:

— Ի՞նչ լուր, ըսաւ նախարարը, էր – ղրումցի երիտասարդին մասին լուր մը ունի՞ս:

— Այո, փաչա էֆէնտի, պատասխանեց ոստիկանը:

— Հեռքը գտա՞ք:

— Գտանք, փաչա էֆէնտի:

— Ո՞ւր կը բնակի:

— Բերա, Թեփէ Պաչիի պարտէզին դէմ մեծ օթել մը:

— Բայց ապահո՞վ ես որ քու փնտռած մարդդ է:

— Այդ մասին բնաւ տարակոյս չունիմ, պատասխանեց ոստիկանը հաստատ չեշտով մը:

— Ինչո՞ւ պինդը չձերբակալեցիք...

— Իրեն հանդիպեցանք ճիշդ օթելը մըտած միջոցին եւ ինքն ալ դիս տեսնելուն պէս դրեթէ վազելով ներս մտաւ:

— Թող դուք ալ եռեւէն երթայիք:

— Բայց, փաչա էֆէնտի, չէինք կըրնար օթէլին մէջ պինդը ձերբակալել, ուրովհետեւ ատիր իտալական հպատակ է եղեր:

— Եւ հիմա քանի որ քեզ տեսեր է, պիտի փախչի ուրիշ տեղ երթայ ու կրկին հետքը պիտի կորնցնենք:

— Այդ մասին վախ չկայ, երկու հոգի կը սպասեն օթէլին չուրջ: Հիմա եկայ, փաչա էֆէնտի, ձեզմէ հրահանգ առնելու համար:

— Պէտք է խիստ հսկողութեան տակ առնել օթէլը եւ դուրս ելլելուն պէս ձերբակալել պինդը, պատասխանեց նախարարը եւ դրասեղանին վրայ դրուած զանգակը հնչեցնելով մէկ քանի պաչտօնեաներ կանչեց եւ անոնց հարկ եղած խիստ պատուէրները տուաւ եւ յետոյ հրամայեց ոստիկանին, որ երթայ օթէլին քով:

Թորոս պէյ երբ առանձին մնաց նախարարին հետ, ըսաւ.

— Եւ եթէ մարդը օրերով օթէլէն դուրս չելլէ, ի՞նչ պիտի ընենք:

— Ընդհակառակն, պիտի ուզէ անմի – ջապէս հեռանալ այդ տեղէն, քանի որ հասկցած է իր հետքը գտած ենք:

— Ես այդպէս չեմ կարծեր:

— Այն տաեն, եթէ պէտք ըլլայ, իտալական հիւպատոսարանին ձեռքով կը խուզարկենք օթէլը:

— Ճիշդ ատկէց պէտք է սկսիլ:

— Բայց պաչտօնական դործողութիւնները բաւական երկար կը տեւեն եւ կը յուսամ որ անկէ առաջ փողոցին մէջ պիտի կրնանք պինդը ձեռք ձգել, առանց մեծ աղմուկ հանելու:

Թորոս պէյ չափազանց կը հետաքրքրուէր այս իրողութեամբ: Անորաչափ կը զգար, որ Վահանի ձերբակալումը իր թաքուն նպատակներուն չատ պիտի օգնէր: Քիչ մըն ալ նախարարին հետ տեսակցելէ եառք մեկնեցաւ կրկին ու կրկին խորհուրդ տալով որ Վահանը ձեռքէ չփախցնեն:

— Մի մոռնաք որ վտանգաւոր յեղափոխական մըն է, որ ամբաստանուած է իրրեւ ուղղակի սուլթանին անձին դէմ դաւող, ըսաւ Թորոս պէյը:

Ցետոյ որոշեց ինքն ալ իր կողմէ քննութեան ձեռնարկելու: Ոստիկանէն իմացած էր օթէլին անունը, ուստի կտրք մը նամելով ուղղակի հոն դնաց եւ նախ հարցուց Վահան Նազիկեան անունով Հայ մը կա՞ր օթէլին մէջ:

— Ոչ, պատասխանեց պաչտօնեան, այդ անունով մէկը չունինք այստեղ. ասկէ զատ, արդէն այս միջոցիս բնաւ Հայ յաճախորդ չունինք:

Թորոս պէյ զիտէր որ այս պատասխանը պիտի ընդունէր, որովհետեւ ապահովաբար իր անունն ու ազգութիւնը ծանօթ պիտի ըլլար: Բայց խօսակցութիւն սկսելու համար այդ միջոցը ընտրած էր: Ցետոյ ուզեց տեսնել պանդոկապետը, որուն հետ չուտով բարեկամացաւ եւ վարպետութեամբ մը հասկցուց թէ Եըլտըզի պալատին հետ յարաբերութիւն ունեցող պաղեցիկ անձնաւորութիւն մըն է: Եւ խորհուրդ տուաւ պանդոկապետին ծայրայեղ զգուչութեամբ վարուելու իր պանդոկը բնակութիւն հաստատողներու հետ:

— Մանաւանդ, ըսաւ, Հայերէն պէտք է զգուչանալ, յետոյ գլխուղ կընայ մեծ փորձանք մը գալ:

— Գիտեմ, պատասխանեց պանդոկապետը, բայց բարեբախտաբար երկար տարիներէ ի վեր հայ յաճախորդ չէ ներկայացած օթէլս... արդէն հոս ընդհանրապէս եւրոպացի դբօսաչրջիկներ կուգան:

— Սակայն կրնայ ըլլալ որ առանց գիտակցութեան այսպիսի վտանգաւոր Հայ մը կը հիւրընկալես:

— Ի՞նչպէս առանց գիտակցութեան, բոլոր ներկայացողներուն անունը, մականունը, դործը, ուսկից դալը կ'արձանագրենք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(66 – Շար.)

Պրսիի մէջ հայահոծ կեդրոններ եղած են Սուրխաթ, Սմբֆերոպոլ, Արմեանակ, Եվպատորիա, Բախչիսարայ եւայլն։

Նոր Նախիջեւանի Ս. Նիկողայոս առաքեալ տաճարի տապանաքարերէն մէկուն վրայ, որ, դժբախտաբար, այժմ կորսուած է, փորագրուած էր Զօր. Յովհ. Աբրահամեանի ոչ միայն համառօտ կենսագրականը, այլեւ Պրսիի Հայերուն գաղթը, Նոր Նախիջեւանի հիմնադրութեան եւ նորագաղթ հայրենակիցներուն տրուած արտօնութիւններու մասին։

Շատ արձանագրութիւններու մէջ յիշատակուած են պատմական դէպքեր, դէմքեր, տաճարներու, դպրոցներու, ուսմնարաններու, աղքատանոցներու, Հայոց ազգանուններու հիմնադրութեան վերաբերեալ։

Թոստովի շրջանի Հայոց պատմական յուշարձաններուն մէջ առանձնայատուկ տեղ կը գրաւէ Ս. Խաչ վանքը, որ հիմնադրուած է 1783ին Թուսիոյ Հայոց թեմական առաջնորդ Յովսէփ Արղութեանի կողմէ։ Վանքն ունեցած է իր դպրոցը, տպարանը եւ բազմաթիւ այլ չէնքեր։ Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ժամանակ յուշարձանը դժուար կերպով տուժած է, եւ հիմա Հայոց դերեդարձ նահանգը։ Ս. Խաչ վանքի բակին մէջ կը հանդիպին Մ. Նալբանդեանի, Յ. Ալամդարեանի, Ռ. Պատկանեանի եւ չատ ուրիշ անուանի հայորդիներու չիրիմները։

Ռ. Պատկանեանի մահարձանի պատուանդանին վրայ փորագրուած է չորս քառեակ, որոնցմէ երկուքը՝ Նոր Նախիջեւանի բարբառով։ Իրենց էութեամբ խիստ արդիական այդ տողերը կը հնչեն այսպէս.

Մեղբցիր բեզի ու բու զաւակիդ
Պահպանէ հաւատ, լուզուն խեղճ ազգիտ·
Ու անկէ էտեւ չի ցաւիլ հոգիս,
Թէ որ տուն ինձի չի սիրիս, ատիս։

Եփօր շատ տարի կ'անցնինի ու կ'երթան
Եւ ոսկոռներուս իղն ալ չի մնալու
Հայվա՛խ, խեղճ Հայեր, ձեր որդիք կուգան
Պապերուն մեղբը փուղիս վրայ լալու։

Ապա՝

Մի կարծէք, որ ես սիրն փառքի համար
Իմ հառաչանքով լցրի աշխարհ·
Այս հէգ ամբոխի ծափին ու գովքին
Կարօտ չէր բընաւ իմ հպարտ հոգին։

Այո, իմ բնաբի տխուր ձայները
Յրնցեցին Հայի հոգու լարերը,
Արիւն էլ ազնիւ սրտէ բամեցին,
Կրտրիճի աչէն բուրը փախուցին։

Ընդառաջելով Թոստովի Հայերուն փափաքին, պատկան մարմինները ձեռնարկած են վերանորոգել Ս. Խաչ վանքը։ Այս գործին մեծապէս նպաստեց յուշարձանաց պահպանութեան հայկական կոմիտէն։ 1968ին ճարտարապետ Մարկ Գրիգորեանի դեկավարութեամբ սկսած են այդ աշխատանքները։ Ժամանակ մը եւս վանքը կը սպասէ իր փառահեղ տեսքը։

Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՋԵԿՈՅՑ

—o—

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

—o—

1970–71 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱԹՈՇԱԿՆԵՐ

—o—

1· Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը 1970–71 ուսումնական տարեշրջանին համար, վերանորոգելի նախկին կրթաթոշակներէն զատ, պիտի յատկացնէ նաեւ որոշ թիւով նոր կրթաթոշակներ արժանաւոր հայ ուսանողներու։

2· Հիմնարկութեան ներկայ ծրագիրը կը վերաբերի միմիայն այն ուսանողներուն, որոնք համալսարանական լրիւ մակարդակ ունեցող ուսումնական հաստատութեան մը մէջ կը փափաքին կանոնաւորաբար հետեւիլ մասնագիտութեան մը։ Գիշերային, մասնակի կամ ոչակադեմական դասընթացքներ մաս չեն կազմեր ներկայ ծրագրին։

3· Կրթաթոշակներու յատկացումը կը կատարուի ընտրութեամբ, հայկական ծագում ունեցող ուսանողներու՝ որոնք իրենց բնակավայրին եւ կամ այլ երկրի մը կրթական հաստատութիւններէն մէկուն մէջ բարձրագոյն ուսման հետեւելու համար զուրկ են նիւթական անհրաժեշտ միջոցներէն։ Սկզբունքով Հիմնարկութիւնը չի հովանաւորեր ուսանողներ՝ որոնք իրենց ուսման կ'ուզեն հետեւիլ հեռաւոր երկիրներու համալսարաններուն մէջ։ Շատ բացառիկ պարագաներու տակ է միայն, որ կրթաթոշակներ կրնան տրամադրուիլ այս վերջիններուն՝ եթէ նախընտրուած մասնագիտութեան կարելի չէ հետեւիլ տեղական համալսարանի մէջ։

4· Թեկնածուներ պարտին ունենալ ուսումնական բարձր մակարդակ, լրացնել անհրաժեշտ պայմանները եւ ընդունուած ըլլալ նուազագոյն «Օֆֆօր» դասարանը ամերիկեան համալսարաններու մէջ՝ կամ համապատասխան դասարան մը այլ համալսարաններու պարագային։

5· Կրթաթոշակներու Յանձնախումբը ներկայացնող թեկնածուներէն կ'ընտրէ իր դատողութեամբ արժանաւորագոյն նկատուածները միայն։

6· Միեւնոյն ընտանիքին պատկանող երկու անդամներ միաժամանակ չեն կրնար օգտուիլ Հիմնարկութեան ներկայ ծրագրէն, եւ նախընտրութիւնը կը տրուի արժանաւոր այն ուսանողներուն՝ որոնց ընտանեկան անմիջական պարագաներէն օգտուող չէ եղած անցեալին Հիմնարկութեան համալսարանական կրթաթոշակ ներկէն։

7· Թեկնածուները իրենց ձեռագիր դիմումնագիրը պէտք է ներկայացուցած ըլլան ստորեւ նշանակուած հասցէներէն մէկուն — պարագային համաձայն — առնէն ոչ մինչեւ 31 Մայիս, 1970, (Հարաւային Ամերիկայի երկիրներուն, ինչպէս նաեւ Աւստրիոյ համար այս թուականը պիտի ըլլայ 15 Դեկտեմբեր 1970)։ Ի պատասխան՝ թեկնածուներուն կը ղրկուին հարկ եղած տեղեկութիւնները ու հարցաթերթիկները։

8· Շրջոթութիւններ կանխելու համար, դիմողները պարտին իրենց անունն ու մականունը թղթակցութեանց եւ հարցաթերթիկներուն մէջ գրել միօրինակ ձեւով, այնպէս՝ ինչպէս կ'երեւին անոնք ենթակային ինքնութեան թուղթին կամ անցագրին մէջ։

9· Հիմնարկութիւնը սահմանափակ թիւով կրթաթոշակներու համար նկատի պիտի ունենայ նաեւ դիմումներ թեկնածուներէ՝ որոնք արդէն սիրայօժար են համալսարանական վկայականի մը եւ կը փափաքին կատարելագործել իրենց ուսումը իրենց բնակած երկրին կամ արտասահմանի ուսումնական բարձրագոյն հաստատութիւններէն մէկուն մէջ։ Նախընտրութիւն պիտի տրուի արժանաւոր բազոյն թեկնածուներէն անոնց՝ որոնք նախապէս բնաւ չեն օգտուած Հիմնարկութեան կրթաթոշակներէն։ Դիմումները պէտք է կատարուին վերոյիշեալ ձեւով դարձեալ՝ նկատի ունենալով նոյն պայմանաժամերը։

10· Ներկայացուած բոլոր թղթածրարները ի վերջոյ կը կեդրոնացուին Լիզպոն՝ ուր Հիմնարկութեան Կրթաթոշակներու Յանձնախումբը իր վերջնական որոշումները կուտայ Օգոստոս–սեպտեմբեր ամիսներու ընթացքին (Հարաւային Ամերիկայի երկիրներուն եւ Աւստրալիոյ պարագային՝ Փետրուարի վերջը)։ Յանձնախումբին որոշումները թեկնածուներուն կը հաղորդուին ուղղակի Լիզպոնի կեդրոնէն։

11· Անհրաժեշտ հարցաբանները ստանալու համար դիմումները պէտք է ներկայացնել հետեւեալ հասցէներուն.

Ա) Լիբանան բնակող թեկնածուներ՝
Educational Committee of the
Calouste Gulbenkian
Foundation in Lebanon,
Stephen Building, Riad Solh Street,
BEIRUT — LEBANON

Բ) Ֆրանսա բնակող թեկնածուներ՝
Service Arménien des Bourses d'Etudes
Fondation Calouste Gulbenkian
51, Avenue d'Iéna,
PARIS (16e —) FRANCE

Գ) Անգլիա բնակող թեկնածուներ՝
Calouste Gulbenkian foundation
U.K. et British Commonwealth Branch,
98 Portland Place,
LONDON WIN 4ET — ENGLAND

Դ) Վերոյիշեալներէն տարբեր երկիր – ներ բնակող թեկնածուներ, ինչ ալ ըլլայ իրենց հպատակութիւնը, պէտք է դիմեն ուղղակի Հիմնարկութեան կեդրոնին, հետեւեալ հասցէով.
Calouste Gulbenkian Foundation
Department of Armenian Affairs,
Avenida de Berna,
LISBON - 1 — PORTUGAL

12· Ներկայ ուսումնական տարեշրջանին Հիմնարկութենէն համալսարանական կրթաթոշակ ստացող ուսանողներ իրենց կրթաթոշակները 1970–71 տարեշրջանին վերանորոգել տալու համար պարտին իրենց դիմումները յղել ուղղակի Հիմնարկութեան կեդրոնին, Մարտ 1էն մինչեւ Մայիս 31, 1970 (Հարաւային Ամերիկայի երկիրներուն՝ ինչպէս նաեւ Աւստրալիոյ համար՝ Սեպտեմբեր 15էն մինչեւ 15 Դեկտեմբեր 1970), ստանալու համար հարկ եղած հարցաթերթիկները։ Նշանակուած պայմանաժամերը չյարգող ուսանողներու դիմումները նկատի չեն առնուիր։

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոն, 1 Մարտ 1970

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

Ա.ԶԱՏՆ ԿՈՄԻՏԱՍ

Գրեց՝

ԵԱՀԱՆ ԵԱՀՆՈՒՐ

Գոհացում տալու համար մեզի եղած բազմաթիւ դիմումներուն, հեղինակին հաւանութեամբ, *Յառաջ* որոշեց առանձին պրակով լոյս ընծայել *Ազատն Կոմիտասը* (հրատարակուած «Յառաջ»ի Յունուար 25ի թիւին մէջ, որ սպառած է)։

Գրքոյկը հրապարակ կ'ելլէ Մարտի վերջ եւ ձրի կը տրամադրուի բոլոր փափաքողներուն։

Խմբագրութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

ԺԲ.

Հետեւեալ օրը, առտուան ժամը տասնեմկէն, Վրոնսքի Ս. Բեթերսպուրկի երկաթուղիին կայարանը դնաց իր մօրը սպասելու եւ մեծ անդուլիին աստիճաններուն վրայ հանդիպած առաջին անձը եղաւ Օպլոնսքին որ եկած էր որ քոյրը՝ Աննա Քարենինան դիմաւորէ։

— Ա՛հ, ձեր Վաեմութիւնը, զոհեց ի՛րեն Օպլոնսքի, ո՞վ փնտռել կուգայ։

— Մօրս կը սպասեմ, պատասխանեց Վրոնսքի ժպտելով, ինչպէս ամէն մարդ կը ժպտէր Օպլոնսքին տեսնելով. Ս. Բեթերսպուրկէն կուգայ։

Իրարու ձեռք սեղմեցին եւ միասին սանդուխէն վեր ելան։

— Ո՞ւր պապիր երէկ Զէրպացքիներէն ելլելով, մինչեւ առտուան երկուքը քեզի սպասեցի...

Տուն դարձայ...։ Այնքան հաճելի երեկոյթ մը անցուցի որ ուրիշ տեղ երթալ չուզեցի։

— Կրակուբոց ձիերը իրենց նշաններէն կը ճանչնամ եւ երիտասարդ սիրահարներն ալ իրենց աչքերէն, ըսաւ Օպլոնսքին, ինչպէս նախորդ օրն ալ Լեվինի ըսած էր։

Վրոնսքի ժպտեցաւ ղէմքով մը, որ ուրացում չէր յայտներ, բայց փութաց խօսքը փոխելու։

— Իսկ դուն որո՞ւ կը սպասես հոս։

— Ես, պղեղսիկ կնոջ մը, ըսաւ Օպլոնսքի։

— Ա՛հ, ա՛հ։

— Աւօ՛թ միտքէն ղէշ բան մը անցը – նողին... Աննա քրոջս կը սպասեմ։

— Ա՛հ, ա՛հ, Տիկին Քարէնինա՞ն, ըսաւ Վրոնսքի։

— Անշուշտ կը ճանչնաս։

— Կարծեմ տեսած եմ... Ո՛չ, չիտակը լաւ չեմ յիշեր, չարունակեց Վրոնսքի մտացիր կերպով։

Քարէնինա անունը ծանր ու ձանձրա – ցուցիչ բան մը միտքը կը ձգէր։

— Բայց ապահովաբար կը ճանչնաս Ա–լեքսի Ալեքսանդրովիչը, իմ հռչակաւոր քեռայրս, ամբողջ աշխարհ դինքը կը ճանչնայ։

— Այո, համբաւովը կը ճանչնամ եւ տեսած ալ եմ... պիտեր որ չատ խելացի մարդ մըն է, դիւանի մը, դերեզմանային բան մը։ Բայց, դիտես ա՛, իմ ճաշակիս յարմար չէ։

— Այո, ականաւոր մարդ մըն է, քիչ մը պահպանողական, բայց սքանչելի մարդ մը։

— Ուրեմն աւելի աղէկ իրեն համար, ըսաւ Վրոնսքի ժպտելով...

— Աղէկ միտքս ինկաւ, արդեօք կիբա–կի խնջոյք մը պիտի տա՞նք մեծ դեսպանուհիին, աւելցուց Օպլոնսքի թեւը մանելով։

— Անշուշտ, ես յանձն կ'առնեմ դուռմարները հաւաքել... երէկ Լեվին բարեկամս տեսա՞ք։

— Այո, բնականաբար, բայց կանուխ մեկնեցաւ։

— Լաւ տղայ է, այնպէս չէ՞...։

— Արդեօք կառախումբը չուտով կը հասնի՞, հարցուց Վրոնսքի պաշտօնեայի մը։

— Այո, արդէն կուգայ։

Արդարեւ, քարափին վրայ պատրաստութեանց չարժումը կը սկսէր. բեռնակիրները վազեցին, ոստիկանները իրենց տեղերը կեցան եւ իրենց ծանօթները ընդունելու եկող անձերու թիւը զգալապէս չատցաւ։ Հեռուէն կը լսուէր վայրաչարժին սուլումը եւ կառախումբին թաւալումը։

— Իմ Լեվինս լաւ չէք հասկցած, ըսաւ Օպլոնսքի։ Շատ ջղային է եւ երբեմն անհաճոյ կ'ըլլայ։ Բայց չատ պարկեշտ, չատ արդար մարդ մըն է ու ոսկիէ սիրտ մը ունի։

Ցեսոյ, առջի օր իր բարեկամին նկատմամբ ունեցած անկեղծ զգացումը մոռնալով եւ Վրոնսքիի համար ալ նոյն հակումը ունենալով, չարունակեց նշանակալից ժպիտով մը

— Երէկ ներքին պատճառ մը ունէր չատ երջանիկ կամ չատ դժբախտ ըլլալու։

Վրոնսքի պահ մը կեցաւ եւ ըսաւ.

— Արդեօք երէկ քենիթի ձե՞ռքը խընդրեց։

— Գուցէ...։ Ինծի այդ տպաւորութիւնը ըրաւ եւ քանի որ երեկոյթին սկիզբը մեկնած է եւ սրտմտած դէմք մը ունէր, ուրեմն առ ատանկ եղած է...։ Երկար առենք ի վեր կը սիրէր զայն եւ չատ կը խղճամ վրան։

— Ա՛հ, ա՛հ... սակայն կը կարծեմ որ քու քենիդ յաւիտեան բան մը կրնայ ընել, ըսաւ Վրոնսքի. բայց ատոր, զայն չեմ ճանչնար... Այո, դժնդակ կացութիւն մըն է...։ Ատոր համար մեծամասնութիւնը կը նախընտրէ սիրալիր կինոբու հետ յարաբերութիւն հաստատել... անոնց հետ եթէ անյաջողութիւն մը ունենաս, պարզապէս կ'ապացուցանէ թէ բաւական դրամ չունի, մինչդեռ աշխարհի մէջ, քու արժանապատուութիւնդ վրայ կ'երթայ...։ Ահաւասիկ կառախումբը։

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԸ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

կը կատարէ երկուշաբթի, Մարտ 16ին, ժամը 20·45ին

THEATRE DE L'ATELIER, Place Charles Dullin (Dancourt) — Métro : Anvers

կը ներկայացուի կատակերգութիւն մը՝ 4 *արար*

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Հեղինակ՝ Վ. ԳԱԹԱՑԵԻ, Հայացուց՝ Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ԿԸ մասնակցին·— ՋԱՐՈՒՀԻ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԼՏՃԵԱՆ – ԼԱ ՇԱ – ՍԱՆԸԼ, ԼԻՒՍԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆ: ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ՓԻԼԻՊ ԹԼՊՉԵԱՆ, ՆԱՋԱՐԻԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ, ԱՆԻ ՏԷՄԻՐԵԱՆ, ՊԵՐՃ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ, ԿԱՐՕ ԹՈՍՈՒՆԵԱՆ: ՄԱԿԻ ԽԱՐԵԱՆ:

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Տոմսերու գին՝ 25, 20, 15, 10 եւ 5 ֆրանք

Դիմել՝ Գ. Պաղդրճեան 35, Rue de Trévise — Tél. : 770-07-25

Մ. Անտոնեան, հեռ. 738–21–18

Փ. Թէրզեան 468–87–43, Մասիս 21, Rue Saulnier — Tél. : 770-16-88

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Հ. Ց. Դ. Տան վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ Լիոնի մէջ, Մարտ 7ին, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի տարեկան պարահանդէսի ընթացքին:

Թիւ 709 կը չափի պատկերասփիւռի դործիք մը: Ստանալու համար դիմել՝ Գր. Տէր-Պօղոսեանի, 14, Ռիւ Նանսէն, Տէսին:

ՓԵՏԻՈՒԱՐ 18-Ը

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Ց. Դաշնակցութեան Եօթնեղբայրեան Ենթակոմիտէն, փետրուարեան ապստամբութեան տարեդարձը կը տօնէ խնջոյքով մը, Կրընոպլի յոյն Օրթոտոքսներու սրահը

Rue Général Mangin — Grenoble

EGLISE GRECQUE ORTHODOXE

այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին:

Ճոխ պիւֆէ

Պիտի ըլլան հայկական եւ եւրոպական պարեր, գեղարուեստական բաժին՝ Նոր Սերունդին կողմէ:

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերը եւ համակիր հայրենակիցները, անցընելու երեկոյ մը հայկական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

երեքշաբթի, Մարտ 17, ժամը 20,45ին

CINEMA « LE DAUPHIN »

65, Rue Lafayette — Métro Cadet

Հայկական ֆիլմերու ցուցադրութիւն

Ա. ՄԱՍ 1) *Երդ թեւերի վրայ*

2) *Հայաստանն այսօր*

Բ. ՄԱՍ

ԿԱՐԻՆԷ

(Զուհաճեանի ծանօթ օփերէթը՝ «Էկպ Լէպիճի Հօր Հօր աղա»)

Մուտք 6 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին՝

Mr. Z. Tchakmechian
22, rue Richer, Paris (9e)

Restaurant Adjémian
12, rue Cadet, Paris (9e)

Mr. H. Chirinian
16, rue de Cléry, Paris (2e)

Alimentation Massis
21, rue Saulnier, Paris (9e)

Patisserie Markarian
32, rue de Trévise, Paris (9e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլ. Օտտոյի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ նուէրներ·— Այրի Տիկին Փափազեան 20 ֆր. Հանդ. Սիմոնեանի հոգեհանդիստին առթիւ: Հանդ. Ադամ Կոնեանի հոգ. առթիւ Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան եկեղեցիին 20, Տիկին Լուսիկ Պօյաճեան 10, այրի Տիկին Կոնեան եւ զաւակներ 10, եկեղեցիին, 10 դպրաց դասին, 10 կապ. Խաչին, 20 առաջնորդարանին: Մկրտիչ Ծառուկեանի թաղման փ. ծ.ի Պ. Զարդարեան եկեղեցիին 50, կապ. Խաչին 50, Ս. Մանուկեան եկեղեցիին 30, Ահարոն – եան, Ա. Աւետիսեան, Ա. Տէվէտեան 20– ական եկեղեցիին, Տիկ. Ա. Սիւզասեան, Կ. Ճիհանեան, Շամլեան, Եազմաճեան, Սիմոնեան, 10ական եկեղեցիին Կ. Եազմաճեան 10 առաջնորդարանին, Պուլ. Օտտոյի Կ. Խաչ առաջնորդ. 20, եկեղեցիին 10, դպրաց դասին 10, Ծառուկեան ընտանիք եկեղեցիին 50, Պ. Ս. Խոզիկեան 10, այրի Տիկին Ծառուկեան Կ. Խաչին 50 ֆրանք:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սերաստիոյ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի կեդր. եւ Մարսիլիոյ մասնաճիւղի վարչութիւնները եւ Միութեան անդամները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Հրանդ եւ Մելքոն Թադէոսեանի եւ իրենց բոլոր ընտանեկան պարագաներուն իրենց մօր Մարիամ Թադէոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

Միութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի (սանուհիներու ի նպաստ) 20 ֆր. Քէֆէլեան Հայկազունէն:

Հ. Ց. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ·— Հ. Ց Դ. Քրիստափոր Կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 8,30ին, Քաֆէ Ալզասի սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ·— Հ. Ց. Դ. Սարգիս Մկրտումեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Շաւիլէն Տէր եւ Տիկին Գր. Կիւլեան իրենց քեռակալի եւ քեռայրին Հանի Գրիգոր Փիլիպպոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 50 ֆր. Կապոյտ Խաչի կայանին եւ 20 ֆր. «Յառաջ»ին: (Տառանալ «Յառաջ»էն):

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է 11 Մարտ Պանեէոյի գերեզմանատունը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Փարիզէն Տիկին Շնորհիկ Տէրտէրեան (Ծնեալ Թօրամանեան, Շապին Գալուստարի չէլեանէն) կը փնտռէ իր եղբայրը Առաքել եւ քոյրերը Թերեզա եւ Ագաթուհի Թօրամանեան: Իրենց հօր անունը Գրիգոր, իսկ մօրը՝ Արուսեակ:

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Շնորհիկ Տէրտէրեանի

34, Rue Raphaël — 92-VANVES

Tél. : MIC. 66-52

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Կիրակի, Մարտ 22, ժամը 16էն կէս գիշեր

SALONS GEORGE V, 31 Ave. George V — Paris (8e)

Կը նախագահէ **ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ**

Մասնակցութեամբ

ՆԱԻԱՍԱՐԴ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ եւ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՈՒՏԱՀԱՐ ՀԱՄԲԱՐԻ

ELECTION MISS CROIX ROUGE

Orchestres Rytmens Bluées et les Mamboséros

MAURICE VARTIVANIAN

Պար՝ հայկական եւ եւրոպական երաժշտութիւնով
Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ

Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով՝ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝ Էլիզէ 67–03: *Վերապահուած սեղանները ժամը 20էն ետք եթէ չզբաւուին ուրիշներու կը տրուին:*

ԽՆՋՈՅՔ

կազմակերպուած

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ

մասնաճիւղին կողմէ, Մարտ 15, Կիրակի ժամը 17էն 23

Salle Annexe de la Mairie de Bagneux
34, Ave. Louis Pasteur
(Prendre l'autobus 188 de la Porte d'Orléans, descendre au Rd. Point de Martyrs de Châteaubriand)

Հաճելի անակնկալներ — տաք մթնոլորտ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կազմակերպուած՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան եւ Տիկնանց Օժանդակ Մարմինի կողմէ, 15 Մարտ Կիրակի օր, ժամը 16ին Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Ալեբ Մանուկեան սրահին մէջ, 7, Ռիւ Փափէր, առաջին յարկ:

Կը հրաւիրուին հին եւ նոր բոլոր անդամ – անդամուհիները եւ համակիրները:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

Էջմիածնի եւ Վարդանի մետալին ստեղծագործը

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար ձեր տրամադրութեան տակ է

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

40 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱՊԷՍ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

(VENTE PAR SOUSCRIPTION)

ԱԼՊԷՕՄ – ՏԻՄՔԻ ՄԸ 30 Սանթիմեթը, 33 չըլան

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ

Հայկական երգերու գեղեցիկ հաւաքածոյ մը

Առաւօտեան արշալոյս, Անուշիկ եարջան, Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը), Մայրս, Դու ինձ համար, Հայաստան, Երեւանի սիրուն Աղջիկ, կարաւան, Խաչատուր Աբովեան, Սէրս գաղտնի թող մնայ:

Նախապէս արձանագրուողներու համար 26 ֆր.: Արձանագրութիւնները կը փակուին ՄԱՐՏԻ ՎԵՐՋ:

Այդ թուականէն ետք, տիսքը աւելի սուղ կ'արժէ:

Դրամական առաքումները կատարել չէֆով կամ մանտայով ·— *ճշդելով* անուն, մականուն եւ հասցէն:

LIZ SARIAN

204, Ave. de la Division Leclerc — 95-MONTMORENCY

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԷՍՍԱՅԵԱՆ Սանուց Միութեան ընդհ. ժողովը 14 Մարտ կէսօրէ ետք ժամը 4ին Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

×

ՍԵՐԱՍՏԻՈՑ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրաց Փարիզի կեդ. Վարչութեան ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15ին, այրի Տիկին Մարիամ Ղուկասեանի բնակարանը, 25, Ռիւ Արիսթիտ Պրիան, Իսի: Մէռի տիսիէն առնել օթոպիւս 123 եւ իջնել կառ տ'Իսի:

Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Վարչութիւնը կը խնդրէ անդամներէն ճշդապահ ըլլալ եւ սիրով կը հրաւիրուին անդամակցութիւն փափաքողները:

ԿՈՒԶՈՒԻ

Հայ կին մը 18 ամսու երախայ մը պահելու համար հայ ընտանիքի մը մօտ:

Դիմել՝

Mr. Katchikian, TAI. 62-58

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատ. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ տեղի կ'ունենայ, Հինգշաբթի Մարտ 19ին, երեկոյեան ժամը 20,30ին, 77 Ռիւ Լաֆայէթ:

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Արդելք ունեցողները, ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ զրաւոր ղրկելով իրենց քուէները:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆ.	Վեցամսեայ 50 ֆ.	
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՇԱԲԱԹ
14
ՄԱՐՏ
SAMEDI
14 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.764

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.764

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՆԵՐՔԻՆ ԵՐԵՍԸ

—o—

Ա.

Թուրք ծանօթ հրապարակագիր Ահմէտ Էմին Եալման, նախկին խմբագրապետ վաթք թերթին, որ իբրեւ ազատամիտ պահ մը բանտարկուած էր Մէնտէրէսի մենաիրութեան օրով, վերջերս լոյս ընծայեր է իր Յուշերու առաջին հատորը, որուն մէջ կը խօսի 1888էն 1918 երեսուն տարիներու կարեւոր դէպքերուն վրայ:

Գրքին 326-334 էջերը յատկացուցեր է «Հայկական Հարցի ներքին երեսը»ին: Պոլսոյ ծանաւակը դրեթէ ամբողջութեամբ թարգմաներ է այդ մասը: Հեղինակը ասկէ առաջ ալ ամերիկեան եէյլ համալսարանի Քառնէկի հիմնարկին հրաւէրով դրեր է «Համաշխարհային պատերազմին մէջ Թուրքիա» խորագրով դիրք մը, որուն մէջ ջանացեր է անդրիւիսօս հասարակութեան « առարկայական կերպով » ծանօթացնել հայկական խնդիրը:

Ահմէտ Էմին նախ կը յիշէ զանազան աղբիւրէ վիճակագրութիւններ առաջին աշխարհամարտի սկիզբը Թուրքիոյ Հայոց թիւին մասին, որ կը տարուբերի եօթը մէկ միլիոնի եւ երկու միլիոն երեք հարիւր հազարի միջեւ: Հայ երեք յանձնառութեանց իրաւական դրութեան մասին խօսելէ ետք, կ'ըսէ թէ Հայերը կը կազմէին Օսմանեան կայսրութեան այն տարրը, որ ամէնէն կանուխ չփման մէջ մտած է Արեւմուտքի հետ:

Նախ՝ 1717ին Վենետիկի Ս. Ղազար հղիին մէջ հիմնուած հայկական վանքը ակադեմիայի դեր կը կատարէր. գիտական ամէն նիւթի մասին հայերէն գրքեր հրատարակելով կը ջանար արթնցնել ու լուսաւորել Թուրքիոյ Հայերը:

Երկրորդ՝ ամերիկացի միսիոնարներ արդիականացման հոսանք մը կը բերէին Թուրքիա եւ առիթ կ'ընծայէին Հայե – րուն՝ ուսում ստանալու:

Նախ քան այդ, արդէն իսկ երբ Սուլթան Մահմուտ Բ.ի օրով՝ 1820ին՝ սկսաւ արեւմտանալու եւ բարեկարգութեան հոսանքը, Հայերն էին, որ Թուրքիոյ եւ արտաքին աշխարհի միջեւ չփման գլխաւոր աղբիւրը հանդիսացան: Եւ բազմաթիւ կարեւոր դիրքեր զբաւեցին մամուլի, դրականութեան, Թուրք երաժշտութեան, կրթական, թատերական, ճարտարապետական, բժշկական, տնտեսական եւ ընկերային մարզերուն մէջ: Հաներէն հանդէպ չփացած զանկի վերաբերում ցոյց տրուեր է այդ չրջանին:

Ահմէտ Էմին յետոյ կը խօսի Պաթրիարքարանի աղդեցութեան, Ազգ. Սահմանադրութեան եւ Պոլսոյ Ազգ. Երեսփոխանական ժողովի մասին: Կը չեչտէ, որ Թանզիմաթի չրջանին Թուրքերն ու Հայերը ձեռք ձեռքի քալեր են, նոյնիսկ Հայերը միշտ յիշուած են իբրեւ «սիրելի եղբայրներ եւ հաւատարիմ հայրենակիցներ»: Այդ մթնոլորտին մէջ Հայերը լայն հնարաւորութիւններ ունեցեր են զարգանալու իրենց համայնք եւ իրենք անհատ: Պետական բարձր պաշտօններու հասեր են: Պալքանեան պատերազմին առեն Արտաքին նախարարն էր Նորատունկեան Ֆինահ:

Աղգայնականութեան եւ յեղափոխութեան հոսանքները գլխաւորաբար Ռուսահայն, մասամբ ալ Անդլիահայն դրդուեր են, Հայոց մէջ ծնունդ տալով անկախութեան զօրաւոր ցանկութեանց:

Իսլամացած հրեայ ծնողքի զաւակ եւ ամերիկեան բարձրագոյն ուսում ստացած հեղինակը, որ կը յաւակնի պատմութիւն գրել «առարկայական» կերպով, ինչպէս վայել է մտաւորականի մը, դժբախտաբար կը մոլորի «ենթակայական» ոլորտներու մէջ: Կ'իւրացնէ չարդարար Իթթիհատի կողմէ ինքնարդարացման համար 1916 Հոկտ. 1ին Պոլսոյ թերթերուն մէջ հրատարակուած հաղորդագրութիւն մը, լի զրպարտութեամբ եւ սուտ ամբաստանութիւններով Հայոց դէմ: Իրբեւ թէ ռուսեւթուրք պատերազմին ընկերը Հայերը Պայազիտի սահմանը անցնելով զործնական յարձակումի անցած են Թուրքերու դէմ, Թրքական դիւղերը այրեր են, Վանի եւ Պիթլիսի մէջեւ կոտորը օդը հաներ են, հեռագրական գիծերը խզեր եւ Թրքական զոհատները դրանի մէջ ձգեր են...:

Այս չէ բոլորը: 1915 Փետրուարին Զէյթունը դրաւելով բոլոր իսլամ ընտանիքները բնաջնջեր են (?): Ապրիլ 20ին 2500 հայ հրոսակներ (չէթէ) Վան քաղաքը դրաւեր են եւ առժամեայ կառավարութիւն մը կազմեր: Ապրիլ 12ին հազարաւոր փախստական հայ դիւղացիներ Տիարպէքիրի չրջակայքը խռովութիւններ յարուցեր են: Սվազի չրջանին մէջ մօտ 30 հազար (?) հայ դիւղացիական փախստականներ կազմակերպուեր են՝ եռեւէն հարուածելու համար Թրքական ուժերը: Ցունիս 12ին Շապին Գարահիսարի Հայերը ապստամբելով սպաններ են տեղւոյն իսլամները:

Զարդարարներու յերիւրանքները իբրացնելը չէր բաւեր, Ահմէտ Էմին իր կողմէ ալ պրպտումներ կատարելով հաստատեր է, որ 1914ի Դեկտեմբերին հայ կամաւորները, ռուսական համազգեստ հագած, յարձակեր են Բասենի դաչտին վրայ, ուր կը գտնուէր Թրքական արեւելեան բանակներու կեդրոնը:

Ռուսիոյ դէմ կռուելու հարկին տակ գտնուող Թրքական ուժերուն ճիշդ եռեւեր հինգ-վեց հարիւր հազար (600·000) զինեալ Հայերէ բաղկացեալ բշնամի ուժ մը կը գտնուի եղեր...:

Ի՞նչպէս կարելի է կլլել ա՛յսքան պատճառ սուտ մը, — 5-600·000 հայկական զինեալ ուժեր:

Ա՛յդ է եղեր պատճառը, որ Իթթիհատի ոճրագործ կառավարութիւնը ստիպուեր է պաշտօնապէս հրատարակել 1915 Յունիս 11ի ծանօթ հրամանագիրը, որով բանակի հրամանատարներուն իրաւասութիւն կը տրուէր ոչ-իսլամները հեռացնել այն չրջանէն, որ բանակին եռեւ պարեւաւորումի դիծին վրայ կը գտնուէր: Բայց այս օրէնքը գործադրուեր է միայն «օրթոտոքս» Հայերուն դէմ: Բացառութիւն նկատուեր են կաթոլիկ Հայերը (?) ու Սեւ Ծովեան բնակիչ Յոյները:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՄՓԻՏՈՒԻ ԶՐՈՅՑԸ

—o—

Նախագահ Փոմփիտու կէս ժամէն քիչ մը աւելի տեւող ղրոյց մը ունեցաւ Ֆրանս-Սուաոի քաղաքական բաժնի պետին՝ Սերժ Մաֆէյի հետ, ձայնագտակէ – րասփիւռէն Հինդչաբթի երեկոյ: Այս առթիւ նախագահը առաւելաբար խօսեցաւ Միացեալ Նահանգները կատարած իր ճամբորդութեան մասին ու նաեւ Ֆրանսայի ներքին մտահոգութեանց եւ ի մասնաւորի՝ համալսարանին:

Փոմփիտու յայտնեց թէ Ամերիկա իր ճամբորդութիւնը երեք նպատակ ունէր. — « Կ'ուզէի որ նախ այս ճամբորդութիւնը Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներու խոր եւ դարաւոր բարեկամութեան վկայութիւնն ըլլայ: Ապա, կ'ուզէի ծանօթանալ Նիքսընի հետ, զոր ոչ հաճոյքն ոչ ալ պատիւն ունէի ճանչնալու: կեանքի մէջ ամէն մարդ դիտէ անճնական յարաբերութեանց կարեւորութիւնը դրացիներու միջեւ: Եւ երրորդ նպատակս էր՝ Նիքսընի հետ ուսումնասիրել քաղաքական բոլոր հարցերը որ կան Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներու համար: Կ'ուզէք դիտնալ թէ հասա՞յ այս երեք նպատակներուն: Վերջինէն սկսինք: Իրապէս քննեցինք աշխարհի բոլոր մեծ հարցերը, չատ ճչգրիտ եւ իրատես ձեւով»:

Ուրեմն նախագահը գոհ է, եթէ նոյնիսկ Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի քաղաքականութիւնը նոյն բանը չէ, խորքին մէջ հեռաւոր նպատակները իրարու մօտ են:

Նկատելի է որ նախագահ Փոմփիտու չի ծանրանար այդ խօսակցութեանց նիւթին մասին եւ մասնաւորաբար կը խուսափի Մէջքին Արեւելքի հարցերուն անդրադառնալու եւ երբ Մաֆէյ իրեն հարց կուտայ «Մէջքին Արեւելքի մասին ալ խօսեցա՞ք», կը պատասխանէ. «Օրինակ, Մէջքին Արեւելքի եւ այլ հարցերու: Զիրար աւելի լաւ հասկցանք»:

Գալով ցոյցերուն, Փոմփիտու ցուցարարներուն դէմ բան մը չունի, իր գլխաւոր դժգոհութիւնը Շէքակոլի ոստիկանութենէն կուգայ զոր մեղսակից կը նկատէ ցոյցերուն: Եւ այն պահէն որ նախարարներ կ'ըլլան իրեն եւ կնոջը, այդ նախարարները կ'ըլլան ոչ թէ Փոմփիտու անուն մարդու մը, այլ Ֆրանսայի: Այդ էր զոր հասկցած էր նաեւ Նիքսըն եւ Ամերիկայի պատիւը պահպանելու համար էր որ եկաւ Նիւ Եորք:

Նախագահը աչնան պիտի երթայ Խորհ. Միութիւն: Այս երկրին հետ յարաբերութիւնները տարբեր են անչուչտ, բայց դրեթէ անմիջական դրացնութիւն մը կայ եւ ցարդ գործակցութիւնը երկու երկիրներու միջեւ պտղաբեր եղած է:

Ներքին մտահոգութիւնները չատ են անչուչտ: Գիներու յաւելումները պէտք չէ նոյն թափով չարունակուին բայց գլխաւոր մտահոգութիւնն է համալսարանը: Փոմփիտու վճռական չեչտով մը կ'ըսէ.—

«Անընդունելի է, անհանդուրժելի է որ չարունակեն, ինչպէս կ'ըլլայ սա պահուս կարգ մը համալսարաններու մէջ, արդելք հանդիսանալ որ ամէն մարդ աչխատի, դասատուները ծաղրի առարկայ դառնան եւ կազմածները թալանի տրուին: Անհանդուրժելի է եւ վատահ եղէք պիտի չհանդուրժուի:

Անդրադառնալէ հետք ժամական վճռումներու ամասականացման, նախագահ Փոմփիտու եղրակացութեան մէջ յիչեց այն ամէնէն հաճելի եւ ամէնէն ծանր պարտականութիւնները զոր ունի Հանրապետութեան նախագահ մը: Ծանր է մանաւանդ ներում չնորհելու խնդիրը երբ բան խղճի պէտք է որոչէ մարդու մը, աւելի ճիշդ ոճրագործի մը կեանքը:

Այս խօսքերուն առթիւ հակազդեցութիւնները ե՛ն ինչ որ կը նախատեսուի ընդհանրապէս: Սենսիքանները յուսախաբ են, քաղաքական այն դէմքերն ալ որոնք մեծամասնութեան մաս չեն կազմեր մըտահոգ են արտաքին քաղաքականութեան մութ կէտերուն չուրջ:

× Հինդչաբթի օր նախագահ Փոմփիտու այցելեց դիւղատնտեսութեան ցուցահանդէսը եւ յայտարարեց.— «Կեցցէ՛ հողը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՑՈՐԴԱՆԱՆի մէջ կազմուած է համայնավար տարրերէ բաղկացած ֆէտայական կազմակերպութիւն մը: Անոնց թիւը առ այժմ հազիւ 15 է, բայց հաւանական է, որ ստուարանայ, երբ այլ կազմակերպութիւններու մօտ դտնուող համայնավար արձակագէտներ միանան ասոնց:

ԻՍՐԱՑԼԻ Փոխադրութեան նախարարը՝ Զօր. Վայցման յայտարարեց, թէ «արար ղրաւեալ հողերը վերջնական ձեւով կը պատկանին Իսրայէլի»: Յայտարարութիւնը անձնական տեսակէտ էր:

ՄԻՋ – ԳԵՐՄԱՆ խօսակցութիւնները՝ Պրանտի եւ Սթոֆի մէջեւ տեղի պիտի ունենան Էրֆուրթի մէջ, Մարտ 19ին: 1808ին Նափոլէոն նոյն քաղաքին մէջ հանդիպած է ցար Ալէքսանդրի:

ԻՏԱԼԻՈՑ նախագահը՝ Սարագաթ, Ֆանֆանիի յաջորդեց նոր դահլիճ մը կազմելու պաշտօնը:

ՔԱՄՊՈՃԻ մայրաքաղաքին Հիւս. Վիէթնամի եւ Վիէթքոնկի դեսպանատունները թալանուեցան քսան հազարէ աւելի քամպոճցի ուսանողներու կողմէ: Վերջերս, Հիւս. Վիէթնամեան ուժեր յարձակեցան քամպոճեան ուժերու վրայ: Ուսանողներու ցոյցը այս յարձակման քայլին համար էր: Նորոտոմ Սիհանուկ իչխանը, Քամպոճի նախագահը, ցոյցէ – րուն առթիւ փարիզէն Քամպոճ մեկնեցաւ: Փարիզի մէջ տեսակցած էր նախագահ Փոմփիտուի հետ:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ հասած որոշ լուրերու համաձայն, լուրջ անհամաձայնութիւն մը կայ խորհրդային երեք մեծերու միջեւ: Արդարեւ, համաձայն Արեւելեան Եւրոպայէն եւ Պելկրատէն տարածայնուած լուրերուն՝ «ընդդիմադիր խմբակ» մը, բաղկացած Միքայէլ Սուսլովէ, Ալէքսանդր Շելեփինէ, Սիրիլ Մազուրովէ եւ Տիմիթրի Պոլիանսքիէ, ընդդիմադիր դիրքի մը մէջ կը գտնուին առեն մը է վեր: Տարակարծութեան աղբիւրները զանազան են — չեխ տադնապին լուծման եղանակը, չինական հարցը, Արաբներու տրուած օժանդակութիւնը եւ Մէջքին Արեւելքի խնդիրը: Միւս կողմէ, Բրեժնեւի Մարտ 13ի զեկուցումը՝ երկրին տնտեսութեան մասին, կը հաստատէ այն իրողութիւնը, որ երկրին տնտեսական բարեկորոգումը դանդաղ կ'ընթանայ, ինչպէս նաեւ թեթեւ ճարտարարուեստին զարգացումը. գիւղատնտեսութիւնը միչտ տագնապալի է, կենցաղային առօրեայ ապրանքներ տեւաբար կը պակսին չուկային վրայ, ծանր ճարտարարուեստը դանդաղ կը յառաջդիմէ եւայլն:

ԱՐԱՒ չրջանակները քանի մը օրէ ի վեր կը պնդեն, թէ Իսրայէլ մտադրած է Ղազայի չրջանի երեք հարիւր հազար արաբ գաղթականները տեղափոխել Այսրյորդանան: Թէ Ամիվ բացարձակապէս կը հերքէ: Սուրիոյ Արտաքին նախարարը պաշտօն յանձնեց սուրիացի դեսպաններուն բողոքել օտար կառավարութիւններուն մօտ՝ Իսրայէլեան այս ծրագրին դէմ:

ՓԻՔԱՍՕ Պարչելոնայի թանգարանին նուիրեց 800 պատառներ բաւական զարմացնելով մարդիկը: Ծանօթ չէ թէ իր ո՞ր չրջանի գործերն են զոր նուիրած է բայց ամէն պարագայի մէջ հակայ նուէր մըն է:

ՕՍՍԵՒՎԱԹՈՐԻ ՌՈՄԱՆՈՑԻ համաձայն աչխարհի վրայ 613 միլիոն կաթոլիկ կայ:

ՄԱՆՀԱԹԱՆի մէջ (Նիւ Եորք) եղեռնաւորներու նոր չարք մը սկսած է այսպէս կոչուած ձախակաչտ տարրերու կողմէ:

ՊՐԱԶԻԼի մէջ առեւանգուած է ճափոնի հիւպատոսը, որ պիտի փոխանակուի հինգ քաղաքական բանտարկեալներու հետ:

ԲԺԻՇԿ ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Անուանի դէմք մըն է պատմաբան, բանասէրը, բժիշկ Վահրամ Թորգոմեան, որ ապրած եւ ստեղծագործած է Պոլսոյ, ապա Փարիզի մէջ եւ մեծ ծառայութիւն մատուցած է հայ բժշկութեան պատմութեան ուսումնասիրութեան:

Թորգոմեան դեռ պատանի տարիքէն տարուած է հայ մատենագրութեամբ, այդ պատճառով ալ, բժշկական վարժարանին զուգընթաց հետեւած է Ս. Ղազ վարժարանի ղրաբարի եւ դրականութեան դասերուն: Գրականութեան սէրը անոր մէջ սերմանած է Ղ. Միսաքեան: «Կը խոստովանիմ թէ հայ դրականութեան ճաշակը իրմէն ըմբռչնած ենք լիովին ես եւ եղբայրս» կը դրէ Թորգոմեան Միսաքեանի մասին:

Արեւմտահայ մշակոյթն ու դրականութիւնը տարածող կարեւոր դէմքերէն եղած է. արդարեւ երբեմն բանավէճի մէջ կը մտնէր դրական եւ լեզուական այս կամ այն հարցին շուրջ, կը մասնակցէր ամէնօրեայ ընթերցումներու, զրոյցներու, երեկոյթներու, մեծ սիրով կը հետաքրքրուէր ազգ. մատենագրութեամբ:

Յօրինած է ոտանաւորներ: «Ես ալ երգել ուզեցի» վերնագրով 70է աւելի բանաստեղծութիւններ կան իր թուղթերուն մէջ՝ Շիլլերի «Զար մարդիկ երգ չունին» ծանօթ բնաբանով: Գրած է կատակեր-դութիւն մը քահանայի մը մասին, որ ենթարկուած է օրուան խաւարամիտ հղերականութեան քննադատութեան: Սակայն անոր ամէնէն մեծ ծառայութիւնը հայ մատենագրութեան համար եղած է Եղիա Չելեպի Բէօմիւրճեանի «Ստամպոլոյ պատմութիւն» դիրքին հրատարակութիւնը երեք հատորով (1913–1938), որուն կցուած են խիստ արժէքաւոր, փաստերով հարուստ ընդարձակ ծանօթագրութիւններ:

Թորգոմեան սերած է Դուրեանի քնարերգութիւնը (աղգակցական կապ ունէր վաղամեռիկ բանաստեղծին հետ): 1872 Յունուար 22ին մասնակցած է անոր յուղարկաւորութեան: «Զեմ մոռցած Պետրոսի դէմքը, դլխի մազերը վեր-վեր սանտրած, որոնց մէջ մարգարիտներ ցցնած մօր արցունքներն էին, մօրը՝ այդ սրբուհի կնոջ, որ զաւակին սնարն անցած կուլար ու կուլար լռիկ ու մնջիկ, աչքիս առջեւն է Պետրոսին խունկերեսն», կը դրէ Թորգոմեան:

Լայն եղած է անոր հետաքրքրութեան շրջանակը: Չէ բաւարարուած միայն դրական – հանրային հարցերով, ունեցած է բժիշկ դառնալու ներքին ձգտում ալ, որուն համար մեծ չանք գործադրած է: 1878ին դիմած է Պոլսոյ Ֆրանսական դեսպանատուն՝ Փարիզ ուսանելու մեկնելու համար: Նախ կը մերժուի, յետադային, յամառ եւ երկարատեւ խնդրանքներէ հետք, Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ դես-պաններու միջնորդութեամբ, անոր դիմումը կ'ընդունուի: 1881ին կը մտնէ Փարիզի բժշկական համալսարանը: Անոր առջեւ կը բացուէր նոր եւ լայն ասպարէզ մը: Փարիզի մտաւոր կեանքը, բժիշկ-ներ՝ Սերվիչէն, Մտեփան փաշա Ասլանեան, Հիւնքերպեչեան եւ ուրիշներ, անոր վրայ կը թողուն անջնջելի տպաւորութիւն:

Ուսանողական տարիներուն մտերմացան կապերու մէջ կը մտնէ դաղութին յառաջադէմ մտաւորականութեան հետ, կը յաճախէ դրական հաւաքոյթներ, դեկուցումներ, ազգային մատենադարան: Բազմաթիւ հաւաքոյթներէն առաւել հետաքրքրականը Հայաստանի սովետնե-րու օգտին կազմակերպուած երեկոյթն էր, որուն ներկայ էր նաեւ Վիկտոր Հիւկօ:

Դեռ ուսանող՝ Թորգոմեան բժշկա-պատմական յօդուածներ կը հրատարակէ «Արշալոյս Արարատեան», «Մասիս» եւ «Արեւելք» պարբերաթերթերուն մէջ, նպատակ ունենալով բժշկութեան սաղմերը ցանել բուն ժողովուրդին մէջ:

1884ին յաջողութեամբ կ'աւարտէ Փարիզի բժշկական համալսարանը եւ մինչեւ 1886 կ'աշխատի Մարսէյլ, ապա կը փոխադրուի Պոլիս: Իրրեւ Պէրպէրեան ուսումնարանի խորհուրդի առենապետ, ան ուսումնասիրութեան նիւթ դարձուցած է հայ եւ Թուրք վարժարաններու առողջապահութեան հարցերը, պատրաստած է վիճակագրութիւն, անձամբ հրատկած է աշակերտներու առողջութեան, տըպագրած է «Դպրոցական առողջապահութիւն» դրքոյկը:

Բժ. Վ. Թորգոմեան Պոլսոյ մէջ առաջին անդամ, եւրոպացի տասը բժիշկներու մասնակցութեամբ, կատարած է ժան-տախտով մեռածի մը դիահերձումը, որուն համար պարզեւատրուած է ոսկիէ չքանշաններով: 1888ին լոյս կը տեսնէ անոր «Դիահերձում» դրքոյկը: Այդ աշխատութիւնը կ'արժանանայ պղինձէ չքանշանի՝ Փարիզի բժշկական ակադեմիայի կողմէ:

Բժշկութեան պատմութիւնը ուսումնասիրելու նպատակով կը վերադառնայ Փարիզ 1889ին եւ կը հետազօտէ ազգ. մատենադարանին հին ձեռագիրները: Մեծ ողեւորութեամբ առաջին անդամ կ'արտագրէ Ապուսէիտի բժշկարանը եւ այնքան կը տարուի հայ բժշկութեան պատմութեամբ, որ այդ օրէն նպատակ կը դնէ իրեն համար նուիրուիլ անոր:

Վաթսուն տարիներէ աւելի Թորգոմեան կ'ուսումնասիրէ հայ բժշկութեան պատմութիւնը՝ հին դարերէն մինչեւ ԺԹ. դար: Հաւաքած նիւթերը դասաւորած է ըստ դարաշրջաններու, նախապատրաստած յառաջաբանը, բայց, դժբախտաբար, ամբողջութեամբ չէ տպագրուած: Միայն որոշ դլուխները լոյս տեսած են «Հանդէս Ամսօրեայ» եւ «Հայաստանի Կոչնակ» պարբերականներուն մէջ:

Թորգոմեան կորուստէ փրկեց հայ բժշկութեան վերաբերեալ մատուներ եւ դանոնք ներկայացուց հայ եւ օտար հանրութեան:

Ականաւոր պատմաբանին դիտական աշխատանքներուն մէջ իւրայատուկ տեղ կը դրաւեն Մխիթար Հերացիի մասին դրած ուսումնասիրութիւնը եւ «Ջերմանց մխիթարութիւնը» դիրքին Փարիզի մէջ թարգմանելու դործը: 1899ին հիւթեղ եւ հետաքրքրական ուսումնասիրութիւն մը կը դրէ Հերացիի մասին: Նոյն նիւթին մասին կը դեկուցէ Փարիզի բժշկական ակադեմիային մէջ եւ կ'արժանանայ պատուոյ նշանի: Այս դեկուցումը լոյս կը տեսնէ ակադեմիայի տեղեկադրին մէջ եւ կ'արժանանայ Եւրոպացիներու ուշադրութեան:

1915ին հայ մատենագրութեան հետ եղեռնի սարսափները կը կրէ: Կոմիտասի հետ, կ'աքսորուի Չանդրը, սակայն Բիւզանդ Բեչեանի հետ կը յաջողի փախչիլ աքսորէ:

1923ին Պոլսէն մեկնելով վերջնապէս կը հաստատուի Փարիզ, ուր կը շարունակէ իր պրպտումները բժշկա-պատմական հարցերու վերաբերեալ: Անոր երկրորդ ծաւալուն ուսումնասիրութիւնը «Բժշկադիրք»ն է, ուր դրի առնուած են համալսարանաւարտ հայ բժիշկներու կեանքն ու դործունէութիւնները: Բարձրագոյն ուսում ստացած առաջին հայ բժիշկը կը համարի Գէորգ Պայիեվիլ (Գէորգ Գէորգեան) բժշկապետը, որ մեծ հռչակ կը վայելէր Իտալիոյ եւ Եւրոպայի մէջ: Գիտական աշխարհը զայն անմահացուցած է «Հոմի Հիպոկրատէս» պատուանունով:

Թորգոմեանի աշխատութեան մէջ ամփոփուած են 44 բժիշկներու կենսադրութիւնները՝ Գէորգ Պայեվիլէն մինչեւ Հայկ Մաթեւոսեան: Աւելի մանրամասն դիծերով ներկայացուած են բժիշկներ Ստեփան փաշա Ասլանեանի, Սերվիչէնի, Ն. Ռուսինեանի, Գ. Ախվերդեանի կեանքն ու դործունէութիւնը:

Իրրեւ հմուտ հայկաբան, Թորգոմեան դրաղած է նաեւ բառարանագրու-թեամբ, յատկապէս մատենադուած է բժշկական բառաներտումներով, սակայն ձած է չարք մը բառեր, որոնք մտած են մեր լեզուին մէջ:

Ասով չի սահմանափակուիր անոր յօդուածներուն եւ ուսումնասիրութիւններուն չարքը: Թորգոմեան ձգած է յօդուածներու հարուստ հաւաքածոյ մը, որոնց զգալի մասը դեռ անտիպ է: Հետաքրքրական դեկուցումներ կատարած է միջազգային եւ հայ բժշկական համագումարներու մէջ՝ Իտալիա, Ժընեւ, Փէշտա, Լոնտոն, Փարիզ եւ այլուր:

Անուանի բժիշկը մեռաւ 1942ին, Փարիզ:

Պ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի Մարտ 8ին կէսօրէ վերջ երբ Հայ Արիներու Միութեան 39րդ տարեկան հանդէսը սկսաւ, սկաուտական տոդանցքով մը, ուր հետեւելով իրենց դասակներուն, սկաուտական խմբերը Արենոյշներու խումբերը, Գայլիկները եւ Թեւիկները, խանդավառ ծափահարութեանց արժանանալով բեմ բարձրացան, Շիմիլի ընդարձակ սրահը ամբողջովին լեցուն էր, եւ ոչ մէկ պարապ աթոռ մնացած էր: Հանդէսին ներկայ էր Գլուխ Ծ. Վարդապետ, Սերովբէ Արք. Մանուկեան Փարիզէն բացակայ ըլլալով:

Ներկայ էին հայկական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները, Ֆրանսական սկաուտական, Արենոյշներու եւ Գայլիկներու խումբեր, Ֆրանսական սկաուտական եւ Արենոյշներու կազմակերպութեանց պետերը, Դպրոցասէր վարժարանի աշակերտուհիներ իրենց տնօրէնուհիով:

Բեմը զարդարուած էր հայկական եւ Ֆրանսական դրօշակներով:

Տղայնցքէն եռք, Արենոյշներու յայտագրով սկսաւ հանդէսը, որունք ներկայացուցին սկաուտական արշաւը, երգերով եւ պարերով: Յաջորդեցին Գայլիկները երգախառն ներկայացումով եւ մեղ տարին «աշխարհի չրջանը» ընելու իրենց հետ, ուր տեսանք զանազան երկիրներէ Գայլիկներ իրենց հագուստով եւ երգերով:

Թեւիկները ներկայացուցին «Երեկոյ մը անտառին մէջ» դեղեցիկ պատկեր մը որուն հագուստները իրենք չինած էին: Արենոյշները դարձեալ բեմ եկան եւ առաջին անդամ ըլլալով ներկայացուցին «պալոնները պարը» դեղեցիկ տարազներով: Սկաուտները յաջորդեցին՝ ներկայացնելով Ֆիլհարմոնիճ նուագախումբը՝ նոյնպէս յաջ յաջող:

Արենոյշներու Երջանային պետը Միւզան Բանիկեան կարդաց մեր հիմնադրին այրիէն եւ բոլոր աշխարհի Արենոյշներու ընդհ. պետ, Լէյտի Պէյդըն Փաուլի ուղերձը, Հայ Արիներու Միութեան, որուն մէջ կ'ըսէր. «Շատ ուրախ եմ որ կը չարունակէք ծառայել սկաուտական իդէալին եւ համաշխարհային եղբայրութեան: Գիտեմ որ ձեր սկաուտական մակարդակը շատ բարձր է: Շարունակեցէք այսպէս: Ուր որ ալ ըլլաք նոր բարեկամներ դտէք, դիտցէք որ սկաուտական չարժումը մեծ ազդեցութիւն ունի այսօրուան պատանեկութեան վրայ»:

«Յաջողութիւն կը մաղթեմ ձեր դործունէութեան եւ ամբողջ սրտով կը ցանկամ որ ձեր Մարտ 8ի հանդէսը յաջող եւ երջանիկ հաւաքոյթ մը ըլլայ: Ես Հարաւային Ափրիկէ պիտի ըլլամ ձեր հանդէսին օրը, բայց իմ մաղթանքներս պիտի թռչին եւ հասնին ձեղ, ձեր Մարտ 8ի հանդէսին»:

Լէյտի Պէյդըն Փաուլի դնահատական ուղերձէն եռք բեմ բարձրացաւ Հայ Արիներու Միութեան ընդհ. պետ Տոքթ. Գուրգէն Մեծատուրեան, որ հանդիսականներուն համակրական ցոյցէն եռք, յուզումով յայտնեց 200ի հասնող Հայ Արիներու Միութեան, վարչութեան, պետերուն, Արենոյշներուն, Գայլիկներուն, Թեւիկներուն եւ Սկաուտներուն մեծ ետրախտագիտութիւնը այս բազմութեան որ իր քաջալերանքը կը բերէ մեր Միութեան 42 տարուան գործունէութեան: «Ձեր բոլորին համակրանքը եւ վստահութիւնը, ձեր խանդավառ աջակցութիւնը մեզ համար ամենամեծ ազդակն է չարունակելու մեր նուիրումը հայ տղուն եւ աղջկան բարոյական, ընկերային, եւ գործնական կրթութեան աշխատանքին»: Ընդհանուր պետը յետոյ բեմ հրաւիրեց Հայ Արիներու Միութեան նուիրեալ եւ սիրելի նախագահը Պ. Սարգիս Պալապանեան, որ հանդէսին ներկայ ըլլալու համար նոյն առաւօտ եկած էր Մանչեսթրէն:

Յարդելի նախագահը նախ հայերէն չորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն այս մեծ բազմութեան համար, եւ ըսաւ. «Մեր նպատակը ամէնուր յայտնի է եւ այս երկու դրօշակները բեմին վրայ (Հայկական եւ Ֆրանս. եռագոյնները) լաւ կերպով կը ներկայացնեն: Մենք հաւատարիմ Ֆրանսայի քաղաքացիներ ենք, բայց միեւնոյն ժամանակ կ'ուզենք պա-

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Այո, բայց կրնայ ձեզ խարել, Եւրոպացի ձեւանալ եւ կեղծ անուններ տալ:

— Ես քան տարուան պանդոկապետ եմ, քիչ շատ հոտառութիւն ունիմ, դիւրին չէ դիս խաբելը, նկատել տուաւ օթեկլին տէրը հպարտութեամբ:

— Կը ցաւիմ ըսելու որ չափազանց կը սխալիք:

— Ի՞նչպէս կը սխալիմ:

— Այս միջոցիս ձեր պանդոկին մէջ հայ յեղափոխական մը ունիք, որ շատ վտանգաւոր յեղափոխական մըն է, առանց դիտնալու:

Այս խօսքերուն վրայ պանդոկապետը մտատանջ զարմացումով մը Թորոս պէյին նայեցաւ:

— Ի՞նչ կ'ըսէք, դուշեց, դիս դող կը հանէք:

— Պարզապէս իրողութիւնը կ'ըսեմ: Այս վայրկեանիս ձեր օթեկլը պաշարուած է լրտեսներու եւ դաղտնի ոստիկաններու կողմէ: Ոստիկանութեան նախարարին քովէն կուգամ եւ հոն իմացայ իրողութիւնը:

— Աստուա՛ծ իմ, ի՛նչ դժբախտութիւն, դուշեց միւսը յուղուած կերպա-րանքով մը, այսպիսի իրողութիւններ իմ հաստատութեանս վարկը կը կոտրեն ... մինչեւ այսօր ես ոստիկանութեան հետ գործ չեմ ունեցած եւ ասով կը պարծիմ, հիմա եթէ անախորժ բան մը պատահի, ի՞նչ պիտի ընեմ:

— Ձիշդ ես ալ այդ կը խորհիմ ... պրեթէ անախորժ բան մը պիտի ըլլայ եթէ հիւպատոսարանի միջոցով օթեկլը կոխեն, խուզարկութիւններ կատարեն եւայլն:

Այս հետապատկերը ալ աւելի մտատանջութեան մատնեց խեղճ պանդոկապետը: Ճամբորդներու եւ զբօսաշրջիկներու դալու եղանակն էր եւ այսպիսի պատահականութիւն մը կրնար գինքը մեծամեծ վնասներու ենթարկել:

— Կ'աղաչեմ, ըսաւ, բացատրեցէք ինծի թէ ո՞վ է այդ հայ յեղափոխականը, զոր առանց դիտնալու հիւրընկալած եմ օթեկլիս մէջ:

Թորոս պէյ պատմեց Ահմէտ Զավուշի բռնածները: Ածխլուած, դլխարկաւոր երիտասարդ մըն է, որ վերջերս եկած է Պոլիս:

Պանդոկապետը յանկարծ ժպտունեցաւ: Արդեօք Տիւպուա՞ն էր... ինքն ալ կասկածած էր անկէ:

Թորոս պէյ պանդոկապետին մտածկոտ կերպարանքը տեսնելով ըսաւ.

— Շատ հոգ ընելու պէտք չկայ, թերեւս ամէն բան կրնանք անչուշտ կարդադրել, միայն թէ խոհեմութեամբ եւ հարտարութեամբ չարժինք:

— Կը խնդրեմ, օդնեցէք ինծի այս պարագային եւ ձեղի յաւիտեան երախտապարտ պիտի մնամ, աղաչեց պանդոկապետը:

— Նախ ըսէք թէ ոստիկանին նկարագրածին պէս մէկը ունի՞ք այստեղ:

— Այո, կմկմաց միւսը, պարոն Տիւպուա, քանի մը օրէ ի վեր հասած է... Փարիզէն կամ Մարսէյլէն, դոնէ ինք այսպէս ըսաւ:

— Որեւէ կասկածելի բան նշմարեցի՞ք իր վրայ:

— Այո, առաջին վայրկեանէն իսկ: Եւ պանդոկապետը մի առ մի պատմեց իրենց ունեցած կասկածները երիտասարդ ուղեւորին մասին, կատարած հարցուփորձը եւ քննութիւնները:

— Յայտնի կը տեսնուի որ այդ ձեր Տիւպուան Մարսէյլէն չէ եկած, եղրակացուց Թորոս պէյ, եւ հաւանօրէն ոստիկանութեան փնտռած հայ յեղափոխականն է:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(67 – Շար.)

հել մեր Հայութիւնը, մեր ոգին, մեր եկեղեցին, մեր լեզուն, մեր ազգային աւանդութիւնները, մեր երիտասարդ սրտերուն մէջ»: Յետոյ չարունակեց Ֆրանսերէն մէկ օսար հիւրերուն, տուաւ Միութեան անցեալ տարուան գործունէութեան տեղեկագիրը: Ամէն բանէ առաջ չեշտեց մեր քիւրերուն չառնալը, նոր խումբերու կազմութիւնը, չարժումին ընդարձակումը չնորհիւ ընդհ. պետին նուիրման եւ ջանքերուն, մեր վարչութեան, խմբապետերուն եւ խմբապետուհիներուն զոհողութեան ոգիին: Յետոյ տուաւ անցեալ տարուան գործունէութիւնը: 1969 Ապրիլին, Ս. Գէորգի ծնողական հաճկերոյթը, Համբարձման տօնին մեր մասնակցութիւնը հայկական եկեղեցիին տօնակատարութեան, խմբապետներուն եւ խմբապետուհիներուն յաջող մասնակցութիւնը կլլէյլի (Անգլիա) եւ Ֆրանսայի խմբապետական դպրոցներուն, Յուլիս ամսուան բանակումները Գայլիկ եւ Սկաուտ Պրըթիօյլ (Նորմանդի), Արենոյչներու եւ խմբապետուհիներու բանակումը Մորպէրֆ (Սէն-է-Մառն), Ֆինլանտայի համաշխարհային ժողովը որուն 500 պատուիրակներու հետ չորս հայ պատուիրակներ մասնակցեցան:

Յետոյ խօսեցաւ ապագայ ծրագիրներու մասին. Ձատկուան եւ ամառուան բանակումները: Մեր մասնակցութիւնը Սկովտիոյ միջազգային համբարներու բանակումին, Օգոստոս ամսուն ուր հրաւիրուած ենք ուղարկելու երկու խումբեր: Պետի ղրկենք նաեւ չորս խմբապետներ կլլէյլ (Անգլիա) խմբապետական դպրոցը, եւ Օգոստոս ամսուն պիտի մասնակցինք Վիէննայի (Աւստրիա) Եւրոպայի սկաուտական միութեանց միջազգային համաժողովին: Արենոյչները եւ Գայլիկները պիտի բանակին Վալանսի չրջանը:

«Ի հարկէ այս բոլորը չատ լաւ է բայց հարց կուտաք թէ մեր բոլորիս նուիրումը, ընդհանուր պետին անսահման աշխատանքը, խմբապետներու եւ վարչութեան գործութիւնը ո՞ւր կը տանին մեզ: Գիտցէք որ ամէն բանէ առաջ, ունինք «Հայ Արի» ոգին, մտայնութիւն մը որ կարելիութիւնը կուտայ ամէն հայ պատանիի որ մեր չարքերուն մէջ է, արտայայտուելու, ծաղկեցնելու իր խմացականութիւնը, աղդելու ուրիշներուն վրայ, բռնանալ, բայց միւս կողմէ դիտնալ նուիրուիլ եւ տալ ուրիշներուն: Սկաուտութիւնը կը բերէ նաեւ իր լուծումը ներկայ ընկերային մեծ փոփոխութեանց արդիւնքին: Երբ պատանին դուրս կ'ելլէ իր ընտանեկան օճախէն, ընկերային անձ մը դառնայ, կը մտնէ նոր չրջանակի մը մէջ բայց չի դառնար կալանաւոր մը, եւ մեր դիտակցութիւնը մարդուն կարեւորութեան եւ դերին, պատճառ է որ յարգենք բոլոր արժէքները եւ ազատութիւնը բոլորին, սրբելու, արտայայտուելու: Կո՞յ աւելի պզնիւ նպատակ մը քան պատրաստել պատանիները որպէսզի ըլլան դիտակից եւ օգտակար քաղաքացիներ, լի մեծ բարի կամեցողութեամբ:

«Այս գործին համար է որ կոչ կ'ընենք ձեզ բոլորիդ խնդրելով ձեր նուիրումը եւ օժանդակութիւնը, որպէսզի չարունակենք յաջողութեամբ եւ յառաջդիմենք, եւ որպէսզի չատ մը տղաք եւ աղջիկներ մանեն մեր չարքերուն մէջ»:

Նախագահին այս դեղեցիկ արտայայտութիւնը մեծապէս գնահատուեցաւ հանդիսականներէն:

Հանդէսին առաջին մասը վերջացաւ «Պարսկական Շուկայ»ով նուագախառն կենդանի պատկերներ, բոլորին կողմէ: Բեմին վրայ տեսանք նաեւ «իսկական» ուղտ մը:

Միջնարարը առիթ եղաւ որ հանդիսականները հանդիսին իրենց ծանօթներուն եւ բարեկամներուն, սրահները չատ պըղտիկ կուդային: Պիւֆէն, վիճակախաղը, գուցադրութիւնը բոլորն ալ յաջող եղան, արձանագրուեցան նոր տղաք եւ աղջիկներ, եւ չատ մը պատուոյ անդամներ:

Միջնարաւէն ետք, խմբապետները ներկայացուցին «Բարեկենդանի անկուտիները»՝ խնդացնելով ժողովուրդը:

Սկաուտները եւ Արենոյչները ներկայացուցին հայկական պարերու նոր չարք մը, գունաւոր հագուստներով եւ չատ դուարթ ու յաջող:

Փոքրիկները Վարուժան Աւետիսեան, Պատրիկ Մարթինի, Փերուզ Քամիչօկլու Շուարթ Թադէոսեան եւ Հանրի Պատմաճեան հայերէն արտասանեցին հանդիսի ընթացքին, չատ յաջող:

Հանդէսին վերջաւորութեան, Գիւտ Ծ. Վարդապետ Սրբազան Հօր մաղթանքները եւ գնահատութիւնը յայտնեց Հայ Սբի ներու Միութեան նախագահին, ընդհ. պետին եւ բոլոր վարիչներուն, նոր յաջողութիւններ մաղթեց եւ հանդէսը փակուեցաւ ազգային ազօթքով զոր երգեցին հանդիսականները եւ բոլոր սկաուտները:

Ահա 39րդ տարեկան հանդէսը Հայ Սբ. ներու Միութեան Փարիզի չրջանի, անհամբերութեամբ կը սպասենք յաջորդին:

Ուրախ ենք որ Հայ Արիներու Միութիւնը այս տարի բացառիկ յաջողութիւն մը գտաւ: Արժանի են բոլորն ալ, կը չնորհաւորենք իրենց այսքան օգտակար գործունէութիւնը, իրենց յարատեւութիւնը, եւ կը մաղթենք որ չարունակեն այսպէս հաւատարմօրէն, իրենց ուխտին, յաղուստ հայ նոր սերունդին:

Կեցցէ՛ք բոլորդ ալ, մեծեր եւ փոքրիկներ:

Հ. Ա.

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱԹՈՇԱԿԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կրթական Կեդրոնական Յանձնախումբը 1970–1971 դպրոցական տարեչրջանի համար՝ համալսարանական ուսմանց յատուկ թոշակներու բաչխումին մասին կը ծանուցանէ հետեւեալը, չահադրգռուողներուն և դիտութիւն:

1· Միութիւնը ներկայիս ունի 168 թոչակրնկալ սաներ, որոնցմէ 36 այս տարի իրենց ընթացքը կ'աւարտեն: Ուրեմն, իրենց ուսումը դեռ պիտի չարունակեն 132 հոգի, որոնք կրթաթոչակ պիտի ստանան յառաջիկայ չրջանին ևս, եթէ յաջողութեամբ անցընեն իրենց տարեվերջի քննութիւնները:

2· Նկատի առնելով հայ վարժարան – ներու համար լուրջ պատրաստութեան ձէր ուսուցիչներու կարիքը, Կրթ. Յանձնախումբը նպատակայարմար կը դտնէ՝ վերջին քանի մը տարիներուն նման, այս չրջանին ևս, զանազան ճիւղերու հետեւող վերոյիչեալ 132 ուսանողներուն կատարուելիք վճարումներէն հաթ, կրթաթոչակներու մնացեալ դումարը տրամադրել ուսուցիչներու կատարելագործումի ծրագրին եւ տահմանափակ թիւով նոր թեկնածուներու:

3· Կրթաթոչակի այս յատկացումներէն կրնան օգտուիլ արդէն իսկ պաշտօնի վրայ գտնուող ուսուցիչները, որոնք մասնաւորաբար կը յանձնարարուին իրենց վարժարաններուն անօբկնութեան կամ հոգաբարձութեան կողմէ:

4· Համալսարանական ընդհանուր ուսմանց համար թեկնածու ներկայացողները պէտք է անպայման երկրորդական վարժարանի մը վկայականը ունենան ի ձեռին, ապա թէ ոչ իրենց դիմումը անպատասխան պիտի մնայ:

5· Նոր թեկնածուներու մէջ նախապատուութիւն պիտի տրուի բոլոր այնոնց՝ որոնք հայ մշակոյթին սատարելու կոչուած ուսման կը հետեւին:

6· Բոլոր թեկնածուները, ուսուցիչ թէ ուսանող, Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Եւրոպայի մէջ իրենց դիմումը պիտի կատարեն Միութեան հետեւեալ մարմիններուն.

Armenian General Benevolent Union
District Committee of Lebanon
P. O. Box 715
BEIRUT, LEBANON

Armenian General Benevolent Union
District Committee of Syria
P. O. Box 348
ALEP, SYRIA

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
Comité Central pour l'Europe
11, Square Alboni, PARIS (16e)

7· Միութեանս այս Յանձնաժողովները հարկ եղած հարցարանները պիտի ղրկեն թեկնածուներուն, որոնց թղթածրարները տեղական կրթ. Յանձնաժողովներու կողմէ ուսումնասիրուելէ վերջ պիտի փոխանցուին Կեդրոն՝ արժանաւոր թեկնածուներու մասին պատճառաբանեալ յանձնարարութեամբ:

8· Ուրիչ վայրերու թեկնածուները ուղղակի պիտի դիմեն Կեդր. Վարչութեան, հետեւեալ հասցէով.—

Armenian General Benevolent Union
109 East 40th Street
NEW-YORK, N.Y. 10016 — U.S.A.

9· Բոլոր թեկնածուները, Լիբանանէն, Սուրիայէն, Եւրոպայէն եւ ուրիչ վայրերէ, իրենց դիմումները վերեւ յիչուած մարմիններուն մօտ պէտք է կատարեն մինչեւ 1 Ապրիլ 1970: Այդ թուականէն անմիջապէս վերջ անոնց պիտի ղրկուին հարցարանները, որոնց տրուած պատասխաններուն եւ դանոնք հաստատող փաստաթուղթերուն հիման վրայ նկատի պիտի առնուին իրենց խնդրանքները:

10· Միութեան Եւրոպայի, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մարմինները թեկնածուներուն թղթածրարները Նիւ Եորք պիտի հասցնեն մինչեւ Մայիս 15 եւ Կեդր. Վարչ. Ժողովի Կրթ. Յանձնախումբը դանոնք քննելով կրթաթոչակներու բաչխումը պիտի կատարէ Յունիս ամսուան մէջ:

11· Ներկայիս իրենց ուսումը չարունակող Հ. Բ. Ը. Միութեան սաները ընթացիկ դպրոցական տարեչրջանի վերջաւորութեան, իրենց քննութեանց արդիւնքը եւ կարզափոխութեան ու չրջանառութեան պարագաները պէտք է ամպայման մինչեւ Յուլիս 1 հաղորդեն ուղղակի Կեդր. Վարչութեան:

12· Ըստ. Կեդր. Կրթ. Յանձնախումբի որոշման, իրենց համալսարանական ուսման ընթացքին առանց Կեդրոնի դիտութեան ճիւղ փոխող սաները կը դադրին կրթաթոչակ ստանալէ: Աւելցնենք նաեւ թէ կրթաթոչակ չի յատկացուիր այն ՆՈՐ թեկնածուներուն, որոնց վերջին տարուան նիչերու ընդհանուր միջինը 80 առ հարիւրէն պակաս է:

13· Թեկնածուները պարտին դիմում – նագրին մէջ յիչուած ինքնակենսագրականը պատրաստել իրենց իսկ ձեռագրով եւ հայերէն: Մայրենի լեզուի մէջ իրենց ունեցած կարողութիւնը մասնաւոր նկատողութեան առարկայ պիտի ըլլայ:

Այս յայտարարութիւնը միաժամանակ հրատարակութեան կը տրուի Ամերիկայի եւ արտասահմանի հայ թերթերուն մէջ:

ԴԻՒԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ

Նիւ Եորք, Մարտ 1970

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

ԺԳ.

Արդարեւ հեռուէն վայրաչարժը կը սուլէր: Քանի մը վայրկեան եաթ, քաթիը դողդոջեց եւ մեքենան՝ ոգեսպառ՝ եկաւ կանգ առնելու. անհամբեր ուղեւորները սկսան վար իջնել:

Վրոնսքի վակոնները եւ ուղեւորները կը նայէր եւ բոլորովին մոռցած էր թէ մայրը փնտռելու եկած էր:

Օպլոնսքիի տուած մանրամասնութիւնները Լեվինի ու Քիթիի մասին գինքը կը դրդռէին եւ իրեն հաճոյք կը պատճառէին: Կուրծքը ակամայ ցցուեցաւ եւ աչքերը վայլեցան: Ինքզինքը յաղթող կը դդար:

— Կոմսուհի Վրոնսքի այս վակոնին մէջն է, բաւ յանկարծ պաշտօնեան ի–րեն մօտենալով:

Այս խօսքերը գինքը արթնցուցին եւ իրականութեան կոչեցին:

Իր հոգիին խորէն չէր յարգեր մայրը, եւ առանց կասկածելու, չէր սիրեր զայն. բայց իր ընդունած կրթութիւնը եւ իր ապրած աշխարհիկ ընթացիկ դաղափարները իրեն թոյլ չէին տար որ ենթադրէ թէ կրնար ուրիչ կերպով վարուիլ քան առերեւոյթի խորին յարդանքով մը: Այս դդացումներուն արտաքին արտայայտութիւնները այնքան աւելի չեշտուած էին որքան ներքին մղումը կը պակսէր իր քով:

Վրոնսքի հետեւեցաւ պաշտօնեային, կառքին մէջ ելաւ եւ իր մօրը դտնուած մասնաբաժինը մոտած վայրկեանին, մէկ կողմ քաչուեցաւ որպէսզի դուրս ելլող կնոջ մը ճամբայ բանայ:

Իր աչխարհիկ մարդու նրբամտութեամբը, Վրոնսքի առաջին ակնարկով հասկցաւ թէ այդ կինը ընկերութեան ամենաբարձր աստիճանին կը պատկանէր: Իր ճամբան պիտի չարունակէր, երբ անդիմադրելի փափաք մը դդաց եաին դառնալու եւ դայն անգամ մըն ալ տեսնելու, ոչ թէ որովհետեւ այդ կինը չատ դեղեցիկ էր, ոչ թէ անոր վայելչութեան եւ պարդ ընկերհիւ համար, այլեւ որովհետեւ իր դեղեցիկ դէմքին արտայայտութիւնը, երբ իր առջեւէն անցաւ, մասնաւորաբար դդուիչ եւ քաղցր բան մը ունէր:

Երբ եաին դարձաւ՝ կինն ալ դլուխը դարձուց, իր մոխրադոյն փայլուն աչքերը, որոնք թանձր յօնքերու տակ մըռայլ կը թուէին, բարեկամաբար իր վրայ հանդչեցան, իրր թէ գինքը ճանչցած ըլլար եւ անմիջապէս դարձան ամբոխին վրայ, հոն մէկը փնտռելու համար:

Վրոնսքի յաջողեցաւ, այդ ակնարկին մէջ դուչակելու պահուած նայուածք մը, ոգեւորութիւն մը որ մանկամարդ կնոջ դէմքին վրայ կը կարդացուէր: Իր էութենէն կեանքի յորդահոս դեղում մը կը ցայտէր, որ հակառակ իրեն, կը չողար իր հրաւառ ակնարկին ու ժպիտին մէջ:

Վրոնսքի մասնաբաժինը մոտ: Իր մայրը որ պառաւ չոր կին մըն էր, սեւ աչքերով ու փոքրիկ խոպոպներով, աչքերը կը քթթէր տղուն նայելով ու նուրբ չրթունքներովը թեթեւասպէս կը ժպտէր:

Նուտարանէն ելաւ, իր սենեկապանուհին տուաւ սիրուն պարկիկ մը, իր փոքրիկ չոր ձեռքը երիտասարդին երկարեց, յետոյ, դլուխը վեր առնելով, այտերէն համբուրեց:

— Հեռագիրս առի՞ր. աղէ՞կ ես... փա՛ռք Աստուծոյ:

— Հանդիստ ճամբորդեցի՛ք, բաւ երիտասարդը անոր քով նստելով եւ ակամայ ականջ դնելով կնոջ մը ձայնին, որ դրան եաուէն կը լսուէր:

Գիտէր որ քիչ մը առաջ հանդիպած կնոջ ձայնն էր:

— Եւ սակայն ձեր կարծիքէն չեմ, կ'ըսէր այդ ձայնը:

— Դուք Ս. Փեթերսպուրկի տեսակէտը ունիք, Տիկին:

— Ո՛հ, ոչ, պարզապէս կնոջական տեսակէտ մը:

— Ուրեմն, թոյլ տուէք որ ձեր փոքրիկ ձեռքը համբուրեմ:

— Յետոյ, Իվան Փեթրովիչ...: Կը խնդրեմ նայեցէք թէ եղբայրս քարափին վրա՞յ է, եւ ինծի դրկեցէք, բաւ կինը դրան քովէն:

Եւ անմիջապէս մասնաբաժինը մոտաւ:

— Լաւ ուրեմն, ձեր եղբայրը դուա՞ք, հարցուց Տիկին Վրոնսքի, խօսքը դեպի ուղեւորուհիին ուղղելով:

Վրոնսքի այս անդամ յիչեց որ այդ կինը Աննա Քարենինան էր:

— Ձեր եղբայրը հոս կը սպասէ, բաւ ոտքի ելլելով: Ներում կը խնդրեմ ձեզ ճանչցած չըլլալուս, չարունակեց զայն բարեւելով...: Եւ արդէն այնքա՜ն քիչ պիրար տեսանք որ հաւանօրէն չէք յիչեր զիս:

— Ո՛հ, ոչ, բաւ կինը. այսուհան – դերձ ձեզ պիտի ճանչնայի, որովհետեւ ինձ կը թուի թէ ճամբան մինչեւ վերջը ձեր մայրն ու ես միայն ձեր վրայ խօսեցանք:

Ու թեթեւ մը ժպտեցաւ:

— Իսկ եղբայրս, դեռ չի գա՞ր, չարունակեց:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՅ

(Շար.)

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 8,30ին, Քաֆէ Ալզասի սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ԳՈՐԾԻ ԸՆԿԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գործատուն 800 քառ. մեթր: Փարիզի մէջ, տեփօ 150 քառ. մեթր: Լեհիժրոնի եւ ֆոնֆեֆսիոնի փապրիֆասիոն:

Ընկեր մը կը փնտռուի:
Ափոռ 300·000 *ֆրանք*
Գրել՝ «*Յառաջ*»*ի:*

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 25-ԱՄԵԱԿԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մարտ 21, երեկոյեան 8,30ին վալանսի քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ (թէաթր – Միւնիսիփալ)

կը մասնակցի Լիոնի ԱՐՄԻԻ պարախումբը: Երգ՝ Օր. ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Հայկ. պարեր ու երգեր եւ զաւեշտ մը՝ « Շատախօս Սափրիչը »

ՄՈՒՏՔ 5 եւ 10 ՖՐԱՆՔ

ԽՆԶՈՅՔ

կազմակերպած
ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԼՕ - ՔԱՇԱՆի
մասնաճիւղին կողմէ, Մարտ 15, կիրակի ժամը 17էն 23

Salle Annexe de la Mairie de Bagneux
34, Ave. Louis Pasteur
(Prendre l'autobus 188 de la Porte d'Orléans, descendre au Rd. Point de Martyrs de Châteaubriand)
Հաճելի անակնկալներ — տոհ մբնուրթ

ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

կիրակի, Մարտ 22, ժամը 16էն կէս գիշեր
SALONS GEORGE V, 31 Ave. George V — Paris (8e)
կը նախագահէ **ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ**
Մասնակցութեամբ
ՆԱԻԱՍԱՐԴ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՈՒՏԱՀԱՐ ՀԱՄԲԱՐԻ
ELECTION MISS CROIX ROUGE
Orchestres Rytmens Bluées et les Mamboséros
MAURICE VARTIVANIAN
Պար՝ հայկական եւ եւրոպական երաժշտութիւնով
Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ

Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով՝ Հայ կարմիր Խաչի կեդրոնա – տեղին՝ ելիզէ 67–03: Վերապահուած սե–ղանները ժամը 20էն առ ետք չեն պահուիր ուրիշներու կը տրուին:

ՋԱՏԿՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա.— Լիւբաանպուրկ – Գերմանիա
Հոենոսի ափերը

3 ՕՐ, ՄԱՐՏ 28էն 30, լիւքս օթոքառով
ՄԵԿՆՈՒՄ, Շաբաթ Մարտ 28, վե – րադարձ երկուշաբթի Մարտ 30:

Անդամներու եւ բարեկամներու համա – քոյթ ժամը 7·15ին մեթրօ Շաթօ տը Վենսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7·30ին կառ Տիւ Նոռ Քաֆէ Քիւր – վէօր: Մեկնում 7·45ին դէպի Լիւքսան–պուրկ, Մօ, Մոնմէրթայլ, Շալոն, Սէնթ–Մենեհուլտ, Վերտէօն, Էնք եւ Լիւքսան–պուրկ: Այցելութիւն քաղաքին, (ճաշը ճամբու ընթացքին), ճամբորդութեան չարունակութիւն եւ ժամանում՝ Թրիէ (Գերմանիա): Ընթրիք եւ տեղաւորում սովորական պանդոկը:

ԿԻՐԱԿԻ, ՋԱՏԻԿ.— Մեկնում դէպի Պինկէն, ուր դեղեցիկ ըրօսանաւով մը Հոենոսի վրայ՝ հիանալի բնանկարը, հէքեաթային Լօռելայը եւն. եւն.:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ առաւօտը՝ ազատ: Յե–րեկուան ճաշը պանդոկը եւ վերադարձ՝ Փարիզ նոյն ճամբով: Ժամանում կառ Տիւ Նոռ ժամը 21ի առեններըը:

Մասնակցութիւն՝ 195 ֆրանք, կանխավճար 50 ֆրանք: Մնացեալը վճարելի Մարտ 23ին:

×

Բ.— ԱԻՍՏՐԻԱ ՉԵԼ ԱՄ ՉԷ

780 *մեթր բարձրութիւն: Դահուկի համար զմայլելի վայրեր:*

Առջնակարգ պանդոկ՝ Ֆիշըրվիոթ, քաղաքին ճիշդ կեդրոնը տեսարանով՝ լճին վրայ:

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Մարտ 23 (Ծաղկազարդ), ժամը 22·30ին Առլպերկ – Էքսփրէսով, հասաքուիլ՝ կառ Տը Լ'Էսթ, մեծ գիծերու մուտքին հոլին մէջ աջ կողմը, ժամը 21–ին: Ժամանում ՉԵԼ ԱՄ ՉԷ, երկուշաբթի ժամը 14ին:

Վերադարձ՝ Ապրիլ 4ին եւ ժամանում յաջորդ օրը ժամը 7·25ին՝ Փարիզ:

Մասնակցութիւն՝ 455 ֆր.

(15 օր Փարիզէն Փարիզ մէջն ընկալով կառնախնամքով ճամբորդութիւնը):

Սահմանափակ տեղեր:

կանխավճար 100 ֆր.: Մնացեալը Մարտ 12ին:

Արձանագրութեան պայմանաժամ՝
Մարտ 10

ԴԻՄԵԼ՝
RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Է. Տ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն, Փետրուարեան ապրստամբութեան տարեդարձը կը տօնէ խնջոյքով մը, Կրընոպլի յոյն Օրթոտոքսներու սրահը

Rue Général Mangin — Grenoble
EGLISE GRECQUE ORTHODOXE
այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին:
Ճոխ պիւֆէ
Պիտի ըլլան հայկական եւ եւրոպական պարեր, դեղարուեստական բաժին՝ Նոր Սերունդին կողմէ:
Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերը եւ համակիր հայրենակիցները, անցընելու երեկոյ մը հայկական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանդ. Մուրատ Ու – սումնասիրաց Փարիզի Կեդ. Վարչութեան ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15ին, այրի Տիկին Մարիամ Ղուկասեանի բնակարանը, 25, Ռիւ Արիսթիտ Պրիան, Իսի: Մէկի ա'իսիլն առնել օթոպիւս 123 եւ իջնել կառ ա'իսի:

Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Վարչութիւնը կը խնդրէ անդամներէն ճշդապահ ըլլալ եւ սիրով կը հրաւիրուին անդամակցութիւն փափաքողները:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝

ՄԱՅԻՍ 5-ԷՆ 19

Մեկնում Փարիզէն Մայիս 5ի առաւօտուն, ժամանում Մոսկուա եւ տեղափոխում՝ պանդոկը:

Յաջորդ օրը՝ պտոյտ Կրեմլին, կարմիր Հրապարակը: Երեկոյ մեկնում Երեւան:

Երեւան՝ Արմենիա պանդոկը (նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք եւ գիշերում փանսիոն ֆոմփլէք)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՕՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ 14-ՐԴ ՕՐԸ

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՈՒՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳԱՌՆԻ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն: Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները:

15րդ օրը՝ վերադարձ դէպի Փարի Մոսկուայի ճամբով:

ԳԻՆ 2100 ՖՐԱՆՔ

Renseignements et inscriptions
SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39
ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ
JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES
102, Rue de la République
les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

Garage BEDOT

BARONIAN

REPARATIONS - MISE AU POINT ELECTRICITE - CARROSSERIE
TOUTES MARQUES
DEPANNAGE RAPIDE
ACHAT — VENTE — REPRISE
6, IMPASSE DES PRÊTRES, PARIS (16e) (37, Avenue d'Eylau)
Tél. PASsy 95-16 et PASsy 08-59

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատ. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ տեղի կ'ունենայ, Հինգշաբթի Մարտ 19ին, երեկոյեան ժամը 20,30ին, 77 Ռիւ Լաֆայէթ:

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Արդելք ունեցողները, ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ գրաւոր ղրկելով իրենց քուէները:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Երեքշաբթի, Մարտ 17, ժամը 20,45ին
CINEMA « LE DAUPHIN »
65, Rue Lafayette — Métro Cadet
Հայկական ֆիլմերու ցուցադրութիւն
Ա. ՄԱՄ 1) Երգ թեւերի վրայ
2) Հայաստանն այսօր
Բ. ՄԱՄ
ԿԱՐԻՆԷ
(Զուհաճեանի ծանօթ օփերէթը՝ «Վէպ լէպիճի Հօր Հօր աղա»)
Մուտք 6 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին՝
Mr. Z. Tchakmechian
22, rue Richer, Paris (9e)
Restaurant Adjémian
12, rue Cadet, Paris (9e)
Mr. H. Chirinian
16, rue de Cléry, Paris (2e)
Alimentation Massis
21, rue Saulnier, Paris (9e)
Patisserie Markarian
32, rue de Trévise, Paris (9e)

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԸ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՅՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ
կը կատարէ երկուշաբթի, Մարտ 16ին, ժամը 20·45ին
THEATRE DE L'ATELIER, Place Charles Dullin (Dancourt) — Métro : Anvers
կը ներկայացուի կատակերգութիւն մը՝ 4 արար

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Հեղինակ՝ Վ. ԳԱԹԱՑԵԻ, Հայացուց՝ Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ
ԿԸ մասնակցին.— ՋԱՐՈՒՀԻ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽՐԼՏՇԵԱՆ – ԼԱ ՇԱՆՍԱՆԸ, ԼԻԻՍԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆ: ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ՓԻԼՐ ԹԼՐՋԵԱՆ, ՆԱՋԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ, ԱՆԻ ՏԷՄԻՐԵԱՆ, ՊԵՐՃ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ, ԿԱՐՕ ԹՈՍՈՒՆԵԱՆ: ՄԱԿԻ ԽԱՐԵԱՆ:

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ
Տոմսերու գին՝ 25, 20, 15, 10 եւ 5 ֆրանք
Դիմել՝ Գ. Պաղըրճեան 35, Rue de Trévise — Tél. : 770-07-25
Մ. Անտոնեան, հեռ. 738–21–18
Փ. Թէրզեան 468–87–43, *Մասիս* 21, Rue Saulnier — Tél. : 770-16-88

ՀԱՅՐԱՏԱՊԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ
15
ՄԱՐՏ
DIMANCHE
15 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·765 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 46e ANNÉE — N° 11.765

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՆԵՐՔԻՆ ԵՐԵՍԸ

Բ·

Ահմէտ Էմին կ'արդարացնէ Թուրք կառավարութեան ձեռք առած միջոցառումները, միայն թէ անոնք պէտք է չափաւոր ըլլային, կ'ըսէ, զինուորական անհրաժեշտութենէն դուրս պէտք չէ ելլէին: Հայ «չէթէ»ներու յարձակումները իրաւունք չեն տար եղեր պատասխանատու կառավարութեան մը, որ անմեղ հայրենակիցներու դէմ կրկնապատիկ փոխարձութեան դիմէ:

Կը խոստովանի, որ «արեւելեան նահանգներու մէջ տարագրութեանց դործադրութիւնը ընդհանրապէս կարգ կանոնի տակ տեղի չէ ունեցած: Անհատապէս ոչ մէկ յանցանք ունեցող հազարաւոր մարդիկ ծանր յարձակումներու եւ չարչարանքներու նշաւակ եղած են: ... Զինուորական անհրաժեշտութեանց չափերը մէկէն ձգուած, այլազան զգացումներ, կիրքեր ու չահեր տիրապետած են»:

Կ'ըսէ նաեւ, որ իրենց տուներն ու ինչքերը լքելու հրաւիրուող Հայերուն երկու օր միայն պայմանաժամ տրուեր է: Շատեր լռնային ցուրտ չրջանէն դէպի տաք անապատները դրկուած են չատ քիչ չուր եւ ուտելիք ունենալով իրենց հետ: Քաղաքներէն հեռացող կարաւաններու ինչքը, կանքը եւ պատիւը պաչտպանելու համար ո'չ մէկ միջոց ձեռք առնուեր է: Եղերական ծայրայեղութիւնները եղած են, երբ իրրեւ թէ հայ յեղափոխականներու գործ դրած չարդէն հոդինին այրող Թուրքերը վրիժառութեան դիմած են: Նոյնպէս խումբ խումբ ուարարտուններ չեն ուզած փախցնել առիթը: .. «Թէշֆիլաթը Մախսուսէ»լի «չէթէ»ներն ալ ուղղակի բնաջնջումի նպատակ հետապնդած են:

Եւման կը յիչէ անունները Իզմիրի կուսակալ Բահմի եւ Քէօահիայի միւթէսարիֆ բանաստեղծ Ֆայիք Ալիի, որոնք մերժեր էին գործադրել կառավարութեան հրամանը Հայերու տեղահանութեան մասին:

Կաթիլ մը չուր ովկիանոսին մէջ:

Ոճրագործ Իթթիհատի կեդրոնի անդամ եւ Գաղտնի կազմակերպութեան պատասխանատու Տր· Պէհաէտտին Շաքիր Հայերու բնաջնջման մեղքը վրան առեր է, դիտնալով հանդերձ, որ ատիկա դէմ է ազգային եւ մարդկային օրէնքներուն...: Ուղիղ է ինքզինքը գոհել երկրին ծառայելու համար: 1921ի գարնան չարդարարը Հայ յեղափոխականի մը գնդակով չան – ատակ եղաւ Պերլինի մէկ փողոցին մէջ:

Հայկական չարդերը արձագանգ գտած ըլլալով արտաքին աչխարհի մէջ, Թուրք կառավարութիւնը պատերազմի չրջանին խոստովանեցաւ դառնօրէն խոստովանիլ, որ «տարագրութեան գործին մէջ ամօթալի դէպքեր պատահած են»: 1917ին Թէնիչ Մարմին մը կազմուեր է, իրրեւ ձեւակերպութիւն, պատասխանատուները գտնելու համար: Մէկ–երկու հոգի թեթեւ չանցանքներու համար պատիժ կրած են, «բայց ոչ ոք համարձակած է ձեռք երկարել մեծ չանցաւորներուն, որոնք ազդեցիկ մարդոց հովանաւորութեան տակ կը գտնուէին», կը գրէ Ահմէտ Էմին, թեթեւ խղճահարութեամբ:

Որքա՞ն է նահատակուած Հայերու թիւը: Ըստ իրեն, Արեւմուտքի մէկ տիրող գնդ. կարծիքին համաձայն վեց հարիւր հազար Հայեր մահացած են տարագրութեան հետեւանքով: 1920ին կազմուած Ֆրանսական վիճակագրութիւն մը կէս միլիոն կը հաչուէ եղեր Քիւրտերու յարձակման, հիւանդութեանց, անօթութեան եւ յողնութեան հետեւանքով մեռած Հայերու թիւը: «Թրքական ազբիւրները այս թիւը ցոյց կուտան երկուքէն երեք հարիւր հազարի միջեւ» ըսելէետք, Ահմէտ Էմին կ'աւելցնէ թէ հարուստ չրջաններէ եկող կարաւաններն են միայն, որ աւարառուներու յարձակումին ենթարկուած են: Ուղղակի ջարդուածներու թիւը վեց–եօթը հազարը (?) չանցնիր եղեր: Կորուստին մեծագոյն պատճառը ճամբու յողնութիւն, անօթութիւն եւ հիւանդութիւններն են եղած:

Հայերու մասին իր յուչերու վերջին մասին մէջ հեղինակը յարձակողականի անցնելով, կը գանգատի, որ ռուսական բանակներու դրաւման օրերուն հայ չէթէներու կողմէ ջարդուած Թուրքերու մասին ոչ ոք կը խօսի: 1916ին, երբ էրզրում դրաւուեցաւ ռուսական բանակին կողմէ, Ա· զօրարանակի հրամանատար Զօր· Կալիվին արգիլած էր Հայերուն քաղաք մուտքը: Սակայն ռուսական յեղափոխութենէն եաք Հայերը էրզրումը դրաւելով աւարի տուեր են քաղաքը եւ փորձած՝ բնաջնջել Թուրքերը:

Ձէմալ փաչա իր յուչերուն մէջ դրեր է.— «Պահ մը ընդունինք թէ Թուրքիոյ մէկուկէս միլիոն Հայերէն վեց հարիւր հազարը մահացան: Սակայն պէտք չէ մոռնալ, որ ռուսական յեղափոխութեան միջոցին ալ Հայերու կողմէ բնաջնջուած Թուրքերուն թիւը մէկուկէս միլիոնէն(?) աւելի է»:

Եւման ինք ալ «բաւական չափազանցուած» կը գտնէ ձէմալ փաչայի վերադրումը: Կ'ըսէ թէ արեւելեան նահանգներու մէջ գտնուող Թուրքերու ընդհանուր թիւը մէկուկէս միլիոնէն աւելի չէր: Ասոնց ալ մէկ միլիոնը, հայ չէթէներէն վախնալով, Թրքական բանակին եաեւէն իյնալով փախած է, երբ Ռուսերը կը մտեներային: Իր հաչուով, այդ փախչող կարաւաններուն մէջէն հայ «չէթէ»ներու կողմէ սպաննուած Թուրքերուն թիւը ո'չ թէ մէկուկէս միլիոն, այլ քառասուն հազար պէտք է ըլլայ:

Թուրք կառավարութիւնը 1916ին եւ 1918ին քարոզչական լայն հրատարակութիւններ ըրեր է՝ 1915ի դէպքերուն պատասխանատու ցոյց տալով Ռուսիայէն եկած հայ չէթէները: Այս կէտը չէշտեր է, որպէսզի Թուրքերը կատղելով հայկական նոր ջարդեր չկազմակերպեն, իբրեւ փոխարէն· ...:

Ահմէտ Էմին Հայկական Հարցի ներքին ծալքերուն մասին իր ցուչերը կը վերջացնէ յիչելով 1918 Յունիս – Յուլիսին Հայաստանի կառավարութեան կողմէ Պատուիրակութեան մը Պոլիս այցելութիւնը, որ առիթ ընծայեր է բարեկամական մթնոլորտ մը ստեղծելու Թուրքերուն եւ Հայերուն միջեւ: Իրրեւ թէ այն ատեն Հայկական Հանրապետութեան նախագահն ալ Ֆրանսերէնն նամակ մը դրեր է իրեն, «հին բարեկամը թէլնամի չըլլար» Թրքերէն ծանօթ ասացուածքը յիչելով: Պոլսոյ գրաւման տարիներուն այդ նամակը հրատարակեր է վաքըֆի մէջ, դժուարին կացութեան մատնելով Հայկական կառավարութիւնը, որ ի'նչ ըսելը չէ գիտցեր...:

Ահմէտ Էմին դաւանափոխներու հին սերունդին կը պատկանի եւ մօտէն ծանօթ է Իթթիհատի ոճիրներուն, իրրեւ ժամանակակից ու ականատես: Սակայն դինիչն դարձած քացախի կը նմանի: Չի համարձակիր ուղղակի դատապարտելու ոճրագործները, քալ գիտնալով հանդերձ, որ Թուրքերու իսկական նպատակն էր ցեղասպանութիւնը, հայ ազգի բնաջնջումը, իսպառ թաղելու համար Հայկական խնդիրը:

Այդ էր Հայկական Հարցի իսկական ներքին երեսը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿՐՆԱՅ ՖԱՆԹՈՄՆԵՐԸ ՉՏԱԼ

ԻՍՐԱՑԻԼ՝ ՄՏԱՀՈԳ

Իսրայելեան քաղաքական չրջանակները մտահոգ են եւ որոչ անհամբերութիւն ցոյց կուտան ամերիկեան օդանաւերուն համար: Ծանօթ է, որ նախագահ Նիքսըն մէկուկէս ամիս առաջ ճառի մը ընթացքին յայտարարած էր, թէ մէկ ամիսէն որոշում պիտի տար Իսրայէլի յանձնուելիք «Ֆանթոմ» եւ «Սքայհոք» օդանաւերուն մասին: Արդ երկու չաբաթ անցած է ժամկէտէն եւ դեռ ոչ մէկ դրական պատասխան տրուած է Թել Ավիվի: Ընդհակառակն, չշուկներ կան այն մասին, թէ Նիքսըն հաւանաբար ձդձդէ օդանաւերու յանձնումի Թուականը: Այս մտահոգութենէն թելադրուած, Թել Ավիվ որոչեց լսել կարծիքը Ուաչինկթընի իր դեսպանին, որ առջի օր Երուսաղէմ ժամանեց:

Քաղաքական չրջանակներու կարծիքով Ուաչինկթընն կրնար թերեւս վերաքննել իր քաղաքականութիւնը Միջին Արեւելքի հարցին մէջ: Բնականաբար, Ամերիկա միչտ տրամադիր է ապահովելու Իսրայէլի զինուորական գերակչռութիւնը արաբ երկիրներու վրայ, բայց միւս կողմէ կրնայ փորձ մը կատարել «սիրաչահելու» համար Արաբները: Եւ այդ փորձը կամ քայլը հաւանաբար օդանաւերու յանձնումի Թուականին ուչացումը ըլլայ, մինչ որ իրաց ներկայ կացութեան մէջ Իսրայէլ միչտ գերակչիռ դիրք մը ունի մասնաւորապէս օդային մարզին մէջ:

Նիւ Եորքի մէջ Զորսերը վերատին պիտի հաւաքուին՝ լուծման եղանակ մը դտնելու համար: Կը տիրէ այն կարծիքը, Թէ Մոսկուա, Թելադրուած արար կարգ մը երկիրներէ, աւելի հաչտ աչքով նկատի առնէ այս անդամ ամերիկեան ծրագիրը, անոր փոխարէն պահանջելով, որ Նիքսըն հրաժարի օդանաւեր յանձնելէ Թել Ավիվի:

Գահիրէի կիսապաչտօն Թերթը՝ «Ալ Ահրամ» առջի օր լոյս ընծայեց Մոհամմէտ Հէյքէլի մէկ դրութիւնը, որով դիտել կը տրուի, Թէ Մ Նահանգները աւելի լայն չահեր ունին արաբական աչխարհի մէջ: Հէյքել կը նկատուի Նասրի վստահելի բաները, անուչտ անապաչտօն: Աւելցնենք, որ համաձայն յօդուածագրին, արտասահմանի ամերիկեան դրամական յատկացումներուն 25 առ հարիւրը արաբական աչխարհի մէջ կատարուած են, մինչ որ պատկառելի գումար եւ չահ կը նչանակէ միաժամանակ: Այս է պատճառը, որ բազմաթիւ ամերիկացի գործատէրեր դիտել տուած են Նիքսընի իսրայելասէր քաղաքականութեան յարուցած անպատեհութիւնները:

Իսրայելեան օդանաւեր առջի օր ռմբակոծեցին Սուէզի ջրանցքի եգիպտական հակօդային թնդանօթներու վայրերը, ինչպէս նաեւ Մանսուրա քաղաքին չրջակայքը: Գահիրէ կը հաղորդէ, որ օդային ռմբակոծութեան հետեւանքով Մանսուրայի մէջ սպաննուած են հինգ անձեր, իսկ վիրաւորուած են 35 հոգի:

Գահիրէի Թերթերը հաղորդեցին նաեւ, Թէ եգիպտացի արձակագէտները երեք օր չարունակ գտնուած են Սինայ, ուր ըստպաննած են քանի մօտ Իսրայելացիներ եւ քանդած 25 զրահապատ կառքեր:

Կ'ըսուի նաեւ Թէ Ամերիկա Ֆանթոմներու չտալ ները տալէ առ այժմ հրաժարած է, տըրուած ըլլալով որ Մոսկուա ընդունած կ'ըլլայ Իսրայէլի սահմաններու փոքր սրբագրութիւն մը: Եթէ այս լուրը ճիչդ է, Ուաչինկթընն կը նախընտրէ անչուչտ ինք ալ կրակին վրայ իւղ չլեցնել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՆԹԷՒԻ իրաւաբանական լսարանին մէջ տեղի ունեցաւ հանրաքուէ մը ներքին կանոնադրի գործադրութեան համար: Թէեւ քուէարկողներու թիւը մեծ չէր (հազիւ ուսանողներու թիւին կէսը) բայց եւ այնպէս քուէարկող կէսին 82 առ հարիւրը թեր քուէարկեց եւ տեսչութիւնը գոհ է: Երկուչաբթի լսարանը պիտի բացուի:

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ յաջող գործողութիւն մը ղլուխ հանած է առջի օր, ձեռք դնելով վտանգաւոր ցանցի մը, մեծ մասով կազմուած նախկին Օ· Ա· Խ·ներէ: Խումբին ուղեղն էր Ժ· Ժ· Սիւդինի ըստ ձերբակալուածներու յայտարարութեանց:

ՓԱՐԻԶի կեդրոնը (Օփերա, Քոնքորտ) կառքերու կայքը վճարովի պիտի ըլլայ Ցունիս մէկէն սկսեալ: Առաջին ժամը՝ մէկ Ֆրանք, յաջորդ կէս ժամը՝ նոյնքան, առաւելագոյնը արդէն մէկուկէս ժամ է: 2200 տեղ կայ Օփերայի չուրջ:

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ Զօր· Պարզանիի ներկայացուցիչները ներկայ եղան «արարեւքիւրտ» բարեկամութեան հանրաժողովի մը: Իրաքի դեկավարը՝ Զօր· էլ Պախր, յայտարած է այս առթիւ Պարզանիի մարդոց.— «Ձեր բանակը (քիւրտ) ի մօտոյ կարեւոր դեր պիտի խաղայ Պաղեստինի կռիւներուն մէջ եւ դրաւեալ միւս հողերուն վրայ»:

ԱՇԽԱՐՀԻ բնակչութիւնը տարին 60 միլիոն կ'աւելնայ: Ամէնէն չատ բնակչութիւն ունեցող երկիրներն են.— Չինաստան (730 միլիոն), Հնդկաստան (524) Խորհ· Միութիւն (238), Միացեալ Նահանգները (201), Ինտոնեզիա (113): Աչխարհի մեծագոյն քաղաքը կը մնայ Թոքիօ (8 միլիոն 960 հազար բնակիչ 1967ին), ցետոյ՝ Նիւ Եորք (8·022·500), Շանհայ (6 միլիոն 900 հազար) եւ Մոսկուա (6 միլիոն 466 հազար):

ՔԱՄՊՈՃԻ նախագահը՝ իշխան Սիհանուք Մոսկուա մեկնեցաւ: Մտադրած է Խորհ· Միութեան միջամտութիւնը ապահովել, որպէսզի լուծուի իր երկրին մէջ ստեղծուած տագնապը: Արդարեւ Հիւսիսային Վիէթնամի ուժեր անցած են Քամպոճի սահմանը, որուն հետեւանքով տասնեակ հազարաւոր գոյարարներ հրկիզեցին Հանոյի եւ Վիէթնամի դեսպանատունները: Միւս կողմէ, Քամպոճի կառավարութիւնը վերջնագիր մը ներկայացուց Հանոյի, որով կը պահանջէ Հիւսիսային Վիէթնամական ուժերու հեռացումը մինչեւ Մարտ 15:

ԻՏԱԼԻՈՅ տագնապը կը չարունակուի: Ծերակոյտի նախագահն է՝ Ֆանֆանի որու յանձնուած է նոր դահլիճը կազմելը: Գլխաւոր կուսակցութիւնները ճչդած են իրենց դիրքերը: Ընկերային դեմոկրատները դէմ կը մնան որեւէ լուծումի կեդրոն–ձախ համախմբումի մը զատ: Հանրապետականները ոչ մէկ բանի կ'ուզեն մասնակցիլ: Քրիստոնեայ – դեմոկրատները անչուչտ Ֆանֆանիի հետ են: Մարքսիստ ընկերվարականներն ալ ապահարդանի հարցը առած են իրրեւ պատրուակ, յայտարարելու համար թէ իրենք են միայն որ Պետութեան ինքնավարութիւնը կը պաչտպանեն Վատիկանի դէմ: Ձիչդ է որ ապահարդանի հարցը եւ Վատիկանի նոր միջամտութիւնները աւելի բարդացուցին արդէն բարդ տագնապը:

Հ. ՓԵՐՈՒԲԷ ՎՐԴ. ԶՐԱՓԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ա.

Մխիթարեան Միաբանութեան ամէնէն երկարակեաց միաբաններէն մէկը, Հ. Փերուբէ Վրդ. (Աղա) Զրաքեան, հարիւրամեայ պատմութիւն մը ծրարած իր սրտին, բաժնուեցաւ մեզմէ յաւէտ, Փետրուար 19ի առաւօտ կանուխ, 93 տարեկան հասակին:

Նուիրական օղակ մըն էր հանդուցեալը, որ մեզ ողջին կը չղթայէր հոգելոյս Նահապետին՝ Ալիշանի հետ. անոր օրհնութեան մեղի հասած նշխար մը սրբազան:

Հ. Փերուբէ Վրդ. Զրաքեան տեսած էր Ալիշանը. իր ձեռնադրութենէն եօք, չուրջ երեք տարի (1899–1901) վայելած էր մեծ Նահապետին հայրական հոգածութիւնն ու հոգեւոր առաջնորդութիւնը:

Ամէն անգամ, երբ ծերունազարդ Հ. Փերուբէ Վրդ. Զրաքեան վանքի սրահնեքէն յուշիկ յուշիկ քալելով կ'ուղղուէր դէպի եկեղեցի, մեզի կը թուէր թէ Ալիշանն է որ կ'անցնի մեր սենեակներուն առջեւէն, բոլորովին երկնային խոկումներու անճնաուր, անոր պէս սպիտակահեր, անոր նման աստուածարեալ:

Հ. Զրաքեան, իր ծերութեան օրերուն, արցունքով կը յիշէր Ալիշանի հետ իր յարաբերութիւնները, եւ բոլորիս Ալիշանի սրտէն կայծ մը կը փոխանցէր:

Կարծէք՝ Ալիշան կը շարունակէր ապրիլ մեր մէջ:

Ահա թէ ինչո՛ւ մեծ է մեր ցաւը, եւ այս բաժանումը չի նմանիր միւսներուն:

Արդարեւ, կեանքն ալ, դոր վարեց Հ. Փերուբէ Վրդ. Զրաքեան, կարծէք թէ համակ նմանութիւն էր Ալիշանի, որուն անուանակից ալ էր (Ալիշան՝ սուրբ աւազանէն կոչուած էր Փերուբէ): Կեանք մը՝ նուիրուած կիսով դաստիարակութեան, մնացածը՝ վանական կարեւոր պաշտօններու (խորհրդական, մատենապետ, Ամենայն Հայոց Աղօթամատոյցին) եւ գրական բանասիրական աշխատանքներու:

Հանդուցեալը, սուրբ աւազանի անունով Յակոբ, ծնած էր 1877ի Նոյեմբեր 8ին, Պոլիս. աշակերտած է նախ Մխիթարեան վարժարանին, ուր իր ուշիմութեամբ եւ առաքինի վարքով, իսկոյն գրաւած էր հոն պաշտօնավարող Հայրերուն ուշադրութիւնը: Տասներկու տարեկանին, 1889ի Հոկտ. 3ին մտած էր Ս. Ղազար, որ այդ չրջանին հրդեհուած էր Ալիշանի հոգիով: 1895ի Դեկտ. 1ին արդէն իսկ ուխտերով անդամակցած է Միաբանութեան: Աստուածարանական ուսումները վանքին մէջ է բոլորած, բազմահմտութեամբ Հ. Սահակ Սարեանի առաջնորդութեամբ, եւ 1899ի Յունուար 17ին ձեռնադրուած է արեղայ, վանքին Ընդհ. Աբբահօր Գրպծ. Կիւրեղեան Արքեպիսկոպոսի կողմէ: 1911ի Հոկտ. 8ին ստացած է վարդապետական դասատան:

Եղած է դաստիարակ, նախ՝ վանքի աշակերտներուն, ամբողջ 26 տարի (1899–1916, 1921–27, 1930–32), ապա՝ Տեսուչ Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանի (1917–18 Փոմփէյ, 1932–36 Վենետիկ), հիմնադիր ու տեսուչ Աղեքսանդրիոյ վարժարանին (1936–1947):

Եղած է Միաբանութեան Ընդհ. Առաջնակ (1916–18, 1929–35). այդ չրջան – ներուն վարած է նաեւ Ընդհ. Քարտուղարի պաշտօնը, փոխանորդաբար. եղած է «Բազմավէպ»ի խմբագիր (1920–21), Միաբանութեան Ընդհ. Մատակարար (1923–29), եւ այդ չրջանին՝ յաճախ այցելած է Փարիզ ու մեծ դեր ունեցած է Սեւրի Մուրատեան վարժարանի հողի ու չէնքի գնման գործառնութիւններուն մէջ: Հուսկ՝ Ընդհ. Աթոռակալ եւ Առաջնակ (1918–21, 1946–1970), Մխիթարեան Ա. – կադեմիայի Վարիչ – Նախագահ (1948–1964):

Իր գրական բանասիրական յօդուած – ներու եւ ուսումնասիրութիւններու չղթան, հարիւրի չափ, «Բազմավէպ» էջերուն մէջ կ'երկարի 1898–1969. ունի նաեւ տասնեակ մը հատոր հրատարակութիւններ. իր վերջին գիրքը լոյս է տեսած 1964ին. չարունակելի յօդուած մըն ալ կը թողու «Բազմավէպ»ի մէջ (1969, թիւ 1–3):

Բազմավաստակ կեանք մը, ուրեմն, ամբողջապէս ձօնուած Միաբանութեան եւ Ազգին, գերազանց անձնանուիրումի եւ պարտաճանաչութեան դրօշմը կրելով միշտ:

Ամէնէն առաջ, տիպար դաստիարակ մըն էր Հ. Փերուբէ Վրդ. Զրաքեան: Ինք իր կեանքը չայոզած էր նախ ժամացոյցի նման լարել. եւ այդպէս կ'ուղէր որ քալէր վանքի նորընծայարանը կամ դպրոցը:

Նկարագրով գործունեայ ու դրական, որոշելուն մէջ՝ արագ ու վճռական, բացատրիկօրէն կամքի տէր, կազմակերպչական ձիրքերով օժտուած, ներհուն դաստիարակ մըն էր լուսահոգին, որ դիտէր կարճ խօսքերով թափանցել սրտերու խորը, դնել այնտեղ աստուածպաշտութեան սերմերը, անոյշ ժպիտով առնչուիլ հոգի – ներ. բայց միաժամանակ խիստ էր, մանաւանդ օրակարգի ու կարգապահական հարցերու մէջ. միշտ հետամուտ կատարելին:

Մուրատ – Ռափայէլեանի տեսչութեան օրով, կազմակերպած էր փառահեղ ու մեծաչուք հանդէսներ, վարժարանի հաստատութեան առիթով (1936), մասնակցութեամբ պետական ու եկեղեցական, ազգային եւ օտար ամենամեծ անձնաւորութիւններու, գեղարուեստական ու դրական չքեղ արտայայտութիւններով, որուն իր մասնակցութիւնը բերած էր Գուրգէն Ալէմշահ՝ կիլիկիա երջանկութեամբ:

Հանդէսներու աւարտին, հնազանդութեան ձայնը զինք կը դրկէ Եգիպտոս, Մխիթարեան վարժարան մը բանալու՝ Ալեքսանդրիոյ մէջ: Աւետարանի հարազատ առաքեալին պէս՝ վանքէն կը մեկնի անարծաթ, եւ քիչ ժամանակի մէջ՝ կը յաջողի սիրաչահիլ եգիպտահայ դաղութին համակրանքն ու օժանդակութիւնը. նախ՝ քաղաքին մէջ, վարձքով, ապա դեղիկ արուարձաններէն մէկուն մէջ՝ ձեռք կը ձգէ սեփական չէնք, եւ ամբողջ տասնեւմէկ տարի ողեւորութեամբ կը կառավարէ վարժարանը, որ հետզհետէ կը չքննայ, եւ նոյնքան ալ տակաւին կ'ապրի իր մեկնումէն ետք, մինչեւ զոհութին նօսրանալը:

Հ. Զրաքեան չուտով եգիպտահայ դաղութին ծանօթ եւ ամէնէն սիրելի դէմքերէն մէկը կը դառնայ: Արդէն բնատուր ձիրքն ունէր իր չուրջ խմբելու համակիրներ, բարեկամներ, որոնք դպրոցին պահապան հրեշտակները կը դառնան, ինչպէս ինք սոսկ էր ըսել, դպրոցին զարդացման նախանձախնդիր:

1946ի միաբնական Ընդհ. Ժողովը զինք կ'ընտրէ Ուխտիս Ընդհ. Աթոռակալ. տարի մը եւս կը մնայ Եգիպտոս, ու 1947ին վերջնականապէս կուգայ Ս. Ղազար: Ճիշդ եօթանասուն տարեկան էր: 1949ի Յունուար 17ին՝ մեծահանդէս կը տօնուի իր ձեռնադրութեան եւ կրթական ու դրական գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը: Այդ ժամանակ, Միաբանութեան անդամներուն կէսէն աւելին, ներառեալ ինքն Աբբահայրը՝ Գրպծ. Սրապիոն Ուլուհոճեան եւ ծերունազարդ Հ. Ղեւոնդ Վրդ. Տալեան, ձեռնասուն աշակերտներն էին Յորելեար Հօր: Նախկին աշակերտներու հոյլ մըն ալ, Իտալիայէն ու հեռաւոր երկիրներէ, այդ օրը փութացած էին զորովով ու երախտագիտութեամբ չրջապատել իրենց սիրելի դաստիարակը:

Այնուհետեւ ապրեցաւ ամբողջ քառամեակ մը եւս, քաշուած՝ վանական իր աշխատանոցին մէջ, որ երբեմն սենեակն եղած էր հոգելոյս մեծ Ալիշանին: Հ. Փերուբէ Զրաքեան հոն ճգնեցաւ, աղօթեց եւ դրական արտադրութիւններու բեղուն չրջան մը բոլորեց: Իր հրատարակութիւններուն ուղիղ կէսը, այս թուականներուն է լոյս տեսած:

Երիտասարդութեան, կը կարծէին չատեր թէ չուտով կը մեռնի. տկարակազմ էր. նոյնիսկ ենթակայ թոքախտի: Բայց իր դիտակից եւ աչալուրջ հսկողութեամբ եւ զօրաւոր կամքով՝ տիրացած էր կեանքի զաղտնիքին. իր երկարակեցութիւնը՝ կրնանք ըսել թէ պատուղն է ու վարձատրութիւնը իր կանոնաւոր ու ժուժկալ կեանքին: Եւ մենք վկաներն ենք Հ. Փերուբէ Վրդ.ի այս օրինակելի վարքին:

Օրկարդի դերազանց ճշդապահութիւնը՝ իր զաղտնիքն էր. վաղ յարոյց էր. իրիկուններն ալ միշտ կանուխէն կ'առանձնանար սենեակը. կանոնաւորապէս կը հետեւէր վանական հասարակաց կեանքի բոլոր պարտականութիւններուն, մին – չեւ ամենախոր ծերութիւն. երբեք ձգի պակսեր ժամերգութիւններէն, որոնց կը բերէր իր դրական մասնակցութիւնը, տեւականօրէն կ'աչխատէր իր սենեակի առանձնութեան մէջ, կատարելով անվերջ թարգմանութիւններ կամ դիւանական անխոնջ ցանկագրումներ. տպարանային փորձերու սրբագրութիւնները բնաւ ձգի մերժեր. բայց մանաւանդ կանոնաւորապէս կ'աչխատակցէր « Բազմավէպ »ին, յօդուածներով, ուսումնասիրութիւններով: Իր համբերատար զոհողութեան ու ժրաջան դրչին կը պարտինք նաեւ Հ. Վարդան Հայկունիի երկու դրքերուն հրատարակութիւնը, Նորակերտ հայ Լուսինեանցներ (1953) եւ Պատմութիւն Հայոց Աղօթամատոյցին (1965), որոնք նախապէս լոյս տեսան «Բազմավէպ»ի մէջ. ինչ էր որ Հ. Հայկունիի ձեռագիրներէն հանեց, նիւթերը դասաւորեց ու կրկին ընդօրինակեց ամբողջ, իր մարզարատանման դրով, դիւրացնելու համար տպադրական աչխատանքը:

Հանդուցեալը ղեղեցիկ սովորութիւնն ալ ունէր եկած նամակներուն խոկոյն պատասխանելու, օրը օրին. այսպէս, հզկայ դիւան մը կը թողու նամակապրականին, նոյնպէս իր իսկ ձեռքով ու կոկիկ կերպով ցանկագրուած ու դասաւորուած:

Իր նախասիրած նիւթն էր Ս. Գիրքը. անոր ուսումնասիրութեան էր նուիրուած երիտասարդ տարիքէն ի վեր. իր բանասիրական ու մատենագրական հրատարակութիւններն ալ առաւելապէս Ս. Գրային հանդամանք կը կրեն: Պարտական ենք հոս նչել, որ միջազգային արժէքով մեծ ծառայութիւն է մատուցած հանդուցեալը, քանի որ իր հրատարակած եւ ուսումնասիրած գործերուն մեծ մասը, նախնեաց կողմէ կատարուած թարգմանութիւններ՝ յոյն կամ ասորի եկեղեցահայրերու (Զ.էն Թ. դար), այսօր դոյութիւն չունին իրենց բնագիրներուն մէջ, կորսուած են ի սպառ, եւ այսպէս՝ հայ մատենագրութեան ճամբով է որ ի յայտ կուգան. ասոնց կարգին էր իր վերջին անտիպ աչխատութիւնը (Դանիէլ Ասորիի՝ մեկնութիւն Սաղմոսաց), հսկայ գործ մը. պատրաստած էր յառաջաբանը եւ հրատարակած «Բազմավէպ»ի մէջ, 1966էն ասդին. իր փափաքն էր հրատարակել նաեւ ընդարձակ բնագիրը, որու ուսումնասիրութեան համար լուսանկարներ ալ հայթայթած էր արտասահմանեան դրադարաններէ:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ՏԷՐ–ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՍ ԴՐՍԵՁԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— *Եթէ այդ մարդը իրաւունք ունի այսպէս չարաչար խարած է, զոչեց պանդոկապետը, իսկոյն զինքը կը բռնեմ ու պանդոկէն դուրս կը նետեմ:*

— *Մի բորբոքիր եւ ջանա պաղարիւնութեամբ զործել, խորհուրդ տուաւ Թորոս պէյ:*

— *Ի՞նչ կ'ուզէք որ ընեմ:*

— *Նախ հասկցէք որ այդ ձեր Տիւպուան հոս իր սենեա՞կն է:*

— *Երկու ժամ առաջ տեսայ իր ճաշասրանքով ներս մտնելը եւ սենեակը երթալը եւ կարծեմ անկէ ետքը դուրս չելաւ:*

— *Այդ կէտը պէտք է ստուգել:*

— *Ատկէ դիւրին բան չկայ, զոնապանին կը հարցնեմ:*

Պանդոկապետը դուրս ելաւ եւ վայրկեան մը ետքը վերադարձաւ:

— *Հոս է եղեր, դուրս չէ ելած ընաւ, ըսաւ:*

— *Հիմա երթամ զինքը ճանչցող ոստիկանը գտնեմ եւ հոս բերեմ:*

Թորոս պէյ մեկնեցաւ եւ քառորդ ժամ ետքը վերադարձաւ Ահմէտ Զավուշին հետ:

— *Ահա այն ոստիկանը, ըսաւ պանդոկապետին, որ ձեր Տիւպուա կոչուած հայ յեղափոխականը մինչեւ իրիկուն տարած է, եւ որ վերադարձին զայն հոս փողոցին մէջ տեսնելով ճանչցած է, հակառակ պեխերը ածիլած ու կերպարանքը փոխած ըլլալուն:*

— *Հիմա ի՞նչ պիտի ընենք, հարցուց պանդոկապետը, որ չափազանց վրդոված էր բոլոր այս իրողութիւններէն եւ կը փափաքէր ժամ առաջ ազատիլ այս փորձանքէն:*

— *Դուն միչտ տրամադի՞ր ես այդ կեղծ Տիւպուան օթէլէդ բռնի դուրս հանելու:*

— *Հարկաւ, անմիջապէս:*

— *Ուրեմն գործը չատ կը դիւրանայ: Հիմա կ'երթանք Ահմէտ Զավուշին հետ իր դուռը կը զարնենք եւ երբ բանայ, ոստիկանը անոր իսկական անունը կուտայ եւ կը հրաւիրէ զինքը իրեն ընկերանալու:*

Պանդոկապետը հաւանեցաւ այդ խորհուրդին եւ զգուշութեան համար ծառայ մըն ալ հետը առնելով, ուղղուեցաւ դէպի կեղծ Տիւպուայի սենեակը:

Պանդոկապետը զարկաւ կասկածելի ուղեւորին դուռը:

Ոչ ոք պատասխանեց:

Կրկին եւ կրկին ուժով զարկաւ, բայց ձայն հանող չեղաւ: Ուզեց դուռը բանալ: Կղպուած էր:

— *Ուրեմն դուրս ելեր է, ըսաւ պանդոկապետը ծառային դառնալով:*

— *Անկարելի բան, պատասխանեց ծառան, մկկերնիս անպատճառ կը տեսնէինք, կամ զոնէ զոնապանը, իր տեղէն չէ չարժած... ասկէ զատ, եթէ դուրս ելլէ ինչո՞ւ դուռը կը կղպէ, միշտ բանալին վրան կը թողու, ինչպէս միւս յաճախորդները:*

— *Ուրեմն ի՞նչ մեկնութիւն պէտք է տալ...*

— *Պարզապէս կ'երեւայ որ ներսն է ու դուռը բանալ չուզեր:*

— *Ինծի ալ այնպէս կը թուի, ըսաւ ոստիկանը:*

Կրկին զարկին դուռը եւ անունը տուին բարձրաձայն: Պատասխան չկայ:

— *Պէտք է դուռը բանի բանալ, վճռեց ոստիկանը:*

— *Եւ եթէ յանկարծ զինուած մեր վրայ յարձակի, ըսաւ պանդոկապետը, որ կը սկսէր վախնալ այս խորհրդաւոր դէպքերէն:*

— *Ատիկա հաւանական է, պատասխանեց ոստիկանը, այս հայ յեղափոխականները ամէն ծայրայեղութիւն կը սպասուի, մանաւանդ այս մարդէն, որ յուսահատ կացութեան մը մէջ կը գտնուի:*

— *Ես մէկ կողմ կը քաշուիմ, դուք ինչ որ կ'ուզէք ըրէք, վճռեց պանդոկապետը:*

— *Լաւ, ըսաւ ոստիկանը, ես կ'երթամ քանի մը ոստիկան կը բերեմ եւ անոնցմով դործերնիս կը տեսնենք:*

Ու վազելով վար իջաւ եւ քիչ մը ետք վերադարձաւ ուրիչ երեք ընկերներով:

Ահմէտ Զավուշ նորէն հարկ համարեաւ դուռը զարնել եւ միւնոյն ատեն պոռաց.

— *Դուռը բաց եւ անճնաուր եղիր, քեզի բան մը պիտի չընենք, հակառակ պարագային դուռը պիտի խորտակենք ու այն ատեն գործդ դէշ կ'ըլլայ:*

Այդ սպառնալիքն ալ ապարդիւն մնաց:

Այն ատեն ոստիկանները ուժովութիւնները հանեցին ու ձեռքերնին պատրաստ բռնեցին եւ իրենցմէ մէկը ուսի զօրաւոր հարուած մը տուաւ դրան որ կռնակի վայր բացուեցաւ:

Զորսը միասին ներս խուժեցին: Բայց ափսո՛ս, սենեակը պարապ էր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(68 – Շար.)

ԱՐԱՐԱՏ

ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ ՇՐՋԱՆ

«Ճէոկրաֆիֆալ Մէկըզին» գիտական լուրջ հանդէսը շատ հետաքրքրական յօդուած մը հրատարակած է 1969 Դեկտեմբերի իր թիւին մէջ, Թուրքիոյ արգիլել շրջան (*Եասագ պէօլկէ*) Արարատի մասին: Հեղինակը, որ կ'ապրի Իսթանպուլի մէջ, լաւատեղեակ է Թուրքիոյ աշխարհագրութեան եւ անձնապէս տեսած եւ ուսումնասիրած է նկարագրած վայրերը — յետաձգաց, ամայի, լքուած: Յօդուածին անմիջապէս կը յաջորդեն սահմանին բիչ անդին ծաղկող Հայաստանի մասին գրուած խանդավառ էջեր: Հակադրութիւնը ցայտուն է եւ յատկանշական:

Ստորեւ կը ներկայացնենք Զարլս Է. Ամերլօնի աշխատութիւնը, ամփոփելով:

×

Թուրքիոյ Արեւելեան Նահանգները այցելողները այնքա՛ն հազուագիւտ են՝ որ մեր ճամբորդութիւնը պատրաստելու համար, սակաւութեանք դիմել տասնեւիններորդ դարու ճամբորդներու նոթերուն եւ նկարագրութիւններուն:

Տիարպէքիրի երկաթուղին Քուրթալանի կայարանը կը վերջանայ: Ակռէ եաք ըստիպուեցանք բեռնատար ինքնաշարժով եւ մեծ դժուարութեամբ յառաջանալ վայրի լեռներու եւ կիրճերու մէջէն, մինչեւ որ հասանք Պիթլիս: Քաղաքը, ամբողջութեամբ քարակերտ՝ կ'երկարի մինչեւ փրփրացող Վանայ լիճը եւ այցելուին կը թուի ժայռակոյտի մը մէջ քանդակուած ըլլալ:

Սեւ ծովու Թուրքերը, որոնք տեղւոյն նաւագներն են, մեզ կաթնա – կապոյտ լիճին վրայով փոխադրեցին Վան, ուրկէ չարունակեցինք մեր ճամբան դէպի Մեծն Արարատի շրջանը: Թուրքիոյ, Պարսկաստանի եւ Խորհրդային Միութեան սահմանները երբոյր կը հանդիպին մարած (կամ այդպէս կարծուած) հրաբուխին ստորոտը:

Վերջապէս հասանք Մուրատ գետի (Եփրատի օժանդակներէն մէկը) խոր հովիտը: Գետափին գտնուող վայրի ծաղիկներ քիչ մը կը մեղմացնէին խոժոռ մթնոլորտը: Պազարճի տափակ եւ մեռած դանդաղ գնդուածներ կը փայլէին յետմիջօրէի արեւուն տակ, եւ սեւ քարայրներ յանկարծ իրենց կլափները կը բանային ճամբուն վրայ: Աչտարակ – ժայռեր կը ցցուէին իւրաքանչիւր քայլափոխին:

Դարեր չարունակ, անհամար բանակներ, թափառաշրջիկ ցեղեր, զաղթող բազմութիւնները անցած են այս տարօրինակ եւ պատկառազդու բարձրաւանդակէն, բայց չեն կրցած հոն հաստատուիլ, *այնքա՛ն դաժան է բնութիւնը, այնքա՛ն անգութ է ձմեռը: Մարդ հոս ինքզինք միշտ զգացած է օտարամուտ եւ «այցելու»* (*):

Այս է ուրեմն Արարատեան –երկիրը, յիշատակուած Աստուածաշունչին մէջ. «Եւ Տապանը հոքնեցաւ յամսուն եօթներորդ ամսուն եօթներորդ օրը հանգչեցաւ Արարատ լերան վրայ»:

Երբայեցիները Արարատ կը կոչէին Ուրարտուի հին երկիրը, որ բաբելոնական լեզուով կը նշանակէ բարձրաւանդակ: Հակայ լեռը իսկապէս կ'իշխէ ամբողջ շրջանին վրայ եւ տեղական ժողովուրդ – ներուն կողմէ նկատուած է իբրեւ ստեղծագործութեան կեդրոնը: Հին աշխարհագէտներ դիտել կուտային, որ Արարատը կը գտնուի Սեւանայ, Ուրմիոյ եւ Վանայ լիճերուն կազմած եռանկիւնին ճի՛շդ կեդրոնը, կասպից եւ Սեւ ծովերուն ճի՛շդ մէջտեղը, Միջերկրականէն, Կարմիր ծովէն եւ Պարսկական ծոցէն հաւասար հեռաւորութեան վրայ:

ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

Լերան լանջին ապրողները չարաչար անգամ մը կը հաւաքուին բայ չուկան եւ առուծախէն եաք կը դուարճանան դիտելով կամ մասնակցելով ըմբշամարտութեան մրցումներուն: Մշակներ, ձիապոյծներ, հպարտ հողագործ ազգաներ, ձեռքերնին համբիչ, դունատ եւ երկար հագուած դիւղացի կիներ, բոլորն ալ փողոցն են, բարձրաձայն կը խօսին, մինչեւ որ միւէզինը զանոնք մզկիթ հրաւիրէ:

Վիլայէթին քաղաքական իշխանութեան պետը վալին է, ԱԿՐԸԼի (Արարատի թրքական անունը) կառավարիչը — պայ Թուրկուք Քիլիսէր: Անճնապէս մեզի ընկերացաւ Խսհաֆ փաշայի պալատը, իբրեւ սահմանին վրայ: Զինուորական փոքր կառախումբով մը Ակրըչէն ելանք վալիին հետ, եւ ամբողջ ճամբու ընթացքին արժանացանք պինուորներու բարեւներուն:

— Մենք հոս միայն երկու եղանակ ունինք, բացատրեց կառավարիչը: Երկար եւ դեղեցիկ գարուն մը եւ յետոյ դաժան ձմեռը:

Յուլիս էր եւ իսկապէս դեղեցիկ գարնան մէջն էինք տակաւին: Դաշտերը — անմշակ — ծածկուած էին հազարաւոր ծաղիկներով:

Վերջապէս հասանք Տոկուպայազիտ: Քառակուսի փոքր չէնքեր, պղնձագործներ, ձիերու թամբ եւ էշերու համեստ շինողները, երկաթագործներ, էեպպենիները... Գիւղէ մը հաղիւ աւելի մեծ աւան մը, որ սակայն վրադ աւելի կ'ազդէ, քան Լոնտոնը կամ Հոմը: Որովհետեւ հո՛ն է Արարատ լեռը: Խլացնող ձայնի մը պէս ան կ'իջնէ բոլոր դպրոցներուդ վրայ:

Երբ հասանք, լերան գլուխը ծածկուած էր մութ ամպերով: Վալին կատակեց.

— Մեր լեռը շատ ամչկոտ է, դէմքը կը ծածկէ...

Արարատի անցքը «մետաքսի ճամբուն» (իբէէ եոլու) կարեւոր հանդրուաններէն մէկն էր, արեւելեան հարուստ եւ հեռաւոր երկիրներուն դուռը: Քրիստոսէ մօտ հազար տարի առաջ անոր վրայ հսկող բերդին աւերակները տակաւին կանգուն են: Շատ աւելի վերջը, 1784ին, երբ օսմանեան դրօշը ծածանեցաւ ամբողջ Մեծ Արեւելքի վրայ, Սուլթանին զօրավարներէն Խսհաֆ փաշան փառաւոր պալատ մը չինել տուաւ այդտեղ վարդա – գոյն քարերով, եւ դարձաւ շրջանին տէրը: Ժամանակ մը Պարսիկները, յետոյ Ռուսերը մէկ–երկու անգամ գրաւեցին զայն: Հիմա անբնակ է, վանդոյ հովը եւ ձմեռուան ձիւնը իրական տէրերն են անծածկ հարէմլըքին:

ԱՐԱՐԱՏ ԵՒ... ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԻՆԵՄԱ

Տոկուպայազիտ վերադառնալէ եաք, Քայմաքամը եւ ոստիկան – զօրաց հրամանատարը –մեզ հրաւիրեցին քաղաքին սինեման: Օդը ցրտած էր եւ հրաւէրը անմիջապէս ընդունեցանք, խորհելով որ երթալիք տեղերնիս անջուր տաք կ'ըլլար: Բայց սինեման... բացօթեայ էր: Սահիպուած վերարկու մը փոխ առի հրամանատարէն եւ կծկուեցայ մեքենայի խցիկին քով, հովէն պաշտպանուելու համար: Տոկուպայազիտի ամբողջ ժողովուրդը եւ տակաւին լեռներէն իջած դիւղացիներ նստած էին մեր առջեւ եւ բաձրաձայն կը բողոքէին չարժապատկերի հերոսուհիին վիճակուած դժբախտութենց դէմ:

Պանդոկ չկար, որով դիւերը անցուցինք Խարաֆոլիի մէջ: Երկար ժամանակ արթուն մնացի եւ դիտեցի Արարատ լեռը:

(Հեղինակը կը մէջբերէ *Լինչի* — 19րդ դարու աշխարհագէտ — կարծիքները եւ կը պատմէ Նոյ նահապետի այգիին տեղը կառուցուած Ակռոիի կործանումը):

Թրքական բանակային կարաւանի ընկերացող ճիքով մը հեռացանք Տոկուպայազիտէն: Հոն, մեր եաեւը մնացած էր փաշային վարդագոյն պալատը եւ խեղճ նոր աւանը: Կամաց կամաց կ'իջնէինք դէպի Իգաիրի բամպակի դաշտերը: Բայց միշտ ներկայ էր վեհապանծ Արարատը, երեք երկիրներու ուշադրութիւնը իր վրայ կեդրոնացուցած Նոյեան Տապանի լեռը:

Հայացուց՝ ՆՈՐԱՅՐ ԷՊԼԻԳԱԹԵԱՆ

(*) Հա՛յը միայն «օտարամուտ» չէ Արարատեան հողին վրայ, ո՛չ ալ վաղանցուկ «այցելու»...:

ՅԱՋՈՂ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

—o—

Կապոյտ Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղի նորընտիր վարչութիւնը, առաւելաբար կազմուած երիտասարդ Հայուհիներէ, դեղեցիկ գաղափարն էր ունեցած ճաշ–պարահանդէս մը սարքելու Փետրուար 21ին, Սեբի Սամուէլ Մուրատեան դպրոցի՝ «Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ» սրահին մէջ: Մեր երիտասարդ ընկերուհիները, որոնք ժամանակէ մը ի վեր եկած են փոխարինելու հիները, իրենց մայրերը, յաջողած էին սրահը լեցընել ծայրէ ի ծայր, շնորհիւ իրենց եռանդուռ աշխատանքին: Բնականաբար ներկաները եկած էին նաեւ քաջալերելու մօտ երիտասարդ խաչուհիներու հանրանուէր տրամադրութիւնը:

Մասնաճիւղի երէց ընկերուհիներէն Տիկին Ա. Յովսէփեանի վիճակուեցաւ արտասանելու երեկոյթին բացման խօսքը: Ընկերուհին դոհունակութիւն յայտնեց պարզուած երեւոյթին համար եւ կոչ ուղղեց նորահասներուն՝ չարունակել մեծութեան աղօղուտ եւ բարօղուտ դործը շրջանին մէջ:

Ուղղուած կոչին պատասխանեց վարչուհեան քարտուղարուհին՝ Տիկին Շաքէ Կիրակոսեան չէչտելով, թէ իրենց պարտականութիւնն է չարունակել տասնամեակներու դեղեցիկ եւ օրինակելի գործը՝ ի չահ մեր դաղութին:

Օրուան չնորհալի խօսնակը՝ ընկերուհի Շաքէ Պէնկեան յաջորդաբար բեմ հրաւիրեց երգիչներ եւ արտասանողներ:

Այսպէս, յաջորդաբար բեմ ելան Պ. Պետիկեան (երգ), Ե. Սերոբեան (արտասանութիւն), Տիկին Ժ. Սրապեան (երգ), Տիկին Ս. Պօղոսեան (երգ), Ա. Գարայեան եւ Զ. Զաքիկեան (արտասանութիւն) եւ, վերջապէս Ս. Պօղոսեան, որ այս անգամ իր ձայնին հմայքին տակ պահեց ներկաները:

Տէմէեան եւ Սեդեան իրենց նուագով ընկերացան Պետիկեանի դեղեցիկ երգերուն, իսկ Օր. Ա. Պաղրճեան նազանքով ներկայացուց հայկական տոհմիկ պարեր:

Գեղարուեստական բաժնի ընթացքին խօսք առաւ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տեսուչ վարդապետը, որ գնահատանքով արտայայտուեցաւ Կապոյտ Խաչի կրթական, բարեսիրական գործունէութեան մասին:

Հրապարակ հանուած վիճակահանութեան առարները չուտով սպառեցան՝ կոկիկ դումար մը ապահովելով կազմակերպիչներուն:

Երեկոյթը չարունակուեցաւ պարով:

Գնահատելի երեկոյթ մըն էր կապոյտ Խաչի Իսիի ձեռնարկը, որուն յաջողութեան համար ջանք չէին խնայած մեր երիտասարդ եւ երէց խաչուհիները:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

— Կանչէ զինքը· Ալիօշա, ըսաւ պառաւ կոմսուհին:

Վրոնսքի քարափին վրայ իջաւ եւ կանչեց.

— Օպլոնսքի, հոս եկուր...

Բայց Աննա Քարենինա չսպասեց, եւ իշխանը նչմարելով վակոնէն դուրս ելաւ հասաւ ու թեթեւ քայլով մը:

Իշխանը իրեն մօտենալուն պէս, մանկամարդ կինը ձախ բազուկը անոր վզին ջրջեց անգուշ, ուժգնօրէն դէպի իրեն քաշեց եւ բոլոր ուժովը համբուրեց: Այս չարժումին շնորհը Վրոնսքիի աչքին զարկաւ. պայն աչքն չէր հեռացներ եւ կը թնդար առանց պիտնալու թէ ինչո՞ւ համար:

Ցիշեց որ մայրը իրեն կը սպասէր եւ վակոն մտաւ:

— Շատ դեղեցիկ է, այնպէս չէ՞, հարցուց կոմսուհին: Ամուսինը զայն ինծի *մտահեցաւ եւ իրմէ չատ գոհ մնացի: Մինչեւ եաքը խօսակցեցանք...: Լաւ ուրեմն, իսկ գո՞ւն, կ'ըսեն որ սիրահարած ես. աւելի աղէկ, սիրելիս, աւելի աղէկ:*

— Ձեմ դիտեր, մայրիկ, թէ ի՞նչ բանի կ'ակնարկէք, ըսաւ որդին պաղութեամբ:

— Մայրիկ, երթա՛նք, աւելցուց բոպէ մը եաք:

Աննա Քարենինա վակոն մտաւ կոմսուհին մնաս բարով ընելու:

— Լաւ ուրեմն, կոմսուհի, ձեր գաւակը գտաք, ես ալ եղբայրս գտայ, ըսաւ դուարթօրէն: Ցետոյ բոլոր պատմութիւնները մթերքը սպառեցի, ալ հատ մը չմնաց...

— Ձեզի հետ կրնամ աշխարհի չրջանը ընել առանց նեղանալու, ըսաւ կոմսուհին Աննա Քարենինայի ձեռքէն բռնելով: Դուք այն հրապուրիչ կիներէն մէկն էք, որուն նայիլը այնքան հաճելի է որքան իրեն մտիկ ընելը: Գալով ձեր գաւկին, իր մասին անհոգ եղէք, անկարելի է լարմէ երբեմն չբաժնուիլ:

— Տիկինը ութ տարեկան մանչ մը ունի, չարունակեց կոմսուհին խօսքը իր տղուն ուղղելով, առաջին անգամն է որ անկէ կը բաժնուի եւ ասոր համար մտատանջութեան մէջ է:

Աննա Քարենինա անչաժ կը մնար, չիփ–չիտակ, ու իր աչքերը կը ժպտէին:

— Այո, ըսաւ, մինչեւ եաքը կոմսուհին իր գաւկին, ես ալ իմինիս վրայ խօսեցանք:

Եւ կրկին քաղցր ժպիտ մը որ այս անգամ Վրոնսքիի կ'ուղղուէր, իր դէմքը լուսաւորեց:

— Եւ դուք ալ, տիկին, չուտով ձանձրացաք այդ խօսքերէն, ըսաւ երիտասարդը:

Բայց յայտնապէս կ'երեւար որ մանկամարդ կինը չէր ուզեր խօսակցութիւնը այս ձեւով չարունակել եւ Վրոնսքիի մօտը դառնալով ըսաւ.

— Ցանկութենէն չնորհակալ եմ, օրը չատ չուտ անցաւ միասին:

— Մնաք բարով, սիրելի բարեկամուհի...: Թոյլ տուէք ինձ համբուրելու ձեր դեղեցիկ երեսը: Իմ պառաւ կնոջ անկեղծութեամբս կ'ըսեմ որ պարզապէս սիրահարած եմ ձեզի:

Թէեւ այս խօսքը կատարուած խօսք մըն էր, սակայն Տիկին Քարենինա անկեղծօրէն հաւատաց ու ասկէ հանդոյգ զգաց:

Կարմրեցաւ, թեթեւ մը ծռեցաւ, եւ իր այտը ներկայացուց կոմսուհիին շրթունքներուն, յետոյ ձեռքը երկարեց Վրոնսքիի միշտ նոյն ժպիտով որ շրթներէն աչքերուն կը թռչէր:

Վրոնսքի սեղմեց փոքրիկ ձեռքը եւ համբուրեցաւ այն կորովի ու անկեղծ սեղմումէն որով Աննա Քարենինա իրեն պատասխանեց:

Մանկամարդ կինը դուրս ելաւ այն արագ գնացքով որ գարմանալի թեթեւութեամբ կը կրէր իր բաւական դիրուկ անձը:

— Ձշմարտապէս հիանալի է, ըսաւ կոմսուհին:

Վրոնսքի ալ նոյն կարծիքէն էր: Աչքով հետեւեցաւ մինչեւ որ իր չնորհալի դէմքը անյայտ եղաւ: Դոնէն տեսաւ անոր Օպլոնսքիի մօտենալը, թեւը մտնելը ու խօսակցութեան մը սկսիլը որ ակներեւ կերպով իր վրայ չէր:

Վրոնսքի տակէ դժգոհութիւն մը զգաց:

— Աղէ՞կ էք, մայրիկ կրկնեց:

— Շատ աղէկ:

— Ահաւասիկ Լավրանթին, ըսաւ երիտասարդը, հիմա կրնանք լչնել, եթէ կ'ուզէք:

Ծեր սեղանապարդարը որ կոմսուհիին կ'ընկերանար, եկաւ իմացնելու թէ ամէն ինչ պատրաստ էր:

— Կրնանք երթալ, մայրիկ, բաղմութիւնը ցրուեցաւ:

Սենեկապանուհին փոքրիկ չունը եւ ճամբու պայուսակը առաւ: Սեղանապարդարը եւ բեռնակիր մը միւս ծրարները առին: Վրոնսքի թեւը մօրը ներկայացուց:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՅ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մընուչ Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Գարայեան եւ ընտանեկան պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպահով եւ փոխան ծաղկեպահի նուէ – րատուութիւնով մասնակից եղան իրենց սուգին իրենց սիրելի ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՂԱՃԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ
(Ուրֆացի)

մահուան առթիւ։

Այս առթիւ փոխան ծաղկեպահի գո – յացած դումարը (220 ֆր.), Պր. Զաւիկ Զաւիկեանի միջոցով կը յանձնուի Հա – լէպի Հայ Ծերանոցին։

×

Տէր եւ Տիկին Հրանդ Թադէոսեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Թադէոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Զաւրքճեան եւ զաւակները (Պէյրութ) եւ համայն ընտանեկան պարագաները իրենց չնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, հեռագրով, հեռաձայ – նով, նամակով, եւ փոխան ծաղկեպահի նուէրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր՝

ՄԱՐԻԱՄ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

Նոյն առիթով, չնորհակալութիւն նաեւ Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեանի, քահանա – յաց դասուն, Հայ Ազգ. Միութեան վար – չութեան եւ Կրթական Մարմնոյ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Լիոն։— Ֆր. Կ. Խաչի Լիոնի մասնա – ճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Հրանդ Թադէոսեանի, Տէր եւ Տի – կին Մ. Թադէոսեանի, ընկերուհի Մ. Տէր–Յակոբեանի, Տէր եւ Տիկին Վ. Տէր– Յակոբեանի, Փողհարեան, Տէր–Պետրոս– եան ընտանիքներուն եւ ընտանեկան պա– րագաներուն, իրենց մօր, մեծ–մօր եւ աղգականին՝

Մարիամ Թադէոսեանի

մահուան տխուր առթիւ։

Այս առթիւ չնորհակալութեամբ ստա – ցած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղ– կեպահի։— Տէր եւ Տիկին Հօթօյեանէ 25 ֆր., Տէր եւ Տիկին Զ. Տէր–Պետրոսեանէ 20, Տէր եւ Տիկին Ս. Փողհարեանէ 50, մասնաճիւղին եւ 50 ֆր. Տէսինի Հ. Ց. Դ. Տան չինութեան։

Մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ըս – տացած է 100 ֆր. բարեսէր ընտանիքէ մը։

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԸ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԳՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ
կը կատարէ երկուշաբթի, Մարտ 16ին, ժամը 20·45ին
THEATRE DE L'ATELIER, Place Charles Dullin (Dancourt) — Métro : Anvers
կը ներկայացուի կատակերգութիւն մը՝ 4 արար

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Հեղինակ՝ Վ. ԳԱԹԱՑԵԻ, Հայացուց՝ Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ
ԿԸ մասնակցին։— ԶԱՐՈՒՀԻ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽՐՏԸՇԵԱՆ – Լ.Ա. ՇԱ – ՍԱՆԵԸ, ԼԻՒՍԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆ։ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ՓԻՔՐ ԹՐՉԵԱՆ, ՆԱԶԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ, ԱՆԻ ՏԷՄԻՐԵԱՆ, ՊԵՐՃ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ, ԿԱՐՕ ԹՈՍՈՒՆԵԱՆ։ ՄԱԿԻ ԽԱՐԵԱՆ։

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Տոմսերու գինը՝ 25, 20, 15, 10 եւ 5 ֆրանք

Դիմել՝ Գ. Պագըրճեան 35, Rue de Trévise — Tél. : 770-07-25
Մ. Անտոնեան, հեռ. 738–21–18
Փ. Թէրզեան 468–87–43, Մասիս 21, Rue Saulnier — Tél. : 770-16-88

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 25-ԱՄԵԱԿԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մարտ 21, երեկոյեան 8,30ին վալանսի Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ (Թէաթր – Միւնիսիփալ)

կը մասնակցի Լիոնի ԱՐԾԻԿ պարախումբը։ Երգ՝ Օր. ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Հայկ. պարեր ու երգեր եւ զաւեշտ մը՝ « Շատախօս Սափրիչը »

ՄՈՒՏՔ 5 եւ 10 ՖՐԱՆՔ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան բիւրաւոր նահատակներու յիշատակը կ'ոգեկոչուի բարձր հովանա – ւորութեամբ երեք Ճարանուանութեանց պետերուն եւ համազգային նախաձեռնու – թեամբ։

Ուրբաթ իրիկուն, Ապրիլ 24
ՍԱԼ ԿԱՎՕ
Մանրամասնութիւնները յետագային։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱՊԱՏՍ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱՃԱՌՈՒՄ
(VENTE PAR SOUSCRIPTION)
ԱԼՊԻՕՄ – ՏԻՍԿԻ ՄԸ 30 Սանթիմէթր, 33 չրջան

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ

Հայկական երգերու գեղիցիկ հաւաքածոյ մը

Առաւօտեան արշալոյս, Աճուշիկ եարջան, Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը), Մայրս, Դու ինձ համար, Հայաստան, Երեւանի սիրուն Աղջիկ, Կարաւան, Խաչատուր Աբովեան, Սէրս գաղտնի թող մնայ։

Նախապէս արձանագրուողներու համար 26 ֆր.։ Արձանագրութիւնները կը փակուին ՄԱՐՏԻ ՎԵՐՋ։

Այդ թուականէն ետք, տիսքը աւելի սուղ կ'արժէ։

Դրամական առաքումները կատարել չէֆով կամ մանտայով ։— Ճշդելով անուն, մականուն եւ հասցէն։

LIZ SARIAN
204, Ave. de la Division Leclerc — 95 - MONTMORENCY

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Երեքշաբթի, Մարտ 17, ժամը 20,45ին
CINEMA « LE DAUPHIN »
65, Rue Lafayette — Métro Cadet
Հայկական ֆիլմերու ցուցադրութիւն
Ա. ՄԱՄ 1) *Երգ թեւերի վրայ*
2) *Հայաստանն այսօր*
Բ. ՄԱՄ

ԿԱՐԻՆԷ
(Զուհաճեանի ծանօթ օփերէթը՝ «Էյպ Լէպիճի Հօր Հօր աղա»)
Մուտք 6 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին՝
Mr. Z. Tchakmechian
22, rue Richer, Paris (9e)
Restaurant Adjémian
12, rue Cadet, Paris (9e)
Mr. H. Chirinian
16, rue de Cléry, Paris (2e)
Alimentation Massis
21, rue Saulnier, Paris (9e)
Patisserie Markarian
32, rue de Trévise, Paris (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Թատերական ներկայացում կազմա – կերպուած Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա – Ֆոլոմպի մասնաճիւղին կողմէ Մայիս 3ին։

×

Վասպուրականի Հերոսամարտի 55րդ տարեդարձը Վիէնի մէջ, Մայիս 3ի կի – րակի կէսօրէ ետք։ Մանրամասնութիւն – ները մօտ օրէն։

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գե – դարուեստական ցերեկոյթը Ապրիլ 26 – ին, կիրակի։

ԶԱՏԿՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա.— Լիւբասպուրկ – Գերմանիա Հոկեոսի ափերը
3 ՕՐ, ՄԱՐՏ 28էն 30, լիւքս օթոքառով
ՄԵԿՆՈՒՄ, Շաբաթ Մարտ 28, վե – րադարձ Երկուշաբթի Մարտ 30։
Անդամներու եւ բարեկամներու հաւա – քոյթ ժամը 7·15ին մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7·30ին կառ Տիւ Նորտ Քաֆէ Քիւլ – վէօր։ Մեկնում 7·45ին դէպի Լիւքսան – պուրկ, Մօ, Մոնմիրայլ, Շալոն, Սէնթ – Մենեհուլտ, Վերտէօն, Էսք եւ Լիւքսան – պուրկ։ Այցելութիւն քաղաքին, (ճաշը ճամբու ընթացքին), ճամբորդութեան չարունակութիւն եւ ժամանում՝ Թրիէ (Գերմանիա)։ Ընթրիք եւ տեղաւորում սովորական պանդոկը։

ԿԻՐԱԿԻ, ԶԱՏԻԿ. — Մեկնում դէպի Պինկէն, ուր ղեղեցիկ ըրօսանաւով մը Հռենոսի վրայ՝ հիանալի բնանկարը, հէքեաթային Լօրըլայը եւն. եւն.։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ առաւօտը՝ ազատ։ Ցե – րեկուան ճաշը պանդոկը եւ վերադարձ՝ փարիզ նոյն ճամբով։ Ժամանում կառ Տիւ Նորտ ժամը 21ի առեներդը։

Մասնակցութիւն՝ 195 ֆրանք, կան – խավճար 50 ֆրանք։ Մնացեալը վճարելի Մարտ 23ին։

×

Բ.— ԱԻՍՏՐԻԱ ՉԵԽ ԱՄ ՉԷ

780 մեթր բարձրութիւն։ Դահուկի հա – մար գմայլելի վայրեր։

Առջնակարգ պանդոկ՝ Քիչբուվհոֆ, քաղաքին ճիշդ կեդրոնը տեսարանով լճին վրայ։

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Մարտ 23 (Ծաղկազարդ), ժամը 22·30ին Առլպերկ – էքսփրէսով, հասնելու՝ կառ Տը Լ'Էսթ, մեծ գիծերու մուտքին հովին մէջ աջ կողմը, ժամը 21ին։ Ժամանում ՉԵՂ ԱՄ ՉԷ, երկուշաբթի ժամը 14ին։

Վերադարձ՝ Ապրիլ 4ին եւ ժամանում յաջորդ օրը ժամը 7·25ին՝ Փարիզ։

Մասնակցութիւն՝ 455 ֆր.

(15 օր Փարիզէն Փարիզ մէջը ըլլալով կառավարմամբ ճամբորդութիւնը)։

Սահմանափակ տեղեր։
Կանխավճար 100 ֆր.։ Մնացեալը Մարտ 12ին։
Արձանագրութեան պայմանաժամ՝
Մարտ 10

ԴԻՄԵԼ՝
RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Է.Տ. ՃԷՔԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ԴԱՇՆԱԿԻ

ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

Զայնագրութեան (Solfège), ԴԱՇՆԱԿԻ, *ներդաշնակութեան* (Harmonie) *եւ* Contrepoint*ի դասեր՝*

Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ
diplômé de l'Ecole Normale de Paris et César Franck
սկսնակներու եւ աւելի յառաջացածներու համար դիմել՝ երաժիշտին։—
Redoute des Petits Quarreaux
(Grand Ensemble)
App. 294, 94 - Alfortville
Շաբաթ օրերը ժամը 15էն սկսեալ եւ երեկոները, ի բաց առեալ Ուրբաթէն, ժամը 20էն ետք։

ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ

Պէյրութի մէջ սկսած է հրա – տարակուել «Ազդակ» շաբաթօրեակը, «Դրօշակ»ի ծաւալով, 16 էջ, առանձին խմբագրութեամբ։

Շաբաթօրեակը, ընկերային, հասարա – կական, ազգային, քաղաքական եւ պատմական բովանդակութեամբ, լոյս կը տեսնէ ամէն շաբաթ (տարին 50 թիւ)։

Շաբաթօրեակի տարեկան բաժանորդա – գրութիւնը կ'արժէ, յիսուն թիւե – րուն համար, օդային թղթատարով 14 տոլար։

Ով որ կը փափաքի ծանօթանալ «Ազ – դակ Շաբաթօրեակի» բովանդակութեան, կրնայ դիմել տեղւոյն ներկայացուցիչին եւ առանց որեւէ յանձնառութեան։

Monsieur KULTCHEYAN
23, Rue Pixérecourt
PARIS (19e)
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿԻ

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատ. Ընկերակցու – թեան ընդհ. ժողովը՝ տեղի կ'ունենայ, Հինգշաբթի Մարտ 19ին, երեկոյեան ժա – մը 20,30ին, 77 Ռիւ Լաֆայէթ։

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլ – լալ։ Արդիւք ունեցողները, ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ զրաւոր ղրկելով իրենց քուէները։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	միջնէ 1/4 սիւեակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	միջնէ 1/8 սիւեակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՑՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՀԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ջնաքակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը։

կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է ։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0, 50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
17
ՄԱՐՏ
MARDI
17 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·766

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.766

ԿՈՆԴԱԿ

ՎԱՋԳԻՆ ԾԱՌԱՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ, ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՄԲՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵԻ ԿԱՄՕՔՆ ԱԶԳԻՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ, ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՄԱԶԳԱԿԱՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱՒՈՒՈՅ ԱՅՐԱՐԱՏԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ ԷՋՄԻԱԾՆԻ

ՔՐԻՍՏՈՍԱՒԱՆԴ ՍԻՐՈՑ ՈՂՋՈՒՅՆ ԵԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ Տ· Տ· ԽՈՐԵՆԱՑ ԱՌԱՋՆՈՅ, ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՅՈՑ ՍՐԲՈՑ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Տ· ԵՂԻՇԷԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ, ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՅՈՑ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈՂԻՍՈՑ Տ· ՇՆՈՐՀՔԱՑ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ, ՀԱՄՕՐԻՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ, ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ, ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՑ, ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ ԵՒ ՍԱՐԿԱՒԱԳԱՑ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓոԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՒ ԹԱՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԷԻՑ ԵՒ ՍԻՐԵՑԵԱԼ ՀԱՄԱՑՆ ՀԱԽԱՏԱՑԵԱԼ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ՀԱՅՈՑ

«Զայնու ժամանակաւ բազում էին երեւելի վարդապետք յէջմիածին, բանաստեղծք աստուածային գրոց, բազք գիտուին եւ հմուտք, յորոց մի է եւ Առաքել վարդապետն վիպասան»:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԼԵՀԱՑԻ

Ցիշենք անցեալը, արդար դնահատելու համար մեր ներկան, եւ յստակ տեսնելու համար ուղիղ ճանապարհը ապագային:

Հազարամնդ Անիի անկումէն եւ Կիլիկեան Հայոց թագաւորութեան կործանումէն յետոյ, հայ ժողովուրդը ապրեցաւ իր պատմութեան ամենամռայլ դարերը: Տասնեւեօթերորդ դարու սեմին, ան արդէն իր հոգեվարքը կ'ապրէր, մարմնապէս՝ արիւնաքամ, հոգեպէս՝ ինքնակորոյս, խմացապէս՝ խաւարի մէջ ընկղմած: Հոգեվարքի մէջ էր նաեւ Հայաստանեայց Եկեղեցին: Հայաստանը ամբողջ, աշխարհ մըն էր աւերակներու եւ փլած հոգիներու, յուսահատութեան ծանր կապարի տակ կքած: Հայը կորցուցած էր ղեկավարութիւնը՝ իր ազգու թեան, իր քաղաքակրթութեան: Մոռցած էին ղիր ու ղրականութիւն: Հանգած էր ոգին Հայոց Պատմութեան: Իսկ վերջին հարուածը եկեր էր իջեցնելու, մեր անուէր ու թշուառ ժողովուրդի գըլխուն, Շահաբբասեան բռնաղաղթը, երբ տասնեակ հազարաւոր հայ ընտանիքներ քշուեցան դէպի հեռաւոր ափերը Պարսից երկիրն: Կը թուէր թէ տասնեւեօթերորդ դարը տապանաքարը պիտի դնէ Հայոց Պատմութեան:

Ահա այդպիսի դաժան դարու մը սեմին, այդպիսի ողբերգական մէկ պահուն, մեր պատմութիւնը կ'արձանագրէ ազգին ուժերու անհաւատալի ու զարմանալի զարթօնքի մը փայլատակումը: Հայոց աշխարհի քաոսին մէջ, չարժիլ կը սկսի լոյսի մը ճառագայթը:

Վանքերու խուլ անկիւններէն, դարերու մոխիրը թօթափած, տեսիլք ունեցող հայ վանականները, կը բարձրացնեն իրենց ճակատները դէպի երկինք, կը սթափին ցեղին մահուան քունէն, կը զգան հոգեվարքը եկեղեցիին ու ազգին, ու կը տեսնեն ճանապարհը փրկութեան: Այդ օրերուն տակաւին կարելի չէր մտածել իսկ ազգային ազատագրական չարժումի մը մասին, բայց փրկարար լոյսը կը սկսի ճառագայթել՝ կրօնական զարթօնքի եւ ազգային դպրութեան ուղիով:

Այդ հոգեւոր ու ազգային զարթօնքի առաջին դրօշակակիրները կը հանդիսանան հոյլ մը ուխտեալ վանականներ, որոնք հիմը դրին Սիւնեաց մեծ անապատին, Տաթեւի վանքին մօտ, ժէ· դարու սկիզբներուն: Ծարխլած հին վանքերը վերանորոգելու, դպրանոցներ բանալու եւ «Հայոց ազգը լուսաւորելու» չարքը, տակաւ դեպին կը դանէ ու կը տարածուի: Ու չուտով, չարժումին կեդրոնը կը դառնայ Մայր Աթոռ Ս· Էջմիածին: Նոր ճառագայթումով կը զարթի Հայոց քրիստոնէական ոգին, կը սկսի տարածուիլ հայ դիրն ու դրականութիւնը, կը հիմնուին բազմաթիւ դպրանոցներ, կը զարթնի Հայոց ազգային արժանապատուութեան զգացումը եւ պատմութեան ոգին: Սորուկ դարձած, յօշոտուած ու յուսալքուած Հայը կը սկսի ճանչնալ ու զգալ իսկութիւնը եւ ազատութիւնը իր հոգիին:

Հայ վերածնունդի այս չարժման կարեւոր դէմքերէն ու դերակատարներէն մին կը հանդիսանայ Առաքել Վրդ· Դաւրիժեցին, միաբանը Սուրբ Էջմիածնի, աշակերտը չինարար Փիլիպպոս կաթողիկոսին, որուն հրամանաւ գրի կ'առնէ իր յայտնի պատմագրութիւնը՝ «Պատմութիւն Առաքել Դաւրիժեցւոյ, սակս դիպուածոց Հայաստանեայց ի գաւառէն Ասպարատայ եւ մասին Գողթան գաւառի», գոր կ'աւարտէ 1662 թուականին, Յակոբ կաթողիկոսի օրով: Առաքել վարդապետ, այդ բախտորոշ տարիներուն, Ս· Էջմիածնի հաւատարիմ ու հայրենասէր հոգեւորականներու առաջին չարքին վրայ կը դանուի՝ իբրեւ եկեղեցւոյ լուսամիտ ծառայ եւ քաջասիրտ քարոզիչ, իբրեւ ուսուցիչ եւ դրող, իբրեւ հաւատարիմ ու ժրաջան դործակից Հայոց հայրապետներուն: Չինուորեալ վարդապետը պատուով կը կատարէ իր պարտքը նաեւ իբրեւ Հայրապետական Նուիրակ դէպի Յունաստան, Իսպահան, Ամասիա, Սեբաստիա, Ուռհա, Հալէպ եւ Երուսաղէմ, ամենուրեք ցիրուցան Հայութեան տանելով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օրհնութիւնը եւ Հայրենիքի հայ հոգեւոր դարթօնքի աւետիսը, ապահովելով միաժամանակ, պանդուխտ Հայութեան նիւթական օդնութիւնը Ս· Էջմիածնի պայծառութեան եւ Հայաստանի վանքերու չինութեան ի խնդիր:

Դաւրիժեցի վարդապետը իր ամբողջ կեանքով ու դործունէութեամբ, համակ ներչնչում է, համակ նուիրում, անդուլ աշխատանք, անսակարդ ծառայութիւն, եւ մարմնացումը իր ժամանակի Հայոց վերածնած քրիստոնէական հաւատքին եւ պայծառ հայրենասիրութեան: Ճշմարտապէս առաքելատիպ հայ հոգեւորականն է, Սուրբ Էջմիածնի պաշտամունքով ոգեչնչուած: Այսօր ալ երեք հարիւր տարիներու բարձունքէն, աստուածատէր ու հայրենանուէր վարդապետը կը պատգամէ մեզի ամէնուս՝ «Ի վերայ Աջոյն եւ Սրբոյ Էջմիածնի ամենայն ազգն Հայոց կապեալ կան»:

Օրհնութի՛ւն եւ լո՛յս Դաւրիժեցի Առաքել վարդապետի սուրբ յիշատակին:

Այսու մեր Կոնդակով կ'առաջադրենք ու կը պատուիրենք, որպէսզի Հայաստանեայց բոլոր եկեղեցիներուն մէջ հանդիսաւոր հոգեհանդստեան արարողութիւն ներ կատարուին Առաքել վարդապետի յիշատակին, անոր մահուան երեքտասներիրամեակին առթիւ, յառաջիկայ Մայիս ամսուան ընթացքին եւ կենդանի խօսքով ու հրատարակութիւններով ընդգծուին կեանքն ու վաստակը Մայր Աթոռիս վաստակաշատ միաբանին:

«Ցիշեցէք զառաջնորդս ձեր որ խօսեցան ձեզ զբանն Աստուծոյ· հայեցեալք յելս գնացից նոցա նմանողք եղերուք հաւատոցն» (Երր· ԺԳ· 7):

Ամէն:

ՎԱԶԳԷՆ Ա·
Ծայր· Պատրիարք եւ Կաթողիկոս
Ամենայն Հայոց

Տուաւ Կոնդակս ի 21–ն Յունուարի 1970 փրկչական ամի, եւ ի տումարիս Հայոց ՌՆԺԹ, ի Մայրավանս Սրբոյ Էջմիածնի ՀՄՐ· 673

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ ընդհ· խորհրդատուներու ընտրութեան Բ· շրջանը: Այս քուէարկութիւնը եկաւ պարզապէս հաստատելու առաջին քուէարկութեան պատկերը:

Այս ընտրութիւնները կը չահին կոլիստները եւ համայնավարները:

Կիրակի օրուան համար 649 աթոռ կը մնար եւ ինչպէս ըսինք քիչ մը ետք համապնդուեցաւ համայնավարներու եւ կոլիստներու դիրքը: Ընդհանուր ձեւով համայնավարները 19 աթոռ կը չահին եւ կը նահանջեն փարիզեան շրջանին մէջ (վալ որ Մառն, Իվըլին, Օ որ Սէյն) ինչ որ կը նչանակէ թէ այլեւս մեծամասնութիւն չեն ընդհանուր Խորհուրդին մէջ: Ի· Տէ· էո·ը 33 աթոռ կը չահի: Ոչ–համայնավար ձախը զգալի կորուստները կ'արձագանգեր.— Ընկերվարական՝ 12 եւ զանգան ձախ՝ 31: Կեդրոնի այն թեկնածուները, որոնք ընդդիմադիր են 16 աթոռ կը կորսնցնեն: Պարտուած անձնաւորութեանց կարգին են՝ Սանկինէթի եւ Քլոտիւս Փըթի:

ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Փարիզեան օրաթերթերու լրագրողները դործադուլի որոշում տուին 24 ժամուան համար, երկուչաբթի Մարտ 16ին եւ լոյս չտեսան բոլոր օրաթերթերը (բացի Նիւ Եորք Հերըլտէ եւ... Ցառաջէ): Գործադուլը պարտադիր չէր: Այսինքն Գիրքի Բանուորներու սենտիքան կը հրահանգէր մամուլի տպարաններու աշխատաւորներուն որ իրենց դործին դլուխը դնեն եւ թերթը լոյս ընծայեն եթէ իրենց ձեռադիր տուողներն են իրենց սովորական խմբագիրներն են:

Լրագրողները կը պահանջեն հինդ օր աշխատիլ (վեցի տեղ) եւ 17 առ հարիւր յաւելում ինչպէս նաեւ կարդ մը ուրիշ բաներ: Իւմանիթէէ լրագրողները կը յայտարարէին թէ ոչ մէկ խնդիր ունին, ինչ կը վերաբերի իրենց, տնօրէնութեան հետ բայց կը միանան չարժումին ի նչան համախոհութեան:

ՀԱՅԿ. ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ԼԱՏԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

—o—

ՊՈՒԷՆՈՍ – ԱՅՐԷՍԻ կը հեռագրեն թէ Մարտ 14ին տեղւոյն Գեղարուեստից Թանդարանին մէջ մեծ հանդիսութեամբ եւ պաշտօնական հիւրերու ներկայութեան տեղի ունեցած է հայ մշակութային ճարտարապետութեան նուիրուած ցուցահանդէսը: Ձեռնարկը կազմակերպուած էր Հայ Կեդրոնի մշակութային յանձնախումբին կողմէ, դործակցութեամբ Իտալահայ Մշակութային Միութեան:

Բացման հանդիսութեանց պաշտօնապէս հրաւիրուած էր նաեւ Միլանոյի Ճարտարապետութեան Համալսարանի հայկական բաժնի վարիչ՝ ճարտարապետ Ալփակօ Նովելլօ, որ յաջորդական երեք դասախօսութիւններ պիտի տայ Հայկ· ճարտարապետութեան մասին: Պուէնոս – Այրէսէն ցուցահանդէսը պիտի փոխադրուի Քորտոպա եւ անկէ՝ Պրազիլի Սան–Փաւլօ եւ Ուրուկէյի Մոնթեվիտէօ քաղաքները, ուր սոսուար Հայութիւն կայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ նախկին Ներքին նախարարը սպաննուեցաւ: Փոլիքարփոս Ղէօրկաճեան դիակը գտնուեցաւ ինքնաշարժի մը մէջ, Նիկոսիոյ մօտերը: Մակարիոս Արք·ի դէմ կատարուած մահափորձին առիթով ձերբակալուած էին իր թիկնապահները եւ ոստիկանութիւնը ապարդիւն խուզարկութիւն մը կատարած է նախկին նախարարին տանը մէջ: Առջի օր ոստիկանութիւնը արդիլեց անոր մեկնիլ Պէյրութ: Ղէօրկաճեան «Ինոսիս»ի կոմնակիցը էր: 39 տարեկան էր:

ԻՍՐԱՑԵԼԱՑիՆԵՐԸ երկու առիթներով յարձակումներ գործեցին Սուրիոյ սահմաններէն ներս: Առաջին յարձակումին յառաջացան 55 մղոն եւ ռմբակոծեցին դինուորական բանակավայր մը: Դամասկոս հաղորդեց հինդ սուրիացի դինուորներու սպաննութիւնը եւ 14 հոգիի վիրաւորուիլը:

ԿՈՍԻԳԻՆ Նիքսընի ուղղուած դրութեամբ մը պահանջեց այս վերջինէն, որ Ամերիկա չմերակոծէ Լաոսի մէջ զբաղուող չրջաններ եւ դադրի դինուորապէս միջամտելէ Լաոսի ներքին խնդիրներուն: Նիքսըն կոչ ուղղած էր չահադրգռուող պետութիւններուն յարդել Ժընեւի 1962ի համաձայնագիրը, որով չէզոք երկրի մը երաչխաւորութիւնը կը տրուէր Լաոսի:

ՖԻՆԼԱՆՏԱՑի մէջ հանրային կարծիքի քննութիւն մը ցոյց կուտայ որ «քաղքենի» կուսակցութիւնները յառաջդիմութեան մէջ են:

ՉՕՐ· ՊԱՐՉԱՆի յայտարարեց թէ Պաղտատի վերջին դաւը կը ձդտէր արդելք հանդիսանալու քրտական հարցին:

ՎԱՐՇԱՒԱՑի Պալիտիկա չաբաթաթերթը դովքը կը հիւսէ Վիլի Պրանտի, չեչտելով թէ անոր կառավարութիւնը սկսած է քաղաքական նոր մթնոլորտ մը ստեղծել Եւրոպայի մէջ:

ՓԵՔինի մէջ հինդ ամիս է կաթիլ մը անձրեւ չէ եկած եւ այդ պատճառով (ծայրայեղ չորութիւն) եւեկտրականացած է ամէն բան: Ցաճախ մարդիկ բարեւելու համար ձեռք չեն տար, առարկելով «ձեր ձեռքը չեմ սեղմեր, եւեկտրականութեամբ լեցուած եմ»:

ՊԵԼՃիՈՑ թագաւորն ու թագուհին Քոնկօ պիտի երթան պաշտօնական այցելութեան, Յունիսին, Չօր· Մոպութուի հրաւէրով:

Հ. ՓԵՐՈՒԶ ՎՐԴ. ԶՐԱՔԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ահա՛ Հ. Փերոզ Վրդ. Զրաքեանի հրատարակութիւններուն ցանկը, որ ան չուշտ չատ աւելի երկար պիտի ըլլար, եթէ վանական ու վարչական ծանր ու պատասխանատու պաշտօններ սպառած չըլլային իր թանկագին ժամանակը, զոր օգտագործելու պաշտամունքն ունէր, Աւլիչանէն ժառանգած:

Ա.— Մատենագրական – քանասիրական

1) *Հայ մատենագիրներ Ժէ. դարու. մասն Ա. ռուսահայ դրողներ: Պատկերազարդ, կենսագրութիւններ եւ մատենախօսութիւններ:* 1904, էջ 192:

2) *Անկանոն դիրք Առաքելականք. Գործք եւ վարք Առաքելոց: Ներածու – թեամբ եւ ձեռագիրներու բաղդատու – թեամբ:* 1905, էջ 496:

3) *Խոքիոսի Մեկնութիւն Ճովբայ:* 1913, էջ 316:

4) *Նանայի Ասորւոյ Վրդ.ի՝ Մեկնու – թիւն Ճովհաննու Աւետարանին:* 1920, էջ 445:

5) *Գրիգորիսի Արշարունւոյ՝ Մեկնու – թիւն Ընթերցուածոց:* 1964, էջ 223:

Բ.— Հոգեշահ մատեաններ

1) *Առաջնորդ նորընծայ վանականին. կրօնաւորական կեանքն սկսող պատանի – ներու համար: Թրգմ. Ֆրանսերէնէ.* 1909, էջ 408:

2) *Անթ. Մէոյ. սրբակեաց փոքրիկի մը վարքը եւ օրագրութիւնը Հեղ. Ց. Մի – րիամ: Թրգմ. Ֆրանսերէնէ.* 1950, էջ 232:

3) *Աստուածային բարեկամը. հոգեւոր մտածութիւններու չարք մը՝ Քրիստոսի չուրջ: Հեղ. Ց. Շրիվէր: Թրգմ. իտալերէնէ,* 1950, էջ322:

4) *Տիրամայրը. դեղեցիկ մտածութիւն – ներ Աստուածամօր մասին: Հեղ. Ց. Շրիվէր: Թրգմ. իտալերէնէ.* 1954, էջ 112:

5) *Միջազգային պահակախումբ. սրբակեաց մանուկներու կենսագրութիւն – ներ: Հեղ. Ց. Միրիամ: Թրգմ. Ֆրան – սերէնէ.* 1956, էջ 144:

Ինչպէս կը նշմարուի, Հ. Փերոզ Վրդ. Զրաքեանի զրական գործունէութեան կէսը նուիրուած է հոգեշահ մատեաններու թարգմանութեան, ընդհանրապէս երկրպագի մեծանուն ու ծանօթ հեղինակներու գործերու: Իրրեւ քահանայ Աստուածոյ եւ Մխիթարեան Վարդապետ, նպատակ ունեցած է ծառայել նաեւ Ազգին հոգեւոր լուսաւորութեան գործին, սրբազան առաքելութեան մը դիտակցութեամբ, դիտութեան ու բանասիրութեան տաղիւոյ Հայ Մշակութային Միութեան դրամէ, Բժ. Տօնապետ Ցուվհաննէսեան եւ Պ. Զաւէն Մըսնիկեան Միլանոյի Հայ Տան կողմէ: Ցաւակցութեան փութացած էին Փարմայի, Փատովայի ու Վենետիկի Հայ Ուսանողութեան ներկայացուցիչ – ներ, Մուրատ – Ռափայէլեանի Տեսչու – թիւնն ու աշակերտութիւնը, Վենետիկի, Լիտոյի եւ չրջակայքի բազմաթիւ ազ – գայիններ, իտալացի բարեկամներ: Թո – քաճեան ընտանիքը կը մասնակցէր դե – ղեցիկ ծաղկեպսակով մը, Պ. Զ. Մըն – տիկեան յիսուն հազար լիրէթի նուիրատուութիւնը, փոխան ծաղկեպսակի, ի նպաստ Մխիթարեան ամսագիրներուն:

Ներկայ էր հանդուցեալին եղբօր թոռնիկը, նախկին սան Մուրատ – Ռափա – յէլեան վարժարանի, Պ. Ցակոբ Հայեաթեան, որ ներկայիս իտալական օդուժի ճարտարապետական բաժնին մէջ կը կատարէ իր պինուորական պարտականութիւնը, սպայի աստիճանով:

Տխուր էր պահը. մայր հողին կը յանձնէինք մեր սիրելի հայրիկը, գրեթէ բոլորիս մեծ հայրիկը:

Ալիչանն էր, որ՝ կարծես, կրկին կը բաժնուէր մեզմէ:

Երանի՛ անոնց, որ ի Քրիստոս ննջեցին:

Երանի՛ անոնց, որ Ալիչանն էին տեսեր, Հ. Փերոզ Վրդ. Զրաքեանի կապոյտ ու անբիծ աչքերուն մէջ:

Իր ողջութեան, բարի սովորութիւնն ունէր ամէն խօսակցութիւն եղրափակելու հոգեշունչ խորհրդածութեամբ մը, առանց բռնազբօսութեան, իբրեն յատուկ սրամտութեամբ, կարծես աստուածային չորով մը օծելու համար ամէն յարաբերութիւն, ինչպէս կը վայելէ իրաւ հոգեւորականի մը:

Իր քահանայական ձեռնադրութեան 60-ամեակին էր, կը յիշեմ, ասկէ տասը տարի առաջ, պատարագէն եաք՝ վարդապետները բոլոր իր սենեակն էինք հաւաքուած, մեր որդիական մաղթանքներն հիւսելու: Ծերունազարդ մեր Աթոռա – կալը, փոխադարձ պատասխանելով, յիշեցուց այդ օրուան իր խորհրդածութիւնը, քաղուած կէսօրուան ժամերգութեան մէկ սաղմոսէն. «Պիտի փրկեմ ու պիտի փառաւորեմ իմ ծառաս. երկայն օրերով պիտի լիացնեմ զինքը, եւ իմ փրկաւէտ դէմքս ցոյց պիտի տամ իրեն»: Աստուածարեալ ծերունին աւելցուց. «Այո՛, փրկեց զիս Աստուած աշխարհի չար հո – վերէն, վանք բերելով. փառաւորեց զիս՝ քահանայութեամբ. երկայն օրերով լիա – յուց եւ օրհնեց իմ կեանքս. հիմա ալ ժամն է որ լինձի ցոյց տայ Քրիստոս իր փրկաւէտ դէմքը, երկնքի արքայութեան մէջ»:

Տասը տարի եւս ապրեցաւ, աղօթեց, գրեց, թարգմանեց, հրատարակեց, սպասելով միշտ այդ երանաւէտ ժամուն:

Ես կը հաւատամ թէ քաղցր եղած պիտի ըլլայ այդ օրհնեալ հանդիպումը՝ Քրիստոսի եւ իր հաւատարիմ ծառային, լուսահոգի Հ. Փերոզ Վրդ. Զրաքեանի:

Հանդի՛ստ յաւիտենական, երանութի՛ւն յաւիտենական Աստուծոյ բարի եւ արդար ծառային, աղաչենք այս վանականին:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ՏԷՐ–ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱՀՈՒՄԲԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԽՄԲ.— Փետրուար 22ին Նայիրի պարախումբը երեկոյթ մը կուտար *Սիթէ Իւնիվերսիթէհ*ի թատերասրահին մէջ: Այս առթիւ «Ցառաջ» հրատարակեց ցաղթակցութիւն մը ապա՝ Մարտ 4ին էջնաղատական յօդուած մը բնկ. Խաժակի ստորագրութեամբ: Ծանօթ է որ էջնադատութիւնը ընդհանրապէս չէ ընդունուած հայկ. իրականութեան մէջ, նոյնիսկ՝ ի փարիզ, ուր կարելի է էջնադատել Մօրիս Պեժար մը կամ Ռոլան Փըթի մը բայց ոչ՝ անոնց հայ «պաշտօնակիցները»: Զարմանալի չէր ուրեմն որ փոթորիկը պայթի եւ անշուշտ պայթեցաւ: Ցատակ է «Ցառաջ»ի տեսակէտը.— Գիտենք թէ դժուար է եւ զոհողութիւններու կարօտ հայկ. պարախումբեր (կամ երգչախումբեր կամ թատերախումբեր) ապրեցնել գաղութներու մէջ, սիրողներով: Բայց ի մտի ունենալով միայն այս պարագան, տեւական էաջալերանքները ոչ միայն վճռական կը նկատենք այլեւ արգելք մը յառաջդիմութեան: Համոզուած ենք որ շրնարար էնդադատութիւնները աւելի դրական արդիւնք կրնան տալ էանաժան գովեստները եւ որեան ալ «գլխուցաւ» պատճառեն մեզի էնդադատութենէ յաջորդող փոթորիկները, հաւատարիմ պիտի մնանք մեր սկզբունքին: Իրրեւ փաստ մեր առարկայական մօտեցումին եւ ի հանդարտութիւն գայթակղեալ մրտաց, ստորեւ գլխաւոր մասերը կը հրատարակենք երկու յօդուածներու, զոր ստացանք այս առթիւ եւ հարցը փակուած կը նկատենք:

Բարմաւեսակ է պարարուեստը — իւրաքանչիւր պար, փոքր միկրոկոսմի նմանութեան, կը պարունակէ իր մէջ իր չրջավայրի գանազան երեւոյթներ մեղեդին, չարժուձեւեր, հագուստեղէն, ոճը, նոյնիսկ կլիման — լեռ, լիճ, ձոր: Չեր առջեւ չորս, հինգ վայրկեաններէ բնթացքին չրջանի հարազատ պատկերը: Իսկ կան նոյն անուններով եւ գրեթէ նոյն եղանակով պարեր որոնք տարբեր չրջաններուն տարբեր ձեւով են պարուած, Քրիստոսի եւ իր հաւատարիմ ծառային, լուսահոգի Հ. Փերոզ Վրդ. Զրաքեանի:

Հանդի՛ստ յաւիտենական, երանութի՛ւն յաւիտենական Աստուածոյ բարի եւ արդար ծառային, աղաչենք այս վանականին:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ՏԷՐ–ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Թերեւս տեղ մը պահուրտած է, մըտածեց Ահմէտ Զաւուշ, յետոյ հրամայեց ոստիկաններէն մէկուն, որ դրան քով պահպանութիւն ընէ եւ միւս ընկերներուն հետ սկսաւ սենեակին ամէն կողմը խուզարկել, անկողնին ու սեղաններուն տակ, դարակին մէջ, վարագոյրներու ետեւ, վերջապէս բոլոր այն տեղուանքը, ուր մարդ մը կրնար ծածկուիլ: Ոչ ոք կար:

Նոյն մէջոցին պանդոկապետը զարձեալ վեր եկած էր Թորոս պէյի ընկերակցութեամբ, էնթադրելով որ ամէն բան լմընցած ու կասկածելի երիտասարդը ձերբակալուած է:

Ոստիկանները պատմեցին իրենց գործողութեանց բացասական արդիւնքը:

— Զարմանալի բան, ըսաւ Թորոս պէյ որ չատ յուսախաբ եղած էր:

Յանկարծ մտածում մը անցաւ մտքէն:

Արդեօք պանդոկապետը մեղսակի՞ց էր եւ օգնա՞ծ էր երիտասարդի փախուստին:

Բայց ասիկա հաւանական չերեւցաւ իրեն: Այդ մարդը անկեղծ կը թուէր եւ յետոյ պէտք չունէր խառնուելու այսպիսի վտանգաւոր գործի մը, որ կրնայ ծանր վնասներ պատճառել իր հարստութեան:

— Բայց դուռը ինչո՞ւ կղպեր էր, հարցուց պանդոկապետը:

— Մեզի ժամանակ կորնչցնել տալու համար, պատասխանեց ոստիկանը:

— Թերեւս տակաւին պանդոկին մէջն է, դիտել տուաւ Թորոս պէյ:

— Շատ հաւանական է, ըսաւ Ահմէտ որովհետեւ էթէ դուրս ելած ըլլար, անպատճառ պիտի ձերբակալուէր երկու լրտես ոստիկաններէ, որոնք դրան առջեւ կը սպասեն եւ որոնք չատ լաւ կը ճանչնան զինքը:

— Ուրեմն խուզարկեցէք ամէն կողմը, առաջարկեց պանդոկապետը:

Շատ դիւրին բան չէր այսպիսի խոշոր պանդոկ մը մանրամասնաբար խուզարկելը, այսուհանդերձ գործի ձեռնարկեցին, ուրիշ լրտեսներ եւ զաղտնի ոստիկաններ օգնութեան կանչելով:

Երկու ժամ եաք ա՛լ տեղ չէր մնացած, որ աչքէ անցուցած չըլլային եւ սակայն ոչ մէկ հետք գտած էին: Մի առ մի հարցուփորձեցին հաստատութեան ամբողջ պաշտօնէութիւնը:

Մէկ քանի ծառաներ տեսած էին երիտասարդին գալը, իր սենեակը մտնելը, բայց դուրս ելլելը ոչ ոք տեսած էր:

Դռնապանը հաստատեց թէ իր տեղէն չէր չարժած ընաւ եւ մի առ մի անուանեց բոլոր ներս մտնողներն ու դուրս ելլողները. այս վերջիններուն մէջ կար հատ մը, որուն ով ըլլալը չէր դիտեր:

— Սեւ սրտենկոտ հագած, երկար մօրուքով, ակնոցաւոր մարդ մըն էր, ըսաւ, դլուխը ֆէս դրած:

Այդ անձը բաւական չահադրգռած էր դռնապանը, մանաւանդ որ, քիչ մը անբացատրելի պարագայ, անոր դուրս ելելը տեսած էր, բայց ներս մտնելը չէր յիշեր:

Սպասուհի մը եւ ծառայ մը նոյնպէս տեսած էին այդ երկար մօրուքով մարդը պանդոկին մէջ, բայց չատ ուշադրութիւն չէին դարձուցած վրան եւ ենթադրած էին որ պարզ այցելու մըն էր:

— Ահա տարօրինակ կէտ մը, ըսաւ Թորոս պէյ:

Ահմէտ Զաւուշ դուրսը կեցող լրտեսն ու զաղտնի ոստիկաններն ալ հարցուփորձեց խորհրդաւոր անծանօթին մասին: Ամէնքն ալ տեսած էին զինքը:

— Դէպի ո՞ր ուղղուեցաւ, հարցուց:

— Անգլիական դեսպանատան կողմը, պատասխանեցին միաբերան:

Այդ մօրուսաւոր անծանօթը ամէնուն միտքը կը տանջէր: Ո՞վ էր արդեօք, մեղսակի՞ց մը... եթէ հայ յեղափոխականը մեղսակիցներ ալ ունէր՝ այն տեն զործը կը ծանրանար: Թորոս պէյ մանաւանդ չատ մտատանջ կը թուէր եւ կ'ուզէր լուսաբանել այս կնճռոտ խնդիրը:

Եղելութիւնը իմանալով՝ կալաթա Սարայի ուրիշ մէկ քանի ոստիկան պաշտօնեաներ եկած էին եւ օթէլին մէջ անսովոր իրարանցում մը կը տիրէր, ինչ որ չափազանց դժգոհ կը թողուր պանդոկապետը:

— Կարծեմ ալ այստեղ գործ չունայ, ըսաւ ոստիկանութեան մարդոց, ձեր փնտռած անձը որեւէ կերպով մը դացած ըլլալու է հոսկէ...:

— Սենեակին մէջ բան մը թողուած չի՞, հարցուց պաշտօնեաներէն մէկը:

— Իր երկու պայուսակները հոն են, պատասխանեց ծառայ մը:

— Ուրեմն երթանք պանդոք խուզարկենք:

Այս խուզարկութիւնը բաւական արդիւնաւոր եղաւ: Նախ՝ պայուսակներուն մէջէն զտան հայերէն գրութիւններ, թէեւ անկարեւոր, եւ մէկ քանի օրագիրներ, ինչ որ ցոյց կուտար թէ երիտասարդը կեղծած էր լինքզինք Ֆրանսացի ներկայացնելով, խարտեաշ պեխ ու սրածայր մօրուք մը, դէմքի ներկեր, ակնոց, կեղծամ եւայլն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(69 – Շար.)

բայց հարազատութիւնը պահելով — օրինակ թամզարայ, քոչարի, եւայլն:

Ժամանակին — Հոկտեմբեր 5ին 1967 թուականին — բաւական խիստ յօդուածս մէջ սովետական պարախումբին ուղղուած, ես, ի միջի այլոց վախաք յայտնած էի, «Հայաստան» թերթի մէջ, «Մասունցիների պարի» մասին — ամբողջ Խորհ. Միութեան ժողովուրդների ֆոլքլորիկ պարերի առաջին մրցանակը (1933ին) ստացած, ուշադրութիւն դարձնելու, որ այդ պարը մեր բեմերուն վրայ չպակսի: Աւա՛ղ, հեռվհեռէ լմա-ցայ որ իր բեմադրիչը այս մեր դանձը վերականգնելու համար ի դուր փորձած է ամէն միջոցները գտնել: Շատ բարդ է այս արուեստը, կարող ես չատ փափաքներ յայտնել, պարերի անուններ չարել, ի դուր է, որովհետեւ եթէ քեզ չղթաներ դնէ մին պակսի, դժուարանում է խնդիրը եւ ոչ թէ միայն արտաստմա-նում, այլեւ ինչպէս տեսնում էք նաեւ Հայաստանում:

Բայց վերադառնանք «Նայիրի» խում-բին: Մինչ նկատելի չէին մանչերի առ-նական եւ աղջիկների հեզաճկուն ոլոմիկ, աչքով չարժուձեւերը, տեղ-տեղ դուարթ հումորին հասած արտայայտութիւն-ները:

Նոր եւ խոստումով լի եղած է 11 տա-րեկան մանչուկի, Քրիստիան Աչիզէօղ-եանի ելոյթը, որ մատների վրայ առանց որեւէ սխալի կատարած է իր պարը: Մեծ մասամբ սիրուն էին նաեւ պարերը: Իսկ եթէ որոշ թերութիւններ անդամ եղած էին, չմոռանանք որ խումբի կազմը տա-րողովին սիրողներից է բաղկացած: Այս երիտասարդները, ոչ թէ միայն պետա-կան թոշակ չունեն, այլեւ ամէն մէկը կ'աշխատի իր հացը չահելու համար եւ ամենք երեխայի տէր են:

Այս, մէկ երկու փորձ պակսած ըլլա-լ է նրանց, բայց նկատի առնելով ընդ-հանուր ապաւորութիւնը, ոգեւորուած եւ հիացած սրահը — փոքր թերութիւնները անտես առնելով — բուռն եւ բազմաթիւ ծափահարութիւններով իրենց և տեղա-պատուր ղեկավարին՝ Պ. Բուրնութեանին, որոնք ուրիշ առիթով դեռ մեզի ցոյց կը տան իրենց կարողութիւնը:

Ինչ որ վերաբերում է հարեւան ժողո-վուրդներու պարերին, քանի պարած պա-րերից հաղիւ չորս-հինգը, ընդունելի է, մանաւանդ եթէ նրանց ծագումը չեչ-ուած է եւ Հայաստանում սիրուած են: Իսկ ուր մնաց եթէ այդ ժողովուրդների պարերի եղանակը ստորագրուած է Ա. Խաչատրեանի անունով կամ Կոմիտասի:

Բեմի վրայ անցնող պարից տեսնում ենք միայն ֆասը: Այդ է պատճառը որ որոշ բեմադրութիւն անհրաժեշտ է, մա-նաւանդ երբ քայլերը աղքատ են. օր. հինգ հատ: Գիտցող է բազմապատկել դա-նոնք առանց ոճը փոխելու:

Մուսեռը ղրանով շատ յայտնի է: Գըլ-խաւորապէս, այդ է պատճառը որ պա-նպատ անունները մեզ յայտնում են տե-սակ մը «ստորագրութիւն», եւ այս ոչ թէ իրրեւ փառասիրութիւն:

ՀԵՂԻՆԷ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

×

Անշուշտ պարախումբը ունէր որոշ պա-կասութիւններ.—

Ա) Մեր նիւթական պայմանները թոյլ չտուեցին որ կարողանայինք հարուստ թատերասրահ վարձել, որը օժտուած լի-նէր գոյնզգոյն պրոժեկտորներով, չար-ժական վարագոյրով եւ մաքուր լուսա-տորուած բեմով: Թատրոնի թեքնիք պա-կասութիւնները պատճառ եղան որոշ պա-րերու տկարութեան:

Բ) Ընդմիջումները երկար տեւեցին, ո-րովհետեւ վերջի պահին երգչուհին հի-ւանդացաւ եւ պատճառ դարձաւ երկար ընդմիջումների: Իննադասը դրում է իրրեւ թէ պարերի մեծ մասը նմանու-թիւն չունէին հայկ. պարերի հետ: Պի-տի ասեմ որ պէտք է զգալիօրէն ընդհատ հայկ. պարերի արուեստի ծագման մա-սին: Եւ ստիպուած եմ մի համառօտ բա-ցատրութիւն տալ հայկ. պարերի ծագ-ման մասին:

Հին ժամանակներում մեր նախահայրե-րը իրենց քէֆերի եւ ուրախութեանց ժա-մերին, անակնկալօրէն իրենցմէ անկախ վեր էին ցատկում եւ խանդավառուած երգով ու նուագով սկսում էին պարել: Այս պարերի ֆիկուռաները միօրինակ չարժումներ էին, բայց ներկայումս պա-րերի մասնագէտները, հիմնուած այդ միօրինակ չարժումների վրայ, պարերը ենթարկում են մշակման եւ ուրիշ հա-րուստ կերպով ներկայացնում են հասա-րակութեան: Սրանով գալիս ենք այն եզ-րակացութեան որ հայ ազգի պարերի հիմքը եղել է եւ միշտ կը լինի, հայ ազ-գի երգը, նուագը եւ մեղեդին:

Նայիրի պարախումբը բազկացած է ա-մատուրներից, սիրողներից եւ իրենց ա-ռօրեայ աշխատանքից յետոյ չաբաթը երկու օր նուիրում են հայ ազգի մշա-կոյթին եւ պարերի արուեստի, ինչ որ պատճառ է լինում հայ երկտեո նոր սե-րունդը քով քովի բերելու: Մենք պիտի չնորհակալութիւն յայտնենք Նայիրի պա-րախումբի անդամ – անդամուհիներին, որոնք իրենց ազատ ժամերը նուիրում են հայ ազգի մշակոյթին:

Ա. ԲՈՒՐՆՈՒԹԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՓԵՏՐ. 18-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Համաժողովրդական ապստամբութեան 49րդ տարեդարձին առթիւ Ռուբէն ու-սանողական խումբը, հովանաւորու-թեանը ներքեւ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջա-նային Կոմիտէի, դինեճօն մը կազմա-կերպած էր Մշակոյթի Տան մէջ, Մարտ 8ին, կիրակի կէսօրէ ետք:

«Ա. Թէհլիրեան» սրահը լեցուած էր այս առթիւ ընկերներով եւ ազգայիննե-րով, որոնք փութացած էին իրենց ներ-կայութեամբ ոգեկոչելու ապստամբող ժողովուրդի մը եղակի սխրագործու-թիւնն ու զուարթը՝ ընդդէմ բոլշեւիկեան բռնակալութեան:

Յերեկոյթին բացման խօսքը արտասա-նեց ընկ. Գրիչա Տէր-Ստեփանեան: Երի-տասարդ ընկերը չյատկապէս չեշտեց այն ակներեւ իրողութիւնը, որ Փետրուար-եան օրերուն բոլանդակ ժողովուրդն էր, որ ծատացած էր օտար վարդապետա-ւթեան մը ինկարկու եւ հայրենի անկա-խութիւնը ոտնահարող միջազգայնական-ներու խմբակի մը դէմ, որ իրեն ապա-ւէն դարձուցած էր ռուսական սուինը իր 11րդ բանակով: Ժողովուրդը Փետրուար 18ին իր կամքը պարտադրեց եւ իր վճռ-որ արձակեց հաստատելով կրկին անդամ ըլլալով, որ անկախութիւնը իր սրտին եւ մտքին խօսող խէաչն է՝ անվիճելի ու անվերաքննելի:

Օրուան դլխաւոր բանախօսն էր ընկեր Յակոբ Սազճեան: Երիտասարդ բանախօ-սը պատրաստուած դրաւոր դեղեցիկ ճա-ոով մը անդրադարձաւ Փետրուարեան ի-րագործութիւններուն: Յատկապէս հաս-տատեց, որ հայ համայնավարները, ո-րոնք, ի դէպ, քաղքենի ծնունդներ էին, փորձեցին կիրարկել համայնավար վար-դապետութեան կարդ մը տեսակէտները Հայաստանի մէջ, առանց նկատի առնելու մեր երկրին եւ ժողովուրդին իւրայա-տուկ պայմաններն ու հոգեբանութիւնը: Առաջին օրէն իսկ անանցանելի խրամ մը ստեղծուեցաւ ժողովուրդին գաւակներուն եւ եկուորներուն միջեւ: Հետեւաբար, զարմանալի չէ, երբ համընդհանուր ապա-մաղութիւն մը ոտքի հանեց Հայաստա-նի քաղաքացիները՝ Դիլիջանէն մինչեւ Զանգեզուր:

Խնջոյքի ընթացքին արտասանուեցան բաժակաճառեր: Հայ ժողովուրդին գա-րաւոր արժանիքներուն մասին արտա-յայտուեցաւ ընկեր Անդրանիկ Խաչա-տուրեան: Հայրենիքը յաւիտենական սըր-բութիւն հռչակեց իր բաժակաճառին մէջ ընկեր Սերոբ Մանուկեան: Դաշնակցու-թիւնը հայ ժողովուրդին անսակարդ ու նուիրեալ «հովիւը» որակեց ընկեր Ժիլ-բայր Մխիթեան: Ընկեր Պօղոս Շեհոյ-եան իրրեւ բնաբան ընտրեց իր խօսքին մէջ «Մենք անկեղծ դինուոր ենք»ը՝ հաս-տատելով թէ դաշնակցական ընկերը պար-տաւոր է տեւաբար նուիրուիլ իր ժողո-վուրդին եւ երկրին դատին իրագործման աշխատանքին: Հայ երիտասարդութիւնը իր ղդացումներուն արտայայտիչը կը նկատէ Դաշնակցութիւնը, ըսաւ ընկեր Արշաւիր Յովսէփեան, իսկ ընկեր Ռա-ժիկ Տէր-Գրիգորեան բնութագրեց հայ հերոսին նկարագիրը՝ չեչտելով, թէ ժո-ղովուրդի մը կեանքին մէջ նահատակ-հերոսի պաշտամունքը ազգային առողջ դիտակցութեան չափանիշ է:

Վերջին խօսքը արտասանեց ընկեր Ռա-չիկ Մկրտիչեան, որ այս առթիւ իրրեւ ականատես օրուան դէպքերուն, վկայու-թեան կանչեց այն փաստը, թէ երկրին մէջ բոլորն ալ դիրքերը խուժած էին՝ կռուելու համար նոր օրերու նոր բռնա-կալութեան դէմ:

Ռմբական երգերու կողքին եղան ար-տասանութիւններ եւ մեներգներ ընկեր-ներ Գ. Տէր-Ստեփանեանի, Իչխան Ռա-չիկեանի, ընկերուհիներ Աստղիկ Քէօսէ-եանի, Ռոզի Ալեքսեանի եւ ուրիշներու կողմէ:

Ուրախալի էր հաստատել, թէ ներկա-ներուն մեծամասնութիւնը, ինչպէս նաեւ բանախօսներուն գրեթէ բոլորն ալ նորա-հաս երիտասարդներ էին, ինչ որ կը հաս-տատէ այն ակներեւ իրողութիւնը, թէ հայ նոր սերունդը իր խոչընդոտներուն մօտ կը զգայ Հայութեան Դատն ու անոր ան-ցեալի պատմութիւնը:

Գնահատանքի խօսք միայն կարելի է արտասանել կազմակերպիչներու հաս-ցէին, որոնք ուսանողական խումբի ան-դամներ էին բոլորն ալ անխտիր:

×

Խնջոյքէն առաջ երեք երիտասարդներ, որոնցմէ մին՝ երիտասարդուհի, իրենց երգման արարողութիւնը կատարելով մուտք գործեցին Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը:

Երիտասարդ նորադիրներուն կնքահայ-րութիւնը ստանձնեց ընկեր Պ. Զարուք-ճեան, որ այս առթիւ չեչտեց, թէ իրենց կատարած ուխտով այլեւս մաս կը կազ-մենք մեծ ու չքեղ ընտանիքի մը, որուն կոչումն է եղած 80 տարիներէ ի վեր ծա-ռայել հայրենիքին եւ հայ ժողովուրդին՝ բոլոր ճակատներու վրայ:

Մէուկէս ամսուան մէջ երկրորդ ան-դամն ըլլալով նուիրական ուխտ մըն էր, որ կը կատարուէր Մշակոյթի Տան մէջ: Եւ երկրորդ անգամ ըլլալով խումբ մը երիտասարդներ իրենց յօժար կամքով կ'ուխտէին դինուորագրուիլ մեր պատ-մութեան մեծ եւ օրինակելի կազմակեր-պութեան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօ-շին:

Կ'ողջունենք երիտասարդներու մուտքը՝ Դաշնակցութեան մէջ, որ աստիճանաբար կ'երիտասարդանայ՝ հիներէն նորերուն փոխանցուած դրօշով մը:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Վակոնէն ելլելով, չատ մը մարդերու հանդիպեցան որոնք վազելով կ'երթային, դէմքերնին տակնուվրայ եղած:

Կայարանապետն ալ իրարանցումի մէջ էր, չփոթած կերպարանքով:

— Ո՞ւր... ո՞ր կողմը... ջախջախ – ուած, կը հարցնէին անցորդները իրա-րու:

Օպլոնսքի, զոյգը թեւը առած, ինքն ալ դէպի կառախումբը եկաւ, ահաբեկ դէմ-քով մը:

Երկու կինները վակոն մտան, մինչ եր-կու այրերը ամբոխին կը խառնուէին դէպքին մանրամասնութիւնները իմանա-լու համար:

Ուղեպահ մը, որ կ'երեւայ թէ պինով էր, չէր իմացած եռ եռ գացող կառա-խումբի մը դնացքը եւ տակը մնալով ջախջախուած էր:

Օպլոնսքի եւ Վրոնսքի տեսան այլա-փոխուած դիակը: Առաջինը յայտնապէս կը տառապէր այդ տեսարանէն եւ կար-ծես լալու վրայ էր. բայց իրենց վերա-դարձէն առաջ երկու կիները սեղանա-յարդարէն իմացած էին դէպքը:

— Աւ՜հ, ահռելի բան է, Աննա, եթէ դիտնայիր ինչ որ տեսայ, ըսաւ Օպ-լոնսքի:

Վրոնսքի լուռ կը մնար. իր զեղեցիկ դէմքը լուրջ, այլ հանդարտ էր:

— Աւ՜հ, կոմսուհի, չարունակեց Օպ-լոնսքի, եթէ տեսնէիք... իր կինը հոն էր... կ'ըսուի թէ ընտանիքին միակ նե-ցուկն էր:

— Այդ կնոջ համար բան մը ընել կա-րելի չէ՞, հարցուց Աննա Քարենինա յուզուած չեչտով մը:

Վրոնսքի անոր նայեցաւ եւ անմիջապէս վակոնէն իջաւ:

— Հիմա կը վերադառնամ, մայրիկ, ըսաւ դրան միւս կողմէն:

Քանի մը վայրկեանէն երբ վերադար-ձաւ, արդէն Օպլոնսքի կոմսուհիին հետ կը խօսէր նոր երգչուհիի մը վրայ:

— Այժմ կրնանք մեկնիլ, ըսաւ Վրո-նսքի:

Կայարանէն ելլելուն, երբ Վրոնսքի կը քալէր եւ Օպլոնսքի իրենց կը հետե-ւէր, կայարանապետը կամաին քով վա-զեց:

— Փոխ-կայարանապետին երկու հա-րիւր րուպլի յանձնեցիք, ըսաւ, հաճե-ցէք որոշապէս իմացնել թէ այդ դումարը որո՞ւ համար է:

— Որբեւայրիին համար, ըսաւ Վրո-նսքի ուսերը թօթուելով... չեմ հասկը-նար ձեր հարցումը:

— Որբեւայրիին համար դրա՞մ տուիք, դոչեց Օպլոնսքի:

— Ի՞նչ բարեսիրտ տղայ է, այնպէս չէ՞, չարունակեց իր քրոջ թեւը սեղմե-լով իր արմուկին տակ: Շատ ազնիւ բրիք, չատ ազնիւ... ցտեսութիւն կոմսուհի:

Իր քրոջ հետ սպասեց որ Տիկին Քարե-նինայի սպասուհին գայ:

Երբ կայարանէն ելան, Վրոնսքիներուն կառքը արդէն մեկնած էր: Ամբոխին մէջ կը չարունակէին խօսիլ արկածին վրայ:

— Ի՞նչ ահռելի մահ, ըսաւ անցորդ մը ... երկու կտոր եղած էր:

— Ես՝ ընդհակառակն, կը կարծեմ թէ չատ քաղցր եւ վայրկեանական մահ մըն է, դիտել տուաւ ուրիշ մը:

Աննա Քարենինա կառք մտաւ եւ Օպ-լոնսքի զարմանքով նչմարեց որ մանկա-մարդ կնոջ չրթունքները կը դողդողային եւ թէ դժուարաւ իր արցունքները կը զսպէր:

— Աննա, ի՞նչ ունիս, հարցուց վայր-կեան մը ետք:

— Ձարհուրելի բան մըն է այս եղա-ծը, ըսաւ:

— Ի՞նչ ապայամտութիւն, պատասխա-նեց Օպլոնսքի... ինծի համար էականը քեզ ունենալս է... բոլոր յոյսս քու վը-րադ է:

— Երկա՞ր տանն է որ Վրոնսքին կը ճանչնաս, հարցուց մանկամարդ կինը:

— Այո, երկար տաեն է... յետոյ, դի-տե՞ս, կը յուսանք որ Քիթիի հետ պի-տի ամուսնանայ:

— Աւ՜հ, իրա՞ւ է, ըսաւ յանկարծ ձայնով մը... լաւ ուրեմն քու մասիդ խօսինք:

Դլուխը թօթուեց իրրեւ թէ անհաճոյ մը-տածում մը վանելու համար:

— Այո, քու մասիդ խօսինք: Նամակդ առի ու ահա եկայ...:

— Այո, բոլոր յոյսս քու վրադ է, կրկնեց Օպլոնսքի:

— Ուրեմն, ամէն բան պատմէ տեսնեմ:

Եւ Օպլոնսքի խոստովանեցաւ իր ըն-տանեկան վիշտերը:

Երբ կառքը կեցաւ իչխանին ապարան-քին առջեւ, քրոջը օգնեց վար իջնելու, ձեռքը սեղմեց եւ մեկնեցաւ պաշտօնա-տուն երթալու համար:

ՓՈ.

Երբ Աննա տուն մտաւ, Տոլլի փոքր սրահը նստած էր եւ խարտեաշ ու կլորիկ տղեկին՝ որ հօրը կը նմանէր, Ֆրանսե-րէն կարդալու դաս կուտար:

Ինչպէս յաճախ կը պատահի, ամէն վայրկեան Տոլլի անհամբերութեամբ ժա-մացոյցին կը նայէր եւ սակայն ուղեւո-րութիւնն հասնելու ժամուն ուչադրու-թիւն չընրաւ եւ չմացաւ անոր գալը ծա-նուցանող զանգակին հնչումը:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

Խոսրով Կ. Ներսէսեան (Խ. Վչտունի) (Ամչկածապկի), իր զաւակներուն՝ Եղիչէ–Սարօ, Արմէն, Արա եւ անոնց ընտանեաց եւ թոռներուն, նաեւ չորս ծագերուն ցրուած բազմանդամ ազգականներուն հետ՝ կ'ողբայ մահը իր կեանքի ընկերոջ եւ անձնազոհ մայր՝

ԷԼՄԱՍ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԻ

(Ծնեալ Միրաքեան, Խնուսցի)

Առ ի գիտութիւն մեր սրտակիցներուն, յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Չո – րեքշաբթի 18 Մարտ ժամը 14,15ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, ուրկէ կը փոխադրուի մասնաւոր օթոքառով Իվրի–Փարիզիէնի գերեզմա – նատունը, (Ավընիւ տը Շուազի):

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ»·— Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Խոսրով Վչտունիի եւ ընտանիքին:

Օր. Արշալոյս Արթինեան, Պ. Յարու – թիւն Արթինեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր՝

ՄԵԼԻՆԷ ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Մարտ 14ին, 79 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր երեքշաբթի (Մարտ 17) ժամը 16ին Փարիզի Ս Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Լիլայի գերեզմանատունը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Երկանեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Երկան– եան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտա– նեկան բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բո – լոր անոնց որոնք անձամբ ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութեամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ–մօր, քրոջ եւ ազգականին

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ԵՐԿԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ցա– ւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ա– րիս Գարայեանի իրենց հօր եւ աներ–հօր Ա. Պօյաճեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը չը – նորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Եղիսաբէթ Աւան– ջեանի մահուան առթիւ Նչան Միւճէրէթ– եան 20, Կարապետ Թօփալեան 20, Արիս Գարայեան 20, Կիւլպէնկ Աչնամեան 10, Գենան Ազատեան 20, Աւետիս Գիրիմճ– եան 10, Թորոս Գասպարեան 10, Արամ Քէչիչեան 10, Գէորգ Ալեքսանեան 10, Թագուոր Շահինեան 10 ֆրանք:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 25-ԱՄԵԱԿԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մարտ 21, երեկոյեան 8,30ին Վալանսի Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ (Թէաթր – Միւնիսիփալ)

կը մասնակցի Լիոնի ԱՐԾԻՒ պարախումբը: Երգ՝ Օր. ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Հայկ. պարեր ու երգեր եւ զուարճ տ մը՝ «Շատախօս Սափրիչը»

ՄՈՒՏՔ 5 եւ 10 ՖՐԱՆՔ

ՇԱԻԻԼ

Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը ի պա– տուի ՀԸՄ Լիոնի հայրենակիցներուն կը յայտարարէ թէ եկեղեցիի եւ դպրոցի սը– րահի ջեռուցման աշխատանքը լրացած ըլլալով, այսուհետեւ թէ՛ եկեղեցին եւ թէ դպրոցը տաք են:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շորեք– շաբթի իրիկուն ժամը 7ին, Լուի ժի. սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Սէն–Ժեռմէ մասնա – ճիւղին ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ (20 Մարտ) ժամը 3.30ին, ընկերուհի Շալ – ճեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ընտրութիւն նոր վար– չութեան:

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատ. Ընկերակցու– թեան ընդհ. ժողովը՝ տեղի կ'ունենայ, Հինգշաբթի Մարտ 19ին, երեկոյեան ժա– մը 20,30ին, 77 Ռիւ Լաֆայէթ:

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլ– լալ: Արդելք ունեցողները, ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ ղրաւոր ղրկելով իրենց քուէները:

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան բիւրաւոր նահատակներու յիշատակը կ'ոգեկոչուի բարձր հովանա– ւորութեամբ երեք Ցարանուանութեանց պետերուն եւ համազգային նախաձեռնու– թեամբ:

Ուրբաթ իրիկուն, Ապրիլ 24
ՍԱԼ ԿԱՎՕ

Մանրամասնութիւնները յետագային:

GALERIE DE L'UNIVERSITE
32, Rue de l'Université
PARIS (7e)

ՓԵԿԻ ՀԻՆԱՅԷԿԵԱՆ

կը ցուցադրէ իր
իւղաներկերը եւ գծագրութիւնները
մինչեւ Ապրիլ 4

FOIRE
INTERNATIONALE
DE LYON
ET SES
MANIFESTATIONS
SPÉCIALISÉES

14 - 23
MARS 1970

RENSEIGNEMENTS
FOIRE INTERNATIONALE DE LYON
Palais des Congrès 69 LYON 6e
Tél. 24-29-61
Télex: 33056 - Foirlyo-Lyon
à PARIS : 136, Bld Haussman 8e
Tél. 924-68-50

ՖԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Կիրակի, Մարտ 22, ժամը 16էն կէս գիշեր
SALONS GEORGE V, 31 Ave. George V — Paris (8e)

Կը նախագահէ ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ

Մասնակցութեամբ
ՆԱԻԱՍԱՐԴ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ եւ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՈՒՏԱՀԱՐ ՀԱՄԲԱՐԻ
ELECTION MISS CROIX ROUGE
Orchestres Rytmens Bluées et les Mamboséros
MAURICE VARTIVANIAN

Պար՝ հայկական եւ եւրոպական երաժշտութիւնով
Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ

Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով՝ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնա – տեղին՝ էլիզէ 67–03: Վերապահուած սե– ղանները ժամը 20էն ետք եթէ չզբաւուին ուրիշներու կը տրուին:

ԿՈՉ

Եօթը տարիներ առաջ, կ տատրուե – ցաւ Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ օծու– մըն ու անոր յարակից Ազգ. Տան ու սը– բահներու պաշտօնական բացումը:

Շնորհիւ մեր ժողովուրդի առատա – ձեռնութեան եւ նախանձախնդրութեան, տարիները որոնք անցան, եղան գործի, նուիրումի եւ զոհողութեան տարիներ: Եկեղեցին զարդարուեցաւ, միօրեայ դպ– րոցական կեանքը ծաղկեցաւ, երիտա – սարդութիւնը աւելի գործօն մասնակցու– թիւն ունեցաւ մեր ազգային արժէքնե – րու պահպանման նուիրական ու սուրբ գործին մէջ:

Մեր գործունէութեանց բազմապիսի ծրագրերու իրականացման համար, մեր տրամադրութեան տակ գտնուող սրահ – ները բաւարար չեն: Երկար ժամանակէ ի վեր կը մտածուէր մեր ունեցած չէն – քին վրայ յարկ մը եւս բարձրացնել եւ ուրախութեամբ կը յայտարարենք թէ այդ ծրագիրը գործի վերածուած է ար – դէն:

Լիոնի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ վարչութիւնը սոյն ծրագրի իրականաց – ման համար կարիքն ունի զգալի դրա – մարի մը: Հանգանակութիւնները բաց – ուած են արդէն եւ չուտով հանգանակիչ մարմիններ պիտի այցելեն Լիոն հայ գա– ղութի զաւակներուն, ստանալու համար անոնց սրտաբուխ նուէրները:

Եթէ կան անհատ ազգայիններ, որոնք կը փափաքին իրենց նուէրները ղրկել, թող բարեհաճին հետեւեալ հասցէին զայն ղրկել:

EGLISE ARMENIENNE
295, Rue Boileau — 69 - Lyon (3e)

C. C. P. 4673,10

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԱՌԱՔ. ԵԿԵՂ. ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ

Պէյրութի մէջ սկսած է հրա – տարակուել «Ազդակ» շաբաթօրեակը, «Դրօշակ»ի ծաւալով, 16 էջ, առանձին խմբագրութեամբ:

Շաբաթօրեակը, ընկերային, հասարա– դիտական, ազգային, քաղաքական եւ պատմական բովանդակութեամբ, լոյս կը տեսնէ ամէն շաբաթ (տարին 50 թիւ):

Շաբաթօրեակի տարեկան բաժանորդա– գրութիւնը կ'արժէ, յիսուն թիւե – րուն համար, օդային թղթատարով 14 տոլար:

Ով որ կը փափաքի ծանօթանալ «Ազ – դակ Շաբաթօրեակի» բովանդակութեան, կրնայ դիմել տեղւոյն ներկայացուցիչին եւ առանձ չորս առաջին թիւերը առանց որեւէ յանձնառութեան:

Monsieur KULTCHEYAN
23, Rue Pixérecourt
PARIS (19e)

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿԻ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	միջեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՑՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշգրտուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
18
ՄԱՐՏ
MERCREDI
18 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.767

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.767

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԻԻՐՏԵՐՈՒ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Շուրջ լինը տարուան կռիւներէ ետք, իրաքի Քիւրտերը վերջապէ՞ս հասան իրենց նպատակին: Պաղտատի Պասեական կառավարութեան նախագահ զօրավար Հասան էլ Պաքր Մարտ 11ին ձայնափիւռէն հանդիսաւորապէս յայտարարեց թէ համաձայնութիւն գոյացած է քիւրտ ապրատամներու ընդհանուր հրամանատար Պարզանիի եւ Իրաքի կառավարութեան միջեւ, խաղաղութեամբ վերջ տալու համար քրտական չարժումին:

Համաձայնագիրը, որ տասնեւհինգ կէտէ կը բաղկանայ, հիմնուած է 1966 Յունիսի պինադուլի պայմաններուն վրայ: Այդ թուականին օրուան վարչապետ Ապտէլ Բհման Պաղզադն էր, որ համաձայնութիւն կնքած էր Պարզանիի ներկայացուցիչներուն հետ:

Շնորհիւ այդ պինադուլին, կռիւները պահ մը դադար առին, սակայն յետագային վերսկսան, երբ Պաղզադ պաչտօնադուրկ եղաւ ընկերվարական Պասս կառավարութեան կողմէ:

Պաղզադէն առաջ 1958ին Զօր. Ապտէլ Քասէմ, անոր սպանութենէն (9 Փետր. 1963) ետք յաջորդը Զօր. Ապտէլ Սալամ Արէֆ հանդիսաւորապէս խոստացեր էին մշակութային եւ վարչական ապակեդրոնացում չնորհել Հիւսիսային Իրաքի Քիւրտերուն: Տրուած բոլոր խոստումներն ալ ի դերեւ ելան: Բանակը հակառակ էր պիլումներու. կը յուսար պինու զօրութեամբ դպել քրտական չարժումը:

Սակայն ինը տարուան փորձը ցոյց տուաւ, որ Պարզանիի շուրջ համախմբուած կամաւորները քաջարար կուծք կուտային Իրաքի կանոնաւոր բանակներու թնդանօթներուն, հրասայլերուն եւ օդանաւերուն, յաճախ կարեւոր յաղթանակներ արձանագրելով: Սակաւապէտ եւ չարքաշ Քիւրտերը իրենց անառիկ լեռներուն կռթնած՝ վճռած էին կռուիլ մինչեւ վերջնական յաղթանակ:

Քիւրտ դիմադրութիւնն ու Պասի արդի վարիչները դադափարական հանդիսութիւններ ունէին: Իրաքի կառավարութիւնը իր դիրքը ամրապնդելէ առք, կրցաւ տիրական ընթացք բռնել: Յաջողեցաւ ձերբազատիլ բանակի ճնշումէն:

Ըստ Պարզանիի, անցեալ Յունուարին Պաղտատի մէջ կառավարութեան դէմ երեան հանուած դաւադրութիւնը կապ ունէր քրտական չարժումին հետ: Մահապատիժի ենթարկուած քառասունեւչորս պինուորականներն ու քաղաքացիները կը հակառակէին քրտական հարցին խաղաղ լուծման:

Արժանահաւատ աղբիւրէ կը հաստատուի նաեւ, որ թուրք կառավարութիւնը նոյնպէս հակառակ էր Իրաքի Քիւրտերու ինքնավարութեան: Այդ է պատճառը, որ համաձայնագրի մասին երկու ամիս առաջ մամուլի մէջ խօսուելէ ետք, յանկարծ լռութիւն տիրեց ու կարծուեցաւ թէ այս անգամ ալ քրտական հարցին խաղաղ լուծումը ջուրը պիտի իյնայ:

Թուրքիոյ մտահոգութիւնները փարատելու համար Իրաքի կառավարութեան մէկ անդամը Անդարա գացեր է: Այդ արդիւնքն ալ վերջած ըլլալով, այժմ խաղաղութիւնը հաստատուած եւ քիւրտեւ-արաբ եղբայրութիւնը վերականգնուած է:

Կարդ մը մանրամասնութիւններ պիտի ճշդուին ժամանակի ընթացքին: Վիճելի կէտերէն մէկն է Քէրքիւքի քարիւղի հորեր պարունակող շրջանի իրաւական դրութիւնը: Ձեն հարթուած նաեւ քրտական բանակի պահպանման կամ ցրուումի եւ զէնքերու յանձնումի խնդիրները:

Քիւրտերը մշակութային եւ վարչական որոշ ինքնավարութիւն պիտի վայելեն Հիւսիսային Իրաքի քրտաբնակ շրջաններուն մէջ, Պաղտատի կառավարութեան դերիչխանութեան տակ: Իրաքի Հանրապետութեան փոխ-նախագահը եւ դահլիճին 3–4 անդամները Քիւրտեր պիտի ըլլան:

Այժմ, որ կռիւները վերջնապէս դադրած են, Իրաքի բանակը հնարաւորութիւն պիտի ունենայ աւելի մեծ թիւով զինուորներ ղրկելու Սուրիա եւ Յորդանան: Միւս կողմէ Պարզանի յայտարարած է թէ Քիւրտերը իրենց արար եղբայրներուն հետ են, որոնք կը կռուին ազատագրելու համար իրենց հայրենիքն ու վերստանալու իրենց բռնաբարուած իրաւունքները:

Անհաւանական չէ, որ քրտական ջոկատ մը ղրկուի Պաղեստինի ճակատը, կռուելու համար Իսրայէլի դէմ:

Իրաքի Քիւրտերուն յաջողութիւնը նախընթաց մը կը կազմէ ու կրնայ վարակիչ դառնալ հարեւան երկիրներու, մասնաւորաբար Թուրքիոյ Քիւրտերուն համար:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՐԹԻՒՐ ԱՏԱՄՈՎԻ ՄԱՀԸ

—o—

Ցառաջապահ եւ «յանճնառու» (անկաժէ) *Թատրոնի մեծ դէմքերէն մէկն է որ կ'անհետանայ Արթիւր Ատամովի մահով:*

Թատերագիր Ատամով 61 տարեկանին անճնապան ըլլալով, վերջ կը դնէ կեանքի մը որու գլխաւոր խորհրդանիշը եղած է յուսահատութիւնը, եւ իր վախճանն ալ հաւատարիմ է իր խառնուածքին:

Ծագումով կովկասահայ, Ատամով կնութիւն հաստատուած է Փարիզ եւ 1946ին «Խոստովանութիւնը» հատորին մէջ կը պատմէր իր մղձաւանջներն ու տառապանքները: 1950ին, իր անունը Իոնեսքոյի եւ Պէքէթի կողքին որոշ պատկեր մը կուտար յառաջապահ Թատրոնի, բայց մինչ անոնք աւելի «առեւտրականացուցին» իրենց Թատրոնը, լինք մնաց զաղափարական, նոյնիսկ աւելի չեչտուեցան իր մէջ քաղաքական հակումները դէպի համայնավարութիւն: Գրաւման շրջանին կը ձերբակալուէր եւ կը ճաշակէր բանտարկեալի կեանքը Ալժերիոյ մէջ:

Իր գլխաւոր գործերէն յիշենք՝ Փինկ-փոնկ, Փաօլօ Փաօլի, 71ի Գարուցը, Բոլորը բոլորին դէմ, Օփ Լիմիթց, Փրոֆեսէօր Թառանն եւ մանաւանդ՝ Մնացորդացներու բաղաքականութիւնը:

«Ցառաջապահ Թատրոնի մէջ կը տես – նէի արդէն փախուստի դիւրին ճամբայ մը, ցրուում մը իրական հարցերէն: «Անիմաստ Թատրոն» բացատրութիւնը դիս կը զղազրդռէր, կեանքը անիմաստ չէ, միայն դժուար, շատ դժուար է», կը գրէ 1968ին իր յուշերուն մէջ:

«Խոստովանութեան» մէջ է, զոր վերջերս կալիմար վերհրատարակեց, որ կ'ըսէ.— «Բաժնուած եմ: Այն բանէն որ բաժնուած եմ չեմ կրնար անուն տալ անոր բայց բաժնուած եմ: Անցեալին ատոր անունը՝ Ատամով էր: Հիմա, այլեւս անուն չունի»:

Ֆրանսական ժամանակակից Թատրոնի ամէնէն յատկանշական դէմքերէն մէկն է որ կ'անհետանայ Արթիւր Ատամովի ներկան մահով:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

—o—

Մինչ Հարաւային Վիէթնամի մէջ կացութիւնը յարաբերական հանդարտութիւն մը կ'արձանագրէ առանձ մը ի վեր, (թէեւ կռիւներ եւ բախումներ միշտ տեղի կ'ունենան), անդին Լաոսի եւ Քամպոճի մէջ ջղաձիգ մթնոլորտ մը կը տիրէ, մասնաւորապէս Հիւս. Վիէթնամցիներու վերջին շրջանի յառաջխաղացումէն ասդին: Տարիներէ ի վեր համայնավար ուժերը սովորութիւն դարձուցած էին օդատպորթել Քամպոճի սահմանային շրջանները՝ յարձակելու կամ պաշտպանուելու համար Վիէթնամի կռիւներու ընթացքին: Իշխան Սիհանուք, Քամպոճի նախագահը, ապահովելու համար երկրին չէզոքութիւնն ու անդորրութիւնը մինչեւ այսօր խուսափած էր ընդդիմութիւն ցոյց տալէ Հանոյի ոտնձգութիւններուն դէմ:

Վերջերս սակայն, ինչպէս հաղորդած էինք, աւելի քան քանի հազար ցուցարարներ հրկիզեցին Հանոյի եւ Վիէթքոնկի դեսպանատունները՝ բողոքելու մտօք Հիւս. Վիէթնամեան ուժերու Քամպոճ ներկայութեան դէմ:

Այսպէս է, որ լարուած եւ ոմանց կողմէ վտանգաւոր նկատուող կացութիւն մը ստեղծուեցաւ Քամպոճի մէջ, ուր դին – ուորական եւ աջակողմեան շրջանակները կը թուի թէ դոհ չեն իրաց այս վիճակէն: Այլ խօսքով կ'ուզեն արդիլել Վիէթնամեան ուժերու մուտքը երկրին մէջ:

Հանոյ առաջարկեց բանակցիլ այս հարցին շուրջ: Ու մինչ Սիհանուք Մոսկուայի մէջ կը փորձէր Խոր. Միութեան միջնորդութիւնը ապահովել, անդին Քամպոճի մայրաքաղաքին մէջ սկսան բանակցութիւններ երկու կողմերու միջեւ:

Քաղաքական դէտերու կարծիքով, դժուար պիտի ըլլայ հարցին լուծումը: Հիւս. Վիէթնամցիներն ու Վիէթքոնկի առաջնորդները պիտի ուզեն միշտ օգտադործել երկրին սահմանային շրջանները իրենց կայան իրենց յարձակումներուն Վիէթնամի ամերիկեան եւ կառավարական ուժերուն դէմ: Քամպոճ ապահովաբար փորձէ անդիջող մնալ իր պահանջներուն մէջ, քանի որ կառավարական եւ պինուորական շրջանակներու մէջ խլրտիլ սկսած են աջակողմեան տարրերը:

Ցարդ յայտնի չէ Մոսկուայի դիրքը, որ փափուկ է այս խնդրին մէջ: Արդարեւ, Մոսկուա «բարեկամ» պետութիւն մը կը նկատէ Քամպոճը եւ, միւս կողմէ, Հանոյ եւս դաշնակիցն է Մայրաղօն Արեւելքի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼ պինուորական յախուռն դործողութիւններու ձեռնարկեց վերջին օրերուն: Եգիպտոսի վրայ օդային 12 որմբակոծութիւններ կատարեց, որոնց ընթացքին ռումբերու թիւրախ դարձուց առաւելաբար եգիպտական հակաօդային կեդրոնացումները: Միւս կողմէ, արձակապէններու խումբ մը Սուէզի ջրանցքն անցնելով յարձակեցաւ եգիպտական ամրացուած դիրքի մը վրայ, ուր բաւական կատաղի կռիւներ տեղի ունեցան: Իսրայէլացիք յաջողեցան քանդել դիրքը, ուրկէ, ինչպէս դիտել կուտան պինուորական կանոնները, Եգիպտացիք չարունակաբար կրակի տակ կ'առնէին իսրայէլեան դիրքերը: Իսրայէլեան ուժերը, հակառակ ձեւու մտօք Կոլանի շրջանին մէջ Սուրիական ինքնաթիռներու դէմ մղուած օդային մարտերուն, Սուրիոյ մայրաքաղաքին՝ Տամասկոսի մերձակայքը չհասան:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՊԱՊԻՆ Կ'ԱՅՑԵԼԷ

—o—

Ընդառաջելով Պապին հրաւէրին («Ցառաջ»՝ Հոկտ. 15, 1969) Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Գաբրիէլ Բաբիկեան, Վատիկան պիտի երթայ Մայիս 8ին:

Ամենայն Հայոց Վազգէն Կաթողիկոսին պիտի ընկերանան Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի Պատրիարքները ինչպէս նաեւ Եւրոպայի, Ամերիկայի եւ Անգլիոյ Կաթողիկոսական Պատուիրակները:

Վազգէն Կաթողիկոս Մխլան պիտի ժամանէ Հաւանաբար Մայիս 6ին եւ Գաբրիէլ Հռոմ անցնի Մայիս 8ին: Մայիս 12էն ետք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը էջմիածնէն իրեն ընկերացող Գաբրիէլ պիտի վերադառնայ Մխլան, ապա այցելէ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան եւ հուսկ՝ Ֆրանսա: Կաթողիկոսը էջմիածին կը վերադառնայ Յունիս 10ին:

ՏԻՐՈՒՆԻ.- ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

—o—

Ցաւով կ'իմանանք որ Վիէնի հիւանդանոցին մէջ, ուր փոխադրուած էր վերջերս, իր մահկանացուն կնքած է Պ. Կարապետ Տէրմոյեան:

Բնիկ Մշեցի, 72 տարեկան, մեր ողբացեալ բարեկամը միշտ իր կանոնաւոր աշխատակցութիւնը բերած է «Ցառաջ»ին յօդուածներով կամ խնամուած թղթակցութեամբ: Նախկին վարդապետ, Վիէննական Ուխտէն, պատրաստուած մտաւորական էր եւ կրթական մշակ: Իր մահով Վիէնի հայ գաղութը մեծ կորուստ մը կ'արձանագրէ այնպիսի ատեն մը երբ օրէ օր կը պակսի նուիրեալներու թիւը:

ցիներու կատարած վերջին օրերու դործողութիւններուն, թռանեներով վայրկեան կատարեցին Սուրիոյ սահմանագիծէն ներս, մինչեւ 85 քիլ. խորութեան վրայ: Արձակադէնները քանդեցին Հոմսի եւ Դամասկոսի միջեւ հաստատուած ելեկտրականութեան թելերը, յարձակեցան պինուորական կառախումբի մը վրայ, Քիթիֆի շրջանին մէջ, օդը հանեցին երկու կամուրջներ եւ, վերջապէս, ռմբակոծեցին բանակավայր մը: Համաճայն գործողութեանց ղեկավարներուն, բոլոր յարձակումներն ու խափանարարական աշխատանքները յաջողութեամբ իրագործուեցան, առանց մարդկային զոհերու: Իսրայէլեան հրետանին երկու ժամ չարունակ ռմբակոծեց պաղեստինեան դիրքեր Լիբանանի սահմանապլուխին վրայ: Այս առթիւ, Իսրայէլի ոստիկանութեան նախարարը յայտարարեց, թէ «կը դպուչացնենք Լիբանանը» կատարուած յարձակումներուն համար: Թել Ավիվ մէջտ մտահոգ է Ուաշինկթընի լուռեան համար՝ օդանաւերու յանձնումին խնդրին մէջ:

ՍԱՆ-ՓԱՒԼՈՑԻՆ կը հաղորդեն որ ճափոնի հիւպատոսը ազատ արձակուած է: Ծանօթ է որ քաղաքական հինգ բանտարկեալներ ազատ արձակուեցան հիւպատոսին ազատագրման փոխարէն:

ՓԱՐԻԶԵԱՆ մամուլի մէջ համաձայնութիւն գոյացաւ եւ լրագրողներու դործադուլը վերջ գտաւ:

ԹՂԹԱՏՄԲԻ մէջ գործադուլի նոր չարժում կայ եւ ցրուումները նորէն անկանոն պիտի ըլլան քանի մը օր:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄՆԵՐ

—o—

Հայաստանի « Պատմական յուշարձաններու պահպանութեան Հայկական ընկերութեան » հերթական, երկրորդ համագումարը, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 5ին, Երեւանի մէջ, եւ որուն իրենց օգտակար եւ գործնական մասնակցութիւնը բերին ճարտարապետներ, հնագէտներ, պատմաբաններ եւ այլ մարզերու մասնագէտներ, առիթ կ'ընծայէ մեզի կարգ մը խորհրդածութիւններ եւ հաստատումներ կատարելու այս սիւնակներուն մէջ:

Առաջին առթիւ ակներեւ փաստ է, որ երկրին մէջ օրուան կարեւորագոյն եւ առաջնահերթ հարցերէն մէկը կը նկատուի, հայկական պատմական յուշարձաններու պահպանութեան եւ վերանորոգութեան խիստ կարեւոր աշխատանքը:

Կը դիտակցուի արդարեւ, թէ կարելի բոլոր միջոցներով անհրաժեշտ է փրկել հայրենի պատմական վայրերն ու հնութիւնները, որոնք վերջնական եւ, հետեւաբար, անդառնալի քանդումի եւ անհետացումի սպառնալիքին տակ կը գտնուին՝ մարդոց եւ բնութեան դարերու ընթացքին կատարած աւերումներուն հետեւանքով: Մանաւորապէս տիրական է այն ձգտումը, որ կը միտի մեր փոքրիկ հողամասը վերածել չահեկան բացօթեայ թանգարանի մը: Եւ այս՝ ո՛չ միայն իբրեւ ցուցադրութիւն հնավայրերու, այլ եւ իբրեւ ակներեւ փաստ մեր ժողովուրդին ընդոծին ձիրքերուն, ստեղծագործ հանճարին եւ չինարար ոգիին:

Առաւելաբար կատարուած յառաջդիմական քարոզչութեան պէտք է վերադրել այն իրողութիւնը, որ 1964ին կեանքի կոչուեցաւ, համապատասխան մարմիններու առընթեր (ինչպէս՝ Պետչինի յուշարձաններու պահպանութեան մարմինը) « Պատմական յուշարձաններու պահպանութեան Հայկ. ընկերութիւն» ը, որուն անդամներու թիւը, աստիճանաբար յաւելումով, հասաւ այսօրուան տարաւորիչ թիւին՝ չուրջ երկու հարիւր հազարի (*), ինչպէս կը հաստատէ Վ. Յարութիւնեան, (**), յիշեալ ընկերութեան նախագահին տեղակալը:

Այսուհանդերձ կը թուի թէ՝ հնութիւններուն վրայ դուրգուրալու դիտակցութիւնը անհրաժեշտ չափով համընդհանուր տրամադրութիւն եւ մտածում չեն դարձած ժողովրդային զանգուածներուն մօտ, քանի որ յաճախակի յօդուածներ, որոնք աւելի շատ բողոքագրի գան թէ պարզ հաստատագրի մը բնոյթը կը կրեն, կ'անդրադառնան դատապարտելի արարքներու — անհոգութիւն, քանդում, անտեսում եւայլն:

Ահա շատերէն օրինակ մը. «Սով. Հայաստան»ի մէջ Շ. Համբարեան եւ Վ. Իսրայելեան նկարագրելէ ետք Լճաշէնի հնագիտական վայրին վիճակուած անփառունակ պատկերը, կ'եզրակացնեն զրելով՝ «Լճաշէնի մէջ կ'ապերեն, կեչառի, Ամբերդի եւ Սեւանի վանքերը կը գըտնուին հակառողջապահական վիճակի մէջ: Դուինի պարիսպները կը հատասարին գետնին... »:

Բարեբախտութիւն է, սակայն, որ նման այպանելի կեցուածքներուն առընթեր, որոնք չատ անգամ արդիւնք են պատկան մարմիններու ցուցաբերած անտարբերութեան եւ անհոգութեան, գոյութիւն ունին օրինակելի ձեռնարկներ, որոնք չատ հետեւութիւնն են երիտասարդութեան դիտակից վերաբերումին եւ հայրենանուէր ճիգին՝ փրկելու կորուստէ համայնակուլ զարերէն մեզի բաժին ինկած ազգային նիւթական անգնահատելի հարստութիւնները:

Ահա սրտապնդիչ պատկեր մը, արձանագրուած «Գարուն»ի էջերուն մէջ. « .. Հնութիւններու պահպանութեան ընկերութեան համալսարանի մասնաճիւղը կը գործէ երկու տարիէ ի վեր: Խարէկարգուած են Մակարավանքը, Մաթոսավանքը, Ջուխտակ վանքը, Յախոց քարը, լոյս աշխարհ հանուած են 21 խաչքարեր » եւայլն: Եւ այսպէս ուրիշներ:

Պարզ է, որ երկար եւ յամառ աշխատանքի կը կարօտի ժողովրդային զանգուածներու դաստիարակութիւնը: Այս մարզին մէջ եւս հայրենի մտաւորական նուիրեալը իր կարեւոր դերն ունի կատարելիք մինչեւ որ պատմական արժէքներու պահպանման ձգտումը դառնայ համաժողովրդական ապրում եւ, մանաւանդ, վիտակից ըմբռնում:

Շուրջ տասը տարիներէ ի վեր աւելի ծաւալուն դարձած է պատմական յուշարձաններու վերաշինութեան աշխատանքը: Վերջին վեց-եօթը տարիներու ընթացքին, օրինակ, վերաշինուեցան Սանահինի, Հաղպատի, Տեղերի, Մարմաշէնի, Սեւանի, Կեչառեսի համակառոյցները, ինչպէս նաեւ Արուճի, Թալինի, Բղինի Նոր-Բայազէտի տաճարները, բարեկարգուեցան Զուարթնոցի, Աշտարակի եւ Պաղնիի յուշարձանավայրերը եւայլն: 1965ին վերաշինուեցան Գօշավանքը, որ Հայկական ճարտարապետութեան նշանաւոր համակառոյցներէն է, Աշտարակի Ծիրանաւոր եռանաւ հոյակապ պազիլիքը, Ապարակի միանաւ եկեղեցին եւ դեռ ուրիշներ:

Կը հետեւի, ուրեմն, թէ պատկան մարմիններն ու անոնց հետ զործակցող կազմակերպութիւնները հայրենանուէր աշխատանքի են լծուած տասնամեակներէ ի վեր:

Հարցը, սակայն, —տարբեր երես մըն ալ ունի՝ աւելի՛ հիմնական ու առաջնահերթ:

Հնագէտներու թուարկումով ներկայ Հայաստանի համեմատաբար փոքր տահմաններուն մէջ գոյութիւն ունին մեծ ու փոքր չորս հազար յուշարձանները, որոնցմէ առնուազն կէսը կարիք ունի վերանորոգման, իսկ չուրջ 300 տասը՝ անմիջական նորոգութեան՝ դռնուելով քանդումի վերահաս վտանգի տակ:

Արդ, աչխատանքի ներկայ թափով, երբ տարին «երկու-երեք, լաւագոյն պարագային հինգ յուշարձան» կը նորոգուի, ինչպէս կը գրէ «Գարուն»ի մէջ (թիւ 12) Էդ. Սիմոնեան, անմիջական կորուստի ենթակայ նիւթական զանձերու վերահաստատման գործը կրնայ մինչեւ յաւիտեան տեւել, ինչ որ զոհացուցիչ եւ նպատակայարմար չի կրնար նկատուիլ բնականաբար: Հոս, դեռ նկատի չունինք այն միւս 2000ի հասնող նիւթական արժէքները, որոնք իրենց կարգին, անհրաժեշտաբար պէտք ունին մասնագէտ ձեռքերու խնամքին: Եւ ոչ ալ այն փաստը, որ տարիներու եւ տասնամեակներու ընթացքին ուրիշ յուշարձաններ եւս, տեղեկական փլուզումի եղերին:

Աչխատանքի դանդաղ ընթացքի մասին յաւելեալ կարծիք կարելի է ունենալ բաղդատութեան դնելով տարիներու ընթացքին կատարուած կարգ մը պաշտօնական եւ կիսապաշտօն տեղեկատուու-թիւնները:

Այսպէս, տեղեկատուութեան բնոյթ ունեցող գրութեան մը մէջ Ս. Մնացականեան, 1966ին, խօսելով նախորդ տարուան ձեռնարկներու մասին կը հաստատէր, թէ «Նախապատրաստական աշխատանքներ կատարուեցան Գնդեվանքի եւ Նարտաղապետական համակառոյցին վերաբերութեան ուղղութեամբ»:

Այս հաստատումէն չորս տարի ետք, Վ. Յարութիւնեան Մարտ 5ի իր զեկոյցին մէջ դիտել կուտայ, թէ «Հայաստանի Պետշինի գիտավերանորոգման յատուկ արտադրական արուեստանոցը կը վերաշինէ... Գնդեվանքի յուշարձանախումբը» («Սով. Հայաստան», Մարտ 6):

Ապահովաբար նմանօրինակ իրողութիւններ նկատի առնելով է, որ հայրենի մամուլին մէջ չատ յաճախ ահազանգներ կը հնչեցուին եւ մտահոգութիւններ կ'արձանագրուին մեր պատմական յուշարձանները վիճակուած զժբախտ պատկերին համար: Եւ զարմանալի չէ, որ «Գարուն»ի չուրջ բոլորուած երիտասարդները նոյնիսկ հարկ տեսած են յատուկ քննութիւն մը կատարելու՝ հրաւիրելով ամսաթերթին ընթերցողները արտայայտելու իրենց տեսակէտները՝ զժգոհութիւն եւ թերին սրբագրելու միջոցներ, բաց նամակներու չարքով մը:

Պէտք չէ երթալ անտեսել կատարուած աշխատանքին կարեւորութիւնն ու տարողութիւնը, որ արժանի է դնահատութեան: Սակայն կարելի չէ անտեսել նաեւ ակներեւ իրողութիւնը, որ աշխատանքի ներկայ թափը, պատմական յուշարձաններու նորոգութեան մարզին մէջ, դանդաղ է եւ, հետեւաբար անհրաժեշտ է, նիւթական եւ մասնագիտական աւելի լայն միջոցներու ճամբով արագացնել վերաշինութեան գործը:

Այս կը թելադրէ հայրենիքի չահը:

Ժ. Միրիճեան

(*) Բոլորովին այլ թիւ մը կը ներկայացնէ մեզի էդ. Սիմոնեան «Գարունի Դեկտեմբերի թիւին մէջ, գրելով, թէ Պատմական յուշարձաններու պահպանութեան ընկերութեան «անհատ անդամների թիւը 77·112 է»: Վիճակագրական հարցերու մէջ պէտք է յատուկ ըլլան թիւերը:

(**) Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը 20·000 տոլար յատկացուցած է վերոյիշեալ –ընկերութեան՝ նորոգելու համար Ամբերդի եկեղեցին (ԺԱ. դար): Ձեկուցաբերը ո՛չ մէկ յիշատակութիւն ըրած է այս մասին, ինչպէս որ «Սով. Հայաստան» ամսագիրը (թիւ 11) խօսելով եւ երկար նկարագրելով Երեւանի մէջ կառուցուող «Կոմիտասի Տուն – համերգասրահ»ի մասին, հարկ չէր տեսած յիշատակելու, թէ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը յիշեալ տան շինութեան եւ կահաւորման համար յատկացուցած է 250·000 տոլար (տես «Յառաջ», Յունուար 29): Մոռացութի՞ւն թէ անտեսում:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԳԱՆՁԵՐ

—o—

Հայաստանի հնագիտութեան եւ պատմագրութեան հիմնարկութիւնը ծրագրած է պատրաստել պատմա – ազգագրական atlas մը, որուն առաջին չորս պրակները կազմուելու վրայ են արդէն: Անոնք կը վերաբերին երկրագործութեան, անասնապահութեան մշակոյթներուն, բնակավայրի եւ բնակարանի, ինչպէս նաեւ տարազի եւ զարդարանքի: Այս atlas-ին զատ, լոյս պիտի տեսնէ նաեւ Մոսկուայի մէջ Կովկասի նուիրուած atlas մը, որով հնարաւոր պիտի դառնայ, տարբերներու դիտական, մանրակրկիտ հետազօտութիւններու հիման վրայ ցոյց տալու, թէ վերոյիշեալ բնագաւառներուն մէջ հայ ժողովուրդին մշակոյթը ինչ պատկեր եւ արժէք ներկայացուցած է չորջանէ չորջան: Պատմական Հայաստանի այս կամ այն չորջանին մէջ, օրինակ, արօրի ի՛նչ տեսակ է գործածուած, բնակարանի, տարազի, անասնապահութեան ի՛նչ տեսակ ձեւեր գոյութիւն ունեցած են: Կլիմայական պայմաններ են այդպէս թելադրած, թէ ժողովուրդին ապրելակերպը: Յուրա վայրերու մէջ մարդիկ ծածկած են նաեւ տան բակը, թեեւ վառելանիւթ չունենալուն պատճառով իրենց սենեակները եւ գոմերը իրարու կցած են և տաքցուցած են ընդհանուր ճեւով:

Քարաէսին վրայ այս բոլորը ներկայացնել մի քանի տարի առաջ ինծի տրուած պատիւն էր:

Ներկայիս, երբ Հայաստանի Պետական Նկարչական Պատկերասրահը կը պատրաստուի իր գոյութեան 50 տարեդարձը տօնել, ինծի համար ուրախութիւն է յիշել այդ օրերը, երբ ես ու իմ ընկերներս, ուսանողներ, ոգեւորուած մեր ուսուցիչներ Մարտիրոս Սարեանի եւ Ալեքսանդր Թամանեանի առաջնորդութեամբ, ուրախ ու երջանիկ օրեր անցուցինք Քարաէսին վրայ:

*Ինչպէս ամէն տարի, այնպէս ալ 1916ին, ամառնային արձակուրդի ժամանակ, Մարտիրոս Սարեան մեզ հաւաքեց Երեւանի մէջ եւ ուղեւորուեցանք Քարաէս: Ճամբան անցանք Ղամարլուի, Ղազանչիի, Ղարաքիլիսայի, Ղարաքոյունլուի, Ղարաքիլսէի, Ղարաքիլիսէի, Ղարաքոյունլուի, Ղարաքիլիսայի, Ղազանչիի, Ղամարլուի միջով: Ամէն տեղ կանգ կ'առնէինք, կը նկարէինք, կը գծագրէինք: Ամէն տեղ մեզ կը դիմաւորէին ժողովուրդի ներկայացուցիչները, հիւրասիրութեան կը կանչէին, մեզ կը հարցնէին, թէ ինչ կ'ուզենք, ինչ կարիքներ ունինք, ինչ կրնան ընել մեզի համար: Ամէն տեղ մեզ կը հետաքրքրէին, թէ ինչ կ'ընենք, ինչ նպատակով կ'ուղեւորուինք Քարաէս: Ամէն տեղ մեզ կը հարցնէին, թէ ինչ կ'ուզենք տեսնել, ինչ կ'ուզենք նկարել: Ամէն տեղ մեզ կը հետաքրքր

ԱՂՎԱԳԱՊԱՆ

ՀՈՆՎՅՈՒՖ

—o—

ՂՈՒ — Մարտ 11ին ցուրտ տղայն յաճախ նեղվելով, յանկարծ սիրտը սկսաւ ուժգին կերպով թրթռալ, ինչպէս որ ծանր հիւանդ մը կ՚ընէ մահուան ժամուն։ Ծնողքը ոչ մէկ բան գիտցաւ ընել։ Ամէն կողմէ հարեւանները վազեցին, բայց ոչ ոք կրցաւ օգնել։ Տղան ինքզինքը կորսնցուցած էր։ Ան ոչ ոքի կը ճանչնար, ոչ ոքի կը նայէր, ոչ ոքի կը լսէր։ Ան միայն կ՚ուզէր ջուր։ Ջուր կը խմէր, ջուր կը թափէր իր վրայ, ջուր կը ցանէր շուրջը։ Ան ջուրի մէջ կը տեսնէր իր մահը։

Ի վերջոյ Ղուին ոտքի ելաւ, ինքզինքը ծանր զգալով, ինքզինքը ուժասպառ զգալով, ինքզինքը մեռնելու չափ հիւանդ զգալով։ Ան ուզեց ինքզինքը ջրի մէջ նետել, ինքզինքը խեղդել, ինքզինքը սպաննել։ Ան ուզեց ինքզինքը ազատել այն ամէն բանէ, որ կը տանջէր զինքը։ Ան ուզեց ինքզինքը ազատել իր մարմնէն, որ ինքզինքը կը տանջէր։

Ան ելաւ տան դուռը, ուզեց դուրս ելլել, բայց ետ դարձաւ։ Ան ուզեց ինքզինքը նետել ջրհորին մէջ, բայց ետ դարձաւ։ Ան ուզեց ինքզինքը նետել գետին, բայց ետ դարձաւ։ Ան ուզեց ինքզինքը սպաննել, բայց ետ դարձաւ։

Ան ետ դարձաւ, որովհետեւ ինքզինքը չկրցաւ սպաննել։ Ան ետ դարձաւ, որովհետեւ ինքզինքը չկրցաւ ազատել իր մարմնէն։ Ան ետ դարձաւ, որովհետեւ ինքզինքը չկրցաւ ազատել այն ամէն բանէ, որ կը տանջէր զինքը։

Ան ետ դարձաւ, որովհետեւ ինքզինքը չկրցաւ ազատել իր մարմնէն, որ ինքզինքը կը տանջէր

Վիէն.— Հայ Ազգային Միութիւնը ցաւով կը ծանուցանէ երկար տարիներու կրթական մշակ եւ Վիէնի Կապոյտ Խաչի դպրոցի ուսուցիչ եւ Միութեան անդամ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԷՐՄՈՅԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 15ին, Վիէնի հիւանդանոցին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, ժամը 16ին, Սէն Մարթէն եկեղեցին:

Հ. Յ. Դ.

Լիոն.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին հին հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Որբերու Օգն. Մարմինը չնորհակալութեամբ ստացած է Պր. Եդուարդ Մուրատեանէ 100 Ֆր. իր ողբացեալ մօր Տիկին Ֆօրթիւնէ Մուրատեանի յիշատակին:

×

Կապոյտ Խաչի Վիէնի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Սահակ Խօքսիւզեանէ 20 Ֆր. Կապոյտ Խաչի դպրոցներուն համար, Պ. Խօքսիւզեանի ապաքինման առթիւ:

×

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Սարգիս Մի-նասեան ենթակոմիտէն չնորհակալութեամբ ստացած է Պր. Պօղոս Փափազեանէ 50 Ֆր. Մարիամ Փափազեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Գոհարիկ Ալիքսանեանի մահուան առթիւ կը նուիրեն.—

Հ. Յ. Դ. Գէորգ Զավուշ խումբը 100 Ֆր. Նոր Սերունդի Հայապատում թերթին: Ընկեր Գեղամ Յոսրովեան, Հ. Յ. Դ. Մշակոյթի Տան 50, Որ. Հ. Մ. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար 20, Որ. Հ. Մ. Հ. Յ. Դ. Թանգարանին 10:

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Գասպարեան 20 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ԼՍԱՐԱՆ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

27 Մարտ Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին Միութեան Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ, 7, Ռիւ Փափէր,

Կը խօսի Պր. ՕՆՆԻԿ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ Հայերէն Աստուածաշունչի առաջին տպագրիչ Ոսկան Արճեպիսկոպոս եւ իր յաջորդները երեք հարիւր տարի առաջ, Մարսէյլի մէջ:

Գեղարուեստական բաժին:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Դասախօսութիւնը պիտի ըլլայ հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի Ծաղկազարդ· սկիզբ ժամեր – դուէեան եւ անդաստան ժամը 7,40, եւ– պիսկոպոսական պատարագ 10: Երեկոյ Դռնբացէքի արարողութիւն 17:

26 Մարտ, Աւագ Հինգշաբթի, յիշատակ ընթրեաց, ժամ. եւ նախատօնակ 8,40, պատարագ եւ հաղորդութիւն աչակերտներու եւ փոքրերու 10: Երեկոյ Ոտնլուայի արարողութիւն երկսեռ խումբով 16,40: Գիշեր՝ Խաւարումի արարողութիւն 19,40:

×

ՇԱԻԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի Ծաղկազարդի ոօնին առաթիւ պատարագ կը մատուցուի:

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Այս կիրակի Ծաղկազարդ: Հայրապետական ճայնաւոր պատարագ, Անդաստան եւ ուղղահնչեք ժամը 10,30ին:

Աւագ Հինգշաբթի ժամերգութիւն ժամը 16ին: Պատարագ ժ. 16,30ին: Աւագ Ուրբաթ· ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչին ժ. 18ին:

Աւագ Շաբաթ· ժամերգութիւն ժ. 17: Հանդիսաւոր պատարագ ժ. 18ին:

Զատիկ· Հայրապետական ճայնաւոր պատարագ ժ. 10,30ին:

Երկուշաբթի· Մեռելոց· ճայնաւոր պատարագ ժ. 10,30ին համօրէն ննջեցելոց հոգիներուն համար:

×

ՊԱՏԱՐԱԳ
NOTRE-DAME

Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 16ին Հայ – րապետական ճայնաւոր պատարագ Նոթրը Տամի Աթոռանիստ Մայր եկեղեցիին մէջ ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ· ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԳԷՍ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՈՒԻԹՈՎ

Կիրակի, Մարտ 22, ժամը 16էն կէս գիշեր
SALONS GEORGE V, 31 Ave. George V — Paris (8e)

Կը նախագահէ ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ

Մասնակցութեամբ

ՆԱԻԱՍԱՐԴ ՊԱՐԱՒՈՒՄԲԻՆ եւ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՈՒՏԱՀԱՐ ՀԱՄԲԱՐԻ

ELECTION MISS CROIX ROUGE

Orchestres Rytmens Bluées et les Mamboséros
MAURICE VARTIVANIAN

Պար՝ հայկական եւ եւրոպական երաժշտութիւնով
Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ

Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով՝ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝ Էլիզէ 67–03: Վերապահուած սե–ղանները ժամը 20էն ետք եթէ չպրաւուին ուրիշներու կը տրուին:

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

Էջմիածնի եւ Վարդանի մետալիոն ստեղծագործը

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար ձեր տրամադրութեան տակ է

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

40 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻԻՆ

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱՊԷՍ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱՃԱՌՈՒՄ
(VENTE PAR SOUSCRIPTION)

ԱԼՊԷՕՄ – ՏԻՍՓԻ ՄԸ 30 Սանթիմէթր, 33 չրջան

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ

Հայկական երգերու գեղեցիկ հաւաքածոյ մը

Առաւօտեան արշալոյս, Անուշիկ եարջան, Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը), Մայրս, Դու ինձ համար, Հայաստան, Երեւանի սիրուն Աղջիկ, Կարաւան, Խաչատուր Աբովեան, Սէրս գաղտնի թող մնայ:

Նախապէս արձանագրուողներու համար 26 Ֆր.: Արձանագրութիւնները կը փակուին ՄԱՐՏԻ ՎԵՐՋ:

Այդ թուականէն ետք, տիսքը աւելի սուղ կ'արժէ:

Դրամական առաքումները կատարել չէքով կամ մանդատով.— Ճշդելով անուն, մականուն եւ հասցէն:

LIZ SARIAN
204, Ave. de la Division Leclerc — 95 - MONTMORENCY

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	60 Ֆ·	միջոցու 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	միջոցու 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻԻՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՑՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ջնջուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

GALERIE DE L'UNIVERSITE
32, Rue de l'Université
PARIS (7e)

ՓԵԿԻ ՀԻՆԱՅԷԿԵԱՆ

կը ցուցադրէ իր
իւղաներկերը եւ գծագրութիւնները
մինչեւ Ապրիլ 4

ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ ԵԻ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

Հաղորդում Արա Պարթեւեանէ, մասնակցութեամբ Ժան–Փիէռ Անքիլի, կիրակի 22 Մարտ, առաւօտեան ժամը 8ին Ֆրանս–Քիւլթիւր կայանէն.— «Մեծ Պահոց խորհուրդը եւ Արեւազալի երեցողութիւն»:

Ժամը 9,30ին, հեռատեսիլէ եկեղեցական արարողութիւնը, Արեւազալի բացիւնով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 7ին, Լուի ժեսրճարանը: Կարեւոր օրակարգ:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Սէն–Ժեռմի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ (20 Մարտ) ժամը 3,30ին, ընկերուհի Շալճեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ՀՐԱԻԷՐ ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏ· ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատ· Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի Մարտ 19ին, երեկոյեան ժամը 20,30ին, 77 Ռիւ Լաֆայէթ:

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Արդեօք ունեցողները, ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ զրաւոր ղրկելով իրենց քուէները:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 25-ԱՄԵԱԿԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մարտ 21, երեկոյեան 8,30ին վալանսի Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ (Թէաթր – Միւնիսիփալ)

Կը մասնակցի Լիոնի ԱՐԾԻԻ պարախումբը: Երգ՝ Օր. ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Հայկ· պարեր ու երգեր եւ զուարճտ մը՝ « Շատախօս Սափրիչը »

ՄՈՒՏՔ 5 եւ 10 ՖՐԱՆՔ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0, 50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 19 ՄԱՐՏ
JEUDI 19 MARS 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·768

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.768

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ՝ ՄՏԱՀՈԳ

—o—

Վերջին օրերու իսրայէլեան յարձակումները որ «փոխադարձութեան» բնոյթ ունին, կրկին մտահոգութեան մթնոլորտ մը ստեղծած են Լիբանանի մէջ։

Պէյրութի մէջ նոյնիսկ այն վախը կայ որ պարզ փոխ-վրէժի գործողութիւնները կրնան չըլլալ, ինչ որ կ'ընէ Իսրայէլ, այլ՝ նոր հանգրուան մըն է իր պինուռական գործունէութեան ծրագրին մէջ։

Երկուշաբթիէն ի վեր իսրայէլեան օդուժը եւ հրետանին կը ռմբակոծեն Արքուպի անտառային չրջանը։ Այդ չրջանը գրեթէ լքուած է Լիբանանցիներուն կողմէ, եւ ֆէտայիները վերածած են զործողութեան դաշտի մը։ Իրենց վնաս չէ հասած սակայն, որուած ըլլալով որ լաւ պատսպարուած են եւ տեսանելի չեն։ Այս պատճառով իսկ զոհ չկայ բայց, ամիսներէ ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով, իսրայէլեան բանակը հրթիռ ռումբեր զործած է չատ լայն տարածութեան մը վրայ, կրակի տալով անտառներէն զատ ձիթենիի դաշտեր։

Երեքշաբթի օր, յարձակումները եղած են գիւղերու վրայ եւ երկու Լիբանան – ցիներ սպաննուած են, որոնցմէ մէկը՝ երկու տարու երախայ մըն է։ Հինգ հոգի ալ վիրաւորուած են եւ հինգ տուներ՝ վնասուած։ Այս չրջանը բաւական հեռու էր ֆէտայիներու զօտիներէն։

Ցիկլոնի թղթակցին համաձայն, այս «փոխադարձութիւնները» այն տպաւորութիւնը կը թողուն որ Իսրայէլցիք կը փորձեն յառաջանալ դէպի ծովային չրջանը եւ տարածուիլ ամբողջ սահմանին երկայնքը։ Սահմանային բնակչութեան զաղթը արդէն սկսած է եւ նոր տեսակի հարիւրաւոր զաղթականներ ճամբայ եղած են դէպի Թիր, Սայտա եւ Պէյրութի քաղերը։ Այդ իսկ պատճառով աւելի ծանրոդիչ արձագանգ տուած է Իսրայէլի Ոսիկանութեան նախարարին յայտարարութիւնը, որու մէջ նախարարը կը սպառնար Լիբանանի սահմանային չրջանը ենթարկել այն նոյն ճակատագրին զոր կը վայելէ Իսրայէլ – Յորդանան զինադադարի զօտին։ Լիբանանցիք համոզուած են որ նման գործողութեան մը ձեռնարկած են Իսրայէլցիք։

× Ահաբեկիչները եղեռնափորձ մը կատարած են Երեքշաբթի առաւօտ աչքակողմեան «Ալ-Ճահիտ» պարբերականին չէնքին դէմ, որու պահապանը սպանուած է։

ԿՐՕՄԻՔՕ ՓՐԱԿԱՅԻ ՄԷՋ

Նորմ. Մթութեան Արտաքին նախարարը հինգ օրուան պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարէ Չեխոսլովաքիա, որու յայտարարուած նպատակն է՝ պատրաստել գործակցութեան եւ փոխադարձ օժանդակութեան նոր դաշնագիր մը։ Ասոր առթագրութիւնը կը նախատեսուի Մայիսին, Չեխոսլովաքիոյ ազատագրման 25ամեակին առթիւ։

Դէպերու կարծիքով զարմանալի է որ այն օրերուն երբ խորհրդային քաղաքականութիւնը փափուկ չրջան մը կ'ապրի, այդքան կարեւոր անճնաւորութիւն մը արտասահման ղրկուի թէեւ նկատի կ'առնուի նաեւ որ Կրոմիքոյի փրակա երթալը արդարացնելու համար կ'արձանագրուի այցելութիւններու այն չարքին մէջ, զոր Կրոմիքօ կը կատարէ տասնէ մը ի վեր արեւելեան Եւրոպա։

Կրոմիքօ հաւանաբար զոհ մնայ Հուսքի դործունէութենէն։ Չեխոսլովաքիա օրէ օր կը վերադառնէ իր «բնականոն» վիճակը։ Այդ ուղղութեամբ նոր դեկա – վարները չատ «դրական» արդիւնքներ ձեռք ձգած են։ Վերջերս կիրարկուած միջոցներու չնորհիւ, ջնջուած են արեւմտեան եւ դրականութեան միութիւն – ները եւ Մշակոյթի նախարարն է որ կը մատակարարէ անոնց եւ հրատարակչա – կաններու դրամագլուխները։ Գումարնե – րը կը բաչխուին միայն անոնց որոնք «դիծին» մէջ են։ Ակէ զատ հազարի կը հասնի թիւը այն դասատուներուն որոնք «ազատ» արձակուած են իրենց պաշտօ – նէն։ Փիլիսոփայութեան համալսարանին մէջ 36 պաշտօնի վրայ 19ը ջնջուած են եւ 21 դասախօսներ պաշտօնազրկուած։

Ընդհանուր ձեւով «մաքրագործումը» կը չարունակուի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Իտալիոյ տագնապը կը չարունակուի։ Նախագահ Սառակաթ յաւելեալ ժամա – նակամիջոց մը տուաւ Ֆանֆանիի, որպէսզի փորձէ դահլիճ մը կազմել։ Ամին – թոռէ Ֆանֆանի տեւական խորհրդակ – ցութիւններ կ'ունենայ կուսակցական պարագլուխներու եւ խորհրդակցական խմբակներու պատասխանատուներուն հետ։ Ֆանֆանի նեղը դրած է բոլորը ի – րենց ներկայացնելով ծրագիրը – փաստա – թուղթ մը հինդ կէտերէ կազմուած։ Ե – թէ այս ծրագիրը ընդունուի կուսակցու – թիւններուն կողմէ, այն ատեն Ֆանֆանի կրնայ ըսել.— « Պիտի կարենամ կազմել համախմբման կառավարութիւնը, որու կը սպասենք»։ Բայց մթնոլորտը չատ լաւատեսութեան չառաջնորդեր, ընդհակառակը վարականները արդէն իսկ ըսած են.— «Նոր բան չկայ»։ Կը թուի թէ դիրքերը չեն փոխուած ոչ ապահարզանի շուրջ, ոչ ալ համայնավարներու հետ յարաբերութեանց։

Նիկոսիոյ մէջ 15 հազար հոգի ներկայ եղած են Ներքին նախկին նախարար՝ Ղէորղաճիսի յուղարկաւորութեան։ Ծա – նօթ է որ Ղէորղաճիս խորհրդաւոր պայմաններու տակ սպաննուեցաւ առջի օր։

Մոսկուայի մէջ վերջ գտած են խորհրդային – հունդար խօսակցութիւն – ները։

Ալժերիացին կը հաղորդեն որ Պելքասէմ, որ ելմտական եւ Ծրագրի նախարար էր, պաշտօնազրկուած է «առողջական» պատճառներով։

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարը Ռոճըրս յայտարարեց թէ ե – թէ հարկ ըլլայ, Ամերիկա զօրք կը ղրկէ Լաոս։ Ցստակ չէ թէ նախարարին այս յայտարարութիւնը սպառնալի՞ք է, ազդարարութի՞ւն թէ «ռազմափորձ»։

Նանթէրի լարանին (դրականութիւն) տեսուչին հրաժարումէն ետք, իր աթո – ռին կանչուեցաւ Ըընէ Ռեմոն։

Ֆրանսական ակադեմիայի անդամ, պատմաբան՝ Ժերոմ Քարքոփինօ մեռած է առջի օր 89 տարեկանին։

Սոնկ Մացի (Վիէթնամ) ջարդին համար ամբաստանուած են մէկ զօրավար եւ 14 սպայ։ Ամերիկեան զինուորական իշխանութեանց քննութենէն կը պարզուի թէ «թերացումի» մէջ եղած են նաեւ բազմաթիւ բարձրաստիճան սպաներ։

Պոլիվիոյ մէջ պետական հարուած մը ձախողած է։

Կառքերոյ արտադրութեան սահմանափակումին համաձայն է Ֆրանսացինե – րու մեծամասնութիւնը, ըստ Իֆոպի կատարած հանրային կարծիքի քննութեան։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՔՐՏԱԿԱՆ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԵԱՆ

—o—

1961

Յունիս 8·— Ծայր կուտայ քրտական ապստամբութիւնը։ Զօր. Քասըմ ուղ – ղուած յուչագրով մը քիւրտ ապստամբ – ներու առաջնորդը՝ Զօր. Մուսթաֆա Պարզանի կը պահանջէ քաղաքական բան – տարկեալներու ազատ արձակումը, ճընչ – ման դադարեցումը եւ ինքնավարութեան խոստման իրագործումը։

Սեպտեմբեր 26·— Զօր. Քասըմ առա – ջին անդամ ըլլալով կը խօսի ապստամ – բութեան մասին, վստահեցնելով, թէ իրաքեան ուժերը «լրիւ» յաղթանակ մը տարին Հիւսիսի մէջ՝ Քիւրտերու դէմ։

1962

Օգոստոս·— Քիւրտերը նոր յաջողու – թիւններ կ'արձանագրեն։ Տէր կը դառ – նան փաստօրէն Իրաքն ու Իրանը բաժնող լեռնային չրջանին։

1963

Յունուար 11·— Զօր. Քասըմ տասը օրուան պայմանաժամ կուտայ ըմբոստ – ներուն իրենց զէնքերը յանձնելու համար։

Փետրուար 8·— Զինուորական պետա – կան հարուած Իրաքի մէջ։ Զօր. Քասըմ կը զնդակահարուի։ Փետրուար 9ին Քիւրտերը ընդառաջ երթալով զինուորական իշխանութեան (նախ. Զօր Ապտէլ Սալամ Արէֆ) կոչին՝ պաշտօնապէս կը հաղոր – դեն, թէ զօրավիդ կը կենան յեղափոխութեան։

Մարտ 11·— Իրաքի նոր իշխանութիւ – նը կը ճանչնայ քիւրտ ժողովուրդին ազ – գային իրաւունքները՝ ապակեդրոնաց – ման հիման վրայ։

Յունիս 10·— Զորս ամսուան զինադու – լէ ետք, Պաղտատ կ'որոշէ վերսկսիլ Քիւրտերու դէմ կռիւը։ Պաղտատի ձայ – նասփիւռը կը հրաւիրէ Պարզանին՝ 24 ժամուան մէջ ենթարկուելու իշխանու – թեան։

Սեպտեմբեր 16·— Պաղտատի ձայնա – սփիւռը կը հաղորդէ, թէ Քիւրտերու վերջին միջնաբերդը քայքայուած է։

Նոյեմբեր 18·— Պաասական դեկավա – րութիւնը մաքրագործելով, Զօր. Արէֆ ձեռք կը ձգէ իշխանութիւնը։ 29ին կոչ կ'ուղղէ ըմբոստներուն՝ անձնատուր ըլ – լալ։

1964

Փետրուար 10·— Զինադուլի համա – ձայնութիւն կը դոյանայ։

Մայիս 4·— Մառեչալ Արէֆ երկիրը կ'օժտէ առաջին Սահմանադրութեամբ մը։ Սահմանադրութիւնը լռութեամբ կ'անցնի Քիւրտերու ինքնավարութեան իրաւունքներուն վրայ։

1965

Փետրուար 28·— 1964 Փետրուարին կնքուած զինադուլը կը խղուի։ Կռիւները կը վերսկսին Հիւսիսի մէջ, սակայն Իրաքեան մամուլն ու ձայնասփիւռը կատարեալ լռութիւն կը պահեն գործողութիւններուն մասին։

Յուլիս 10·— Կը ձախողին Քիւրտերու եւ Ներքին նախարար Սուհի Ապտէլ Համիտի միտի միջեւ կատարուած բանակցութիւնները։

1966

Յունուար·— Սկիզբ՝ Քիւրտերու նոր ամառնային յարձակումին։

Մայիս 19·— Աչխարհի բոլոր ժողո – վուրդներուն ուղղուած կոչի մը մէջ՝ Զօր. Պարզանի կը վստահեցնէ, թէ Քիւրտերը «երբեք չեն փափաքած ան – չատուիլ Իրաքի պետութենէն»։ Այս բացատրութիւնը կ'օգտագործուի Պաղտատի դեկավարներուն կողմէ պարզապէս արդարացնելու համար կատարուած ճըն – չումները Քիւրտերու դէմ։ 22ին Իրաքեան բանակը վերջնագիր մը կ'ուղղէ «քիւրտ յեղափոխութեան վերջին մնացորդացին»։

Յունիս 29— Իրաքի դեկավարը՝ Ա/Հ – մէտ Ռահման Պաղազ կը հրապարակէ 12 կէտերէ կազմուած ծրագիր մը՝ ի խնդիր քրտական հարցի լուծման։

Յուլիս 4·— Զինադուլի հռչակում Քիւրտիստանի մէջ։

Օգոստոս 22·— Նաժի Թալէպ, որ կը յաջորդէ Ապտէլ Ռահման Պաղազի, Իրաքի իշխանութեան գլուխը, կը խոստանայ լրիւ յարգել Քիւրտերու հետ կնքուած համաձայնագիրը։

Նոյեմբեր 1·— Զօր. Պարզանիի հետ տեղի ունեցած հանդիպումի մը վարող – դային, Իրաքի նախագահը՝ Զօր. Արէֆ վստահեցուց, թէ քրտական հարցը «վերջ գտած խնդիր» մըն է։

1968

Օգոստոս 3·— Արէֆի պաշտօնազրկումէն 17 օր ետք, Պաասական նոր իշխանութիւնը խոստացաւ յարգել 1966 Յունիս 29ի համաձայնագիրը՝ կնքուած Ապտէլ Ռահման Պաղազի եւ Քիւրտերու միջեւ։

1969

Յունուար 3·— Վերսկսում զինուորական գործողութիւններու։

Փետրուար 5·— Զօր. Հասան էլ Պաքր, Իրաքի նախագահը, կը հաւաստէ որ խօսակցութիւնները կը չարունակուին՝ «որպէսզի խաղաղութիւնը հաստատուի երկրին հիւսիսը»։

Մարտ 1·— Քիւրտ արձակապէններ փոքր թնդանօթներով կը ռմբակոծեն Քէրքիւքի քարիւղահանքերը։

1970

Յունուար 26·— Իրաք ընդհանուր նե – րումի հրովարտակ կ'արձակէ քիւրտ քաղաքացիներու եւ զինուորականներու համար։ Այս քայլը առաջին արդիւնքն է, չօշափելի, տեղի ունեցող բանակցութիւններուն։

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ չրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան ներկայացուցչական ժողովը դումարուեցաւ 1970 Փետրուար 6ին Եկեղեցւոյ Խորհրդարանին մէջ, եւ լսելէ յետոյ Վարչութեան ընդհանուր Տեղեկագիրը, միաձայնութեամբ գնահատեց կատարուած աչխատանքը, եւ որոչեց ներկայացուցչական ժողովի աչխատական անդամներու ընտրութիւնը կատարել 26 Ապրիլ 1970 Կիրակի օր։

ՅՈՒՇԵՐ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կիլիկիոյ դրաւման յիսնամեակին առթիւ, չատ խօսուեցաւ ու գրուեցաւ այս օրերս:

Ըլլալով մէկը Հայկական Լեգէոնի կամաւորներէն, բախտն ունեցայ առաջինն անդամ ոտք կոխել Կիլիկիոյ հողին վրայ, երբ ցամաքահանում կատարուեցաւ Մերսինի նաւահանգիստը: Եւ դարձեալ մէկն եմ որ պարպումի համար ճշդուած թուականէն մէկ օր առաջ Թողուցի Կիլիկեան հողը:

Այս իսկ պատճառաւ իբր ականատես, ապրեցայ Կիլիկիոյ սկիզբի ամբողջ խանդավառութիւններն ու երջանկութիւնները եւ յետոյ վերջին ողբերգական ճգնաժամերը:

Ձափազանց սուղ արժած է Կիլիկիոյ դրաւումը ըլլայ Ֆրանսական բանակին, ըլլայ հայ ժողովուրդին:

Ծանօթ է բոլորիս, հայ ժողովուրդին տպրած տաժանելի եւ անհանդուրժելի կեանքը թուրք բռնակալ ռէժիմին տակ տարիներու ընթացքին:

Ո՞վ չի յիշեր 1896ի ջարդերը որ 30·000 Հայերու կեանքը արժեց:

Կարելի՞ է մոռնալ 1909 թուականը, ծէօն Թուրքերու կառավարութեան կողմէ կազմակերպուած Կիլիկիոյ ջարդերը, որոնք մօտաւորապէս 30·000 զոհեր խլեցին Հայութենէն:

Կարելի՞ է առանց սարսուռ զգալու մտաբերել 1915 թուականը, աշխարհի մէջ նմանը չտեսնուած ցեղասպանութիւնը, ոճրագործ Թալէաթի կողմէ կազմակերպուած, որուն զոհ գացին մէկուկէս միլիոն անմեղ Հայեր:

Զիսօսինք մնացեալներու մասին:

Անցեալի այս դժբախտ կացութենէն յետոյ, մեր դարաւոր երազը իրականացած կարծեցինք պահ մը, որ ազատագրուած թրքական վայրագ լուծէն այլեւս մեր բարեկամը եղող Ֆրանսայի նման քրիստոնեայ պետութեան մը պաշտպանութիւնը պիտի վայելէինք ու ազատ չնչէինք Կիլիկիոյ մեր պատմական հողերուն վրայ:

Կիլիկիոյ դրաւման թուականն էր այդ Ֆրանսական բանակի կողմէ, գլխաւոր մասնակցութեամբ Հայկական Լեգէոնի կամաւոր զինուորներուն, որոնք եկած էին աշխարհի չորս ծագերէն ու կազմած 4000 հոգինոց բանակ մը:

Կը յիշեմ այն պահը, երբ կէսօրէ ետք, մեզ փոխադրող նաւը խարիսխ նետեց Մերսինի առջեւ, թուրք բանակը տակաւին չէր պարպած քաղաքը: Պէտք եղաւ որ մեր հրամանատարը չոգեմակոյկով ցամաք երթայ յայտնելու իրենց, որ նաւուն մէջ գտնուող զինուորները, կամաւոր Հայեր են, թէ այդ իրիկուն ցամաքահանում չէր կատարուեր, առաջքն առնելու համար արիւնահեղութեան, պայմանաւ որ մինչեւ յաջորդ առաւօտ ոչ մէկ թուրք զինուոր մնար քաղաքին մէջ, հակառակ պարագային պատասխանատուութիւնը չէր առանձներ:

Նաւուն մէջէն ականատես եղանք անոնց խուճապահար փախուստին հետիոտն, կառքերով, ձիերով անկարգ ու խուճապահար պայմաններու մէջ:

Յաջորդ առաւօտ ցամաք ելանք: Բնականաբար ոչ մէկ դիմադրութիւն, առ ի զգուշութիւն դասակներով, զէնքերը պատրաստ, տողանցեցինք բոլոր Թրքական թաղամասերը, որոնց բնակիչները, դոց պատուհաններու եւեւ սարսափի մատնուած էին:

Մեր բոլորին կուրծքերը հպարտու-թեամբ լեցուած էին ու հրճուանքնիս չափ ու սահման չունէր: Երազի մէջ էինք կարծես, Կիլիկիան գրաւած էինք, մեր նպատակին հասած:

Քանի մը օր յետոյ մեր վաչտը մեկնեցաւ Տարսոն:

Երբ չոգեկառքը կանգ առաւ կայարանը, ամբողջ Տարսոնի Հայութիւնը հոն դտանք, կին, երախայ, խառնիճաղանջ մեզ ծափերով ընդունեցան: Ողջագուրմներ եւ ուրախութեան արցունքներ: Կիները կը խլէին մեր հրացանները եւ պայուսակները եւ կ'ուզէին իրենք փոխադրել զանոնք մինչեւ մեզի յատկացուած զօրանոցները: Ամբողջ ժողովուրդը խառնուած էր մեզի, զինուորական կարգ կանոնը խանգարուած՝ չատ դժուարաւ կրցանք ձերբազատիլ իրենցմէ եւ կարդի չարուիլ:

Նոյնն էր երեւոյթը Ատանայի եւ այլ քաղաքներու մէջ: Խանդավառութիւնը դադաթնակէտին էր հասած, տողանցք-ներ հայկական երգերով, ընդունելու-թիւններ, հանդէսներ:

Երկրին կառավարիչ նշանակուած Ֆրանսացի զնդապետը Ատանա կը հասնէր իր անտուկներուն վրայ արձանագրուած՝ «Կառավարիչ Փոքր Հայաստանի»:

Տիրող աննախընթաց խանդավառութեան արձագանգը ոգեւորեց արտասահմանի Հայութիւնը եւ ջարդերէ մազապուրծ ազատած հայ բեկորներ Թափուեցան Կիլիկիա, գայն չէնցնելու եւ ծաղկեցնելու գեղեցիկ հեռանկարներով:

Հայկական Լեգէոնէն բաւական յետոյ ժամանեցին նաեւ Ֆրանսական ուժեր:

Աւա՛ղ սակայն, երկար չտեւեց այս խանդավառութիւնը, եւ հազիւ երկու տարի ետք մեր բոլոր յոյսերն ու երազ-ները օդը ցնդեցան եւ Կիլիկիոյ այս դրաւումը, մեր ազգին զոհերուն թիւը աւելցնելու պիտի ծառայէր միայն: Զոհ գացած էինք մեծերու քաղաքականութեան, ու մինուճար Հայութիւնը կրկին զգեցաւ իր սուրբ ճեռք պիտի առնէր ու խուճապահար կաշին փրկելու ճարը պիտի փնտռէր:

Ո՞վ չի յիշեր Ուրֆայի զինուորներու ջարդը, Մարաշի, Հաճընի եւ այլ շրջաններու հայ ժողովուրդի փախուստը ցուրտ ձմեռին, որ Հայութեան արժեց բազմաթիւ զոհեր:

Չեմ կարող մոռնալ այն զարհուրելի տեսարանը որ պատկերացաւ աչքիս առջեւ Պոզանթիի մէջ, ուր զրկուած էի իբրեւ թէնիի ենթասպայ օդանաւի հաւնկատ մը կառուցանելու համար:

Երկու տասնեակ հայ դործաւորներ-ով եւ երեք վահան չինանիւթերով կէսօրէ ետք հասանք Պոզանթիի կայարանը եւ դացինք հաստատուիլ օդանաւի դաշտադետինը, հազիւ 200 մեթր հեռու կայարանէն:

Կէս գիշեր էր, լսեցինք վայրաշարժի սուլոցներու վայնասունը ու տարօրինակ դոռում դոչումներ: Մէկ մեթր ձիւներու մէջէն լապտերներով վազեցինք կայարան: Գրիչս ի զօրու չէ նկարագրելու բոլոր տեսածները, աղիքներնին դուրս թափած հայ կիներ, երախաներ, գին-ուորներ, կառքերուն տակ ճմռտածներ, ալ ու ձախ նետուած տեսակ տեսակ զէնքեր, սառած դիակներ...:

Մարաշի պարպումի հետեւանքով, քաշուող խուճապահար Ֆրանսական բանակն ու հայ գաղթականութիւնն էր, որ 2–3 օր ձիւներու մէջէն հետիոտն հազիւ հասած էր Պոզանթի:

Այդ ժողովուրդին մաս կը կազմէր նաեւ ներկայիս փարիզաբնակ երդուեալ Թարգման Պր. Տէմիրզարուլեանը նահանջի ականատես վկան, որու ոտքերը կիսասառ էին, ու հազիւ նետուեցաւ մեր վրանի խարոյկին առջեւ:

Այս առթիւ միջանկեալ անկարելի է չնշել Մարաշի ճակատի հրամանատարի անհասկնալի կեցուածքը: Երբ Թուրքերը կը ներկայանային իրեն ճերմակ դրօշներով անձնատուր ըլլալու, կը պատասխանէր թէ աւելորդ էր, քանի որ հրահանգ ստացած էր նահանջելու:

Թուրքերը քաջալերուած սկսան հալածել նահանջող ուժերը եւ անոնց հետ փախչող հայ ժողովուրդը, որու երեսէն ողբերգութիւնը ծայրաստիճանին հասաւ:

Նոյնը չեղաւ սակայն Այնթապի պատկերը: Շնորհիւ իմաստուն եւ ռազմավարութեամբ օժտուած Գնդ. Ֆլի Սէնթ Մարիի, Այնթապի պարպումը տեղի ունեցաւ բաղդատմամբ լաւ պայմաններու մէջ: Փոխանակ խուճապահար ըլլալու, դիմադրութեամբ քաշեց իր զինուորները, առիթ տալով Հայութեան դաղթին, որ քաջարար մասնակցած էր կռիւներուն:

Մեր վահաններու ապրանքները պարպուած ու խարոյկի վերածուած էին, ինչպէս նաեւ դիւղի բոլոր խանութներու դուռներն ու փեղկերը: Այս պայմաններու մէջ բնական էր որ չկարենային մեր զինուածեան դործին ձեռնարկել եւ ոչ ալ կարենալ վերադառնալ Ատանա: Ստիպուած տասը օրեր մնացինք հոն, որովհետեւ երկաթուղիները դիչեր ցերեկ վիրաւորներ ու առաձներ կը փոխադրէին դէպի Ատանա:

Մեր նպատակէն դուրս է անչուչտ վերստաւել բոլոր այն պետական եւ զինուորական բարձրաստիճան անձերուն անունները, որոնք պատճառ դարձան այս աղէտին, պատմութեան կը վերաբերի այդ աղէտ՝ որ պատճառ դարձաւ բազմաթիւ Ֆրանսացի զինուորականներու եւ հայ ժողովուրդի կոտորման:

Երբ վերջապէս յաջողեցանք վերադառնալ Ատանա, ինձի պարտականութիւն յանձնուեցաւ ամենակարճ ժամանակի մէջ շրջապատել զինուորական ղեկավանատունը, որ մինչ այդ բաց դաշտի մը մէջ կը գտնուէր, «Փարք Պաղիկեանի» դիմացի կողմը «Շաքիր վաչայի» ճամրուն վրայ:

Հայ դործաւորներուս մեծ մասը արդէն քաղաքը ձգած էր, քիչեր միայն մնացած էին: Յայտնեցի հրամանատարին որ կարող եմ այդ դործը գլուխ հանել, պայմանաւ որ վստահութիւն տրուի դործաւորներուս որ իրենց փոխադրութիւնը պիտի ապահովուի զինուորական միջոցներով:

Զօրավար Տիւֆիւյէի մասնաւոր հրահանգով դրաւոր արտօնութիւն տրուեցաւ այդ մասին ու դործաւորներու մեկնումը ապահոված ըլլալով դործի ձեռնարկեցինք:

Գերեզմանի շրջապատը լրացնելէ ետք յիշատակի կոթող մըն ալ դետեղեցինք գերեզմանատան կեդրոնը:

Պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ հանդիսաւորութեամբ: Կիլիկիոյ պարպումի համաճայնադիրը Մուսթաֆա Քէմալի հետ կարդադրող Ֆրանքլէն Պույոն, ճառ մը խօսեցաւ, յատկադծեց պարպումի ծրադիրը եւ յաղթանակ մը նկատեց գայն... եւ աւելցուց թէ ինքնիր կը ծառայէին այս գերեզմանները զոր Ֆրանսա կը գանէր աշխարհի բոլոր երկիրներուն մէջ:

Իր ճառը սառ լռութեամբ ընդունուեցաւ:

Զօր· Տիւֆիւյէն մեկնած էր քաղաքէն, իր փոխանորդը Զօր· Մարթի բարձրացաւ ամպիոն, եւ խօսեցաւ հայրենասիրական կուռ ճառ մը, ջրելով Ֆրանքլէն Պույոնի բոլոր տեսակէտները ու դնդեց. «Այս գերեզմանները մէկ մէկ կոթողներ են Ֆրանսայի փառքը կերտող եւ անոր մարդասիրական ու ասպետական ոգիին ապացոյցը ներկայացնող բոլոր ժողովուրդներուն»: Ներկայեզ ծափերով ընդունուեցաւ իր ճառը:

Ծանօթ է բոլոր Կիլիկեցիներուն, որ պարպումի վերջնական թուական մը որոշուած էր, որմէ յետոյ մնացող զինուորականութիւնը դերի պիտի նկատուէր ըստ համաձայնութեան:

Այս առթիւ կ'ուզեմ ներկայացնել թրքական սադայելական արարքներէն դերուած մը: Թրքական զինուորական իշխանութիւնը առաջարկած էր դնել Ատանայի կայարանին մօտը զինուորական քէմփի անմեղ Հայեր:

Անոնք ալ ամբողջ ընտանիքներով, ամբողջ ունեցուածքով, ամբողջ հոտերով եկան հաստատուեցան կայարանին մօտ:

Ամբողջ գիշեր մը անոնց ետեւէն եկան ու գացին ամբոխներ, որոնք ամէն կերպով կը ջանային զանոնք վախցնել, որպէսզի չհաստատուին

մը մէջ պահուող 20 հատ իւրաքանչիւրը 30 մեթր երկարութիւն ունեցող չարժա – կան պարաններ: Երկու կողմէ կազմուած յանձնախումբերու սակարկութիւնները շաբաթներ տեւեցին եւ յանկարծ պար – պուրի թուականէն մէկ շաբաթ առաջ կը յայտնէին որ չէին կարող այդ պայման – ներով գնել գանոնք, կարծելով որ հնա – բաւոր պիտի չըլլար անոնց քանդումն ու փոխադրութիւնը, եւ իրենց պիտի մնա – ին պարաններ:

Երեկոյեան երբ ղբասենեակ մտայ ժե – ինի մեր հրամանատարը կատղած երե – ւոյթ մը ունէր. պատճառը հարցնելով տեղեկացայ որ Թուրքերէն խարուած ըլ – լալն էր պատճառը: Առանց այլ եւ այլի դայլ իր մօտ եւ յայտնեցի իրեն, թէ կարող եմ մինչեւ պարպումը 4–5 օրուան մէջ, քակել ու փոխադրել այդ պարագ – ները, պայմանաւ որ ձիհան մեկնած թեենի վաշտէն 50 դինուորներ նոյն դի – չերն իսկ եւ բերուին ու դրուին իմ տրա – մադրութեանս տակ. անոնց պիտի օժան – դակէին անչուշտ մի քանի հայ գործա – ւորներ: Առաջարկիս գոհացում տրուե – ցաւ:

Առանձին կայարատեղը Հայ մըն էր. դայլ մօտը, պարզեցի եղելութիւնը եւ խնդրեցի որ երկաթուղիի առժամեայ գիծ մը երկարէ նախնական միջոցներով մին – չեւ պարաններու վայրը, ինչ որ կատար – ուեցաւ յաջորդ օրն իսկ:

Հայ գործաւորներն ու դինուորները ողի ի բին աշխատանքի լծուեցան. քակուած մասերը ուղղակի կը լեցուէին վագոննե – րու մէջ ու կ'երթային կայարան:

Զոյս օրէն վերջացան աշխատանքները եւ անդամ մը եւս Թուրք նենգամիտ ծը – րագիրը ի չիր եւ ելաւ:

Սրտի ճմլումով ներկայ եղայ Թրքա – կան բանակի Առանա մուտքին, հարիւ – րաւոր դրօշներով զարդարուած վագոն – ներով:

Արդէն դրեթէ Հայութիւն չէր մնացած: Մեկնող Հայերու պատկանող կովեր, ոչ – խարներ, հաւեր, անոէր կը թափառէին փողոցները: Դուռները բաց կահաւոր – ուած տուներ բոլոր թաղերու մէջ: Թուրք թալանողներ ազատ մուտք կը գործէին, ու իրենց բնածին արհեստը ի գործ դնե – լով կը տանէին ձեռքերնին անցածը, ա – մէն ինչ ձգուած էր երեսի վրայ:

Ահա ոճրագործութեան մը պատկերը, որ սեւով արձանագրուեցաւ պատմութեան մէջ, ի վնաս Հայութեան:

Դասեր առի՞նք այս աղէտէն, որպէսզի միայն մեր ուժերուն վստահած, միաս – նական ու համերաշխ ոդիով այսուհետեւ պաշտպանենք մեր արդար դատը... Աստ – ուած դիտէ...:

Պ. ՉՊՈՒԿՃԵԱՆ

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ժան-Փիէռ Պօտոսեան, 25 տարեկան, Սեպտ. 23ին ալարտած է Փարիզի Գե – ղարուեստից Վարժարանը եւ ստացած է ճարտարապետի պաշտօնական վկայանը:

ՇԱՀԵԿԱՆ ՀԱՏՈՐ ՄԸ

Ակադ. Լ. Ցուլհաննիսեանի «Բժշկու – թեան պատմութիւնը Հայաստանում» (հին ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերը) հինգ մասերէ բաղկացած արժէքաւոր աշխատութենէն եաք, այժմ հրապարակ ելաւ Փրոֆ. Ա. Կծոյեանի «Բժշկագի – տութիւնը Հայաստանում ԺԱ.–ԺԹ. դա – րերում» մենագրութիւնը, որ ձեւով մը կը լրացնէ նախկին գիրքին պակասները չօչափուած նիւթերու կապակցութեամբ:

Այս ծաւալուն աշխատութիւնը արդիւնք է Մատենադարանի հին բժշկարան–մատ – եաններու մանրակրկիտ ուսումնասիրու – թեան: Ներածականի բաժնին մէջ հեղի – նակը հանդամանօրէն կը լուսաբանէ պատմական այն նախադրեալները, որոնք պայմանաւորեցին երկրին ԺԱ.–ԺԹ. դա – րերու ընկերային – քաղաքական կեանքը, մշակոյթին եւ դիտութիւններուն նոր ուղղութիւնը եւ անոնց զգալի վերելքը: Ճարտարապետութեան, մանրանկարչու – թեան, ղրականութեան, փիլիսոփայու – թեան եւ բնագիտութեան հետ զուգահեռ կը զարգանայ նաեւ բժշկագիտութիւնը:

Տեսական եւ գործնական բժշկագի – տութեան յառաջդիմութիւնը մեծ չափով նպաստած է ակնառուր բնագէտ, ուսո – ղագէտ – փիլիսոփայ եւ բանաստեղծ Ցու – հաննէս Իմաստասէրի (1050–1129) առա – ջադրած սկզբունքը, ըստ որուն, դիտ – նականին կարծիքը պէտք չէ վերացական ըլլայ, այլ՝ հաստատուն փորձով եւ չո – չափելի տուեալներով:

Հեղինակը բազմաթիւ փաստերով ցոյց կուտայ, որ հայ բժիշկները բնագիրնե – րուն, թարգմանութիւններուն միջոցով քաջատեղեակ են եղած յունա – հռոմէա – կան, բիւզանդական եւ Արեւելքի մէջ ղարգացող բժշկական նուաճումներուն ու լաւագոյն փորձերուն, որոնք նոյնպէս դրական նշանակութիւն ունեցած են հայ ինքնատիպ բժշկագիտութեան յառաջդի – մութեան մէջ:

Բժշկարան – մատենաններէն կատար – ուած մէջբերումները կը հաստատեն, որ միջնադարեան Հայաստանի բժիշկները մեծ կարեւորութիւն տուած են մարդա – կազմութեան եւ բնախօսութեան:

Հայ հեղինակները ժամանակին ըմբռն – նած են դլխուղեղին, ողնուղեղին եւ ծայ – րամասերու ջիղերու սխատեմին միջեւ դո – յութիւն ունեցող մարդակազմական կապն ու բնախօսական համագործակցութիւ – նը: Աւելին, անոնց ծանօթ եղած է, որ դլխուղեղը կը կատարէ դեկավարի, կարգաւորիչի դեր:

Այսպէս, օրինակ, բժշկապետ Գրիդո – րիս (ԺԳ. դար) դրած է. «Գլուխն թա – գաւոր է ամէն մարմնոյն»: Իսկ ուրիշ անդամ մը, փափաքելով չեչտել դլխու – ղեղին բացառիկ դերը, գայն կ'որակէ «դպայրանաց դպայրան»: Միջնադարու հայ բժիշկները հասկցած են հիմնովին, որ մարդը իր հինգ դգայարաններուն մի – ջոցաւ արտաքին աշխարհէն կ'ընդունի բազմաթիւ եւ բազմատիպ դրդիռներ եւ կը հաղորդէ դլխուղեղին, որ գանոնք կը վերամշակէ: Կենդանահատումներու մի – ջոցով եզրակացութեան եկած են, որ դլխուղեղը ունի բազմաթիւ «դործողու – թիւններ»ու կամ «պաշտօններ»ու յա – տուկ «կայաններ»՝ կեդրոններ: Առանց հինգ դգայարաններու բնականոն աշխա – տանքին, անոնց կարծիքով, ուղեղը ան – կարող է մարմնին հանդիպ իր դեկավար դերը իրականացնել:

Գիրքին մէջ մանրամասն ներկայաց – ուած են հիւանդութեան քննութեան եղա – նակները ու ձեւերը, ախտորոշումը, բուժման, կանխարդելման, հիւանդի խը – նամքին եւ այլ հարցերու վերաբերեալ մեր բժիշկներուն ըմբռնումի դիտական մակարդակը: Վերլուծումները կատար – ուած են փաստերու հիման վրայ: Այս – պէս, օրինակ, բժշկապետ Մխիթար Հե – րացի (ԺԲ. դար), Գրիգորիս եւ Միջնա – դարու միւս հայ բժիշկները հիւանդու – թիւններուն պատճառը բացատրած են ոչ թէ միսթիֆ ըմբռնումներով, այլ արտա – քին միջավայրի բազմաթիւ դործօննե – րով: Անոնք կը թուարկեն երկրին աշ – խարհագրական դիրքը, կլիման, կեն – դանին ու աշխատանքի պայմանները, մարդուն խառնուածքին առանձնայատ – կութիւնները: Հայ եւ օտար մասնագէտ – ներու կարծիքով Մխիթար Հերացի «Բոր – բոսային ջերմով» կոահած է վարակի դոյութեան գաղափարը:

Հիւանդը քննելու ժամանակ հայ բը – ժիշկները օգտագործած են գործնական եղանակները: Պատչաճ տեղ յատկացուցած են հարց ու փորձին: Այնուհետեւ դիմած են աչքով զննելու, չօչափելու (դլխաւո – րապէս փորի խորոչին օրկանները) մի – ջոցներուն: Բժիշկները ծանօթ են եղած բազմաթիւ հիւանդութիւններու, որոնց նկարագրութիւնները այն աստիճան ամ – բողջական են, որ ոչ մէկ տարակոյս կը ձգեն հիւանդութեան մասին: Մխիթար Հերացի, Գրիգորիս եւ ԺԱ.–ԺԹ. դարե – րու հայ միւս բժիշկները հակառակ Հա – լէնի մեկուսիկ ախտաբանութեան մեթա – փիզիք տեսակէտին, ըստ որուն այս կամ այն օրդանին ախտահարումը չի վերա – բերիր մարմնին միւս օրկան – սխատեմ – ներուն, գտած են, որ մարդուն օրկանը իր բնախօսական պաշտօններով եւ ախ – տաբանական հոլովոյթներով միասնա – կան, ամբողջական է:

Հիւանդը խնամելու ժամանակ նկատի ունեցած են անոր անհատական նկարա – դիրը, տարիքը, հիւանդութեան բնոյթը, ղարգացման փուլը, օրկանիզմին դիմադ – րական ուժերը, ջիղերուն վիճակը, հո – դեկան վիճակը եւայլն:

Բացի բուսական, հանքային եւ կենդա – նական դեղերէ, նշանակած են լոգանք – ներ, մարճումներ, մարդանք, անդա – ռութեան չափ: Ընդհանրապէս դէմ եղած են արիւն քաշելու սովորութեան:

Հատորը յատուկ դլուխ մը ունի վիրա – բուժութեան մասին, քանի որ ԺԱ.–ԺԹ. դարերուն հայ բժիշկները այդ բնագա – ւառին մէջ եւս նուաճումներ արձանա – դրած են: Օրինակ, ծանր վիրահատում – ները կատարած են մարմինը ամբողջո – վին անզդայացնելէ եաք: Թարմ եւ լայն մակերես ունեցող վէրքերը կարած են մեւաքսաթելով: Խոր հիւսուածքներու թարախակալումները բուժած են լայն բացուածքներ ընելով եւ վէրքին խորը «պատրոյդ» (ֆիտիլ) իջեցնելով: Եւ ասի – կա այն ժամանակ, երբ, ինչպէս յայտ – նի է, այս գործողութիւնները մեծ դըժ – ուարութեամբ Եւրոպա թափանցեցին մի – այն ԺԶ. դարուն:

Ցաւուկ դլուխով կը խօսուի սուր վա – րակիչ հիւանդութիւններու մասին:

Դժբախտաբար այս մեծարժէք աշխա – տութիւնը հրատարակուած է ընդամէնը 1000 օրինակով:

ՓՐՈՖ. Լ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Սեբաստիոյ Նահանդային Մուրատ Ու – սումնասիրաց Միութեան Փարիզի անդա – մական ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ Իսիի մէջ, Մարտ 14ին:

Ներկաներու օրինական թիւը ապա – հովուած ըլլալով՝ վարչութեան քարտու – ղարը ներկայացուց նախ նախորդ նիստին առնուադրութիւնը, ապա՝ Միութեան դործունէութեան ամփոփ պատկերը:

Ցատկապէս դնահատելի նկատուեցաւ երկու չքաւոր պարմանուհիներուն՝ բնիկ Կեվերեկցի Եւա եւ Սիլվա Քէօսէեան քոյ – րերու ընծայուած նիւթական եւ բարո – յական օժանդակութիւնը, որոնց շնորհիւ Թուրքիոյ դաւառի այս խլեակները հնա – րաւորութիւն կը ստանան տէր դառնալու իրենց մայրենի լեզուին եւ դիմագիծին:

Շապին – Գարահիսարի հերոսամարտին 55ամեակը տօնելու համար Մայիս 10ին, Սեբի Սամուէլ Մուրատ վարժա – րանը, կազմուեցաւ կազմակերպիչ յանձ – նախումբ մը հետեւեալներէ.— Նշան Դար – բինեան, Զարեհ Մինասեան, Եղիազար Մինասեան, Խաչիկ Քէօչկէրեան եւ Նշան Փօլատեան:

Այս առթիւ վարչութիւնը անհրաժեշտ կը տեսնէ յիշեցնելու, թէ տանուհիներու ի նպաստ նուիրատուութիւններ կարելի է ընել դումարները յանձնելով վարչու – թեան անդամներուն կամ դանձապահին, որուն հասցէն է.

Kachikemanian Loudvik
125, Ave. Henri-Barbusse
92 - Clamart

Հ. ՔԷՖԷԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Եռանդով թաչկինակը հանեց եւ երեսը ծածկեց:

— Վայրկեանական խենթութիւն մը կը հասկնամ, ըսաւ պահ մը լռութենէ եաք, բայց դիս խաբե՛լ այդքան խորա – մանկութեամբ, կանխամտածութեամբ... եւ որո՞ւ հետ...: Շարունակել իմ ամու – սինս ըլլալ անոր տունը երթալով հան – դերձ... սոսկալի, սոսկալի է... չէ՛, չես կրնար դիս հասկնալ:

— Այո, կը հասկնամ, կը հասկնամ, կը կրկնէր Աննա անոր ձեռքը սեղմելով:

— Եւ յետոյ կը կարծե՞ս թէ իմ կացու – թեանս ամբողջ դժնդակութիւնը ըմբռն – նէ, չարունակեց Տոլլի: Անկա՝ ընդ – հակառակն՝ գոհ եւ երջանիկ է...:

— Ո՛հ, այդ ըսածդ չիտակ չէ, ընդ – միջեց Աննա աչխոյժով, իր վիճակը ար – դասանք կը չարժէ, դղջումովը ընկ – ճուած է:

— Մի՛թէ կարո՞ղ է դղջում դդալ, հար – ցուց Տոլլի Աննայի աչքերուն մէջ նա – յելով:

— Այո, կարող է դղջալ, դինքը լաւ կը ճանչնամ, բարի է, բայց մեծամիտ եւ այժմ դժնդակ կերպով նուաստացած...: Առանց կարեկցութեան՝ երեսը չկրցայ նայիլ: Երկուքս ալ դինքը կը ճանչնանք... ինչ որ մանաւանդ սիրտս յուղեց (Աննա դուչակեց թէ ինչ բան կրնար յուղել Տոլ – լին) այն է թէ տղոցը առջեւ ամօթ կը դդայ եւ քեզ սիրելով... այո՛, այո, աչ – խարհի վրայ ամէն բանէ աւելի քեզ սի – րելով, — աւելցուց Տոլլիի խօսքը կտրե – լով որ կ'ուզէր ըսածը ժխտել — հիմա կը չարչարուի քեզ տառապեցուցած, ըս – պաննած ըլլալուն համար... «Չէ՛, չէ՛, լնծի պիտի չներէ», կը կրկնէ անդադար:

Տոլլի իր տալով խօսքերը մտիկ կ'ընէր ու մէկ կողմ կը նայէր իր խորհրդածու – թիւններուն մէջ ընկղմած:

— Այո, կը հասկնամ որ իր կացութիւ – նը սոսկալի է, յանցաւորը երբ դդայ թէ դժբախտութեան պատճառ եղած է եր – բեմն գոհէն աւելի կը տառապի: Բայց ի՞նչպէս ներել, ի՞նչպէս կրկին իր կինը ըլլալ, համաներուհին եաք...: Իրեն հետ կրկին հին կեանքը վերսկսիլ չարչարանք մը պիտի ըլլայ, որովհետեւ իրեն հա – մար...

Արցունքները դինքը ընդմիջեցին:

Ամէն անդամ որ մեղմանալ կը սկսէր, կը վերադառնար այն բաներուն, որոնք ամէնէն աւելի դինքը կը տառապեցնէին:

— Մի՛սը՝ երիտասարդ ու դեղեցիկ է, չարունակեց Տոլլի, մինչդեռ իմ երիտա – սարդութիւնս, իմ դեղեցկութիւնս ո՞վ առաւ ինձմէ. ինք ու իր զաւակները: Ես առնես անցուցի, ամէն բան տուի ու հի – մա պէտք չէայ ըսելու, ինձմէ կը նա – խընտրէ աւելի թարմ ու դեհեղիկ արա – րած մը: Անչուշտ, իմ վրաս խօսեցան, կամ, ինչ որ աւելի դէշ է, դիս մոռցան ... կը հասկնա՞ս ըսածս:

Նորէն իր աչքերը առելութեամբ բո – ցավառուեցան:

— Ասկէ եաքը ինչ որ ալ ըսէ... մի – թէ կը հաւատա՞մ: Չէ, երբեք: Ամէն բան լմնցած է, ինչ որ աչխատութեան եւ յոդնութեան ուրախութիւնն ու վարձքն էր...: Կը հաւատա՞ս, քիչ մը առաջ կրի – չային դասը կուտայի, առաջ առիկա հա – ճոյք մըն էր, հիմա տանջանք մը: Ինչո՞ւ պիտի ընեմ, ի՞նչ օդուտ ունին դաւակ – ները: Ահռելին այն է որ հոդիս մէկէն ի մէկ տակնուվրայ եղաւ ու սիրոյ եւ դուրդուրանքի տեղ, իրեն նկատմամբ բարկութիւն միայն կը դդամ, այո, միայն բարկութիւն... դինքը պիտի սպաննէի եւ...

— Սիրելի Տոլլի, կը հասկնամ, բայց մի յուղուիր: Այնքան դժնդակ կերպով թչնամանուած ես, այնքան դրդռուած, որ շատ բաներ չես տեսներ կամ դէշ կը տեսնես:

Տոլլի լռեց եւ երկու վայրկեան լռու – թիւն տիրեց:

— Ի՞նչ ընելու է, Աննա. մտածէ եւ օդնէ ինձի. ամէն բանի վրայ մտածեցի ու ելք մը չկրցայ դտնել:

Աննա չկրցաւ բան մը դտնել, բայց սիրտը, իր հարսին ամէն մէկ խօսքէն, ամէն մէկ վիշտէն կը թրթռար:

— Քեզի բան մը պիտի ըսեմ, ես իր քոյրն եմ եւ կը ճանչնամ իր նկարագիրը եւ ամէն բան մոռնալու կարողութիւնը (ձեռքը ճակատին տարաւ) կրնայ բացար – ձակապէս ինքզինք մոռնալ բայց նաեւ իր դղջումը բացարձակ պիտի ըլլայ: Այժմ չի կրնար հասկնալ թէ ի՛նչպէս կրցած է ընել ինչ որ ըրած է...

— Չէ, կը հասկնայ, կը հասկնար, ընդ – միջեց Տոլլի...: Իսկ ե՞ս, դիս կը մոռ – նա՞ս...: Մի՛թէ իմ մոռնալու կարողու – թիւնս պիտի կրնա՞յ կեանքը տանելի դարձնել:

ԼԵԻ ԹՈԼՍԹՕՅ

(Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՎԻԵՆ.— Հայ Ազգային Միութիւնը ցաւով կը ծանուցանէ երկար տարիներու կրթական մշակ եւ Վիէնի Կապոյտ Խաչի ղպրոցի ուսուցիչ եւ Միութեան անդամ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԻՐՄՈՑԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 15ին, Վիէնի հիւանդանոցին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, ժամը 16ին, Սէն Մարթէն եկեղեցին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արամ Փէշտիմալճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐԱՄ ՓԷՇՏԻՄԱԼՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գարակէօզեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Թօփուզեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի

ՅՈՎՍԷՓ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքն առթիւ, այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այրի Տիկին Էլպիզեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Ղազարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց եղբօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

×

Այս կիրակի Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն, հանդուցեալներ՝

Համբարձում Յովհաննէսեանի *մահուան քառասունքին եւ* Անդրանիկ Յով-հաննէսեանի *յիշատակին։*

Ողբացեալներու յիշատակը յարգողներն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

×

Այրի Տիկին Արշալոյս Ժամկոչեան, եղբայրներ եւ Գէորգեան ընտանիք կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Մարսէյլ, Պուլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ կիրակի 22 Մարտ իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, փեսային եւ ազգականին՝

ԱՐԱՄ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Իր յիշատակը յարգող բարեկամներ կը հրաւիրուին։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին պարա-հանդէսը որ տեղի պիտի ունենար Մարտ 21ին, յետաձգուած է

ՄԱՅԻՍ 9-ԻՆ

ՀՐԱԽՏԻՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատ. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ տեղի կ'ունենայ, Հինգշաբթի Մարտ 19ին, երեկոյեան ժամը 20,30ին, 77 Ռիւ Լաֆայէթ։

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։ Արդելք ունեցողները, ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ գրաւոր ղրկելով իրենց քուէները։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ-Կիրակի իրիկուն ժամը 7ին, Լուի Ժե. սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Սէն-Ժեռմէի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ (20 Մարտ) ժամը 3,30ին, ընկերուհի Շալ-ճեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ, *Ցիշատակ յարութեանն Ղազարու, կիրակնամուտի ժամերգութիւն՝ ժամը 16,30։*

Կիրակի, *Ծաղկազարդ, սկ. ժամերգութեանց ժամը 8, բաղմաձայն պատարագ՝ 10, Դռնբացէք՝ 16։*

Աւագ Երեքշաբթի, *Ցիշատակ տասն կուսանաց. երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 16։*

Աւագ Հինգշաբթի, *Ցիշատակ ընթրեաց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սկ. ժամերգութեանց ժամը 8, Ընթրեաց պատարագ 10, Ոտնլուայ 16, Խաւարում 19,30։*

×

ՊՕՄՈՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ-ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Ծաղկազարդ. ժամերգութիւն ժամը 8,30ին, պատարագ 10, Դռնբացէք 17։

Աւագ Երեքշաբթի, *Ցիշատակ տասն կուսանաց ժամը 17։*

Աւագ Հինգշաբթի, *Ցիշատակ ընթրեաց ժամերգութիւն ժամը 8,30, պատարագ 10, մանուկներու հաղորդութիւն 11,30, Ոտնլուայ 16,30, Խաւարում 20։ Խաւարման ներկայ կ'ըլլայ Առաջնորդ Սրբազանը։*

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի Ծաղկազարդ. *սկիզբ ժամերգութեան եւ անդաստան ժամը 7,40, եպիսկոպոսական պատարագ 10։ Երեկոյ Դռնբացէքի արարողութիւն 17։*

26 Մարտ, Աւագ Հինգշաբթի, *յիշատակ ընթրեաց, ժամ. եւ նախատօնակ 8,40, պատարագ եւ հաղորդութիւն աշակերտներու եւ փոքրերու 10։ Երեկոյ Ոտնլուայի արարողութիւն երկսեռ խումբով 16,40։ Գիշեր՝ Խաւարումի արարողութիւն 19,40։*

×

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի Ծաղկազարդի տօնին առթիւ պատարագ կը մատուցուի։

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Այս կիրակի Ծաղկազարդ։ Հայրապետական Ս. Պատարագ, Անդաստան եւ ուրօրհնէք ժամը 10,30ին։

Աւագ Հինգշաբթի *ժամերգութիւն ժամը 16ին։ Պատարագ ժ. 16,30ին։*

Աւագ Ուրբաթ. *ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչին ժ. 18ին։*

Աւագ Շաբաթ. *ժամերգութիւն ժ. 17։ Հանդիսաւոր պատարագ ժ. 18ին։*

Զատիկ. *Հայրապետական Ս. Պատարագ ժ. 10,30ին։*

Երկուշաբթի. *Մեռելոց. Ս. Պատարագ ժ. 10,30ին համօրէն ննջեցելոց հոգիներուն համար։*

×

ՊԱՏԱՐԱԳ NOTRE-DAME

Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 16ին Հայ-րապետական Ս. Պատարագ Նոթըր Տամի Ա.Թոռանիստ Մայր եկեղեցիին մէջ ի յիշատակ Ապրիլեան Նահատակներուն։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

×

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՑԱԿՈԲ

Կիրակի, *ժամերգութիւն ժամը 8ին։ Ծաղկազարդ. պատարագ 10ին։ Դռնբացէք երեկոյեան ժամը 4,30ին։*

Աւագ Հինգշաբթի. *պատարագ առաւօտեան ժամը 10ին, Ցիշատակ ընթրեաց, ոտնլուայ երեկոյեան 4ին։ Կարգ չարչարանաց ժամը 7ին։*

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

Կիրակի, *Ծաղկազարդ, ժամերգութիւն՝ 9ին, պատարագ 10,30, Դռնբացէք 17,30։*

Աւագ Հինգշաբթի. *Ընթրեաց պատարագ ժամը 10,30ին, Ոտնլուայ 17ին, Խաւարում 20,30ին։*

Աւագ Ուրբաթ, *Թաղում՝ 17,30ին։*

Աւագ Շաբաթ, *Ձրագալոյց Զատիկ. ժամերգութիւն ժամը 17,30, պատարագ 18,30ին։*

Կիրակի, *Զատիկ, ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10ին։*

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին հին հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼՍԱՐԱՆ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻ

27 Մարտ Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին *Միութեան Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ, 7, Ռիւ Փափէր,*

Կը խօսի Պր. ՕՆՆԻԿ ՀԱՑԿԱԶԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ Հայերէն Աստուածաշունչի առաջին տպագրիչ Ոսկան Արբէ-պիսկոպոս եւ իր յաջորդները երեք հարիւր տարի առաջ, Մարսէյլի մէջ։

Գեղարուեստական բաժին։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Դասախօսութիւնը պիտի ըլլայ հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով։

GALERIE DE L'UNIVERSITE
32, Rue de l'Université
PARIS (7e)

ՓԵԿԻ ՀԻՆԱՅԷԿԵԱՆ

Կը ցուցադրէ իր
իւղաներկերը եւ գծագրութիւնները
մինչեւ Ապրիլ 4

ՁԱՅՆԱՍՓԻԻՐ ԵՒ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

Հաղորդում Արա Պարթեւեանէ, մասնակցութեամբ Ժան-Փիէռ Անքիրիի, կիրակի 22 Մարտ, առաւօտեան ժամը 8ին Ֆրանս-Քիւլթիւր կայանէն.— «Մեծ Պահոց խորհուրդը եւ Արեւագալի երգեցողութիւն»։

Ժամը 9,30ին, հեռատեսիլէ եկեղեցական արարողութիւնը, Արեւագալի բաժինով։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 25-ԱՄԵԱԿԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մարտ 21, երեկոյեան 8,30ին վալանսի Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ (Թէաթր – Միւնիսիփալ)

Կը մասնակցի Լիոնի ԱՐՇԻԻ պարախումբը։ Երգ՝ Օր. ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Հայկ. պարեր ու երգեր եւ զաւեշտ մը՝ « Շատախօս Սափրիչը »

ՄՈՒՏՔ 5 եւ 10 ՖՐԱՆՔ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԳԷՍ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Կիրակի, Մարտ 22, ժամը 16էն կէս գիշեր
SALONS GEORGE V, 31 Ave. George V — Paris (8e)

Կը նախագահէ ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ

Մասնակցութեամբ

ՆԱԽԱՍԱՐԴ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ եւ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՈՒՏԱՀԱՐ ՀԱՄԲԱՐԻ

ELECTION MISS CROIX ROUGE

Orchestres Rytmens Bluées et les Mamboséros
MAURICE VARTIVANIAN

Պար՝ հայկական եւ եւրոպական երաժշտութիւնով
Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ

Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով՝ Հայ կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝ էլիզէ 67-03։ Վերապահուած սեղանները ժամը 20էն ետք եթէ չզբաւուին ուրիշներու կը տրուին։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝

ՄԱՅԻՍ 5-ԷՆ 19

Մեկնում Փարիզէն Մայիս 5ի առաւօտուն, ժամանում Մոսկուա եւ տեղափոխում՝ պանդոկը։

Յաջորդ օրը՝ պտոյտ Կրեմլին, կարմիր Հրապարակը։ Երեկոյ մեկնում Երեւան։

Երեւան՝ Արմենիա պանդոկը (նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք եւ գիշերում փանսիոն ֆոմիլէք)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՕՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ 14-ՐԴ ՕՐԸ

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՈՒԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳԱՖՆԻ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն։ Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները։

15րդ օրը՝ վերադարձ դէպի Փարի Մոսկուայի ճամբով։

ԳԻՆ 2100 ՖՐԱՆՔ

Renseignements et inscriptions
SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES
102, Rue de la République
les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0, 50

ՈՒՐԲԱԹ
20
ՄԱՐՏ
VENDREDI
20 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.769

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.769

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

...եի ԾՆԱԻ ՄՈՒԿՆ ՉՆՉԻՆ

(Ձեռագիրներու գայթակղութեան շուրջ)

Ա.

Յառաջի 10, 11 եւ 12 Մարտի յաջորդական երեք թիւերով հրատարակեցինք «Երուսաղէմի Յանձնաժողովին առաքե – լութեան Տեղեկագիր»ը, լոյս տեսած Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթ Էջմիածին ամսագրի 1970ի Բ. թիւին մէջ եւ որ կը թուի թէ խնդրին «ստիպողականութիւնը» չեչեղու ակամայ օդային թղթատարով «առանձնատիպ» ղրկուած էր խմբագրութեանս:

Վազգէն Կաթողիկոսին ուղղուած «Տեղեկագիր»ին թուականն է 23 Յուլիս 1969···: Այս ի՜նչ փութկոտութիւն··· Յուլիսէն մինչեւ Փետրուար:

Յուղիչ էր մամուլի հանդէպ ցոյց տըրուած այս հոգածութիւնը, մանաւանդ հանրային կարծիքը օր առաջ լուսաբանելու «ստիպողականութիւնը»:

Ձեռագիրներու զողութեան գայթակղութիւնը աւելի քան երեք տարուան պատմութիւն ունի: Սփիւռքի Հայութիւնը երեք տարիէ ի վեր անհամբեր ոչ միայն լուսաբանութեան կը սպասէր, այլեւ կ'ակնկալէր, որ երեւան հանուին հայկական մշակոյթի թանկագին գանձերը Երուսաղէմէն Լոնտոն փոխադրող եւ միջազգային չուկային վրայ աճուրդով վաճառքի հանող անձը կամ անձերը:

Երեք տարուան սպասումէ վերջ այսօր հարցը կը մնայ հոն, ուր կը գտնուէր 1967 Փետրուարին: «Երուսաղէմի Յանձնաժողով»ը սրբագրելէ ետք բոլոր կասկածելիները, ո՛չ մէկ լուսաբանութիւն կուտայ ղեկավիր Գանձարանէն թոցուած ձեռագիրներուն ինչ ձեւով Լոնտոնի Սոթպի հիմնարկութեան աճուրդի սրահը փոխադրուելուն մասին:

Տեղեկագրին մէջ կան չատ աւելորդաբանութիւններ, որոնք չեն հետաքրքրեր հանրութիւնը: Ձեռագիրները ո՞ր գանձատան մէջ կը պահուին: Ս. Թորոսի՞ թէ Ս. Մինասի: Երկաթեայ դուռ ունի՞ն: Յուցակագրուա՞ծ են թէ ոչ: Որո՞ւ մօտ կը գտնուին բանալիները: Ի՞նչ միջոցներ պէտք է ձեռք առնուին, որպէսզի յառաջիկայի ձեռագիրները չգողցուին: Ցանձնաժողովը փոխանակ խնդրոյ առարկայ ձեռագիրներուն որո՞ւ կամ որո՞նց կողմէ գողցուիլն ու վաճառման համար Լոնտոն տարուելուն գաղտնիքները լուծելու, հոգեհոգ խորհուրդներով եւ առաջարկներ – լով կը զարդարէ իր առաքելութեան Տեղեկագիրը:

Այս չ՛, որ կը սպասուէր իրմէ:

Երբ 1967 Փետրուարին հրապարակուեցաւ ձեռագիրներու գայթակղութիւնը, իրար անցան մեր բարձրաստիճան եկեղեցականները Երուսաղէմէն Փարիզ, ու մինչեւ Էջմիածին:

Ձիղոքութիւնները թարմացնելու համար համառօտակի կուտանք խնդրին ծագումն ու զարգացումը:

Անգլիական թերթերու համաձայն, 23 ձեռագիրները Սոթպիի հաստատութեան յանձնուած են 1966 Նոյեմբերին: Մեր հայագէտ բարեկամը՝ Պրոֆ. Զարլս Տաուէֆ, Բիւզանդագիտութեան դասախօս Օքսֆորտի Փէմպրոք քոլէճին, 1966 Նոյեմբերէն մինչեւ 1967 Փետրուար պատրաստած է ձեռագիրներու անդլիերէն ցուցակը, մանրամասն բացատրութիւններով եւ քանի մանրանկարներով, — երեքը գտնուած: Վաճառումը տեղի պիտի ունենար 1967 Մարտ 14ին, առտուան ժամը ճիշդ 11ին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾ ՔԱՄՊՈՃԻ ՄԷՋ

ՍԻՀԱՆՈՒՔ ՓԵՔԻՆ ՀԱՍԱՒ

Քաղաքական աշխարհի ուշադրութիւնը վերջին չաբաթներուն առաւելաբար կեդրոնացած էր Լաոսի եւ Քամպոճի վրայ: Արդարեւ միջադէպերն ու կռիւները, որոնց արձագանգը տուինք օրը օրին, կը հաստատէին ակներեւ կերպով, թէ կացութիւնը բարդացած է Մայրաղոյն Արեւելքի այս երկու երկիրներուն մէջ, որուն հետեւանքով կրնան ծանր եւ անակնկալ իրադարձութիւններ տեղի ունենալ:

Այդպէս ալ եղաւ արդարեւ: Մինչ իշխան Սիհանուք Մոսկուա կը գտնուէր Խորհ. Միութեան միջնորդութիւնը ապահովելու մտօք, անդին, Քամպոճի մայրաքաղաքին մէջ, արքայական խորհուրդն ու Ժողովրդարանը կ'որոշէին պաշտօնապէս ընդել իշխանը: Իշխան Սիհանուք, որու համար անակնկալ մը չէր այս պետական հարուածը, լուրը առաւ կոսիղինէն: Ծանօթ է որ առջի օր, Փարիզի հեռատեսիլէն չէր ծածկեր իր մտահոգութիւնները եւ կը նախատեսէր նման բան մը:

Ժողովրդարանի նախագահը՝ Չենկ Հենկ առժամեայ կերպով եւ ի բացակայութեան նոր նախագահին, կը նշանակուի նախագահ մինչեւ որ նոր ընտրութիւն – ներ տեղի ունենան: Չենկ Հենկ արդէն այդ պաշտօնը կը տանձնէր ամէն անգամ որ իշխանը կը բացակայէր երկրէն: Այսուհանդերձ, համաճայն յաւատեղեակ աղբիւրներու, իշխանութեան ուժը իրականութեան մէջ կը գտնուի Զօր. Լոն Նոլի ձեռքը, որ ընդհանուր հրամանատարն է զինուորական ուժերուն: Զօրավարը նաեւ վարչապետն է երկրին: Օրուան դէպքերու անձնաւորութիւնն է նաեւ Սիրիք Մաթաք, որ զօրավարին նման կը նկատուի աջակողմեան մը:

Համաճայն Փնոմ – Փէնի (Քամպոճի մայրաքաղաքը) ձայնասփիւռին, իշխանը պատասխանատու է երկրին մէջ տեղի ծագած մատանջութեան՝ Հիւս. Վիէթնամական ուժերու ներկայութեան առթիւ: Այս կապակցութեամբ Մաքս Քլօ «Ֆիկարօ»ի մէջ դիտել կուտայ, թէ իշխանը տարիներ շարունակ փորձած է չատճկուն քաղաքականութիւն մը վարել եւ այս ձեւով յաջողիլ, որ Քամպոճ պատերազմի թատերաբեմ չդառնայ: Իշխանը, համաճայն Ֆրանսացի լրագրողին մինչեւ 1968 համոզուած էր Վիէթքոնկի յաղթանակին եւ, հետեւաբար, աշխատած էր հաշտ երթալ անոնց հետ: Սակայն այս վերջիններուն արձանագրած ձախողութենէն ետք՝ Թէթի ընդհանուր յարձակումին ժամանակ, Սիհանուք աւելի մօտեցած էր Մ. Նահանգներուն, որուն հետ նոյնիսկ անցեալին խզած էր դիւանագիտական իր յարաբերութիւնները: Այդ թուականէն ասդին երկրին ներքին կացութիւնը վատթարացած էր: Համայնավարները ձգտած են քանդել Սիհանուքի իշխանութիւնը:

Ցամենայն դէպս, նոր նախագահը՝ Չենկ Հենկ յայտարարեց, թէ պիտի հետեւին նախկին քաղաքականութեան, այսինքն՝ անկախութեան պահպանում, չէզոք դիրք եւ երկրին ամբողջականութեան պահպանում: Միեւնոյն ատեն պիտի յարգէ միջազգային այն դաշնագիրները, որոնց ներքեւ կայ Քամպոճի ստորագրութիւնը:

Աւելցնենք, որ Սիհանուքի մայրը, որ կը նկատուի թագաւորութեան խորհրդանիշը, յայտարարութեամբ մը համաձայն կը գտնուի ժողովուրդին բաղձանքին հետ «պահպանել չէզոքութիւնը»:

Ջանգան լուրերու համաձայն, Հիւս. Վիէթնամի ուժերը սկսած են հեռանալ երկրէն, թէեւ ուրիշ աղբիւրներու համաձայն՝ բուռն կռիւներ տեղի կ'ունենան քամպոճեան ուժերու եւ Հիւս. Վիէթնամեան զինուորներու միջեւ: Հարաւային Վիէթնամցիները հրետանիով կ'օժանդակեն Քամպոճցիներուն:

Իշխան Սիհանուք, որ Մոսկուայէն փեքին մեկնեցաւ, իր մեկնումէն առաջ Մոսկուայի մէջ յայտարարութիւն մը կատարեց, ըստ որուն Խորհ. Միութիւնը չափազանց մտահոգ է ստեղծուած կացութեան համար: Մոսկուա միեւնոյն ատեն առաջարկած է իշխանին լայն օժանդակութիւն՝ վերահաստատելու համար Քամպոճի մէջ կարգ ու կանոնը եւ երկրին չէզոք դիրքը, սակայն իշխանը, ինչպէս դիտել կուտայ իր յայտարարութեան մէջ, չնորհակալ ըլլալով հանդերձ ընթացք չէ տուած առաջարկուած օժանդակութեան:

Կը կարծուի որ Սիհանուք պիտի փորձէ որ Մոսկուա եւ Փեքին չճանչնան Քամպոճի նոր ղեկավարութիւնը, որ պէսզի աքսորական դահլիճ մը կազմէ:

Ցիշենք որ Սիհանուք ոչ միայն իշխանն էր Քամպոճի, այլեւ Փութպոլի խմբապետ, բանաստեղծ, երաժիշտ, դերասան, թանկօներու հեղինակ, խմբագրապետ բոլոր թերթերուն, եւն., եւն.:

ՏԽՐՈՒՆԻ. - ԶԱԻԷՆ ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

Ցաւով կը տեղեկանանք, որ Սէն Ռաֆայէլի Հանդստեան Տան մէջ մահացած է Պ. Զաւէն (Զաքարիա) Վարպետեան: Ողբացեալը ծնած էր Աֆիոն Գարահիսար 1882ին: Ծննդավայրի ազգային վարժարանը աւարտելէ ետք ինքնաչխատութեամբ ամբարած էր մտաւորական որոշ պաշար եւ նուիրուած ուսուցչական ասպարէզի: 1910ական թուականներուն պաշտօնավարած է Օրտուի Ազգ. վարժարանին մէջ, ուր ուսուցչուհի էր նոյն օրերուն Օր. Նուարդ Խաչատուրեան, Վանեցի, Դպրոցասէրի սանուհիներէն: Պ. Վարպետեան պահ մը պաշտօն վարած է նաեւ Անատոլուի Երկաթուղիի Ընկերութեան մէջ: Ու առաջին աշխարհամարտէն առաջ Ֆրանսա գալով հաստատուած է Փարիզ եւ հետեւած Արուեստից ու Արհեսիպց վարժարանի ճարտարապետական դասընթացքներուն:

1914ին կամաւոր արձանագրուած է Ֆրանսական բանակին, որ կը կռուէր ղերմանական ճակատին վրայ: 1917ին ադամ արձակուած է եւ նուիրուած ազգային – հանրային գործունէութեան փակլիզ մէջ: Կանուխէն մտած Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, ընկեր Վարպետեան երկար տարիներ գործօն դեր կատարած է Փարիզի կոմիտէին մէջ: 1929ին Բիւրոյի կողմէ նշանակուած է Դատական Մարմնի անդամ: 1919ին ամուսնացաւ Օրտուի վարժարանի իր պաշտօնակցուհի Օր. Նուարդի հետ:

Վարպետեան մասնաւորապէս գործօն եւ օգտակար դեր կատարած է Ֆրանսական Ճակատի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան մէջ, որուն նախագահն էր տարիներով: Ետքէն դարձաւ պատուակալ նախագահ:

Ցառաջացած տարիքին պատճառով, քանի մը տարի առաջ Սէն Ռաֆայէլի Հանդստեան Տունը փոխադրուեցաւ իր կնոջ հետ, որ այնտեղ մեռաւ անցեալ տարի:

Զաւէն Վարպետեան վերջին ծայր ծառայասէր էր ու պարկեշտ: Անձնուիրաբար ծառայած է ազգին եւ օգտակար եղած բազմաթիւ հայրենակիցներու:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ճամբաներուն մէկ կարեւոր մասին վրայ (12 հազար քիլոմեթր) կառքերու արագութիւնը սահմանափակուած է 110 քիլոմեթրի — ժամական: Ասոնց մէջ չեն կառուղիները: Կ'ուսումնասիրուի նաեւ կառք վարելու արտօնութեան բարեփոխումը:

ՊՈՍԹԸՆի օգակայանն է այս անդամ որ թատերաբեմը եղաւ օդանաւի չեղումի մը փորձին: Այս անգամ կատարուածը եղերական բնոյթ ալ ունի վասնզի օդնականն օդաչուն սպաննուած է մինչ օդաչուն վերաւորուած, ղերմարդկային ճիդով կը յաջողէր էջք կատարել իր 73 ճամբորդներով, ու կը մարէր: Հիւանդացնոց փոխադրուելով ստիպողական գործողութեան կ'ենթարկուէր: Ցարդ յայտնի չէ թէ ի՞նչ կ'ուղէր այս նոր փիրաթը: Օդաչուներու ժողով կայ Լոնտոնի մէջ, որոշումներ տալու համար այս առընչութեամբ:

ՏԻԿՆԱՅՔ ՓԱՓԿԱՍՈՒՆՔ ՀԱՅՈՑ ԱՇԽԱՐՀԻՆ

(Հայ բժշկական պատմութեան համար)

ԽՄԲ.— Վերջերս հրատարակած Էնիճ Տոճթ. Թորգոմեանի նուիրուած գրու – թիւն մը որ լոյս տեսած է Երևանի «Սովետական Ամսագրին» մէջ: Իր յիշատակին այսօր հին էջ մը կը հրատարակենիք: Տոճթ. Թորգոմեան իր կանուխառը աշխատակցութիւնը բերած է «Յառաջ»ի, պատերազմէն առաջ, երբ փարիզ էր:

Աւարայրի հռչակաւոր դիւցազնու – թիւններուն մասնակից հանդիսացող Հայուհի – հերոսուհիները, Վարդանանց Պատերազմին չքնաղ մէկ դրուագը յօրինող ու անոր անթառամ բրաբիոնը հիւսող Հայոց աշխարհին փափկասուն տի – կինները՝ բժշկական հայեացքով կը փորձուիմ դիտել պահ մը, տեղ տալու համար անոնց՝ եթէ կարելի է, հայ բժշկական պատմութեան մէջ:

Զաղար Փարպեցի, մանաւանդ Եղիշէ, այդ երկու անմահ պատմագիրները կ'առանձնեն, թէ այդ հերոսուհի – Հայուհիները՝ թուով խիստ չատ, Վարդանանց քաջարի բանակին ընկերացող նախարարներուն կիներն էին, աղջիկները՝ կամ մօտաւոր աղգականները (Եղիշէ): Անոնց մէջ կային տարեցներ եւ մանկամարդուհիներ, մինչեւ իսկ նոր–հարսեր եւ ծիծառուողներ, որոնք թողուցին իրենց տնական հանդիսաը, նորափեթիթ առագաստը, կուրծք տուին խստամբեր կեանքի մը ամենածանր տառապանքներուն, մոռցան իրենց դիրքը, կանացի փափկութիւնը արհամարհեցին եւ բոկոտն ու անյարդար մազերով, ամէն օր ծոմ–ծարաւ կը վազէին Աղօթքի Տունը, աղաչել պատեւու առ Ամենազօրն, որպէսզի իրենց սիրականներուն արիւնը ի դուր չհոսի եւ փրկուի հայ Եկեղեցիին եւ Աղգին սուրբ անկախութիւնը, այլազեն զաղաններու յօշոտիչ ճիրաններէն...:

Այսչա՞փ էր արդեօք այս փափկասուն տիկիններուն ըրածը. աղօթք՝ աղաչանք, զրկա՞նք էր միայն անոնց բաժինը. չեմ կարծեր:

×

Ես այնպէս կ'ընդունիմ, թէ՝ Եղիշէի եւ Փարպեցիի պանծացուցած Հայուհի – ներէն՝ երամ երամ իրենց սիրելիներուն եաեւէն սուրացին, գացին մինչեւ արիւնի դաշտը, արծիւի պէս խոյացան հոն, ո՛չ թէ կռիւին կռիւով մասնակցելու, կամ զէնքով թշնամիին դիմադրելու, ո՛չ. այլ վիրաւոր ամուսինի մը կամ հիւանդ ծնողքի մը քով փութալու, ինկած սիրելիի մը, զաւկի մը կամ եղբօր մը անդը զտնուելու, որպիսական, մայրական եւ այլ պարտականութիւններ կատարելու, խնամածու ըլլալու՝ հայրենիքի ու կրօնքի ազատութեանը համար արիւն թափող դիւցազուին, ջուր հասցնելու ծարաւին, հաց՝ քաղցածին, դարման տառապեալին...:

Այսպէս ահա կ'ըմբռնեմ խմաստը զոհասանական այն տողերուն, զորս Եղիշէ – չէի եւ Փարպեցիի ոսկի գրիչները կը հիւսեն Հայոց աշխարհի փափկասուն տիկիններու հասցէին, տողեր՝ որոնք յաւտախտաղաց երկար դարերու հետ հինանալով հանդերձ, աւելի կենսունակ, աւելի համայիչ եղած են հետզհետէ եւ պիտի ըլլան յաւէտ:

Իրաւ է թէ՝ ոչ Եղիշէի, ոչ Փարպեցիի դրածներուն մէջ բան մը չեմ դտներ իմ այս վարկածը ինձ զգացնող, եւ այս անզուգական պատմագիրներուն՝ մանաւանդ Եղիշէի վրայ հրատարակուած ընդարձակ ուսումնասիրութիւններուն մէջ՝ Փորթուգալ Միքայէլ եւ Բարդէն Վարդապետ եւ ուրիշներ կատարելապէս լուռ կը դանեմ այս մասին, բայց հակառակ այդ լռութեան ես կը կրկնեմ, թէ Հայոց աշխարհի փափկասուն տիկինները պինդ փարած իրենց կրօնքին, անոր անչէջ հուրովը ջերմացած վառած, իրենց նմանին օդնելու վսեմ զգացումէն եւ Աւետարանին՝ «մեծ քան զայս սէր ո՛չ գոյ, եթէ ոք զանձն դիցէ ի վերայ բարեկամին» խօսքէն մղուած, Սամարացիներ եղան յանկարծ... փութացին Աւարայր, հոն Վարդանանց քաջ զինուորներուն քով իրրեւ գթութեան հոյլեր ծառայելու, անոնց հետ ալ արիաբար նահատակուելու, եթէ պէտք ըլլար:

Եւ ահա թէ ի՞նչ տեսակ փաստի վրայ կը հիմնեմ իմ այս բժշկական ենթադրութիւնս:

Եղիշէի պատմութիւնը թղթատելով, տեղ տեղ կը կարդանք պարբերութիւններ, որոնք կը յայտնեն, թէ Վարդան Մամիկոնեանի զօրագունդը կամ բանակը ունէր իր մէջ բժիշկներ, կամ բժշկութեան հմուտ անձեր. զոր օրինակ՝ խօսելով քրիստոնեայ (իմա՛ հայ) զօրքերու կեանքին ու ընթացքին վրայ, կը դրէ՝

«Եւ Տէր յաջողէր նոցա նչանօք եւ արուեստիւք. քանզի բազում հիւանդք, ընդունէին զբժշկութիւն՝ ի հեթանոսական զօրուէն» (Եղիշէ):

Իսկ չարչարուած հայ նախարարներու ու քահանաներու մասին ալ կ'ըսէ.

«Մանաւանդ՝ զի նչանք եւս բժշկութեան, յԱստուծոյ յաջողեալ լինէր ի ձեռս նոցա, որպէսզի՝ բազումք ի դիւահարաց որբեցան ի նմին ֆաղաքի ուր կապեալքն կային: Իրրեւ ոչ գոյր առ նոսա քահանայ, զմքն առ նոսա հիւանդք եւ ախտաժէտք ֆաղաքին, եւ ընդունէին ի նոցանէ զիւրաքանչիւր ցաւոց զառող – ջութիւն»: (Եղիշէ)

Սոյն տողերը մինչ աղօտ լոյն կերպով չե՞ն դգացներ թէ Վարդանի քով բժըշկական արուեստէ հասկցողներ պակաս չէին, եւ թէ ամէն տեսակ ցաւերու դարմանը կ'ընէին մանաւանդ ջղաձգներու, եւ մինչ հին դարերու մէջ բժշկութիւն ընդհանրապէս բանակի մէջ ծառայող զինուորներ, ինչպէս նաեւ քահանաները, վարդապետները չէի՞ն, եւ չ՞ որ անոնց ձեռքով կատարուած ախտաբուժութիւնները կամ հիւանդաբուժութիւնները ամիկ դասակարդէն հրաչք միչտ կը համարուէին:

Բայց աւելի կարեւոր, աւելի հաստատ ապացոյց մը եւս կը դտնենք դարձեալ Եղիշէի մէջ:

Վարդանանց դունդէն հեթանոս թշնամիներու ճանկը ինկած ու բանտի մութ խորշը նետուած հայ նախարարներուն եւ քահանաներուն կրած անլուր, անօրինակ խոչտանգումներուն նկարագրութեանը միջոցին, Եղիշէ ներբողելով այդ կենդանի – մարտիրոսներուն՝ անձնուրաց Ցովսէփներու, Սահակներու, Ղեւոնդներու ստոյիկեան համբերութիւնը, կը յիչէ Դենչապուհ այլազգինն Ս. Սահակի հետ ունեցած մէկ խօսակցութիւնը, որուն մէջ բժշկականօրէն ուշադրաւ է այն կէտը, զոր այդ անողորմ դահիճը Սահակը կրակապաչտութեան կամ կռապաչտութեան հրաւիրելով կ'ըսէ՝

«Ես դիտեմ, զի ի հրապոյրս առնդ այդորիկ (Ղեւոնդը ակնարկելով) խլեալ էք դուք. քանզի ինքն ախտացեալ է մարմնով, եւ ձեռնարկութեամբ բժշկաց չիճ գտեալ առողջութիւն, եւ հիւանդոտ կենօք ձանձրացեալ է եւ փափագէ ի մահ քան ի կեանս»: (Եղիշէ):

Գիտեմ կ'ըսէ, դուք այդ մարդուն (Ղեւոնդի) հրապոյրներէն յափչտակուած էք, բայց նա մարմնային ախտով վարակուած մէկն է, եւ բժիշկներու ձեռքէն առողջութիւնը գտած չըլլալուն, ձանձրացած է իր հիւանդկոտ կեանքէն, ու նախանձար կը համարի մեռնիլ քան թէ ապրիլ:

Որուն՝ Ղեւոնդ երէց ինքը անձամբ կը պատասխանէ հետեւեալ հրաչակերտ խօսքերով.

«Այլ վասն իմ դի ասացիր, չգտեալ զառողջութիւն ի բժշկաց, սիրէ զմահ քան դկեանս... Աղէ՛ ցածո՛ դքեզ սակաւիկ մի ի զայրագին սրամտութենէդ... Ո՞ ոք ի մահկանացուացս ունի կեանս անտըրտունջս, ո՞չ ահա ամենայն լի են ախտիւք, է որ ի ներքոյ, եւ է որ արտաքոյ, ցաւրտ եւ տօթ, քաղց եւ ծարաւ եւ ամենայն աղքատութիւն կարօտութեան...

«Բայց դու որ զբժիշկս խոտեալ անարդեցիր, թէ չէք իմ ի նոցանէ գտեալ զառողջութիւն, չեն ինչ զարմանք, վասնզի մարդիկ են նոքա. է ցաւ՝ որում գտանեն հնարս առողջութեան, եւ է՝ որ ապրս – տամբք ի հնարից նոցա. վասն ամենեքեան եմք մահկանացուք, այն որ բժիշկն եւ բժիշկին: Այլ երանի՛ թէ եւ դուք ըստ բժշկական արուեստին բերէիք զնմանութիւն, զի ոչ փոքր է ճշմարտութիւն նոցա բժշկութեանն: Քանզի յորժամ տեսանեն նոքա զոք հիւանդացեալ, ոչ յապաղին երթալ առ նոսա, այլ փութացեալ հնարին մատուցանել զառողջութիւն: Մանաւանդ՝ եթէ յարքունիս մի ոք սիրելեաց թագաւորին ախտանայցէ, եւ ընդղները ընդհանրապէս բանակի մէջ ծառայող զինուորներ, ինչպէս նաեւ քահանաները, վարդապետները չէի՞ն, եւ չ՞ որ անոնց ձեռքով կատարուած ախտաբուժութիւնները կամ հիւանդաբուժութիւնները ամիկ դասակարդէն հրաչք միչտ կը համարուէին:

Բայց աւելի կարեւոր, աւելի հաստատ ապացոյց մը եւս կը դտնենք դարձեալ Եղիշէի մէջ:

Վարդանանց դունդէն հեթանոս թշնամիներու ճանկը ինկած ու բանտի մութ խորշը նետուած հայ նախարարներուն եւ քահանաներուն կրած անլուր, անօրինակ խոչտանգումներուն նկարագրութեանը միջոցին, Եղիշէ ներբողելով այդ կենդանի – մարտիրոսներուն՝ անձնուրաց Ցովսէփներու, Սահակներու, Ղեւոնդներու ստոյիկեան համբերութիւնը, կը յիչէ Դենչապուհ այլազգինն Ս. Սահակի հետ ունեցած մէկ խօսակցութիւնը, որուն մէջ բժշկականօրէն ուշադրաւ է այն կէտը, զոր այդ անողորմ դահիճը Սահակը կրակապաչտութեան կամ կռապաչտութեան հրաւիրելով կ'ըսէ՝

«Ես դիտեմ, զի ի հրապոյրս առնդ այդորիկ (Ղեւոնդը ակնարկելով) խլեալ էք դուք. քանզի ինքն ախտացեալ է մարմնով, եւ ձեռնարկութեամբ բժշկաց չիճ գտեալ առողջութիւն, եւ հիւանդոտ կենօք ձանձրացեալ է եւ փափագէ ի մահ քան ի կեանս»: (Եղիշէ):

Գիտեմ կ'ըսէ, դուք այդ մարդուն (Ղեւոնդի) հրապոյրներէն յափչտակուած էք, բայց նա մարմնային ախտով վարակուած մէկն է, եւ բժիշկներու ձեռքէն առողջութիւնը գտած չըլլալուն, ձանձրացած է իր հիւանդկոտ կեանքէն, ու նախանձար կը համարի մեռնիլ քան թէ ապրիլ:

Որուն՝ Ղեւոնդ երէց ինքը անձամբ կը պատասխանէ հետեւեալ հրաչակերտ խօսքերով.

«Այլ վասն իմ դի ասացիր, չգտեալ զառողջութիւն ի բժշկաց, սիրէ զմահ քան դկեանս... Աղէ՛ ցածո՛ դքեզ սակաւիկ մի ի զայրագին սրամտութենէդ... Ո՞ ոք ի մահկանացուացս ունի կեանս անտըրտունջս, ո՞չ ահա ամենայն լի են ախտիւք, է որ ի ներքոյ, եւ է որ արտաքոյ, ցաւրտ եւ տօթ, քաղց եւ ծարաւ եւ ամենայն աղքատութիւն կարօտութեան...

«Բայց դու որ զբժիշկս խոտեալ անարդեցիր, թէ չէք իմ ի նոցանէ գտեալ զառողջութիւն, չեն ինչ զարմանք, վասնզի մարդիկ են նոքա. է ցաւ՝ որում գտանեն հնարս առողջութեան, եւ է՝ որ ապրս – տամբք ի հնարից նոցա. վասն ամենեքեան եմք մահկանացուք, այն որ բժիշկն եւ բժիշկին: Այլ երանի՛ թէ եւ դուք ըստ բժշկական արուեստին բերէիք զնմանութիւն, զի ոչ փոքր է ճշմարտութիւն նոցա բժշկութեանն: Քանզի յորժամ տեսանեն նոքա զոք հիւանդացեալ, ոչ յապաղին երթալ առ նոսա, այլ փութացեալ հնարին մատուցանել զառողջութիւն: Մանաւանդ՝ եթէ յարքունիս մի ոք սիրելեաց թագաւորին ախտանայցէ, եւ

ՀԱՅՈՑ ՄԵԾ ԲԱՐԵԿԱՄԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՓՐՈՖ. ԱՆԹՈՆ ՀԻԼՔՄԱՆ

Փրոֆ. Հիլքմանի մահուամբ, Գերմանիան կը կորսնցնէ իր լաւագոյն զաւակներէն մին: Մարդկութիւնը կորսնցուցած կ'ըլլայ մեծ Սիրտ մը, իսկ Հայերը, Լեհերն ու իրլանտացիները՝ իրենց ամենակատարեալ պաշտպանը:

Փրոֆեսէօրին ամբողջ կեանքը նուիրուած էր ճնչուած ազգերու պաշտպանութեան («Պեկենկիւնկ», փետր. 1963): Մահուընէն քիչ առաջ, ինձ կը դրէր տակաւին.— «Պէտք է օդնէք վառ պահելու հայ ժողովուրդի ազգային դիտակցութիւնը»:

Արքայասպանութեան մասին իր դրած յօդուածը (Նոպիս, Մենցեր Շտուտդիք Ցայթուն, թիւ 4, 1954) ինձ նուիրից ըսելով.— «Ասիկա կրնայ ձեզ հետաքրքրել», մեծ հակադդեցութիւն յառաջ բերաւ Հռոմի մէջ, բայց Դոմինիկեան հայրերու հաւանութեան արժանացաւ, ինչ որ

հասեալ ի մեծ հրապարակն՝ տեսանիցէ զրաղմութիւն պատուաւորացն, եւ զառաղութիւն դեղեցիկ երիտասարդացն եւ եւս ի ներքս մատուցեալ ի սրահն արքունի, եւ անդ տեսանիցէ զամենայն սպասաւորացն զչքնաղ եւ զսքանչելի տեսիլն, ոչինչ զարմանայ ընդ հրաչակերտ տեսիլն: Նաեւ եթէ զահոյզ ականակալք իցեն եւ համակ ոսկեղէնք՝ յորոց վերայ հիւանդն անկեալ դնիցի, չէ՛ ինչ նմա փոյթ զայնմ ամենայնի: Այլ ի բաց հրամայէ առնուլ զոսկեհուռ վերարկուն, եւ ձեռն ի ներքս տարեալ՝ զնիէ զամենայն մարմինն, եթէ ջե՞րմ իցէ բնութիւնն, եւ եթէ սիրտն ի տեղւոջն հանդա՞րտ կայցէ եւ կամ թէ յեարդն կակո՞ւղ իցէ, եւ կամ թէ շարէէ երակացն յարմա՞ր իցեն, եւ ըստ նմին զդարմանն բժշկութեանցն առնիցէ՝ շնորհելով նմա զառողջութիւն»:

Զեմ թարգմաներ այս դրուածը, որպէսզի Եղիշէի ոճին անոյշ դեղեցկութիւնը չխաթարեմ. բայց ի՞նչ մեծ զովութիւն կը խօսի այն՝ բժշկական արուեստին համար, ի՞նչ փառաբանութիւն կընէ անոր բարձր կոչումին, կոչում՝ որ նպատակ ունի ամէն ինչ արհամարհել, միայն եւ միայն մարդկային ցաւերու օգտակար ըլլալու համար:

Եղիշէի այս աննման հատուածին ամէն մէկ պարբերութիւնը ինձ հիացում կը պատճառէ յայտնելով, թէ ե. դարու մէջ բժշկութիւն եւ բժիշկներ գոյութիւն ունէին եւ ի պատուի էին Հայաստան աշխարհի մէջ. այո եւ ոչ միայն ե. դարու մէջ այլեւ՝ աւելի առաջ, ինչպէս եղնիկի, Ագաթանգեղոսի, Դաւիթ Անյաղթի եւ Յովհաննէս Մանդակունիի գործերէն կարելի է հետեւցնել:

1926 ԲԾ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Ընդունեցէք նաեւ որ իր այժմեան թաքստոցը դիտէք, չարունակեց Թորոս պէյ:

Վաճառականը՝ զարմացած ու զայրացած, իր խօսակցին նայեցաւ:

— Ի՞նչպէս, զոչեց, կը համարձակիք այսպիսի ծանր ամբաստանութիւն մը ընել իմ վրաս, առանց ապացոյցի:

— Ես չեմ ամբաստանութիւն ընողը, այլ ոստիկանութիւնը: Ես միայն եկած եմ ձեզի ծառայութիւն մը մատուցանելու, ձեզ դժնդակ կացութենէ մը փրկելու համար:

— Շնորհակալ եմ, բայց ինքզինքս վտանդաւոր կացութեան մը մէջ չեմ տեսներ բնաւ:

— Ուրեմն չէ՞ք ուզեր որ իմ աջակցութիւնս նուիրեմ ձեզի եւ ցոյց տամ այն միջոցները որով կարելի է ձեր օձիքը պրկել:

Բարեդէպ էֆէնտի չփոթած դրութեան մը մէջ էր ու չէր կրնար հասկնալ թէ այս մարդը ի՞նչ դիտաւորութիւն ունէր: Մեքենաբար ըսաւ.

— Խօսեցէք տեսնեմ, ի՞նչ է ձեր առաջարկելիք միջոցը այս սուտ զրպարտութենէն ազատելու համար:

— Եթէ վահանը հոս է՝ իսկոյն ուրիշ տեղ մը փոխադրել, եթէ արդէն ուրիշ տեղ մըն է՝ հոնկէ ալ հանել եւ այնպիսի տեղ մը տանիլ ուր կարելի չըլլայ խուզարկութիւն կատարել, օրինակի համար օտար չոգենաւ մը... այս մասին՝ ես պատրաստ եմ ամէն աջակցութիւն նուիրելու: Ձեմ ուզեր որ այդ խեղճ երիտասարդը պարապ տեղը չարչարանքներու ենթարկուի, մանաւանդ որ իր անմեղութեանն ալ համոզուած եմ:

— Բայց կը կրկնեմ որ երեսը տեսած չեմ, զոչեց վաճառականը անհամբեր կերպարանքով մը:

— Այն ատեն մեր բոլոր այս խօսքերը աւելորդ են:

— Ինձի ալ այնպէս կ'երեւայ:

— Բայց պարտք կը զգամ վերջին անդամ մըն ալ ըսելու, որ չատ ծանր պատահականութիւններ կը սպառնան ձեզի եւ թէ ձեր բռնած ընթացքը լաւագոյնը չէ:

— Ի՞նչ ընթացքի կ'ակնարկէք:

— Ամէն բան ուրանալու այս ընթացքին:

— Ճշմարտութիւնը յայտարարելը ուբացո՞ւմ կը նշանակէ:

— Եթէ ճշմարիտ է՝ այդ տարբեր բան:

— Եթէ կ'ուզէք դուք մէյ մը ամբողջ տունը աչքէ անցուցէք:

— Ես ատանկ պաշտօն մը չունիմ, պատասխանեց Թորոս պէյ վիրաւորուած ձեւով մը, ես պարզապէս փափաքեցայ ձեզի օգտակար ըլլալ, ծառայութիւն մը մատուցանել:

— Շատ չնորհակալ եմ:

— Մնաք բարով:

— Երթաք բարով:

Թորոս պէյ սենեակէն դուրս ելաւ եւ վաճառականը ընկերացաւ մինչեւ սանդուխին գլուխը:

Երբ փողոց ելաւ ինքնիրեն խորհրդածեց.

«Վահանը այստեղ չէ, այս մասին համոզում գոյացուցի, եթէ հոս ըլլար այս աստիճան պաղարիւնութիւն պիտի չպահէր եւ այդքան ուժգին պիտի չբողոքէր իրեն դէմ եղած կասկածանքներու մասին, բայց միւս կողմէ կ'երեւայ որ զայն տեսած է կամ յարաբերութիւններ ունեցած է, որովհետեւ այդ բանը չհերքաւ զօրաւոր կերպով հերքել: Ամէն պարագայի՝ Բարսեղ էֆէնտիի վրայ հսկողութիւն մը կատարելով՝ կարելի է հետք մը գտնուի, ասիկա պէտք է իմաց տալ նախարարին»:

Իսկ վաճառականը մեծ մտատանջութեան մատնուեցաւ. Թորոս պէյի երթալէն ետքը:

Վահանի մասին իմացածները գլինքը չափազանց վրդովեցին: Ինք այնպէս կը կարծէր որ երիտասարդը, իր յանձնառութեան հաւատարիմ, իսկոյն պիտի մեկնէր Պոլսէն եւ ահա՝ հիմա կ'իմանար որ ոչ թէ չէր մեկնած՝ այլ նաեւ իր ներկայութիւնը երեւան հանած էր:

— Ոստիկանութիւնը եթէ իրաւունք տեղեկութիւն ունի դրասենեակ դալուն մասին, կը մտածէր, այն ատեն դարձեալ իմ գլուխս պիտի ցաւի:

Կերակուրին վրայ չուզեց իր մտատանջութիւնը յայտնել սեղանակիցներուն: Բայց յետոյ ամէն բան պատմեց իր կնոջը, որ փութաց իր իմացածները աղջիկներուն հաղորդելու եւ հետեւեալ օրը արդէն Լեւոն իմացած էր ամէն բան:

— Այս ամէնուն հետեւանքը չատ պէտ պիտի ըլլայ, ըսաւ կնոջը:

— Ինչո՞ւ համար, հարցուց Զարուհի:

— Քանի որ հայրդ կասկածելի դարձած է, մեզի հանդիստ պիտի չթողուն:

— Բայց ինք անմեղ է բոլորովին:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(72 – Շար.)

կ'ապացուցանէ թէ մինչեւ ո՛ր աստիճան այս տակուն վեհաթափացին թրծուած էր Արդարութեան եւ Իրաւունքի զաղափա – րականով.— « երբ պետութիւն մը, կը դրէը, անարդարութիւնը որպէս իրա – ւունք կը գաւանի, մեր մեծադոյն պար – տականութիւնն է անհնազանդ գտնուիլ անոր հանդէպ»:

Թուրք ուսուցչապետին հետ ունեցած իր բանավէճերը, զոր տառացիօրէն չախ – չախեց նամակով մը, հանդէսին մէջ հիւ – բընկալեցէն առաջ հրապարակային բա – ցատրութեան մը համար, կը վկայէ թէ նոյն խորունկ զգացումն էր որ կ'ոգեւո – րէր պինքը (պեկենկիւնկ, Հոկտ. 1960):

Միակուռ նկարագիր, ամերիկեան միտք, դերազանցօրէն կաթոլիկ, Փրոֆ. Հիլքման հայասէր էր հոգւով ու մարմ – նով եւ նուազագոյն առիթէն օգուտ կը քաղէր պաշտպանելու կամ ծանօթացնե – լու համար Հայկական Դատը.— « Եթէ Թուրքերը կ'ուզեն որ հաւատամք իրենց պրեւմտականացման, նախ բաւարար հանդիսաւոր աքթ մը թող ընեն հանդէպ հայ ժողովուրդին, որմէ երկու միլիոն հոգի խողխողեցին վատօրէն»:

Հոծ ունկնդիրներու առջեւ, համալսա – րանի ամփիթեատրոնին մէջտեղը կանգ – նած, առանց նոթ մը ունենալու իր առ – ջեւ, ամբողջ երկու ժամ կը ձաղկէր բար – բարոսները, դաւաճանները ու վաճառը ամենածու բառերով: Ամէն կողմէ եկած սպառնական նամակները կ'ընդունէր սառ – նասրտութեամբ:

Իր մտասեւեռումը, — ինչպէս Փրոֆ. Հոշրպախ դարձեալ յիշեցուց ինծի փե – տրուար 5ին — «Հայ ժողովուրդի բա – րեկամներու Ընկերութեան» մը կազմու – թիւնն էր, այն ձեւով որ «Վեհապիներու Ընկերութիւն»ն էր, որուն նախագահն էր ինք: Հայերու ներքին տարակարծութիւն – ները, անբաժան Սփիւռքին եւ բոլոր քա – ղաքակիրթ ժողովուրդներուն, երկիւղ չին ազդեր իրեն: Ցաչս իրեն, քանի մը արժէքաւոր Հայեր գտնելն էր, կոմիտէ մը կազմելու համար: Գալով երկպառա – կութեանց, կարելի էր յաղթահարել զա – նոնք, եթէ կչխտ ունեցող հայ անձնաւո – րութիւն մը հովանաւորէր այդ կոմիտէն: Այս ծրագիրը, որուն հաչտյն Փրոֆ. Հոշրպախ, — այն ժամանակ դասախօս համալսարանի, — կարեւոր դումար մը արամադրեց, արդիւնք չտուաւ:

Ինքզինքը կորսուած կը համարէր.— «Վնասմ մը եւս, կը դրէր ինձ մահուընէն քիչ առաջ, փորձութիւնը ունեցայ մարդ – կային կազմին դէւերահեռութեան»: Իր անցուցած հինգ տարիները 26 բանաեղու եւ նպաստական հինգ ճամբարներու մէջ, ուրտեղ քանակածուները փոխն ի փոխ կը յաջորդէին սառն լոգանքներուն, հիւ – ծած էին իր մարմինը, առանց երբեք տկարացնելու իր հոգին: Գիշերային մըղ – ձաւանջներու անդոհանքին կը հակադրէր իր կամքի ուժը:

Պուխընվալտի ճամբարէն հպիւ ազա – տագրուած Ամերիկացիներէն, եւրոպա – կան Դաշնակցութեան գաղափարը հրա – պարակ կը նետէր առաջին անգամ: Իր հրատարակած գիրքը՝ «Ֆրանքբէյչ կեա – թերն ունտ Հէոթ (երէկուան եւ այսօր – ուան Ֆրանսան), զգայացունց տպաւո – րութիւն գործեց: Զօր. տը Կոլ, որուն հետ կը թղթակցէր, յիշատակեց գայն 1951ին արտասանած իր մէկ ճառին մէջ:

Տոքթոր փիլիսոփայութեան եւ քաղա – քական գիտութեանց, Մայանսի Եոհան Կիւթընպէրկ համալսարանին մէջ հիմ – նեց «Համեմատական կառավար քաղաքա – կրթութեանց: Զափ ու սահման չճանչ – ցաւ իր գործունէութիւնը: Անթաղդատա – լի լեզուագէտ, — գիտէր Եւրոպայի բո – լոր լեզուները եւ անհամար դաւառա – բարբառները, որոնց անհաչուելի յօդ – ուածներ նուիրած էր, — հոգին էր բո – լոր համաժողովներուն, բոլոր հաւա – քոյթներուն եւ հանդիպումներուն: Իր դասախօսութիւնները, յօդուածները, հե – դինակութիւնները, բովանդակ աշխարհի հիացումը գրաւած էին: Մահնայատակու – թեան մոլեռանդ պաշտպանը, աշակերտ – ներուն խօսք կ'ուղղէր իրենց մայրենի բարբառով: Անոնք կը մօտենային իրեն անկեղծ պաշտամունքով: Բնաւ ենթար – կուած չէր թշնամանքի: Իր հիանալի գործունէութեան ընթացքին երկրոր – դուած էր սքանչելի ընկերուհիէ մը, ո – րուն դուրգուրանքը մեծ օժանդակութիւն մը եղաւ իրեն համար: Փարիզի մէջ, անգամ մը լինձի ցոյց տուաւ նամակ մը ըսելով.— «կարղացէք»: Կեանքիս մէջ, ոչ մէկ տեղ չեմ կարդացած, որ կին մը արտայայտուի այսքան փափկութեամբ, այսքան քնքոյշ զգացումներով: Քորնէլեան սէր մըն էր, այս երկու էակները մխացնող սէրը:

Յունուար 25ի կիրակին, բան սովորու – թեան ուղեց երթալ Սէնթ Էթիէնի եկե – ղեցին, ուր արարողութիւնը լսաիներէն կը կատարուի տակաւին: Նորապէս բա – րեպաշտ էր եւ մանուկի պէս կ'աղօթէր: «Բանտարկեալ զերթի մը աղօթքը», որ լսաիներէն գրի առաւ նացիական ճամ – բարներուն մէջ, իսկական գլուխ–գործոց մըն է միսթիք դրականութեան: Սակայն ուժաթափ կ'ըլլար հետզհետէ: Նորհուրդ տուին իրեն էլիենէֆ մը մանել: Ինդրեց իր կնոջմէն որ իրիկունը հոն երթայ դին – քը տեսնելու եւ չահագրգռուղներուն ի – մացնէ որ «Հնդկաստանի դասակարգե – րուն մասին եղած թէդին ներկայացումը կանոնաւորաբար տեղի պիտի ունենար գլինիքին մէջ, ոչ թէ իր տունը»: Երբ կինը կը վերադառնայ, արդիւնած էր մտնել իր սենեակը, հոգեւարքի մէջ էր արդէն:

Ճչմարիտ «Ափոթէոզ» մը եղաւ իր յու – ղարկաւորութիւնը, արժանի իր վայելած համբաւին: Ամբողջ քաղաքը, ամբողջ համալսարանը, աշխարհի բոլոր կողմե – րէն փութացած բարեկամներ գինքը ա – ռաջնորդեցին մինչեւ վերջին բնակարանը ու հրաժեշտ տուին իրեն մեծ չուքով:

Երբ Փեար. 4ին կը հասնէի հոն, խո – նարհելու համար իր դամբանին առջեւ, յուղումս յանկարծօրէն հիացման փոխ – ուեցաւ: Խորան մըն էր իր դերեզմանը: Բնակավայրը ծաղիկներու եւ պսակներու Մոդոլէ մը: Մէկէն պսակեր մը եկաւ յիշողութեանս դիմաց: Վերջին Դեկտ. 26ին՝ Մոսկուայի Պալշոյի թատրոնին մէջ, Խաչատուրեանի « Սփարթաքիւս »ի բեմադրութեան ներկայ էի, որ խելայեղ ընդունելութիւն գտաւ: Աւելի քան կէս ժամ, կրկնահրաւէրներ, մեծաչուք ով – ատիոններ, ուղղուած Արամ Խաչատրեա – նի, որ ներկայ էր այնտեղ: Վերջին տեսարանի աստուածացումը խելացնո – րութեան հասաւ: Մէկ ամսուան ժամա – նակամիջոցին՝ այս անգամ Մայանս – Կոնսէնտէյմի դերեզմանատան մէջ, նոյն պատկերը կ'ընծայուէր իմ աչքին:

Ինչպէս Սփարթաքիւսը, Փրոֆ. Հիլք – ման խորհրդանշան մը գարձած էր:

Կէսօրէն վերջ ֆէնի կառախումբը ա – ոի: Վիպական գետի երկայնքին՝ եր – դուած բոլոր բանաստեղծներու կողմէ, չոգեկառքը յամրօրէն սահեցաւ լճին վը – րայ ճեմող կարապի մը պէս, բայց այս նկարչադեղ բնակավայրերուն եւ միջին դարու դղեակներուն տեսարանը, հէք – եաթային դրոյցներով չրջապատուած, ո՛չ մէկ արձագանգ գտաւ հոգիիս մէջ: Երեք ժամուան այս ճամբորդութիւնը ան – վերջանալի թուեցաւ ինծի: Տասնեօթը տարի առաջ, նոյն ճամբորդութիւնը կա – տարած էի հակառակ ուղղութեամբ: Բո – լոր թերթերը արտատպած էին այն տեն հիասքանչ յօդուածս, որ յաչս Հայերուն երեւան կը հանէր արտակարգ մարդը, ո – րուն պարզութիւնը եւ բարութիւնը հա – ւասար էին իր Մեծութեան:

ՍՏԵՓԱՆ ԱԶԱՐԵԱՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԷՈՐԳ ՄԵԼԻՏԻՆԵՑԻ
ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ
ԴԱՏԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ

Բացուած կը յայտարարենք Գէորգ Մե – լիտինեցի Գրական Մրցանակի 1970ի տա – րին:

Համաձայն Գէորգ Մելիտինեցի Գրա – կան Մրցանակի պայմաններուն, մրցա – նակի ներկայացուելիք գործերը պէտք է հասած ըլլան Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարան, Անթիլիաս, մինչեւ 30 Սեպտեմբեր 1970:

Այս առիթով, դատակազմը կը յիշեցնէ Գէորգ Մելիտինեցի Գրական Մրցանակի հետեւեալ գլխաւոր տրամադրութիւն – ները.—

Յօդուած 10.— Մրցանակի համար կըր – նան ներկայացուիլ բոլոր այն հեղինա – կութիւնները, հայերէն կամ օտար լեզու – ներով, որոնք կը վերաբերին Հայկական մշակոյթին՝ գրական, լեզուաբանական, պատմական, եկեղեցագիտական, բանա – սիրական, հնարանա – կան եւ այլ յարակից կալուածներուն մէջ:

Յօդուած 13.— Երկասիրութիւնները պէտք է ներկայացուին Կիլիկիոյ Վեհա – փառ Կաթողիկոսին՝ մաքուր, դիւրըն – թեռնլի ձեռագրով, նախընտրաբար՝ գը – րամեքենագրուած, եւ երեք օրինակով, մինչեւ Սեպտեմբեր ամսուան վերջը:

Յօդուած 14.— Մրցանակի արժանա – գործերը պիտի հրատարակուին Մե – ծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան տպարանին մէջ, Անթիլիաս:

Յօդուած 15.— Մրցանակի տիրացած հեղինակը, անկախաբար իր գործի տպա – գրութենէն, պիտի ստանայ Հազարէն երկու հազար (1000–2000) Լիր. ոսկիի պարգեւ մը մրցանակին յատկացուած դումարին տոկոսէն: Այս պարգեւի քա – նակը պիտի ճշդուի Ժիւռիին կողմէ: Հե – ղինակը պիտի ստանայ նաեւ 500 օրինակ իր տպուած գործէն:

×

Գէորգ Մելիտինեցի Գրական Մրցա – նակի դատակազմը պարտք կը համարի նկատողութեան յանձնել մօտեցումի հիմ – նական սկզբունքները.—

Ա) Գէորգ Մելիտինեցի Գրական Մրը – ցանակը մրցում մը չէ ներկայացուած գործերուն լաւագոյնը ընտրելու եւ պար – գեւատրելու համար:

Բ) Մրցանակը կը տրուի այն գործին, որ այս կամ այն կալուածին մէջ (գրա – կան, ստեղծագործական, ուսումնասի – րական) կը բերէ կարեւոր նպաստ մը հայ մշակոյթին:

Գ) Կրնայ պատահիլ, որ տարուան մը ընթացքին մրցանակ չտրուի, երբ դա – տական կազմը ներկայացուած գործերուն մէջ չգտնէ Գէորգ Մելիտինեցի Գրական Մրցանակի համապատասխան հեղինակու – թիւն մը:

Դ) Կրնայ պատահիլ, որ կարգ մը գոր – ծեր որոշ արժէքով դնահատուին հրա – տարակութեան համար, առանց մրցա – նակի:

Ե) Կրնայ պատահիլ, որ մրցանակ տրուի կամ հրատարակութիւնը կատար – ուի մէկէ աւելի գործերու:

Զ) Ներկայացուած գործերը կը նկատ – ուին վերջնական իրենց ներկայացուած վիճակին մէջ, եւ մրցանակի կամ հրա – տարակութեան արժանանալու պարա – գային, կը տպագրուին Գրական Մրցա – նակի Դատական Կազմի որդեգրած հրա – տարակչական ձեւերուն համաձայն:

Է) Մրցանակին կրնան ներկայացուիլ ոչ միայն անտիպ ձեռագիր գործեր, այլ նաեւ գրութիւններ որոնք լոյս տեսած են պարբերական մամուլին մէջ, եւ ի մի հաւաքուելով կրնան կազմել մրցանակի ներկայացուելիք հատոր մը:

ԴԻՒԱՆ
Գ. Մելիտինեցի Գրական Մրցանակի
Դատական Կազմի
Առենապետ ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ
Առենադպիր ԲԻԶԱՆԴ ԵՂԻԱՅԵԱՆ

6 Մարտ 1970 Անթիլիաս, Լիբանան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

— Սպասէ...: Կը խոստովանիմ որ երբ անցած գարձածը պատմեց, տակաւին չհասկցայ իր կացութեան բոլոր դժնդա – կութիւնը: Միայն գինքը տեսայ ու նաեւ ընտանիքին մէջ ըերած խռովքը. իր վրայ խղճացի, բայց հիմա, քեզի հետ խօսելէ ետք իրրեւ կին, ուրիշ բան կը տեսնեմ. քու առապանքդ կը տեսնեմ եւ չեմ կրնար բացատրել այն համակրանքը զոր քեզի համար կը զգամ, սիրելի Տոլլիս, բոլորովին քու կացութեանդ մէջ կը մըտ – նեմ... բայց բան մը կ'ուզէի պիտնալ... կ'ուզէի պիտնալ թէ սիրտիդ մէջ դեռ ոըքա՞ն սէր կը մնայ անոր համար... Դուն միայն կրնաս պիտնալ թէ ներելու չափ բաւական սէր մնացա՞ծ է... եթէ բաւական կայ, ներէ...:

— Զէ... ըսաւ Տոլլի:

Աննա գինքը ընդմիջեց նորէն ձեռքը համբուրելով:

— Աչխարհը քեզմէ լաւ կը ճանչնամ, ըսաւ, գիտեմ թէ Սթիվայի պէս մար – դիկ ինչպէս կը նկատեն այդ բաները: Կ'ըսես թէ անոր հետ քու վրա՞դ խօսած է... չէ՛, չէ՛, այդ բանը չէ ըրած, այդ էրիկմարդիկը անհաւատարմութիւններ կ'ընեն, բայց ընտանեկան յարկը եւ հա – րազատ կինը իրենց համար իրրեւ նուի – րական բաներ կը մնան: Այդ միւս կինե – րուն հետ յարգանք չունին եւ այդ յա – րաբերութիւնները որեւէ կերպով չի նե – ղեր իրենց ընտանեկան յարաբերութիւն – ները: Գիտեն անանցանելի գիծ մը քա – շել ընտանիքին ու միւսին միջեւ...: Ես այդ զանազանութիւնները չեմ հասկնար, բայց այս այսպէս է:

— Բայց գայն վայելո՞ծ է...

— Թող տուր որ խօսիմ, սիրելի Տոլ – լի: Տեսայ Սթիվան երբ քեզի սիրահա – րած էր: Կը յիշեմ այն օրերը ուր կուգար գիս կը գտնէր ու քու վրայդդ խօսելով կուլար, ու բանաստեղծական ինչ բար – ձրութիւններու մէջ կը դնէր քեզ եւ գլ – ուխ որ քանի իրեն հետ կ'ապրէր քու սէրդ այնքան կը բարձրանայիր անոր յարգանքին մէջ: Զինքը կը ծաղրէինք ո – րովհետեւ ամէն առթիւ կը կրկնէր «Տոլ – լի նչանաւոր կին մըն է»: Իրեն համար աստուածութիւն մըն էիր ու այդպէս մը – նացած ես եւ այս վաղանցուկ խենթու – թիւնը հոգիին մէջ արմատ չէ ձգած:

— Բայց եթէ այդ բանը կրկնուի՞:

— Աւելկա, ըսա իմ կարծիքն, չի կըր – նար կրկնուիլ:

— Այո՛... բայց դուն պիտի ներէի՞ր:

— Զեմ գիտեր, պատասխանեց Աննա, չեմ կրնար վճիռ տալ:

Բայց, մէկէն, մտածումովը կացութիւ – նը աչքին առջեւ բերելով ու գայն հոգիին խորը կչռելով, գոչեց.

— Այո, կրնամ, կրնամ այո՛ պատաս – նել. պիտի ներէի...: Նոյնը պիտի չմնա – յի, բայց պիտի ներէի, այնպէս պիտի ներէի որ իրր թէ բան մը չէ պատահած:

— Այնուհա՛, ընդմիջեց Տոլլի աչխոյ – ժով, կարծես թէ կրկնելով բան մը որուն վրայ մէկէ աւելի անգամներ խորհած էր, ուրիշ կերպով ատիկա ներսում չի կրնար ըլլալ: Եթէ մարդ ներէ, պէտք է ամբողջովին ներէ, առանց յետին միտ – քերու: Օ՛ն, կ'ուզեմ քեզ սենեակդ առաջ – նորդել, ըսաւ ոտքի ելլելով:

Դուրս ելած ատեն Աննան իր բազուկ – ներուն մէջ առաւ:

— Որչա՛փ դոհ եմ որ եկար, սիրելիս, ինքզինքս լաւագոյն կը զգամ, չատ ա – ւելի աղէկ:

ԳԵ.

Ամբողջ օրը Աննա Քարենինա ոչ ոք ընդունեցաւ եւ Տոլլիի ու անոր զաւակնե – րուն հետ անցուց:

Միայն իր եղբօրը երկտող մը գրեց ը – սելու համար որ իրիկուան կերակուրի տուն գայ:

«Եկուր, Ատուած գթած է» գրած էր:

Օպլոնսքի տուն եկաւ ընթրիքի հա – մար, խօսակցութիւնը ընդհանուր եղաւ եւ կինը հետը խօսեցաւ ու գինքը դուդեց: Իրենց յարաբերութիւնները ձգտուած էին բայց բաժանումի խնդիր չկար: Օպլոնսքի կը նախատեսէր բացատրութիւն տալու եւ հաչտութիւն դոյացնելու կարելիու – թիւնը:

Ընթրիքէն ետքը Քիթթի եկաւ իր քոյ – րը տեսնելու: Աննա Քարենինան գիչ կը ճանչնար եւ մտատանջութեամբ ինքնիրեն կը հարցնէր թէ Ս. Փեթերսպուրկցի այդ բարձր տիկինը, զոր ամէն մարդ կը զո – վէր, ի՞նչպէս պիտի ընդունէր գինքը: Անմիջապէս տեսաւ որ լաւ տպաւորու – թիւն ըրաւ անոր վրայ: Աննա կը հիա – նար անոր զեղեցկութեան եւ երիտասար – թեան վրայ, իսկ Քիթթի արդէն ոչ մի – այն անոր աղեցութիւնը կը կրէր, այլեւ անոր սիրահարը կը զառնար, ինչպէս որ իր տարիքը եղող աղջիկները կ'ըլլան մանկամարդ կիներուն:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՅ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արամ Փէշտիմալճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐԱՄ ՓԷՇՏԻՄԱԼՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— Պ. Ժանօ Մանիկեանէ 50 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի իր հօրաքրոջ մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գ. Տիւմխճեանէ 30 Ֆր. այրի Տիկին Մարտիրոսեանէ 30 Ֆր. (Պոռնէն), այրի Տիկին Շահնար Պակասեանի մահուան առթիւ:

×

Լիոնի կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ առացած է փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Աւետիս Տիւմխճեանէ 30 Ֆր. իրենց քրոջը աղջկան՝ Տիկին Ոչխարեանի (Պելֆոռ) մահուան առթիւ, նոյնպէս այրի Տիկին Լուսաբեր Մանուկեանէ 50 Ֆր. հօրաքրոջ աղջկան՝ Տիկին Ոչխարեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Մ. Մանիկեանի, Ժանօ Մանիկեանի, իրենց քրոջ եւ հօրաքրոջ այրի Տիկին Շահնար Պակասեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առեք. Եկեղ. Վարչութիւնը առացած է հետեւեալ դումարները եւ չնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն.—

Տէր եւ Տիկին Տիրան Հոթոյեան, հանգուցեալ Լեւոն Ալէմեանի մահուան քառասունքին առթիւ 50ական եկեղեցիին եւ դպրոցին: Բարեպաշտուհի մը 100ական եկեղեցիին, դպրոցին եւ Աղք.ին: Կոս տը Լիւկէն այրի Տիկ. Վ. Յովսէփեան, հանգուցեալ Խորէն Սողոմոնեանի յիշատակին 100 եկեղեցիին: Պր. Ա. Պահատուրեան, փոքրիկն Ունճեանի մկրտութեան առթիւ 100 եկեղեցիին: Լիոնի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը 200 դպրոցին: Պ. Հ. Թադէոսեան 120 դպրոցին: 100ական Տէր եւ Տիկին Նէրկիզեան, փոքրիկն Յ. Պօյաճեան, Տոքթ. Սարաֆեան, Սէնթ Է-թիէնի Ագր. Միութիւն, Ֆր. Մչակ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղ, Պ. Օպոզեան, Տիկին Միլահիճեան եւ Ոմն դպրոցին:

Լիոնի Նոր Սերունդ 60 դպրոցին,

50ական ճաշարան Գառնիկ, Սէնմօրիսի հայ երիտասարդներ եւ Ոմն դպրոցին: 30ական Յ. Պօյաճեան, Տիկ. Էքմէքճեան, Պ. Ա. Տէմիրճեան, Պ. Փէհլիվանեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Գասպարեան, Պասմաճեան եղբայրներ, եւ Ոմն դպրոցին: 20ական Պ. Եղիչեան, Պ. Կոստանեան եւ Ոմն դպրոցին:: 10ական Պ. Շահպարոն-եան, Տարագճեան քոյրեր, Պ. Թօփալ-եան, Պ. Շամլեան, Պ. Ուզունեան եւ Ոմն դպրոցին: 10ական Տիկին Դերճակեան, Տիկին Գրիգորօֆ, Պ. Կուրտիկեան, Տիկին Յակոբեան, Տիկին Փափազեան, Տիկին Տիւմխճեան, Տիկին Ֆլան եւ Ոմն եկեղեցիին:

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ Է

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար Մարտ 21ին, յետաձգուած է

ՄԱՅԻՍ 9-ԻՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Սէն-Ժերմէի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ (20 Մարտ) ժամը 3,30ին, ընկերուհի Շալճեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին հին հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբացեալ Տիկին ԳՈՀԱՐԻԿ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆի (ծննեալ ՊՕՂՈՍԵԱՆ) եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

ՆԻՄ.— Պր. Յարութիւն Մանուկեան, Մչակոյթի Տան 100 Ֆր., Սարգիս Էքմէքճեան Մչակոյթի Տան 50, Մարտիրոս Էքմէքճեան Մչակոյթի Տան 50, Տիկին Պարոնվարդեան Մչակոյթի Տան 20, Յակոբ Խաչատուրեան Նոր Սերունդի «Հայաստան» թերթին 20, Տիկին Վահանոյշ Սահաթճեան, Տիկին Ազատ Ժիրու, Տիկին Թագուհի Յովսէփեան 15ական «Հայաստան» թերթին, Պ. Խորէն Պարթեւեան 20 «Հայաստան»ին: Պր. Կարպիս Անդրիկեան «Յառաջ»ի բարգաւաճման 15 Ֆր. Պր. Հրանդ Ամասեան «Յառաջ»ի բարգաւաճման 10: Յարութիւն Աքեան, Յակոբ Հաճեան, Տիկին Նազենի Մարդարեան Հ. Յ. Դ. Թանգարանին 10ական, Մուրատ Սօլաքեան Թանգարանին 5 Ֆր.: Դումար 365 Ֆրանք:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ, Յիշատակ յարութեանն Ղազարու, կիրակնամուտի ժամերգութիւն՝ ժամը 16,30:

Կիրակի, Ծաղկազարդ, սկ. ժամերգութեանց ժամը 8, բաղմաձայն պատարագ՝ 10, Դռնբացէք՝ 16:

Աւագ երեքշաբթի, Յիշատակ տասն կուսանաց. երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 16:

Աւագ Չինգշաբթի, Յիշատակ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սկ. ժամերգութեանց ժամը 8, Ընթրեաց պատարագ 10, Ոտնլուայ 16, Խաւարում 19,30:

×

ՊՕՄՈՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ-ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Ծաղկազարդ. ժամերգութիւն ժամը 8,30ին, պատարագ 10, Դռնբացէք 17:

Աւագ երեքշաբթի, Յիշատակ տասն կուսանաց ժամը 17:

Աւագ Չինգշաբթի, Յիշատակ ընթրեաց ժամերգութիւն ժամը 8,30, պատարագ 10, մանուկներու հաղորդութիւն 11,30, Ոտնլուայ 16,30, Խաւարում 20: Խաւարման ներկայ կ'ըլլայ Առաջնորդ Սրբազանը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 25-ԱՄԵԱԿԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մարտ 21, երեկոյեան 8,30ին վալանսի Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ (Թէաթր – Միւնիսիփալ)

Կը մասնակցի Լիոնի ԱՐՇԻԻ պարա խումբը: Երգ՝ Օր. ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Հայկ. պարեր ու երգեր եւ զուարճ տ մը՝ « Շատախօս Սափրիչը »

ՄՈՒՏՔ 5 եւ 10 ՖՐԱՆՔ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱՊԷՍ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

(VENTE PAR SOUSCRIPTION)

ԱԼՊԻՕՄ – ՏԻՍԿԻ ՄԸ 30 Սանթիմէթր, 33 չրջան

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ

Հայկական երգերու գեղիցիկ հաւաքածոյ մը

Առաւօտեան արշալոյս, Անուշիկ Եարջան, Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը), Մայրս, Դու ինձ համար, Հայաստան, Երեւանի սիրուն Աղջիկ, Կարաւան, Խաչատուր Աբովեան, Սէրս գաղտնի թող մնայ:

Նախապէս արձանագրուողներու համար 26 Ֆր.: Արձանագրութիւնները կը փակուին ՄԱՐՏԻ ՎԵՐՋ:

Այդ թուականէն ետք, տիսքը աւելի սուղ կ'արժէ:

Դրամական առաքումները կատարել չէֆով կամ մանտայով.—
Ճշդելով անուն, մականուն եւ հասցէն:

LIZ SARIAN

204, Ave. de la Division Leclerc — 95 - MONTMORENCY

ԿԸ ՓՆՏՌՒԻ

Թեհրանաբնակ վարսենիկ Համբարձումեան (ծննեալ Նասիպեան) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Վահան Նասիպեան, զաւակ Զումշուտի եւ Հռիփսիմէի, ծնած 1910ին Ղարաբաղի Բալաչա գիւղը եւ իր տագրոջ որդին՝ Սաչա Համբարձումեան, որդի Մարտիրոսի եւ Բագրումի, ծնած 1924ին Ադրբէյճանի Բագու քաղաքը: Իրենցմէ լուր չունի Բ. աշխարհամարտէն ի վեր: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել

HAMBARSOOMIAN
Ave. Villa, Kuye
Panahi, No 14 — 2ème étage
TEHRAN

ԶԱՅՆԱՍՓԻՒՌ ԵՒ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

Հաղորդում Արա Պարթեւեանէ, մասնակցութեամբ Ժան-Փիէռ Անքիրիի, Կիրակի 22 Մարտ, առաւօտեան ժամը 8ին Ֆրանս-Քիւլթիւռ կայանէն.— «Մեծ Պահոց խորհուրդը եւ Արեւագալի երգեցողութիւն»:

Ժամը 9,30ին, Հեռատեսիլէ եկեղեցական արարողութիւնը, Արեւագալի բաժինով:

ԼՍԱՐԱՆ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՐՍԷյԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

27 Մարտ Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին Միութեան Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ, 7, Ռիւ Փափէր,

կը խօսի Պր. ՕՆՆԻԿ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ Հայերէն Աստուածաշունչի առաջին տպագրիչ Ոսկան Արբեպիսկոպոս եւ իր յաջորդները երիթ հարիւր տարի առաջ, Մարսէյլի մէջ:

Գեղարուեստական բաժին:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Դասախօսութիւնը պիտի ըլլայ հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի Ծաղկազարդ. սկիզբ ժամերգութեան եւ անդաստան ժամը 7,40, Պիսկոպոսական պատարագ 10: Երեկոյ Դռնբացէքի արարողութիւն 17:

26 Մարտ, Աւագ Չինգշաբթի, յիշատակ ընթրեաց, ժամ. եւ նախատօնակ 8,40, պատարագ եւ հաղորդութիւն աչակերներու եւ փոքրերու 10: Երեկոյ Ոտնլուայի արարողութիւն երկսեռ խումբով 16,40: Գիշեր՝ Խաւարումի արարողութիւն 19,40:

×

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի Ծաղկազարդի ոտնին առթիւ պատարագ կը մատուցուի:

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Այս կիրակի Ծաղկազարդ: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ, Անգլատան եւ ուրբաթնէք ժամը 10,30ին:

Աւագ Հինգշաբթի ժամերգութիւն ժամը ժամը 16ին: Պատարագ ժ. 16,30ին: Աւագ Ուրբաթ. ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչին ժ. 18ին:

Աւագ Շաբաթ. ժամերգութիւն ժ. 17: Հանդիսաւոր պատարագ ժ. 18ին:

Զատիկ. Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժ. 10,30ին:

Երկուշաբթի. Մեռելոց. ձայնաւոր պատարագ ժ. 10,30ին համօրէն ննջեցելոց հոգիներուն համար:

×

ՊԱՏԱՐԱԳ NOTRE-DAME

Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 16ին Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ Նոթըր Տամի Աթոռանիստ Մայր եկեղեցիին մէջ ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

×

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ

Կիրակի, ժամերգութիւն ժամը 8ին: Ծաղկազարդ. պատարագ 10ին: Դռնբացէք երեկոյեան ժամը 4,30ին:

Աւագ Հինգշաբթի. պատարագ առաւօտեան ժամը 10ին, Յիշատակ ընթրեաց, ոտնլուայ երեկոյեան 4ին: Կարգ չորեքշաբթի ժամը 7ին:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

Կիրակի, Ծաղկազարդ, ժամերգութիւն՝ 9ին, պատարագ 10,30, Դռնբացէք 17,30:

Աւագ Հինգշաբթի. Ընթրեաց պատարագ ժամը 10,30ին, Ոտնլուայ 17ին, Խաւարում 20,30ին:

Աւագ Ուրբաթ, Թաղում՝ 17,30ին:

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց Զատիկի, ժամերգութիւն ժամը 17,30, պատարագ 18,30ին:

Կիրակի, Զատիկ, ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10ին:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Կիրակի, Մարտ 22, ժամը 16էն կէս գիշեր
SALONS GEORGE V, 31 Ave. George V — Paris (8e)

Կը նախագահէ ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ

Մասնակցութեամբ

ՆԱԽԱՍԱՀՄ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ եւ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՈՒՏԱՀԱՐ ՀԱՄԲԱՐԻ

ELECTION MISS CROIX ROUGE

Orchestres Rytmens Bluées et les Mamboséros
MAURICE VARTIVANIAN

Պար՝ հայկական եւ եւրոպական երաժշտութիւնով

Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալները

Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով՝ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝ Էլիզէ 67-03: Վերապահուած սեղանները ժամը 20էն ետք եթէ չերաւուին ուրիշներու կը տրուին:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՇԱԲԱԹ
21
ՄԱՐՏ
SAMEDI
21 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.770

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.770

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

...ԵՒ ԾՆԱՒ ՄՈՒԿՆ ՁՆՁԻՆ

(Ձեռագիրներու գայթակղութեան շուրջ)

Բ.

Վեհ. Վազգէն Ա. Խտիճ արդիլած էր մամուլին զբաղելու ձեռագիրներու դայթակղութեան խնդրով։ Զննք դիտեր ի՛նչ խորհրդաւոր նկատումներով։ Կ՛ուզէր ինք առանձնել զողութեան հեղինակները զըտնելու եւ անուշտ զանոնք պատժելու պարտականութիւնը։

Հանրային կարծիքը անհամբեր կը սպասէր իշխանէն դահակալին կարզադրութեանց, որ կ՛ուշանային։ Ինչո՞ւ։ Հարցուրդ մեծ...։

Եւ օրին մէկն ալ, 1968 Նոյեմբեր 26ին, գայթակղութեան հրապարակուելէն քը - առնեմէկուկէս ամիս վերջ, կ՛իմանա - յինք, որ եօթը հոգինոց յանձնախումբ մը նշանակեր էր, երկու արքեպիսկոպոսնե - րէ եւ հինգ աշխարհականներէ։ Այս նշա - նակումէն երեք ամիս ետք, 1969 Փետր· 20ին երեսադէմ կը հանուի եօթնի փոխա - րէն հինգ հոգինոց յանձնաժողով մը, որ պատշաճօրէն կը հիւրասիրուի պատ - րիարքին կողմէ, ինչպէս վայել է Ամե - նայն Հայոց Հայրապետը ներկայացնող պատուիրակութեան մը։

Այս վերջինը պատրիարքին, լուսարա - բապետ եւ դիւանապետ սրբազան հարց հետ զումարեր է պաշտօնական երեք երկարատեւ նիստեր, որոնց ընթացքին քննարկեր է իր առաքելութեան հետ ա - ղերս ունեցող հարցերը, ուսումնասիրեր է վաւերաթուղթեր եւ արձանագրու - թիւններ, ու յանգած համապատասխան որոշումներու։

Եզրակացութիւն։ Յանձնաժողովը չէ կրցեր հաստատել թէ ե՛րբ, որո՛ւ կամ որո՛նց կողմէ եւ ի՛նչ պայմաններու ներ - քեւ խնդրոյ առարկայ 28 ձեռագիրները վերցուած են Ս· Յակոբայ գանձատունէն։

Ո՛չ մէկ փաստ դուեր է, որ հաստատէր եղիչէ պատրիարքի կամ Շահէ Եպս·ի մասնակցութիւնը ձեռագիրներու անհե - տացման մէջ։ Նոյնը՝ Պոլսոյ պատրիարք Շնորհք Արք· Գալուստեանի մասին։

Այս վերջինը ամբաստանող է եղած Յորդանանի դատախազը, հիմնուած 12 Փետր· 1959 թուակիր զրութեան մը վր - րայ, ստորագրուած պատրիարքութեան յատենի ընդհ· գործավար Սուրէն Արք· Քէմհաճեանի կողմէ եւ ուղղուած «առ որ անկ է», որով արտօնութիւն կը տրուի Ա· Մանուկեանի (1967էն առաջ մեռած) Լոնտոն փոխադրելու Երուսաղէմի Հա - յոց վանքին պատկանող 28 ձեռագիրներ։ Եւ որովհետեւ 1959ին լուսարարապետը Շնորհք եպիսկոպոսն էր, ուրեմն դատա - խաղը պէտք ամբաստաններ է իրրեւ դողու - թեան մեղսակից, բայց պատիժ չէ տնօ - քինը, որովհետեւ յորդանանեան օրէնքը ներում չնորհեր է 1965էն առաջ դոր - ծուած յանցանքներու համար...։

Յանձնաժողովը իր Տեղեկագրին մէջ դիտել կուտայ, որ «յորդանանեան այդ օրէնքը պէտք չէ գործադրուէր այս պա - րագային, քանի որ ո՛չ մէկ ապացոյց կայ, թէ ձեռագիրները վերցուած են 1965էն առաջ, ինչպէս նաեւ ո՛չ մէկ ա - պացոյց կայ, թէ անոնք վերցուած են 1965էն ետք»։ (Ստորագծումները մեր կողմէ)։

Ուրեմն սուրբ աւետարանները պարու - նակող եւ սուրբ աւետարանիչներու դու - նաւոր մանրանկարներով կամ պատկեր - ներով զարդարուած այդ 28 սուրբ մատեանները աստուածային անխմանալի հր - րաշքո՞վ մըն է, որ երկաթպատ դուռ - ներէն դուրս են պրծած եւ թեւեր առ - նելով գացեր են ուղղակի Լոնտոն՝ թա - ռելու համար Սաթըպի ընկերութեան ա - ճուրդներու սրահը...։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

ՊՐԱՆՏ ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԽԱՆԴԱՎԱՌ ՑՈՑՑԵՐՈՒ ԿԱՐԺԱՆԱՆԱՑ

Պրանտի էրֆուրթ այցելութիւնը լայն արձագանգ դտաւ Արեւելեան Գերմանիոյ ժողովրդային զանգուածներուն մէջ։ Ա - զդարեւ, լրագրողներն ու քաղաքական դէ - տերը բազմաթիւ առիթներով ականատես եղան հազարաւոր Գերմանացիներու, յատկապէս երիտասարդներու խանդա - վառ ծափերուն, «Պրանտ, Պրանտ» կան - չերուն՝ կայարանէն մինչեւ պանդոկ, ուր տեղի ունեցաւ միջ-գերմանական հանդիպու - մը՝ երկու Գերմանիաներու վարչապետ - ներուն միջեւ։

Էրֆուրթի կայարանին մէջ Պրանտ դի - մաւորուեցաւ եւ ողջունուեցաւ Արեւել - եան Գերմանիոյ իր պաշտօնակիցին՝ Սթո - ֆի կողմէ։

Երկու վարչապետներն ալ այս հան - դիպումին ընթացքին անհրաժեշտ դտան, որ սկսուած խօսակցութիւնները չարու - նակուին, այլ խօսքով երկրորդ հանդի - պում մը եւս տեղի ունենայ այս անգամ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։ Սթոֆ իր խօսքին մէջ չեչտեց կարեւորութիւնն ու բարդութիւնը հարցերուն, ինչ որ ան - հրաժեշտութիւն կը դարձնէ նոր հանդի - պում մը նոյն աստիճանին վրայ։ «Պատ - րաստ եմ ուրիշ խօսակցութիւններ ունե - նալու ձեզի հետ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ»։

Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապե - տը, իր կարգին, հրապարակ դրաւ մնա - յուն խօսակցութիւնները հաստատելու դա - դափարը։ Ա՛յս առթիւ առաջարկեց պաշ - տօն յանձնել լիազօրուած ներկայացու - ցիչներու՝ քննելու այս հանդիպման ըն - թացքին ներկայացուած հարցերը, պատ - րաստելու ժամանակացոյց մը, որպէսզի նկատի առնուին յաջորդ խօսակցութիւն - ներու ընթացքին։

Այսպէս է, որ երկու կողմերը համա - ձայն դտնուեցան երկրորդ հանդիպում մը ունենալու Քասէլի մէջ, Դաշնակցային Գերմանիա, Մայիս 21ին։

Խօսակցութիւններու ընթացքին Պրանտ անհրաժեշտ դտած է կարգ մը հարցերու կարգադրութիւնը — բարելաւել հաղոր - դակցութեանց միջոցները երկու երկիրնե - րու միջեւ, դիւրացնել հանդիպումը ի - րարմէ բաժնուած ընտանիք - ներու անդամներու միջեւ, դիւրացնել ճամբորդութիւնը եւայլն։ «Աւելցնենք նաեւ մշակութային փոխանակութիւններն ու մարմնամարզական հանդիպումները։ Բնականաբար համեստ միջոցներ են ա - սոնք, բայց կարեւորը սկսիլն է բանով մը»։

Պրանտ միեւնոյն առեն յոյս յայտնած է, որ այս հանդիպումը կը նպաստէ խա - ղաղութեան պահպանման Եւրոպայի եւ աշխարհի մէջ։ Պրանտի կարծիքով, կեդ - րոնական Եւրոպայի մէջ բնականոն կա - ցութեան մը հաստատման փորձերը ան - բաժանելի կերպով կապուած են Պերլինի կացութեան հետ։ Ո՛չ Արեւմուտքի երեք մեծերը, ո՛չ Դաշնակցային Գերմանիա եւ ոչ ալ Պերլինցիները կ՛ուզեն որեւէ փո - փոխութիւն մտցնել Պերլինի սթաթիւսին մէջ, որ հաստատուած է չորս յաղթա - կան մեծերու կողմէ 1945ին։

Արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետը՝ Սթոֆ վերստին կրկնած եւ ներկայացու - ցած է իր կառավարութեան ծանօթ պա - հանջները։ Այսպէս, Պոն պէտք է ճանչ - նայ Արեւելեան Գերմանիոյ իրաւական դոյութիւնը իրրեւ երկրորդ դերման պե - տութիւն, պէտք է վերջնապէս ընդունի այժմու սահմաններու անփոփոխելիու - թիւնը։ Միւս կողմէ, Սթոֆ պահանջեց նաեւ, որ Պոն հարիւր միլիառ մարք իր - րեւ հատուցում վճարէ այն վնասներուն համար, որ Արեւելեան Գերմանիա կրած է 1949էն մինչեւ 1961, երբ միլիոնաւոր Գերմանացիներ Արեւելքէն դէպի Արեւ - մուտք փախան։

Խօսակցութիւններու ընթացքին երեւան ելաւ, որ երկու կողմերուն տեսակէտներն ու դիրքերը բոլորովին ներհակ են։ Այ - սուհանդերձ, երկու վարչապետներն ալ ղգուշացան անիմաստ քայլ առնելէ, որ - պէսզի ոչ մէկ խղում յառաջ գայ բանակ - ցութիւններուն մէջ եւ վտանգէ յառաջիկայի տեղի ունենալիք խօսակցութիւն - ները։

Պրանտ փափաքած է այցելել Պուխեն - վալտի նախկին ճամբարը, ուր վերջին մեծ պատերազմին հարիւր հազարաւոր - ներ արդելափակուեցան եւ մեռան դա - ժան պայմաններու մէջ։ Նախկին նացիս - կան ճամբարի մուտքին Պրանտ ընդուն - ուած է զինուորական պատիւներով, հա - կառակ անոր, որ նախապէս ճշդուած էր, թէ նման քայլեր պիտի չառնուին՝ չերա - դացնելու համար փրոքոֆոլի պայման - ները, քանի որ Պոն չի ճանչնար Փանքո - վի կառավարութիւնը։ Կը կարծուի թէ եղածը պարզ թիւրիմացութիւն մըն էր։ Ցամենայն դէպս հաւանական կը նկատ - ուի, որ Պոնի ընդդիմադիր կուսակցու - թիւնը՝ քրիստոնեայ – դեմոկրատները խնդրոյ առարկայ դարձնեն այս հարցը։

Ճամբարին մօտերը եւս Պրանտ արժա - նացաւ ժողովրդային խանդավառ ցոյցե - րու։ «Ֆիկարօ»ի թղթակիցը կը հաւաս - տէ, թէ երիտասարդներ Պրանտի ներ - կայութեան պահանջած են «ազատ եւ դաշտնի» ընտրութիւններ։ «Կը փափա - քինք, ըսած են երիտասարդները, որ ա - մէնէն առաջ թոյլ տրուի մեզի ազատ ճամբորդել, արտայայտել ազատօրէն մեր տեսակէտները եւ կարդալ մեր ուզած - ները»։

Պանդոկին առջեւ երկու հազարի հաս - նող ամբոխ մը «Վիլլի, Վիլլի» կանչած է, բայց երբ անդրադարձած է, որ երկու վարչապետներուն փոքրանունները նոյնն են, այս անգամ «Պրանտ» դոչած է։ Ոս - տիկանութիւնը ճիգ թափած է, որպէսզի ամբոխը չմօտենայ Պրանտի, սակայն ապարդիւն։

Ցետադային, հինգ հարիւր հոգիէ կազ - մուած «հակացոյց» մըն ալ տեղի ունե - ցած է՝ «ճանչցէք Արեւելեան Գերմա - նիան» նշանախօսքով։ Աւելի քան հաւա - նական կը նկատուի, որ վերջին ցոյցը կազմակերպուած ըլլայ իշխանութիւննե - րուն կողմէ, տեսակ մը հակադարձ ժո - ղովրդային ինքնաբուխ արտայայտու - թիւններուն։

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ կազմա - կերպուած հանրային կարծիքի քննու - թիւն մը ցոյց կուտայ, թէ երեք Գերմա - նացի չորսի վրայ համամիտ է եղած հան - դիպումին։ Այսպէս Արեւմտեան Գերմա - նիոյ բնակչութեան 75 առ հարիւրը հա - մակարծիք է Պրանտի, 12 առ հարիւրը կը դտնէ, որ հանդիպումը պէտք չէ տեղի ունենայ, իսկ 13 առ հարիւրն ալ կարծիք չունի։ Ժողովուրդին կէսը յոռետես է եւ ոչ մէկ արդիւնք կը սպասէ էրֆուրթի հանդիպումէն։

Հանրային կարծիքի այս քննութիւնը տեղի ունեցած է էրֆուրթի խօսակցու - թիւններու նախօրէին։

ՔԱՄՊՈՃ

Քամպոճի մէջ, ուր ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, պետական հարուած մը տե - ղի ունեցաւ առջի օր, կացութիւնը միշտ չփոթ եւ անորոշ կը մնայ։ Արդարեւ հա - ղորդակցութիւնները երկրին եւ արտա - քին աշխարհի միջեւ միշտ խզուած են եւ հակահամայնավար ցոյցերը կը չա - րունակուին այս անդամ դաւառներու մէջ։

Քաղաքական դէտերու ուշադրութիւնը դրաւեց այն իրողութիւնը, որ խիստ քննադատութիւններ, — որոնք դատափե - տումի բնոյթն ունին չատ անդամ, — տե - ղի կ՛ունենան իշխան Սիհանուքի եւ ար - քայական անդամներու դէմ։ Իշխանը յատկապէս կը քննադատուի, որ Թոյլ տուած է Հիւս· Վիէթնամցիներուն իրրեւ ապաստարան եւ յարձակողական կայան օգտագործել երկիրը։ Քննադատութիւն - ներ կ՛ըլլան նաեւ կաշառակերութեան դէպքերու հասցէին՝ կատարուած թա - գաւորական ընտանիքի անդամներու կող - մէ։

Զօր· Լոն Նոլ, որ պետական հարուա - ծին դլխաւոր դերակատարն է, խոստա - ցաւ հետեւիլ նախկին քաղաքականու - թեան, այսինքն՝ չէզոք դիրքի պահպան - ման, եւ յարդել սահմանադրական կարգ - ու սարքը, թէեւ ընդունեցաւ, թէ կարգ - մը ազատութիւններ «առժամեայ» կեր - պով առկախուած են։

Զանազան լուրերու համաձայն, բա - նակին մէկ մասը հաւատարիմ մնացած է պաշտօնազրկուած իշխանին։ Այս վերջի - նը փեքինի մէջ ընդունուեցաւ նախագահի մը պատիւներով Զու էն Լայի կողմէ, ինչ որ մտածել կուտայ, թէ փեքին չըն - դունիր նոր իշխանութիւնը։

Ուշադրութիւնը ճանչցաւ նոր կառավա - րութիւնը, թէեւ որոշ մտահոգութիւն մը ակնհարեւ է ամերիկեան շրջանակներու մէջ։ Արդարեւ կը վախնան, որ կացու - թիւնը բարդանայ Վիէթնամի յարաբերու - թիւնները։ Միւս մայրաքաղաքները վերապահ դիրք բռնած են առայժմ։ Փա - րիզ կը դտնէ, թէ միայն քաղաքական չէզոքութիւնը կրնայ ապահովել Քամպո - ճի թագաւորութեան անկախութիւնն ու խաղաղութիւնը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՆԹԷՒԻ դրականութեան լսարանի նը - շանակուած նոր տեսուչը՝ Ռընէ Ռեմոն, մերժեց իր պաշտօնը։ Նոր թեկնածու չէ նախատեսուած։ Հաւանական կը նկատ - ուի, որ Լուսաւորութեան նախարարը քաղաքային վարիչ մը նշանակէ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Պենկալի մէջ, Հնդկաս - տան, 24 ժամուան ընդհանուր գործա - դուլ մը տեղի ունեցաւ, որու ընթացքին արիւնահեղ միջադէպեր պատահեցան ցուցարարներու եւ ապահովութեան ու - ժերու միջեւ։ Վիրաւորներու թիւը 300է աւելի է, իսկ սպաննուածներու թիւը՝ 32 է։

ՊԱՂԵՍՏԻՆՑի փէտայիներ օդը հանե - ցին ելեկտրասիւն մը եւ քանդեցին Ջորի խողովակները Լիբանանի սահմանին կից իսրայելեան քիպուցի մօտ։ Համաձայն Թել Աւիվի, լիբանանեան բանակը կրակ բացած է օժանդակելու համար պաղես - տինցիներու փախուստին։

ՊԵՐԹՐԱՆՏ ՌԱՍԼԻ ԵՒ ՏԱՌԱՊՈՂ ՄԱՐԴԸ

« Երեք պարզ, բայց միաժամանակ ան-տեղիտալի հրամայականներ առաջնոր-դած են կեանքս· սիրոյ սպասումը, գի-տութեան փնտռտուքը եւ անհատնում սէր դէպի տառապող մարդը··· »: *Այս բա-ռերով Պերթրանտ Ռասըլ կը նկարագրէ իր երկար կեանքին մղիչ ուժերը: Բայց «սիրոյ սպասում»ին մէջն է միայն, որ կատարելապէս կը զոհանայ եւ ղեռ ութ-սուն տարեկանին կ'ամուսնանայ իր չոր-րորդ կնոջը՝ Էմիթ Ֆինչի հետ:*

Փիլիսոփայի մը յատուկ համեստու-թեամբ, Ռասըլ իր «փիլիսոփայութեան փնտռտուք»ին համար կ'ըսէ, թէ քիչով կրցած է կատարել այդ ձգտումը: Սակայն մեծ է իր նպատակը փիլիսոփայութեան եւ մա-թեմաթիկի մէջ, եւ գլխաւորաբար իրրեւ փիլիսոփայ կը սպասենայ 1950ի Նոպէլեան դրական մրցանակը: Այն օրէն, երբ իր մեծերը փաղաքշական ձեւով Պերթի կը կոչէին դինքը, մինչեւ իր մահը անդա-դար մտածած է փիլիսոփայական հար-ցերու մասին, եղած է տեւական զար-գացումի մէջ, յաճախ վերաքննելով եւ արբազրելով իր տեսութիւնները: Առանց չափազանցութեան, կարգ մը մտածող-ներու համար, Ռասըլ իր «Մաթեմաթի-կի սկզբունքներ»ով մտային դիտող-թիւններու մէջ այն է՝ ինչ որ է Նեւտոնը բնագիտութեան մէջ:

« Ցաւի ենչերու արձագանգներ կը թրթռան հոգիիս մէջ: Սովահար մանուկ-ներ, ճնշուած, չարչարուած գոհեր, ան-օգնական ժողովուրդ··· Ամբողջ աշխարհ մը առանձնութեան, աղքատութեան, ցա-ւի, ծաղրանքի: Կ'ուզեմ մեղմել այս չա-քիփը, չեմ կրնար ու կը տառապիմ »: *Չէ եղած մէյզդային տագնապ մը, որ սպառնացած է մարդկութեան, որեւէ ժո-ղովուրդի, որեւէ տեղ, որեւէ ժամանակ, ու Ռասըլ բողոքած չըլլայ: Եւ գլխաւո-րապէս իր բարձրացուցած ազմուկին համար՝ ամբաստանուած եւ ծաղրուած է: « Անգլիոյ ամենախելացի ապուշը » կը կոչէին դինք հեգնողները: Առաջին հա-մաշխարհային պատերազմին, վեց ամիս բանտարկուած է Պրիքսթոնի բանտին մէջ իր ունեցած արտայայտութիւններուն համար: 1961ին, ութսունեւհինգ տարե-կանին, դարձեալ կը բանտարկուի հիւ-լէական զէնքերու տարածման դէմ ցոյց մը կազմակերպած ըլլալուն համար: 1965ի Քուպայի տագնապին, նամակներ կը ղրկէ Խրուշչովի եւ Քենըտիի, թե-լադրելով խուսափիլ հիւլէական պատե-րազմէն՝ վերահաղորդ դումարելով: Այլ նամակները եւ ուրիշներ՝ ղրկուած Ու Թանի, Նեհրուի եւ Շու էն Լայի, հրա-տարակուած են իր «Անգէնիֆ յաղթանակը» դրքին մէջ: 1965ին, Անգլիոյ մէջ կը պատռէ աշխատաւորական կուսակցու-թեան իր քարթը՝ բողոքելու համար վի-էթնամի պատերազմին դէմ: 1967ին, իր հաւաքած փաստերով համոզուած, թէ Ամերիկացիք ցեղասպանութիւն կ'ընեն Վիէթնամի մէջ, Ժան Փօլ Սարթրի եւ Իցհակ Տէօչէրի հետ կը կազմակերպէ «Պատերազմի ոճրագործներուն ատեաներ» Սթոքհոլմի մէջ: Իր մահէն ճիշդ քանի մը օր առաջ, կը ղրկէ իր վերջին դանգա-տը, Միջին Արեւելքի հարցին չուրջ, քըն-նադատելով Արաբներու եւ արաբ պաղ-թականներու դէմ Իսրայէլի վարած քա-ղաքականութիւնը:

Իրրեւ անկախ մտածող, ենթակայ չէր քաղաքական ոչ մէկ հոսանքի, եղած էր նաեւ անվերջ քննադատը Խորհրդային Միութեան՝ մինչեւ Ստալինի մահը, որ-մէ ետք կը կակուղցնէ իր դիրքը սովետ-ներու հանդէպ: Նոյնչափ անկախ էր դա-ւափարական դեռնի վրայ· «կ'ատեմ հա-մայնավարութիւնը, որովհետեւ ժողո-վրդավար չէ, դրամատիրութիւնը՝ ո-րովհետեւ շահագործումի վրայ հիմ-նուած է »:

*Ռասըլի համար փիլիսոփայութիւնը ո՛չ պիտութիւն էր, ո՛չ աստուածաբանու-թիւն: Իրեն համար՝ «ճշգրիտ գիտելիքի սահմաններն անցնող բոլոր վարդապե-տութիւնները կը պատկանին աստուածա-բանութեան: Բայց աստուածաբանու-թեան եւ գիտութեան միջեւ կայ չէզոք հող մը, զոր իրագործելու փորձ կ'ընեն երկու կողմերն ալ: Այդ չէզոք հողը փի-լիսոփայութիւն կը կոչուի »: Իր փիլիսո-փայութեան մէջ ունի որոշ նիւթապաշտ մօտեցում, ըստ որուն, աշխարհը զո-յութիւն կրնայ ունենալ մարդու դիտակ-ցութենէն անկախ: Իսկ հարցերը քննելու իր մեթոտին մէջ, կը հետեւէր աթոմիս-տական սիստեմին, համաձայն որուն՝ դաղափարներն ու առարկաները կը վեր-լուծուին մինչեւ իրենց յետին մասնիկը, ուրկէ անդին չարունակելը անկարելի է: Ռասըլի փիլիսոփայութիւնը կը փառա-բանէ մարդը, անոր միտքը, որ աշխար-հը փոխելու կարելիութիւններուն փարո-սը կը զառնայ: Օրինակը վերցնելով Հիթլերէն եւ Ստալինէն, ան կ'ըսէր, թէ մարդուն վայրագութիւնը, բաղդատ-մամբ կենդանիին, կը դէմ կ'անցնի ամէն չափանիշ, եւ այս՝ արդիւնք էր մարդոց կողմէ ուժի սխալ գործածութեան: Ա-նուհանդերձ, ան լաւատես էր մարդուն ապագային նկատմամբ· կը հաւատար, որ մարդը կրնայ յաղթել իր տագնապ-ներուն եւ հարցերուն: Կը տեսնէր աշ-խարհ մը առանց աղքատութեան, սովի, հիւանդութիւններու սահմանափակում ծայրագոյն աստիճանին, աշխատանքի դիւրութիւններ եւ համերաշխ գոյակցու-թիւն ազգերու միջեւ: Ըստ իրեն, ասի-կա պիտի չերազործուի մօտիկ ապագա-յին, թերեւս պէտք ըլլայ մի քանի տարիներ: Ինչո՞վ կ'արդարացնէ Ռասըլ իր լաւատեսութիւնը: Պէտք է ժողո-վուրդներու առաջնորդութեան դեկը յանձնուի հաւատարակչուած անձերու: Պէտք է դիտնալ, թէ մարդը օժտուած է դանազան կարելիութիւններով, դոր պէտք է միացնել ու դնահատել: Ապա-գայ աշխարհի մը կերտումին համար, Ռասըլ առաքելութիւն կուտայ աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն:

Հաւատքով անասուած մըն էր, իր կենսագրութեան մէջ կը նկարագրէ մա-նուկ տարիքին պայքարը, որ ունեցեր էր ինքն իր հետ կրօնքի հանդէպ: Իր կատկին մէջ ոչ-կրօնական արարողութիւն կը պահանջէր, չէր ուզեր ներկայութիւնը կրօնաւորնե-րու, որովհետեւ իր կեանքին մէջ միշտ ալ հակառակած էր անոնց:

Այս պղնիւ, ամչկոտ, եսակեդրոն, բայց ընկերային փիլիսոփան ծնած է 1872 Մայիս 18ին: Մայրը պայքարած էր կի-ներու քուէարկութեան իրաւունքին հա-մար եւ բարեկամն էր իտալացի յեղա-փոխական Մաչչինիի, իսկ հայրը ազատ մտածող մըն էր: Հազիւ երկու տարեկա-նին, կը կորսնցնէ մայրը եւ երեք տարե-կանին՝ հայրը: Մանկութիւնը կ'անցընէ առանձնութեան մէջ, որովհետեւ իր բո-լոր բարեկամները հասուն մարդիկ էին: Երկրաչափութիւնը կ'ըլլայ իր փրկու-թիւնը· հազիւ տասնեւմէկ տարեկանին, իրմէ եօթը տարեկան մեծ եղբօրը օգնու-թեամբ կը սկսի նախնական երկրաչափա-կան խնդիրներ լուծել: Այդ կ'ըլլայ իր կեանքին ամէնէն երջանիկ պահը եւ մին-չեւ 38 տարեկան, մաթեմաթիկը կ'ըլլայ իր երջանկութեան դլխաւոր աղբիւրը: Ճամբորդած է Ռուսիա, Չինաստան, Ճա-պոն: Միացեալ Նահանգներու մէջ դա-սախօսած է դանազան համալսարաններու մէջ: 1940ին միայն Նիւ Եորքի տեղւոյն դատարանը կ'արգիլէ իրեն դասախօսել Սիթի Քոլէճի մէջ, որովհետեւ սեռային հարցերու չուրջ ազատ մտածող մըն էր:

Բացի փիլիսոփայութեան եւ մաթեմա-թիկի մէջ իր բերած նպաստներէն, Պեր-թրանտ Ռասըլ խաղաղութեան ահռվիրայ մըն էր մեր խառնաշփոթ դարաշրջանին մէջ եւ եղաւ անտեղիտալի պայքարող մը: « Չեմ կրնար լուռ վկայ մը ըլլալ սպանութեան եւ չարչարանքին եւ ան որ կը խարանէ այդ, արժանի է կծու ատե-լութեան· կը ցաւիմ, այս հարցին մէջ բարեխառն չեմ կրնար ըլլալ»:

ՅԱԿՈԲ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԱԼՔՈԼԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԾ ԱԻԵՐՆԵՐԸ

Միլիոնաւոր մարդիկ կը տառապին ալ-քոլամոլութեան չարիքներէն: Շատեր ի-րենց կեանքը վրայ կուտան, ուրիշներու ընտանիքները կը քայքայուին: Ընկերու-թիւնը տարեկան միլիոնաւոր վնասներու կ'ենթարկուի:

Ալքոլամոլութիւնը աշխարհի չորրորդ ամենավտանգաւոր « համաճարակն » է: Այսօր, աշխարհի զանազան մասերուն մէջ 25–30 միլիոն մարդիկ ալքոլամոլ են եւ ուրիշ հինդ միլիոն մըն ալ՝ այս հի-ւանդութենէն վարակուելու վտանգին են-թակայ է:

1958ին, ալքոլամոլները Ֆրանսական կառավարութեան արժեցին մէկ միլիոն տոլար: Ֆրանսայի մէջ, մօտ երկու մի-լիոն մարդեր ալքոլամոլ են:

— Գերմանիոյ ալքոլամոլներու « բա-նակը » կը բաղկանայ վեց հարիւր հազար « զինուորներէ », որոնցմէ երկու հարիւր հազարը իսկական սեռին կը պատկանի:

— Հարաւային Աֆրիկէի մէջ, եբեսան հոդիէն մէկը ալքոլամոլ է:

— Անգլիոյ մէջ, խմիչքի պահերուն քիչ է, հինդ հարիւր հազար:

— Խորհրդային Միութեան մէջ, անձ մը դլուխ տարեկան հարիւր տոլարի վոտ-կա կը սպառի···

Ինչո՞ւ մեր այս « լուսաւորեալ» դա-րուն, ալքոլամոլութիւնը ընկերային լուրջ հարց մը պիտի ըլլայ:

Միացեալ Նահանգներու մէջ, մօտ քա-սան միլիոն մարդեր « չատ սերտ մտե-րմութիւն» հաստատած են ալքոլին հետ: Տարեկան երեք հարիւր յիսուն հազար մարդեր ալ ալքոլամոլներու ակումբին կ'անդամագրուին: Ալքոլամոլներու թի-ւին այս արագ աճը՝ սկսած է դառնալ ընկերային լուրջ հարց մը: Ասիկա կը նկատուի նաեւ ոճիրներու աճման դլխա-ւոր պատճառներէն մէկը:

1967ին Ամերիկացիք 325 միլիոն կալոն ալքոլախառն ըմպելի կուլ տուած են: Փաստուած է որ ալքոլամոլ պաշտօնեա-ները աւելի դանդաղ կ'աշխատին, քան ա-ռողջ մարդիկը: Ճարտարարուեստը տա-րեկան երկու–երեք միլիոն վնաս կ'արձա-նադրէ ալքոլամոլութեան պատճառով:

Զանազան ոճիրներու պատճառներու փնտռտուքէն ի յայտ կուգայ որ 25–30 առ հարիւրը ուղղակի կապ ունի չափա-զանցեալ ալքոլամոլութեան հետ:

ԵՆԹԱԿԱՅԻՆ ՔԱՅՔԱՅՈՒՄԸ

Նիւթական հակայական դումարներու կորուստէն զատ, խմիչքը պատճառ կ'ըլ-լայ նաեւ կեանքերու փճացումին եւ կո-

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Ի՞նչ կարեւորութիւն ունի անմեղու-թիւնը: Վահանին հոս գտնուիլը չատ կասկածներու տեղի կրնայ տալ, մանա-ւանդ որ Թորոս պէտք չունի ալ անուշտ հան-դարտ պիտի չմնայ եւ պիտի փորձէ խըն-դիր յարուցանել:

— Արդէն ամէն դժբախտութեան պատ-ճառը այդ մարդն է, պիտել տուաւ Զա-բուհի:

— Եւ հայրդ փոխանակ զայն չահելու՝ ալ աւելի կը զրգռէ: Ես եթէ տեղը ըլլա-յի, բոլորովին տարբեր ընթացք մը կը բռնէի:

— Ի՞նչ կ'ընէիր տեսնեմ:

— Պարզապէս կը ջանայի այդ մարդը զոհացնել··· Թորոս պէտք անձնական խըն-դիր մը չունի հօրդ հետ, իր դիտաւորու-թիւնն է միայն դրամ քաշել իրմէ: Պէտք է կերպով մը զինքը զոհացնել: Եթէ պէտք ըլլայ՝ ես պատրաստ եմ միջամտե-լու եւ գործը անուշ տեղը կապելու, ա-ռանց մեծ դումարի մը:

Նոյն օրը, իրիկուան դէմ, յանկարծ ոստիկանները ու լրտեսները Բարսեղ էֆէնտիին տունը պաշարեցին եւ խուզար-կութիւն մը կատարեցին ամէն կողմ, որ որեւէ արդիւնք չտուաւ: Այսուհանդերձ ոստիկանական պաշտօնեան հրաւիրեց վաճառականը որ իրեն ընկերանայ:

— Նախարարը ձեզ տեսնել կ'ուզէ, ը-սաւ:

— Բայց ահա տեսաք որ բան մը չկայ իմ տանս մէջ, պատասխանեց Բարսեղ էֆէնտի:

— Այդ տարբեր խնդիր:

— Հիմա ժամանակը ուշ է, վաղը առ-տու կուգամ, պնդեց վաճառականը:

— Պէտք է որ այժմ միասին երթանք, նախարարը ձեղի կը սպասէ, պատասխա-նեց միւսը:

Կարելի չէր ընդդիմանալ: Բարսեղ է-ֆէնտի ոստիկանական պաշտօնեային ըն-կերակցութեամբ կառք մը նստաւ եւ ուղ-ղուեցաւ զապթիէ, երբ արդէն մութը բոլորովին կոխած էր:

Նախարարը չատ խիստ ընդունելութիւն մը ըրաւ իրեն:

— Բարսեղ էֆէնտի, ըսաւ, ձեզմէ չատ դժգոհ եմ:

— Ի՞նչ բանի համար, հարցուց վա-ճառականը:

— Նորէն յեղափոխականներու հետ յարաբերութիւն ունիք եղեր:

— Ի՞նչպէս նորէն, զոչեց Բարսեղ է-ֆէնտի, ոչ ասկէ առաջ, ոչ ալ հիմա, երբեք այդ տեսակ մարդոց հետ յարա-բերութիւն չեմ ունեցած:

— Վահան Նաղիկեանը չտեսա՞ք այս օրերս:

o

— Ո՛չ:

— Պոլիս գտնուելէն տեղեկութիւն ու-նի՞ք:

— Ոչ: Արդեօք այդ տեսակ կասկա-ծանքներո՞վ տունս խուզարկեցիք:

— Այո, ճիշդ այդ պատճառով· մեղի իմաց տուին որ Վահան օթէլէն փախչե-լէ ետքը ձեր տունը ապաստանած է:

— Հիմա անչուշտ համոզուեցաք թէ բոլորովին սխալ է, քանի որ տանս ամէն ծակ ու ծուկը խուզարկեցին ու բան մը չդտան:

— Աւիկա չապացուցաներ թէ ձեր տունը չէ եկած, պատասխանեց նախա-րարը:

— Ի՞նչպէս, զոչեց Բարսեղ էֆէնտի:

— Կրնայ ըլլալ որ եկած ու յետոյ մեկնած է:

— Այս մասին ապացոյց մը ունի՞ք:

— Թերեւս, ըսաւ նախարարը, տար-տամ ձեւով մը:

— Կը խնդրեմ որ այդ ապացոյցը ըսէք ինծի:

— Դեռ ժամանակը չէ:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք:

Նախարարը չպատասխանեց եւ սկսաւ սեղանին վրայ դրուած մէկ քանի թուղ-թեր աչքէ անցընել:

Բարսեղ էֆէնտի չափազանց յուզուած էր իր մասին ցոյց տրուած այս կասկած-ներէն, բայց կ'ուզէր իր պատարիւնու-թիւնը պահել: Մէկ բան զինքը ամէնէն աւելի կը տանջէր: Նախարարը դիտէ՞ր Վահանի հետ իր տեսակցութիւնը: Մին-չեւ հիմա անոր ըսած խօսքերէն հետեւ-ցուցած էր թէ միայն կասկածներ կային իր վրայ, բայց ոչ որոշ ապացոյցներ, ուստի միտքը դրաւ քիչ մը աւելի կորով ու խստութիւն ցոյց տալ: Այս կերպով եթէ նախարարը իր ձեռքին մէջ ապա-ցոյց մը ունենար, պիտի ստիպուէր ե-րեւան հանել:

— Փաչա էֆէնտի, ըսաւ հաստատ ձայնով մը, կը խնդրեմ եւ ի հարկին կը պահանջեմ, որ այս կասկածանքներուն վերջ մը դրուի, որոնք ուրիշ բանի մը-դիտնք չեն՝ այլ պարզապէս մտքին մէջ դործող անձնական թշնամիներուս սուտ դրպարտութենէն: Ես Վահանի հետ յա-րաբերութիւններս խստօրէն դադրեցուցած եմ այն օրէն ի վեր ուր Պոլիսէն աքսոր-ուած ու էրզրում դրկուած է: Հիմա կ'ը-սէք որ հոս եկեր է դարձեալ, թէ օթէլ մը դացեր է, օթէլէն փախեր եւայլն, եւայլն, ասոնք իմ դիտնալիք բաներս չեն, ձերբակալեցէք զինքը եւ ինչ որ կ'ուզէք ըրէք, բայց Աստծոյ սիրոյն պիտ հան-դիստ ձգեցէք:

— Բարսեղ էֆէնտի, այդչափ իրար մի անցնիք, ընդմիջեց ոստիկանութեան նա-խարարը, մենք կարծեմ մինչեւ հիմա ձեղի հանդէպ թշնամական ընթացք չըրե-նեցինք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(73 – Շար.)

րուտին: Դժբախտութիւն, ձախողանք, ցաւ, տառապանք, յուսահատութիւն եւ վերջապէս մահը բնական հետեւանքներն են խմիչքներու առատ գործածութեան:

Ըստ ալքոլամոլութեան մասնագէտ բժիշկներու, ալքոլամոլ մը խմիչքին չի-չին առջեւ չորս տարբեր հանդրուանէ կ'անցնի:

— Առաջին հանդրուանը պարզ դինո-վութիւնն է, որ արդիւնքն է խմիչքի առատ գործածութեան: Ենթակային դէմքն ու աչքերը կը կարմրին, սիրտը կը սկսի արագ բրտիլ, ընչաուութիւնը կը դան-դաղի եւ իր հաւասարակշռութիւնը կը սկսի կորնչնել:

— Երկրորդ հանդրուանին՝ ենթական կը սկսի դողդղալ: Այս կը պատահի եթէ պարապ առամոքով երկար ժամանակ խմիչք ներածէ:

— Երրորդ հանդրուանին՝ երբ դինիի քանակութիւնը ալ աւելի չատնայ, «դատապարտեալը» կը սկսի ձայները լսել եւ յաճախ այն տպաւորութեան տակ կ'ըլլայ որ դինք սպաննել կը փորձեն իր չուրջինները:

— Չորրորդ հանդրուանին, երբ մարմինը յագեցած է ալքոլէն, այս խղճալի մարդուկը կը սկսի սարսափի եւ անհանդրստութեան նշաններ ցոյց տալ: Ոչ մէկ տեղ կրնայ հանդչիլ կամ քնանալ: Բարձր տաքութիւն եւ ջղաձգումներ կ'ունենայ:

Անգամ մը որ անհատ մը սկսի ալքոլի գործածութեան, անոր անկումը անխուսափելի կրնայ ըլլալ:

Երբ ան սկսի տեւականաբար խմիչք գործածել, կուգայ տեղ մը, ուր իր պաշտօնը կը կորնչնայ եւ նեւրաթական չատ անճոխ վիճակի մը մէջ կ'իյնայ: Այս կրնայ այնքան տխուր ըլլալ, որ ենթական անկարող ըլլայ դաւաթ մը խմիչք դնել, եւ տխպուած՝ մինչեւ անգամ քրիստ կամ պենդին կը խմէ:

Ինչո՞ւ միլիոնաւոր մարդիկ, ծեր թէ երիտասարդ, հարուստ թէ աղքատ, ուսեալ թէ անուս, ալքոլի մոլինեն ու դեղինները կը գառնան:

Ոմանք կը կարծեն որ մարմինին համար անհրաժեշտութիւն մըն է ալքոլը: Սակայն փիտչիատաններու մէջ եղած փորձերէն ի յայտ եկած է որ մարմինը ալքոլի առատ «պահեստներու» պէտք չունի:

Ալքոլամոլ մը կը նմանի բախտախաղի մոլի մը: Վարժութեան հարց է: Ինչպէս վարժութեամբ ալքոլի գործածութեան կը սկսին, նոյնպէս եւ վարժութեամբ կարելի է դադրեցնել զայն:

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

Բարոյական եւ հոգեկան կրթանուումն է որ մարդը կ'առաջնորդէ դէպի ալքոլամոլութիւն: Նկարագրի խթարումն է որ մարդը կը նեսէ խմիչքի ճիրաններուն մէջ:

Շատ մը ալքոլամոլներ կրաւորական, պարտուղական եւ չգործակցելու զօրա-

(Շար.)

ւոր հակումներ ունին: Աւոնք յաճախ բժիշկին կը դիմեն դեղով մը բուժուելու համար, առանց անդրադառնալու որ իրենք պէտք է ըլլան իրենց անձնական բժիշկը:

Ալքոլամոլ մը օղնութեան պէտք չունի: Ինք պէտք է վճռապէս որոշէ չխմել եւ հաստատ մնայ իր որոշումին վրայ: Սակայն ալքոլամոլ մը քիչ անգամ որոշում կուտայ: Ան յաճախ անտարբեր է ուրիշներուն կարծիքին հանդէպ, անտարբեր է ուրիշներուն իրեն համար վատնած դրամին: Ան անձնասէր էակ մըն է:

Ալքոլամոլ մը, խմիչքին ազդեցութեան տակ զոհ է ինքնիրմէ: Անտեղեակ կեանքի դառն իրողութիւններուն, ան կ'ուզէ իր հարցերը լուծել խմիչքին մէջ:

ԽՈՒՍԱՓՈՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Միլիոնաւորներ ալքոլին կը դիմեն կեանքի իրականութիւններէն խուսափելու համար: Աւոնք կեանքը իրատես աչքով դիմագրաւելու քաջ նկարագիրը չունին: Կեանքը աւոնց համար անյոյս բան մըն է, դժուարութիւններով, տագտուկներով, կռիւներով եւ դառնութեամբ լեցուն:

Աւոնց համար, ալքոլը ծորակ մըն է, որուն չնորհիւ կրնան իրենք դիրենք աններջաւել չրջակայքի իրականութիւններէն:

Ընկերային, բնաւնական եւ բարոյական պարտականութիւնները չատ ծանր կը ճնշեն չատերու ուսերուն վրայ: Կարենալ այդ բեռը կրելու համար, անոնք կը դիմեն ալքոլին: Այս խմիչքը աւոնց համար եղած է չաստուած մը, որ կրնայ «ազատել» դիրենք՝ նեղութիւններէ եւ պահ մը հոգեկան անդորրութիւն պարգեւել իրենց:

Ալքոլը կուռք մը եղած է աւոնց համար, եւ աւոնք ալ՝ ալքոլին զերիները:

Ալքոլամոլ մը ինք իր ոտքերով եւ իր կամքով ինքզինք կ'առաջնորդէ դէպի սըտոյդ կործանում:

Եթէ ենթական կ'ուզէ ինքզինք ազատել այս խմիչքին ճիրաններէն, պէտք է ամէն դնով վճռէ չգործածել այս թունալից ըմպելին:

Երկար դադարէ մը եառ, «ումպ մը» խմիչք կատարեալ պարտութեան եւ նահանջի նչանն է:

Կամքը, զօրաւոր կամքը բաւարար է ալքոլը պարտութեան մատնելու:

Քաղեց Վ. Գ.

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Միշտ կը սիրենք աւոնք, որ մեր վրայ կը հիանան, սակայն երբեք չենք սիրեր աւոնք, որոնց վրայ մենք կը հիանանք:

ԼԱ ՌՈՇՖՈՒՔՕ

Գիրքերը՝ ձայն կուտան լուռ մեւել – ներուն:

ԼՈՆԿՖԵԼԼՕ

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՓՈՂՈՑՆԵՐԸ

Ջուղայի հնուց ի վեր ունեցած դլխաւոր պողոտան, որ ձգուում է արեւելքից արեւմուտք, 350 տարուց ի վեր, կոչուել է Ջուղայի մեծ վաճառական Խօջա Նազարի անունով, որ մինչեւ այսօր էլ, լայն պողոտայ դառնալուց յետոյ էլ, պահել է իր անունը:

Վերջին տարիներում Ջուղայում բացուած երկու նոր պողոտաները, որոնցից մէկը ձգուում է հիւսիսից հարաւ եւ կոչւում է Մահամադ Ռէզա Շահ) կամ մուրջից երկարում մինչեւ Սոֆի լեռը, կոչւում է «Հաքիմ Նէզամի», իսկ միւսը՝ նախկին «Զարսուն», Պաղնի»ի անուանով (*):

Միւս հայանուն փողոցներից յիչենք, Մելիք Խանի անունը կրող փողոցը, որ թէեւ փոքր ու աննչան, բայց գարձեալ լաւ է:

Վերջին ամիսներում, 1969 Նոյեմբերին ի հետեւանք մի հանրապրութեան եղած առաջարկի եւ ներկայացուցչական խորհրդի հաստատող գրութեան, ինչպէս եւ տղերս գրողի հետեւողական աչխատանքի ու հետապնդման, հնարաւոր եղաւ երկու փողոց կոչել Ամենայն Հայոց բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեանի եւ սիրուած ու հայրենասէր գրող Յովհաննէս Շիրազի անուններով:

Թէեւ դիմումը տարբեր փողոցներ էր նկատի ունեցել, բայց ուրախ ենք որ հնարաւոր եղաւ բաղձանքն իրականացնել եւ քաղաքապետարանի կողմից երկու փողոց, Պաղանիի քառուղուց մինչեւ վանք երկարող պողոտան, նախկին «Խաղանի»ի մի մասը, կոչել «Յովհաննէս Թումանեան», իսկ Զարսու Թաղի նախկին բաղնիսի փողոցը անուանել «Յովհաննէս Շիրազ»:

Յոյս ունենք, որ ի մօտոյ պատչաճ նչումով կը փակցուեն մեւաղեայ անունիչները:

Ջուղան ունի մեծ թուով մանր ու խոչոր հայանուն փողոցներ, որոնց անունները բերում ենք ստորեւ:

1· Վաճճի պողոտայ, 2· Յակոբջան փողոց, 3· Ոսկան փողոց, 4· Մելիոմ խան փողոց, 5· Զաճգով ժամի փողոց, 6· Ստեփանոս եկեղեցու փողոց, 7· Խոջա Աւետիք փողոց, 8· Փոքր մէյդան փողոց, 9· Ս· Աստուածածին եկեղեցու փողոց, 10· Ալլահվերդի փողոց, 11· Ջուղայի փողոց, 12· Րաֆֆի փողոց (Բանիֆ Մելլու դիմաց), 13· Դաւիթ փողոց, 14· Պօղոսխանեան հիւանդանոցի փողոց, 15· Սերկեւիլի այգու փողոց:

Կան մի չարք այլ փողոցներ եւս, որոնք թէեւ հայանուն չեն, բայց ինչպէս վերջին՝ 15րդը, պատկանում են Հայութեան եւ կապուած են հայ ժողովրդի անունին: Դրանցից են՝ «Խաբանէ Թաբրիզիհա» (Դաւրէժ պողոտայ), «Խաբանէ Սանդթրաչ» (Քարակուիների պողոտայ), «Զարսու» պողոտայ, «Ղարա գէլ» փողոց եւայլն:

Ինչքան լաւ կը լինի եթէ Հայի յիչատակը կարողանանք անմեռ ու անմոռաց պահել նաեւ գաղթաչխարհում, այդ բոլորի հետ միասին նաեւ հայանուն փողոցների անունները:

Լ· Գ· ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Նոր Ջուղա

(*) Իրրեւ թէ այս բանաստեղծների մայրերն եղել են հայ եւ բրիատոճեայ, որի պատճառով էլ Ջուղայի երկու պողոտան կոչել են նրանց անունով:

ԹԻԶ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Ամուսնացած կին մը իր բարեկամուհին կը խոստովանէր հետեւեալը·

— Ամուսինս եթէ կը պանդատի, թէ չեն կեանք կը վարէ, սուտ չէ, կը պաշտէ չաքարը եւ կ'ուտէ կատուները, սուն կը մտնէ ազատ ոտքերով եւ ամենափոքր բանին համար կը պոռթկայ եւ կը հատուէ ապուրը խմելէ առաջ···:

×

Մեծահարուստ Ամերիկացի մը, չարժանկարի գեղանի աստղի մը հետեւեալ հրապուրիչ առաջարկը կ'ընէ·

— Վաթսուն տարեկան եմ: Եթէ բարեկամուհիս ըլլալ ուզէք, ամսական երեսուն հազար տոլար պիտի տամ ձեզի:

— Երանի՛ թէ ճիշդ հակառակն ըլլար, կը պատասխանէ սրամիտ դերասանուհին:

— Այսի՞նքն, կը հարցնէ միլիոնատէրը:

— Երանի թէ երեսուն տարեկան ըլլայիք եւ ինծի ամսական վաթսուն հազար տայիք, կը չարէ աստղը, այն ատեն թերեւս պէտս պիտի սիրէի ձեզ:

×

Գինեպան մը, խոչոր տառերով գինեպանատան պատերուն վրայ գրել կուտայ հետեւեալը· «Բաւական ուչացած էք եւ ձեր կինը զայրացած պիտի ըլլայ հիմա: Քանի մը գաւաթ աւելի խմեցէք, որպէսզի կարենաք արիաբար դիմագրաւել փոթորիկը:

×

Պաչտօնեայ մը կը ներկայանայ տնօրէնին եւ ամսականի չատելում խնդրելու համար կ'ըսէ·

— Պարոն տնօրէն, կը կարծեմ թէ ինծի տրուած ամսականը կարողութեանս համապատասխան չէ:

— Գիտեմ, սիրելիս, գիտեմ, կը պատասխանէ տնօրէնը, բայց տակէ պակաս չեմ կրնար տալ, որովհետեւ այն տանը տնօրէի պիտի մեռնիս:

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Աննա իր չարժումներուն աչխուժութեամբը եւ բնականութեամբը, իր դէմքին թարմութեամբն ու կենդանութեամբը, աւելի քան տարեկան աղջկան մը պիտի նմանէր քան աչխարհիկ կնոջ մը, որ ութ տարեկան տղու մը մայրն է՝ եւ թէ իր աչքերուն լուրջ եւ երբեմն տխուր արտայայտութիւնը չըլլար:

Քիթթի այդ մելամաղձիկ տատերէն հմայուեցաւ: Մանկաւարի աղջիկը կը զգար որ Աննա անկեղծ էր ու բան մը չէր ծածկեր:

Ընթրիքէն եառքը Տոլլի իր սենեակը մտաւ:

Աննա աչխոյժով մօտեցաւ եղբօրը որ պիտոյ մը կը վառէր:

— Սթիվա, ըսաւ դէմքին վրայ խանդքելով եւ աչքի քթթումով մը դուռը ցոյց տալով: Գինա եւ թող Աստուած օգնական ըլլայ:

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

Եղբայրը հասկցաւ, սիկառը նետեց եւ սենեակէն դուրս ելաւ:

Աննա դէպի բազմոցը եկաւ, ուր նստաւ բոլոր տզաքներով չրջապատուած: Մեծերը եւ յետոյ փոքրերը, տեսնելով որ իրենց մայրը կը սիրէր այս հօրաքոյրը եւ կամ անոր վրայ մասնաւոր հրապոյր մը գտնելով, իր փէչերուն փական:

— Եւ այդ պարահանդէսը ե՞րբ տեղի պիտի ունենայ, հարցուց Աննա Քիթթիի, երբ աղոց մէկեղեղ նստաւ:

— Յաոաջիկայ չաբաթ··· զեղեցիկ պարահանդէս մը պիտի ըլլայ, այն պարահանդէսներէն ուր միչտ ազէկ զբոսանք կ'ըլլայ:

— Ուրեմն կա՞ն պարահանդէսներ, որոնք զբօսալի են, հարցուց Աննա նուրբ հեգնութեամբ մը:

— Տարօրինակ բան է, բայց աս ասանկ է, ըսաւ Քիթթի, պարահանդէսներ կան, ուր մարդ աղէկ կը զբօսնու եւ ուրիչներ որոնք ձանձրանալի են: Ատիկա չէ՞ք նչմարած:

— Չէ, սիրելիս, ինծի համար զբօսալի պարահանդէս չկայ: Ինծի համար պարահանդէսներ կան ուր քիչ մը աւելի կամ պակաս կը նեղանամ:

— Ի՞նչպէս կրնաք նեղուիլ պարահանդէսի մը մէջ դուք:

— Եւ ինչո՞ւ պիտի չնեղուիմ:

Քիթթի դուչակեց թէ Աննա պիտէր ինչ որ պիտի ըսէր:

— Որովհետեւ դուք ամէնէն զեղեցիկը էք միչտ:

Աննա Քարենինա դիւրաւ կը կարմիրը, կարմրեցաւ եւ ըսաւ·

— Նախ ամէնէն զեղեցիկը չեմ, երկրորդ նոյնիսկ եթէ ըլլամ, ատիկա ինչի՞ կը ծառայէ:

— Այս պարահանդէսին պիտի դա՞ք, հարցուց Քիթթի:

— Կարծեմ պիտի չկրնամ չգալիք ընել:

— Գոհ պիտի ըլլամ եթէ դաք: Մեծ հաճոյք է ինծի համար ձեզ հոն տեսնել:

— Ամէն պարագայի՝ եթէ դամ, սա գոհունակութիւնը պիտի ունենամ որ այդ բանը ձեզի հաճոյք պիտի պատճառէ:

Տղաքը քովէն հեռացուց եւ ճաչասրահը դրկեց:

— Գիտեմ թէ ինչու համար դիս այդ պարահանդէսին մէջ տեսնել կ'ուզէք, ըսաւ Քիթթիի· այս պարահանդէսէն չատ բան կը սպասէք եւ կ'ուզէք որ ամէն մարդ ձեր ուրախութեան մասնակից ըլլայ:

— Ճչմարիտ է, բայց ի՞նչպէս դիտացաք:

— Օ՛հ, որովհետեւ ձեր տարիքին զգայումները կը ճանչնամ··· ո՞վ չէ անցած այդ ճամբէն:

Քիթթի ժպտելով մտիկ կ'ընէր:

— Բայց ի՞նչպէս անցած է այդ ճամբէն, կ'ուզէի իր ամբողջ պատմութիւնը դիտնալ, մտածեց Քիթթի յիչելով Աննա-յի ամուսնոյն արտաքին հակակրելի կերպարանքը:

— Քիչ մը տեղեկութիւն ունիմ··· Սթիվան ինծի ըսաւ··· կը չնորհաւորեմ ձեզ··· չատ հաճելի թուեցաւ ինծի··· կայարանին մէջ հանդիպեցայ Պ· Վրոնսքիին:

— Օ՛հ, հո՞ն էր, հարցուց Քիթթի կարմրելով· եւ ի՞նչ ըսաւ Սթիվա:

— Ամբողջ դազանիքը յայտնեց: Ատկա մեծ հաճոյք պատճառեց ինծի: Պ· Վրոնսքիի մօրը հետ ճամբորդեցի· մինչեւ եառքը անոր վրայ խօսեցաւ, իր սիրականն է: Մայրերու աչառութիւնը դիտեմ, բայց···

— Ի՞նչ ըսաւ ձեզ իր մասին:

— Օ՛հ, չատ բաներ··· ապահովաբար իր սիրականն է, բայց կ'երեւայ թէ իրաւամբ ազնիւ սիրտ մը ունի: Այսպէս, պատմեց թէ Պ· Վրոնսքի դիտաւորութիւն ունեցած է ամբողջ հարստութիւնը իր եղբօրը ձգելու, թէ պզտիկ եղած ատենը արտաքոյ կարգի արարքներ գործած է··· խեղդուելու վրայ եղող կին մը ազատեր է··· մէկ խօսքով հերոս մըն է:

ԼԵԻ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ողբացեալ Տիկին Նարկիզ Կիրակոսեան մահուան առթիւ Սէն Ժեռոմի Թաղ. Խորհուրդը ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի.—

Մկրտիչ եւ Սուրէն Կիրակոսեան 100 ֆր., Միսաք Ժամկոչեան եւ Ստեփան Կիրակոսեան 50ական, Թոքաթլեան ընտանիք (Փարիզ) եւ Արշակ Գումրուեան 30ական, Տօքթ. Րաքըճեան ընտանիք, Պատ. Թագա (Անթուան), Պերճ Կարապետեան, Սահակ Յարութիւնեան, Ալպէր Մկրտիչեան, Ստեփան Սամուրեան, Արիս Գափլանեան, Ճընտըքեան ընտանիք, Տուրղութեան Ժաք, Արմենակ Գումրուեան, Գրիգոր Դաւիթեան, Րոպէր Ժամկոչեան 20ական, Պռուչեան ընտանիք 15, Հայկ Զուքուրեան, Թովմաս Մարկոսեան, Կիրակոս Հաճի Վարդանեան, Ռուբէն Աասլըքեան, Կարապետ Գարաօղլանեան, Համբարձում Մինասեան, Մարգար Մարդարեան, այրի Տիկին Տէր-Մերկէրեան, Կարապետ Կաուճեան, Յակոբ Ահարոնեան եւ Սրբուհի Քաբքայեան 10ական, Թա-

դին եկեղեցւոյ: Մկրտիչ եւ Սուրէն Կիրակոսեան եւ Մանկիեան ընտանիք 50ական, Տօքթ. Րաքըճեան, Մինասեան ընտանիք (Սէն Ժեռոմ), Արշակ Գուշեան, Մխսաքեան ընտանիք, Տօրումեան եղբարք, Օննիկ Տօրումեան 20ական, Պռուչեան 15, Ոսկեան Շէրպէթճեան, Յակոբ Էսկիճեան, Աւետիս Սանտալեան, Սամուէլ Տէր-Միքայէլեան, Կարապետ Աճէմեան, այրի Տիկին Մերկէրեան, Աբրահամ Մանկասարեան, Ժորժ Գասպարեան 10ական թաղին ղպրոցին: Ստեփան Կիրակոսեան եւ Արշամ Պապայեան 50ական, Մուրատ Սանկալեան եւ մի Ոմն 10ական թաղին աղքատներուն: Մինասեան ընտանիք եւ Ստեփան Մինասեան 30ական, Սահակ Յարութիւնեան եւ Համբարձում Մինասեան 20ական Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումն. Միութեան: Մանկիեան ընտանիք 50 ֆր. ամբի-բանէրի Միութեան:

Թաղականութիւնը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ննջեցեալի պարագաներուն եւ խորին շնորհակալութիւններ բոլոր նուիրատուներուն:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Աւագ երեքշաբթի, *Ցիշատակ տասն կուսանաց. երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 16:*

Աւագ Հինգշաբթի, *Ցիշատակ ընթրեաց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սկ. ժամերգութեանց ժամը 8, Ընթրեաց պատարագ 10, Ոտնլուայ 16, Խաւարում 19,30:*

×

ՊՕՄՈՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ-ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Աւագ երեքշաբթի, *Ցիշատակ տասն կուսանաց ժամը 17:*

Աւագ Հինգշաբթի, *Ցիշատակ ընթրեաց ժամերգութիւն ժամը 8,30, պատարագ 10, մանուկներու հաղորդութիւն 11,30, Ոտնլուայ 16,30, Խաւարում 20: Խաւարման ներկայ կ'ըլլայ Առաջնորդ Սրբազանը:*

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի Ծաղկազարդ. *սկիզբ ժամերգութեան եւ անդաստան ժամը 7,40, ապիսկոպոսական պատարագ 10: Երեկոյ Դռնբացէքի արարողութիւն 17:*

26 Մարտ, Աւագ Հինգշաբթի, *Ցիշատակ ընթրեաց, ժամ. եւ նախատօնակ 8,40, պատարագ եւ հաղորդութիւն աշակերտներու եւ փոքրերու 10: Երեկոյ Ոտնլուայի արարողութիւն երկսեռ խումբով 16,40: Գիշեր՝ Խաւարումի արարողութիւն 19,40:*

×

ՊԱՏԱՐԱԳ NOTRE-DAME

Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 16ին Հայ բապետական ձայնաւոր պատարագ Նոթըր Տամի Աթոռանիստ Մայր եկեղեցիին մէջ ի Ցիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

×

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Փարիզի եկեղեցւոյ ժամանակացոյցը, բացի Աւագ Հինգշաբթիէ:

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Աւագ Հինգշաբթի *ժամերգութիւն ժամը ժամը 16ին: Պատարագ ժ. 16,30ին:* Աւագ Ուրբաթ. *ժամերգութիւն եւ երկբըպաղութիւն Ս. Խաչին ժ. 18ին:*

Աւագ Շաբաթ. *ժամերգութիւն ժ. 17: Հանդիսաւոր պատարագ ժ. 18ին:*

Զատիկ. *Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժ. 10,30ին:*

Երկուշաբթի. *Մեռելոց. ձայնաւոր պատարագ ժ. 10,30ին համօրէն ննջեցելոց հոգիներուն համար:*

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ

Աւագ Հինգշաբթի. *Ընթրեաց պատարագ ժամը 10,30ին, Ոտնլուայ 17ին, Խաւարում 20,30ին:*

Աւագ Ուրբաթ, *Թաղում՝ 17,30ին:*

Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց Զատկի. ժամերգութիւն ժամը 17,30, պատարագ 18,30ին:*

Կիրակի, *Զատիկ, ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10ին:*

×

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ

Աւագ Հինգշաբթի. *պատարագ առաւօտեան ժամը 10ին, Ցիշատակ ընթրեաց, ոտնլուայ երեկոյեան 4ին: Կարգ չարչարանաց ժամը 7ին:*

×

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՑԻ Ս. ՅԱԿՈԲ

Կիրակի. *Ծաղկազարդ, ժամերգութիւն ժամը 8,30ին, պատարագ 10, Դռնբացէք 16,30: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ եւ Դռնբացէքին ներկայ կ'ըլլայ Առաջնորդ Թրթռեան Արտաշազդ Եպիսկ.:*

Աւագ Երեքշաբթի *Ցիշատակ խմաստուն կուսանաց ժամը 18,30ին:*

Աւագ Հինգշաբթի. *Ցիշատակ վերջին ընթրիքին եւ հաղորդութիւն փոքրիկներու: Ժամերգութիւն ժամը 8,30ին, պատարագ 10, Ոտնլուայ 17, Խաւարում 20:*

Աւագ Ուրբաթ. *Ցիշատակ Թաղման ժամը 17ին:*

Աւագ Շաբաթ. *Ճրագալոյց ժամը 17ին:*

Զատիկ. *ժամերգութիւն ժամը 8,30ին: Պատարագ 10: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Տ. Նշան քհնյ. Գոյումճեան:*

Երկուշաբթի (30 Մարտ). *Ցիշատակ մեռելոց, ժամերգութիւն ժամը 8,30ին, պատարագ 9,45ին, հոգեհանգիստ ընդհանուր ննջեցելոց 11,10ին:*

Ծանօթ.— *Գերեզմանօրհնէքի համար, երկուշաբթի, պատարագէն անմիջապէս ետք՝ Սէն Լուի, իսկ կ. ետք՝ Օքանէի գերեզմանատունը:*

ԼՍԱՐԱՆ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՄՆԱՁԻՒՂԻ

27 Մարտ Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին Միութեան Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ, 7, Ռիւ Փափէր,

Կը խօսի Գր. ՕՆՆԻԿ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ Հայերէն Աստուածաշունչի առաջին տպագրիչ Ոսկան Արբեպիսկոպոս եւ իր յաջորդները երեք հարիւր տարի առաջ, Մարսէյլի մէջ:

Գեղարուեստական բաժին:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Դասախօսութիւնը պիտի ըլլայ հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Սէն-Ժեռոմի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ (20 Մարտ) ժամը 3,30ին, ընկերուհի Շալճեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան բիւրաւոր նահատակներու յիշատակը կ'ոգեկոչուի բարձր հովանաւորութեամբ երեք Ցարանուանութեանց պետերուն եւ համազգային նախաձեռնութեամբ:

Ուրբաթ իրիկուն, Ապրիլ 24
ՍԱԼ ԿԱՎՕ

Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
Յետագային՝ մանրամասնութիւններ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 25-ԱՄԵԱԿԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մարտ 21, երեկոյեան 8,30ին վալանսի Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ (Թէաթր – Միւնիսիփալ)

Կը մասնակցի Լիոնի ԱՐՄԻԻ պարախումբը: Երգ՝ Օր. ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ
Հայկ. պարեր ու երգեր եւ զուարճալի մը՝ «Շատախօս Սափրիչը»

ՄՈՒՏՔ 5 եւ 10 ՖՐԱՆՔ

ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Կիրակի, Մարտ 22, ժամը 16էն կէս գիշեր
SALONS GEORGE V, 31 Ave. George V — Paris (8e)
Կը նախագահէ **ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ**
Մասնակցութեամբ

ՆԱԽԱՍԱՐԴ ՊԱՐԱՀՈՒՄԲԻՆ եւ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՈՒՏԱՀԱՐ ՀԱՄԲԱՐԻ
ELECTION MISS CROIX ROUGE
Orchestres Rytmens Bluées et les Mamboséros
MAURICE VARTIVANIAN
Պար՝ հայկական եւ եւրոպական երաժշտութիւնով

Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ

Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով՝ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝ Ելիզէ 67-03: Վերապահուած սե-զանները ժամը 20էն ետք եթէ չզրաւուին ուրիշներու կը տրուին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Թատերական ներկայացում կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա-Քոլոմպի մասնաճիւղին կողմէ Մայիս 3ին:

×

Վասպուրականի Հերոսամարտի 55րդ տարեդարձը Վիէննի մէջ, Մայիս 3ի կիրակի կէսօրէ ետք: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի «Ընթրիք ատուլիս»ը (Տինէ – Տէպա) 12 Ապրիլին
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին պարահանդէսը՝ Մարտ 21ին:

×

Դպրոցասէրը Տիկնանց վարժարանի վերարուեստական ցերեկոյթը Ապրիլ 26ին, Կիրակի:

×

Վիէն.— Ապրիլեան եղեռնի յուշատօնը նախաձեռնութեամբ Վիէննի Հայ Ազգ. Միութեան՝ Ապրիլ 26ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15,30ին:

×

Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղի պարանոցիկ ցերեկոյթը՝ Կիրակի, Մայիս 10ին:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝

ՄԱՅԻՍ 5-ԷՆ 19

Մեկնում Փարիզէն Մայիս 5ի առաւօտուն, ժամանում Մոսկուա եւ տեղափոխում՝ պանդոկը:

Յաջորդ օրը՝ պտոյտ Կրեմլին, Կարմիր Հրապարակը: Երեկոյ մեկնում Երեւան:

Երեւան՝ Արմենիա պանդոկը (նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք եւ դիւերսիա փանսիոն բոմփլէք)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՕՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ 14-ՐԴ ՕՐԸ

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՈՒԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳԱՌՆի, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն: Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները:

15րդ օրը՝ վերադարձ դէպի Փարիզ Մոսկուայի ճամբով:

ԳԻՆ 2100 ՖՐԱՆՔ

Renseignements et inscriptions
SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES
102, Rue de la République
les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ԿԻՐԱԿԻ 22 ՄԱՐՏ DIMANCHE 22 MARS 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.771 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 46e ANNÉE — N° 11.771

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

...եի ԾՆԱՒ ՄՈՒԿՆ ՉՆՉԻՆ

(Ձեռագիրներու գայթակղութեան շուրջ)

Գ.

Ամրողջ խնդիրը կը դառնայ Քէմհամ – եան Արք·ի 12 Փետր· 1959ի նամակին շուրջ: Ցիշեալ թուականին նման նամակ գոյութիւն չէ ունեցած: Ծերունի եպիս– կոպոսը յայտներ է Երուսաղէմի ընդհ· դատախազ Զուհէյր Մրատի թէ ինք այդ թուականին նման ղրկութիւն մը չէ ստա– ցած: Աւելցուցեր է սակայն, որ Շա– հէ եպսկ· 1967 Փետր· 28ին «կեղծ նա– մակ» մը ստորագրել տուեր է իրեն, օգ– տուելով աչքին չտեսնելէն (Ձեռագրերու գողութեան գայթակղութիւնը, էջ 122):

Ցանձնաժողովի պարտականութիւնն էր հարցաքննել Սուրէն Արք·ը եւ ստուգել այս պարագան, որ չատ ծանրակշիռ հան– գամանք կը ներկայացնէ:

Գոլոյ պատրիարքը ո՛չ մէկ մեղք ու– նէր արդէն: Սակայն Ցանձնաժողովը բան մը ըրած ըլլալու համար կը սրբագնէ զայն, ըսելով որ « ... Ծորդանանի դա– տախազին եզրակացութիւնները անհիմն են եւ անվաւեր, ուստի անընդունելի»: Լսել կ'ուզէ թէ Շնորհք Արք· յանցաւոր չէր, որպէսզի ներման արժանանար:

Ցանձնաժողովը չի բացատրեր նաեւ թէ Սոթքպի Ընկ·ը ինչպէս այդքան դիւրու– թեամբ կը համաձայնի եւ ձեռագիրները կը յանձնէ երրորդ անձնաւորութեան մը – Շահէ Եպսկի: Տեղեկագրին մէջ յըս – տակ չէ այս կէտը, երբ կ'ըսուի· «Հա– ւանութեամբը ինքնութիւնը անյայտ վա– ճառողին կամ միջնորդին, Սաթըպի կ'ըն– դունի բանակցիլ եւ կը յօժարի փոխան 40·000 տոլարի Շահէ Եպս·ի յանձնել 23 ձեռագիրները»:

Ո՞վ է ինքնութիւնը անյայտ վաճառո– ղը կամ միջնորդը: Երուսաղէմի պատ – րիարքարանին ընդհանուր մէջ անչուշտ ծանօթ մէկն էր այդ անյայտը: Ցանձնա– ժողովը ինչո՞ւ չզբաղեցաւ այդ «ան – յայտ»ին ինքնութիւնը ճշդելու հարցով: Այդ էր իր գլխաւոր պարտականութիւնը:

Քառասուն հազար տոլա՞ր էր վճար – ուածը թէ յիսուն հազար սթերլին: Ձե– ռագրերու գողութեան գայթակղութիւնը դրքին 20րդ էջին մէջ գրուած է թէ «Սո– թըպիի համաձայնած է, որ 50 հազար սթերլինական ոսկիին 30 հազարը անմիջա – պէս ստանայ, իսկ 20 հազարը՝ երկու ամիս յետոյ: Սոթըպի ընդունած է նաեւ Գ. Ա. Մանուկեանին տալ Սուրէն Արք· Քէմհամեանի ստորագրութիւնը կրող 12 Փետր· 1959 թուակիր թուղթը: (Ի դէպ այդ «յերկրուած» պաշտօնագիրը ցարդ չէ յանձնուած Գ. Մանուկեանի, կասկա– ծի տակ ձգելով « Երուսաղէմի վարիչ – ները»):

«Ինմապրաւելու համար այդ անմիջա – կան վճարումը, Գ. Ա. Մանուկեան իր խոստացած 25 հազար տոլարը 45 հազա– րի բարձրացնելով չէք մը տուած է Շահէ Եպս·ի՝ Երուսաղէմի պատրիարքութեան անուան· վերջինս ալ ղրամատան մէջ ու– նէր 40·000 տոլարի չափ դումար մը, ընդամէնը կ'ըլլար 85·000 տոլար, զրեթէ հաւասար առաջին առթիւ վճարելի 30 հազար անգլ· ոսկիի» (անդ, էջ 20):

Ցանձնաժողովի Տեղեկագիրը կը յիշէ միայն 40·000 տոլարի վճարումը Սոթը– պիին: Կանխավճա՞ր մըն էր այդ դումա– րը 85·000 տոլարի հաշւոյն: Մութ կը մնայ այս կէտը: Լուսաբանութեան հա – մար դիմենք Երուսաղէմի պատրիարքու– թեան 8 Ապրիլ 1967ի Պաշտօնական Հա – րդարարութեան, ուր կ'ըսուի· «Նոյն

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋ-ԳԵՐՄԱՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Միջ – գերման խօսակցութիւններուն շուրջ լայն չահադրդռութիւն ստեղծուած է յատկապէս գոյդ Գերմանիաներու մէջ: Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետին համար էրֆուրթի հանդիպումը «անհրա– ժեշտութիւն» մըն էր: Մնաց որ օգտակար եղաւ: Պրանտ այս առթիւ չեշտեց, թէ խօսակցութիւնը պարզ նախաքայլ մըն էր, « սկիզբ » մը միայն: Սակայն այժմ եր– կու կողմերն ալ պիտի խորհրդածեն, թէ ի՞նչ ձեւով եւ ի՞նչ միջոցներով արդիւնք մը կարելի է ձեռք ձգել յառաջիկայ հան– դիպումին, որ տեղի պիտի ունենայ եր– կու ամիս ետք՝ Մայիս 21ին:

Պրանտ միաժամանակ յայտարարեց, թէ ի՛նք պնդած է, որ Պոն չուզեր փո– փոխութեան ենթարկել Պերլինի դոյա – վիճակը, սակայն, աւելցուցած է ան, ուրախալի երեւոյթ մը կ'ըլլայ, եթէ բա– րելաւուի քաղաքին եւ անոր չրջակայքին կացութիւնը: Արեւելեան Գերմանիա պէտք է ճանչնայ այն իրողութիւնը, որ Արեւմտ. Պերլին բազմաթիւ կապերով զօդուած է Դաշնակցային Գերմանիոյ հետ:

«Էրֆուրթի հանդիպումը բարեկամե – ցողութեան օրինակ մըն է»: Ոչ ոք դիտէ, թէ առջի օրուան հանդիպումէն ետք բա– րելաւում մը հնարաւոր պիտի ըլլա՞յ ար– ձանագրել երկու երկիրներու յարաբերու– թիւններուն միջեւ, սակայն ամէն ոք պէտք է դիտայ, թէ Պոն գոյութիւն ու– նեցող իրաւիվիճակը բարելաւելու համար անկեղծ ճիգ ի գործ պիտի դնէ: Այս ե– ղած է Պրանտի տեսակէտը:

Ուլպրիխթ, իր կարգին, « օգտակար » գտաւ էրֆուրթի խօսակցութիւնները: Այսուհանդերձ, յուսախաբ է, որ Պրանտ դեռ պատրաստ չէ ընդունելու Արեւելեան Գերմանիոյ իրաւական գոյութիւնը:

Ցամենայն դէպս, երկու կողմերն ալ օգտակար անհրաժեշտութիւն մը նկատե– ցին միջ–գերման այս առաջին հանդիպու– մը, որ անկասկած կը մնայ պատմական:

Աւելցնենք, որ Զորս Մեծերը (Մ. Նա– հանգներ, Խորհ· Միութիւն, Ֆրանսա եւ Անգլիա) որոշեցին Պերլինի ամերիկեան գոնին մէջ չորսերու խորհրդաժողով մը դումարել Մարտ 26ին: Օրակարգի նիւթը պիտի ըլլայ՝ Պերլին:

ԼԻԲԱՆԱՆ

Լիբանանի եւ, յատկապէս, երկրին հա– րաւային չրջաններուն մէջ ջրաճիպ մրթ– նոլորտ մը կը տիրէ վերջին օրերու պա – տահարներուն առթիւ, որոնք տեղի ու – նեցան Լիբանանցի քաղաքացիներու եւ Պաղեստինցի արձակազէններու միջեւ: Կռիւներու ընթացքին սպաննուեցան Պա– ղեստինցի երեք ղեկավարներ:

Ներքին նախարարը՝ Քամալ Ճումպլաթ պաշտօնապէս մեղադրեց «լիբանանեան կարգ մը իշխանութիւնները», որ անտե– սելով իր խորհուրդը՝ զէնք բաժնած են հարաւային Լիբանանցիներու: Զէնքերը, համաձայն նախարարին, յանձնուած են այնպիսիներու, որոնք ծանօթ են ֆէտա– յիներու հանդէպ իրենց թշնամական դիր– քով· «Եթէ իմ խորհուրդիս հետեւած ըլ– լային՝ տեղի չէին ունենար այս դէպքե– րը, որոնք, դժբախտաբար, ի դերեւ պի– տի հանեն բոլոր դրական արդիւնքները, որոնք ձեռք ձգուած էին յարդ»:

Պաղեստինեան եւ լիբանանեան չրջա – նակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կու– տան այս պատահարներուն, նկատի առ – նելով, որ սպաննուածները ղեկավար դէմքեր են պաղեստինեան ազատագրա – կան չարժումին մէջ: Կառավարական չըր– ջանակները ամէն ճիգ ի գործ կը դնեն կարգադրելու եւ լուծելու համար հարցը կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ, որպէս– զի չծանրանայ Լիբանանի արդէն խիտ փափուկ կացութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՇԽԱՆ Սիհանուք փեքինի մէջ պաշ – տօնական յայտարարութիւն մը կատա – րեց, որով «ապօրէն» հռչակեց իրեն դէմ ձեռք առնուած պաշտօնազրկման քայլը: Առաջարկեց, որ միջազգային հակակշռի մը տակ հանրաքուէ կազմակերպուի Քամ– պոճի մէջ՝ դիտնալու համար ժողովուր– դին կամքը: Պետական հարուածի ղեկա– վարները, իրենց կարգին, յայտարարե – ցին, թէ ղինուորական միջոցներով պիտի զսպեն որեւէ փորձ որ կը միտի իշխանը վերստին կոչել նախագահութեան աթո – ռին:

ԹՈՒՐՔ ձախակողմեան ուսանողներ Պոլսոյ մէջ քարկոծեցին ամերիկացի նա– ւաղներ փոխադրող կառքեր: Միեւնոյն առեն Թոյլ չտուին, որ ամերիկացի դրօ– սաչրջիկները Թրքական բաղնիք այցելեն: «Կ'ուզենք անկախ Թուրքիա մը, անկցի աչխարհակալութիւնը, անցկի Ամերի – կան», պոռչտացին հինդ հարիւրէ աւելի ուսանողներ:

ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ ուժեր լիբանանեան զիւ– ղի մը մէջ 2 տուներ օդը հանեցին այն պատրուակով, թէ անոնք ապաստարան ծառայած են պաղեստինցի ֆէտայինե – րու: Մարտ 7ին եօթը տուներ քանդած էին ուրիչ զիւղի մը մէջ, միչտ սահմա– նին մօտիկ: Վեցօրեայ պատերազմէն ի վեր տասներորդ անգամն է, որ Իսրայե– լացիք յարձակումներ կը գործեն լիբա – նանեան սահմանէն ներս:

ՊՐԱԻԴԱ յօդուածով մը կը զգուչացնէ Զինաստանը, որ չփորձէ ռազմական քայ– լերով ճնշում բանեցնել Փեքինի բանակ– ցութիւններուն վրայ, որպէսզի դիլցում – ներ ձեռք ձգէ Մոսկուայէն, սահմանա – յին հարցին չուրջ: Բանակցութիւնները՝ Խորհ· Միութեան եւ Զինաստանի միջեւ, չատ դանդաղ կ'ընթանան: Կը տեւեն հինգ ամիսէ ի վեր, առանց որեւէ ար– դիւնքի: Կ'ենթադրուի, թէ խորհրդային դլխաւոր բանագնացը՝ Կուզնեցով պիտի վերադառնայ Մոսկուա: Անոր փոխարէն հաւանաբար Մոսկուա երկրորդական անձնաւորութիւն մը ճամբէ:

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐԸՆի մէջ Ռոճըրս, Մ. Նա– հանգներու Արտաքին նախարարը, եր – կուչաբթի օր յայտարարութիւն մը պի– տի ընէ Իսրայէլի յանձնուելիք օդանաւե– րուն չուրջ: Թել Ավիվ յոռետես է ար – դիւնքի մասին:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ լաւատեղեակ աղբիւրնե – րու համաձայն՝ Խորհ· Միութիւնը հակո– զային Սամ–3 հրթիռներ կը յանձնէ Ե– գիպտոսի: Արդէն 1500 ռուս պինուորա – կաններ Եգիպտոս գացած են հաստատե– լու եւ թերեւս ալ վարելու համար նոր հրթիռները, որոնք բաղդատմամբ նախ– կիններուն՝ Սամ–2ին, աւելի կատարելա– գործուած են: Արդարեւ ասոնք կրնան ցածէն թռչող օդանաւեր զգետնել: Իս– րայելացիք ցայսօր ցածէն թռիչ կը կա– տարեն ամբակոծելու համար իրենց նչա– նակէտերը: Զօր· Տայեան այս առթիւ յայտարարեց, թէ պիտի քանդեն նոր հրթիռներու կայանները եւս:

ՄԱՐԻԱՆՕ ՌՈՒՄՈՐ կրկին անդամ ըլ– լալով ընդունեցաւ Իտալիոյ նախագահ Սառակաթի առաջարկը՝ կազմելու իտա– լական նոր դահլիճը: Ռումորէն, Ալմո Մորոյէն եւ Ֆանֆանիէն եռք նոր փորձ մըն է, որ պիտի կատարուի այս ձեւով՝ լուծելու համար Իտալիոյ տագնապը: Վերոյիչեալներուն բոլոր փորձերը ի դե– րեւ ելան վերջին ամիսներուն:

ՓԱՐԻԶԵԱՆ հիւանդանոցներու այցե – լութեանց ժամերը պիտի երկարաձգուին ի մօտոյ: Ցարդ հիւանդներու այցելու – թեան ժամերն էին 13էն 15 եւ 18,30էն 19,30: Նոր կարգադրութեամբ կարելի պիտի ըլլայ այցելել ժամը 13,30էն մին– չեւ 20:

ՄՈՍԿՈՒԱ. Չնորհաւորեց Իրաքի նախա– դահը՝ Զօր· Ահմէտ Հասան էլ Պաքր, որ յաջողած է «խաղաղ լուծում մը գտնել քրտական հարցի կարգադրութեան մէջ եւ վերջ տալ եղբայրասպան կռիւներուն»: Այս լուծումով բարձրացաւ Իրաքի Հան– րապետութեան եւ անոր կառավարու – թեան միջազգային վարկը, կը չեշտէ Մոսկուա:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ ի մօտոյ լոյս պիտի տեսնէ ստալինեան մաքրագործումներու գոհ գացած անուանի բանաստեղծ՝ Օսիփ Մանդելչթամի այրիին յուչերը իր ա – մուսնոյն մասին: Այրին 70 տարեկան է եւ կ'ապրի Մոսկուա: Ցուչերը, որոնք կը ներկայացնեն եւ կը պատկերացնեն բա– նաստեղծին աքսորականի կեանքը խոր– հրդային ճամբարներու մէջ, գաղտնի ճամբով Արեւմուտք հասած են:

ԼԱՈՍԻ մէջ կացութիւնը լարուած է: Համայնավար ուժերը կը չարունակեն ի– րենց յառաջխաղացքը՝ դրաւելով կառա – վարական դիրքեր, որոնցմէ մէկ քանին կ'օգտագործուէին ամերիկեան դաղտնի սպասարկութիւններու եւ անոնց ձեռքով մարզուած Մէօ ցեղախումբի արձակա – դէններու կողմէ: Թայլանթեան ուժեր, Թայլանտէն փոխադրուած են Լաոս՝ օ– ժանդակելու համար կառավարական զօր– քին:

ՓՐԱԿԱՑԻ մէջ ստորագրուեցաւ չեխ– խորհրդային « բարեկամութեան » դաչ – նագիրը: Մանրամասնութիւններ դեռ չեն տրուած: Համաձայն տեղական թերթե – րուն, Զեխոսլովաքիա վերսկսած է իր գործօն օժանդակութիւնը բերել արաբ երկիրներու: Պաղեստինցի արձակադէն – ներ կը մարզուին Զեխոսլովաքիոյ մէջ: Զեխերը դէնք կը հայթայթեն նաեւ Արաբ– ներուն: Կրոմիքօ, որ Փրակա կը գըտ – նուէր, մեկնեցաւ Մոսկուա:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ մէջ պիտի վերսկսին դեմման – խորհրդային խօսակցութիւն – ները՝ ոչ – յարձակման ուխտի մը ստո– րագրութեան համար: Խօսակցութիւննե – րը պիտի կատարուին Կրոմիքոյի եւ Պահ– րի միջեւ:

ԿԻՍ ՄԻԼԻՈՆ Փարիզցիներ չոգեկառ – քով գաւառ մեկնեցան Զատկուան չար – թուան արձակուրդին առթիւ: Ճամբա – ներուն վրայ Շաբաթ օր ինքնաչարժներու կարեւոր խճողումներ յառաջ եկան, մասնաւորապէս Փարիզի « դուռ »ներուն մօտ:

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԲԱԶՈՒՄ ՀՄՏՈՒԹԵԱՆ

Շաւարշ Նարդունի առաջադրեր էր հատորներու չարք մը նուիրել հայ լեզուի պաշտպանութեան «Յաղուն Մեսրոբ Մաշտոցի» ընդհանուր խորագրով: Ափսո՛ս, լոկ զոյգով մը պիտի բաւականանայինք:

Մեծատունի սիրտ ունէր: Հոգին էր փարթամ: Անընդհատ բաչխեց առատօրէն: Շարունակ հնձեց: Ամէն օր քաղեց եւ ամբարեց: Սակայն չեզաւ երբեք քանքարաթաքոյց, ու հանապազօր սերմանեց:

Միշտ տալու յօժար՝ չատ լայն բացաւ թեւերը: Ու մշակեց մեծածաւալ ծրագիր, գլխու պտոյտ պատճառող: Երկոտասնեակ առաքեալի գործունէութեամբ փորձուեցաւ: Եւ չչափեց իր ուժերը, այլ մանաւանդ ժամանակը: Երբեմն, սա կայն, աղաղակեց. «կացցէ արեգակն... ի մէջ երկնից»:

Եօթանասուն տարի ապրեցաւ: Վաթսունակեցաւ յիսուն տարի: Մինչդեռ պէտք էր ապրէր, առնուազն, հարիւր տարի աւելի: Որպէսզի սպառէր իր պաչարը եւ ի կատար ածէր մեծ խոստումը:

Շչուկները, փսփսուքները առարկեցին թէ չատ ժամավաճառ եղաւ հրապարակագրութեամբ, «Հայ-Բոյժ»ի տարապարակով եւ անպէտ ու անվերջ ուղեւորութիւններով:

Գրեթէ ամբողջութեամբ օրաթերթին կը պարտինք իր յիսնամեայ վաստակը: Հայ գրագէտները, չատ չնչին բացառութեամբ, խմբագիր են միանգամայն եւ կամ ուսուցիչ: Վաճառականութեան ու այլ ասպարէզի մը անցնողը ցամքած, չորցած է, եւ իր գրագիտութիւնը, կենդանութեանն իսկ, յիշատակի մը վերածուած:

Իսկ ինք, Նարդունի, ինչ կ'ըսէր. — «Օրաթերթերը կը համարիմ մեծ ստամոքս մը, ուր կ'եփի (հինները եփարան կը կոչէին ստամոքսը), օգտագործելի եւ իբացման յարմար ձեւի կը վերածուի ամէն նիւթ զոր կը բերեն հետաքրքրութեան չօչափուկները: Եւ այսպէս կը կազմուին վաղուան գիրքերը, — դէթ այսպէս կը կազմուին Եւրոպայի մէջ»:

«Հայ-Բոյժ»ը, ի հարկէ, իր օգտապաչա ձգտումը ունէր նախ եւ առաջ, — հանդիսանալ անհրաժեշտ գիտելիքներու ընծայարան մը ժողովուրդին, ըլլալով հանդերձ ապրուստի միջոց մը Նարդունի կաշուող էակին որ, ինչպէս ոեւէ մէկը մեզմէ, իր մարդկային պէտքերուն գոհացում պիտի տար: Եւ սակայն, զանց չառնենք սա անհերքելի իրողութիւնը.— «Հայ-Բոյժ»ը գործն էր բացառիկ խառնուածքի մը, ուժեղ անհատականութեան մը եւ գերազանցապէս ինքնաստիպ դրդումի մը: Ուստի, անվրէպ, այդ գիտական մատենիկը կը կնքուէր դրական արուեստին դրոշմովը:

Նոր էր վերադարձեր Արեւելքէն: Թէյի մը չուրջ կը զրուցէինք: Հարցուցի իրեն. «Նարդունի՛, էյողնեցա՞ր...»: Պահ մը լուռ մնաց: Ապա, հեռակայ Իրանի ալեզարդ քահանային պարզ, այլ իմաստուն, դիտողութեան դիմեց.

— «Նարդունի՛, հերիք է, տունդ գնա՛, դրքերուդ քով: Նստէ, գրէ: Այս ճամբորդութիւնները հալ ու մաչ կ'ընեն մարդս: Մեղք ես...»:

Այո: Նարդունի պատգամեց թէ հայ գրագէտը պէտք է որ այցի երթայ, պարբերաբար, իր ժողովուրդին: Արեւելքը Արեւմուտքին եւ փոխադարձաբար: Հայրենիքը Սփիւռքին եւ փոխադարձաբար: Ինք գնաց մինչեւ հեռաւոր Արեւելք: Գնաց մինչեւ Ծայրագոյն Արեւմուտք: Ափսո՛ս, Հայրենիքէն զրկուեցաւ:

Հրաւիրուեցաւ ամենուրեք, բացի «այն երկրէն որ կը կոչուի Հայաստան»: Եւ սակայն, Երեւան ու էջմիածին ինչո՞ւ պինդը անտեսէին: Արժանաւոր մըն էր ինք եւս եւ յոյժ արժանի Հայրենիքին: Հայութեամբ եւ Հայութեան համար լոկ ապրեցաւ: Անոր հանճարը փառաբանեց: Անոր մեծութեամբ հպարտացաւ եւ արբեցաւ: Իր հանրածանօթ լռութեան մէջ, Նարդունի բնաւ չխօսեցաւ այդ աններելի զրկանքին մասին: Աստիկա եղաւ իր մեծ, իր խոր, իր վերջին վիշտը:

×

«Յաղուն Մեսրոբ Մաշտոցի» Ա. հատորը լոյս տեսաւ երեք տարի առաջ, տպարան «Յառաջ»էն: Ներածութիւնը, յիսուն էջ, փառաբանութիւնն է Մեսրոբ Մաշտոցի պատմական առաքելութեան: Նարդունիի ճախրասլաց եւ երգեցիկ լեզուն կը բռնկի, կը բարձրանայ կատարներն ի վեր, կը դէզ, կ'անցնի սահման-ներ: Դարերուն մէջէն կը քալէ, կը վազէ, կը սրամտաբանէ, եզական եզրակացութիւններու կը յանգի եւ կը պարտադրէ խիստ յանդուգն վճիռներ: Կը բանաձեւէ ինքնայատուկ հանգանակներ, որոնց վրայ երկար պահեր կը մտածենք:

Գրքին մնացեալ հարիւր քառասուն էջերը կը նորոգեն ամէն բառին հին վէճը, որքան ստուգաբանական, նոյնքան ուղղագրական տեսակէտով: Կը տողանցեն բոլոր նախկին եւ արդի վիճողները, իրենց պատճառաբանութիւններով: Ու այս անթախտ բառին առընչութեամբ կը մէջ համտեն աւանդավէպեր, հելլենական դիւցազներգութիւն, դրականութիւններ, կրօնքներ, ծէսեր, սովորութիւններ, ա-ւանդութիւններ, մինչեւ անգամ եկեղեցական քչոցներ:

Նարդունի գիտակցաբար չի խուսափիր կրկնութիւններէ, զորս անհրաժեշտ պահանջ մը կը համարի վիճաբանական ձեւին համար: Որպէսզի, այդպէս, մնայ աւելի կենդանի, եւ ընդհակառակն, չդառնայ «վարժապետական»:

«Յաղուն Մեսրոբ Մաշտոցի» Բ. հատորը հասաւ անցեալ տարուան վերջերը, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ տպարանէն: Շքեղ հատորը կը բացուի Լէոյի «Այց Օշականի» վերնագրեալ հատուածով: Որքան պատշաճ՝ Նարդունիի այդ ընտրութիւնը, որ մեզ կը համակէ սրբազան սարսուռով մը: Նուիրական տաճարներու յատուկ ինքնամփոփումի կը կոչէ եւ ծնրադիր յարգանքով կը վերացնէ մեզ: Կը կարզանք կարօտով, երախտիքով եւ քաղցր արտասուքով: Պատմագիրն Լէո մեր Միչըլէն է, ոգեչունչ, վիպային, դիւցազներգութեամբ եւ բանաստեղծութեամբ օծուն, ջերմ հաղորդականութեամբ ու հպարտութեան ներարկումով:

Կը հետեւի Գարեգին Եպիսկոպոս Սարգիսեանի «Փոխան Յառաջաբանի»ն, որ չհեկեկան ակնարկ մըն է Նարդունիի «հայագիտական եւ մասնաւորաբար լեզուական գիտական արժէքին, կարգ մը հիմնական գծերուն, երեւոյթներուն, երեւոներուն, ոգիին, մեթոտին եւ իրացած վաստակին» մասին: Պէտք է կարդալ կարկառուն եկեղեցականին ուշագրաւ համադրութիւնը:

Գիրքը կուտայ արձագանգը լեզուական վէճերուն, ստուգաբանական պրպտումները, պատմական բովանդակութիւնը եւ քերականութիւնը Յոբելեան բառին:

Համալսարանական Նարդունին, զոր կարելի է չհամարիլ ակադեմական եւ դասական, եթէ մեկնինք իր վիճելու, գրելու, նիւթը ներկայացնելու մեթոտէն, մեծ եւ խղճամիտ գնահատողն է մատենագոյժի գործածութեան: Կը սպառէ ամէն աղբիւր, անցեալ եւ ներկայ: Ու ի հարկէ, ինչպէս սովորաբար, իր այս կարգի երկասիրութիւններն եւս, տիւրա-կալութեանը տակ կ'իյնան Նարդենի խմորին եւ խառնուածքին:

ԱՐԾԱԻԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ԿՈՄԻՏԱՍ»ի Սա-մուէլ – Մուրատ եւ Դպրոցասէր վարժարաններու խառն երգչախումբ, ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանգիկեանի, 33 թուռ սալը, արձանագրուած Սալ Փլեյէլի Նոյեմբեր 23ի համերգին:

Մ. ՍԱՐԵԱՆԻ

ՆԿԱՐԶԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Նկարիչ Մարտիրոս Սարեանի ծննդեան 90ամեակին առթիւ բազմաթիւ գրութիւններ երեւցան մամուլի եւ հանդէսներու էջերուն մէջ, Հայաստան: Ասոնցմէ կը ներկայացնենք Կ. Կուրղինեանի յօդուածին այն մասը, որով կը բնորոշուի նկարչին արուեստագիտական ըմբռնումները ու աւելոր նկարչութեան առանձնայատկութիւնները:

×

Սարեանի արուեստը բարիին յաղթանակն է չարին դէմ, լոյսին յաղթանակը՝ խաւարին դէմ: Հոն մարմնաւորած է հայ դիւցազներգութեան ոգին, հէքեաթներու էութիւնը: Այդ ոգին իր մէջ կը կրէր մանկութենէն: Ծնած եւ կրթութիւն ստացած ըլլալով Հանդերձ Ռուսիոյ մէջ եւ հաղորդակից դառնալով հանդերձ եւրոպական արուեստին, իրրեւ մարդ եւ անհատականութիւն ան հայկական միջավայրի պտուղ էր: Արդարեւ այդ միջավայրը անոր ընտանիքն էր՝ յանձինս մօրը եւ մինչեւ վերջին շունչը զոյութեան համար պայքարած աչխատասէր եւ ազնիւ հօրը, որոնք աչխատեցան հեռաւոր հայրենիքը ապրեցնել Սարեանի հոգիին մէջ: Երիտասարդ Սարեանի առաջին գործը 1901ին Հայաստան այցելելը եղաւ: Իր գեղագիտական մեծ բնազդին եւ դիտելու կարողութեան չնորհիւ նկարիչը առաջին իսկ հայեացքէն զգաց, որ յանձինս հայ մշակոյթին, ան գործ ունի մեծ եւ եզակի երեւոյթի մը հետ: Իր բնութեամբ, ճարտարապետական յուչարձաններով, մանրանկարչութեամբ Հայաստանը մանկութենէն ի վեր իր եռպաղածն ու փնտռածն էր: Նկարիչը ոչ միայն զգաց եւ ըմբռնեց անոր էութիւնը, օրինաչափութիւնները, այլեւ յօրինումին նախապրեալները: Ան չնչեց, ինչպէս ինք կ'ըսէ, «անոր պատմական օդը»:

Այդպէս նաեւ Արեւելքի երկիրներուն մէջ՝ Եգիպտոս, Իրան եւ Պոլիս, ուր տարաբաղինքը իր զարմանալի յայտնութիւնը: Այդ երկիրներուն մէջ, որոնց կոչքին ձեւաւորուած էր հայ մշակոյթը, ան ոչ միայն իր արեւելեան նկարչական վերջ տուաւ նորաձեւութեան դարձած արեւելականութեան, այլեւ հասաւ համադրութեան մը, որուն եւրոպա կը ձգտէր աւելի քան դարէ մը ի վեր: Հայկական մշակոյթի հիման վրայ, իր անհատական խառնուածքին նեցուկ՝ «համադրելով» Արեւելքն ու Արեւմուտքը, օրսան գեղագիտական ըմբռնումներուն եւ պահանջներուն համեմատ կերտելով հայ տարածական արուեստներուն կարգ մը հիմնական սկզբունքները, Սարեան վերահաստատեց ազգային ձեւի եւ մտածումի հոլովոյթը մեր կերպարուեստին

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Ալ ասկէ աւելի ի՞նչ թշնամական ընթացք պիտի ունենայիք, քանի որ առանց որեւէ ապացոյցի, անհիմն կասկածի մը վրայ տունս կոխեցիք ու ամէն կողմը խուզարկեցիք, եւ բնաւ բան մը չգտնելէ ետքն ալ կրկին դոհ չեղաք ու դիս մինչեւ այստեղ բերիք:

— Բայց մենք ձեզի հոս հրաւիրեցինք ոչ իրրեւ յանցաւոր մը՝ այլ իրրեւ բարեկամ մը, իրրեւ հաւատարիմ Օսմանցի մը, յուսալով որ թերեւս կրնաք օգտակար տեղեկութիւններ տալ մեզի:

— Բայց ես այդ տեսակ գործերով չեմ զբաղիր որպէսզի կարենամ տեղեկութիւն տալ եւ յետոյ եթէ դիս հաւատարիմ հըպատակի մը տեղը կը դնէք, ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ տունս խուզարկելու կ'ելլէք, ո՞ւր տեսնուած է այսպէս բան:

— Կրնայ ըլլալ որ Վահանը առանց ձեր դիտութեան եւ հաւանութեան եւ նոյնիսկ հակառակ ձեր կամքին, ձեր տունը ապաստանած ըլլայ, Բարսեղ էֆէնտի, այնպէս որ մեր խուզարկութիւնները ձեզի դէմ ուղղուած չեն՝ այլ անոր դէմ, հիմա հասկցա՞ք իրողութիւնը:

Վահառականը տեսնելով որ նախարարը հետզհետէ կը մեղմանար, որքան ինք խստութեամբ կը խօսէր, նոյն ոճով առաջ տարաւ իր խօսքը:

— Ալ այս կացութիւնը անհանդուրժելի է, դոչեց, եւ եթէ այսպէս չարունակուի՝ որոշած եմ ուրիշ միջոցներու դիմելու:

— Ի՞նչ միջոց, հարցուց նախարարը հետաքրքրուած:

— Շիտակ վեհափառ սուլթանին դիմում պիտի ընեմ եւ անոր արդարասիրութեանը պիտի ապաւինիմ: Պիտի խնդրեմ նորին վեհափառութենէն, որ ինք քննութիւն մը բանալ տայ իմ մասիս եւ եթէ յանցաւոր եմ, արժանի պատիժս ընդունիմ, իսկ եթէ անմեղ եմ՝ ալ այս տեսակ հետապնդումներու չենթարկուիմ:

— Այդպիսի դիմում մը ընելու հարկ չէ մնացած, պատասխանեց նախարարը քմծիծաղով մը:

— Ինչո՞ւ:

— Որովհետեւ ճիշդ վեհափառ սուլթանին հրամանովն է որ ձեզ հոս կանչեցինք եւ անոր հրամանին վրայ է որ քննութեան ձեռնարկած ենք: Կը տեսնէք թէ ձեր փափաքը արդէն իրագործուած է:

Վահառականը այս անակնկալ յայտարարութենէն չփոթեցաւ: Զգաց որ իր կացութիւնը ծանր էր եւ քիչ մը առաջուան յանդգնութիւնը կորսնցուց:

Բայց դարձեալ ճիգ մը ըրաւ ինքն իր վրայ եւ ամենայն պատարիւնութեամբ ըսաւ.

— Շատ ուրախ եմ ուրեմն եւ կը յուսամ որ ձեր կատարած քննութիւններուն արդիւնքը անմիջապէս պիտի փութաք հաղորդել նորին վեհափառութեան:

— Բնականաբար... քննութիւնը աւարտելուն պէս:

— Ի՞նչպէս, դեռ չէ՞ աւարտած:

— Բայց ի՞նչ կ'ըսէք, Բարսեղ էֆէնտի, տակաւին նոր սկսանք:

— Ուրեմն միշտ ձեր տրամադրութեանը ներքեւ եմ ամենայն վստահութեամբ, որովհետեւ ճակատս բաց է, մեղադրուելիք բան մը չեմ ըրած երբեք:

— Իշալլահ այդպէս ըլլալը կը հաստատենք:

Պահ մը լռութիւն տիրեց: Վահառականը կարծելով որ տեսակցութիւնը աւարտած է եւ կրնայ մեկնիլ, ոտքի ելաւ եւ ըսաւ.

— Փաչա էֆէնտի, հրաման տուէք որ երթամ, որովհետեւ ոստիպողական գործեր ունիմ: Երբոր կրկին պէտք ունենաք կրնաք դիս կանչել տալ եւ խոհոյն կուդամ:

— Բարսեղ էֆէնտի, այսօր մեղի հետ պիտի մնաք, ըսաւ նախարարը վեր հանելով ու չեզտակի վահառականին նայելով:

— Հի՞ւր պիտի մնամ, դոչեց վահառականը հասկնալով այդ բառերուն չբաչուք նչանակութիւնը:

— Այո, որովհետեւ հաւանօրէն պէտք պիտի ունենանք ձեզի:

— Բայց ըսի որ երբոր ուզէք պատրաստ եմ խոհոյն գալու:

— Հոս մեր քովը մնալնիդ աւելի յարմար տեսնուած է:

— Փաչա էֆէնտի, ես վահառական մարդ եմ, հազար գործ ունիմ, կ'սպասեմ առնէք ասիկա:

— Փառք Աստուծոյ, գաւակ ունիս, փեսայ ունիս, անոնք քու տեղը կը բռնեն առժամեայ կերպով:

Նախարարը գրասեղանին վրայ դրուած դանգակը հնչեցուց եւ բարապան մը ներս մտաւ:

— Սիւլէյման պէյը հոս կանչէ, հրամայեց փաչան:

Ներճ Բարսեղ էֆէնտի չէր կրնար հաշտուիլ ոստիկանատունը մնալու գաղափարին հետ եւ փորձեց նոր դիմում մը ընել նախարարին.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(74 – Շար.)

ՈՂՈՂՋՈՒԹ

Ծանոթ լինելով հիշյալ դեպքերին՝ ես ոչ միայն չզարմացա, այլև ասացի Ռոզային, որ ինձ համար ոչ մի նոր բան չկա, և որ ես ամեն ինչ գիտեմ: Ռոզան ինձ ասաց, որ ես ամեն ինչ գիտեմ, բայց ոչ ամբողջությամբ: Ես ասացի, որ ամբողջությամբ գիտեմ, և որ ինձ ոչ մի բան չի կարող զարմացնել: Ռոզան

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

Աւագ երեքշաբթի, *Ցիշատակ տասն կուսանաց· երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը* 16:

Աւագ Հինգշաբթի, *Ցիշատակ ընթրեաց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սկ· ժամերգութեանց ժամը* 8, *Ընթրեաց պատարագ* 10, *Ոտնլուայ* 16, *Խաւարում* 19,30:

×

ՊՕՄՈՆ Ս· ԳՐԻԳՈՐ–ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Աւագ երեքշաբթի, *Ցիշատակ տասն կուսանաց ժամը* 17:

Աւագ Հինգշաբթի, *Ցիշատակ ընթրեաց ժամերգութիւն ժամը* 8,30, *պատարագ* 10, *մանուկներու հաղորդութիւն* 11,30, *Ոտնլուայ* 16,30, *Խաւարում* 20: *Խաւարման ներկայ կ'ըլլայ Առաջնորդ Սրբազանը:*

Աւագ Ուրբաթ, *Ցիշատակ Խաչելութեան, թաղման արարողութիւն՝* 16,30:

Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց յարութեան, ընթերցուածները ժամը* 16,30, *պատարագ* 18:

Կիրակի Զատիկ, *ժամերգութիւն ժամը* 8,30, *պատարագ* 10: *Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ· ԹՐԹՐՈՒԵԱՆ:*

Երկուշաբթի, *Ցիշատակ մեռելոց, ժամերգութիւն ժամը* 9, *պատարագ* 10, *ընդհ· Հոգեհանգիստ* 11,45: *Գերեզմանօրհնէք ժամը* 14ն *սկսեալ:*

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

26 Մարտ, Աւագ Հինգշաբթի, *յիշատակ ընթրեաց, ժամ· եւ նախատօնակ* 8,40, *պատարագ եւ հաղորդութիւն աշակերտներու եւ փոքրերու* 10: *Երեկոյ Ոտնլուայի արարողութիւն երկսեռ խումբով* 16,40: *Գիշեր՝ Խաւարումի արարողութիւն* 19,40:

×

ՊԱՏԱՐԱԳ
NOTRE-DAME

Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 16ին *Հայ – րատպետական ձայնաւոր պատարագ Նոթրը Տամի Ա.Թոռանիստ Մայր եկեղեցիին մէջ ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն:*

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ· ԱՄԱՏՈՒՆԻ

×

ՇԱԻԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Փարիզի եկեղեցւոյ ժամանակացոյցը, բացի Աւագ Հինգշաբթիէ:

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Աւագ Հինգշաբթի *ժամերգութիւն ժամը ժամը* 16ին: *Պատարագ ժ·* 16,30ին: Աւագ Ուրբաթ· *ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս· Խաչին ժ·* 18ին:

Աւագ Շաբաթ· *ժամերգութիւն ժ·* 17: *Հանդիսաւոր պատարագ ժ·* 18ին:

Զատիկ· *Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժ·* 10,30ին:

Երկուշաբթի· *Մեռելոց· ձայնաւոր պատարագ ժ·* 10,30ին *համօրէն ննջեցելոց հոգիներուն համար:*

×

ՍՈՆՈՎԻԼ ՎԱՐԱԳԱՑ Ս· ԽԱՉ

Աւագ Հինգշաբթի· *Ընթրեաց պատարագ ժամը* 10,30ին, *Ոտնլուայ* 17ին, *Խաւարում* 20,30ին:

Աւագ Ուրբաթ, *Թաղում՝* 17,30ին:

Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց Զատկի· ժամերգութիւն ժամը* 17,30, *պատարագ* 18,30ին:

Կիրակի, *Զատիկ, ժամերգութիւն ժամը* 9ին, *պատարագ* 10ին:

×

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՑԱԿՈԲ

Աւագ Հինգշաբթի· *պատարագ առաւօտեան ժամը* 10ին, *Ցիշատակ ընթրեաց, ոտնլուայ երեկոյեան* 4ին: *Կարգ չարչարանաց ժամը* 7ին:

Աւագ Ուրբաթ, *Կարգ թաղման երեկոյեան ժամը* 5ին:

Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց, ժամերգութիւն ժամը* 4,30, *ընթերցուածք* 5ին, *պատարագ* 5,30ին:

Կիրակի, Զատիկ, *ժամերգութիւն առաւօտեան ժամը* 8, *պատարագ* 10:

Երկուշաբթի, Մեռելոց, *ժամերգութիւն առաւօտեան ժամը* 9ին, *պատարագ* 10ին:

×

ՊՈՒԼ· ՕՏՏՈՑԻ Ս· ՑԱԿՈԲ

Աւագ երեքշաբթի *Ցիշատակ խմաստուն կուսանաց ժամը* 18,30ին:

Աւագ Հինգշաբթի· *Ցիշատակ վերջին ընթրիքին եւ հաղորդութիւն փոքրիկներու: Ժամերգութիւն ժամը* 8,30ին, *պատարագ* 10, *Ոտնլուայ* 17, *Խաւարում* 20:

Աւագ Ուրբաթ· *Ցիշատակ թաղման ժամը* 17ին:

Աւագ Շաբաթ· *Ճրագալոյց ժամը* 17ին:

Զատիկ· *ժամերգութիւն ժամը* 8,30ին: *Պատարագ* 10: *Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Տ· Նշան քհնյ· Գոյումճեան:*

Երկուշաբթի (30 Մարտ)· *Ցիշատակ մեռելոց, ժամերգութիւն ժամը* 8,30ին, *պատարագ* 9,45ին, *Հոգեհանգիստ ընդհանուր ննջեցելոց* 11,10ին:

Ծանօթ·— *Գերեզմանօրհնէքի համար, երկուշաբթի, պատարագէն անմիջապէս ետք՝ Սէն Լուի, իսկ կ· ետք՝ Օքանէի գերեզմանատունը:*

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱՊԷՍ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱՃԱՌՈՒՄ
(VENTE PAR SOUSCRIPTION)

ԱԼՊԷՕՄ – ՏԻՍԿԻ ՄԸ 30 Սանթիմէթը, 33 չրջան

ԼԻԶ ՍԱՐԳԱՆԻ

Հայկական երգերու գեղիցիկ հաւաքածոյ մը

Առաւօտեան արշալոյս, Անուշիկ եարջան, Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը), Մայրս, Դու ինձ համար, Հայաստան, Երեւանի սիրուն Աղջիկ, Կարաւան, Խաչատուր Աբովեան, Սէրս գաղտնի թող մնայ:

Նախապէս արձանագրուողներու համար 26 ֆր·: Արձանագրութիւնները կը փակուին ՄԱՐՏԻ ՎԵՐՋ:

Այդ թուականէն ետք, տիսքը աւելի սուղ կ'արժէ:

Դրամական առաքումները կատարել չէքով կամ մանտայով ·—
Ճշդելով անուն, մականուն եւ հասցէն:

LIZ SARIAN
204, Ave. de la Division Leclerc — 95 - MONTMORENCY

ԼՍԱՐԱՆ

Հ· Բ· Ը· ՄԻՒԹԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՄՈՒԱՃԻՒՂԻ

27 Մարտ Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին *Միւթեան Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ,* 7, *Ռիւ Փափէր,*

Կը խօսի Պր· ՕՆՆԻԿ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ Հայերէն Աստուածաշունչի առաջին տպագրիչ Ոսկան Արբեպիսկոպոս եւ իր յաջորդները երեք հարիւր տարի առաջ, Մարսէյլի մէջ:

Գեղարուեստական բաժին:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Դասախօսութիւնը պիտի ըլլայ հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով:

ԱՋԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ

Պէյրութի մէջ սկսած է հրատարակուիլ «Ազդակ» շաբաթօրեակը, «Դրօշակ»ի ծաւալով, 16 *էջ, առանձին խմբագրութեամբ:*

Շաբաթօրեակը, ընկերային, հասարակական, ազգային, քաղաքական եւ պատմական բովանդակութեամբ, լոյս կը տեսնէ ամէն չաբաթ (տարին 50 *թիւ):*

Շաբաթօրեակի տարեկան բաժանորդագրութիւնը կ'արժէ, յիսուն թիւերուն համար, օդային թղթատարով 14 *տոլար:*

Ով որ կը փափաքի ծանօթանալ «Ազդակ Շաբաթօրեակի» բովանդակութեան, կրնայ դիմել տեղւոյն ներկայացուցիչին եւ առանձնակ չորս առաջին թիւերը առանց որեւէ յանձնառութեան:

Monsieur KULTCHEYAN
23, Rue Pixérecourt
PARIS (19e)

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿԻ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան բիւրաւոր նահատակներու յիշատակը կ'ոգեկոչուի բարձր հովանաւորութեամբ երեք Ցարանուանութեանց պետերուն եւ համազգային նախաձեռնութեամբ:

Ուրբաթ իրիկուն, Ապրիլ 24
ՍԱԼ ԿԱՎՕ
Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՄԱՅԻՍ — ՅՈՒՆԻՍ — ՅՈՒԼԻՍ
ՕԳՈՍՏՈՍ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻԲԱՆԱՆ - ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ - ԱՄԵՐԻԿԱ
եւայլն

Մանրամասնութեանց
եւ արձանագրութեանց
համար դիմել·—
Mlle Anaïd GOUGASSIAN
3, Rue Adolphe Cherioux
92 - Issy-les-Moulineaux
Téléphone :
heures de Bureau : 523-29-27
après 20 heures : 644-20-49

ԼԻՈՆԻ համար
Varoujan SARKISSIAN
88, Rue Léon Blum
69 - Villeurbanne
Tél. : 68-22-69

Լաւ պայմաններ,
մատչելի գիներով

GALERIE DE L'UNIVERSITE
32, Rue de l'Université
PARIS (7e)

ՓԵԿԻ ՀԻՆԱՅԷԿԵԱՆ

կը ցուցադրէ իր
իւղաներկերը եւ գծագրութիւնները
մինչեւ Ապրիլ 4

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
Յետագային՝ մանրամասնութիւններ

ՁԱՏԿՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

ԵՐԿՈՒ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ա.— Լիւբասպուրկ – Գերմանիա
Հռենոսի ափերը
3 ՕՐ, ՄԱՐՏ 28ԷՆ 30, լիւքս օթոքառով *ՄԵԿՆՈՒՄ*, *Շաբաթ Մարտ* 28, *վերադարձ երկուշաբթի Մարտ* 30:

Անդամներու եւ բարեկամներու հաւաքոյթ ժամը 7·15ին *մեթրօ Շաթօ տը Վենսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ* 7·30ին *կառ Տիւ Նորտ Քաֆէ Քիւլվէօր: Մեկնում* 7·45ին *ղէպի Լիւքսամպուրկ, Մօ, Մոնմէրթայլ, Շալոն, Սէնք-Մենեհուլտ, Վերտէօն, Էսք եւ Լիւքսամպուրկ: Այցելութիւն քաղաքին, (ձայնը ճամբու ընթացքին), ճամբորդութեան չարունակութիւն եւ ժամանում՝ Թրիէ (Գերմանիա): Ընթրիք եւ տեղաւորում սովորական պանդոկը:*

ԿԻՐԱԿԻ, ԶԱՏԻԿ· — Մեկնում ղէպի Պինգէն, ուր ղեղեցիկ զբօսանաւով մը Հռենոսի վրայ՝ հիանալի բնանկարը, հէքեաթային Լօռըլայը եւն· եւն·:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ առաւօտը՝ ազատ: Ցեղեկուան ճաշը պանդոկը եւ վերադարձ՝ փարիզ նոյն ճամբով: Ժամանում կառ Տիւ Նորտ ժամը 21ի *առեններէն:*

Մասնակցութիւն՝ 195 *ֆրանք, կանխավճար* 50 *ֆրանք: Մնացեալը վճարելի Մարտ* 23ին:

×

Բ·— ԱԻՍՏՐԻԱ ՁԵԼ ԱՄ ՋԷ

780 *մեթր բարձրութիւն: Դահուկի համար զմայլելի վայրեր:*

Առջնակարգ պանդոկ՝ Ֆիշերվինքէ, քաղաքին ճիշդ կեդրոնը տեսարանով՝ լճին վրայ:

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Մարտ 23 (*Ծաղկազարդ*), *ժամը* 22·30ին *Առլպերկ – էքսփրէսով, հասաքթիլ՝ կառ Տը Լ'Էսթ, մեծ պիծերու մուտքին հովին մէջ աջ կողմը, ժամը* 21-ին: *Ժամանում Զէլ Ամ Զէ, երկուշաբթի ժամը* 14ին:

Վերադարձ՝ Ապրիլ 4ին *եւ ժամանում յաջորդ օրը ժամը* 7·25ին՝ *Փարիզ:*

Մասնակցութիւն՝ 455 *ֆր·*
(15 *օր Փարիզէն Փարիզ մէջը ըլլալով կառախումբով ճամբորդութիւնը):*

Սահմանափակ տեղեր:
Կանխավճար 100 *ֆր·: Մնացեալը Մարտ* 12ին:

Արձանագրութեան պայմանաժամ՝ Մարտ 10

ԴԻՄԵԼ՝
RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Է.Տ· ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ· Պատուիրակ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ·	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	միջեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՑՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԱԶԱՐԴԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշգրտուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0, 50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
24
ՄԱՐՏ
MARDI
24 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·772

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.772

ՕՐՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

...եի ԾՆԱՒ ՄՕՒԿՆ ՉՆՉԻՆ

(Ձեռագիրներու գայթակղութեան շուրջ)

Դ·

Այդ լուսաբանութիւնը կը դանենք Ձեռագրերու գողութեան գայթակղութիւնը դրքին 352րդ էջին վրայ՝ Ամմանէն անդրէն լեզուով ղրուած 29·6·1967 թուա – կիր նամակի մը մէջ, ուր կ'ըսուի·

«Եթէ մինչեւ հիմա չէք գտած ստոյգ դրականութիւնները պակսող 28 ձեռագրեր մասին, մեր հասկցածին համաձայն անոնք երուսաղէմի վանքէն վերցուած են հետեւեալ պայմաններու տակ :

«Եղիշէ եւ Շահէ դրամ փոխ առած են Իսրայէլ բնակող Հրեայէ մը, եւ այս 28 ձեռագրերը տուած են իրեն իբրեւ ապահովութիւն: Երբ Եղիշէն չկրցաւ փոխ առնուած դրամը վերադարձնել Հրեային, այս վերջինը անոնցմէ 23 հատը Սոթը – պիին տուաւ անուրդի համար· իսկ մնացեալ 5 հատը պահուեցաւ Իսրայէլի մէջ :

«Շահէն երբ Լոնտոն դրկուեցաւ, երկրորդ անգամ վերադարձաւ (Իսրայելեան) երուսաղէմ եւ Հրեան միասին տարաւ, որպէսզի Հրեան արտօնէ Սոթբըպիին ձեռագրերը երուսաղէմի վանքին վերադարձնելու: Հրեային ձգուեցան նախապէս Իսրայէլ մնացած հինգ ձեռագրերը, իր դրամին փոխարէն :

«Գալով Հրեային, կը յիշէք որ Շահէն յայտնարերց, որ հրեայ փաստաբան մը տարած էր իր հետ Լոնտոն, իր երկրորդ ճամբորդութեան ընթացքին· այս մարդը փաստաբան չէր, այլ այն Հրեան էր, որմէ դրամ փոխ առնուած էր :

«Այս ըսուածները ստոյգ իրականութիւններ են, եւ հիմա կրնանք հնարաւորութիւն ընծայել ձեր միւս ձեռագրերուն» :

Նամակագիրը կ'աւելցնէ թէ երբ մարդիկ դրկուին Երուսաղէմ քննելու համար թէ դեռ ի՛նչեր կը պակսին դանձատուներէն, լաւ կ'ընեն որ թանկարժէք իրերու մասնագէտ մըն ալ տանին իրենց հետ, առաջելու համար թէ եկեղեցական արկածներու վրայ եղած թանկարժէք իրերը փոխուա՞ծ են կեղծերով··· :

Ծանրակշիռ ամբաստանութիւն :

Նամակը կը վերջանայ հետեւեալ յատկանշական տողերով·

«Անշուշտ վերահասու պիտի ըլլանք նաեւ, որ իսրայէլի մէջ եղած վանքին պատկանող կալուածներ եւ հողեր ծախուած են Հրեաներուն· արդէն զրկած եմ ձեզի թերթի այն կտրօնները, ուր հրատարակուած էր անոնց ծախսուած ըլլալը» :

Այս տողերը գրուած են 1967ին : Այժմ յայտնի է, որ 1970 գանազան աղբիւրներէ կը հաստատուին եաֆայի հայկական հին նաւերը եւ ծովափնեայ վանքին, ինչպէս նաեւ Սաղիմապատկան գանազան կալուածներու Հրեաներուն վաճառումը կամ 99 տարուան համար վարձու տրուիլը :

Կաթողիկոսական յանձնաժողովը լաւ կ'ընէր անչուշտ, եթէ քննէր այս անանուն նամակին մէջ յիշուած ակնարկութիւնները, որոնք ճշմարտանման կը թըւին : Փաստ՝ երուսաղէմի վանքին պատկանող կալուածներու վաճառման մասին հրէական թերթերու հրատարակած գրութիւնները :

Փոխանակ աճուրդի հանուած 23 ձեռագիրներուն որո՞ւ կամ որո՞նց միջոցաւ եւ ի՞նչ ձեւով վանքի դանձատունէն հանուիլով Լոնտոն փոխադրուելու գաղտնիքը լուծելու, Յանձնաժողովը կը ծանրանայ անհետացած հինգ ձեռագիրներու

ՕՐՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՖԱՆԹՈՄՆԵՐԸ ՁԻ ՏԱՐ

ԻՍՐԱՑԵԼ՝ ՄՏԱՀՈԳ

Նախագահ Նիքսըն խումբ մը լրագրողներու հետ յանպատրաստից խօսակցութիւն մը ունեցաւ առջի օր, որու ընթացքին յայտարարեց, թէ որոշած է Իսրայէլի չծախել այս վերջնոյն ինդրած օդանաւերը : Ծանօթ է, որ Տիկին Կոլտա Մէյր, Իսրայէլի վարչապետը, անցեալ Սեպտեմբերին երբ Ուաշինկթըն այցելեց, ռազմական զէնքերու կարեւոր ապսպրանք մը ներկայացուց ամերիկեան իշխանութիւններուն : Այդ ապսպրանքին մէջ կը գտնուէին 25 Ֆանթոմ–4 եւ 100 Սքայհոք հալածիչ եւ ռմբակոծիչ օդանաւեր :

Նախագահին այս որոշումը կը հիմնուի այն իրողութեան վրայ, որ համաձայն ամերիկեան զաղտնի տեղեկութիւններուն, իսրայէլեան զինուորական ուժը ամէն մարզերու մէջ զերակշիռ դիրքի մը վրայ կը գտնուի՝ բաղդատմամբ արաբ երկիրներու զինուորական ուժին : Յատկապէս օդային ճակատի վրայ Իսրայէլի զերակշռութիւնը ի զօրու կը մնայ բաւական երկար ժամանակ :

Նախագահը, այնուամենայնիւ, դիտել տուաւ թէ իր այս որոշումը «առժամ – եայ» բնոյթ կը կրէր, քանի որ կրնար ի հարկին «հիմնական ձեւով» բարեփոխութեան ենթարկել զայն : Այլ խօսքով, – թէ Ուաշինկթըն նկատի ու հաստատէ,

---

վրայ, որոնց մանրամասն նկարագրութիւնն ալ կուտայ (Յառաջ, 11 Մարտ 1970) :

Ու իրրեւ եզրակացութիւն կը յայտնէ հետեւեալ չնաչխարհիկ միտքը·

« Երբ գիտցուի գանձատունէն ցարդ պակսող հինգ ձեռագիրներուն ուր գըտնուիլը եւ եթէ հնար ըլլայ այն ատեն դատական հետապնդում մը, պէտք է զայն կատարել անպայման : Գուցէ այդ հետապնդումը լոյս սիրէ նաեւ այժմ վերադարձուած 23 ձեռագիրները վաճառող կամ վաճառքի մատուցանող յանցագործներուն վրայ » :

Ուրեմն հայրապետական պատկառելի Յանձնաժողովը իր ա՛յնքան մեծածախ առաքելութեամբ չէ յաջողած լոյս սիրել ո՛չ անհետացած հինգ ձեռագիրներու, ո՛չ ալ վերադարձուած 23ներու գողութեան պարագաներուն վրայ : Հապա ինչո՞ւ դաձեր էր Երուսաղէմ : «Հաճի՞» ըլլալու համար, իբրեւ ուխտաւոր :

Հարցը կը մնայ անլոյծ :

Եթէ էջմիածնի զահակալը իր բարձր հեղինակութեամբ չկրցաւ լուծել զայն եւ բանալ զաղտնիքին ծալքերը, ազդային ո՞ր իշխանութիւնն է, որ երեւան պիտի հանէ զործուած յանցանքին հեղինակը կամ հեղինակները : Որովհետեւ ի վերջոյ գողութեան յանցանք մը կայ մէջտեղը :

Մեր զարաւոր մշակոյթի իսկական տէրը՝ հայ ազգը լուսաբանութեան կը սպասէ երեք տարիէ ի վեր :

Հայրապետական պատկառելի Յանձնաժողովին Տեղեկագիրը վերլուծելէ ետք, իրրեւ եզրակացութիւն չենք կրնար զրանել ուրիշ բացատրութիւն մը, քան ժողովրդական նշանաւոր ասացուածքը·—

Ցղացաւ լեռն ահագին,
Ու ծնաւ··· մուկն չնչին :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

իր հաւատարմութիւնը խախտելու վրայ է՝ օդանաւերու յանձնումը իրականութիւն կը դառնայ :

Քաղաքական դէտերու կարծիքով ամերիկա կը նկատուի անուղղակի հրաւէր մը Մոսկուայի՝ զաղրեցնելու նոր զէնքերու, յատկապէս օդանաւերու առաքումը Եգիպտոսի :

Նիքսըն այս տեսակցութեան ընթացք – քին թուած է Ամերիկայի քաղաքական առաջադրութիւնները Մ· Արեւելեան հարցին մէջ : Այսպէս՝ առաջին առթիւ հաստատել զինադուլ, ապա՝ նուազեցնել զէնքերու առաքումը Միջին Արեւելքի երկիրներուն, այսինքն Իսրայէլի եւ Արաբներու, բոլոր երկիրներու կողմէ : Հարցը լուծել քաղաքական ճամբով եւ, վերջապէս, պահպանել զինուորական հաւասարակշռութիւնը այս ճակատին վրայ :

Իսրայելեան չրջանակները դեռ որեւէ մեկնաբանութիւն չհատարեցին : «Ֆիկա – ռօ»ի Երուսաղէմի Թղթակիցին համաձայն, թէեւ Ավիվ Նոյնիսկ հարց կուտայ ինքզինքին, թէ արդեօ՞ք չափազանցած չէ ճնշումներուն մէջ, սակայն Նիքսընի, որ անապայման արտայայտուի եւ այս ձեւով երեւան ելլէ երկու երկիրներու միջեւ զոյութիւն ունեցող կարզ մը տարակարծութիւնները այս հարցին մէջ :

Մինչ քաղաքական չրջանակները քըն – նութեան կ'առնեն Նիքսընի յայտարարութիւնները եւ անոնց անդրադարձը քաղաքական ու զինուորական զոյդ ճակատներու վրայ, անդին պաղեստինցի առաջնորդը՝ Եասէր Արաֆաթ, կարեւոր պատուիրակութեան մը զլուխն անցած, Փեքին մեկնեցաւ, ուր դիմաւորուեցաւ Չինաստանի փոխ – նախագահին եւ սպայակոյտի պետին կողմէ : Ժողովուրդը օդակայանին մէջ «Անկյի ամերիկեան աշխարհակալութիւնը, անկյի Սիոնականութիւնը» բացագանչեց, համաձայն «Նոր Չինաստան» զործակալութեան հաղորդումին :

Արաֆաթի ի պատիւ տրուած ընդունելութեան ընթացքին, փոխ – նախագահը Լի Հսիէն Նիէն յայտարարեց, թէ չինացի ժողովուրդը միշտ ամէնէն հաւատարիմ բարեկամը պիտի մնայ Պաղեստին – ցիներուն եւ Արաբներուն : Արաֆաթ, իր կարգին, դիտել տուաւ, թէ Փեքին առաջինը եղած է, որ օդնած է Պաղեստինցիներուն, որուն չնորհիւ ծայր տուաւ պաղեստինեան յեղափոխութիւնը :

Քաղաքական դէտերը յատուկ ուշադրութիւն կը զարձնեն Արաֆաթի Փեքին այցելութեան :

× *Փենթակոն (Ամերիկեան Սպասար – կութեան Նախարարութիւն) ընդունեցաւ, որ արաբ զինուորականներ, թիւով 400 հոգի, կը մարզուին ամերիկեան կայաններու մէջ : Ասոնք «չափաւորական» նը – կատուած երկիրներէ մեկնած են Մ· Նահանգներ : Շահեկան են թիւերը՝ Զորդանան՝ 67 զինուորական, Սէուտական Արաբիա՝ 59, Լիբանան՝ 28 եւ Լիբիա՝ 16 : Թունուզ եւ Մարոք եւս զինուորներ զրկած են Ամերիկա՝ մարզուելու համար :*

× *Աթէնքի մէջ բացուեցաւ երկու արար արճակաղէններու դատը : Դատավարութեան առաջին նիստին ներկայ եղան Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Իրաքի Աթէնքի դեսպանները :*

× *Սոզոմի մօտերը չատ բուռն կիւ – ներ տեղի ունեցան Պաղեստինցիներու եւ Իսրայելեան ուժերու միջեւ : Արաբները «ճակատամարտ» կոչեցին կռիւները՝ ցոյց տալու համար անոնց մեծ տարողութիւնը :*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՄՊՈՃԻ նոր կառավարութիւնը դիմում կատարեց Միջազգային Հակիչ Յանձնախումբին, որ պահանջէ Հանոյէն

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մայր Աթոռ Ս· Էջմիածնի Դիւանը այսու լիազօրուած է ծանուցանելու ի պատուելին Հայ Եկեղեցւոյ Նուիրապետութեան Աթոռներին եւ Ազգային – Եկեղեցական Իշխանութիւններուն, որ Ամենայն Հայոց Հայրապետի վճիռով կարզալոյծ է եղել Ս·րարատեան թեմից Տ· Յովհան – նէս քահանայ Կարապետեանը, որը դրժել է իր ծառայութեան ուխտը եւ լքել իրեն վստահուած հօտը, առանց յարդելի պատճառի եւ առանց հոգեւոր վերին իշխանութիւնների արտօնութեան, եւ հակառակ վերջին երեք տարիների ընթացքում բազմիցս նրան եղած յորդորներին եւ նախազգուշացումներին Ս·րարատեան թեմական Եպիսկոպոսի եւ Մայր Աթոռի Գերադոյն Հոգեւոր Խորհրդի կողմից :

Վերոյիշեալ կարգազուրկ քահանան դասւում է աշխարհականների չարքը իր նախկին Յովհաննէս Կարապետեան անունով :

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ
(Կնիք)

14 Մարտ 1970 թ·, Ս· Էջմիածին

իր ուժերու հեռացումը Քամպոճէն : Վերջին լուրերու համաձայն, բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան Քամպոճեան եւ Հիւսիս·Վիէթնամեան ներկայացուցիչներու միջեւ : Իշխան Սիհանուք վերջին քանի մը չաբաթներու ընթացքին քանի մը յայտարարութիւններ կատարեց Փեքինի մէջ : Նախ, ինչպէս հաղորդած էինք, պահանջեց, որ միջազգային հակակշռի տակ ընդհանուր հանրաքուէ մը կազմակերպուի Քամպոճի մէջ, ապա յայտարարեց, թէ ձեռք կը քաշէ իշխանութենէն, այսինքն՝ կը հրաժարի իշխանութիւնը պահելու զաղափարէն, վերջապէս կոչ ուղղեց իր ժողովուրդին՝ դէմ դնելու նոր վարչակարգին : Իշխանը համաձայն իր մէկ յայտարարութեան, Փեքին եւ Մոսկուա պիտի բնակի :

ՉԵՒՈՍԼՈՎԱՔԻՈՑ մէջ կը չարունակուին մաքրագործումները՝ « բնականոն » կացութեան մը վերահաստատման պատրուակով : Վերջին մաքրագործումները տեղի ունեցան զեկավար չրջանակներու մէջ : Այսպէս՝ Տուպչէք, որ Անգարա կը զտնուի, առկախուեցաւ կուսակցութեան չարքերէն, Սմիչկովսկի, Սիպար, Մլի – նար, Սփասեք եւ ուրիշներ, հեռացուեցան կուսակցութեան չարքերէն : Բոլորն ալ զեկավարներն էին «Փրակայի զարնան» չարժումին : Մաքրագործումները տեղի ունեցան երբ Կրոմիքօ Փրակա կը զտնուէր :

ԼՈՆՏՈՆԵԱՆ երկու օրաթերթերու համաձայն («Թայմզ» եւ «Տէյլի Էքսփրէս») Սուալով եւ Շելեփին, երկուքն ալ անդամ Պոլիտբիւրոյի, առողջական պատճառներով զադրեցուցած են իրենց աշխատանքները : Շշուկներ կան այն մասին, թէ այս երկուքը զերք բռնած են վերջերս Բրեժնեւի եւ Կոսիգինի դէմ :

ԹՈՒՐՔԻԱ կը վախնայ, որ Կիպրոսի մէջ պետական հարուած մը տեղի ունենայ ի մօտոյ եւ կղզին կցուի Յունաստանի : Որեւէ փորձ, որ կը միտի այս ծրագիրը զործադրութեան դնել, պիտի բախի Թուրքիոյ խիստ եւ վճռական ընդդիմութեան : Այս յայտարարութիւնները կատարեց առջի օր Թուրքիոյ Արտաքին նախարարը : Աթէնքի մէջ յոյն կառավարութիւնը «անհանգիստ» որակեց այս տեղեկութիւնները : Կիպրոսի մէջ նոր ձերբակալութիւններ կատարուեցան՝ Մակարիոս Սրբ·ի դէմ կատարուած մահափորձին կապակցութեամբ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԷԿ ՇՐՋԱՆԸ

ԼԱՆԿԸՏՈՒ

Հարաւ – արեւմտեան Ֆրանսայի պատմական գաւառաշրջաններէն մին, հարաւէն կը մօտենայ սպանական սահմանին, հռովմէական իշխանութեան շրջանէն, լեցուն յիշատակարաններով, բարեբեր երկիր մըն է Լանկըտոքը: Ունի իր հին բարբառը, զոր կը պահէ հաւատարմօրէն: Լանկ Տ'ոճ ժողովուրդը տաքարիւն բայց խոհեմ, ազնիւ է, սիրահար բանաստեղծութեան եւ երաժշտութեան: Այսօր 7 գաւառաշրջաններու վերածուած է այս երկիրը եւ իր կեդրոնը կը նկատուի Թուլուզ քաղաքը:

ԹՈՒԼՈՒԶ

Կարոն դեռ վրայ հիմնուած աւելի հին, քան Հռովմը, քանիցս ոտնակոխ եղած այդ ժամանակուան կուլտուրներու ընթացքին, ունի շատ հին եւ պատմական քաղաքակրթութիւն մը, բանաստեղծնեռով եւ երաժիշտներով: Միջին դարէն կը մնան Ռոման ոճով եկեղեցիներ, 13րդ դարէն մնացած Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին: Տաճարակներով եւ բացառիկ դեղեցկութեամբ պղտիկ պալատներ կան, շինուած 17րդ դարուն, որոնք նշանաւոր են իրենց ներքին բակերով:

Թուլուզի մէջ է նաեւ նշանաւոր եւ պատմական Կապիտոլը: Թուլուզ կրօնական կեանքի կեդրոն մը եղած է միշտ, միեւնոյն ժամանակ ունենալով մտաւորական արուեստագիտական եւ բանաստեղծական կեանք մը: Հռովմէական շրջանէն մնացած այս կենսունակ երկիրը, ամբողջովին կը քանդուի եւ կը հրկիզուի վանտալներէն 5րդ դարու սկիզբը: Անոր կը յաջորդեն Վիզիկոթները: 508ին Գլովիս մուտք կը գործէ Թուլուզ, կը հիմնէ ժառանգական դքսութիւն մը: Տակոպէտ թագաւորը 637ին կը դարձնէ զայն Աքիթէնի թագաւորութեան մայրաքաղաքը: 721ին Իսլամ դուքսին դէմ պատերազմին կուգայ Սարագէններուն դէմ եւ տասը տարի վերջ ալ Շարլ Մարթէլի բանակին հետ Թուլուզցիները կը մասնակցին Փուատիէի պատերազմին եւ յաղթանակին:

757ին Շարլըմայն կը վերակազմէ Թուլուզի դքսութիւնը եւ Փէբէն լը Պրէֆ կը դառնայ երկրին տէրը, բայց Շարլը մանուկներ մահէն յետոյ, յաջորդելով ա նոր, Թուլուզի կոմսն է որ կը դառնայ դքսութեան դլխաւոր իշխանը:

Հին Ֆրանսայի այս բարեբեր շրջանը 1271ին կը միացուի Ֆրանսայի թագաւորութեան, պահելով իր ինքնուրոյն վիճակը: Բայց իսկական պետութիւն մըն է, իր երեսփոխանական ժողովով, հա-

մալսարանով, դատարաններով: Թուլուզ եւ Մոնփելիէ ժամանակ առ ժամանակ կը բաժնեն իրենց իշխանութիւնը եւ աղդեցութիւնը շրջանին վրայ: Ֆրանսական յեղափոխական կառավարութիւնը Լանկըտոքը կը բաժնէ 7 երկրաշրջաններու (Տէփարթըման) որ կը մնան մինչեւ այսօր:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԿՈՒԻՆԵՐ,
ՋԱՐԴ ՈՒ ԱՒԵՐ

Լանկըտոքի երկրամասը, 4րդ դարու ընթացքին, քրիստոնէական քարոզչութեան չնորհիւ կ'ընդունի քրիստոնէութիւնը, կը սկսի նոր շրջան մը իր եկեղեցիներով, ճարտարապետութեամբ, դրլուխ գործոց չինութիւնները, կը վկայեն մինչեւ այսօր: Թուլուզ կը դառնայ եպիսկոպոսանիստ քաղաք մը:

Միջին դարէն (11րդ դար) սլաւական կրօնական հատուած մը մէջտեղ կ'ելլէ Մակեդոնիայէն սկսեալ կը տարածուի Իտալիա, Գերմանիա եւ հարաւային Ֆրանսա, որոնք կը կոչեն ինքզինքին Գաթար (մաքուր) մաքրակրօններ. մէկ Աստուած չեն ճանչնար այլ Բարին եւ Չարը, երկուքն ալ յաւիտենական էութիւններ: Յիսուս ոչ թէ Աստուծոյ մարդկային կերպարանք առած զաւակն է, այլ բարի հրեշտակ մը որ երկիր իջաւ հոգիները փրկելու եւ պայքարելու չարին դէմ: Երկու բնութիւն՝ չարն ու բարին, երկու ստեղծիչներ՝ միշտ պայքարող իրարու դէմ:

Այս աղանդը կ'ունենայ իր եպիսկոպոսները եւ կը տարածուի զանազան շրջաններ Ալպիժուա, Մոնթոպան, կրօնքի անունով կը չարդեն, կը կործանեն քաղաքները կը հրկիզեն, գետերը եւ հորերը կը լեցուին սպաննուած ժողովուրդով, եւ ամբողջ Լանկըտոքի շրջանը կը դառնայ քաղաքացիական կռիւի դաշտ:

Վերջ ի վերջոյ Հռովմի Պապը Իննոսան 3րդ եւ Ֆրանսայի թագաւորը Լուի 7րդ, կը յաղթեն, կը փճացնեն բոլոր «մաքրակրօնները» եւ 1229ի Փարիզի դաշնագրով Թուլուզի դքսութիւնը կը դառնայ ինքնավար շրջան, կապուած թագաւորին եւ Ֆրանսայի: Քանի մը դար վերջ բողոքականներու պայքարը կը սկսի, կը սկսին դարձեալ կռիւներ, չարդ ու հրկիզում Մոնթոպան քաղաքը, Ալպի, Գասթր, կը դառնան բողոքական քաղաքներ, եւ մինչեւ այսօր ալ կան շատ մեծ թիւով բողոքական համայնքներ:

Եւ խաղաղութիւնը կը տիրէ մինչեւ Ֆրանսական յեղափոխութիւնը:

Նափոլէոնի անկումէն վերջ ալ տեղի կ'ունենան չարդեր, որոնք դեռ չեն մոռցուած:

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԹՈՒԼՈՒԶԸ
ԵՒ ԼԱՆԿԸՏՈՒԸ

Վերջին տասը տարիներու ընթացքին, շատ մեծ փոփոխութիւններ եղած են այս շրջանին մէջ: Թուլուզ եւ իր շրջանը դարձած են գիտական, ճարտարագիտական եւ գիտական հետազօտութեանց կեդրոն մը:

Քաղաքը միշտ կը տարածուի պահելով իր հին ոճը, կարմիր աղիւսէ շինութիւններ, կը տիրէ նաեւ սպանական ոճը: Համալսարանը կը տարածուի օր ըստ օրէ, կը հիմնուին քիմիագիտական հաստատութիւններ: Մեծ հետաքրքրութեամբ այցելեցինք այս բոլոր կեդրոնները որոնք կը ղեկավարուին երիտասարդ գիտուններէ: Մաթեմաթիքի կեդրոն մը կը դառնայ Թուլուզ իր նորագոյն նուաճում – ներով:

Ժողովուրդը կը սիրէ իր հին լեզուն Լանկ Տոճը, ամէն տարի կը վարձատրուի այս լեզուով գրուած բանաստեղծութիւն մը: Երաժշտութիւնը մեծ տեղ կը գրաւէ նաեւ ժողովուրդին կեանքին մէջ. նուագահանդէսներ, օփերա անպակաս են, եւ ամէն դասակարգէ անձեր չարթուան մէջ կը հաւաքուին իրարու տուն դասական նուագի համար:

Ամբողջ երկրաշրջանը, իր խաղողի այդիներով, լաւ դինի կ'արտադրէ. նշանաւոր են նաեւ իր երկրագործական դանդաղն արտադրութիւնները, սագը, խոզերը, պահածոներու արտադրութիւնը: Այս բոլորը մեծ տեղ կը գրաւեն Ֆրանսայի տնտեսական արտադրութեան մէջ:

Բացառիկ վայելք մը եղաւ մեզի համար, այս այցելութեան ընթացքին, հանդիպիլ պատասխանատուութեան զգացում ունեցող անձերու, որոնք հակառակ ներկայ տիեզերական յեղաշրջումներուն, կը հաւատան թէ Լանկըտոքը պատմական այս մեծ շրջանին մէջ մեծ դեր ունի կատարելիք Ֆրանսայի կեանքին մէջ:

Եւ պատմութիւնը միշտ միեւնոյնն է: Հին ցեղեր իրենց հսկայական մշակոյթով դարեր տեւող կրօնական եւ քաղաքացիական կռիւներէ վերջ, հրկիզումներէ, չարդերէ վերջ, յաղողած են պահել իրենց դոյութիւնը ու իշխանութիւնը, եւ դարերու ընթացքին կազմած եւ կերտած այսօրուան Ֆրանսան: Խախտաւոր ժողովուրդ, որ իր քաղաքական յեղաշրջումներէն վեր, հանդարտօրէն հասած է իր այսօրուան նախանձելի վիճակին. բարեբեր հող, բանաստեղծ եւ երաժիշտ ժողովուրդ, պատմական հին օրերէ վերջ, այսօր նոր շրջան մը սկսած է ճարտարագիտական յեղաշրջումով, չարունակելով բերել իր տաղանդին հարուստ արդիւնքը, իր հայրենիքին՝ Ֆրանսայի:

ԳՈՒՐԳԻՆ ՄԵՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ **ՅԱՌԱՋԸ**

ՄԵՐ ՇՐՋԱՊԱՏԸ

ԱՐԴԻ ՄԱՐԴԸ
ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ

Աւոնճ որ կը հետեւին միջազգային մամուլին, դէմ յանդիման կը գտնուին նոր գիտութեան մը, որուն տարրերը դարերէ ի վեր արդէն ծանօթ էին մարդկութեան, սակայն ան նոր ծաւալ կը ստանայ յատուկ խորագրի մը տակ դրուելով: Ընդհանուր յայտարարի տակ հաւաքուած այդ գիտելիքներուն նոր անունը *չրջապատաբանութիւն* է (էքոլոժի): Պարզ կերպով ըսուած, հնամեայ առողջապահական կանոններ են, որոնք վերածուած են ու բարձրացուած՝ դրութեան մը մակարդակին: Շրջապատաբանութիւն մկրտուած այս նոր գիտութիւնը կ'ենթադրէ առողջապահական բոլոր այն պայմանները, որոնց մէջ կ'ապրի արդի մարդը եւ որոնց ազդեցութիւնը կը կրէ բազմաթիւ կալուածներու մէջ:

Այնպիսի կարեւորութիւն ստացած է ան, որ Միացեալ Նահանգներու նախադահը տեղեկագրութիւն կը պատրաստէ իր երկրի ընդհանուր վիճակի մասին, շատ աւելի տեղ ու ժամանակ կը յատկացնէ ամերիկացի քաղաքացիին չրջապատ ուսումնասիրութեան՝ քան թէ, օրինակ, Վիէթնամի պատերազմին:

Նոյնը կ'ընեն եւրոպական այլ պետութիւններու ղեկավարները:

Մասնաւոր յանձնախումբեր կը կազմուին նախարարական աստիճանով, իրենց մտահոգութեանց առարկայ դարձնելով մարդ–քաղաքացիի կեանքին արդի եւ յետագայ պայմանները:

Գրեթէ բոլորին նայուածքը ուղղուած է դէպի դալիք երեսնամեակը, առնուազն: Իրենց մտահոգութեան առանցքը կը կազմէ վաղուան մարդուն առօրեայ բարօրութիւնը, յարմար պայմաններու յառաջացումը՝ յօդուտ մարդկութեան, որպէսզի այս վերջինը նուազ ենթակայ ըլլայ շրջապատին իր վրայ դործած յոռի հետեւանքներուն:

« Քաղաքակրթութեան շրջադարձ մըն է », կ'ըսէ Ֆրանսացի նախարարը եւ կը հնչեցնէ ահազանդը: Անոր ղօղանջը կը լսուի քիչ մը ամէն տեղ:

Արդիականացած քաղաքներուն՝ մարդուն տուած տուրքը շատ մեծ է: Արդի մարդը խոշոր վտանգներու կ'ենթարկուի կամայ թէ ակամայ: Կեանքի առօրեայ հեւքը, հեւ ի հեւ վազվզուքը, ինքնաշարժներէ յառաջ եկած թունաւոր կաղերը, պահածոյ կերակուրներու պատճառած հակառողջապահական պայմանները, խմելիք ջուրերու ապականացումը, հիւլէական չողարձակումները, բազմաթիւ աշխատատեղիներէ յառաջ եկած ծուխը, մուխը: Աղմուկը: Ատոնցմէ իւ-

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

— Կ'աղաչեմ, կը պաղատիմ, փաչա էֆէնտի, ըսաւ, զիս վար մի ղնէք, ինծի համար մեծ անպատուութիւն մը պիտի ըլլայ եթէ իմացուի որ կասկածով ձերբակալուած եմ եւ ես մինչեւ հիմա իրրեւ հաւատարիմ հպատակ մը ապրած եմ եւ այդպէս ալ ճանչցուած, ինչո՞ւ կը փորձէք իմ անունս աղտոտել, մանաւանդ որ բոլորովին անմեղ ալ եմ:

— Ես պարզապէս ինծի տրուած հրամանը կը դործադրեմ, պատասխանեց նախարարը չոր չեշտով մը:

Քիչ մը ետքը միւլազիմ Սիւլէյման պէյը ներս մտաւ:

Նախարարը դէպի անոր դառնալով՝ վաճառականը ցոյց տուաւ եւ ըսաւ.

— Էֆէնտին քանի մը օր մեղի հիւր պիտի մնայ, զինքը աղէկ ու մաքուր սենեակ մը տար, առանձին տեղ մը ըլլայ, որպէսզի անհանդիստ չըլլայ:

— Գլխուս վրայ, պատասխանեց միւլազիմը:

— Գոնէ լուր մը ղրկէիք դրասենեակ եւ իմացնէիք հոս ըլլալս, ըսաւ Բարսեղ էֆէնտի:

— Անհոդ եղէք, լուր կուտանք: Եթէ տունէն ալ անկողին եւայլն բերել կ'ուղէք՝ կրնաք:

— Եթէ մէկ երկու օր պիտի մնամ, հարկ չկայ կարծեմ:

— Աւելի աղէկ է որ բերել տաք, պատասխանեց նախարարը: Կերակուրը ատկատ էք դուրսէն ապսպրելու, հոս մօտերը աղէկ ճաշարաններ ունինք: Կը տեսնէ՞ք որ ամէն դիւրութիւն կուտանք ձեզի:

— Շնորհակալ եմ, ըսաւ վաճառականը խեղդուկ ձայնով մը, բայց ամէն բանէ առաջ պիտի խնդրէի ձեր վսեմութենէն, որ քննութիւնը չուտով աւարտէիք:

— Ձեռքէս եկածը պիտի ընեմ:

Վաճառականը դուրս ելաւ Սիւլէյման պէյի ընկերակցութեամբ:

Ծ.

Նոյն իրիկունը Բարսեղ էֆէնտիի տան մէջ ամէնքը խոր մտատանջութեան մատնուած էին: Նախարարը, իր խոստումին հաւատարիմ, ոստիկան մը ղրկած էր դրասենեակ եւ լուր տուած էր թէ էֆէնտին պիտի չվերադառնայ: Իսկոյն լուրը հաղորդուած էր տուն, ուրկէ անկողին, ձերմակեղէն, ուտելիք եւայլն ղրկած էին քանի: Ցետոյ՝ բերնէ բերան, տարածուած էր վաճառականին ձերբակալման ու բանտարկութեան լուրը եւ մէկ քանի բարեկամներ, Մարտիկ էֆէնտի, Մարիկեան էֆէնտի եւայլն փութացած էին Արզամանենց տունը, իրողութեան մանրամասնութիւնները իմանալու համար:

Ամէնքն ալ, ինչպէս ըսինք, հիւրասրահին մէջ հաւաքուած, խոր մտատանջութեան մէջ էին. միայն Լեւոն իր պաղարիւնութիւնը պահած էր, նոյնիսկ տեսակ մը անտարբեր զուարթութիւն ցոյց կուտար:

— Եղածը բան մը չէ, կը կրկնէր, եւ շատ դիւրաւ կրնանք դինքը ազատել:

— Բայց ի՞նչ միջոցով, հարցուց Մարտիկ էֆէնտի:

— Պարզապէս Թորոս պէյի ձեռքով:

— Թորոս պէյի՞, որ իր բանտարկութեան պատճառն է հաւանօրէն:

— Ի՞նչ կ'ըլլայ տակէ...

— Ի՞նչպէս կ'ուզես որ հիմա ալ դայն ազատելու աշխատի:

— Նախ, ըսաւ Լեւոն, ինչո՞ւ համար Թորոս պէյ այս փորձանքը բերաւ Բարսեղ էֆէնտիի դլխուն:

— Պարզապէս վրէժխնդրութեան համար:

— Կը տեսնեմ որ Թորոս պէյը չէք ճանչնար, պատասխանեց Լեւոն, այդ մարդը մխիթարական վրէժխնդրութեան համար գործ չի տեսներ, եթէ ուրիշ չի մը չհակնկալէ:

— Ի՞նչ չահ...

— Դրամական չահ: Թորոս պէյ զբուհին առնել ուզելով՝ նպատակ ունէր անոր դրամօժիտին տիրանալու: Իր այս ծրագիրը ջուրը ինկաւ, ուստի հիմա ուրիշ միջոցներու կը դիմէ Բարսեղ էֆէնտիէն դրամ քաշելու համար. ահա իրողութիւնը զոր դուշակելու համար մարդ պէտք ըլլալու պէտք չկայ:

— Շատ իրաւացի են Լեւոն էֆէնտիի ըսածները, հաստատեց Մարկոս էֆէնտի:

Լեւոն այս հաւանութենէն ա'լ աւելի քաջալերուած, իր խօսքը առաջ տարաւ.

— Ուրեմն մեր ընելիքը պիտի ըլլայ կարելի եղածին չափ քիչ դրամով զայն դոհացնել:

— Ո՛վ յանձն պիտի առնէ այդ բանակցութիւնը կատարել, հարցուց ներկաններէն մին:

— Ե՛ս, պատասխանեց Լեւոն ինքնավստահ չեչտով:

Հետեւեալ առտու, արդարեւ, Սուրբիկ հանըմ դնաց դալթիէ եւ կարողացաւ իր ամուսինը տեսնել:

Վաճառականը բացարձակապէս մերժեց առաջարկուած պայմանները:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(75 – Շար.)

րաքանչիւրը առանձին գլուխ մը կը կազմէ առողջապահական ընդհանուր եւ մասնաւոր դիտելիքներու, որոնց ուսումնասիրութիւնը լուրջ ուշադրութեան կ'արժանանայ եւ պիտի արժանանայ հետզհետէ աւելի: Ձամբու արկածները կը կազմեն այլ գլուխներ վիրաբուժութեան եւ վերակենդանացման կալուածներէն ներս:

Գիտենք այս բոլորը: Գիտենք նաեւ թէ աշխատանք կը թափուի այդ արկածները կանխելու համար: Նախ՝ լուսաւորելով բոլոր ճամբաները: Հաշիւ պահուած եւ տեսնուած է, թէ այն ճամբաները, որոնք լաւագոյն լուսաւորուած են, անոնց վրայ արկածներու թիւը նուազած է 15–20 առ հարիւր համեմատութեամբ:

Պահանջելի արդիւնք է 15–20 առ հարիւր նուազումը արկածներուն, երբ նկատի առնենք երկրի մը բնակչութեան թիւը:

Լիբանան, յարաբերական առումով, աշխարհի մէջ մեծագոյն թիւով արկածներ ունեցող երկիրներու շարքին կը դասուի: Նոյնիսկ կրնանք մրցանիշ հաստատել:

Եւրոպայի մէջ, արկածները նուազեցնելու համար, կը ջանան, օրինակ, արագութեան որոշ չափ մը յարգել տալ: Միւս կողմէ, ալքոլէ յառաջ եկած արկածներու թիւը շատ մեծ թիւ մը կը կազմէ: Մինչդեռ մեր մօտ, ալքոլի դերը նուազ ըլլալով հանդերձ, մենք մեզ յանձախ կը դանենք ի ծնէ դինովներու դիմաց, որոնցմէ խուսափիլը դժուարին աշխատանք է ցնոր անօրինութիւն:

Զարգացած երկիրներու մէջ, ճամբու գլխաւոր առանցքներու վրայ, պետութիւնը կը տրամադրէ հիւանդատար կառքեր, մէկը արդիական կազմածներով եւ վերակենդանացնող մասնագիտացած խմբակով մը:

Մեր մօտ ալ սկսան կիրարկել այս եղանակը: Վատահ ենք, որ այսպէսով տասը մահէ պիտի փրկուին շատեր, մանաւանդ երիտասարդ տաք-գլուխ տղաքը, որոնք երբ ինքնաշարժ մը ունենան իրենց տրամադրութեան տակ, կարծէք աշխարհը իրենց կ'ըլլայ, եւ իրենք մի՛ նակ՝ այդ աշխարհին մէջ, առանց նկատի առնելու դիմացի ընդոծին դինովները եւ անոնց խնամի այլ ախտավարակները:

Ինչպէս կը հասկնուի վերի հաստատումներէն, ինքնաշարժի արկածներն ալ մաս կը կազմեն մեր անմիջական չրջապատաբանութեան մէջ: Այնպէս՝ ինչպէս ջուրը, ուտելիքները, պահածոները, օդը, կլիման, ամպերը, ձիւնը, լեռները: Մէկ խօսքով՝ բնութիւնը:

Անցեալ տարի, Պէյրութցիներս կը յիշենք, տեղական մամուլի մէջ չղթայաբերծուած փոթորիկը մեր խամաճ ջուրին մասին: Մեր ջուրը կը պարունակէ, հաստատեցին մանրէաբաններ, բազմաթիւ մանրէներ, որոնք կը յառաջացնեն զարմանալի հիւանդութիւններ: Այդ ախտաւորութիւնը առաջին նշան տրուեցաւ փորհարութիւնը: Ցաջորդող օրերուն բոլորս սկսանք փորհարուիլ: Եւ երբ համապատասխան մարմիններ վստահեցուցին մեզի, թէ յիսուն տարիէ ի վեր այս ջուրը կը խմենք առանց բան մը ըլլալու եւ պատճառ չկար որ մէկ օրէն միւսը բոլորիս հիւանդ ըլլայինք, այդ հաստատումը կարծէք իր ազդեցութիւնը գործեց եւ մեր յաճախակի այցելութիւնները հետզհետէ նուազեցան:

Այդ ալ կ'ինչայ չրջապատաբանութեան մարզէն ներս: Եւ եթէ Պէյրութին մօտակայքը էակ է, կամ աւելի ճիշդ՝ մասնիշատկաւ, նոյնը չէ սակայն պարագան ուրիշ ներու, որոնց համար յետագայ տարիներու պատրաստութիւնը աւագ պարտականութիւն է առողջ մարդը ապահովելու համար:

«Ա.»

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Հաւատարիմ առաքինութեան ուսանողութեան, Ս. Մուրատեան վարժարանի աշակերտները այս տարի եւս, Կիրակի, Մարտ 8ին, Փարիզի հայ հասարակութեան ներկայացան թատերական ճոխ յայտագրով մը:

Ա) Մեծապատիւ մուրացկանները (դերասանները),

Բ) Արտաշէս իշխան (պատմական),

Գ) Տոքթոր Քնոք (ժիւլ Ռոմէն, Բ. արար),

Դ) Երեք սատանաներ (երգախաղ):

Հակառակ խաչաձեւումներու, վարժարանի Մ. Պէչիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր ծնողքներու, բարեկամներու եւ համակիրներու բազմութեամբ մը, քաջալերելու եւ ծափահարելու աշակերտական ընդհանուր դիծերուն մէջ յաջող այս երեկոյթը:

Ներկայացումները սկսան որոշուած ժամուն ու վայրկեանին: Եղան, ըստ սովորութեան, ժամադրութիւնը չյարգող ներ, որոնք սրահ փութացին երբ կը սկսէր յայտագրին Բ. թատերախաղը՝ «Արտաշէս իշխան»ը, այն միամիտ տպաւորութեամբ, թէ ներկայացումները նոր կը սկսէին:

Ճիշդ ժամը 4ին, նաւուն խուլ սուլոցը կը հաղորդէր Աբիսողոմ Ազային ժամանումը: Վարագոյրը կը բացուէր եւ նոր Աբիսողոմ Ազան, յանձին Օգսէն Կիզլեանի, բեմ կը մտնէր իր դոյլերով ու ազատացիի կերպարանքով: Շուրջ 45 վայրկեան տեւողութեամբ իրար կը յաջորդեն դրուագները Յ. Պարոնեանի հանրածանօթ գործէն: Իրարանցում, հանդիպումներ, կեղծ ու չողոքորթ խօսակցութիւններ, ազդային ու թաղական հոգեր... եւ այս ամէնը՝ քանի մը ոսկիի յոյսով կամ գաւաթ մը օղիի ծարաւով:

Փարիզ ծնած ու մեծցած եւ թերեւս դպրոցը հայերէն խօսիլ իսկ սորված պատանիներ, դժուարով պիտի կարենային ամբողջովին իւրացնել Պոլսոյ ազդային կեանքի երդիծական դիծերն ու մտայնութիւնը եւ հարազատօրէն ներկայացնել զանոնք: Աւոր արդիւնք էր առաւելաբար դերակատար պատանիներուն անհաւասար խաղարկութիւնը:

Օրուան բուն նիւթն էր «Արտաշէս իշխան» պատմական թատերախաղը, գործ Սեպուհ Մինասեանի (բարեխոհուած եւ այժմէական): Նիւթը կը կազմէր Դ. դարուն (Ք. Ա.) Հայաստանի ազատագրումը, Մակեդոնացիներէն: Հում նիւթ մը ինքնին, ծանրաբեռնուած պատմական տուեալներով, անուններով, անաեղի մանրամասնութիւններով՝ ներկայացուած առհասարակ հարց ու զրոյցի ձեւով, թերեւս ներկաներու մեծ մասին համար կը դառնար ծանր ու դժուարամարս: Նշենք սակայն թէ Ս. Մուրատեանի աշակերտները իրենց ձիրքերը լաւագոյնս կ'դործ ղրին, դարձնելու համար զայն հետաքրքրական ու տաք: Անշուշտ աւելի աշխոյժ խաղարկութիւն մը պիտի դարձնէր զայն աւելի հաճելի:

Աւելի յաջող էին եւ ջերմ ու խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծեցին վերջին երկու խաղարկութիւնները:

Տոքթ. Քնոքի դերակատարները, Ժան Ժաք Վարուժանի փորձառու առաջնորդութեան տակ, իրենց լաւագոյնը տուին: Ոմանք նոյնիսկ անթերի ու բացառիկ խաղարկութիւն մը ցուցաբերեցին՝ բոլոր ներկաներուն վկայութեամբ: Նիւթը արդիական եւ լեզուն ֆրանսերէն ըլլալով, մատչելի էր ամէնուն:

Փարիզի Հայութիւնը մօտէն ծանօթ է Մուրատեան վարժարանի երդչախումբին եւ ուրիշ առիթներով ներկայ եղած է անոր համերգներուն: Այս անգամ սակայն կը ներկայանար բոլորովին տարբեր ձեւով: Երդչախումբին փոքրիկները իրենց արծաթ ձայնով խաղացին «Երեք սատանաներ» երգախառն թատերակը: Նիւթը պատմական էր դարձեալ, Կիլիկեան չըքնաղէն, Թորոս Ա. իշխանի օրով, հեղինակութիւն վարժարանին տեսուչ Հ. Յակոբ Վրդ. Զանթալեանի: Երգերու բաժինը հոգացած էր Պր. Գ. Եանալէկեան եւ կրցած չատ յաջող կերպով յօրինել հայաչունչ եղանակներ ու մոթիւներ՝ համեմելի ամէն Հայու սրտին ու ականջին: Պէտք է ըսել թէ փոքրիկները բոլորը դերասանցեցին եւ առաւելագոյնս ծափահարուեցան: Մտուգիւ առանձին հաճոյք մըն էր տեսնել բեմին վրայ խմբուած 15–20 դեղագէմ հայ մանուկները – դերակատար եւ մանկլաւիկ իրենց միամեւ ճոխ եւ չողչողուն հագուստներուն մէջ: Երգեցին ու խաղացին անթերի ու խանդավառ:

Իրրեւ վերջին մատնանշում, կրնանք ըսել թէ աչքառու էր տեսարաններու այդ տեսարանին առաջին նշան տրուեցաւ փորհարութիւնը: Ցաջորդող օրերուն բոլորս սկսանք փորհարուիլ: Եւ երբ համապատասխան մարմիններ վստահեցուցին մեզի, թէ յիսուն տարիէ ի վեր այս ջուրը կը խմենք առանց բան մը ըլլալու եւ պատճառ չկար որ մէկ օրէն միւսը բոլորիս հիւանդ ըլլայինք, այդ հաստատումը կարծէք իր ազդեցութիւնը գործեց եւ մեր յաճախակի այցելութիւնները հետզհետէ նուազեցան:

Այդ ալ կ'ինչայ չրջապատաբանութեան մարզէն ներս: Եւ եթէ Պէյրութին մօտակայքը էակ է, կամ աւելի ճիշդ՝ մասնիշատկաւ, նոյնը չէ սակայն պարագան ուրիշ ներու, որոնց համար յետագայ տարիներու պատրաստութիւնը աւագ պարտականութիւն է առողջ մարդը ապահովելու համար:

«Ա.»

ԿԻՋ ՄԸ ԺՊԻՏ

Երկու Սկովտացիներ հեծանիւով տուն երթալու առեն, ամայի ճամբու մը մէջ կը հանդիպին դեղեցիկ աղջկան մը, որ իրենցմէ կը խնդրէ իրեն օգնել, հեծանիւին փրթած չղթան չինելու համար:

— Մա՛ք, ես կ'աճապարեմ: Դուն նորոգէ օրիորդին չղթան եւ վերջը տունս եկուր: Քեզի կը սպասեմ, կ'ըսէ առաջին Սկովտացին եւ կը մեկնի:

Ժամ մը ետք, Մաք իր բարեկամին տունը կը հասնի իր հեծանիւով, օրիորդին հեծանիւն ալ հետը քաշելով:

— Աղջկան հեծանիւը դողցա՞ր, անպիտան, կը հարցնէ ընկերը:

— Ոչ, կը պատասխանէ Մաք: Երբ հեծիկը նորոգեցի, աղջիկը ըսաւ թէ, պատրաստ է ամէն ինչ տալու աշխատանքիս փոխարէն: Ետ հեծանիւը նախընտրեցի:

— Շատ լաւ ըրեր ես, բարեկամ:

×

Ուսուցիչը կը հարցնէ աշակերտներէն մէկուն.

— Ի՞նչ պիտի ըլլաս երբ մեծնաս:

Աշակերտը կը պատասխանէ.

— Եթէ կեանքի մէջ յաջողիմ, հօրս պէս վաճառական պիտի ըլլամ:

— Իսկ եթէ չյաջողի՞ս, կրկին հարց կուտայ ուսուցիչը:

— Եթէ չյաջողիմ, մօրեղբօրս պէս ուսուցիչ պիտի ըլլամ, կը յարէ աշակերտը:

×

Նշանաւոր վիրաբոյժ մը մեծ հիւանդանոց մը կ'այցելէ եւ հիւանդներու դուռերուն վրայ գանազան դիրեր կը տեսնէ:

Ամբողջ հիւանդանոցը չրջելէ ետք տեսչուհին կը մտնէ եւ տնօրէնին կ'ըսէ.

— Թ. դիրը թոքախտ կը նշանակէ, Ք. դիրը քաղցկեղ (քանսէր), Կ.ը կեղծամչկ (տիֆքէրի):

Սակայն որքան ալ մտածեցի, չկրցայ հասկնալ թէ ի՞նչ կը նշանակեն Ա. Գ. դիրերը, զորս տեսայ դրան մը վրայ:

— Այդ դիրերը դրած ենք այն հիւանդներուն համար, որոնց հիւանդութեանց ախտաճանաչումը չենք կրցած ընել: Ա. Գ.ը տոքթոր, կը նշանակէ՝ «Աստուած պիտէ»:

XX

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Այն մէջոցին ուր Աննա Քարենինա սանդուխին մէջտեղը հասաւ, աչքերը վեր առաւ, զայն նշմարեց եւ իր դէմքը խորովք ու երկչոտութիւն արտայայտեց:

Աննա թեթեւօրէն գլուխը ծռեց ու ճամբան չարունակեց, բայց իսկոյն Օպլոնսքիի հզօր ձայնը լսեց որ իր բարեկամը վեր կը հրաւիրէր, ինչպէս նաեւ վերջնոյն քաղցր ու հանդարտ ձայնով մեր ժուժը:

Երբ Աննա իր ալպոմով վերադարձաւ, Վրոնսքի արդէն մեկնած էր եւ Օպլոնսքի կը պատմէր թէ եկած էր գինքը հարցուփորձելու ընթրիքի մը մասին որ պիտի տար ծանօթ մեկու մը ի պատիւ:

— Եւ ինչ որ ըրի չուզեց վեր ելլել: Շատ տարօրինակ դէմք մը ունէր այս լրիկուն:

Քիթթի կարմրեցաւ: Ինք վատահ էր թէ ինչո՛ւ եկած էր եւ ինչո՛ւ չէր ուզած վեր ելլել:

«Մեր տունը զացած է, գիս հոն չէ գտած եւ ինքնիրեն ըսած է որ հոս ըլլալու եմ, վեր չէ ելած որովհետեւ շատ ուշ է ու նաեւ անոր համար, որ Աննա հոս է»:

Ամէնքը իրարու նայեցան առանց բան մը ըսելու եւ սկսան թղթատել Աննա Քարենինայի բերած ալպոմը:

Անչուշտ տարօրինակ եւ անսովոր բան մը չէր որ բարեկամ մը իրիկուան ժամը 10ին Օպլոնսքիին զար ընթրիքի մը մասին լուր առնելու եւ վեր ելլել չուզէր: Այսուհանդերձ ամէնքն ալ տարօրինակ գտան այս միջադէպը եւ Աննա ամէնէն աւելի զայն տարօրինակ ու անպատեհ զատեց:

ԺԷ.

Երբ Քիթթի, իր մօր ընկերակցութեամբ, չողչողուն կերպով լուսաւորուած սանդուխէն վեր ելաւ՝ երկու կարգի վրայ չարուած սպասեակներու մէջտեղէն, պարահանդէսը նոր սկսած էր:

Սրահէն քայլերու կանոնաւոր բզզիւն մը կը լսուէր, ինչպէս փեթակի մը մուտքին քով եւ մինչ դուրսը մայր ու աղջիկ, հայելիի մը առջեւ իրենց մազերն ու արդուզարդը կը յարդարէին, առաջին վալսի նուագը լսեցին:

Ծերունի մը որ իր ճերմակ կիսամոլուզեց մէջքի գօտիին ժապաւէնը չակել, Քիթթի թեթեւօրէն մէկ կողմ քաշուեցաւ. կը զգար որ իր վրայ ամէն ինչ կատարեալ էր եւ չկուելիք բան մը չկար:

Իր լաւագոյն օրերէն մէկուն մէջն էր: Իր չրջազգեստը գինք բնաւ չէր նեղեր եւ իր պզտիկ վարդագոյն կօշիկները Լուի ԺԴ. կրունկներով, ոտքերը չէին սեղմեր: Ու հիմա, պարի սրահին մէջ, ինքզինքը կրկին հայելիին մէջ տեսնելով, գոհունակութեամբ ժպտեցաւ:

Իր մերկ ուսերուն եւ բաղուկներուն վրայ կը զգար մարմարի զովութիւն մը որ իրեն մասնաւորաբար հաճելի էր: Աչքերը կը չողային եւ իր վարդագոյն չրթունքը չէր կրնար ժպիտը զսպել, իր հրապոյրին գիտակցութեամբը:

Հագիւ թէ սրահին մէջ քանի մը քայլ ըրած էր եւ զացած միացած կիներու խումբի մը, երբ արդէն պարի հրաւէր ստացած էր, վալսի համար, քոթիլյոնի հռչակաւոր վարիչ դեղեցիկ Քորսունսքիի կողմէ, որ ամուսնացած մարդ մըն էր:

Քիթթի չուրջը նայեցաւ մէկը գտնելու համար որպէսզի հովահարը յանձնէ. տանտիրուհին զայն առաւ խնդալով.

— Լաւ ըրիք կանուխ գալով, ըսաւ իրեն Քորսունսքի իր բաղուկը պարուհիին մէջքը անցընելով, դէչ սովորութիւն մը է ուշ գալը:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

GERMAIN SANCHEZ

Agent Immobilier Agréé
Mandataire en Vente de Fonds de Commerce, Affilée à la Caisse de Garantie
31, bis, Avenue du Maréchal de Lattre de Tassigny à CHARENTON-LE-PONT
Tél. : 368-03-13 et 56-46

Vous propose, libre à la vente, à ALFORTVILLE, pavillon construction de 1955, comprenant :

Terrain d'environ 300 m2, façade 12 mètres.
Rez-de-chaussée : cuisine — 2 chambres — W. C. et grand garage ;
1er étage : grande cuisine — grande salle de séjour — 2 chambres ;
2ème étage : cuisine mansardée — salle de séjour — 1 chambre — 2 débarras.

Dépendances :
1 atelier + pièce à usage de cuisine et une autre construction avec cabinet de toilette.
Emplacement pour Camionnettes. Possibilités de crédit.

Pour visiter et traiter : voir Germain SANCHEZ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Նիկոլեան Հրայր Գրիգորի, ծնած 1916ին Թալինի չրջան Փիրմայեան (այժմ՝ Արեք) գիւղը :

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի դրել՝

Kégham Mattéossian
6, Rue Hratcha Nersesian
14 EREVAN — ARMENIE (U.R.S.S.)

GALERIE DE L'UNIVERSITE
32, Rue de l'Université
PARIS (7e)

ՓԵԿԻ ՀԻՆԱՅԷԿԵԱՆ

Կը ցուցադրէ իր
իղձաներկերը եւ գծագրութիւնները
մինչեւ Ապրիլ 4

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
Յետագային՝ մանրամասնութիւններ

ԼՍԱՐԱՆ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՑԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻ

27 Մարտ Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին Միութեան Սրահին մէջ, 7, Ռիւ Փափէր,

կը խօսի Պր. ՕՆՆԻԿ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ Հայերէն Աստուածաշունչի առաջին տպագրիչ Ոսկան Արբեպիսկոպոս եւ իր յաջորդները երեք հարիւր տարի առաջ, Մարսէյլի մէջ :

Գեղարուեստական բաժին :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Դատախազութիւնը պիտի ըլլայ հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Թէհրանաբնակ Վարսենիկ Համբարձումեան (ծնեալ Նասիպեան) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Վահան Նասիպեան, զաւակ Զումշուտի եւ Հռիփսիմէի, ծնած 1910ին Ղարաբաղի Բալաչա գիւղը եւ իր տագրոջ որդին՝ Սաչա Համբարձումեան, որդի Մարտիրոսի եւ Բագրումի, ծնած 1924ին Ադրբէյճանի Բագու քաղաքը : Իրենցմէ լուր չունի Բ. աշխարհամարտէն ի վեր : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել

HAMBARSOOMIAN
Ave. Villa, Kuye
Panahi, No 14 — 2ème étage
TEHRAN

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան բիւրաւոր նահատակներու յիշատակը կ'ոգեկոչուի բարձր հովանաւորութեամբ երեք Յարանուանութեանց պետերուն եւ համազգային նախաձեռնութեամբ :

Ուրբաթ իրիկուն, Ապրիլ 24
ՍԱԼ ԿԱՎՕ
Մանրամասնութիւնները յետագային :

ՀԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

Աւագ երեքշաբթի, Յիշատակ տասն կուսանաց· երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 16 :

Աւագ Հինգշաբթի, Յիշատակ ընթրեաց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սկ· ժամերգութեանց ժամը 8, Ընթրեաց պատարագ 10, Ոտնլուայ 16, Խաւարում 19,30 :

Աւագ Ուրբաթ, Յիշատակ չարչարանաց եւ խաչելութեան, երեկոյեան ժամերգութիւն եւ Թափօր Թաղման՝ ժամը 17ին :

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց Զատկի, սկիզբ ժամերգութեանց եւ ընթերցուածներու ժամը 15,30ին :

Կիրակի, Յարութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ժամերգութիւն ժամը 8ին, բազմաճաշ պատարագ ժամը 10ին : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Տ· Սե – ՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Երկուշաբթի, Յիշատակ մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին : Յաւարտ պատարագի հոգեհանդիստ վասն համօրէն ննջեցելոց :

×

ՊՕՄՈՆ Ս· ԳՐԻԳՈՐ–ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Աւագ երեքշաբթի, Յիշատակ տասն կուսանաց ժամը 17 :

Աւագ Հինգշաբթի, Յիշատակ ընթրեաց ժամերգութիւն ժամը 8,30, պատարագ 10, մանուկներու հաղորդութիւն 11,30, Ոտնլուայ 16,30, Խաւարում 20 : Խաւարման ներկայ կ'ըլլայ Առաջնորդ Սրբազանը :

Աւագ Ուրբաթ, Յիշատակ չարչարանաց եւ խաչելութեան, Թաղման արարողութիւն՝ 16,30 :

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց յարութեան, ընթերցուածներ ժամը 16,30, պատարագ 18 :

Կիրակի Զատիկ, ժամերգութիւն ժամը 8,30, պատարագ 10 : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ· ԹՐԹՐՈՒԵԱՆ :

Երկուշաբթի, Յիշատակ մեռելոց, ժամերգութիւն ժամը 9, պատարագ 10, ընդհ· հոգեհանդիստ 11,45 : Գերեզմանօրհնէք ժամը 14ին սկսեալ :

×

ՇԱԻԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Փարիզի եկեղեցւոյ ժամանակացոյցը, բացի Աւագ Հինգշաբթիի առաւօտեան պատարագէն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

26 Մարտ, Աւագ Հինգշաբթի, յիշատակ ընթրեաց, ժամ· եւ նախատօնակ 8,40, պատարագ եւ հաղորդութիւն աչակերտներու եւ փոքրերու 10 : Երեկոյ Ոտնլուայի արարողութիւն երկսեռ խումբով 16,40 : Գիշեր՝ Խաւարումի արարողութիւն 19,40 :

Աւագ Ուրբաթ, Յիշատակ խաչելութեան, ժամերգութիւն ժամը 10ին, արարողութիւն կարգ թաղման ժամը 17ին :

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց Ս· Զատկի առաւօտեան ժամերգութիւն ժ·ը 8,40ին, երեկոյ ժամերգութիւն եւ ընթերցուածք 16,40, Ճրագալոյցի պատարագ 17,45ին :

Կիրակի, Զատիկ, յարութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, առաւօտեան ժամերգութիւն, նախատօնակ եւ անդաստան ժամը 7,40, Եպիսկ· հանդիսաւոր պատարագ 10, ընթերցում վհ· Հայրապետի պատգամին եւ քարոզ ժամը 11ին :

Երկուշաբթի, Մեռելոց Ս· Զատիկ, ժամերգութիւն ժամը 8, պատարագ 10, հոգեհանդիստ 11,40 :

×

ՊԱՏԱՐԱԳ
NOTRE-DAME

Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 16ին Հայրապետական ճայնաւոր պատարագ Նոթրը Տամի Աթոռանիստ Մայր եկեղեցիին մէջ ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ· ԱՄՍՏՈՒՆԻ

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Աւագ Հինգշաբթի ժամերգութիւն ժամը ժամը 16ին : Պատարագ ժ· 16,30ին : Աւագ Ուրբաթ· ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս· Խաչին ժ· 18ին :

Աւագ Շաբաթ· ժամերգութիւն ժ· 17 : Հանդիսաւոր պատարագ ժ· 18ին :

Զատիկ· Հայրապետական ճայնաւոր պատարագ ժ· 10,30ին :

Երկուշաբթի· Մեռելոց· ճայնաւոր պատարագ ժ· 10,30ին համօրէն ննջեցելոց հոգիներուն համար :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ՎԱՐԱԳԱՑ Ս· ԽԱՉ

Աւագ Հինգշաբթի· Ընթրեաց պատարագ ժամը 10,30ին, Ոտնլուայ 17ին, Խաւարում 20,30ին :

Աւագ Ուրբաթ, Թաղում՝ 17,30ին :

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց Զատկի, ժամերգութիւն ժամը 17,30, պատարագ 18,30ին :

Կիրակի, Զատիկ, ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10ին :

×

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ

Աւագ Հինգշաբթի· պատարագ առաւօտեան ժամը 10ին, Յիշատակ ընթրեաց, ոտնլուայ երեկոյեան 4ին : Կարգ չարչարանաց ժամը 7ին :

Աւագ Ուրբաթ, Կարգ թաղման երեկոյեան ժամը 5ին :

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, ժամերգութիւն ժամը 4,30, ընթերցուածք 5ին, պատարագ 5,30ին :

Կիրակի, Զատիկ, ժամերգութիւն առաւօտեան ժամը 8, պատարագ 10 :

Երկուշաբթի, Մեռելոց, ժամերգութիւն առաւօտեան ժամը 9ին, պատարագ 10ին :

×

ՊՈՒՀ· ՕՏՏՈՑԻ Ս· ՅԱԿՈԲ

Աւագ երեքշաբթի Յիշատակ խմաստուն կուսանաց ժամը 18,30ին :

Աւագ Հինգշաբթի· Յիշատակ վերջին ընթրիքին եւ հաղորդութիւն փոքրիկներու : Ժամերգութիւն ժամը 8,30ին, պատարագ 10, Ոտնլուայ 17, Խաւարում 20 :

Աւագ Ուրբաթ· Յիշատակ Թաղման ժամը 17ին :

Աւագ Շաբաթ· Ճրագալոյց ժամը 17ին :

Զատիկ· ժամերգութիւն ժամը 8,30ին : Պատարագ 10 : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովիւ Տ· Նշան քհնյ· Գոյումճեան :

Երկուշաբթի (30 Մարտ)· Յիշատակ մեռելոց, ժամերգութիւն ժամը 8,30ին, պատարագ 9,45ին, Հոգեհանդիստ ընդհանուր ննջեցելոց 11,10ին :

Ծանօթ·— Գերեզմանօրհնէքի համար, երկուշաբթի, պատարագէն անմիջապէս ետք՝ Սէն Լուի, իսկ կ· ետք՝ Օքանէի գերեզմանատունը :

Garage BEDOT

BARONIAN

REPARATIONS - MISE AU POINT ELECTRICITE - CARROSSERIE

TOUTES MARQUES

DEPANNAGE RAPIDE

ACHAT — VENTE — REPRISE

6, Impasse des Prêtres, Paris (16e) (37, Avenue d'Eylau)

Tél. PASsy 95-16 et PASsy 08-59

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ·	միջեւ 1/4 սիւեակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	միջեւ 1/8 սիւեակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՑՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԱՊԱՏ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշգրտուած ծանուցով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմանագրութեամբ դիմել վարչութեան :

ՊԱՏԱՐԱԳ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Զատկուան առթիւ, ճայնաւոր պատարագ կը մատուցանէ՝

Հ· ՆԻԿՈՂՈՍ Վ· ՔԼՀԵԱՑԵԱՆ

Ռիւ Նէլ մայրապետներու մատրան մէջ, առաւօտեան ժամը 10,30ին :

Բոլոր հաւատացեալները ջերմապէս կը հրաւիրուին :

Միաժամանակ կը հաղորդուի Լիոնի բարեպաշտ ժողովուրդին թէ ամէն կիրակի նոյն մատրան մէջ, նոյն ժամուն, պիտի պատարագէ

ԳՐԻԳՈՐ ՎՐԴ· ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise — Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0, 50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
25
ՄԱՐՏ
MERCREDI
25 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 773

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.773

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱԳ ԵԻ ԽԱՂԱՂ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ո՛չ զարնանամուտը, ոչ ալ աւազ չաքաթը կրցան մեղմացնել լարուածութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

Զոյնացած են Իսրայէլացիք: Մէկ կողմէ կը սառակացնեն իրենց օդանաւային եւ հրետանային յարձակումները Եգիպտոսի, Յորդանանի եւ Սուրիոյ երկաթկայ ճակատներուն վրայ, միւս կողմէ հրապարակը կ'աղմկեն ամէն օր միջազգային մամուլի եւ ձայնասփիւռի մէջոցաւ՝ իրենք զիրենք ներկայացնելով իբրեւ զոհ անարդարութեան:

Անարդար է Ֆրանսան, որ իր խոստացած «Միրաժ» օդանաւերը չուզեր յանձնել Իսրայէլի, մինչ հարիւր ռազմական օդանաւեր կը ծախէ Լիբիոյ, որ անդամ է Արաբական Լիկային, հետեւաբար եւ թշնամի՝ հրէական պետութեան:

Անարդար է Ամերիկան, որ կը մերժէ յանձնել Կոլտա Մէյըրի պահանջած յարելիալ 25 Ֆանթոմներն ու 80 Սքայհոքները, այն առարկութեամբ, որ Իսրայէլ իր հակառակորդներէն աւելի ուժեղ է օդանաւերու տեսակէտէն, կ'իյնէ Մեր ձաւոր Արեւելքի երկինքի եւ առանց մեծ արդելքի հանդիպելու կը ռմբակոծէ Գահիրէի, Դամասկոսի եւ Ամմանի մօտաւոր զինուորական դիրքերը, երբեմն նոյնիսկ ոչ-զինուորական դործարանները:

Անարդար է Խորհրդային Միութիւնը, որ օդանաւ, ռատար ու հրթիռ կը մատակարարէ Եգիպտոսի:

Նիւ Եորք Թայմզ, որ մօտիկ կապեր ունի հրէական շրջանակներու հետ, անցեալ շաբաթ դրեց թէ մեծ թիւով խորհրդային ՍԱՄ-3 հրթիռներ հասած են Եգիպտոս: Զանոնք փոխադրող բազմաթիւ կառքեր տեսնուած են Աղեքսան-դրիա-Գահիրէ ճամբուն վրայ: Թերթը կ'աւելցնէ, որ հրթիռները չարժուն արձակարաններու վրայ տեղաւորելու եւ զանոնք ցածէն թռչող իսրայէլեան օդանաւերու դէմ գործածելու համար հազար հինդ հարիւր խորհրդային մասնագէտներ զացած են Եգիպտոս:

Այս լուրերը չեն հաստատուած ուրիշ աղբիւրներէ: Սակայն մէջազգային մամուլին մէջ այդ մասին չտնդալից տեղեկութիւններ կը հրատարակուին ամէն օր: Ան ատենն, որ նախագահ Նիքսըն, երբ կիսապաշտօն ձեւով յայտարարեց, թէ առ այժմ պիտի չյանձնէ Իսրայէլի պահանջած օդանաւերը, աւելցուց որ եթէ հաստատուին Խորհրդային Միութեան վերագրուած լուրերը, ինք ալ պիտի վերաքննէ իր որոշումը, որպէսզի չխախտի ուժերու հաւասարակշռութիւնը:

Մինչ այդ կը չարունակուի անատոյդ կացութիւնը, որմէ ամէնէն աւելի տուժողն է Լիբանան: Ֆէտայիներու եւ լիբանանեան բանակին միջեւ անհասկացողութիւնները անպակաս են: Իսրայէլ միշտ պատրուակ մը կը գտնէ յարձակելու համար Լիբանանի հարաւային շրջանի գիւղերուն վրայ: Նախագահ Շարլ Հէլու վերջին անդամ անճամբ բողոք ներկայացուց ՄԱԿին, ամբաստանելով իսրայէլեան բանակը իր անարդար յարձակումներուն համար:

Միւս կողմէ անհանդարտ վիճակ կը տիրէ Լիբանանի մէջ: Ներքին տագնապը չէ խաղաղած բոլորովին:

Իսլամական Մաքասեաթ ընկերակցութեան չուրջ ստեղծուած վէճը, առեւտրականներու գործադուլը, Հանրապետու-թեան նախագահի ընտրութեան առթիւ ծայր տուած մրցակցութիւնը, մանաւանդ տնտեսական տագնապը մեծապէս ազդած են լիբանանեան դրամին վրայ: Անցեալ շաբաթ տոլարը 330 դրուշի բարձրացաւ:

Արաբեւիսրայէլեան վէճին խաղալ եւ արագ կարգադրութիւնը միայն կրնայ խաղաղութիւնը վերահաստատել Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՌՈՃԸՐՍԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մ· Նահանգներու Արտաքին Նախարարին յայտարարութիւնները՝ Միջին Արեւելքի հարցին կապակցութեամբ ընդհանրապէս եւ Իսրայէլի յանձնուելիք օդանաւերուն մասնաւորաբար յատկապէս, ոչ մէկ նորութիւն կը պարունակեն: Արդարեւ Ռոճըրսի յայտարարութենէն օր մը առաջ Նիքսըն, ինչպէս գրած էինք երէկ, մամուլի թղթակիցներու հետ ունեցած յանպատրաստից խօսակցութեան մը ընթացքին ըսած էր արդէն, թէ Իսրայէլի, դոնէ առ այժմ, պիտի չյանձնուին 125 հալածիչ եւ ռմբակոծիչ օդանաւերը:

Ռոճըրս, իր կարգին, նոյնը յայտարարեց դիտել տալով, թէ Իսրայէլ լայն հնարաւորութիւններ ունի ինքզինք պաշտպանելու, չնորհիւ իր գերակշիռ ուժին: Եթէ կացութեան մէջ փոփոխութիւն մըտնէ, այսինքն՝ Իսրայէլ կորսնցնէ իր գերակշիռ դիրքը, այդ ատեն Ուաշինկթըն անմիջապէս կը վերաքննէ կացութիւնը եւ կ'օժանդակէ Թել Ավիվի՝ անհրաժեշտ չափով: Այսուհետեւ, ինչպէս կը մեկնաբանեն քաղաքական դիտորդները, Ուաշինկթըն ինք պիտի որոշէ եւ ճշդէ ստեղծուած կացութեան տուեալները, այլ խօսքով՝ հաւասարակշռութիւնը:

Ռոճըրս մտահոգ չէ նաեւ խորհրդային Սամ-3 հրթիռներու հաստատումին համար Եգիպտոսի մէջ, քանի որ այս հրթիռները պաշտպանողական բնոյթ ունին:

Ռոճըրսի յայտարարութեան մէջ նորութիւն էր միայն Իսրայէլի հաշուոյն Ամերիկայի բացած հարիւր միլիոն տոլարի վարկը, ինչ որ կը նշանակէ, թէ Ամերիկա կ'ուզէ անտեսապէս օգնել Թել Ավիվի կառավարութեան: Չնորհիւ այս վարկին, Իսրայէլ յաւելեալ ժամանակամիջոց պիտի ունենայ վճարելու իր պարտքերը Ուաշինկթընի, ինչպէս նաեւ պիտի ստանայ արմտիք եւայլն:

Միւս կողմէ կը հաղորդուի, թէ Ռոճըրս հանդիպում մը ունեցած է Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանին հետ: Հաւանական կը նկատուի, որ Արտաքին նախարարը դեսպանին փոխանցած ըլլայ Նիքսընի առաջարկը՝ զաղրեցնելու դին-ուորական պիտոյքներու առաքումը 1967ի պատերազմին մասնակցած երկիրներուն:

Նիքսըն, ինչպէս յայտարարեց առջի օր, Միջին Արեւելքի հարցը կ'ուզէ լուծել քաղաքական ճամբով:

Ռոճըրս խօսեցաւ նաեւ Ծայրագոյն Արեւելքի մասին դիտել տալով, թէ Լաոսի եւ Քամպոճի մէջ ստեղծուած կացութիւնը ոչ մէկ ձեւով պիտի յապաղէ վիէթնամականացման հոլովոյթը· կը նշանակէ, որ Ամերիկա պիտի չարունակէ ռազմական քայլերով պարպել իր ուժերը Վիէթնամէն: Իշխան Սիհանուքի պաշտօնազրկումը փոփոխութեան չենթարկեր Ուաշինկթընի քաղաքականութիւնը, քանի որ Ռոճըրսի հաւաստիացմամբ Ամերիկա միշտ կը յարգէ եւ կ'ընդունի Քամպոճի չեզոքութիւնը:

Լաոսի չեզոքութիւնը պահպանելու առաջարկ կատարած է Նիքսըն՝ կոսիգինի ուղղուած նամակի մը մէջ: Նման առաջարկ մը անհետեւանք մնացած էր վերջերս:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՇԽԱՆ Ն. ՍԻՀԱՆՈՒՔ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒ – ԹԵՆԷ ՄԻՆՉԵՒ ԳԱՀԸՆԿԷՑՈՒԹԻՒՆ

1941

Նորոտոմ Սիհանուք, 18 տարեկան, կը դառնայ գահակալ Քամպոճի՝ յաճորդելով իր մեծ հօրը՝ Սիսովաթ Մոնիվոնկ Թաւաւորին:

1945

Մարտ 12·— Երիտասարդ գահակալը կը հռչակէ Քամպոճի անկախութիւնը, մինչ երկիրը դրաւուած կը մնայ ճափոնցիներու կողմէ:

1947

Նոյեմբեր 27·— Քամպոճ մաս կը կազմէ Ֆրանսական Հասարակապետութեան:

1948

Յունուար 26·— Ազգ· Խորհրդարանը, ընտրուած ընդհ· քուէարկութեամբ, կը դումարէ իր բացման նիստը:

1949

Նոյեմբեր 8·— Ֆրանսական կառավարութիւնը սահմանափակ անկախութիւն կը շնորհէ Քամպոճի:

1952

Յունիս 15·— Ժողովուրդին ուղղուած պատգամի մը մէջ, Սիհանուք կը խոստանայ Քամպոճի ամբողջական անկախութիւնը, երեք տարուան ժամանակամիջոցի մէջ:

1953

Նոյեմբեր·— Քամպոճ ամբողջովին անկախ կը դառնայ:

1954

Յուլիս 20·— Ժընեւի մէջ կը տարուի դրուի Հնդկաչինի համաձայնագիրը:

1955

Մարտ 3·— Նորոտոմ Սիհանուք կը հրաժարի գահէն՝ ի նպաստ իր հօրը՝ Նորոտոմ Սիւրամարիթի: Սանկթիւի մէջ կը ստեղծէ ժողովրդական համախմբում, որուն գլուխը կ'անցնի:

Սեպտեմբեր·— Առաջին ազգ· համադումար Սանկթիւմի մէջ: Շարժումը աստիճանաբար միակ կուսակցութեան մը դերը կը ստանձնէ:

1960

Ապրիլ 3·— Թաւաւորին մահով գահը կը մնայ թափուր:

Յունիս 13·— Հանրաքուէով իշխան Սիհանուք կը դառնայ երկրին նախագահը:

1962

Յուլիս·— Կը կնքուի Ժընեւի համաձայնագիրը՝ Լաոսի մասին:

1965

Մայիս— Դիւանագիտական յարաբերութիւններու խզում Մ· Նահանգներու հետ:

1967

Ապրիլ·— Համայնավար խռովութիւններ կը ծագին Պաթամպանկ նահանգին մէջ:

Մայիս 3·— Լոն Նոլի կառավարութեան հրաժարումը: Իշխան Սիհանուք «արտակարգ» կառավարութեան մը գլուխը կ'անցնի, որ «պիտի տեւէ մէկէն մինչեւ երեք ամիս»:

1969

Յունիս 11·— Կը վերահաստատուին դիւանագիտական յարաբերութիւնները Մ· Նահանգներու հետ:

1970

Յունուար 10·— Իշխանը կրաս կուգայ հանդստանալու:

Մարտ 8·— Ինքնաբուխ ցոյցեր Սվայ Ռիինկ նահանգին մէջ՝ Վիէթքոնկեան ուժերու ներկայութեան դէմ:

Մարտ 11·— Հրկիզում Փնոմ-Փենի Հիւս· Վիէթնամի եւ Վիէթքոնկի դեսպանութիւններուն: Իշխան Սիհանուք կը դատապարտէ աջակոդմեան տարրերու դերքը եւ կը յայտնէ իր տրամադրութիւնը չուտով Քամպոճ վերադառնալու՝ Մոսկուայի եւ Փեքինի ճամբով:

Մարտ 13·— Իշխանը Մոսկուա կը մեկնի:

Մարտ 14-15·— Ցեսակցութիւններ խորհրդային ղեկավարներու հետ, որոնք Հանոյի առաջնորդներուն հետ, կը վերացնեն անոր քաղաքականութիւնը:

Մարտ 18·— Պետական հարուած Փնոմ-Փենի մէջ: Սիհանուք դահընկէց եղած է:

Թ· Ա· Թ·

ՄԵԾ ԳԻՏՆԱԿԱՆԻ ՄԸ

ԿՈՐՈՒՍԸ

(Կ. ՄԵԼԻՔ ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ)

Հայագիտութեան զանազան բնագաւառներուն մէջ երախտաչատ անուն մը արձանագրեց, անկասկած, Ակադ. Կարապետ Մելիք Օհանջանեան, որուն մահը, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, ծանուցուեցաւ Փետրուար 26ին:

Հայագէտներու ընտիր բոյլին մէջ, որ փայլեցաւ վերջին վաթսուն-եօթանասուն տարիներու ընթացքին՝ զոյգ Մխիթարեան հաստատութիւններէն մինչեւ Պոլիս, Թիֆլիս, Մոսկուա եւ Հուսկ ուրեմն Հայաստան, Կ. Մելիք Օհանջանեանի դիրքը կը մնայ այլապէս պատուաբեր: Նախ՝ ընդգրկուած նիւթերու այլազանութեամբ եւ խորութեամբ, ապա՝ դիտական բարեխիղճ մօտեցումի, զննումի եւ մեկնաբանումի տարողութեամբ: Այսպէս է, որ հայագէտին անունին յաւերժօրէն կցուած կը մնան, ինչպէս մանեակի մը մարգարտաշաւիղ զոհարները, հայագիտութեան համար այլեւս դասական նկատուող իր գործերը, մասնաւորապէս անոնցմէ մէկ քանին:

Հայագիտական նիւթերու հանդէպ ատենոր հետաքրքրութիւնները ծայր տուած են ուսանողական օրերուն, դեռ Լազարեան ճեմարանի դրասեղաններուն առջեւ, երբ քսանամեայ երիտասարդը Հայոց դիրերու 1500ամեակին եւ տպագրութեան 400ամեակին առթիւ, 1913ին, հրապարակ կուգայ չափական զեկուցումով մը: Հազիւ տարի մը անց ան հրապարակ կը հանէ երկրորդ ուսումնասիրութիւն մը՝ Մամիկոնեան նախարարական տոհմի մասին, ըստ Փաւստոս Բուզանդի:

Այս նախաքայլերով է, որ իր մուտքի «տոմսը» կ'ապահովէ հայագիտութեան այլազան ոլորտներէն ներս: Եւ նաեւ՝ իրաւունքը:

Այսուհանդերձ Պերլինի մէջ իր ատենագրած ուսումնքն եղաք է, այս անգամ Երեւանի մէջ, որ ապագայ ակադեմականին կը վիճակուի ցայտուն դարձնելու իր դիտական հմտութիւններն ու ձիրքերը, որոնք, յամառ աշխատանքի մը հետ զուգահեռ, դրաւականները կը դառնան մեծարժէք հետազօտութիւններու հրապարակման:

Առաջին առթիւ նշմարելի է անոր մօտ մտահորիզոնի լայնութիւն մը, չհապղըզտութիւններու համապարփակ եւ տարաձոյն սեւեռում մը, քանի որ անոր ներհուն դրչին վաստակին մաս կազմեցին, տարիներու ընթացքին, հայագիտութեան բազմազան ու բազմապիսի բնագաւառները — ժողովրդական բանահիւսութիւն, արեւելագիտական հարցեր, հայ հին դրականութեան եւ պատմութեան հետ աղերս ունեցող նիւթեր եւայլն:

Առանձնապէս կարեւոր եղած է ակադեմականին բերած նպաստը ժողովրդական բանահիւսութեան բնագաւառին մէջ, որուն հանդէպ կը թուի թէ յատուկ նախասիրութիւն մը ունեցած է ան: Այս մարզին մէջ, որ է բանահաւաքչական աշխատանքը, քանի մը անուններու հետ, ինչպէս Սպ. Մելիքեան, Սրբուհի Լի-սիցեան, Մ. Աբեղեան, Եր. Լալայեան եւ ուրիշներ, Կ. Մելիք Օհանջանեան կը մնայ տիրական ներկայութիւն մը, վաստակաչատ անուն մը անպայման:

Ակադեմականին դրի առած մեր ժողովրդավէպին՝ Սասնայ Ծռերուն ութ տարբերակները, որոնցմէ երկուքը կը կրեն հերոսավէպին բուն օրրանին՝ Սասունի կնիքը, կը նկատուին հարազատագոյնները ոճի եւ բովանդակութեան զոյգ տեսանկիւնիներով:

Երոպական մտքի աղդեցութեան տակ առաւելաբար ԺԹ. դարու երկրորդ կիսամեակին է, որ բուռն հետաքրքրութիւն մը ծայր կուտայ բանահիւսական նիւթերու հանդէպ, հայ իրականութեան մէջ: Արդարեւ միայն 1860էն ետք է, որ հանդէսներու մէջ պարբերաբար լոյս կը տեսնեն հայկական փոլկլորին զանազան երեսները արտացոլող նիւթեր եւ, միաժամանակ, յօդուածներ ու հետազօտութիւններ անոնց մասին: Ու չարժումը աստիճանաբար կը ստանայ կարեւոր ծաւալ:

Բացառիկ դեր մը վերապահուեցաւ այս մարզին մէջ Գարեգին Սրուանձտեանցի, որ հայկական գաւառներու մէջ կատարած իր երկարատեւ չրջագայութիւններու ընթացքին հաւաքեց հարուստ նիւթեր, որոնք յետագային, 1869–1874ին, լոյս տեսան նախ մամուլի («Մանդուածներ») եւ ապա առանձին հատորներու մէջ («Գրոց եւ բրոց» եւայլն):

Բանահիւսական նիւթերու հաւաքման գործի չարունակողները եղան Տիգրան Նաւասարդեան, որ հրատարակեց տասը դրքոյկներ՝ «Հայ ժողովրդական հէք-եաթներ» ընդհանուր խորագրին տակ, Ս. Հայկունի, Երուանդ Լալայեան, աւելի ծանօթ իր «Ազգագրական հանդէս»ով, Գ. Խալաթեանց եւ ուրիշներ:

Մեր ժողովրդավէպին առաջին դրառումը կատարած է բանահաւաք Գարեգին Սրուանձտեանց՝ Մշոյ դաշտի Առնիստ գիւղի մշակներէն՝ ան կրպոյի բերնէն:

Այսուհանդերձ, դիտական առումով առաջին լուրջ փորձերը կատարեցին Մ. Աբեղեան, Ց. Օրբելի եւ Կ. Մելիք Օհանջանեան՝ հրապարակ հանելով այլեւս դասական հրատարակութիւններ նկատուող առաւարածաւալ հատորներ:

Դիւցազնավէպին հազարամեակին առթիւ, 1939ին, Ցովսէփ Օրբելի Երեւանի մէջ լոյս ընծայեց «Սասունցի Դաւիթ»ին համահաւաք բնագրին հայերէն եւ ռուսերէն հրատարակութիւնները յառաջաբանով մը, որ բովանդակալից ու չհեղնական էր միաժամանակ իր ուսումնասիրական բնոյթով (*):

Այլապէս ինքնատիպ աշխատութիւն մըն էր նաեւ «Սասնայ Ծռեր»ը, որով երեք մեծադիր հատորներու մէջ կը մեկտեղուէին ժողովրդավէպին մօտաւորապէս 50 տարբերակները, անհրաժեշտ լուսաբանութիւններով եւ մեկնաբանութիւններ-ով: Եւ այս ակադեմական հրատարակութեան գործին մէջ բացառիկ դեր մը վիճակուեցաւ Կ. Մելիք Օհանջանեանի, քանի որ 1936ին Մ. Աբեղեանի հետ, իսկ այս վերջինին մահէն ետք, 1944ին, միայնակ իրականացուց նպատակադրուած առաջադրութիւնը:

Կ. Մելիք Օհանջանեան, որ փրոֆեսօրի կոչում կը ստանայ 1935ին եւ կը դառնայ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի անդամ 1965ին, Երեւանի մէջ 1967ին կը հրատարակէ «Պատմութիւն Փարէզի եւ Վեննայի» միջնադարեան աշխարհական սիրավէպին հայերէն թարգմանութեան բնագիրը մը՝ ծանօթագրութիւններով:

Սիրավէպը, որ ֆրանսական դրական նիւթեան դեղեցիկ նմոյշներէն մէկը կը նկատուի, համաճայն դրադատներու, դրուած է քաթալերէն եւ իր ներկայ բովանդակութեան ձեւաւորումին հասած է ԺԴ. դարուն: Ցետագային թարգմանուած է փրովանսերէնի եւ ապա 1432ին՝ ֆրանսերէնի:

Հայերէնի թարգմանուած է առաջին անդամ 1587ին, Յովհաննէս Տէրզնցիի ձեռքով, տանըմէկ վանականի չափածոյ տողերով եւ բաւական մատչելի լեզուով մը:

Փրոֆ. Կ. Մելիք Օհանջանեան սիրավէպին հայերէն թարգմանութիւնը կը ներկայացնէր բաղդատութեան բովէն անցընելէ ետք անոր ձեռագիր ընտրանիները, որոնք կը դտնուին դանազան մատենադարաններու մէջ, ինչպէս Երեւան, Վիէննա, Փարիզ եւ այլուր:

Այսպէս է, որ այս գործը համեմատականն բնագիր մը կը դառնայ՝ լուրջ ծանօթութիւններով:

Այս հատորին փրոֆեսօրը կը կցէր Աչատուր Եղոկացիի (Թոխաթեցի) «Պատմութիւն Վենետիկոյ քաղաքին» հատուածական բնագիրը, որ գողտրիկ քերթուած մըն է անկասկած: Եղոկացի զայն յօրինած է ԺԷ. դարուն սկիզբները:

Աղբիւրագիտական իմաստով չհեղնական հատոր մըն է նոյնպէս Կիրակոս Գանձակեցիի «Հայոց պատմութիւն» քննական բնագիրը, որ լոյս ընծայած է 1966ին: Ակադեմականը հանդամանօրէն քննած, զննած եւ բաղդատութեան դրած է ԺԳ. դարու պատմագրին երեք տպագիրը եւ 30 ձեռագիր աղբիւրները, որոնց հիման վրայ կազմած է համեմատական բնագիր մը՝ անհրաժեշտ ծանօթագրութիւններով, մեկնաբանական էջերով եւ ընդարձակ վերլուծութեամբ մը:

Հետաքրքրութեան ոլորտներու մասին ցայտուն զաղափար կարելի է կազմել անկասկած, երբ թուղթին կը յանձնուի

ՍՈԿՐԱՏ ԵՒ ՔՍԱՆԹԻՓՊԷ

Ա.

Դպրոց չտեսած մարդն անդամ իր չբաժնէքին վրայ ունի Սոկրատի անունը, երբ իմաստուն անձ մը ուղէ յիշել անցեալէն: Ցոյն ազդին պարծանքը հանդիսացող այս փիլիսոփան Աթէնք ծնած է ք. Ա. 470ին: Զաւակն էր արձանագործ Սոփրոնիսկոսի եւ փենարետա դայեակին: Ժամանակի մը համար իր հօրը արուեստովը պարապեցաւ, այնուհետեւ նուիրուեցաւ իր հայրենակիցներուն դաստիարակութեան գործին եւ բաղմաթիւ աշակերտներ ունեցաւ: Թէ՛ իբր վկնուոր եւ թէ իբր անհատ՝ կատարեց իր քաղաքացիական պարտականութիւնները, յատկապէս քաջագործութեամբ փայլեցաւ Տանագրի եւ Պոտիդէի պատերազմներուն

չարքը անոր միւս գործերուն: Այսպէս՝ «Միթրա Միհրը Սասնայ Ծռերի մէջ», ուր հեղինակը քննութեան կ'առնէ ժողովրդավէպին հետ աղերս ունեցող առասպելներն ու հաւատալիքները, դիցաբանական տարրերը: «Տիրան – Տրդատի վէպը ըստ Փաւստոս Բուզանդի», «Լուսաւորչի վէպը», «Վարք Մաշտոցի՝ գրական սեռ եւ նրա պատմագրական նշանակութիւնը», «Էջեր հայ միջնադարեան արձակից», «Ֆիրդուսին եւ Իրանի վիպական մոթիվները, Շահնամէում ու հայ մատենագրութեան մէջ» եւայլն:

Վերոյիշեալ գործերուն մէջ ուսումնասիրութեան առարկայ դարձած նիւթերու չարքին են միջնադարեան դրականութեան զանազան սեռերը, ժամանակագրութիւնները, դրական – բանահիւսական կապերն եւ այլ կարեւոր հարցերը:

Ակադ. Կ. Մելիք Օհանջանեանի վաստակին նուիրուած այս հպանցիկ տողերն իսկ — որոնք երբեք յաւակնութիւնը չունին խոր վերլուծութեան մը բնոյթը կրելու, քանի որ նման ճիգ մը կը կարօտի ձեռնհաս գրիչներու աշխատանքին — բաւական են ընդհանուր դիծերու սահմաններուն մէջ երեւան հանելու հայագէտ-բանասէրին անվիճելի արժանիքները, այլ մանաւանդ՝ աշխատանքին եւ ատոր ճամբով հայագիտութեան անոր մատուցած եղակի ծառայութիւնը՝ 1913էն ցայսօր:

Երախտաչատ վաստակ մը կը թողու Մելիք Օհանջանեան յետնորդ սերունդներուն, որոնց յարգանքն ու համակրութիւնը, կատարուած մեծ գործին ի տես, պիտի մնայ միշտ վառ եւ անպարփակ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Հատորը արժանացաւ Բ. տպագրութեան 1961ին:

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Ես անմեղ եմ եւ պէտք չունիմ այդ տեսակ մարդոց ջակկութեան:

Սուրբիկ հանըմ այս պատասխանը բերաւ Լեւոնին, որ սրտնեղութեամբ դոչեց.

— Քանի որ իր դրամին վրայ այդքան կը դողայ՝ թող բանտը պառկի:

Բայց յետոյ Լեւոն սկսաւ մութ դոյներով նկարադրել կացութիւնը: Կցկտուր խօսքեր ըսաւ, որոնցմով կ'ուզէր հասկցնել, թէ չատ աննպատակ լուրեր ստացած էր ինք, թէ ոսոիկանութիւնը կրնար նոյնիսկ փաստեր եւ ապացոյցներ մէջտեղ դնել Բարսեղ էֆէնտիին յանցաւոր-բութիւնը հաստատելու համար եւայլն:

Ինչ Սուրբիկ հանըմ չափազանց վրդովեցաւ, բայց ի՞նչ կրնար ընել, ամուսինը բացարձակ կերպով մերժած էր Թորոս պէյի դիմելու առաջարկը: Ի՞նչպէս կրնային առանց անոր հաւանութեան դրամ գտնել:

— Դրամ գտնելը դիւրին է, ըսաւ Լեւոն, բաւ է որ դուք հաւանութիւն տաք:

— Ի՞նչպէս...

— Եթէ միւսիւ Արամը եւ դուն հաւանիք, ես պէտք եղած դրամը տուող մարդ կը գտնեմ:

— Բայց յետոյ եթէ Բարսեղ էֆէնտին հակառակի վճարելո՞ւ...

— Մի՛թէ՞ կարելի բան է որ իր կինն ու զաւակը խայտառակ ընէ:

Սուրբիկ հանըմ ուղեց իր տղուն կարծիքն ալ առնել:

— Երբեք հօրս կամքին դէմ գործ չեմ կրնար տեսնել, պատասխանեց երիտասարդը, եւ ես ալ իրեն համակարծիք եմ այս խնդրին մէջ: Թորոս պէյի միջնորդութեան դիմելով, անոր դրամ տալով, կերպով մը ընդունած պիտի ըլլայ իր յանցաւորութիւնը: Միայն իր զլուխը չէ եկած այս փորձանքը, այլ ուրիշ չատ վաճառականներու, ուստի իրար անցնելու պէտք չկայ:

Լեւոն տեսաւ որ յոյս չկար ու ալ չպնդեց:

— Դուք դիտէք, ինչպէս կ'ուզէք այնպէս ըրէք:

Ան խօսքերը սրտնեղութեամբ արտասանելէ ետք, Լեւոն դուրս ելաւ տունէն եւ ուղղուեցաւ Թոքաթլեան, ուր քանի մը ծանօթներու հետ քիչ մը նստելէ ետք, մեկնեցաւ եւ պահ մը Շիտակ ճամբան թափառեցաւ:

Ծանր մտածումներով պաշարուած կը թուէր: Կարծես վճռական որոշում մը տալ կ'ուզէր ու չէր կրնար: Ի վերջոյ քթին տակէն մրոտաց.

— Այո... ուրիշ միջոց չկայ...

Եւ յանկարծ ետ դառնալով՝ հաստատ քայլերով ուղղուեցաւ դէպի Թորոս պէյի տունը, որ կոզմնակի փողոցի մը մէջ կը գտնուէր:

Թորոս պէյ առանձին կը բնակէր տանը մէջ, ընտանիք, ծնողք, քոյր կամ եղբայր չունենալով, իր ազգականները ամէնքն ալ գաւառը մնացած էին, որոնց հետ չատ քիչ յարաբերութիւն ունէր:

Լեւոն երբ դուռը զարկաւ, Թորոս պէյ կը պատրաստուէր դուրս ելլելու: Երիտասարդը տեսնելուն պէս զարմացական չարժում մը ունեցաւ, զայն կերպով մը իր հակառակորդը կը նկատէր եւ չէր կարծեր որ անոր այցելութիւնը ընդունելու պատճառ մը կրնար ունենալ:

— Կարծեմ դուրս կ'ելլէիք, ըսաւ Լեւոն բակին մէջ գտնելով:

— Այո, կերակուրէն ետքը սանկ պըտոյտ մը ընեմ ըսի, պատասխանեց Թորոս պէյ:

— Արդեօք չէ՞ք կրնար քանի մը վայրկեան չնորհել ինծի կարեւոր տեսակցութեան մը համար:

— Շատ աղէկ, վեր հրամմեցէք, պատասխանեց Թորոս պէյ, որ սկսած էր չափազանց հետաքրքրուիլ այս այցելութենէն:

Երկուքը միասին ուղղուեցան առաջին յարկի հիւրասենեակը:

Թորոս պէյ մեծածախս, բայց անճաշակ կերպով կահաւորած էր իր սալոնը: Ոսկեզօծ չենարաններով թիկնաթոռներ, խոշոր հայելիներ, լամբարներ, ոսկեզօծ ժամացոյցներ ու աչտանակներ կ'երեւային ամէն կողմ:

— Ասիկա իմ պզտիկ սալոնս է, ըսաւ Թորոս պէյ հպարտութեամբ, եթէ կ'ուզէք մեծ սալոնը կ'երթանք:

— Չէ, այստեղ կը սպմուինք, պատասխանեց Լեւոն թեթեւ հեգնութեամբ մը:

— Սիկարէթ մը կը ծխե՞ք:

— Շնորհակալ եմ:

Երբ դէմ դիմաց տեղաւորուեցան ու սիկառէթը վառեցին՝ Լեւոն ըսաւ.

— Թերեւս քիչ մը զարմացաք իմ այս անակնկալ այցելութենէս համար:

— Արդարեւ մտքէս չէր անցներ, պատասխանեց Թորոս պէյ:

— Նախ անմիջապէս ըսեմ, որ իրրեւ բարեկամ եկած եմ այստեղ եւ ասոր համար պէտք է որ ձեզի մէկ քանի բացատրութիւններ տամ, որովհետեւ կ'ենթակայեմ որ դուք զիս հակառակորդի տեղ դրած էք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(76 – Շար.)

ընթացքին: Այս վերջին կռիւին մէջ էր, որ փրկեց Զօր. Ալկիբիադէսի կեանքը, իսկ Դելիոնի կռիւին մէջ ալ՝ պատմա – բան-իմաստասէր Քսենոփոնի: Առաքի – նութեան բոլոր օրինակներով եզակի դէմք մը դարձաւ, չնորհիւ իր անչահախնդրու – թեան, վէհանձնութեան եւ մարդկային ընկերութեան մէջ հաւասարութիւն տես – նելու իր եռանդին. այս ձեւով է, որ հռչակուեցաւ իմաստուն՝ Դելփեան պատ – գամով: Այլ սակայն իր դատաստաններ – րուն յանդգնութեամբ ունեցաւ բազմա – թիւ թշնամիներ, որոնց գլուխն էին սո – փեստներն ու հին վարդապետութեանց հետեւորդները: Շատ անբիրաւ էր Աթիս – տոփան՝ երբ 423ին Սոկրատը ձաղկեց իր – րեւ սոփեստ, « Ամբոխը » կատակերդու – թեամբ: — Սոկրատ անդամ էր Աթէնքի Ծերակոյտին. եղաւ նաեւ Պրիտան (պաշ – տօնարկու ծերակուտական) եւ Եպիս – տատ (Ծերակոյտի նախագահ), երբ ծա – գեցաւ Արքինոսեան կղզիներու հարցը. 406ին Աթէնացի տասը ծովակալներ պար – տութեան մատնեցին սպարտական նաւա – տորմը, բայց փոթորիկի մը հետեւանքով վերադարձան՝ մեռելները առանց թաղե – լու, ինչ որ հակառակ էր օրէնքին. հա – սարակաց կարծիքը դէմ եղաւ անոնց. Սոկրատ չտարուեցաւ ընդհանուր հոսան – քին ու ցվերջ պաշտպանեց ամբաստան – եալները, չկրցաւ սակայն փրկել դանոնք ու ըսաւ. «Աւելի պարտաւոր էի ճշմար – տութիւնը պաշտպանել անձս վտանգելով՝ քան ջատագով ըլլալ ապօրէն արարքի մը»: — Վերջապէս իր ոսոխներէն Մելի – տոս, Անիտոս եւ Լիւկո, վարնոց հոե – տորներ երեքն ալ, դաշնակցեցան եւ ամ – բաստանեցին զինքը իբրեւ անհաւատ եւ երիտասարդութիւնը այլասերող· անմեղը երբ հանուեցաւ դատարան՝ իր կողմն ու – նէր դատաւորներուն մեծամասնութիւնը, բայց երբ առաջարկուեցաւ իրեն, որ ան – ձամբ ընտ իր պաշտպանողականը, պա – տիժն ալ ինք որոշէ, պատասխանեց· «Փառայութիւններ մատուցած եմ լոկ, կը կարծեմ թէ արժանի պատիժս ըլլալու է նորհքով հանդստաթոյնակ մը ի հաշիւ հասարակապետութեան»: Այս խիզախ խօսքերն էին ահա, որ դատաւորներուն սրտմտութիւնը իրեն դէմ գարձուցին, ու դատապարտուեցաւ մահուան՝ անվե – հեր պարպելով իրեն մատուցուած մոլե – խինդի բաժակը, 400ին: Իր բանտարկու – թեան միջոցին, բարեկամները զինք ուզե – ցին փախցնել· ան մերժեց՝ պարզապէս օրէնքին դէմ չգնդանչելու համար: Աթէ – նացիք երբ հասու եղան զոհին անմեղու – թեանը, նոյն տարին քարով մեռցուցին պարարիչներէն առաջին երկուքը–

Սոկրատ նոր գարագլուխ մը կը բանայ իմաստասիրութեան մէջ· ան ոտնակո – խեց սնոտի հայեցողութեանց վրայ կոթ – նող կամ իրենց կարողութենէն վեր մտաննութեամբ զբաղող փիլիսոփաներ – րը, մղելով զիրենք որ պարապին մար – զոցմով ու բարոյականով· իր նշանա – բանն է, Թաղէսի «Ծանի՛ր զքեզ»ը· կը պայքարէր իմաստակներուն դէմ, որոնք ամէն բանէ կը ճառէին ու կը յաւակնէին ո՛չ մէկ բան անգիտանալու, իր անձին համար սովորութիւն գարձուցած էր կրկնել· «Ինչ որ գիտեմ՝ այն է թէ բան մը չեմ գիտեր»: Ինք էր որ ստեղծեց բա – րոյագիտութիւնը, զանազանեց առաքի – նութեան տեսակները (խոհականութիւն, ժուժկալութիւն, ուժ եւ արդարութիւն), երջանկանալու իրրեւ գործնական միջոց՝ բարիք ընելը յանձնարարեց, եւ նոր փաս – տերով ապացուցանեց Աստուծոյ մը, նա – խախնամութեան մը եւ հոգիի մը անմա – հութեան գոյութիւնը: Իր խօսակցութեանց մէջ հարցաւորձի եղանակ մը կը կի – րարկէր, որ կոչուեցաւ «Սոկրատեան հեղնանք»· անով էր, որ չփոթութեան կը մատնէր իր հակառակորդները, հարցու – մէ հարցում առաջնորդելով զանոնք գէ – պի ծիծաղելի անհեթեթութիւններ, երբեմն ալ սորվեցնելով իր վարդապետութիւն – ները, մինչեւ որ կոչեցին զինք իմաստու – թեան մանկաբարձ, ակնարկութեամբ իր մօր արհեստին: Բաւին իսկական առա – մով իր բացածը դպրոց մը չէր, եւ ինք թոշակ չէր սպանար: Անուն հանած իր սաները եղան Քսենոփոն, Պղատոն, Ան – տիսթենէս, Արիստիպոս, Փեդոն, Եւկլի – դէս, Կրիտոն եւ ուրիշներ, որոնցմէ չա – տեր յիշատակած են զինք իբրեւ գործե – րուն մէջ: Սոկրատի մահը նիւթ հայթայ – թած է Սովինեի՝ ողբերգի մը, 1823ին ալ Լամարթինի՝ ընդարձակ քերթուածի մը, զոր Ռ. Ց. Պէրպէրեան գրաբարի եւ Դուրեան Աբգ. աշխարհաբարի վերածած են: Միւնոյն նիւթը յաւերժացուցած են կուաւի վրայ Պ. Ուեսթ (1738–1820) եւ Լ. Տաւիտ (1748–1825) ամերիկացի եւ Ֆը – րանսայի նկարիչներ: Ազեքսանդրիոյ մէջ գտնուեցաւ մեծանուն փիլիսոփային իրա – կան դիմանկարը ներկայացնող մարմարէ մէկ արձանիկը, որուն ոտքերը միայն կը պակսէին:

Աթէնուն նման Սոկրատ ալ ամուսնա – ցաւ, տուն մը հիմնելու եւ իր սերունդը շարունակելու համար: Զինք գիտեր թէ ո՞ր տարիքին կատարեց այդ պարագը: Քսանթիպպէ կը կոչուէր իր առաջին կի – նը, որմէ ունեցաւ Լամպոկրէս անուն զաւակ մը: Պելոպոնէսի պատերազմին, եւ անկէ ետք տիրող ահաւոր ժանտախտը մեծ աւեր գործեց Աթէնքի մէջ· ամայա – ցած քաղաքին բնակչութիւնը բազմացնե – լու համար քաջալերուեցաւ նոր օրէնք մը, ըստ որուն ամէն քաղաքացի կրնար երկու կին ունենալ· վերջինէն ծնածներն ալ հարազատ կը նկատուէին: Հասարա – կաց օգտին ծառայելու միտք պատրաս – տակամ, Սոկրատ հնազանդեցաւ այդ բա – ցառիկ եւ անհրաժեշտ հրահանգին, կըն – քելով երկրորդ ամուսնութիւն մը Միւր – տո անուն չքաւոր այրիին հետ՝ որ իրեն պարգեւեց Սոփրոնիսկոսն ու Մենեքսե – նեսը: Ոչ մէկը, սակայն, ունեցաւ փոք – րիկ նշոյլը հօրը համբաւին:

(Շար.) Ֆ.

ԿՈՉ - ՋԵԿՈՅՑ

Հայրենակիցներ,

Ցանձնախումբս, որ կը ներկայացնէ Տէսինի գաղութը իր բոլոր հոսանքնե – րով, Մեծ Եղեռնի յիսնամեակի հանդէ – սութիւնները կազմակերպելէ ետք, անու – նի փոփոխութեամբ, որոշեց չարունակել իր գործունէութիւնը, նպատակ ունենա – լով յաւերժացնել Եղեռնի նահատակնե – րուն յիշատակը յուշարձանի մը չինու – թեան ձեռնարկելով: Առընթեր հայրենի – քի մէջ նուիրագործուած պատկառազդու կոթողին:

Ցանձնախումբս, առանց երկմտութեան, տոգորուած Հայու կամքով, ու անաղ – մուկ, գործի լծուեցաւ իրեն գործակից ու բարոյական նեցուկ ունենալով Տէսի – նի համակրելի քաղաքապետն ու Թաղա – պետական Խորհուրդը:

Ներկայացուած խնդրագիրը նպաստա – ւոր ընդունելութեան արժանացաւ Թաղա – պետական Խորհուրդի նիստին, ուր ոչ միայն վաւերացուեցաւ յուշարձանի չի – նութեան ծրագիրը այլեւ այդ նպատակին յատկացուեցաւ Տէսինի ամէնէն չքեղ ու ընդարձակ հրապարակը: Ցետոյ, դիմում կատարուեցաւ հայ եւ Ֆրանսացի ար – ուեստագէտներու, յուշարձանի մաքէթ – ներ ստանալու համար: Սակայն, ար – ուեստի նախարարութեան ներկայացու – ցիչին առաջարկով նախապատուութիւնը տրուեցաւ Լիոնէն Ֆրանսացի քանդակա – գործի մը արդի վերացական ոճով (սթիլ ապսթրէ) պատրաստած մաքէթին:

Ցանձնախումբիս սկզբնական ծրագիրը թէեւ համեստ էր, այսուհանդերձ արձա – նին յատկացուած հրապարակի ծաւալին, ինչպէս նաեւ պետական ըմբռնում – ներու եւ արուեստի պահանջներուն յար – մարելու նկատումով պատկան իշխանու – թեանց թելադրութիւններուն ընթացք տալով ընդունուեցաւ մեծդի կոթողի մը չինութիւնը: Անշուշտ, յանձնախումբս դիտակից է իր ստանձնած նիւթական ծանր պատասխանատուութեան: Սակայն այս նուիրական ձեռնարկը իր համապա – տին բնոյթով պէտք է խթանէ բոլորին հայրենասիրութիւնն ու զոհաբերութեան ոգին:

Ուրախ ենք յայտարարելու որ Ռոնի նահանգապետեութենէ ստացուած է յու – շարձանի չինութեան արտօնագիրը: Իսկ քանդակագործին հետ կնքուած է չինու – թեան պայմանագիրը, եւ այժմ, օր ըստ օրէ, արձանը ձեւ ու մարմին կ'առնէ:

Ցանձնախումբս, վստահ իւրաքանչիւր Հայու ցեղային առաքինութիւններուն վրայ, լիազոյս է որ ամէն ոք, համեստ բանուորէն մինչեւ բարեկեցիկը եւ ունե – ւորը իր նիւթական օժանդակութիւնը պի – տի բերէ նահատակներու յիշատակին:

Ցանձնախումբիս դիմումին ընդառա – ջելով, Պր. Մուշեղ Ձիէրճեան սիրայօ – ժար նուիրեց քսան հազար նոր ֆրանք:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

Ազատն Կոմիտաս

եւ անտիպ գրութիւն մը՝

ՎԱՂԸ

Գրեց՝

Եսայան Եսայեան

•

Գոհացում տալու համար մեզի ե – դած բազմաթիւ դիմումներուն, հեղինակին հաւանութեամբ, Ցա – ռաջ որոշեց առանձին պրակով լոյս ընծայել Ազատն Կոմիտասը (հրատա – րակուած « Ցառաջ »ի Յունուար 25ի թիւին մէջ, որ սպառած է):

Գրքոյկը լոյս կը տեսնէ ֆանի մը օրէն եւ ձրի կը տրամադրուի բոլոր փափաքողներուն:

Խմբագրութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Բարոյականի լաւագոյն դիրքը խիղճն է:
ՓԱՍՔԱԼ

Մեր թերութիւնները հիւրեր են, որ կամաց – կամաց տանտէր կը դառնան:
ՍԷՆԹ–ՊԻՕՎ

Այսօր մարդարէն ա՛ն է, որ կրնայ թըշ – նամիները զանազանել բարեկամներէն:
ՃԻՈՒՉԵՓԷ ՄԱՐԻՈՒՐԱՆՕ

Խելացի մարդը կ'օգտուի նոյնիսկ իր մասին ըսուած զէշ բաներէն:
ԺՈՐԺ–ՍԱՆՏ

Տէսինի մէջ սկսուած նուիրահաւաքու – թիւնը ցարդ հասած է 17 հազար ֆրանքի: Հանդանակութիւնը կը չարունակուի:

Հայը երբեմնի կէս ճամբան չէ մնա – ցած եւ պատճառ չկայ որ այս ձեռնարկը չիրագործուի: Որովհետեւ, ձախողանքը պիտի նշանակէր արատ մը մեր անթաղ զոհերուն յիշատակին ու նուաստացում՝ մեր ազգային արժանապատուութեան:

Դրամական նուէրները կը խնդրուի ղրկել հետեւեալ ձեւով.—

Comité d'Erection du Monument
à la mémoire des victimes du Génocide Arménien
C. C. P. Lyon 922-25

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ
ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ
կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (27)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Մանկատի աղջիկը ձախ ձեռքը իր աս – պնակն ուսին վրայ դրաւ եւ իր փոքրիկ տոքերը սկսան վազել յղկուած տախտա – կամածին վրայ, երաժշտութեան հետ:

— Զեզի հետ վալսելով կը հանդչիմ, ինչ թեթեւութիւն, ինչ ճշդութիւն, ը – սաւ մարդը կրկնելով բոլոր պարուհինե – րուն ուղղած իր սովորական մեծարանքը:

Քիթթի ժպտեցաւ եւ չարունակեց սրա – նը դիտել իր պարընկերոջ ուսերուն վրա – յէն: Ժամբլի մը մէջ նչմարեց Սթիվան եւ անմիջապէս եռաքը Աննա Քարենինայի հրապուրիչ սիլուէթը եւ անկից որ նոյն – պէս հոն էր:

Քիթթի գայն վերստին չէր տեսած այն իրիկունէն ի վեր ուր Լէվինի ձեռքը մեր – ժեր էր: Իսկոյն գայն ճանչցաւ իր յստակ աչքերէն. նոյնիսկ նկատեց որ ան ալ իրեն կը նայէր:

— Ընչան մըն ալ ընե՞նք, յոգնած չէ՞ք, հարցուց Քորսունսքի քիչ մը չնչասպառ:

— Չէ, չնորհակալ եմ:

— Ո՞ւր պէտք է առաջնորդեմ ձեզ:

— Տիկին Քարենինան հոս է, պիս անոր քով տարէք:

— Ձեր հրամանին պատրաստ եմ, օ – րիորդ:

Աննա սեւ թաւիշէ չրջազգեստ մը հա – գած էր, հոլանի, որ ցոյց կուտար իր կլոր ուսերն ու կուրծքը, հին սպիտակ փղոսկրի պէս կաղապարուած: Մարգա – րիտէ մանեակ մը իր վիզը կը չրջապա – տէր:

Քիթթի ամէն օր կը տեսնէր Աննան եւ սիրահարած էր անոր ու զայն միայն եղրեւանիի դոյն չրջազգեստով կ'երեւա – կայէր: Բայց երբ սեւերու մէջ տեսաւ, հասկցաւ որ տակաւին չէր կրցած ըմբըռ – նել այդ մանկամարդ կնոջ ամբողջ հրա – պոյրը: Հասկցաւ որ Աննա պէտք չէր եղրեւանիի դոյն զգեստ հագնէր եւ թէ անիկա իր արդուզարդերէն չատ աւելի կ'արժէր եւ անոնք իր վրայ չէին նչմար – ուեր անդամ:

Երբ Քիթթի իրեն մօտեցաւ, Աննա կնոջական ակնարկով մը անոր արդու – զարդը քննեց եւ հաւանութեան գլխու չարժում մը ըրաւ, այնքան թեթեւ, որ միայն մանկատի աղջիկը նչմարեց:

— Պարելո՞վ սրահը կը մտնէք, ըսաւ Քիթթիի:

— Իշխանուհի Քիթթի իմ ամէնէն հա – ւատարիմ ընկերակիցներէս մին է, ըսաւ Քորսունսքի խոնարհելով Աննա Քարենի – նայի առջեւ զոր տակաւին չէր ողջունած:

Ցետոյ, ա՛լ աւելի խոնարհելով զայն վալսի մը հրաւիրեց:

— Ձիրար արդէն կը ճանչնա՞ք, հար – ցուց տանտէրը:

— Ո՞վ գիս ու կինս չի ճանչնար, պա – տասխանեց Քորսունսքի:

— Ինծի վալս մը չնորհ կ'ընէք, տիկին:

— Երբ կարելի ըլլայ չպարել, չեմ պարեր, ըսաւ Աննա:

— Այսօր պարը պարտաւորիչ է, պա – տասխանեց Քորսունսքի:

Այս վայրկեանին Վրոնսքի մօտեցաւ խումբին:

— Քանի որ պարը պարտաւորիչ է, վալս մը դառնանք, ըսաւ Աննա:

Վրոնսքիի ողջոյնը չտեսնել ձեւացուց եւ աչխոյժով ձեռքը Քորսունսքիի ուսին վրայ դրաւ:

— Ի՞նչ կ'ուզէ իրմէ, հարցուց ինքնին Քիթթի, նչմարելով որ Աննա կամովին չտեսնելու գարձած էր Վրոնսքին:

Վրոնսքի Քիթթիի մօտեցաւ, անոր յի – շեցուց որ առաջին քառրիլը իրեն խոս – տացած է եւ չաւ յայտնեց զայն երկար տեսնէ ի վեր տեսած չըլլալուն համար:

Քիթթի մտիկ կ'ընէր եւ միեւնոյն տեսն կը հիանար Աննայի վրայ որ կը վալսէր: Կը տպաւէր որ Վրոնսքի պիտի խնդրէր իրմէ վալս մը դառնալ, բայց բան մը չը – սաւ եւ աղջիկը անոր նայեցաւ զարմա – ցած: Երիտասարդը կարմրեցաւ եւ մէ – կէն հրաւիրեց, սակայն հազիւ թէ բա – դուկը անոր նուրբ մէջքին անցուց եւ ա – ռաջին քայլերը սկսաւ, երաժշտութիւնը դադրեցաւ:

Քիթթի նայեցաւ իրենին այնքա՛ն մօտ եղող այս դէմքին ու երկար տեսեց, տա – րիներ ետքը, մանկատի աղջկան սիրով գեղուն ակնարկը զոր այդ րոպէին ուղ – ղեց իրեն եւ որ առանց պատասխանի թողուց, իր սիրտը կը խոցէր գառնա – կսկիծ ամօթի մը զգացումովը:

— Ներեցէք, ներեցէք, վալս մըն ալ, կը գոչէր Քորսունսքի սրահին միւս կողմէն:

Եւ իր անցքին վրայ գտնուող առաջին մանկատի աղջիկը բռնած՝ սկսան հետը պարել:

ԺԸ.

Վրոնսքի Քիթթիի հետ չատ մը ան – գամներ վալսեց:

Ցետոյ Քիթթի եկաւ մօրը քով, բայց հազիւ թէ քանի մը բառ փոխանակած էր կոմսուհի Նորտսթոնի հետ, երբ Վրո – նսքի եկաւ գայն առաջին քառրիլին հրաւիրելու:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՅ

(Շար.)

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

Յետագային՝ մանրամասնութիւններ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր Եկեղեցին ստացած է հետեւեալ նուէրները եւ վարչութիւնը կը յայտնէ իր շնորհակալութիւնները նուիրատուներուն.—

Մկրտիչ Խաչատուրեանի թաղման առիթով Տոքթ. Ռուժէ Գայաճեան եւ Շահէ Թահմիզեան 10ական ֆր.: Գաբրիէլ Լուսարարեանի երկրորդ տարելիցին հոգեհանգիստին առիթով, իր այրին Մարի Լուսարարեան, Տէր եւ Տիկին Սողոմոն Լուսարարեան եւ Միհրան Զավզավաթճեան եւ զաւակները 50ական, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թէրզեան, Տէր եւ Տիկին Վրէժ Ելթովանեան, այրի Տիկին Թագուհի Հալաճեան եւ Գրիգոր եւ Բաղդասար Նաճարեանները 20ական, Միսաք Եէմէնիճեան 10.: Նուարդ Զավզավաթճեանի երկրորդ տարելիցի հոգեհանգիստին առիթով Միհրան Զավզավաթճեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Մարի Լուսարարեան, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Ճամուղեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Սողոմոն Լուսարարեան 30, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թէրզեան եւ Տէր եւ Տիկին Վրէժ Ելթովանեան 20ական: Ներսէս Պիսքիճեանի քառասունքի հոգեհանգիստին առիթով Տէր եւ Տիկին Կարապետ Սիվազլեան 20, Ժաք Մանուկեան եւ Տիկին Մարիամ Սաճեան 10ական: Յարութիւն Աֆարեան՝ իր աղջկան Արմաւենիի ընդ Ժիլպէռ Քիւլպասեանի ամուսնութեան ուրախ առիթով 30 ֆրանք:

×

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Փիէռ Խաչերեանի մանչ թոռնիկով մը բախտաւորուելուն ուրախ առիթով 20 ֆրանք, Պր. Գրիգոր Սիմոնեանէ 20, իր ապաքինման առիթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Հայկ Ստեփան փոխան ծաղկեպսակի հարիւր ֆրանք կը նուիրեն «Ցառաջ»ի բարգաւաճման Տիկին Ալեք – սանեանի (Նիս) կսկծալի մահուան առ – թիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Նիկոյեան Հրայր Գրիգորի, ծնած 1916ին Թալինի չրջան Փիրմայեան (այժմ՝ Արեք) վիրաւոր:

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել՝
Kégham Mattéossian
6, Rue Hratcha Nersesian
14 EREVAN — ARMENIE (U.R.S.S.)

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Պօմոնի մէջ Մարտ 22ին պսակը կատարուած է Տէր եւ Տիկին Արամ Սան – տրգճեանի եւ Տէր եւ Տիկին Աստուր Զօթեանի (Պոլսեցի) զաւակներուն՝

ԺԱՔԼԸՆԻ եւ ԱՐՏԱՇԷՍԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Աւագ Հինգշաբթի, *Ցիշատակ ընթրեաց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սկ. ժամերգութեանց ժամը 8, Ընթրեաց պատարագ 10, Ոտնլուայ 16, Խաւարում 19,30:*

Աւագ Ուրբաթ, *Ցիշատակ չարչարանաց եւ խաչելութեան, երեկոյեան ժամերգութիւն եւ թափօր թաղման՝ ժամը 17ին:*

Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց Զատկի, սկիզբ ժամերգութեանց եւ ընթերցուածներու ժամը 15,30ին:*

Կիրակի, *Յարութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ժամերգութիւն ժամը 8ին, բազմաձայն պատարագ ժամը 10ին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:*

Երկուշաբթի, *Ցիշատակ մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին: Ցաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց:*

×

ՊՕՄՈՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ-ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Աւագ Հինգշաբթի, *Ցիշատակ ընթրեաց ժամերգութիւն ժամը 8,30, պատարագ 10, մանուկներու հաղորդութիւն 11,30, Ոտնլուայ 16,30, Խաւարում 20:*

Աւագ Ուրբաթ, *Ցիշատակ Խաչելութեան, թաղման արարողութիւն՝ 16,30:*

Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց յարութեան, ընթերցուածներ ժամը 16,30, պատարագ 18:*

Կիրակի Զատիկ, *ժամերգութիւն ժամը 8,30, պատարագ 10: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՐՈՒԵԱՆ:*

Երկուշաբթի, *Ցիշատակ մեռելոց, ժամերգութիւն ժամը 9, պատարագ 10, ընդհ. հոգեհանգիստ 11,45: Գերեզմանօրհնէք ժամը 14էն սկսեալ:*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ցարութիւն Թորգոմեան կը փնտռէ Ցարութիւն Քէչեանը ծնած Պոլիս (Թոփխանէ) մկրտուած տեղւոյն Ս. Նիկողոս եկեղեցին: Տեղեկացնել՝ Գ. Թորգոմեանի՝
73, Rue Jean Jaurès
95 - Arnouville-les-Gonesse

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Աւագ Հինգշաբթի *ժամերգութիւն ժամը 16ին: Պատարագ ժ. 16,30ին:* Աւագ Ուրբաթ. *ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչին ժ. 18ին:*

Աւագ Շաբաթ. *ժամերգութիւն ժ. 17: Հանդիսաւոր պատարագ ժ. 18ին:*

Զատիկ. *Հայրապետական ճայնաւոր պատարագ ժ. 10,30ին:*

Երկուշաբթի. *Մեռելոց. ճայնաւոր պատարագ ժ. 10,30ին համօրէն ննջեցելոց հոգիներուն համար:*

×

ՍԷՆ ԺԿՐՈՄԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հինգշաբթի, *Ցիշատակ ընթրեաց, առաւօտ. ժամերգութիւն 8,30, հաղորդութիւն մանկանց 9, պատարագ 10, Ոտնլուայ 17, Խաւարում 20,30:*

Ուրբաթ, *Ցիշատակ խաչելութեան, առաւօտ. խաչելութիւն 9, երեկոյ, թաղում 17:*

Շաբաթ, *Ճրագալոյց, ժամերգութիւն եւ ընթերցուածք 17, պատարագ 18,30:*

Կիրակի, *Զատիկ, ժամերգութիւն ժամը 8,30, պատարագ 10:*

Երկուշաբթի, *Մեռելոց ժամերգութիւն ժամը 8,30, պատարագ 10, հոգեհանգիստ 11,30:*

(5 Ապրիլ) Կիրակի Կրկնազատիկ (Նոր Կիրակի) *ժամերգութիւն 8,30, պատարագ 10:*

Հոգեհանգիստ մեծ բարերար Գալուստ Կիւլպէնկեանի ծննդեան հարիւրամեակին առիթիւ: Բարերարի կեանքի մասին կը խօսի Տ. Եղիշէ Ա. Քհնյ. Փանոսեան:

×

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ԵՒ ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Հինգշաբթի (Սէն Լու), *Ցիշատակ ընթրեաց պատարագ ժամը 9, հաղորդութիւն փոքրիկներու 10, Ոտնլուայ 16, Խաւարում 20,30: Խաւարումի արարողութեանց կը մասնակցի եւ կը քարոզէ Առաջնորդ Արտաւազդ Եպիսկոպոս:*

Աւագ Ուրբաթ, *Ցիշատակ թաղման (Սէնթ Մարկրիթ) ժամը 16,30ին (Սէն Լու) ժամը 18ին:*

Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց Ս. Զատկի, պատարագ (Սէն Լու) ժամը 18:*

Կիրակի, Զատիկ, (Սէն Լու) *ժամերգութիւն ժամը 8,30, հանդիսաւոր պատարագ 10:*

Երկուշաբթի, *Ցիշատակ մեռելոց, (Սէնթ Մարկրիթ) ժամերգութիւն ժամը 9, պատարագ 10: Կը քարոզէ եւ հոգեհանդիստին կը նախագահէ առաջնորդ Արտաւազդ Եպիսկոպոս:*

Ծանօթ.— *Երկուշաբթի, մեռելոցին, ժամը 14էն սկսեալ Տէր Հայրը Սէն Փիէռի գերեզմանատունը պիտի ըլլայ գերեզմանօրհնէքի համար:*

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան բիւրաւոր նահատակներու յիշատակը կ'ոգեկոչուի բարձր հովանաւորութեամբ երեք Ցարանուանութեանց պետերուն եւ համազգային նախաձեռնութեամբ:

Ուրբաթ իրիկուն, Ապրիլ 24
ՍԱԼ ԿԱՎՕ
Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՔ

Եւրոպայի Հայոց Հայրապետ. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի հովանաւորութեամբ Ց. Ճ. Սիրունիի նուիրուած յոբելենական հանդիսութիւնը նախապէս որոշուած Մայիս 31ին, կամքէ անկախ պատճառներով, յետաձգուած է Յունիս 14ի Կիրակիին, ժամը 20,30ին, Կալոյի սրահին մէջ:

Կազմակերպիչ Ցանձնախումբին հասցէն է

15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

Իսկ նուիրատուութիւնները ուղղել Ցանձնախումբի գանձապահ Պր. Գէորգ Պաքրճեանի

35, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Փարիզի եկեղեցւոյ ժամանակացոյցը, բացի Աւագ Հինդշաբթիի առաւօտեան պատարագէն:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

26 Մարտ, Աւագ Հինգշաբթի, *յիշատակ ընթրեաց, ժամ. եւ նախատօնակ 8,40, պատարագ եւ հաղորդութիւն աչակերտներու եւ փոքրերու 10: Երեկոյ Ոտնլուայի արարողութիւն երկսեռ խումբով 16,40: Գիշեր՝ Խաւարումի արարողութիւն 19,40:*

Աւագ Ուրբաթ, *Ցիշատակ խաչելութեան, ժամերգութիւն ժամը 10ին, արարողութիւն կարդ թաղման ժամը 17ին:*

Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց Ս. Զատկի առաւօտեան ժամերգութիւն ժ.ը 8,40ին, երեկոյ ժամերգութիւն եւ ընթերցուածք 16,40, Ճրագալոյցի պատարագ 17,45ին:*

Կիրակի, *Զատիկ, յարութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, առաւօտեան ժամերգութիւն, նախատօնակ եւ անդաստան ժամը 7,40, Եպիսկ. հանդիսաւոր պատարագ 10, ընթերցում Վեհ. Հայրապետի զատկական Պատգամին եւ քարոզ ժամը 11ին:*

Երկուշաբթի, *Մեռելոց Ս. Զատկի, ժամերգութիւն ժամը 8, պատարագ 10, հոգեհանգիստ 11,40:*

×

ՊԱՏԱՐԱԳ NOTRE-DAME

Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 16ին Հայրապետական ճայնաւոր պատարագ Նոթր Տամի Աթոռանիստ Մայր եկեղեցիին մէջ յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն: կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ

Աւագ Հինգշաբթի. *Ընթրեաց պատարագ ժամը 10,30ին, Ոտնլուայ 17ին, Խաւարում 20,30ին:*

Աւագ Ուրբաթ, *Թաղում՝ 17,30ին:*

Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց Զատկի, ժամերգութիւն ժամը 17,30, պատարագ 18,30ին:*

Կիրակի, *Զատիկ, ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10ին:*

×

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՑԱԿՈՒ

Աւագ Հինգշաբթի. *պատարագ առաւօտեան ժամը 10ին, Ցիշատակ ընթրեաց, ոտնլուայ երեկոյեան 4ին: Կարգ չարչարանաց ժամը 7ին:*

Աւագ Ուրբաթ, *Կարգ թաղման երեկոյեան ժամը 5ին:*

Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց, ժամերգութիւն ժամը 4,30, ընթերցուածք 5ին, պատարագ 5,30ին:*

Կիրակի, Զատիկ, *ժամերգութիւն առաւօտեան ժամը 8, պատարագ 10:*

Երկուշաբթի, Մեռելոց, *ժամերգութիւն առաւօտեան ժամը 9ին, պատարագ 10ին:*

×

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՑԻ Ս. ՑԱԿՈՒ

Աւագ Հինգշաբթի. *Ցիշատակ վերջին ընթրիքին եւ հաղորդութիւն փոքրիկներու: Ժամերգութիւն ժամը 8,30ին, պատարագ 10, Ոտնլուայ 17, Խաւարում 20:*

Աւագ Ուրբաթ. *Ցիշատակ Թաղման ժամը 17ին:*

Աւագ Շաբաթ. *Ճրագալոյց ժամը 17ին:*

Զատիկ. *ժամերգութիւն ժամը 8,30ին: Պատարագ 10: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Տ. Նշան Քհնյ. Գոյումճեան:*

Երկուշաբթի (30 Մարտ). *Ցիշատակ մեռելոց, ժամերգութիւն ժամը 8,30ին, պատարագ 9,45ին, հոգեհանգիստ ընդհանուր ննջեցեալոց 11,10ին:*

Ծանօթ.— *Գերեզմանօրհնէքի համար, Երկուշաբթի, պատարագէն անմիջապէս առաջ՝ Սէն Լուի, իսկ կ. առաջ՝ Օքանէի գերեզմանատունը:*

ԲԱՅԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱՊԷՍ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱՃԱՌՈՒՄ
(VENTE PAR SOUSCRIPTION)

ԱԼՊՒՕՄ – ՏԻՍԿԻ ՄԸ 30 Սանթիմէթր, 33 չրջան

ԼԻՋ ՍԱՐԵԱՆԻ

Հայկական երգերու գեղիցիկ հաւաքածոյ մը

Առաւօտեան արշալոյս, Անուշիկ Եարխան, Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը), Մայրս, Դու ինձ համար, Հայաստան, Երեւանի սիրուն Աղջիկ, կարաւան, Խաչատուր Աբովեան, Սէրս գաղտնի թող մնայ:

Նախապէս արձանագրուողներու համար 26 ֆր.: Արձանագրութիւնները կը փակուին ՄԱՐՏԻ ՎԵՐՋ :

Այդ թուականէն ետք, տիսքը աւելի սուղ կ'արժէ :

Դրամական առաքումները կատարել չէֆով կամ մանդայով .—
Ձշդելով անուն, մականուն եւ հասցէն:

LIZ SARIAN
204, Ave. de la Division Leclerc — 95 - MONTMORENCY

ՊԱՏԱՐԱԳ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Զատկուան առթիւ, ճայնաւոր պատարագ կը մատուցանէ՝

Հ. ՆԻԿՈՂՈՍ Վ. ՔԻՀԵԱՑԵԱՆ

Ռիւ Նէյի մայրապետներու մատրան մէջ, առաւօտեան ժամը 10,30ին:

Բոլոր հաւատացեալները կը հրաւիրուին:

Միաժամանակ կը հաղորդուի Լիոնի բարեպաշտ ժողովուրդին թէ ամէն Կիրակի նոյն մատրան մէջ, նոյն ժամուն, պիտի պատարագէ

ԳՐԻԳՈՐ ՎՐԴ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԼՍԱՐԱՆ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

27 Մարտ Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին Միութեան Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ, 7, Ռիւ Փափիէր,

Կը խօսի Պր. ՕՆՆԻԿ ՀԱՑԿԱՉԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ Հայերէն Աստուածաշունչի առաջին տպագրիչ Ոսկան Աբեղա – պիսկոպոս եւ իր յաջորդները երեք հարիւր տարի առաջ, Մարսէյլի մէջ:

Գեղարուեստական բաժին:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Դասախօսութիւնը պիտի ըլլայ հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0, 50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
26
ՄԱՐՏ
JEUDI
26 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·774

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.774

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՒԺԵՐՈՒ ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին օրերու քաղաքական իրադար – ձութիւնները ցոյց կուտան թէ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ խաղաղութեան վերահաս – տատումը հեռաւոր երազ մըն է տակաւին:

Ուշինկթընի մէջ կը խօսին «ուժերու հաւասարակշռութեան» վրայ:

Այս բացատրութիւնը ենթադրել կու – տայ թէ դինարշաւը պիտի չարունակուի երկուստեք:

Ներկայիս Իսրայէլ ռազմապէս աւելի ուժեղ է քան իր արաբ հակառակորդնե – րը՝ բոլորը միասին առած: Ֆանակէն ա – ւելի որակի տեսակէտէն է, որ Հրեաները պերակիւռ դիրք կը դրաւեն: Ամերիկեան «Ֆանթոմ» ռմբաձիգները եւ Ֆրանսական «Միրաժ»ները աւելի գօրաւոր են քան խորհրդային Միկ–21ները, որոնցմով օժ – տուած են եգիպտական ու սուրիական բանակները:

Նոյնպէս իսրայէլացի օդաչուները ա – ւելի հմուտ և ճարպիկ են քան Արաբները:

Անուրանալի է, որ ուժերու հաւասա – րակշռութիւնը չատոնց խախտած է ի նպաստ Իսրայէլի:

Խորհրդային Միութեան կողմէ Եգիպ – տոս ղրկուած հրթիռները պաշտպանո – ղական հանդամանք միայն կը ներկայաց – նեն, — պաշտպանութիւն իսրայէլեան ռմբաձիգ օդանաւերուն դէմ, որոնք վեր – ջին ամիսներու ընթացքին կը յանդգնին հարիւրաւոր քիլոմէթրներ կարելով յար – ձակել եգիպտական զինուորական հաս – տատութեանց վրայ, առանց մեծ վնաս – ներ կրելու:

Ուժերու հաւասարակշռութիւնը կը խախտի այն ատեն միայն, երբ Արաբները զինուին աւելի կատարելագործեալ ռազ – մական օդանաւերով եւ հասցնեն աւելի մեծ թիւով հմուտ ու վարժ օդանաւորդ – ներ:

Մասնագէտներու կարծիքով տակաւին տարիներ պէտք են այդ արդիւնքին հաս – նելու համար: Հետեւաբար նոյնիսկ ա – մերիկեան չընդհակներու մէջ չատ չափա – զանցուած կը դտնեն Հրեաներու յարու – ցած վէվուզը՝ Խորհ Միութեան կողմէ Արաբներուն կատարուած օժանդակու – թեան եւ ուժերու հաւասարակշռութեան խախտումին մասին:

Նոյն չրջանակները ծիծաղելի կը դտնեն 25 «Ֆանթոմ»ներու չուրջ յարուցուած աղմուկը եւ դիտել կուտան թէ անոնք քան մը չեն այն 300 ռազմական օդանա – ւերուն քով, զորս Ֆրանսա ծախած է Իսրայէլի վերջին տասը տարիներու ըն – թացքին:

Նախագահ Նիքսըն եւ իր Արտաքին նա – խարարը Ռոճըրս կը կարծեն թէ առանց պահանջուած 25 Ֆանթոմներուն եւ 80 Սքայհոքներուն Իսրայէլ դեռ երկար ատեն պիտի պահէ իր դերակշիռ դիրքը:

Սակայն տեղի տալով Ամերիկայի մի – լիոնաւոր Հրեաներու ճնշումին, նախա – գահը համաձայնած է հարիւր մլիոն տոլարի փոխատուութիւն մը ընելու Իս – րայէլի, ինչ որ պիտի ծառայէ բանակի զինաւորման ծախքերուն:

Արաբական ընդարձակ տարածութիւն – ները զրաւման տակ պահելու համար նիւթական մեծ զոհողութիւններու պար – տադրուած է Իսրայէլի կառավարութիւ – նը: Ու քանի երկարին զրաւման տարի – ները, այնքան կը ծանրանայ երկրին տըն – տեսական կացութիւնը: Ձէնքի տակ պահ – ուած իւրաքանչիւր զինուոր կորուստ մըն է Իսրայէլի համար:

Այս պայմաններուն տակ օր առաջ հաշ – տութեան կնքումը չահաւոր է կողմերուն համար:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆ, ԻՍՐԱՅԷԼ ԵՒ ԱՐԱԲՆԵՐԸ

Նախագահ Նիքսընի որոշումը՝ Իսրա – յէլի յանձնելի օդանաւերու մասին, ինչ – պէս կ'ակնկալուէր, յուսախաբութիւն պատճառեց Թել Ավիվի:

Ռոճըրսի յայտարարութենէն դրեթէ ժամ մը ետք Ապպա Էբան, Իսրայէլի Արտաքին նախարարը, «դաւ» յայտնեց որոշումին համար, որ համաձայն նա – խարարին, «այժմէն իսկ կը խախտէ ու – ժերու հաւասարակշռութիւնը»: Թել Ա – վիվ անշուշտ զոհ է Ամերիկայի բացած հարիւր մլիոն տոլար վարկին համար: Աւոր չնորհիւ Իսրայէլ պիտի կարենայ հոդալ իր տնտեսական ծախքերը՝ առանց նիւթական բացառիկ դժուարութիւննե – րու բախելու: Արդարեւ, առանց այս օ – ժանդակութեան, Իսրայէլի պետութիւնը, որ զինուորական լուրջ ծախքերու ենթա – կայ է տարիներէ ի վեր, հարկադրուած պիտի ըլլար «սեղմելու իր գօտին», ինչ – պէս սովորութիւն է ըսել տնտեսական չրջանակներու մէջ:

Թել Ավիվի մէջ որոչ չրջանակներու կարծիքով Նիքսընի այս որոշումը մղում պիտի տայ, առնուազն պիտի քաջալերէ Խորհ. Միութեան «չարձակողական» տը – րամադրութիւնը, որովհետեւ, միշտ նոյն չրջանակներու կարծիքով, Մոսկուա պի – տի ստանայ այն տպաւորութիւնը, թէ Ամերիկա տեղի տուած է Մոսկուայի ո – րոշումին առջեւ՝ Եգիպտոսի յանձնելու նոր զէնքեր եւ այս վերջնոյն տրամադ – րութեան տակ դնելու խորհրդային մաս – նագէտներ: Եգիպտական ուժերը դէպի « խորհրդայնացում » կ'երթան, քանի որ ռուս մասնագէտ զինուորականներ օր ա – ւուր դիրքեր կը զրաւեն երկրին ռազ – մական ճակատներուն վրայ: Կան ան – չուշտ նաեւ մտածողներ, թէ Ամերիկա կը փորձէ խոհեմութեամբ չարժիլ, որ – պէսզի առաջքն առնէ Արեւելք Արեւմուտք բախումի մը: Նիքսըն իր որոշումով տե – սակ մը հրաւէր է, որ կ'ուղղէ Մոսկուա – յի՝ իր կարգին դադրեցնելու նոր զէնքե – րու առաքումը:

Արաբ երկիրները, ի բաց առեալ Թու – նուզէն, որուն մամուլը արդէն իսկ կը խօսի «Նիքսընի խոհեմութեան» մասին, վերապահ դիրք մը բռնած են: Մինչեւ Ա – րեւելեան հարցերու լաւատեղեակ չրջա – նակներու համոզումով, այս վերապա – հութիւնը կուգայ անցեալի փորձառու – թենէն եւ, միեւնոյն ժամանակ, արաբա – կան աչխարհի մէջ ստեղծուած եւ զար – դացած հակաամերիկեան տրամադրութիւն – ներէն: Արդարեւ այլ եւ այլ առիթներով Ուաչինկթընի խոստումներ կատարած է արաբ մայրաքաղաքներուն՝ յետադային առնուազն հրաժարելու համար անոնցմէ:

Գահիրէի կիսապաչտօն թերթը՝ «Ալ Ահրամ» ձեւով մը կ'արտայայտէ արաբ աչխարհի տեսակէտն ու վերապահ դիր – քը, երբ կը գրէ, թէ Ամերիկայի որո – չումը առժամեայ կերպով Իսրայէլի չյանձնելու հալածիչ եւ ռմբակոծիչ օ – դանաւեր, պարզապէս «քաղաքական ճար – տարութիւն» մըն է: Այս որոշումը, հա – մաձայն թերթին, կը միտի արդելք հան – դիսանալ արաբ աչխարհի միասնականու – թեան՝ ընդդէմ Ամերիկայի եւ, միւս կող – մէ, կը ծածկէ այն իրողութիւնը, թէ Ա – մերիկա որոչած է զինել Իսրայէլը հարկ եղածին աւելիով:

Ցամենայն դէպս եւ ի հեճուկս մամու – լի մէջ գրուածներուն, պարզ է, թէ Գա – հիրէ, Ամման կամ Դամասկոս զոհունա – կութեամբ արձանագրած են Նիքսընի վե – րոյիչեալ որոշումը:

Ոմանց մօտ վախ կայ սակայն, թէ թերեւս Ամերիկա եւ Ռուսիա գաղտնի համաձայնութիւն մը հաստատած ըլլան իրենց միջեւ՝ նոր զէնքերու չանձնումը դադրեցնելու առընչութեամբ: Գահիրէ կը վախնայ արդարեւ, որ Ֆանթոմներու եւ Սքայհոքներու գինը խորհրդային Սամ–3 հրթիռները ըլլան, այլ խօսքով Մոսկուա համաձայնած ըլլայ Սամ–3 հրթիռներ չյանձնել այլեւս Եգիպտոսի, ի փոխարէնը խոստում առնելով Նիքսընէ, որ օդանաւեր պիտի չյանձնէ Իսրայէլի:

× Օդային կռիւներ եւ ռմբակոծու – թիւններ տեղի ունեցան Իմայլիայի (Եգիպտոս) մօտերը: Իսրայէլեան օդուժը ռմբակոծեց ռատարի կեդրոններ Եգիպ – տոսի մէջ: Ընդհարում մը տեղի ունեցաւ նաեւ Սուրիացիներու եւ Իսրայէլացինե – րու միջեւ: Դամասկոս վեց սպաննուած Սուրիացիներու մասին խօսեցաւ:

ՖՐԱՆՍԱ Ի ՐՀՈԴԵՐՈՎ

Ֆրանսական կառավարութեան եւ Ռու – թիէներու միջեւ համաձայնութիւն դոյա – ցաւ: Զատիկին եւ Հոգեգալուստին ար – դիլուած կը մնայ բեռնատար եւ ծանր կառքերու երթեւեկը Կիրակի եւ երկու – չաբթի ժամը 6էն 20 եւ Շաբաթ (Մարտ 28) եւ Մայիս 16 ժամը 11էն 20: Որոչ սահմանափակում որոշուած է նաեւ Մա – յիս 3ի Կիրակիին համար, ամբողջ օրը:

Ամէն ինչ կարգադրուած չէ սակայն եւ Ժերար Նիքօ, որ դրդիչն էր «Ապրիլ 1ի կատակ» չարժումին, առեւտրականներու դլուխն անցած, առջի օր խաղի դալով ձերբակալուեցաւ:

Բողոքները եւ ցոյցերը կը չարունակ – ուին: Բազմաթիւ առեւտրականներ ձեր – բակալուեցան եւ անմիջապէս բանտար – կութեան պատիժներ ալ կրեցին տրուած ըլլալով որ յանցանքի վրայ բռնուած էին (փլակրան տէկի):

զաղտնի չրջանառութեան կը դրուին զա – նազան բնոյթի գրութիւնները:

Այսպէս է, որ աւստրիական «Վինըր Թակըպուխ» պարբերաթերթը, որ կը խմբագրուի Ֆրանց Մառէքի ձեռքով (նախկին անդամ Աւստրիոյ համայնավար կուսակցութեան դեկավար մարմնի), լայն դիծերով հրապարակեց խորհրդային տնտեսագէտ Էօժէն Վարկայի «Կտակը»: Այս փաստաթուղթը, որ զաղտնի չրջա – նառութեան մէջ դրուած է Խորհ. Միու – թեան մէջ, այլ հաստատումներու կար – դին հետեւեալը կը կատարէ. «Այժմու խորհրդային դեկավարներուն ամէնէն վը – տանգաւոր յատկանիչը կամայականու – թիւններուն եւ անձնական չարաչահու – թիւններուն հանդէպ իրենց ունեցած հա – կումը չէ, այլ՝ իրենց անկարողութիւնը պատչաճ ձեւով վարելու վարչական մե – քենան իրենց մեծ երկրին»:

Համաձայն խորհրդային տնտեսագէտին, որուն մասին խորհրդային Համայնագիտարանը իր 1965ի հրատա – րակութեան մէջ դրուատալից տողեր նը – ւիրած էր դրելով, թէ կարեւոր նպաստ մը բերած է երկրին տնտեսութեան զար – գացման գործին, հակառակ Խրուչչեւի ճիգերուն, հիմնական ձեւով ոչ մէկ կա – րեւոր փոփոխութիւն հնարաւոր դարձած է կատարել երկրին տնտեսութեան, ըն – կերային եւ քաղաքական կառուցուածքին մէջ: «Այս անչարժութիւնը յառաջ եկած է այն իրողութենէն, որ պետութեան դե – կավարներն ու դիւանակալները, որոնք թրծուած են ստալինեան պալատին մէջ, ո՛չ մէկ դինով չեն ուզեր հրաժարիլ ի – րենց անսահման եւ անհակակչիռ իչխա – նութենէն, ոչ ալ տնտեսական եւ քաղա – քական որոչումները զաղտնի պահելու իրենց սովորութենէն: Ահա թէ ինչո՛ւ, կ'եզրակացնէ Վարկա, «անհրաժեչտու – թիւնը կը դգացուի հիմնական փոփոխու – թիւն մը կատարել, դերադաս չրջանակ – ներէ ներս, եթէ կը փափաքինք գործ – նական արդիւնքներ ձեռք ձգել... Նա – խաձեռնութիւնը վարի խաւերէն չի կըր – նար դալ, որովհետեւ աչխատող զանգ – ուածներուն մօտ հնազանդութիւնը երկ – րորդ բնութիւն դարձած է եւ հնարա – ւորութիւնն ալ չունին մղելու իրենց դե – կավարները, որ իրագործեն Լենինի դարավերջին ճչդած առաջադրութիւն – ները խորհրդային ընկերութեան»:

Նոյն միտքերը կ'արտայայտէ Ցուն – ուարին Բրեժնեւի ղրկուած նամակի մը մէջ բնագէտ Սախարովի, հայրը ռուսա – կան հիւլէական ռումբին: Ի դէպ, Սա – խարով իր տունին դրուատեց «Փրակայի գարնան» դեկավարները եւ, միեւնոյն տունն, դատապարտեց խորհրդային զին – ուորական միջամտութիւնը:

Բնագէտը չնորհաւորելէ ետք առջին քարտուղարը «իր արդար եւ արի միջա – մտութեան համար անցեալ Դեկտեմբե – րին, կ'աւելցնէ, թէ իրաց այս վիճակին մէջ պատմութիւնը պիտի չներէ իրեն, որ հարկ եղած միջոցները ձեռք չէ ա – ռած»: Անուանի գիտնականը կը յիչեցնէ նաեւ « Գիտենք երկար ատենէ ի վեր, որ կորսնցուցած ենք ոչ միայն լուսնի մըր – ցավազքը, այլեւ տնտեսական մրցակցու – թիւնը իր ընդհանուր գիծերուն մէջ, որ մեր երկիրը վերածուելու վրայ է հում նիւթերու եւրոպական չեմարանի մը, որ կը յառաջդիմենք չնորհիւ մեր երկրին բնական անսահման հարստութիւններուն եւ բանուոր դասակարգի աւանդական համբերատարութեան»:

Սախարովի համար եղրակացութիւնը յստակ է. «Բժչկուելու միջոցները ներ – կայացուած ըլլալով ախտաճանաչու – թեամբ ձեռք առնուելիք միջոցները չատ պարզ են — սկսիլ հանրային վիճա – բանութեան՝ կարելի եղածին չափ բաց եւ համապարփակ»:

Թ. Ա. Թ.

ԱՆՏԻՐՈՒԹԵԱՆ ՎՏԱՆԳԸ

Բարի ընթերցող մը նամակ էր գրած խմբագրութեանս, քանի մը չաբաթ առաջ, մօտաւորապէս ըսելու համար մեզի՝ թէ... աւելո՛րդ ու անիմաստ կը նկատէ լեզուական բծախնդրութիւնը կարդ մը գրիչներու:

Քիչ մը ծուռ, քիչ մը սխալ՝ ի՞նչ կարեւորութիւն ունի: Մէկուն կողմէ ուղղագրական, միւսին կողմէ քերականական վրէպ՝ աչքա՞ռ կը փչէ:

Եւ կը թելադրէր, որ խստապահանջ չըլլանք: Լայնախո՛հ ըլլանք ու ներողամիտ ոգի ցոյց տանք...

Անշուշտ չզարմացանք: Շեչտած ենք բազմաթիւ առիթներով, որ զարմանալու մեր կարողութիւնը չատոնց կորսըն-ցուցած ենք: — Լեզուական ճակատի վրա՞յ միայն նոր մարդաբէներ յայտնուած են: Եւ եթէ պիտի ողբանք՝ Մայրենիքի այլանդակո՞ւմն է միայն, որ եղերամայրերու դերին մէջ պիտի դնէ մեզ:

Կարգ – կանոնի եւ պատասխանատուութեան զգացումը ո՞ւր յարդուած է մեր օրերուն, որպէսզի օրէնք եւ ուղղագրական բծախնդրութիւն փնտռենք գլոց-ըրոցներու մօտ:

Այսպէ՞ս ալ կ'ըլլայ այնպէ՞ս ալ, — ինչպէս կը հաւատան մեր օրերու դործնամիտ յառաջապահները՝ բանիւ թէ դործով. ամէն օր անտիրութիւն քարոզելով ու ամէն առաւօտ նոր ապօրինութիւն մը... «նուիրադործուած սխալ» հռչակելով:

Նեղը մնացողը կը կառչի «միջավայրին» ու «պայմաններուն»:

Անցեալ օր, ուրի՛շ բարեկամ մը դիտել կուտար՝ թէ ընկերային, կանոնական եւ սահմանադրական սկզբունքներու մէջ պէտք չէ անդիջող մնալ:

Աչքա՞ռ մը փոխուած է եւ ժամանակը չէ օրինական մանրամասնութիւններ փնտռելու: Կարեւորը նպատակն է. եւ եթէ միջոցները զարտուղի կամ անբնական կը թուին երբեմն՝ պէտք է աչք գոցել:

Դէմդ ելլող ամէն մարդ, մրցումի մէջ է իրեն նման իմաստունի մը հետ, բացատրելու եւ սորվեցնելու համար քեզի՝ թէ... ոսոումնե՛ր ըլլան: Պէտք է մոռնալ բարոյական հին ըմբռնումները, ընկերային հաստատ համոզումներ, օրէնք եւ կարգուսարք, ու... խիղախո՛ղ դէպի նպատակ:

— « Եթէ հայրենիքը անպատեհ չնկատեց ուղղագրական հիմնական փոփոխութիւններ կատարել մեր լեզուին մէջ ու այսօր ալ հայրենաքնաց սերունդները ճոյնիսան Հայ կը մնան՝ մե՞նք մազ պիտի փնտռենք Սփիւռքի մէջ, մէկուն ու միւսին սխալը մատնանշելու համար»...

Ամբողջ ողբերգութիւն մը պարտկուած է այս «պատճառաբանութեան» եռեւ:

Եթէ հայրենիքի մէջ կ'նդծուի եւ խեղանդամ բանի մը կը վերածուի լեզուն, ու փորձը ցոյց կուտայ թէ «աչխարհ չի փչէիր» եւ Հայութիւնը կը չարունակէ Հայ մնալ՝ մենք ինչո՞ւ խնդիր պիտի ըստեղծենք ուղղագրական եւ քերականական օրինապահութեան անունով:

Եկո՛ւր ու փորձէ բացատրել թէ ո՛ւր է չարիքը. թէ ի՛նչպէս կը հարստանայ կամ կ'աղքատանայ լեզու մը. թէ ի՛նչ — պէս իր ինքնութիւնը կը կորսնցնէ, գիտական հիմ ու արժէք ունենալէ կը դադրի. ո՛չ միայն իրրեւ «միջոց եւ գործիք» ապօրէն ծնունդի մը կը վերածուի, այլ եւ հոդեկան խորթացման ճամբայ կը հարթէ...:

Ոչ պատրաստութիւն, ոչ ալ տրամադրութիւն մնացած է «կօշկակարութիւնը ձգելու կօշկակարին». դիտակցելու՝ թէ ամէն ճիւղ ու մարդ համապատասխան տարերք կ'ենթադրէ եւ անցեալի պատուէրը այսօր ալ լմնաստ պէտք է ունենայ ամէնուս համար.

— «Կօշկակա՛ր, ցկօշիկ»...

Կաթողիկոսներ, պատրիարքներ, ծանօթ դէկավարներ, անուանի գրիչներ՝ սխալ կը դործեն:

Մարդկային է: Անխուսափելի ոչ ոք կայ:

Սակայն սխալները անմխրճելի եւ անընդունելի կը դառնան՝ երբ սխալողները կը յաւակնին ուղիղ համարիլ իրենց ընթացքը եւ ակնկալել որ վերջ դտնեն դժդոհութիւններն ու քննադատութիւնները:

Եթէ օրէնքներ, կանոնները, իրաւական կարգուսարք եւ կարդապահական սահմանումներ մշակուեր են համապատասխան ժողովուրդներու, հաւաքականութիւններու եւ առեանններու կողմէ՝ միակ պատճառը ա՛յն է՝ որ մարդիկ մղուած են ոչ միայն ակամայ սխալանքի, այլեւ կամաւոր ու գիտակցական շեղումներու:

Արդ մեր մէջ նաեւ այս տեսակէտով խոցելի են դատումի չափանիշները:

Եթէ կաթողիկո՞սը ըսաւ կամ պատրիարքը՞ըսաւ՝ ի՞նչ կ'ըլլայ... կ'երեւի պատճառ մը ունէր: Սխա՞լ է ըրածը, անմարսելի՞ է շեղումը, մասնաւոր դիտո՞ւմ կայ ծուռ քայլին եռեւ. պէտք չէ բարակ մաղել...

Հասկցող – չհասկցող ըսելիք ունի. յորդոր եւ յանձնարարութիւն:

Ու այսպէ՞ս, հանրային կեանքի բոլոր ճակատներուն վրայ:

Ամէն մարդ նաւապետ է. նաւաստի չէ մնացած: Ամէն մարդ ըսելիք ունի. լսելիք՝ ոչինչ: Ամէն մարդ հեղինակութի՛ւն է. ինչո՞ւ մնայ աչակերտի դերին մէջ:

Ու մենք (Բ. Թաչեան, Լեւոն Երկան, Վարդան Գէորգեան, Գաբրիէլ Թաշլոռեան...) ելո՛ւր՝ Տիրոջ Աչդիին մէջ կը դեղերինք, բացատրելու համար ծուռն ու չիտակը, թիւրն ու թերին, ուղիղը եւ կատարեալը:

Անտիրութիւն. ահաւասիկ օրուան կարգախօսը՝ մեզմէ չատերուն համար:

Անգլուխ մարմնի պէս, կ'երեւի պիտի ընթանանք ջղաձգական չարժումներո՛վ միայն. համաճայն օրուա՛ն ու ժամուն, համաճայն տրամադրութիւններու...:

Եւ փա՛ռք պիտի տանք Աստուծոյ՝ որ տակաւին մարդիկ կան հոս ու հոն, օրէնքի եւ կարգապահութեան չանադիր, — փոյթ չէ՛ թէ քարոզելէ պարտասած. հիասթափ եւ յուսահատ՝ արդարօրէն:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՍՈԿՐԱՏ ԵՒ ՔՍԱՆԹԻՊՊԷ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քսանթիպպէ փորձանք դարձաւ ամուսնոյն գլխուն՝ իր դէդ, մորոս եւ անհամբոյր նկարագրով, եւ Սոկրատէն գատ ո՛չ մէկ այր պիտի կարողանար քաղցրութեամբ տանիլ այն բոլոր նախատինքները,զոր այս փորձանք կինը կը տեղացնէր չարունակ, այնպէս որ իր աչակերտներէն Անտիսթենէս լեզու ելաւ օր մը վարպետին, թէ ի՞նչպէս կը հանդուրժէր այսպիսի կնոջ մը. փիլիսոփան պատասխանեց. «Լաւ ձիավար ըլլալ փափաքող մը կ'ընտրէ ոչ թէ ամէնէն խելօք, այլ ամէնէն անառնձ ձիերը, զորս եթէ կարենայ զսպել, միւսները վարելը դիւրին պիտի ըլլայ: Ես ալ ուզեցի մարդոց հետ վարուելու արուեստը սորվիլ, ուստի կարզուեցայ անոր հետ, այն համոզումով, որ եթէ յաջողիմ տակալ անոր՝ դիւրութեամբ պիտի տանիմ նաեւ ամէն տեսակ նկատրաղիր»:

Դարձի գալիք չունէր այս կինը. խօսելու առեն կ'եփէր, կը փրփրէր, աչքերէն կրակ կը ցայտէր, երբեմն իր մատղերը կը քաչէր ու կը ծեծկուէր իր անձին հետ: Բայց Սոկրատ պզտիկուց ամէն առիթ չահագործեց՝ համբերութեան վարժուելու եւ խաղաղեցնելու իր հոդին, ջանալով առաջնորդուիլ միայն իմացականութեան լոյսով. ոչ մէկ առեն այնքան մեզմ կը խօսէր որքան երբ կը նեղուէր: Օր մը զայրացաւ դերիի մը ընթացքին ի տես. բայց նկատելով որ պատժելը խրատել չէ՝ այլ վրէժ լուծել միայն, բաւականացաւ ըսելով անոր. «Պիտի ծեծէի քեզի, եթէ բարկացած չըլլայի»: Այսպէս միշտ հսկելով անձին վրայ, քննադատելով, զսպելով ու կարգաւորելով ինքզինք՝ յաջողեցաւ հասնիլ այն ինքնավարութեան, որով կրցաւ ժպտելով խորչափելու մարդերը: Վստահ թէ անոնց վիչտերուն եւ անկարդութեան պատճառը տգիտութիւնն էր, բարկութիւնը հեռացուց իրմէ եւ տեղը բերաւ դրաւ ներողամտութիւնը: Որքան ալ խաթող, իր հեղնանքն անթոյն էր սակայն. այլասնութիւնը անծանօթ էր իրեն, եւ ըստ հաճոյքին արձանակած իր սլաքներն ալ նպատակին միայն կը ձգտէին, այն է տգիտութիւնը դիմակազերծել, յանդգնութիւնը մեղմել եւ առաջնորդել հոդին՝ իր սահմաններուն ծանօթութեանը, վասնզի ո՛վ որ կը ճանչնայ իր սահմանը՝ կը ճանչնայ կատարելութեան չափն ալ:

— Ու եղաւ որ Քսանթիպպէ իրիկուն մը անոր գլխուն թափէ պտուկ մը լեցուն աղտոտ ջուր՝ բարկութեան նոպայի մը մէջ. Սոկրատ յարեց անտարբեր. «Ասանկ որոտումէ մը ետք՝ անպատճառ սպասելու էի, որ փոթորիկը չանցնէր առանց անձրեւի»: Ուրիշ օր մըն ալ, կրկ փրնտռող այս կինը հայհոյանքով դեմին նետեց եւ կոխկռտեց այն համեղ կարկանդակը՝ զոր մեծ փիլիսոփային սաներէն մէկը նուէր զրկած էր. «Կեցցես, դոչեց համբերութեամբ Սոկրատ, ոտքիդ տակ առիր որկրամոլութիւնդ, քանի որ անկէ փոյր մը իսկ չպահեցիր քեզ համար»:

— Այդ ըրածդ քաջալերել է կնոջդ անհնազանդութիւնները, առարկեց անպամ մը Ալկիպիադէս՝ Քսանթիպպէի կրկին ականատես ըլլալով:

— Վարժուած եմ, վրայ բերաւ Սոկրատ, իր բոլոր դոռուզոչին, ինչպէս մարդ կը վարժուի ճախարակի մը ձայնչէին: Իսկ դուն որ ադկի չես խօսիր կնոջ մասին, սաղերուդ ազմուկը չէ՞ս տանիր:

— Բայց անոնք կ'ածէն եւ վառեակ կը հանեն:

— Հապա իմ կինս գաւակ չի՞ տար ինծի:

Այնքան մեծ էր Սոկրատի ժուժկալութիւնը, որ շատ քիչով կը գոհանար. յամր հոդեվարքով ան մեռցուց իր մէջ բաղձանքը. դերի նկատեց բոլոր այն անձերը որ կ'ապրին ուտելու համար միայն. սակաւապէտ իր անձին համար՝ համեստ էր նաեւ իր սեղանը: Իր աղնուական ծանօթները երբ տուն հրաւիրէր ճաշի, կ'ուզէր որ չափէն աւելի պարզ ու անչուք ըլլար սեղանը. Քսանթիպպէ իր աղմկարար նկարագրով կուռի ճակատ կը չարդարէր եւ ամօթէն գետնին տակը կ'անցնէր, մինչ ամուսինը կը չարնուր պաղարիւն. «Ի՞նչ հարկ դող ելլելու, եթէ հիւրերս քիչով գոհացող եւ խուիրեբան են ինծի պէս՝ հրամցուածով պիտի գոհանան, իսկ եթէ չատակեր են՝ իրենց որկրամոլութիւնը պիտի սրէ մեր եռանդը»: Ուրիշ առիթով նորէն ճաչի վար դրաւ դեղեցիկ դեռատի Եւթիդեմէսը, կինը որ լուր չունէր առաջուց՝ սկսաւ պանդատիլ ամուսնոյն տարօրինակ անհոդութենէն, մէկ կողմէն ալ սեղանը պատրաստելով. դրդռութիւնը թափ առաւ, արտունչներու չարոլը հատաւ, եւ ահա սեղանը չրջեց՝ ի պատիժ ամուսնոյն դերազոյն անտարբերութեան. հիւրը զարմացած՝ ուղեց մեկնիլ, Սոկրատ բռնեց թեւէն ու ըսաւ կատակելով. «Կը վայլէ՞ որ մեկնիս. չէ՞ս յիշեր, անցեալները երբ կը ճաչէի տունդ, հաւ մը գտակեց սեղան եւ ծածկոցը վար ձգեց, ես յուղուեցա՞յ, մեկնեցա՞յ այն ժամանակ. պատահարը նոյնն է հո՛ս ալ»: Ան կեանքին մէջ մէկ անգամ միայն արտայայտեց տխրութիւնը իր ընտանեկան կեանքի մասին, հարանիքը աճապարանքով ըրինք եւ ես ալ ժամանակ չունեցայ նախապէս ամէն բան խօսելու, կարդադրելու համար էֆէնտիի հետ մանաւանդ, որ կը կարծէի թէ այնքան տուիտումներով աղջիկը ինծի տալէ եառքը, հարկաւ դրամօժիտ վճարելու դժուարութիւն պիտի չյարուցանէր: Բայց բոլորովին հակառակն պատահեցաւ ... պակը կատարուելէ եառքը, տասը փարա չուղեց տալ:

— Ի՞նչ կ'ըսէք:

— Բացարձակապէս ճչմարտութիւնը, դոչեց Լեւոն:

Թորոս պէյ հետաքրքրուելով հանդերձ այս պատմութենէն, չէր կրնար դուշակել թէ ինչո՞ւ երիտասարդը այս յայտնութիւնները պէտք կը դդար ընելու իրեն:

— Այսպէս ուրեմն, չարունակեց երիտասարդը, Բարսեղ էֆէնտին մէկ կողմէն առանց դրամօժիտի աղջիկը ղրկելու հանեց եւ միւս կողմէ դիս անպիտակցաբար թշնամի ըրաւ ձեզի նման անձնաւորութեան մը հետ:

— Ես երբեք ձեզի թշնամի նկատած չեմ, պատասխանեց Թորոս պէյ:

— Շատ չնորհակալ եմ ուրեմն: Նոյնիսկ եթէ այդպէս նկատած ըլլայիք՝ կը յուսամ որ այս բացատրութիւններէսետքը ձեր կարծիքը բոլորովին պիտի փոխէիք իմ մասիս:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(77 – Շար.)

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՁԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Ինչո՞ւ համար այդպէս կասկած մը ունիք, հարցուց Թորոս պէյ միամիտ դէմքով մը:

— Պարզապէս իմ ամուսնութեանս պատճառով:

— Այդ ի՞նչ պարապ խօսք է... արդէն այդ խնդիրը բոլորովին մոռցած եմ:

— Ինչ որ է, ես բացատրութիւններս պէտք է որ տամ: Այս ամուսնութիւնը իմ դիմումովս չէ եղած, ես մտքէս անգամ չէի անցներ Բարսեղ էֆէնտիի աղջկան հետ ամուսնանալ, երբ օր մը յանկարծ դիս դտան, վրաս ինկան եւ ուղեցին իրենց աղջիկը առնեմ: Էհ, չիտակը ըսելու համար, չընդդիմացայ, լսած էի որ աղջիկը թէ՛ դեղեցիկ էր եւ թէ լաւ կրթութիւն առած, ասկէ գատ հարստութիւն ալ ունէր, իմ աչքս ո՛ր երիտասարդն ըլլար, ասանկ առաջարկութիւն պիտի չմերժէր:

— Այնպէս է, հաստատեց Թորոս պէյ:

— Երբ հաւանութիւն տուի, ըսին որ անմիջապէս կ'ուղէին հարսնիքը կատարել: Անոր ալ չհակառակեցայ, թէեւ այդ աճապարանքով պակը քիչ մը տարօրինակ երեւցաւ ինծի:

— Չէ՞ք դիտեր ատոր պատճառը, հարցուց Թորոս պէյ որ երիտասարդին յայտարարութիւններէ չատ կը չահագրգռուէր:

— Ո՛չ, եռքէն իմացայ, պատասխանեց Լեւոն:

— Շարունակեցէք ձեր խօսքը:

— Պակը կատարեցին, տուն փեսայ դալի ու այն առեն իմացայ թէ ինչ պարադաներու ներքեւ եկած դիս դտած ու այսպէս աճապարանքով պակած էին Զարուհիի հետ եւ հաւատացէք, Թորոս պէյ, որ չատ դժդոհ եղայ ասանկ խաղի մը դալուս...

— Ի՞նչ խաղ:

— Իմացայ որ Զարուհիին ձեռքը նախապէս դուք ուղած էք եղեր եւ ձեզի չտալու համար միայն ասանկ չուտով մը ինծի հետ կարդեր են:

— Զարմանալի բան, ի՞նչ պէտք կար ատոր. իրաւ է որ ատանկ խօսք մը եղաւ մէջերնիս եւ Բարսեղ էֆէնտին ալ չուզեց տալ, բայց ատոր համար պէտք չունէր աղջիկը չուտով մը կարդելու, կը վախնար որ կը փախչե՞մ դայն:

— Չէ, կը վախնար որ ճնշում բանեցնելով բռնի կ'ամուսնանաք հետը:

— Ի՞նչ խենթ խօսքեր:

— Բայց կ'երեւայ որ ատանկ բաներ մը եղեր են, այսինքն պալատական մը կանչեր է Բարսեղ էֆէնտին եւ խորհուրդ է տուեր որ աղջիկը ձեզի տայ:

— Այո, իմացայ, այդ մարդը իր կողմէ ատանկ դիմում մը ըրեր է, կարծելով որ երկուքնուս համար ալ բարեկամութիւն մը կ'ընէ... երբ իմացայ՝ չատ բարկացայ եւ իրեն ալ ըսի որ ատանկ ներքին խնդիրներու խառնուելու պէտք չունէր:

— Ինչ որ է, հիմա բուն խնդիրը այդ չէ, չարունակեց Լեւոն: Գիտե՞ք թէ Բարսեղ էֆէնտի ինչու համար չէ ուզած աղջիկը ձեզի տալ:

— Տարիքի անյարմարութեան պատճառով կարծեմ, ըսաւ Թորոս պէյ անտարբեր ձեւով մը:

— Բնաւ երբեք:

— Թերեւս աղջիկը չէ ուզեր:

— Այդ ալ չէ, ինչո՞ւ Զարուհին ձեզի պէս անձնաւորութիւն պիտի չուզեր իրեւ ամուսին:

— Ուրեմն ի՞նչ էր պատճառը:

— Պարզապէս օժիտ չտալու համար, որովհետեւ դիտէր որ անպատճառ դուք մեծկակ դրամօժիտ մը պիտի ուզէիք, ինչ որ ձեր բացարձակ իրաւունքն էր:

— Բայց մի՞թէ ձեզի օժիտ չտուաւ:

— Ահա հիմա եկանք բուն խնդրին, պատասխանեց Լեւոն աչխոյժով: Ինչպէս ըսի, հարանիքը աճապարանքով ըրինք եւ ես ալ ժամանակ չունեցայ նախապէս ամէն բան խօսելու, կարդադրելու համար էֆէնտիի հետ մանաւանդ, որ կը կարծէի թէ այնքան տուիտումներով աղջիկը ինծի տալէ եառքը, հարկաւ դրամօժիտ վճարելու դժուարութիւն պիտի չյարուցանէր: Բայց բոլորովին հակառակն պատահեցաւ ... պակը կատարուելէ եառքը, տասը փարա չուղեց տալ:

— Ի՞նչ կ'ըսէք:

— Բացարձակապէս ճչմարտութիւնը, դոչեց Լեւոն:

Թորոս պէյ հետաքրքրուելով հանդերձ այս պատմութենէն, չէր կրնար դուշակել թէ ինչո՞ւ երիտասարդը այս յայտնութիւնները պէտք կը դդար ընելու իրեն:

— Այսպէս ուրեմն, չարունակեց երիտասարդը, Բարսեղ էֆէնտին մէկ կողմէն առանց դրամօժիտի աղջիկը ղրկելու հանեց եւ միւս կողմէ դիս անպիտակցաբար թշնամի ըրաւ ձեզի նման անձնաւորութեան մը հետ:

— Ես երբեք ձեզի թշնամի նկատած չեմ, պատասխանեց Թորոս պէյ:

— Շատ չնորհակալ եմ ուրեմն: Նոյնիսկ եթէ այդպէս նկատած ըլլայիք՝ կը յուսամ որ այս բացատրութիւններէս ետքը ձեր կարծիքը բոլորովին պիտի փոխէիք իմ մասիս:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(77 – Շար.)

ՀՈՂՎԱԾՔԻՑ

Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Վիէնն — կատարեալ տերեւաթափ բոլոր հայ գաղութներէն ներս: Տակաւին մէկուն ցաւը չմոռցած՝ ուրիշ հայորդիի մը մահուան լուրը կը լսենք: Այսօրուան թաղման զոհը՝ Վիէնի հայ գաղութին չատ ծանօթ, դաստիարակ – ուսուցիչ, ողբացեալ Կ. Տէրմոյեան է: Ապրիլեան եղեռնէն վերապրող տարեց սերունդէն: Մնողը Մշեցի, ինքը ծնած՝ ոճիրներու բոյն Կ. Պոլիս:

Բարձրադոյն ուսումը առած Վիէննայի Հայկ. վանքին մէջ... բազմակողմանի ղարդացումով պատրաստուած մտաւորական մըն էր: Ինքն էր, որ «Յառաջ»ի Զոյներ գաւառէն» սիւնակին մէջ կը ներկայացնէր Վիէնի հայ կեանքը համեմուած գրիչով:

1934էն ի վեր Վիէն հաստատուած եւ տարիներ չարունակ կապոյտ Ասչի քոյր միութեանց եւ ուրիշ հայ ղպրոցներուն մէջ կը դասաւանդէր: Հոս ծնած երիտասարդներ, աղջիկ–տղայ, որոնք հայերէն կը խօսին, ողբացեալ Կ. Տէրմոյեանի յատուկ ջանքերուն չնորհիւ է:

Տարիներ չարունակ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խանդավառ վարիչը եղած է: Երկու–երեք ամիսը հեղ մը, թատերական երեկոներ, սկաուտական արշաւներ եւ խմբական պտոյտներ կը կազմակերպէր, միշտ հայկական չունչ ներարկելով եւ հայասիրոյր մթնոլորտ մը ստեղծելով իր շրջապատին մէջ: Դարձեալ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախկին մարզիկները եւ անդամները եթէ հայերէն խօսիլ գիտեն, այդ պատիւը դարձեալ կը պատկանի Տէրմոյեանի տարած աշխատանքին: Մինչեւ իր մահը՝ երբեք չէ խղճած հայկական խմաստով հաւաքոյթներէն կամ հանդիպումներէն...:

Բացի այդ՝ Վիէնի մէջ կամ այլուր, թէեւ Հայկ. կառավարութեան մը պաշտօնական ներկայացուցիչը չունինք, սակայն, ինքը արդէն տեսակ մը անպաշտօն հիւպատոս եւ իր խանութը հիւպատոսարանն էր, Հայերուն կողմէ, տեղական իշխանութեան մօտ:

Արեւելքէն, Արեւմուտքէն եւ աշխարհի զանազան կողմերէն Ղարիպ Հայեր երբ Ֆրանսա կուգային, եւ կուգան, ու տեղական օրէնքներուն բոլորովին անծանօթ, թերի փաստիրներով, զործելու դժուարութեանց կը հանդիպէին կամ բոլորովին կը մերժուէին, ինքն էր որ տեղական իշխանութեանց մօտ կը ներկայանար դժուարութիւնները կարգադրելու համար, երբ իրեն դիմէին նման զործերու համար:

Տէրմոյեան Վիէնի Հայութեան ամէն մէկուն քով անպայման բարի յիշատակ մը ունի իր բարեացակամ, համեստ եւ խորհրդատու ընթացքին համար: Ահա ատոր համար Վիէնի Հայութիւնը երախտագիտութեամբ պիտի յիշէ իր զանազան առիթներով մատուցած ծառայութիւնները, որոնք 36 երկար տարիներու հայչուհիչ յիշատակներով ապրուած կեանքի մը համակ պատկերն էր:

Սակայն, ափսո՛ս... ժամանակի հետ եւ սպառ վազքով եւ տարիքի յառաջացումով, յղնութեան զրոյմը ակներեւ էր. եւ նախկին աշխոյժ եւ խանդավառ Տէրմոյեանը խանդարուած առողջութեան մը օրերը կ'ապրէր վերջին երկու ամիսները:

Տարուան ընդհանուր զարճած կրիփին սպառիչ ճիրաններէն առողջութիւնը խրպտիս ցնցուած էր: Մարտ 14ին, Շաբաթ օրը հիւանդանոց փոխադրուեցաւ թէեւ, սակայն, ընդհանուր առողջութիւնը յուսահատ կացութեան մը մատնուած էր, բժիշկին տեղեկութեան համաձայն:

... Եւ Կիրակի առտու ժամը 3ին (15 Մարտ) կեանքի թելը խզեց այս աշխարհին հետ, խոր սուզի մատնելով Վիէնի զաղութը: Հայուն զարաւոր ոսոխը, թուրք կոչուած զարչանքը, հարազատ մը իսկ չէր թողած իր զերդաստանէն, որպէսզի մահուան օրը իրր աղդական ներկայանար... Սակայն թաղման օրը, Հինգշաբթի Մարտ 19ին, Վիէնի Հայ Աղգ. Միութիւնը, Վիէնի հայ զաղութը եւ դուրսէն քոյր զաղութներէն Տարօնցի հայրենակիցներով եկեղեցին լեցուած էր, որոնք եկած էին իրենց վերջին յարգանքի տուրքը տալու անհետացող կրթական մշակին անմոռաց յիշատակին, իրր սգաւոր բարեկամներ...:

Տէրմոյեանի մահով Վիէնի զաղութը կորնցուց փնտռուած մտաւորական մը, որուն այնքան անհրաժեշտութիւնը ունի այս օրերուն:

Մեր կողմէ ըսուած այս քանի մը տողերը, Տարօնի անդնդախոր ձորերէն, Մշոյ զաշտէն եւ Սասունի բարձունքներէն զարնան հովերով արձագանգող յարգանքի, երախտագիտութեան, եւ յիշատակին արտայայտութիւն մը թող ըլլայ քու հողաթումբիդ վերեւ: Հանգիստ տառապակոծ մարմինիդ եւ հեզոյդ եւ հողը թեթեւ զայ...:

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Արեւմտեան Հայաստանի կիսաւեր հնութիւններու լուսապատկերներով բանախօսութիւն մը կատարեց Ասխընի Ճարտարապետական Բարձրագոյն Վարժարանի չրջանաւարտ ճարտարապետ Ա. Հախնազարեան Փետրուար 27ին Պերլինի Հայ Երիտասարդաց Ակումբին մէջ:

Բանախօսը հայերէն ի հարկին նաեւ գերմաներէն բացատրութիւններ տուաւ դրեթէ ամենավերջին ժամանակի այսինքն անցեալ տարուան մէջ քաչուած նկարներէն զոր յաջողցուցած էր առնել Անիէ, Աղթամարէ, Վանէ եւ այլ տեղերէ՝ մասնակցելով միջազգային պիտանական – հետազօտական արշաւի մը:

Ըստ մեր տեղեկութեան, երիտասարդ ճարտարապետը Փետրուար 28ին նոյն բանախօսութիւնը կրկնած է Համպուրկի մէջ՝ ինքզինք արտադրելով այնտեղի Հայկական Գաղութի Միութեան:

Քաջալերանքի արժանի է այս անխոնջ ուսումնասիրողը հայկական ճարտարապետութեան:

×

Կիրակի 15 Մարտ, Պերլինի Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը հրաւիրած էր զաղութը ցոյց տալու համար չարժապատկերի սրահի մը մէջ երկու հայատառնեան չարժանկարներ:

Առաջին չարժապատկերը կը ներկայացնէր հալէպահայ նկարիչի մը ցուցահանդէսը Երեւանի մէջ: Որբերու նկարներէն մէկը, կորսուած կարծուած որբի մը տիպարն էր եւ իրեններուն կողմէ ճանչցուելու առիթ ընծայեց, որոնք ներկայիս Հայաստան հաստատուած են եւ չէին յուսար այլեւս վերստին դտնել 1915ի տեղահանութեան թոհուբոհին մէջ անհետացած իրենց Արամը...: Այսպէս ուրեմն «Հանդիպում նկարահանդէսին մէջ» բոլորովին անսպասելի բայց բարեբախտ: Կորսուած կարծուածը դտնուեցաւ նկարին միջոցով, որ պատանեակի մը դեռատի եւ տկլոր վիճակին մէջ զբաղուած էր:

Երկրորդ չարժապատկերը կը ներկայացնէր «Ծօքը երգ Հայաստանի» կոորը, որով կը ցուցահանդէսը Հայութեան եւ Հայաստանի անցեալին եւ ներկային բաղդատութիւնը: Ոչ միայն Հայաստանի ծաղկումն ու վերաչինութիւնը, այլ եւ ներզաղթը, իրր մաս վերանորոգման, ի յայտ կուգար մանաւանդ ներզաղթողներու Հայաստանի մէջ վերստին զիրար ողջագուրելու չեչտումով: Ի վերջոյ իրաւամբ կ'ընդգծուէր եօթնյարի երգերով իրր երդ՝ հողի, ջուրի, քարի, աւերակներու եւայլն, որ Հայութեան փրկութիւնը Հայաստանն է:

Մէկ ժամի չափ տեւող այս չարժապատկերը Հայաստանը եւ հայկական վերազարթնումը կը ցուցնէ տնտեսական, ճարտարարուեստական, մշակութային եւ չինարարական կողմերով:

Շարժապատկերի կտորներուն ստացումը եւ ցուցադրութիւնը յաջողած էր, ինչպէս երիտասարդ խոսնակ Պր. Եղնիկ Մազլումեան չնորհակալութեամբ յայտարարեց, չնորհիւ զաղութիս հայրենակիցներէն Պր. Ս. Կամպարօֆի բարեացակամութեան:

Ասքերու գերմաներէնով արուիլը ենթադրել կուտայ որ այս կտորը ներածին կողմէ պիտի փորձուի ցուցադրուիլ նաեւ գերմանական չրջանակներու մէջ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Անկախներու 81րդ ցուցահանդէսին կը մասնակցի Գոհար Պետոյեան երկու գործով՝ Սեւանայ լիճը եւ Պոնտոսեան բնանկար:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Իրաւ հետ անտարբեր նիւթերու վրայ խոսելան. անգամ մը միայն խոսակցութիւնը չահեկան դարձաւ Քիթիի համար, երբ Վրոնսքի իրեն հարցուց թէ Լէվին պարահանդէս եկա՞ծ էր եւ յայտարարեց թէ այդ անձը չատ հաճելի թուած էր իրեն:

Արդէն Քիթի մեծ յոյս չէր դներ այդ քարիւլին վրայ, սրտատրոփ կը սպասէր մաղուքային: Իրեն այնպէս կը թուէր որ իր բախտը այդ մաղուքային ատեն պիտի վճռուէր:

Իրաւ է որ քարիւլ պարած ատեննին, մաղուքայի համար զինքը չէր հրաւիրած, սակայն այդ բանը մտատանջութիւն չէր պատճառեր իրեն: Համոզուած էր որ, ինչպէս միւս պարերը, այդ պարն ալ իրեն հետ պիտի պարէր եւ ասոր համար հինգ երիտասարդներու հրաւէրը մերժեց:

Մինչեւ վերջին քառրիլը, պարահանդէսը Քիթիի համար մոզական երազ մը եղաւ զուարթ դոյներով, ձայներով ու չարժումներով:

Բայց վերջին քառրիլը խաղալով ճանճրացուցիչ երիտասարդի մը հետ, որուն չէր կրնար պար մը մերժել, իրեն դէմ ունեցաւ Աննան ու Վրոնսքին: Ու նորէն, երիտասարդ կինը իրեն երեւցաւ նոր երեւոյթով մը. նշմարեց որ Աննա դի – նուցած էր իր յառաջ բերած հիացումի ազդեցութենէն:

Իրեն փորձով ծանօթ էր այս զգացումը, նշանները կը ճանչնար եւ զանոնք կը տեսնէր Աննայի վրայ:

— Զո՞վ զինքը այսպէս կը զրգռէ, հարցուց ինքնիրեն, ամէ՞ն մարդ, թէ մէկը միայն:

Ու իր պարակցին հետ տեսնուելով հանդերձ զայն կը դիտէր ու սիրտը հետզհետէ կը սեղմուէր:

— Չէ, ամբոխին հիացումը չէ որ զինքը գինովցուցած է, այլ միակ ձնճի մը հիացումը: Եւ այդ մա՞րդը... մինէ՞ կրնլի՞ է որ աճիկա ըլլայ:

Անգամ որ Վրոնսքի Աննային հետ կը խոսէր, մանկամարդ կնոջ աչքերը զուարթ փայլ մը կ'առնէին եւ երջանկութեան ժպիտը կը լարէր իր վարդագոյն շրթունքները: Իր ուրախութեան արտայայտութիւնը ծածկելու ջանք մը կ'երեւար վրան, բայց եւ այնպէս չէր յաջողեր:

— Բայց ի՞նք...:

Քիթիի երիտասարդին նայեցաւ ու սարսափած մնաց:

Անոր դէմքին վրայ ալ տեսաւ այն նշանները, որոնք կ'երեւային Աննայի դէմքին վրայ: Ի՞նչ եղած էր իր միշտ հանդարտ արտայայտութիւնը, իր զգոյշ կերպարանքը եւ անհոգ հանդարտութիւնը: Այժմ, ամէն անգամ որ Աննայի խոսք կ'ուղղէր, դլուխը կը խոնարհէր, իրր թէ անոր առջեւ ծունկի դալու պատրաստ ըլլար, եւ իր ակնարկին մէջ հնազանդութիւն եւ երկիւղ կար:

Իրենց ծանօթներուն եւ յարաբերութիւններուն վրայ կը խոսէին, ամենասովորական նիւթերու վրայ եւ սակայն ամէն մէկ խոսքին մէջ Քիթիի կը զգար որ իր ու անոնց ճակատագիրը կ'որոշուէր: Եւ անոնք ալ, հակառակ իրենց անկարեւոր խոսակցութեան, այդ բանը կը հասկընային:

Պարահանդէսը եւ ամբողջ աշխարհը՝ Քիթիի աչքին, մշուշով մը ծածկուեցան: Միմիայն իր առած խիստ կերպութիւնը իրեն զօրութիւն կուտար պարը չարունակելու, խոսելու եւ նոյնիսկ ժպտելու: Սակայն երբ մազուքային համար աթոռները մէկ կողմ առին եւ մէկ քանի զոյգեր փոքրիկ սրահներէն մեծ սրահը վազեցին, Քիթիի յուսահատութեան եւ սոսկումի չարժում մը ունեցաւ:

Հինգ երիտասարդներ մերժած էր եւ հիմա պարընկեր չունէր մազուրքային համար, եւ նոյնիսկ հաւանական չէր որ մէկը զար, որովհետեւ իր տարած յաղթութենէն ետքը, ոչ ոք կրնար ենթադրել որ արդէն պարընկեր մը չունի: Իրեն ուրիշ բան չէր մնար ընելիք եթէ ոչ յոդնութիւն պատրուակելով՝ խնդրել մօրմէն որ զինքը տուն տանի, բայց այդ բանը ընելու քաջութիւն չունէր եւ կը զգար որ բնաջինջ բնաբարձ կ'ըլլար:

Հեռուէր սրահ մը զնաց եւ թիկնաթոռի մը վրայ ինկաւ: Իր եթերային չերջազգեստը ամպի մը պէս պատեց իր նուրբ լերանը, իր մերկ բազուկներէն մին, չնորհալի ու փափուկ, մանկատի աղջկան դիւրաբեկ բազուկ մը, վարդագոյն չերջազգեստին մէջ ընկղմեցաւ միւս ձեռքով հովահարը կը բռնէր եւ արագ չարժումներով իր բոցավառ երեսը կը հովահարէր:

Բայց հակառակ իր չփոթի մը վրայ թառած թիթեռնիկի կերպարանքին, սոսկալի յուսահատութիւն մը սիրտը կը ճզմէր:

— Գուցէ կը սխալիմ, գուցէ լաւ չեմ սայ...:

Ու նորէն միտքը բերաւ տեսածները:

ԼԵԻ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե-ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալու-թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Տիկին Վ. Նաճարեանի հոգեհանգիստ՝ Պ. Գ. Նաճարեան 40, Տէսինէն Տէր եւ Տիկին Ռ. Արապեան 25: Տիկին Մկրտիչեանի հոգեհանգիստ՝ Մ. Մկրտիչեան 25:

Յակոբ Սվաճեանի հոգեհանգիստ՝ Տիկին Տալ 50, Տիկին Մեսեան 50, Ա. Տէմիրճեան 20, Մ. Տէմիրճեան 20, Գ. Նաճարեան 10, Տէր եւ Տիկին Վ. Գամպէրեան 30, այլ Տիկին Մկրտիչեան 20:

Յովհ. Եփրեմեանի հոգեհանգիստ՝ ընտանիքը 20, Տիկին Եփրեմեան 10: Տիկին Վ. Նաճարեանի հոգեհանգիստ՝ Տէր եւ Տիկին Սահակեան 50, Տէր եւ Տիկին Վ. Փափազեան 20, Նորչոհլեան ընտանիք 10, Գարակէօզեան ընտանիք 10:

(Շար.)

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դաշնակցութեան Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Սուրէն Ալէքսանեանի, իր կնոջ Գոհարիկի յանկարծակի մահուան առթիւ:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Աւագ Ուրբաթ, *Ճիշատակ Հարչարանաց եւ խաչելութեան, երեկոյեան ժամերգութիւն եւ թափօր Թաղման՝ ժամը 17ին:*

Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց Զատկի, սկիզբ ժամերգութեանց եւ ընթերցուածներու ժամը 15,30ին:*

Կիրակի, *Յարութիւն Տեառն մերոյ Ցիսուսի Քրիստոսի, ժամերգութիւն ժամը 8ին, բազմաճաշ պատարագ ժամը 10ին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Տ. Սեբովիւ Արք. Մանուկեան:*

Երկուշաբթի, *Ճիշատակ մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին: Յաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց:*

×

ՊՕՄՈՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ-ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Աւագ Ուրբաթ, *Ճիշատակ Խաչելութեան, թաղման արարողութիւն՝ 16,30:*

Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց յարութեան, ընթերցուածները ժամը 16,30, պատարագ 18:*

Կիրակի Զատիկ, *ժամերգութիւն ժամը 8,30, պատարագ 10: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՐՈՒԵԱՆ:*

Երկուշաբթի, *Ճիշատակ մեռելոց, ժամերգութիւն ժամը 9, պատարագ 10, ընդհ. հոգեհանգիստ 11,45: Գերեզմանօրհնէք ժամը 14էն սկսեալ:*

×

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ուրբաթ, *Ճիշատակ խաչելութեան, առաւօտ. խաչելութիւն 9, երեկոյ, թաղում 17:*

Շաբաթ, *Ճրագալոյց, ժամերգութիւն եւ ընթերցուածք 17, պատարագ 18,30:*

Կիրակի, *Զատիկ, ժամերգութիւն ժամը 8,30, պատարագ 10:*

Երկուշաբթի, *Մեռելոց ժամերգութիւն ժամը 8,30, պատարագ 10, հոգեհանգիստ 11,30:*

(5 Ապրիլ) Կիրակի *Կրկնազատիկ (Նոր Կիրակի) ժամերգութիւն 8,30, պատարագ 10:*

Հոգեհանգիստ մեծ բարերար Գալուստ Կիւլպէնկեանի ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ: Բարերարի կեանքի մասին կը խօսի Տ. Եղիչէ Ա. Քհնյ. Փանոսեան:

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Աւագ Ուրբաթ. *ժամերգութիւն եւ երկըրպագութիւն Ս. Խաչին ժ. 18ին:*

Աւագ Շաբաթ. *ժամերգութիւն ժ. 17: Հանդիսաւոր պատարագ ժ. 18ին:*

Զատիկ. *Հայրապետական ճայնաւոր պատարագ ժ. 10,30ին:*

Երկուշաբթի. *Մեռելոց. ճայնաւոր պատարագ ժ. 10,30ին համօրէն ննջեցելոց հոգիներուն համար:*

×

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Փարիզի եկեղեցւոյ ժամանակացոյցը, բացի Աւագ Հինգշաբթիի առաւօտեան պատարագէն:

ԼԻՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ՑԱԿՈԲ

Աւագ Ուրբաթ, *կարգ թաղման երեկոյեան ժամը 5ին:*

Աւագ Շաբաթ, *ճրագալոյց, ժամեր-գութիւն ժամը 4,30, ընթերցուածք 5ին, պատարագ 5,30ին:*

Կիրակի, Զատիկ, *ժամերգութիւն առաւօտեան ժամը 8, պատարագ 10:*

Երկուշաբթի, Մեռելոց, *ժամերգութիւն առաւօտեան ժամը 9ին, պատարագ 10ին:*

×

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ԵՒ ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Ուրբաթ, *Ճիշատակ թաղման (Սէնթ Մարկրիթ) ժամը 16,30ին (Սէն Լու) ժամը 18ին:*

Աւագ Շաբաթ, *ճրագալոյց Ս. Զատկի, պատարագ (Սէն Լու) ժամը 18:*

Կիրակի, Զատիկ, (Սէն Լու) *ժամերգութիւն ժամը 8,30, հանդիսաւոր պատարագ 10:*

Երկուշաբթի, *Ճիշատակ մեռելոց, (Սէնթ Մարկրիթ) ժամերգութիւն ժամը 9, պատարագ 10: Կը քարոզէ եւ հոգեհանգիստին կը նախագահէ առաջնորդ Արտաւազդ Եպիսկոպոս:*

Ծանօթ.— Երկուշաբթի, մեռելոցին, *ժամը 14էն սկսեալ Տէր Հայրը Սէն փիէռի գերեզմանատունը պիտի ըլլայ գերեզմանօրհնէքի համար:*

×

ՏԷՍԻՆԻ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Հինգշաբթի, *Ճիշատակ ընթրեաց պատարագ ժամը 10ին, Ոտնլուայ 16,30, կարգ չարչարանաց 19,30:*

Աւագ Ուրբաթ, *կարգ թաղման ժամը ժամը 18ին:*

Աւագ Շաբաթ, *ճրագալոյց, ընթերցուածք ժամը 17ին, պատարագ 17,30:*

Կիրակի, *Զատիկ, ժամերգութիւն ժամը 8,30ին, պատարագ 10ին:*

×

ՊԱՏԱՐԱԳ NOTRE-DAME

Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 16ին Հայ-րապետական ճայնաւոր պատարագ Նոթրը Տամի Ա.Թոռանիստ Մայր եկեղեցիին մէջ ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Ուրբաթ, *Ճիշատակ խաչելութեան, ժամերգութիւն ժամը 10ին, արարողութիւն կարգ թաղման ժամը 17ին:*

Աւագ Շաբաթ, *ճրագալոյց Ս. Զատկի առաւօտեան ժամերգութիւն ժ.ը 8,40ին, երեկոյ ժամերգութիւն եւ ընթերցուածք 16,40, ճրագալոյցի պատարագ 17,45ին:*

Կիրակի, *Զատիկ, յարութիւն Տեառն մերոյ Ցիսուսի Քրիստոսի, առաւօտեան ժամերգութիւն, նախաճաշնակ եւ անդաստան ժամը 7,40, Եպիսկ. հանդիսաւոր պատարագ 10, ընթերցում վեհ. Հայրապետի զատկական Պատգամին եւ քարոզ ժամը 11ին:*

Երկուշաբթի, *Մեռելոց Ս. Զատկի, ժամերգութիւն ժամը 8, պատարագ 10, հոգեհանգիստ 11,40:*

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ

Աւագ Ուրբաթ, *Թաղում՝ 17,30ին:*

Աւագ Շաբաթ, *ճրագալոյց Զատկի. ժամերգութիւն ժամը 17,30, պատարագ 18,30ին:*

Կիրակի, *Զատիկ, ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10ին:*

×

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՑԻ Ս. ՅԱԿՈԲ

Աւագ Ուրբաթ. *Ճիշատակ թաղման ժամը 17ին:*

Աւագ Շաբաթ. *ճրագալոյց ժամը 17ին:*

Զատիկ. *ժամերգութիւն ժամը 8,30ին: Պատարագ 10: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Տ. Նշան Քհնյ. Գոյումճեան:*

Երկուշաբթի (30 Մարտ). *Ճիշատակ մեռելոց, ժամերգութիւն ժամը 8,30ին, պատարագ 9,45ին, հոգեհանգիստ ընդհանուր ննջեցելոց 11,10ին:*

Ծանօթ.— *Գերեզմանօրհնէքի համար, երկուշաբթի, պատարագէն անմիջապէս ետք՝ Սէն Լուի, իսկ կ. ետք՝ Օքանէի գերեզմանատունը:*

GERMAIN SANCHEZ

Agent Immobilier Agréé

Mandataire en Vente de Fonds de Commerce, Affilée à la Caisse de Garantie

31, bis, Avenue du Maréchal de Lattre de Tassigny à CHARENTON-LE-PONT

Tél. : 368-03-13 et 56-46

Vous propose, libre à la vente, à ALFORTVILLE, pavillon construction de 1955, comprenant :

Terrain d'environ 300 m2, façade 12 mètres.

Rez-de-chaussée : cuisine — 2 chambres — W. C. et grand garage ;

1er étage : grande cuisine — grande salle de séjour — 2 chambres ;

2ème étage : cuisine mansardée — salle de séjour — 1 chambre — 2 débarras.

Dépendances :

1 atelier + pièce à usage de cuisine et une autre construction avec cabinet de toilette.

Emplacement pour Camionnettes. Possibilités de crédit.

Pour visiter et traiter : voir Germain SANCHEZ

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

Յետագային՝ մանրամասնութիւններ

ՀԱՅՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Շաւիլէն Պ. Գրիգոր Կիւլեան կը տեղեկացնէ իր բարեկամներուն թէ բնակարանի փոփոխութեան հետեւանքով իր նոր հասցէն է.—

Voie Nouvelle
Rue de la Passerelle
Bat. 7, No 4
92 - CHAVILLE

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Յարութիւն Թորգոմեան կը փնտռէ Յարութիւն Քէչեանը ծնած Պոլիս (Թոփխանէ) մկրտուած տեղւոյն Ս. Նիկողոս եկեղեցին: Տեղեկացնել՝ Պ. Թորգոմեանի՝ 73, Rue Jean Jaurès 95 - Arnouville-les-Gonesse

ՊԱՏԱՐԱԳ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Զատկուան առթիւ, ճայնաւոր պատարագ կը մատուցանէ՝

Հ. ՆԻԿՈՂՈՍ Վ. ՔԻՀԵԱՑԵԱՆ

Ռիւ Նէյի մայրապետներու մատրան մէջ, առաւօտեան ժամը 10,30ին:

Բոլոր հաւատացեալները ջերմապէս կը հրաւիրուին:

Միաժամանակ կը հաղորդուի Լիոնի բարեպաշտ ժողովուրդին թէ ամէն կիրակի նոյն մատրան մէջ, նոյն ժամուն, պիտի պատարագէ

ԳՐԻԳՈՐ ՎՐԴ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան բիւրաւոր նահատակներու յիշատակը կ'ոգեկոչուի բարձր հովանաւորութեամբ երեք Յարանուանութեանց պետերուն եւ համազգային նախաձեռնութեամբ:

Ուրբաթ իրիկուն, Ապրիլ 24
ՍԱԼ ԿԱՎՕ

Մանրամասնութիւնները յետագային:

ԼՍԱՐԱՆ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

27 Մարտ Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին Միութեան Ալէք Մանուկեան սրահին մէջ, 7, Ռիւ Փափէր,

Կը խօսի Պր. ՕՆՆԻԿ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ Հայերէն Աստուածաշունչի առաջին տպագրիչ Ոսկան Արիւպիսկոպոս եւ իր յաջորդները երեք հարիւր տարի առաջ, Մարսէյլի մէջ:

Գեղարուեստական բաժին:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Դասախօսութիւնը պիտի ըլլայ հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝

ՄԱՅԻՍ 5-ԷՆ 19

Մեկնում Փարիզէն Մայիս 5ի առաւօտուն, ժամանում Մոսկուա եւ տեղափոխում՝ պանդոկը:

Յաջորդ օրը՝ պտոյտ Կրեմլիւ, Կարմիր Հրապարակը: Երեկոյ մեկնում Երեւան:

Երեւան՝ Արմենիա պանդոկը (նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք եւ գիշերում փանսիոն fomfiltr)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՕՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ 14-ՐԴ ՕՐԸ

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՌԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳԱՒՌՆի, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն: Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները:

15րդ օրը՝ վերադարձ դէպի Փարի Մոսկուայի ճամբով:

ԳԻՆ 2100 ՖՐԱՆՔ

Renseignements et inscriptions

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)

Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES

102, Rue de la République

les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ՈՒՐԲԱԹ
27
ՄԱՐՏ
VENDREDI
27 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.775

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.775

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱԼԻՆ

Արաբեւիսրայելեան վէճը սոսկ Մեր – ձաւոր Արեւելքի յատուկ տեղական խընդիր մը չէ : Միջազգային հանգամանք կը ներկայացնէ :

Արեւելք – Արեւմուտք հակամարտու – թիւնը զերազանցօրէն ի յայտ կուգայ երկրագունդի այդ մասին մէջ, ուր բազմաթիւ չահեր իրար կը խաչաձեւեն :

Աշխարհ փոքրացած է : Շնորհիւ օդանաւերուն՝ զանազան երկիրները իրարմէ քաժնող սահմանները ջնջուած են :

Միջերկրականը դարձած է իրապէս «ջուրի ճամբայ» աշխարհի ճակատագիրը տնօրինելու կոչուած երկու Մեծերուն համար, որոնց երկիրները սահմանակից չեն Եւրոպայի, Ափրիկէի եւ Ասիոյ ափերը ծեծող մեծ ծովուն :

Մեծն Պետրոս եւ յաջորդները չյաջողեցան իրականացնել ռուսական մեծ երազը, — իջնել հարաւի տաք ջուրերը :

Այսօր խորհրդային նաւատորմիղը ռուսական լճի մը վերածած է Միջերկրականը : Ամէն կարգի նաւեր անդադար ու անարգել կը ճեղքեն Վոսփորի եւ Տարտանէլի նեղուցները, անզօր կատաղութեամբ լեցուած Թուրքերու ահաբեկ աչքերուն առջեւ, եւ կ'երթան դէպի բաց ծով, որու ափերուն վրայ կը դտնեն հիւրընկալ նաւահանգիստներ :

Մրցակցութիւն ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմին հետ, որ տարիներէ ի վեր կը տիրապետէ Միջերկրականի ջուրերուն, գազմ ու պատրաստ միջամտելու՝ ան – հրաժեշտութեան պարագային :

Միացեալ Նահանգները ոտիկանի դեր են ստանձնած՝ արգիլելու համար հաւանական թափանցումը Խորհրդային Միութեան սահմաններէն դուրս :

Խորհրդին վերջ Վիէթնամի պատերազմը կը ձգտի այդ նպատակին :

Միլիառներ ծախսեցին Թուրքիոյ մէջ, ռազմագիտական ճամբաներ չինեցին, նահանգիստներ, օդակայաններ ու հերիքիի արձակարաններ կառուցին, բերդեր ամրացուցին, բանակը օժտեցին արդիական ամէն կարգի զէնքերով, որպէսզի արգիլեն բոլշեւիզմի ծաւալումը դէպի հարաւ սահմանակից արաբական երկիրները :

Ի զուր մխուեցան ամերիկեան տոլարները : Թուրքիա ո՛չ մէկ կերպով կրցաւ արգիլել համայնավարական գաղափարախօսութեան եւ Մոսկուայի քաղաքական ազդեցութեան տարածումը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ :

Այսօր Սուրիա, Իրաք, Եգիպտոս, Սուդան, Եմէն, Ալժերիա եւ Լիբիա «ընկերվարական» վարչաձեւ են ընդդրկած եւ կը վայելեն Խորհրդային Միութեան պաշտպանութիւնն ու հովանաւորութիւնը :

Արաբեւիսրայելեան վէճը աստիճան մը աւելի չեչտեց Կրէմլինի թեւարկութիւնը այդ երկիրներուն վրայ :

Ու այս՝ ամերիկեան ծրագ նաւատորմի աչքերուն առջեւ :

Ուաշինկթըն անտեսելով հարիւր մի – լիոն Արաբները, որոնց հողերուն վրայ ամերիկեան դրամատէրները քարիւղի հսկայ հարստութիւններ ունին, կը պաշտպանէ Իսրայէլը, զայն նկատելով միակ պատուարը այդ շրջանին մէջ բոլշեւիզմի քափանցումին դէմ :

Սակայն չի տեսներ, որ իր այդ քաղաքականութեան պատճառաւ արաբական

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋՈՐՍԵՐԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Պերլինի ամերիկեան գօտիին մէջ Զորս Մեծերու (Ամերիկա, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Խորհ. Միութիւն) ներկայացուցիչ – ները իրենց առաջին հանդիպումը ունեցան : Արդարեւ, ինչպէս հաղորդած էինք իր աւեներին, պատերազմի երբեմնի դաշնակիցները վերջերս որոշած էին Ալրիլի վերջերը խորհրդաժողով մը դումարել Պերլինի հարցին չուրջ :

Խորհրդաժողովին առաջին նիստը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 26ին :

Ծանօթ իրողութիւն է, որ համաչխարհային Բ. պատերազմէն ցայսօր, որ կը նշանակէ աւելի քան երկու տասնամեակներէ ի վեր լուրջ տարակարծութիւններ գոյութիւն ունին Պերլինի եւ, յատկապէս, անոր արեւմտեան բաժնի մասին, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ : Տարակարծութիւնները յաճախ սուր բնոյթ ըստացած են, երբ Արեւելեան Գերմանիոյ իշխանութիւնները, Խորհ. Միութեան դրդումով կամ հաւանութեամբ, փորձած են այլ եւ այլ միջոցներով ճնշում բանեցնել Պոնի եւ անոր դաշնակից մեծ պետութիւններուն վրայ՝ զիջումներ ապահովելու մտադրութեամբ Պերլինի խնդրին մէջ :

Քաղաքական շրջանակները համոզուած են, որ խօսակցութիւնները դիւրին պիտի չըլլան, քանի նոր երկու կողմերու տեսակէտները բոլորովին տարբեր են իրարմէ, չըսելու համար՝ բացարձակապէս ներհակ :

Այսպէս՝ Մոսկուայի տեսակէտով Զորսերու միջեւ հաստատուած համաձայնագիրը, պատերազմի աւարտին, այսինքն՝ 1945ին, այլեւս կորսնցուցած է իր արժէքը, քանի որ Պերլինի արեւելեան մասը, որ խորհրդային հակակշռին տակ կը մնար ըստ համաձայնագրին տրամադրութեան, այլեւս մաս կը կազմէ « դերիչխան » պետութեան մը՝ Արեւելեան Գերմանիոյ : Աւելցնենք, որ այս վերջինը իր մայրաքաղաքը դարձուց Արեւելեան Պերլինը : Կրեմլին, ուրեմն, կը պահանջէ, որ Արեւմուտք նկատի ունենայ այս պարագան, կամ ինչպէս կ'ըսէ ան՝ ընդունի գոյութիւն ունեցող «իրա-

---

երկիրները բոլորովին կ'իյնան Մոսկուայի դիրքը :

Պատերազմիկ կողմերու սպառազինման առթիւ յարուցուած աղմուկին հետեւցնելով, մարդ կը տարուի ենթադրելու, որ Մերձաւոր Արեւելքի անստոյգ կացութիւնը դեռ երկար ատեն պիտի չարունակուի :

Իրբեւ թէ զինադադար է, սակայն Իսրայէլ կը չարունակէ իր յարձակողական ձեռնարկները անդուլ անդադար, հակառակորդները ստիպելով դիմելու ինքնապաշտպանութեան :

Զորս Մեծերը տարիէ մը ի վեր ջուր կը ծեծեն : Ձեն կրնար դուրս գալ անելէն :

Մերձաւոր Արեւելքի խաղաղութեան բանալին կը գտնուի երկու Մեծերուն ձեռքը :

Այն օրը, որ Մոսկուա եւ Ուաշինկթըն վճռեն վերջ տալ պատերազմական վիճակին, բնականոն վիճակ կը ստեղծուի արեւելեան կողմն աշխարհի :

Մաղթե՛նք, որ չուշանայ այդ օրը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

կանութիւն» մը : Միւս կողմէ սակայն, Մոսկուա չուզեր ճանչնալ եւ ընդունիլ Արեւմտեան Պերլինի կարգ մը «իրական – նուէիւնները», որոնք ցայտուն դարձած են տարիներէ ի վեր :

Օրինակ, անհանդուրժելի կը նկատուի Մոսկուայի եւ անոր արբանեակին՝ Արեւելեան Գերմանիոյ կողմէ, որ Դաշնակցային Գերմանիոյ կողմէ Պոնի հետ կնքուած «ներկայութիւնը» արտայայտէ Արեւմտեան Պերլինի մէջ : Խորհրդային իշխանութիւնները կանոնաւոր կերպով եւ յամառ ձեւով կը բողոքեն ամէն անգամ, երբ Դաշնակցային Գերմանիոյ նախագահներէն, վարչապետներէն կամ նախարարներէն մէկն ու մէկը պաշտօնական այցելութեան կուգայ Արեւմտեան Պերլին : Այս բողոքները կը հիմնուին խորհրդային այն առարկութեան վրայ, որ իրաւական դեռեւ վրայ Արեւմտեան Պերլին մաս չի կազմեր Դաշնակցային Գերմանիոյ : Կրեմլինի եւ անոր արբանեակներուն համար քաղաքին այս մասը առանձին իրավիճակ մը ունի : Հետեւաբար, միշտ համաձայն խորհրդային տեսակէտին, Արեւմտեան Պերլինի քաղաքացիները պէտք է ունենան իրենց յատուկ անցագիրները, իսկ Պոնի հետ կնքուած առեւտրական համաձայնագիրները ի զօրու չեն դառնար Պերլինի համար : Նոյն տրամաբանութեամբ Պոն իրաւունք չունի պաշտպանելու Պերլինի քաղաքացիները՝ իրրեւ իրեն հպատակները, օտար երկիրներու մէջ : Կարճ՝ Մոսկուայի նպատակն է Արեւմտեան Պերլինը միջազգային դեռեւ վրայ ձեւով մը դարձնել դերման երրորդ պետութիւն :

Պարզ է, որ Արեւմուտք երբէք ընդունած չէ նման տեսակէտները եւ ոչ ալ պատրաստ է ընթացք տալու խորհրդային առարկութիւններուն : Անկասկած պիտի պահանջէ, որ Մոսկուա, իր կարգին, նկատի ունենայ օրուան «իրողութիւնը» :

Աւելցնենք, որ 16 տարիէ ի վեր առաջին անգամն է, որ Զորս Մեծերը հանդիպում մը կ'ունենան Պերլինի մէջ, վերյիշեալ խնդրին քննութեան կապակցութեամբ : Հաւանական կը նկատուի, որ խորհրդաժողովը չարունակուի Ապրիլի կէսերուն :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Սիւլէյման Տէմիրէլի նոր կառավարութիւնը հաղիւ պաշտօնի անցած, արդէն իսկ կը բախի դժուարութեանց, գլխաւորաբար տնտեսական եւ ընկերային ճակատի վրայ :

Վարչապետը խոչընդոտներ ունի իր իսկ կուսակցութեան մէջ ինչ որ աւելի կը բարդացնէ իր դիրքը : Տէմիրէլ կը մեղադրուի նոյնիսկ որ վստահութեան քուէ ձեռք ձգելու համար կաշառած է կարգ մը երեսփոխաններ : Իրաց այս պայմաններուն մէջ, ոմանք կը խորհին թէ թրքական խորհրդարանական վարչակարգը անկարող է այլեւս լուծելու երկրին հարցերը բայց ընդդիմադիր Հալք կուսակցութիւնը (Ինէօնիւ) հաւատարիմ կը մնայ դրութեան :

Ուսանողներն ալ հանդիստ չեն եւ համախմբուած « Ձեղափոխական Երիտասարդութեան Դաշնակցութեան » անունին տակ «Անկախութեան Շարաթ» մը կազմակերպած են բաւական իրարանցում ըստեղծելով երկրին մէջ, հասնելով մինչեւ էրզրում ու երիտասարդ մը զինքզինքը հրկիզած է եւ ուսանողներն ալ գործադուլի դիմած են : Ձիւմհիւրիէթ բոլորովին օրինաւոր կը դտնէ ուսանողներու պահանջները :

Ամէն պարագայի մէջ մթնոլորտը լարուած կը մնայ :

ԱՐԹԻՒՐ ԱՏԱՄՈՎ ԵՒ Les Lettres Françaises

Լէթր Ֆրանսէզ իր այս չաբթուան թիւին մէջ, վեց էջ նուիրած է թատերագիր – ին – դրագէտ Արթիւր Ատամովի : Շա – հեկան յօդուածները ստորագրած են Ռընէ Ալիօ, Ռ. Ժ. Շօֆառ, Պերնառ Տոռ, Կապրիէլ Կառան, Ժաք Մատօլ, Քլօտ Օլիվիէ, Անտրէ Փիէր տը Մանտիարկ, Ռոժէ Փլանչոն, Անտրէ Սթիւժէռ, Ժան Վիլար : Հրատարակուած է նաեւ անտիպ էջ մը՝ Արթիւր Ատամովէ :

Մեր վաղուան թիւով, ի յիշատակ տարաբախտ դրագէտին, թարգմանաբար կուտանք այդ յօդուածներէն մէկը, ինչպէս նաեւ Արթիւր Ատամովէ յօդուած մը նուիրուած Արմէն Լիւպէնի եւ լոյս տեսած Քոմպայի մէջ (այս վերջինը՝ բնադրին լեզուով) :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՐԱԲԵԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ ՕԴՈՒԺԵՐԸ

Միջին Արեւելքի մէջ երկու ճակատներն ալ նախապատուութիւնն ու առաջնութիւնը կուտան օդային ուժին, ինչ որ կը բացատրէ Իսրայէլացիներու անհամբերութիւնը ձեռք ձգելու ամերիկեան նորանոր օդանաւեր, միշտ առաջնադրոյն տեսակներէն :

Օդուժը միանգամ չի կրնար վճռել մարտի պատերազմին ելքն ու արդիւնքը : Յամենայն դէպս, անվիճելի է Իսրայէլի բացարձակ գերազանցութիւնը օդին մէջ, քանի որ անոր օդանաւերը ազատ համարձակ թռիչքներ կը կատարեն արաբական հողերու վրայ : Միւս կողմէ նկատելի է եգիպտական ջղագրգռութիւնը ասոր համար :

Իսրայէլեան օդուժին գերազանցութիւնը ակներեւ է այս պահուս : Ունի երեք հարիւր օդանաւ (Միրաժ, Ֆանթոմ, Միս – Թէր, Սքայհոք եւայլն) : Վեցօրեայ պատերազմէն ի վեր իսրայէլեան օդուժը հաղորդած է, թէ զլեռնած է 74 եգիպտական եւ 17 սուրիական օդանաւեր, փոխարէնը կորսնցնելով 11 օդանաւ : Ա – րաբ աղբիւրներու համաձայն, իսրայէլեան վար առնուած օդանաւերու թիւը 340 է :

Եգիպտոս իր տրամադրութեան տակ ունի 420 օդանաւ, որոնց չարքին հարիւր Միկ–21եր եւ 90 Սուքոյ–7եր : Ունի 300 լաւ մարզուած օդանաւորդներ, որոնցմէ մօտաւորապէս 50ը փորձառութիւն ձեռք ձգած են :

Աւելի փոքր օդուժեր ունին արաբ միւս երկիրները : Այսպէս՝ Իրաք մօտ 200 օդանաւ ունի՝ 60 Միկ–21, 20 Սուքոյ–7, եւայլն : Լաւ մարզուած օդանաւորդներու թիւը հաւանաբար 60ի հասնի : Սուրիա, համաձայն ձեռք ձգուած տեղեկութիւններուն, ունի 145 օդանաւ (55 Միկ–21 եւ 30 Սուքոյ–7) եւ մօտաւորապէս 125 օդանաւորդ, որմէ թերեւս մէկ երրորդը ի վիճակի ըլլայ վարելու արդիական օդանաւեր :

Յորդանանի օդուժը կազմուած է 18 Հընթըր–Հաքըր (անգլիական) հալածիչ – ներէ եւ 18 ամերիկեան Սթարֆայթըր Էֆ–104 ռմբակոծիչներէ : Ապսպրած է նաեւ 18 յաւելեալ ռմբակոծիչներ : Օդանաւորդներու թիւը 45 է, որուն կէսը կը նկատուի ի վիճակի վարելու փորձառու օդամարտեր :

Սուտանի օդուժը աւելի փոքր է, քանի որ 18 հատ օդանաւէ աւելի չունի, բոլորն ալ՝ Միկ–21եր : Օդանաւորդները չատ դէչ մարզուած են եւ մեծ թիւ չեն ներկայացներ :

ՀԱՅՈՑ ԴԵՐԸ ԹՐՔԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ՄԷՋ

ԹԱՏՐՈՆԻ ՀԻՄՆԱԴԻՐՆԵՐԸ

Ա.

Պէտք չէ անպայման « հայկական տե – սակէտ » պաշտպանել, ըսելու համար, որ Հայը, շատ կարեւոր դեր մը ունեցաւ Թրքական մշակոյթի եւ առհասարակ Թուրք պետական կառուցուածքի զար – գացման մէջ: Պատմական ճշմարտութիւն է ասիկա, զոր չեն կրնար ուրանալ մին – չեւ անգամ իրենք՝ Թուրքերը: Թատրոն, երաժշտութիւն, ճարտարապետութիւն, համալսարան, պետական սպասարկու – թիւններ, եւայլն բոլորն ալ բան մը — եւ կարեւոր բան մը — կը պարտին Հա – յերուն: Այն Հայերուն, որոնց հանդէպ, սակայն, յետագային, այնքան տմարդի վերաբերում ցոյց տուաւ «երախտադէտ» Թուրքիան:

Կան Թուրքեր, որոնք իրենց կարգին կը խոստովանին այս ճշմարտութիւնը եւ կ'ընդունին Հայոց խաղացած նախախնա – մական դերը Թուրքիոյ մէջ: Առնցմէ մէկն է Ռէֆիկ Ահմէտ, որ սքանչացու – մով կը խօսի Թուրք Թատրոնի հիմնու – մին մէջ հայ դերասաններու եւ դերու – ասյցներու ունեցած նախաձեռնութեան մասին: Հայեր եղած են այդ Թատրոնի հիմնադիրները չորանի մը մէջ, երբ Թուրքը բեմի մասին գաղափար անգամ չունէր:

Մէկուկէս դարու կը մօտենայ Թուր – քիոյ Թատերական պատմութեան անցեա – լը: Առաջին առթիւ, չարժումը, շատ սահմանափակ ձեւով սկսաւ 19րդ դարու սկիզբները Պոլսոյ մէջ, Սուլթան Ահմէտ Գ.ի շրջանին: Աւելի վերջը, 1820ին էր, որ Տիւղեանները ապարանքին մէջ կը ներկայացուէին Թատերախաղեր, Եւրո – պա դտնուած հայ երիտասարդներու կող – մէ: Կազմակերպուած չարժում մը չէր անշուշտ եւ այդ չարժման հետ ոչ մէկ կապ ունէին Թատերական այն ներկայա – ցումները, զոր Պոլսոյ մէջ կը բեմա – դրէին Եւրոպայէն եկած Թատերախում – բեր 1840–1850ական Թուականներուն:

Բուն չարժումը սկսաւ 1856ին, երբ հայ երիտասարդներ, հայկական վարժարան – ներու մէջ կուսակցին հայերէն լեզուով ներկայացումներ:

Առաջին Թուրքերէն ներկայացումը տրուեցաւ 1857ին, Սահեփան Իւքէնանի վարչութեամբ եւ դերասաններ Պետրոս Մաղաքեանի, Զամարճեանի, Օր. Ֆա – նիի եւ այլոց մասնակցութեամբ: Սրա – պիոն Հէքիմեան կը նկատուէր այս խում – բին պետը: Այդ առաջին ներկայացման ներկայ գտնուեցաւ նաեւ Սուլթան Ա – տիւլ Մէճիտ:

1858ին երեւան եկած էին ուրիշ դերա – սաններ ալ, որոնք աւելի վերջ, տիրա – կան դեր մը պիտի կատարէին Թուրք Թատրոնի յառաջդիմութեան համար: Ա – սոնցմէ էին Խասպիւղի Հայոց վարժա – րանի ուսուցիչներէն Մ. Մնակեան եւ Թովմաս Ֆասուլեաճեան: Իսկ Ազգային Հիւանդանոցի բժիշկներէն Գարեգին Զաւրաստեան ալ ստանձնած էր դերու – ասյցի պաշտօնը անոնց մօտ: Ասոնք, նախ, ներկայացումները տուին հայերէ – նով եւ Մնակեան կը ստանձնէր աղջկայ դերերը, դերասանուհիներու չգոյութեան պատճառով:

Այնուհետեւ, 1861ի վերջերը անոնք սկսան բեմադրել նաեւ Թուրքերէնով եւ այս անգամ Սերովբէ Պէնլեանի մաս – նակցութեամբ: Դերասւյցն էր նախ Պետ – րոս Մաղաքեան եւ ապա Իտալացի մը՝ Սինեոր Ասթի:

Շարժումը աւելի զարկ ստացաւ 1869ին երբ Յակոբ Վարդովեան, նախ երկերը – գական դերասաններով, բայց հաքը բուն իսկ վարպետներով սկսաւ ներկայացում – ներ տալ Կէտիկ Փաշայի մէջ, մերթ հա – յերէնով եւ մերթ Թուրքերէնով: Ապա խումբը այցելեց նաեւ ուրիշ արուարձան – ներ, — Սկիւտար, Գատըգիւղ, Բերա, եւայլն: Ներկայացումները այնքան մեծ յաջողութիւն կը գտնէին, որ ժողովուր – դը կը պահանջէր անոնց կրկնութիւնը:

Այդ չրջանին էր որ՝ Յակոբ Վարդով – եան ընդառաջ դնաց Թուրք մտաւորա – կաններու առաջարկին՝ ներկայացումնե – րը միայն Թուրքերէնով տալու համար:

Եւ 1870էն սկսած ծայր տուաւ նաեւ Թուրք Թատերագիրներու գործերուն բե – մադրութիւնը: Խաղացանկը կը պատ – բաստուէր զրական մարմնի մը կողմէ, որուն կը մասնակցէին Թուրք նշանաւոր դրագէտներէն Նամըք Քեմալ, Էպուզիա Թեւֆիկ, Շեմսետտին Սամի եւ ուրիշ – ներ:

Սուլթան Ազիզ, Վարդովեանի տուած էր յուշարարով խաղալու մենաշնորհը: Ընդհա – ձայն այս Թոյլտուութեան, կարճ ժամանակի մը մէջ Թատերախումբին չուրջը հաւաքուեցան Պոլսոյ ամենակա – րող դերասանները, մեծամասնութեամբ Հայեր: Թատերախումբին դերասւյցներն էին Ֆասուլեաճեան, Մնակեան եւ Նոզի անունով ուրիշ մը:

Վարդովեան կը ստանար հասոյթին կէսը· միւսները կը ստանային ամսաթո – շակ: Եւ լաւ կը վճարուէին: Գարապաշ – եան քոյրերը, օրինակի համար, կը ստա – նային 60 ղեղին ոսկի:

Թուրքիոյ միակ Թատերախումբն էր այս, որ կը վայելէր պաշտօնական հովա – նաւորութիւն: Թատրոնը, որ կը դտնուէր կէտիկ Փաշա, այդ օրերուն, իր թէքնիքի կատարելութեամբ եւ արուեստագէտնե – րով, կրնար մրցիլ եւրոպական Թատրոն – ներու հետ: 1876ին Լորտ Սալզպըրի նա – խագահութեամբ Պոլիս եկած բրիտանա – կան պատուիրակութիւն մը, պալատա – կաններու ընկերակցութեամբ երեք ան – գամ ներկայ գտնուեցաւ այս ներկայա – ցումներուն եւ իր սքանչացումը յայտնեց Թրքական Թատրոնի կատարելութեան համար:

Թատերախումբը կը բեմադրէր Թարգ – մանուած Թատերախաղեր Վ. Հիւկոյէն, Տիւմայէն, Քսավիէ ար Մոնթէփէնէն, եւայլն, ինչպէս նաեւ Թուրք Թատերա – գիրներու գործերը: Այդ չրջանին, կէ – տիկ Փաշայի Թատրոնին մէջ տարին չորս անգամ միայն հայերէնով ներկայացում – ներ կը տրուէին: 1876ին սկսաւ նաեւ երգեցիկ ներկայացումներու բեմադրու – թիւնը, Ֆրանսացի մասնագէտի մը ղե – կավարութեամբ:

Առաջին Թուրք արուեստագէտները բեմ ելան կէտիկ Փաշայի Թատրոնին մէջ եւ ասոնցմէ Ահմէտ Ֆէհիմ ամբողջ չիանամ – եակ մը ծառայեց բեմին:

Այդ չրջանին — Համիտեան չրջան — խիստ զրաքննութիւն կար եւ յատկապէս արգիլուած էր հայրենասիրական խաղե – րու բեմադրութիւնը: Անգամ մը, 1882ին, Ահմէտ Միթհատ մէկ Թատերախաղը՝ «Զերքէզ Եոզէնլէրի» ստեղծած էր ա – տակարգ խանդավառութիւն: Այս տես – նելով, լրտեսները եղելութիւնը կ'իմաց – նեն Ապտիւլ Համիտին, որ կը հրամայէ բոնի ուժով ցրուել ժողովուրդը: Իսկ այնուհետեւ, մէկ դիչերուան մէջ, Թատ – րոնի հոյակապ չէնքը քանդուեցաւ եւ քար քարի վրայ չմնաց: Ատկէ անդին, այնտեղ չէնք չչինուեցաւ:

Կ'արժէ այս առթիւ քանի մը ծանօթու – թիւններ տալ այս արժէքաւոր Թատե – րախումբի սիւներէն Վարդովեանի, Ֆա – սուլեաճեանի եւ Մնակեանի մասին, ո – րոնք կը նկատուին Թուրք Թատրոնի հիմ – նադիրները:

Ա.

(Շար.)

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ

Ատենօք պառաւ մը կ'ապրէր: Երկու մանչ զաւակ ունէր: Մէկը մեռաւ, միւսն ալ պանդխտութեան ելաւ:

Ասոր մեկնումէն քանի մը օր ետք օ – տարական մը եկաւ ու ըսաւ. «Բարի մա – միկ, թող տուր այս դիչեր տունդ անցը – նեմ»: — Շատ աղէկ, բայց ուրկէ՞ կու – գաս»: — «Միւս աշխարհէն»: — «Վա՞յ ... չըսե՞ս, տղաս ալ նոր մեռաւ, այ – դեօք տեսա՞ր Հոն»: — «Տեսնելն ալ խօ՞սք է, միասին էինք սենեակի մէջ»: — «Ի – նա՞ւ կ'ըսես»: — «Սուտ ըսելու ի՞նչ պարագ ունիմ, տղադ Հոն արքայութեան սաղերը կ'արածէ»: — «Վա՛խ եմ ըսեր անուչիկ զաւկիս, արդեօք ի՞նչքան կը նե – դանայ, հոս ալ հովուութենէն չէր ախոր – ժեր բնաւ»: — «Այո՛, շատ կը նեղանայ, մանաւանդ որ սաղերը միչտ կը փախին»: — «Վրան–զլուխն ի՞նչպէս է»: — «Բղե – կը ելած է հազած լաթերուն»: «—Վա՛խ, հազար վախ: Բա՛րեկամս 40 արշընի չափ կտաւ, 10 հատ ալ բուպլի ունիմ, տղուս կը տանի՞ս արդեօք»: — «Գլխուս վրայ, մայրիկ»: Առտուն օտարականը կը մեկնի, հետը տանելով սրտցաւ պառա – ւին աւանդները:

Ժամանակ կ'անցնի, միւս տղան կը դառնայ տուն. «Բարեւ, մայրիկ»: — «Բարի, հազար բարի, ճամբահայոց ըրիր դիս: Աւետիս մը տամ քեզի, անդին աշ – խարհէն մարդ մը եկաւ, լուրեր բերաւ լուսահոգի եղբօրդ մասին. մէկ սենեակ կը բնակին եղեր, չատ խեղճ է եղեր, 40 արշընն կտաւ եւ 10 բուպլի պրկեցեր: Ցե – դան աչքերը խոչորցուց ցնդած մօրը մի – ամտութեան վրայ· «եթէ իրաւ կ'ըսես, մայր, այն ատեն մենաս բարով: Աշխարհը ման պիտի զամ, եթէ հանդի – պիմ քեզի պէս միամիտ մը՝ այն ատեն իրը մայր պիտի ընդունիմ քեզի, թէ չէ երեսս տեսնելիք չունիս այսուհետեւ»: Ու պանդուխտի ցուպը ձեռք առնելով վե – րստին ճամբայ բնկաւ:

Հասաւ դիւղ մը եւ կանչ առաւ իչխանի մը պալատին առջեւ, ուր խոզ մը կ'ա – րածէր իր խոճկորներով: Գիւղացին ծունկի եկաւ ու բարեւեց խոզին մեծ յարգան – քով: Տան տիրուհին տեսաւ պատուհանէն եւ ըսաւ աղախինին. «Գնա՛ հարցուր սը – ւոր, խոզերնուս ինչո՞ւ բարեւեց այդպէս»: — «Սիրելիս, ըսէ տիրուհիդ, թէ այս խոզը պատուական կենդանի մըն է, իմ կնոջս քոյրը: Եւ որովհետեւ պատա – կ'ամուսնանայ վաղը, գինք հարսնիքի հրաւիրելու եկած եմ: Թող հաճի ազնիւ տիկինդ՝ Թոյլ տայ քենիիս եւ իր պըզ – տիկներուն, որ ներկայ ըլլան զաւիս պահկին»: Տիրուհին հիացած իր խոզին ազնուականութեանը վրայ, հրաման ը – րաւ, որ կառքը լծեն խոյին· զանոնք ոտքով հարսնիք դրկել չէր ըլլար, ազ – նուականի պատուոյն դէմ բան էր: Ու գիւղացին առնելով կառքն ու իր հրաւիր – եալները՝ չուտով հեռացաւ:

Շատ չանցած իչխանը վերադարձաւ որսէն, կինը դէմը ելաւ ուրախ դուարթ: «Ո՞ւր մնացիր, մէ՛դ որ մասնակից չե – զար ուրախութեանս· մտի՛կ ըրէ· գիւ – ղացի մը եկաւ ու սկսաւ բարեւել մեր խոզը, որ իր քենին է եղեր եւ որ իր ձա – դերովը զաւկին հարսնիքին հրաւիրուե – ցաւ»: — «Տուիր որ տանի վախճամ»: — «Խոզը լաւ մը հագուեցուցի, խոճկորները լուացի հոդուեցի, կառքն ալ լծել տա – լով, այնպէս դրկեցի, մեր պատուոյն դէմ պիտի չըլլա՞ր եթէ ոտքով հարսնիք երթային անոնք»: — «Ո՞ւրկէ կուգար դիւ – ղացին»: — «Հեմ դիտեր»: — «Հիմա հաս – կըցիր թէ անոր վրայ չէ որ պիտի խըճ – դանք, հապա քու վրադ»:

Ազնուականը բարկացած՝ չուտ մը ձի հեծաւ եւ սկսաւ հետապնդել վարպետոր – դի անցորդը: Վերջինս անոր գալուստը տեսնելով, իսկոյն կառքն ու հրաւիրեալ – ները ուղեւորեցաւ նաեւ Սուլթան Ա – տիւլ Մէճիտ:

1858ին երեւան եկած էին ուրիշ դերա – սաններ ալ, որոնք աւելի վերջ, տիրա – կան դեր մը պիտի կատարէին Թուրք Թատրոնի յառաջդիմութեան համար: Ա – սոնցմէ էին Խասպիւղի Հայոց վարժա – րանի ուսուցիչներէն Մ. Մնակեան եւ Թովմաս Ֆասուլեաճեան: Իսկ Ազգային Հիւանդանոցի բժիշկներէն Գարեգին Զաւրաստեան ալ ստանձնած էր դերու – ասյցի պաշտօնը անոնց մօտ: Ասոնք, նախ, ներկայացումները տուին հայերէ – նով եւ Մնակեան կը ստանձնէր աղջկայ դերերը, դերասանուհիներու չգոյութեան պատճառով:

Այնուհետեւ, 1861ի վերջերը անոնք սկսան բեմադրել նաեւ Թուրքերէնով եւ այս անգամ Սերովբէ Պէնլեանի մաս – նակցութեամբ: Դերասւյցն էր նախ Պետ – րոս Մաղաքեան եւ ապա Իտալացի մը՝ Սինեոր Ասթի:

Շարժումը աւելի զարկ ստացաւ 1869ին երբ Յակոբ Վարդովեան, նախ երկերը – գական դերասաններով, բայց հաքը բուն իսկ վարպետներով սկսաւ ներկայացում – ներ տալ Կէտիկ Փաշայի մէջ, մերթ հա – յերէնով եւ մերթ Թուրքերէնով: Ապա խումբը այցելեց նաեւ ուրիշ արուարձան – ներ, — Սկիւտար, Գատըգիւղ, Բերա, եւայլն: Ներկայացումները այնքան մեծ յաջողութիւն կը գտնէին, որ ժողովուր – դը կը պահանջէր անոնց կրկնութիւնը:

Այդ չրջանին էր որ՝ Յակոբ Վարդով – եան ընդառաջ դնաց Թուրք մտաւորա – կաններու առաջարկին՝ ներկայացումնե – րը միայն Թուրքերէնով տալու համար:

Եւ 1870էն սկսած ծայր տուաւ նաեւ Թուրք Թատերագիրներու գործերուն բե – մադրութիւնը: Խաղացանկը կը պատ – բաստուէր զրական մարմնի մը կողմէ, որուն կը մասնակցէին Թուրք նշանաւոր դրագէտներէն Նամըք Քեմալ, Էպուզիա Թեւֆիկ, Շեմսետտին Սամի եւ ուրիշ – ներ:

Սուլթան Ազիզ, Վարդովեանի տուած էր յուշարարով խաղալու մենաշնորհը· ընդհա – ձայն այս Թոյլտուութեան, կարճ ժամանակի մը մէջ Թատերախումբին չուրջը հաւաքուեցան Պոլսոյ ամենակա – րող դերասանները, մեծամասնութեամբ Հայեր: Թատերախումբին դերասւյցներն էին Ֆասուլեաճեան, Մնակեան եւ Նոզի անունով ուրիշ մը:

Վարդովեան կը ստանար հասոյթին կէսը· միւսները կը ստանային ամսաթո – շակ: Եւ լաւ կը վճարուէին: Գարապաշ – եան քոյրերը, օրինակի համար, կը ստա – նային 60 ղեղին ոսկի:

Թուրքիոյ միակ Թատերախումբն էր այս, որ կը վայելէր պաշտօնական հովա – նաւորութիւն: Թատրոնը, որ կը դտնուէր կէտիկ Փաշա, այդ օրերուն, իր թէքնիքի կատարելութեամբ եւ արուեստագէտնե – րով, կրնար մրցիլ եւրոպական Թատրոն – ներու հետ: 1876ին Լորտ Սալզպըրի նա – խագահութեամբ Պոլիս եկած բրիտանա – կան պատուիրակութիւն մը, պալատա – կաններու ընկերակցութեամբ երեք ան – գամ ներկայ գտնուեցաւ այս ներկայա – ցումներուն եւ իր սքանչացումը յայտնեց Թրքական Թատրոնի կատարելութեան համար:

Թատերախումբը կը բեմադրէր Թարգ – մանուած Թատերախաղեր Վ. Հիւկոյէն, Տիւմայէն, Քսավիէ ար Մոնթէփէնէն, եւայլն, ինչպէս նաեւ Թուրք Թատերա – գիրներու գործերը: Այդ չրջանին, կէ – տիկ Փաշայի Թատրոնին մէջ տարին չորս անգամ միայն հայերէնով ներկայացում – ներ կը տրուէին: 1876ին սկսաւ նաեւ երգեցիկ ներկայացումներու բեմադրու – թիւնը, Ֆրանսացի մասնագէտի մը ղե – կավարութեամբ:

Առաջին Թուրք արուեստագէտները բեմ ելան կէտիկ Փաշայի Թատրոնին մէջ եւ ասոնցմէ Ահմէտ Ֆէհիմ ամբողջ չիանամ – եակ մը ծառայեց բեմին:

Այդ չրջանին — Համիտեան չրջան — խիստ զրաքննութիւն կար եւ յատկապէս արգիլուած էր հայրենասիրական խաղե – րու բեմադրութիւնը: Անգամ մը, 1882ին, Ահմէտ Միթհատ մէկ Թատերախաղը՝ «Զերքէզ Եոզէնլէրի» ստեղծած էր ա – տակարգ խանդավառութիւն: Այս տես – նելով, լրտեսները եղելութիւնը կ'իմաց – նեն Ապտիւլ Համիտին, որ կը հրամայէ բոնի ուժով ցրուել ժողովուրդը: Իսկ այնուհետեւ, մէկ դիչերուան մէջ, Թատ – րոնի հոյակապ չէնքը քանդուեցաւ եւ քար քարի վրայ չմնաց: Ատկէ անդին, այնտեղ չէնք չչինուեցաւ:

Կ'արժէ այս առթիւ քանի մը ծանօթու – թիւններ տալ այս արժէքաւոր Թատե – րախումբի սիւներէն Վարդովեանի, Ֆա – սուլեաճեանի եւ Մնակեանի մասին, ո – րոնք կը նկատուին Թուրք Թատրոնի հիմ – նադիրները:

Ա.

(Շար.)

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Բայց, Լեւոն էֆէնտի, Թողունք, եթէ կ'ուզէք, ձեր այդ ներքին խնդիր – ները եւ բուն ձեր այցելութեան չարժա – ռիթին դանք, որովհետեւ չեմ կարծեր որ այդ անցած դացած դէպքը պատմելու համար պատիւ ըրիք իմ տունս դալու:

— Ձիչդ իմ այցելութեանս նպատակին վրայ է խօսքերնիս:

— Ի՞նչպէս, զոչեց Թորոս պէյ զար – մացած:

— Հիմա պիտի բացատրեմ: Ինչպէս կը տեսնէք, Բարսեղ էֆէնտին այս զործին մէջ երկու հոգիի խաղ խաղաց, նախ՝ ձեզ եւ յետոյ՝ ինծի:

— Այնպէս է, հաստատեց Թորոս պէյ:

— Եւ այդ երկու հոգիներն ալ ապուշ – ներ չեն, ոչ ալ դիւրաւ խաղի եկող... պիտ տակաւին չէք ճանչնար, բայց երբ աւելի մօտէն իրարու հետ յարաբերու – թիւններ ունենանք՝ պիտի տեսնէք որ ինքզինքս պարապ տեղը չեմ դովեր: Այդ, Թորոս պէյ, հիմա կարդը մեզի եկած է Բարսեղ էֆէնտիի մեզի խաղացած խաղե – րը փոխարինելու:

— Չեմ հասկնար թէ ինչ ըսել կ'ուզէք, պատասխանեց Թորոս պէյ չոր կերպով մը:

Բայց վախնալով որ իր այս ընթացքը կրնար երիտասարդը խրտչեցնել, իսկոյն չեչտը մեղմացուց եւ ըսաւ.

— Լաւ մը բացատրեցէք ձեր միտքը, տեսնենք թէ ինչ կ'ուզէք:

— Թոյլ կուտա՞ք որ բոլորովին ան – կեղծօրէն խօսիմ:

— Ոչ միայն Թոյլ կուտամ, այլ եւ կը պահանջեմ:

— Կը խնդրեմ սակայն որ իմ խօսքե – րէս բնաւ չվիրաւորուիք եւ եթէ սխալ բան մը ըսեմ, կամ ձեր կամքին հակա – ռակ, իսկոյն իմացուցէք:

— Շատ աղէկ: Անկեղծ երիտասարդ մը կ'ներեւաք եւ զոհ եմ ձեզ մօտէն ճանչ – նալուս:

Լեւոն զոհունակութեամբ ժպտեցաւ, յետոյ խօսքը առաջ տարաւ.

— Նախ՝ սա ըսեմ որ Զարուհին, այս – ինքն կինս, խնդրէն բոլորովին դուրս է: Անոր հետ ամուսնանալու կամ չամուս – նանալու խնդիր չկայ: Ոչ դուք եւ ոչ ալ ես սիրահարած էինք իրեն... Զա – րուհին նպատակ մը չէր մեղի համար՝ այլ միջոց մը... այո, միջոց մը հարըս – տութիւն մը ձեռք բերելու համար: Այն – պէս չէ՞:

Այս յայտարարութիւնը որչափ որ ան – պատկառ չնկականութեամբ մը եղած էր, Թորոս պէյ չկրցաւ մերժել:

— Եւ սակայն դուք աղջկան հետ չա – մուսնանալով, եւ ես ամուսնանալով, չկրցանք հասնիլ մեր նպատակին: Այն – պէս չէ՞:

— Այնպէս է:

— Հիմա կը մնայ մեր ուժերը միաց – նել եւ ուրիչ միջոցով մը հասնիլ մեր նպատակին: Արդեօք հիմա կրցա՞յ ձեզի բացատրել իմ այս անակնկալ այցելու – թեանս չարժառիթը:

— Մասամբ միայն, պատասխանեց Թո – րոս պէյ:

— Աւելի ընդարձակօրէն կրնանք խո – սիլ, եթէ նախ սկզբունքով ընդունիք ա – ռաջարկութիւնս:

— Ենթադրենք որ ընդունեցայ, ի՞նչ միջոցով պիտի կրնանք յաջողիլ:

Այս խօսքերը արդէն բաւականին աւե – լի ցոյց կուտային թէ Թորոս պէյ կը հա – ւանէր գործակից Լեւոնի:

— Ուրեմն հիմա, իրրեւ մտերիմ ըն – կերներ, անկեղծօրէն խօսինք, ըսաւ:

— Խօսեցէք:

— Բարսեղ էֆէնտի բանտն է եւ չեմ սխալիր եթէ ըսեմ, որ այդ բանտարկու – թեան մէջ դուք ալ մեծ բաժին մը ունիք:

— Ինչէ՞ն դիտէք, զոչեց Թորոս պէյ:

— Կ'աղաչեմ, պայման դրինք որ ան – կեղծ պիտի ըլլանք, ըսաւ Լեւոն, ուրեմն յարգինք մեր պայմանը, այսպէս ուրեմն, ի՞նչ էր ձեր նպատակը Բարսեղ էֆէն – տին բանտարկել տալով, պարզապէս վրէժ լուծել· չեմ հաւատար: Բարսեղ էֆէնտին բանտարկել տալով՝ ձեր բուն նպատակն էր դրամ քաշել անկէ, այսինքն ճիշդ իմ նպատակս:

— Կը կարծե՞ս որ ինքզինք ազատելու համար բանակցութեան մտնէ հետս:

— Ես կնոջը միջոցաւ այդ բանը առ – ջարկեցի:

— Եւ ի՞նչ ըսաւ:

— Բացարձակապէս մերժեց:

— Ուրեմն յոյս չկա՞յ:

— Ընդհակառակն, յոյս կայ, միայն թէ պայմանաւ որ բանտէն չարձակուի:

— Դժբախտաբար կարելի չեղաւ հա – տատել թէ, պատասխանեց Թորոս պէյ, վահանի հետ յարաբերութիւն ունեցած է: Կը վախնամ որ քանի մը օրէն ելլէ:

— Կը տեսնեմ որ մեր միացած ուժերը մեծ հրաչքներ պիտի դործեն, ըսաւ Լե – ւոն:

— Ի՞նչպէս...

— Նախ պիտի կրնանք Բարսեղ էֆէն – տին տակաւին երկար տանն բանտը պա – հել:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(78 – Շար.)

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 25-ԱՄԵԱԿԸ

ՎԱՎԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ամերեւ իրողութիւն է, որ մեր ժողովուրդը սիրով ու գնահատանքով կը մօտենայ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի աշխատանքներուն, որոնք կոչուած են նոր բոլոր սերունդը թրծելու եւ դաստիարակելու հանրային կոչումի արժանի մարդու նկարագրով։ Այսպէս է, որ Նոր Սերունդը տասնամեակներէ ի վեր, իր լաւ ու տկար օրերուն հաւասարապէս, իր կողքին տեսած է մեր գաղութին զանազանները։

Վաղանցի Հայութիւնը, այլ չրջաններու հայրենակիցներու նման, գիտէ քաջալերել այն բոլոր չարժումներն ու ճիգերը, որոնք ազգային առողջ նկարագրի մը զարգացման կը կրեն անկասկած, որոնց ազգային առաջադրութիւններուն հանդէպ անտարբեր չի կրնար մնալ ոեւէ հայ մարդ, ի՛նչ դաւանանքի ու սեռի ալ պատկանի ան։

Այդպէս ալ եղաւ անցեալ Շաբաթ երեկոյ, Մարտ 21ին, քաղաքապետարանի Թատերասրահին մէջ, որ բառին բուն իմաստով խճողուած էր հանդիսատեսներով։

Առիթը՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հանդիսութիւնն էր՝ իր քառնեւհինգամեակին առթիւ։

Տղաքն ու աղջիկները չարաճճիներ չարունակ աքնած էին, որպէսզի հանդիսութիւնը, ինչպէս երէնք կը կրկնէին յաճախ, ըստ արժանւոյն պատշաճի Նոր Սերունդի պատուանունին։

Եւ, հետեւաբար, զարմանալի չէ, որ այդ երեկոյ հանդիսականները ականատես եղան ու ծափահարեցին յայտագիր մը, որ զեղեցիկ էր եւ ճաշակաւոր միաժամանակ։

Հանդիսութիւնը բացաւ օրուան երի – տասարդ նախագահը՝ ընկ. Ժ. Մարտիրոսեան, Լիոնէն, որ իր կարճ խօսքին մէջ պարզեց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի նպատակները ու հետապնդած առաջադրութիւնները։ Սերունդներ դաստիարակուեցան ազգային չունչով, այս կազմակերպութեան չարքերուն մէջ։ Այլ մտահոգուեցաւ՝ ըմբռնելին, թէ նորահաս սերունդներուն եւս վիճակուած է պայքարիլ յանուն մեր գաղութին իրագործման։ Ապա – սելով հանդիսութեան մասին, նախագահը աւելցուց, թէ կազմակերպիչներուն նպատակը եղած է ասպարէզ տալ տեղական խումբերու անդամներուն՝ վարժեցնելու համար զանոնք ստանձնելու իրենց պարտաւորութիւնները հայ հանդիսատեսին առջեւ։

Հանդիսութեան զեղարուեստական բաժինը կազմուած էր պարերէ, երգերէ եւ թատերական ներկայացումէ։

Առաջին բաժնին մէջ հրապարակ ելաւ կեդր. Ֆրանսայի «Արծիւ» պարախումբը, կազմուած առաւելաբար Լիոնի եւ Տէսինի Նոր Սերնդականներէն։ Գեղեցիկ եւ ճաշակաւոր տարազներով մեր տղաքն ու աղջիկները յաջորդաբար ներկայացուցին հայկական եւ կովկասեան պարերու շարք մը, ինչպէս Զէյրանի, Սեւանի, պատերազմիկներու, ձիաւորներու, աղջիկներու պարերը եւայլն։ Եղան նաեւ չատ յաջող մենապարեր ընկերուհիներ Ալիս Քալաճեանի եւ Փաթրիսիա Ճերանեանի կողմէ։

Ընկերուհի Ալիս Ալթունեան, որ իր ձայնին համայքին տակ կը պահէ միշտ հանդիսատեսները, զեղեցիկ երգերու փունջով մը թովիչ մթնոլորտ մը ստեղծեց քաղաքապետարանի Թատերասրահին մէջ։

Միջնարարէն եաք Վալանսի Նոր Սերունդականներու փոքրիկ թատերախումբը ներկայացուց «Շատախօս սափրիչը» կատակերգութիւնը։ Մեր դերասաի դերասանները, եթէ նկատի առնենք, որ այդպէս կոչել դանոնք, իրենց կարելին ի գործ դրին, որպէսզի յաջողութեամբ դլուխ հանեն իրենց ստանձնած դերերը։

Զուգերդով մը (Սիլվա Յովսէփեան եւ Վահէ Կէօչկարեան, ընկերակցութեամբ՝ Ա. Կասեանի եւ Ս. Ղազարոսեանի) վերջ դուաւ զեղարուեստական երեկոյթը։

Մեզի կը մնայ չնորհաւորել մեր երիտասարդները, որ դժուար պայմաններու մէջ կը տքնին ու ճգնին, որպէսզի կենդանութիւն տիրէ մեր գաղութին մէջ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ի. կեվորկով, վարչութեան պետը արտասահմանեան զբօսաշրջիկութեան բաժնին, «Սով. Հայաստան» օրաթերթի Մարտ 18ի թիւին մէջ, վերոյիշեալ խորագրին տակ, կարգ մը առաջարկներ կը ներկայացնէ, որպէսզի մղում տրուի յատկապէս պատմական յուշարձաններու նորոգութեան եւ զբօսաշրջիկութեան կազմակերպման աշխատանքներուն։ Աւելցնենք, որ Ի. կեվորկով «սահմանափակ» կը գտնէ յուշարձաններու վերանորոգութեան գործին յատկացուած միջոցները։

— Հայաստան այցելող զբօսաշրջիկները վերջին տարիներուն յատուկ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտան դարերու խորքէն եկող մեր յուշարձաններուն հանդիպ — Գառնի, Գեղարդ, Էջմիածին, Հաղարծին, Ամբերդ, Էրեբունի...

... Ցաւալի է հաստատել, որ մեր օրերուն ալ դեռ կը գտնուին բաւական թիւով անձեր, որոնք պարզապէս անփոյթ են պատմական հարստութիւններուն նը – կատմամբ։ Ասիկա հետեւանք է հասակ նետող սերունդի դաստիարակութեան գործին մէջ զոյութիւն ունեցող թերութիւններուն։

... Պէտք է յառաջ տանիլ նաեւ քարոզչութեան գործը։ Այժմ մենք միջոց – ներ ձեռք կ'առնենք, որպէսզի որոշենք զբօսաշրջիկութեան կեդրոնները, գօտի – ները՝ հաշուի առնելով յուշարձաններուն, թանգարաններուն եւ բնութեան տեսարժան անկիւնները։ Այդպիսի գօտի – ներն ու չրջանները չատ են Հայաստանի մէջ եւ հնարաւորութիւն կուտան ստեղծելու բաւական հետաքրքրական բազմաթիւ երթուղիներ։

Ժամանակն է, որ այս գործով չահագրգռուած կազմակերպութիւնները համատեղ ջանքերով լուծեն այսպիսի չերջանայնացման բոլոր հարցերը, այն հաշուով, որպէսզի նախատեսուելիք երթուղիները բարելաւեն զբօսաշրջիկներու սպասարկումը։ Առանց տեղական մարմիններու, ճանապարհաշինական կազմակերպութիւններու, առանց չրջաններու յատկագծումին, ճարտարապետութեան եւ քաղաքաչինութեան մասնագէտներու, թանգարաններու վարիչներու եւ դաստիարակիչներուն այս ծրագիրը կարելի չէ իրագործել։

Վերոյիշեալ հարցերը համատեղ լուծելու համար անհրաժեշտ է նկատի ունենալ, որ զբօսաշրջիկը կ'ուզէ նոր վայրեր տեսնել եւ միեւնոյն ժամանակ հանգստանալ, քնանալ, ուտել։ Այս կապակցութեամբ մէկտեղ կուգայ հարց մը։ Արդեօք, պահպանե՞լ զբօսաշրջիկութեան կազմակերպման այժմու ձեւերը եւ մի – այն սրբագրել անոնց թերիները, թէ հիմնական ուղղումներ մտցնել այդ գործը կազմակերպելու, կառավարելու, այդ բնագաւառին մէջ տնտեսական գործու – նէութիւնը փոփոխելու միջոցներուն մէջ։ Այսպէս թէ այնպէս, պէտք է հոգ տանիլ որ մուտացութեան չմատնուին յուշարձանները, եւ անոնք իսկապէս դառնան տեսարժան վայրեր։

Աւելորդ է խօսիլ այն մասին, թէ մարդ ի՛նչ մեծ ցաւ կը զգայ, երբ այս կամ այն յուշարձանը կը տեսնէ երեսի վրայ ձգուած, չրջապատը՝ քաոսային վիճակի մէջ։

Յուշարձաններու պահպանութեան, թանգարանի վերածելուն, անոնց նկատմամբ ամէնօրեայ հոգ տանելուն, մեր կարծիքով, պէտք է նիւթական մասնակցութիւն ցոյց տան զբօսաշրջիկներով զբաղող կազմակերպութիւնները։

Եթէ նկատի ունենանք, որ յուշարձանները խնամելու եւ վերաչինելու համար տրամադրուած միջոցները սահմանափակ են, յուշարձաններուն մեծ մասը տնօրէնները եւ պահակներ չունի, կը տեսնենք, որ մեր առաջադրած հարցը աւելի բարդ կը դառնայ։

Ճիշդ չէ, որ յուշարձաններու պահպանութեան ծախքերը հոգալու պարտակա – նութիւնը ձգուի միայն պետութեան ուսերուն վրայ։ Պէտք է ուրիչ, կոմունակէ աղբիւրներ ալ գտնել (օրինակ՝ վճարովի դարճնել յուշարձաններու այցելութիւնները)։

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

— Ի՞նչ կը նշանակէ այս, Քիթթի, ըսաւ կոմսուհի Նորտսթոն, որ առանց նըշմարելու անոր մօտեցեր էր, բան մը չեմ հասկնար։

Քիթթիի աստղին չուրթը դողդողաց։ Աչքերուն մէջ արցունքով ոտքի ելաւ։

— Քիթթի, մազուրքա չէ՞ս պարեր։

— Չէ, չէ, ըսաւ Քիթթի արցունքով թրջած ձայնով մը։

— Իմ առջեւս ինքը զայն հրաւիրեց մազուրքա պարելու, ըսաւ կոմսուհին՝ դիտնալով որ Քիթթի պիտի հասկնայ թէ ո՛վ խօսը եւ զայն։ Այն ալ ըսաւ «մինչ իշխանուհի Զէրպացքիի հետ չէ՞ք պարեր դուք»։

— Ա՛հ, ինծի համար այդ բանը կարեւորութիւն չունի, պատասխանեց Քիթթի։ Աչխարհի վրայ ոչ ոք կրնար հասկնալ իր կացութիւնը, որովհետեւ ոչ ոք դիտէր թէ առջի օր մեքժած էր մկկը դոր թեւիս կը սեղմէր, եւ իր վատահութիւնը ուրիշի մը դրած էր։

Կոմսուհի Նորտսթոն դնաց Քորսունոքին դանելու, որուն հետ մազուրքա կը պարէր, և իրեն ըսաւ որ երթայ Քիթթին վնտռէ, զայն հրաւիրելու համար։ Այս վերջինը բացաւ մազուրքան եւ բարեբախտաբար, պէտք չունեցաւ խօսակցելու, որովհետեւ մինչեւ եաքը Քորսունոքի աչ ու ձախ կը վազէր հրահանգներ տալու համար։

Վրոնոքի եւ Աննա դրեթէ իր դէմը նստած էին։ Քիթթի հեռուէն կը տես – նէր զանոնք եւ քանի նայէր այնքան իր դժբախտութեան ապահովութիւնը կ'ուզ – նէնար։ Կը տեսնէր որ այդ բազմամբոխ սրահին մէջ երկուքը ինքզինքնին առանձին կը զգային։ կրկին Վրոնոքիի դէմքին վրայ տեսաւ հնազանդութեան եւ խոովքի արտայայտութիւնը զոր խելացի չուն մը կ'ունենայ երբ ինքզինք չուն մը կ'ունենայ երբ ինքզինք չուն մը կ'ուզէ զգայ։

Աննա կը ժպտէր եւ խօսքն այդ ժպիտը կը ցոլար միւսին դէմքին վրայ։ եւ երբ ցոլար՝ երիտասարդին դէմքը կը լրջանար։

Գերբնական զօրութիւն մը Քիթթիի աչքերը կը սեւեռէր Աննայի դէմքին վրայ։

Տիկին Քարենինա հիանալիօրէն դեղեցիկ էր։ հիանալի էին իր կլոր բազուկները, ապարանջաններով զարդարուն, հիանալի էր իր սեղմ վիզը մարգարտազարդ մանեակին տակ, հիանալի էին իր դանդուր մազերը, հիանալի էին իր փոքրիկ ոտքերուն եւ բազուկներուն չնորհալի ու թեթեւ չարժումները, հիանալի՝ իր եռանդուն աղուոր դէմքը։ բայց այդ հրապոյրին մէջ դժնդակ ու անողոք բան կար։

Քիթթի առաջուընէ ա՛լ աւելի կը հիանար վրան, բայց ալ աւելի կը տառապէր։ Ինքզինքը չախչախուած կը զգար եւ իր դէմքը իր ցաւը կ'արտայայտէր։

Երբ Վրոնոքի անոր հանդիպեցաւ մազուրքային մէջ, նախ չճանչցաւ, այնքան փոխուած էր։

— Ի՞նչ զեղեցիկ պարահանդէս, ըսաւ իրեն, լռութիւնը խղելու համար։

— Այո, պատասխանեց մանկամարդ աղջիկը։

Մազուրքային մէջտեղը, Քորսունոքիի կողմէ հնարուած կնճռոտ մէկ ճեւի մը միջոցին, Աննա չարքէն դուրս ելաւ, երկու պարակից զատեց եւ իր քով կանչեց տիկինը մը եւ Քիթթին։ Այս վերջինը ահարեկ դէմքով մը անոր նայեցաւ, մինչ Աննա իրեն կը ժպտէր, ձեռքը սեղմելով ու զայն կը քննէր աչքը քթթելով։ Նկատեց որ Քիթթի իր ակնարկներուն զարմացած ու յուսահատուր դէմքով մը կը պատասխանէր։ ուստի դլուխը անդին դարձուց եւ զուարթ խօսակցութիւն մը սկսաւ միւս կնոջ հետ։

— Այո, դիւայլին ու կախարդիչ բան մը ունի, ըսաւ Քիթթի ինքնիրեն։

Աննա չուզեց մնալ ցայտերնթրիքին, բայց տանտէրը չատ պնդեց։

— Չէ, չէ, չեմ կրնար, կը կրկնէր Աննա ժպտելով... ձեր Մոսկուայի պարա – հանդէսին աւելի պարեցի քան ամբողջ ձմեռը Փեթերսպուրկի մէջ։

Ակնարկ մը նետեց Վրոնոքիի վրայ որ իր քովը կը դտնուէր։

— Պէտք է որ ուղեւորութենէն առաջ հանգստանամ։

— Եւ որո՞շ էք վաղը մեկնիլ, հարցուց Վրոնոքի։

— Այո, միտքս այնպէս է, պատասխանեց Աննա չեշտով մը որ իր զարմանքը ցոյց կուտար այդ հարցումին յանդգնութենէն։

Վրոնոքի զգաց որ կ'այրէր անոր աչքերուն փայլէն ու ժպիտէն։

Աննա Քարենինա ցայտընթրիքին չմնաց եւ մեկնեցաւ։

ԺԹ.

Հետեւեալ առաւօտ Քոնթանթէն Լէվին մեկնեցաւ Մոսկուայէն եւ իրիկունը իր տեղը հասաւ։ Վակոնին մէջ, ճամբու ընկերներուն հետ խօսեցաւ քաղաքականութեան եւ նոր երկաթուղիներուն վրայ եւ կրկին, ինչպէս Մոսկուայի մէջ, իր զգալիարները չփոթեցան. ինքնիրմէ դժգոհ մնաց եւ անորակելի ամօթի զգացում մը ունեցաւ։

Բայց երբ իր կայարանը լքաւ ու ճանչցաւ իր կառապանը Իկնաթ ու իր բալխերը, վերակենդանացաւ եւ արօթն ու դժգոհութիւնը սկսան անյայտանալ։

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— *Տէր եւ Տիկին Դ. Սրապեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Ճարայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի այս երկուշաբթի առաւօտ (30 Մարտ) Սէնթ Մարկրիթի մատուռը*

ՄԿՐՏԻՉ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սերաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութեան վարչութիւնը կուգայ իր բոլոր անդամներով խորին ցաւակցութիւն – ները յայտնել Հայրենակից Ոսկեան Պալեանի մահուան առթիւ որ կը բնակէր Տէսմին, իր բոլոր պարագաններուն:

×

ԼԻՈՆ.— *Թր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Տիգրան Զէքեանի եւ ընտանեկան պարագաններուն իրենց հօրա – քրոջ՝*

ՄԱՔՐՈՒՀԻ ԷՆՓԻԷՃԵԱՆԻ

մահուան տխուր առթիւ:

×

Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Հրանդ Թա – դէոսեանի եւ ընտանեկան պարագաններուն իրենց մօրաքրոջ՝

ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

(Մարսէյլ)

մահուան տխուր առթիւ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— *Խարբերդ եղկի դիւղի Ս. Նշանի կարզադիր յանձնախումբը կուգայ իր սրտագին ցաւակցութիւնները յայտնել Արզումանեան ընտանիքին իրենց հօր, եղբօր՝ Խաչատուր Արզումանեանի ցաւալի կորուստին առթիւ:*

Այս առթիւ նոյն յանձնախումբի նախագահ կար. Տէրտէրեան իր սանահօր՝ հայ ռազմիկներու փոխ–նախագահ եւ իր հատ սիրած «Յառաջ»ին փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 20 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Հոգեհանգիստ Միհրան Հայգազործեա – նի՝ այրի Տիկին Նուարդ Հայգազործեան 50, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ադամեան 50, Տէր եւ Տիկին Վ. Քիւրքճեան 20, Տիկին Պետրոսեան 10, Տիկին Վարդանեան 10: Հոգեհանգիստ Իշնատեան՝ Մելքոնեան փ. 10, Իշնատեան ընտանիք 10, Իշնատեան Լեւոն 10, Վ. Գալաճեան 40, Նշան Մա – ռանեանի յիշատակին՝ Վահագն Տէրտէր – եան 10:

Կնունք Նշան Գասպասեան՝ Մելքոնեան փ. 20: Դարբինեան ընտանիք 100, Տէր եւ Տիկին Մարաշլեան 10, Տիկին Տէր – Մեսրոպեան 10, Դարբինեան . 10:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Ստեփան Ստալեան (Նիս) 20 ֆր. կը նուիրեն եւ Տէր եւ Տիկին Արմենակ Գույումճեան (Սէն–Շամոն) 10 ֆրանք «Յառաջ»ին, Տիկին Գոհար Ալեք – սանեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

Ա. Յ Յ

Մարսէյլ քաղաքի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը կազմակերպած է այցելութիւն մը Զատկուան առթիւ դէպի Սէն Ռաֆայէլ՝ Հանգստեան Տունը, կի – րակի (5 Ապրիլ). այս առթիւ վարձուած է հանրակառք: Երթալ փափաքող հայ – րենակիցներէն կը խնդրուի հիմակուընէ սկսեալ արձանագրուիլ: Արձանագրուելու համար դիմել Տիկին Քէօսէեանի

2, Rue Bernard du Bois (Studio Rex)

եւ վարչութեան անդամներուն մօտ:

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Բոլոր ճամբորդութիւնները երթ ու դարձ օդանաւով եւ «Փանսիոն քոմփլէթ» Արմենիա պանդոկին մէջ:

2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ, 14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ճամբորդութիւն ՅՈՒԼԻՍ 11ԷՆ 26

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՆ ԵՌՈՒՁԵՌԻ ՕՐԵՐՈՒՆ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՅՍ ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵՐԸ ՍԱԿԱՒԱԹԻՒ ԵՆ: ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏՄԱՆԱՀԱՄ՝ ՅՈՒՆԻՍ 15: ԹՈՒՐԻՍԹԻՔ ԿԱՐԳ ԳԻՆ 2300 ՖՐ.

Բ. ճամբորդութիւն.— 1 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 16 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմենիա»յի մէջ, Բ. կարգի նախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք: Գին՝ 2500 ֆրանք:

Գ. ճամբորդութիւն.— 9 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմենիա»յի մէջ, Բ. կարգի նախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք: Գին՝ 2500 ֆրանք:

Դ. ճամբորդութիւն.— 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԷՆ 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — երեւանի լաւագոյն եղանակի այս այցելութիւնը եւս տեղի կ'ունենայ թուրիսթիք կարգով, «Փանսիոն քոմփլէթ» «Արմենիա»յիմէջ: Գին՝ 2350 ֆրանք

ԾԱՆՕԹ.— *Անցեալ Սեպտեմբերին անակնկալօրէն ստեղծուած էին անհամոյ պայմանները: Այս եղանակին մեր բոլոր ճամբորդութիւններուն համար պաշտօնական պայմանագրութեամբ ապահովուած է մեր ղբօսաշրջիկներուն բնակութիւնը «ԱՐՄԵՆԻԱ» հիւրանոցին մէջ:*

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS — 22, rue du 4-Septembre — PARIS — Tél. : 742-77-40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆի, ամէն Հորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ եւք ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՓՍԱՆԵԱՆԻ 11, rue du Bassin — Saint-Julien Tél. : 48-94-75

ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆԻ՝ 154, rue Barabanne — Tél. : 60-01-11

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

ՏԵՍԻՆԻ մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱԵԱՆԻ

Conditions d'inscription :

— Passeport validé
— 4 photos
— Carnet de change (*on peut se procurer celui-ci dans toutes les banques sur présentation d'une pièce d'identité et d'une photo*).

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

Յետագային՝ մանրամասնութիւններ

ՊԱՏԱՐԱԳ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Զատկուան առթիւ, ճաշնա – ւոր պատարագ կը մատուցանէ՝

Հ. ՆԻԿՈՂՈՍ Վ. ՔԷՉԵԱՅԵԱՆ

Ռիւ Նէի մայրապետներու մատրան մէջ, առաւօտեան ժամը 10,30ին:

Բոլոր հաւատացեալները ջերմապէս կը հրաւիրուին:

Միաժամանակ կը հաղորդուի Լիոնի բարեպաշտ ժողովուրդին թէ ամէն կի – րակի նոյն մատրան մէջ, նոյն ժամուն, պիտի պատարագէ

ԳՐԻԳՈՐ Վ.Րդ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան բիւրաւոր նահատակներու յիշատակը կ'ոգեկոչուի բարձր հովանաւորութեամբ երեք Ցարանուանութեանց պետերուն եւ համազգային նախաձեռնութեամբ:

Ուրբաթ իրիկուն, Ապրիլ 24
ՍԱԼ ԿԱՎՕ

Մանրամասնութիւնները յետագային:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Եռամսեայ հանդէս, պաշտօնաթերթ Ֆրանսայի Հայ Առաքելական Եկզարքայի: Բ. չրջան, Թիւ 1, Ցունուար–Մարտ 1970: Բաժանորդագրութեան պայմանները՝ սո – վորական 10 ֆր., օժանդակող՝ 20 ֆր.: Հասցէ՝

3, Ave. Granchamp
78 - LEPECQ, FRANCE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆ ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 4 Ապրիլ ժամը 20,45ին, Պան – ելօ քաղաքի Սալ տէ Ֆէթի մէջ Ռիւ Շարլ Միչէլս:

Կը ներկայացուին

ՍԻՐՏԸ ԵՐԳՈՒՄ Է

Գունաւոր գեղարուեստական ֆիլմ մը (*Ֆրանսացիներուն համար սրահին մէջ պիտի բաշխուի համառօտ բացատրողական մը*):

ԵՒ ԵՕԹԸ ԵՐԳԵՐ

(*Ֆրանսախօս*)

հեղինակ բանաստեղծ Գէորգ Էմին, դունաւոր ֆիլմը

Մուտք 5 ֆր

Տոմսերը կը ծախուին Լեւոն Տօնիկեանի մօտ

52, Rue Gustave Courbet
Կարագեան
23, Rue Haïk Tbirian
Ճելալեանի կօշկարատունը
25, Rue Ampère

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը 0, 50

ՇԱԲԱԹ
28
ՄԱՐՏ
SAMEDI
28 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·776

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.776

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՒԹ Է ԱՊԱԳԱՆ

Ատլէթ կուսակցութեան ծոցին մէջ ծայր տուած երկպառակութիւնն է, որ պատճառ դարձած էր Թուրքիոյ նախագահական տապնակին:

Կառավարական կուսակցութեան երես-փոխաններէն 41 հոգի դէմ քուէարկած էին դահլիճի ներկայացուցած պիւտճէին, պատճառ դառնալով, որ անիկա չվաւերացուի Ազգային Ժողովին կողմէ:

Վարչապետը վստահութեան հարց չէր դրած եւ չէր ուզեր կառավարութեան հրաժարականը ներկայացնել Հանրապետութեան նախագահին: Կ'ուզէր կառչած մնալ աթոռին:

Ի վերջոյ սակայն տեղի տուաւ ընդդիմադիրներու ժխտողութեան առջեւ ու հրաժարեցաւ:

Շատ երկար աեւեց նախարարական տապնակը, որու ընթացքին Սիւլէյման Տէմիրէլ, նոր դահլիճ կազմելու հրաւիրուած, դանազան մեքենայութիւններ փորձեց, սակարկութիւններ կատարեց, մէկ կողմէ խոստութիւններու դիմեց, միւս կողմէ քուէ որսալու համար խոստումներ չտալէց կարզ մը հակառակորդ երեսփոխաններու:

Ատլէթի կարդապահական խորհուրդը մէկ տարուան համար կուսակցութենէն հեռացուց Տէմիրէլի դլխաւոր մրցակից Սատտտին Պիլկիչը ու տասնեւհինդ ընկերները:

Վերջապէս Մարտ 15ին Տէմիրէլ Նոր Հղորդարանին ներկայացուց նոր դահլիճն ու կառավարական ծրագիրը: Ու 172ի դէմ 232 քուէով վստահութիւն ստացաւ: 41-ները չմասնակցեցան քուէարկութեան:

Երեւութապէս վերջ դտաւ նախարարական տապնակը, սակայն երկրի ներքին կացութիւնը փոխանակ բարւոքելու աստիճան մը աւելի ծանրացաւ:

Մինչ Նորհրդարանը նիստ կը դումարէր, Անդարայի համալսարանի եւ բարձրագոյն վարժարաններու ուսանողներէն շուրջ երեք հազար հոգի «Աթաթիւրքի եւ անկախութեան» վրայ երդում ընելէ առաջ այլազան ցուցատախտակներ բռնած առաջին Ազգային Ժողովի չէնքին եւ Ուլուսի հրապարակին վրայ ցոյցեր կատարած են, կրակուրոց ճառեր խօսելով կառավարութեան և Ամերիկացիներուն դէմ:

Պոլսոյ համալսարանի զանազան ճիւղերուն մէջ ալ նման ցոյցեր տեղի ունեցած են, հակառակ ոստիկանական արգելքներուն:

Սովորական երեւոյթ դարձած է այսպէս կոչուած եւ ձախակողմեան ուսանողնեբու կռիւները, որոնք յաճախ կը վերջանան արիւնահեղութեամբ:

«Ցեղափոխական Երիտասարդութեան Դաշնակցութիւն» կազմած ուսանողները «Անկախութեան Շաբաթ» անունին տակ զանազան ցոյցեր սարքած են Թուրքիոյ դլխաւոր քաղաքներուն մէջ «Ամերիկայի եւ իր մանկլաւիկներ»ուն դէմ:

Նոր չէ անշուշտ ապերախտ Թուրքերու քինամոլական ցոյցերը Ամերիկացիներու դէմ: Սակայն վերջերս անոնք աւելի մեծ ծաւալ ստացած են, ուսանողական չըքնաղներէ դուրս նաեւ ժողովրդական խաւերու մէջ:

«Անկախութեան» անունով հրապարակը աղկողները Մուսթաֆա Քէմալի ժառանգորդները կը նկատեն իրենք զիրենք: Աթաթիւրք ուզեր էր Թուրքիան ձերբազատել օտարներու տիրապետութենէն: Այժմ Ամերիկա կը տիրապետէ Թուրքիոյ վրայ: Հետեւաբար եւ բնականաբար...:

Համալսարաններու մէջ կատարուած խուզարկութեանց հետեւանքով դրաւուած են մեծ քանակութեամբ զանազան զէնքեր: Մռնտի Անդարայի թղթակիցը կը գրէ թէ երկու տարիէ ի վեր բազմաթիւ ձախակողմեան ուսանողներ սպաննուած են ծայրագոյն աջ տարրերու կողմէ: Ոստիկանութիւնը այս վերջիններուն հանդէպ անտարբեր, թերեւս նոյնիսկ մեղսակից ընդունուն՝ ձախերը իրենց կարգին սկսած են զինուիլ: Սարսափի մթնոլորտ մը ստեղծուեր է Համալսարանի ծոցին մէջ:

Երկրումի մէջ երիտասարդ մը ինքնասպանութեան հետեւանքով անձնասպան եղեր է եւ ուսանողները դասադուլ հռչակեր են:

Այսպէս թէ այնպէս, տնտեսական եւ ընկերային տագնապները մէկ կողմէն, բանուորներու գործադրկութիւնն ու քաղաքական ու հանրային անձերու հակամարտութիւնը միւս կողմէն, Թուրքիոյ մէջ ստեղծած են խառնակ վիճակ մը:

Այլի ու ձախի հակամարտութենէն օգտուելով դլուխ ցցած են «Շէրիաթճի»ները, որոնք կը ձգտին վերադառնալ Ատաթիւրքի Համիտի համիսլամական քաղաքականութեան: Հակառակ են Աթաթիւրքի բարենորոգումներուն եւ կրօնքը կը դասեն ամէն բանէ վեր:

Այս չարժումը օրէ օր կը ծաւալի դիւղացիներու չրջանակին մէջ: Օրուան իշխանութիւնն ալ կը քաջալերէ ժողովուրդի կրօնական մոլեռանդութիւնը, Մէնտէրէսի պէս, պարզապէս քուէ չհաելու համար:

Մութ է ապագան:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ ԵՒ ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՆԵՐԸ

Ինչպէս դրած էինք, մթնոլորտը չատ լարուած է Լիբանանի եւ մանաւանդ Պէյրութի մէջ: Զորեքչաբթի օր զանազան բախումներ Քահալէի չրջանը (մեծամասնութեամբ քրիստոնեայ բնակչութիւն), որ Պէյրութ – Դամասկոս Ազգային ճամբուն եզերքն է, պատճառ դարձան այդ լարուածութեան:

Բուն դրդապատճառն այն էր որ Պէյրութի մերձաւոր մէկ թաղամասին մէջ ծանր բախում մը ծայր տուած էր պաղեստինեան դունդերու եւ Սթեթի ընտանիքին միջեւ: Այս ընտանիքին պետը՝ Ապու Ահմէտ ծանօթ մաքսանենդ մըն է որ զաղտնի պահեստանոց մը ունի սիկարէթի եւ թմրեցուցիչի: Այդ չրջանը, պաղեստինցի փետայիներու ներկայութեան պատճառով, բոլորովին դուրս մնացած էր պետական հակակչռէ եւ որովհետեւ ներքին նախարար Ճումպլաթ կը մեղադրէր փետայիները որ այդ չրջանը «մաքսանենդներու դրախտի» վերածած են, պատասխանատու պաղեստինցիները կ'որոչէին անվնաս դարձնել կասկածելիները: Ուրեմն կը դիմէին Ապու Ահմէտի որ պարպէ սրճարանը որոշ դումարի մը փոխարէն: Մերժումի պատճառով 50 փետայի յարձակում կը գործէին սրճարանին վրայ եւ տեղի կ'ունենար կարճ այլ արիւնալի միջադէպ մը: Ցաջորդ օր ալ նոյն միջադէպերը կը կրկնուէին եւ տասը մեռեալի մասին կը խօսուէր: Սպաննուած էին նաեւ մաքսանենդներու պետը՝ Սթէթի եւ իր ընտանիքէն երկու անդամ:

Ասոր վրայ է որ կ'առեւանդուէր Փիէր Ճէմայէլի որդին՝ Պէյրութ Ճէմայէլ: Ցանձիստներու պարագլուխին վերապահութիւնը ծանօթ է փետայիններու նը – կատմամբ: Քանի մը ժամ ետք, Պէյրութ Ճէմայէլի «վերադարձը» չէր բաւեր անդորրութիւնը վերահաստատելու համար: Նախկին նախագահ Քամիլ Շամունի ազգական Ազգ. կուսակցութիւնը, որ թէեւ անջատողական քաղաքականութիւն կը վարէ եւ Պէյրութի պաղեստինեան ազատագրման կազմակերպութեան բիւրօն կը հրապարակէին զեկոյց մը, ուր համաձայն էին դատապարտելու համար «գրգռիչները որոնք իրենց գործունէութեամբ քաղաքացիական պատերազմի սերմեր կը ցանեն Լիբանանի մէջ եւ կը վտանգեն միաժամանակ կեռիլլայի վարկը»:

Վերջին հաչուեկչիռի մը համաձայն, մեռեալներու թիւը 17 է եւ վիրաւորներու թիւը՝ 41:

ՊԵՐԼԻՆԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Զորս Մեծերու ներկայացուցիչներու առաջին հանդիպումը, Պերլինի ամերիկեան դօտիին մէջ, երեք ժամ տեւեց: Արեւմուտքի ներկայացուցիչները ճեւով տարբեր բայց բովանդակութեամբ նոյն տեսակէտներն ու առաջարկութիւնները կատարեցին: Արդարեւ, Ուաչինկթընի, Լոնտոնի եւ Փարիզի համար աւելի քան անհրաժեչտութիւն մը կը նկատուի յարաբերութիւններու բարելաւումը Պերլինի երկու մասերուն միջեւ: Այսպէս՝ վերահաստատել թղթատարական եւ հեռաձայնային կապերը Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան դօտիներուն միջեւ, դիւրացնել Արեւելեան Պերլինցիներու ճամբորդութեան պայմանները եւ, վերջապէս, երաչխաւորել Դաչնակցային Գերմանիոյ եւ Արեւմտեան Պերլինի միջեւ հաստատուած հաղորդակցութեան ուղին՝ օդային եւ ցամաքային:

Առաջին հանդիպումին խօսակցութիւնները զաղտնի կը մնան, որով կարելի չէ առայժմ ըսել, թէ ի՛նչ եղած է խորհրդային ներկայացուցիչին պատասխանը: Ցամենայն դէպս, ինչպէս կը չեշտեն լատտեղեակ աղբիւրները, ժողովը դումարուած է հանդարտ և սիրալիր մթնոլորտի մէջ: Կ'ըսուի նաեւ, թէ Մոսկուա հատնաբար չատ անդիջող դիրք չբռնէ եղած առաջարկներուն հանդէպ:

Արեւմուտքի երեք ներկայացուցիչները Պերլին մեկնելէ քանի մը ժամ առաջ Պրիւսէլի մէջ որոչեցին, որ այսուհետեւ դիւրութիւններ պիտի տրուին Արեւելեան Գերմանացիներուն, որպէսզի կարողանան առանց աւելորդ ձգձգումներու ճամբորդել Ատլանտեան Ուխտի մաս կազմող երկիրները: Ցարդ անհրաժեչտ էր, որ Արեւելեան Գերմանիոյ քաղաքացին չտուկ արտօնութիւն ուղէր Պերլինի մէջ հաստատած յանձնախումբէ մը, կազմուած երեք մեծերու ներկայացուցիչներէ: Այսուհետեւ կը բաւէ ունենալ երկրին վիզան՝ տուեալ երկրի դեսպանատունէն:

Քաղաքական չրջանակներու համար այս քայլը, Պերլինի հանդիպումէն քանի մը ժամ առաջ կատարուած, բարեկամեցողութեան ժեսթ մըն էր անկասկած: Այս ձեւով Արեւմուտք կ'ակնկալէր, որ խորհրդային իչխանութիւնները եւս իրենց վիճակը բարելաւող քայլեր ձեռք առնեն:

Զորսերու յաջորդ հանդիպման թուական նչանակուեցաւ Ապրիլ 24:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ոճրային ատեանը 17 եւ 14 տարի բանտարկութեան պատիժ սահմանեց երկու Պաղեստինցիներուն որոնք 1968 Դեկտ· 26ին յարձակած էին Էլ-Ալի (իսրայելեան օդանաւային սպասարկութիւն) օդանաւին վրայ:

ՀՌՈՄի թանգարաններու եւ պանդոկներու պաչտօնէութիւնը գործադուլ կ'ընէ զատկուան տօներուն առթիւ:

ՍԷՆ-ՏՈՄԻՆԿԷն կը հաղորդեն որ ամերիկացի դինուորական կցորդը ազատ արձակուած է 21 քաղաքական բանտարկեալներու փոխարէն, որոնք անմիջապէս Մեքսիքա մեկնած են: Արժանթինի կառավարութիւնը սակայն մերժած էր մինչեւ Ուրբաթ օր զոհացում տալ յեղափոխականներու պահանջներուն, փարակուէի ամերիկացի հիւպատոսին ազատագրման համար:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ թղթատարական պաչտոնէութեան մէկ մասը (ցրուիչ եւ կառք վարող) գործադուլ կ'ընէ Ուրբաթ եւ Շաբաթ, նոր անկանոնութիւններ ստեղծելով արդէն իսկ անկանոն սպասարկութեան մը մէջ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մեծ վիրաբոյժ՝ Փրոֆ· Ռոպէր Մոնօ իր մահկանացուն կնքած է առջի օր, 86 տարեկանին:

ՋԱՏԻ մէջ բախումները կը չարունակուին եւ Ֆրանսացի երեք դինուորական եւս մեռած են:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ վարչապետը՝ Վիլի Պրանտ կը պատրաստուի Ուաչինկթընը երթալ: Քաղաքական չրջանակները մասնաւոր կարեւորութիւն կուտան այս այցելութեան:

ՄԱՐՈՒԻ մէջ նախարարական բարեփոխում մը տեղի ունեցած է առջի օր:

ՓԱՐԻԶի ամերիկեան դեսպանը՝ Սարճընթ Շրայվըր իր ընտանիքով Ամերիկա վերադարձաւ, ուր մրցակից մը պիտի դառնայ Նիքսընի:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ բոլոր թեմերուն մէջ, ուր եպիսկոպոսը անհրաժեչտ դտնէ, աչխարհականները իրաւունք պիտի ունենան հաղորդութիւն տալու:

ՔԱՄՊՈՃԻ նոր դեկավարութիւնը արդէն իսկ դժուարութեանց կը բախի: Գլխաւորն է՝ փոխարինել Սիհանուքի նման դէմք մը: Փեքին կ'ամբաստանէ Ուաչինկթընի կառավարութիւնը իրրեւ դրդիչը այս պետական հարուածին:

ԱԹԻՆԻ մէջ, Ուրբաթ օր, բացուեցաւ 35 հոգիի դատավարութիւնը: Ասոնք մաս կը կազմէին «Ժողովրդավար Պաչտպանութիւն» զաղտնի կազմակերպութեան: Բոլորն ալ ամբաստանուած են խափանարարական գործունէութեան յանցանքով:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԲԱՐԵԱՁԱԿԱՄ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

1970 ԱՊՐԻԼ 8 ԻՆ

Ապրիլ ութին կը լրանայ մեր բաժանորդներու մեծ մասին բաժանորդագրութեան չրջանը: Ցերմապէս կը խնդրենք որ ճորտգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու անհատական դիմումներու:

Առկախ հաչիւ ունեցողներէն եւս կը խնդրուի անյապաղ կարգադրել իրենց հաչիւները, որպէսզի վարչութիւնը միչտ կարենայ չարունակել կանոնաւոր առաքումները:

Բաժանեգիններու կանոնաւոր ու կանխիկ վճարումներն են միայն որ կրնան մասամբ դիւրացնել վարչական ծանր գործը:

Բաժանորդագրութեան պայմանները են·

ՖՐԱՆՍԱ տարեկան	90 ֆր·
Վեցամսեայ	50 ֆր·
Արտասահման տարեկան	115 ֆր·

Արտասահմանի օդանաւային սպասարկութեանց սակին համար, դիմել վարչութեան:

Շնորհակալութեամբ՝

վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

UNE POESIE REINVENTEE

L'œuvre d'Armen LUBIN

Qu'est-ce qu'un vrai poète ? Selon quels critères peut-on en juger ? N'est-ce pas d'abord, en dehors de tout jugement, une affaire de cœur, de sensibilité, de chair, de nerfs ?

Armen Lubin est un vrai poète, un des rares en tout cas qui s'engage entièrement dans tout ce qu'il écrit. C'est à dessein que j'emploie ce mot d'engagement, au sens de : projection dans l'écriture d'un certain nombre d'états, affectifs et autres, vécus avec une intensité unique et restitués avec la même intensité.

Armen Lubin ne parle jamais que de ce qu'il a vécu personnellement, en d'autres termes de ce qu'il a souffert. Rien de plus injuste que les critiques souvent adressées à Armen Lubin, « cet homme qui ne parle que de son lit d'hôpital ». Mais que peut-on objecter au lit d'hôpital, quand celui-ci devient vraiment un centre du monde, un lieu où il se passe des choses qui ne peuvent se passer ailleurs ? Si la maladie est continuellement présente dans l'œuvre d'Armen Lubin, c'est sous la forme d'une douleur qui n'est pas seulement celle du corps ou de l'âme ou de n'importe quoi, mais qui est la douleur d'être.

« La seule réalité qui s'impose à nous, est une réalité insoutenable, absurde et parfaitement inutile... Lorsque l'homme devient réel... alors les bêtes malfaisantes valent exactement les bêtes bienfaisantes. Il n'y a qu'une seule chose qui compte, la bête, c'est-à-dire la vie. Le mal, c'est l'éclosion à la vie ». (1).

Ce qui tout d'abord frappe dans cette œuvre, c'est la réinvention d'un espace, les rapports et les proportions des objets, leur déformation et la déformation du mouvement. Peu importe qu'Armen Lubin ait été amené à cette vision par les longues stations qu'il doit et doit toujours supporter sur les lits plats des hôpitaux. Ou plutôt si, cela importe beaucoup. N'est-ce pas cette singulière « situation » qui lui a permis d'écrire :

Ainsi s'épanouissent dans un espace réduit
Des liserons fantaisistes et des capucines
Et aussitôt l'espace cesse d'être réduit.(2)

La poésie d'Armen Lubin c'est la conscience du prisonnier, enfermé, limité, borné ; et pour qui le temps et l'espace ne sont plus des concepts mais des choses à réinventer :

Dépassé le barrage, je m'appelle
aujourd'hui,
Moi qui m'appelai jusque-là hier ;
La lame des profondeurs s'échappe, très claire... (3)

Temps, espace, mort, ces trois choses sont toujours inséparables. La vieille idée qui torture les hommes tient précisément à cette trinité mystérieuse. Que le temps et l'espace continuent à être quand la mort rend impossible de le concevoir c'est là un thème qui n'est pas près d'être épuisé. Armen Lubin y a puisé comme tant d'autres.

Frustré de la vie extérieure dite normale, privé des petites consolations qui amenuisent si bien le temps et le fragmentent, Armen Lubin restitue aux moindres gestes aux moindres actes qui entournent sa vie infirme le caractère solennel propre aux cérémonies.

L'usage du mot « procès » fait par Kafka a attiré notre attention sur l'autre sens de ce mot au caractère inexorable et qui révèle ses liaisons secrètes avec la justice. Le « processus » d'une maladie, n'est-ce pas l'image d'une accusation, d'un plaidoyer, d'un acquittement, d'une condamnation. C'est bien ainsi que le ressent Armen Lubin, à la fois témoin et accusé en sursis. Mais l'idée de justice ou d'injustice qui s'attache nécessairement à la fatalité d'une maladie n'est-elle pas liée aussi profondément à l'image d'un payement dont les lois échappent à la compréhension, puisqu'on ignore qui bénéficie du payement et pourquoi on paye.

Mais il ne faudrait pas conclure de tout cela qu'Armen Lubin écrive de la « poésie philosophique ». Il est au contraire un de ceux qui font le mieux éclater l'inanité de toute explication en matière poétique :

Quand reviennent porteurs de lances
Les novembres pluvieux
Un chien savant, chien immense
Fait des comptes mystérieux.
Il compte, il compte, il recommence
Tous les chagrins s'appellent absence
Les chagrins porteurs de lances (4).

Ici, toute tentative de commentaire ne parvient jamais qu'à effleurer la surface. La confession devenue invisible, les pensées précises qu'elle a fait naître, rentrent dans l'ombre. Il ne reste plus que des signes indéchiffrables, de grandes figures mystérieuses qui s'imposent dans l'ignorance.

ARTHUR ADAMOV

« *Combat* »

(1) Revue 84, juin 1949.
(2) et (3) Revue 84, No 2, 1947.
(4) « Le passager clandestin ». Ed. Gallimard.

Օ՛ ՀԱԶՈՒԱԳԻՒՏ ԱՏԱՄՈՎ

Ի՞նչ կրնամ ըսել, Արթիւր Ատամովի մասին, որու հանդէպ մեծ հիացում եւ մեծ բարեկամութիւն ունէի, թէեւ երբեք իր մտերիմներէն չեմ եղած : Ըսել՝ որ ցաւ զգացի իր մահուան լուրն առնելով : Ինչ որ հարկ է նախ չեշտել, ըստ ինծի, այն է որ ոչ մէկ սովորական բան կայ այս մարդուն մօտ, այս գրագէտին մօտ :

Դիմադիծով եւ ձեւերով, իրեն համեմատ ապրելակերպով, իր գործին բուռն մերկացումով եւ այն առողջարար չափազանցութեամբ, ուր կը մղէր իր մտածումը, Ատամով մեծ եզակի մըն էր եւ ինք իսկ սիտի ընտրէր, նոյնքան հպարտութեամբ որքան մարդկութեամբ, այն տեղը ուր պիտեմ թէ իրը պիտի մնայ գրական պատմութեան մէջ, — ժորժ Պաթայի կողքին, որ իր բարեկամը մնացած էր, անոր բերելէ եւթ եղբայրական օդնութիւն մը, առանց դինքը ճանչնալու, Սաքօ եւ Վանցեթթիի ի նպաստ դեղեցիկ ցոյցին առեն :

Նման մեծ եզակիները, իրենց կեանքի ընթացքին, վախցնելով քիչ մը արդի քննադատութիւնը, որ կը կատարուի մի քանիներու կողմէ եւ որ ախտաւոր ճաշակն ունի տեւաբար նոր միջակներ ներկայացնելու հանրութեան հետաքրքրութեան, այսպէս եզակիները երկար առեն առանձնացած են տեսակ մը կիսաստուերի մէջ, ուր լաւ կը զգան իրենք դիրենք, մանաւանդ նման անոնց որոնց մասին խօսեցայ, դիշերին մարդիկն են : Բայց Արթիւր Ատամով հրաշալի կերպով պիտի մտնէ լոյսին մէջ :

Այս մեծ եզակին եղաւ նաեւ մեծ ըմբոստ մը : Իր գործին յեղաշրջումը, առաջին (գրեթէ) գիրքէն մինչեւ յաճախ անդութ մաղոչիմը — խոստովանութիւնը — եւ առաջին թատերգութիւններէն սկսեալ :

Փարօտին, Էնվազիոնը, որոնք յայտնութիւնն եղան այն ամէն ինչին, որ կ'ոգեկոչուի հիմա նոր թատրոնին անունին տակ, կրնան օրինակ ծառայել : Որովհետեւ Ատամով մինչ կը յառաջանար կեանքի մը մէջ, որ իրեն համար, չդադրեցաւ եղերական ըլլալէ, կը դիտակցէր օր ըստ օրէ աւելի, այն հիմնական անարդարութեան որ կայ դրամատիրական ընկերութեան մէջ եւ իր անձնական ողբերգութիւնը միշտ աւելի կ'անհետանար տեղերական ողբերգութեան առջեւ, որ է ճնշումի ողբերգութիւնը որուն անմեղ զոհերն են այնքան ժողովուրդներ :

Իր նոր գործերէն իւրաքանչիւրը վրճռական դիրքառորում մըն է յափշտակիչ ուժերու դէմ, վատին դլխաւոր ուժին դէմ, որ ջահակիրի դիմակ մը ունի : Անկէ, քաղքենի բարոյախօսներէ պախարակուած, այս գրագէտը իրաւունքը կ'ունենայ մարդոց երախտապիտութեան, ուր որ ալ ըլլան եւ չեմ կարծեր սխալիլ կամներ եղած էին իրարու հետ :

— Ծայրայեղ խոհեմութեամբ, զգուշութեամբ եւ ճարպիկութեամբ պէտք է վարուինք, յաջողելու համար, ըսաւ Թորոս պէյ :

— Այդ մասին անհոդ եղիր, պատասխանեց երիտասարդը, երբոր գործի սկսինք պիտի տեսնես, որ այդ վնտռած բոլոր յատկութիւնները ալ ունիմ :

— Դուրսը պէտք չէ որ իրարու հետ տեսնուինք :

— Ճիշդ ես ալ այդ պիտի խնդրէի քեզմէ :

— Եթէ դիս տեսնելու պէտք ունենաս, կրնաս հոս գալ, այսպէս, երեկոնը, ճաշէն անմիջապէս եառքը, ես սովորաբար տունը կ'ըլլամ եւ առանձին :

— Այնպէս է, մոռռաց կամաց մը :

Լեւոն Թորոս պէյի քովէն հեռացաւ մոատանջ վիճակի մը մէջ : Կը դգար որ չափէն աւելի առաջ գացած էր եւ ինք-դինք չափազանց վտանգած : Նահանջի ամէն ճամբայ զոցած էր իր առջեւ եւ հիմա ստիպուած էր Թորոս պէյին հետ քալել անոր ուզած կերպովը : Աւելի իր գործին չէր դար :

— Պէտք չէր որ Վահանին ու Բարսեղ էֆէնտիին տեսակցութիւնը իմացնէի, կը մտածէր, դեռ ժամանակը չէր, մանաւանդ իմ ձեռքս գտնուած մէկ դէնքն էր որ այդ ալ իրեն յանձնեցի...

Իսկ Թորոս պէյի ուրախութիւնը չափ չունէր : Երբեք մտքէն չէր կրնար անցնել այս տեսակ անակնկալ օժանդակութիւն մը, որ ճիշդ ալ ժամանակին կը հասնէր : Որովհետեւ ինչպէս Լեւոնին յայտնած էր, ոստիկանութեան նախապարը ամենափոքր ապացոյց մը չկրնար դտնել Բարսեղ էֆէնտիի եւ Վահանի միջեւ յարաբերութեան մասին, որոշած էր զայն ազատ արձակել : Թորոս էֆէնտի կ'ըմբռնէր, որ իր հեղինակութիւնը ծանր հարուած մը պիտի ընդունէր, որովհետեւ այս երկրորդ անգամն էր որ կ'ամբաստանէր վաճառականը՝ առանց անոր յանցաւորութիւնը կարենալ ապացուցանելու :

Ուստի Լեւոնին հետ տեսակցելէ եառքը, երբ երիտասարդը մեկնեցաւ, Թորոս պէյ ինքնիրեն դոչեց, յաղթական կերպարանքով մը.

— Հիմա գործը կարգին է...

Հետեւեալ առտու կանուխ փութաց դապիէ, բայց նախարարը տակաւին չէր եկած : Սրտնեղութեամբ դուրս ելաւ, ժամու մը չափ պտըտեցաւ, յետոյ կրկին վերադարձաւ ոստիկանատուն :

— Փաշան դեռ չեկաւ, պատասխանեցին :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(79 – Շար.)

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

— Ինք ո՞վ է :

— Այսինքն Բարսեղ էֆէնտին, որ ե – ղելութիւնը պատմած է իր կնոջ եւ այն ալ Զարուհիին, որմէ ես ալ իմացած եմ :

— Խնդիրը չատ կնճռոտեցաւ այժմ, պատասխանեց Թորոս պէյ ղլուխը օրօրելով :

— Եւ սակայն իրողութիւն մըն է... ասոր տարակոյս չկայ :

— Ես կը հաւատամ, բայց երբ նախապարին ըսենք, ան ապացոյց պիտի պահանջէ եւ այդ ապացոյցը պիտի չկրնանք տալ :

— Բարսեղ էֆէնտի չի կրնար ուրանալ :

— Մինչեւ հիմա ուրացած է եւ բացարձակ կերպով յայտարարած է, որ Վահանը Պոլիս դալէն ի վեր երեսը չէ տեսած :

— Եւ եթէ հարկ ըլլայ քու վկայութեանդ դիմե՞լ, հարցուց Թորոս պէյ :

— Երբեք այդպիսի բան մը կարելի չէ, դոչեց Լեւոն, եթէ ես բացէ ի բաց դինքը ամբաստանեմ, այն առեն մեր ծրագիրը բոլորովին ջուրը կ'իյնայ, ես պէտք է որ մինչեւ եառքը գործեմ եւ երեսանոյ բարեկեղ էֆէնտիի հետ ըլլամ :

— Իրաւունք ունիս, ըսաւ Թորոս պէյ, պէտք չէ քու վրադ կասկածի :

Լեւոն դեռ երկար առեն մնաց Թորոս պէյի քով, միասին դանազան ծրագիրներ պատրաստելով : Երբ ի վերջոյ մեկնելու համար ոտքի ելաւ, ալ մտերիմ բարեկամներ եղած էին իրարու հետ :

— Ծայրայեղ խոհեմութեամբ, զգուշութեամբ եւ ճարպիկութեամբ պէտք է վարուինք, յաջողելու համար, ըսաւ Թորոս պէյ :

— Այդ մասին անհոդ եղիր, պատասխանեց երիտասարդը, երբոր գործի սկսինք պիտի տեսնես, որ այդ վնտռած բոլոր յատկութիւնները ալ ունիմ :

— Դուրսը պէտք չէ որ իրարու հետ տեսնուինք :

— Ճիշդ ես ալ այդ պիտի խնդրէի քեզմէ :

— Եթէ դիս տեսնելու պէտք ունենաս, կրնաս հոս գալ, այսպէս, երեկոնը, ճաշէն անմիջապէս եառքը, ես սովորաբար տունը կ'ըլլամ եւ առանձին :

— Այնպէս է, մոռռաց կամաց մը :

Լեւոն Թորոս պէյի քովէն հեռացաւ մոատանջ վիճակի մը մէջ : Կը դգար որ չափէն աւելի առաջ գացած էր եւ ինք-դինք չափազանց վտանգած : Նահանջի ամէն ճամբայ զոցած էր իր առջեւ եւ հիմա ստիպուած էր Թորոս պէյին հետ քալել անոր ուզած կերպովը : Աւելի իր գործին չէր դար :

— Պէտք չէր որ Վահանին ու Բարսեղ էֆէնտիին տեսակցութիւնը իմացնէի, կը մտածէր, դեռ ժամանակը չէր, մանաւանդ իմ ձեռքս գտնուած մէկ դէնքն էր որ այդ ալ իրեն յանձնեցի...

Իսկ Թորոս պէյի ուրախութիւնը չափ չունէր : Երբեք մտքէն չէր կրնար անցնել այս տեսակ անակնկալ օժանդակութիւն մը, որ ճիշդ ալ ժամանակին կը հասնէր : Որովհետեւ ինչպէս Լեւոնին յայտնած էր, ոստիկանութեան նախապարը ամենափոքր ապացոյց մը չկրնար դտնել Բարսեղ էֆէնտիի եւ Վահանի միջեւ յարաբերութեան մասին, որոշած էր զայն ազատ արձակել : Թորոս էֆէնտի կ'ըմբռնէր, որ իր հեղինակութիւնը ծանր հարուած մը պիտի ընդունէր, որովհետեւ այս երկրորդ անգամն էր որ կ'ամբաստանէր վաճառականը՝ առանց անոր յանցաւորութիւնը կարենալ ապացուցանելու :

Ուստի Լեւոնին հետ տեսակցելէ եառքը, երբ երիտասարդը մեկնեցաւ, Թորոս պէյ ինքնիրեն դոչեց, յաղթական կերպարանքով մը.

— Հիմա գործը կարգին է...

Հետեւեալ առտու կանուխ փութաց դապիէ, բայց նախարարը տակաւին չէր եկած : Սրտնեղութեամբ դուրս ելաւ, ժամու մը չափ պտըտեցաւ, յետոյ կրկին վերադարձաւ ոստիկանատուն :

— Փաշան դեռ չեկաւ, պատասխանեցին :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(79 – Շար.)

Ա.ՊՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Աղքատախնամ ընկերակցութեան տարեկան ընդհ. ժողովը դումարուեցաւ Մարտ 19ին, Հինդշաբթի իրիկուն, 77 Ռիւ Լաֆայէթի կեդրոնատեղիին մէջ :

Նախագահ Պր. Ն. Յովհաննէսեան կարդաց ընկերակցութեան մէկ տարուան բարոյական ու նիւթական գործունէութեան տեղեկագիրը, որ գլխաւորաբար կը պատկերացնէր վարչական աշխատանքները, հանգստեան տուներու վիճակի եւ անոնց մատակարարման ու մասնաւորաբար չէզոը դրուած էր Անթիլիասի մէջ չինուելու վրայ եղող մատուռականներու տան մասին :

(Անցողակի յայտնենք որ այս վերջինին չահեկանութիւնը նկատի առնելով պիտակ յայտնեցինք հարցապրոյց մը ունենալ Պր. նախագահին հետ Հայութիւնը աւելի լայն չափով տեղեակ պահելու համար սոյն կարեւոր ձեռնարկին, որ պիտի կատարենք մօտաւոր ապագային) :

Տեղեկագրի մնացեալ մասը կը խօսէր պետութեան եւ դանազան հաստատութիւններու մօտ կատարուած դիմումնե-

---

ջատագովելով այն դասը զոր կոտայ չատ մը կեղծ-յեղափոխականներու :

Արթիւր Ատամովի չարչարուած հանճարը ոուս է այնքան ամբողջական ձեւով եւ այնքան փառաւոր որքան իր երկրին ամէնէն մեծ բանաստեղծներունը ու վիպասաններունը : Ինք, սակայն անբաժան դարձած էր Սէն–Ժերմէն տէ Փրէյն եւ դիտեմ որքան կը տառապէր այն ոստիկանական դրաւումէն որ կը կռէ այսօր փարիզեան իմացականութեան թաղին վրայ, գրեթէ այնքան որքան կը կռէր նացիական դրաւումը ամբողջ քաղաքի վրայ : դիտեմ որքան դինքը կը վրդովեցնէին դարչելի նեղութիւնները որոնց, այդ պատճառով, ենթակայ էին անուչիկ աղջիկներ, իր բարեկամուհիները, իր քոյրերը, հինէն իրեն հիացողները : Որ Նէյվիի սրճարանին առջեւէն անցնելով, մեզմէ չատեր, պիտի փնտռեն դեղեցիկ գլուխ մը, որ կը նմանէր քիչ մը Սալ Փիթոյֆի եւ որ իւրն էր, հակած ջերմութեամբ սրբագրուած ձեռագրի մը վրայ, այրած սիկառէթի մոխիրէն : Գլուխը չատ դեղեցիկ էր որպէսզի թոյլ տար վրան դնել ակադեմականի երկհիւղը, չնո՛րհ իրեն : Եւ վերջին անգամ դինքը ողջունելու համար ըստ իր արժանիքին, կ'ուզէի օդտագործել բանաձեւում մը նման այն տատանագիրին որ գրուեցաւ էլիզապէթեան ամէնէն հիանալի բանաստեղծներէն մէկուն չիրիմին վրայ՝ «Օ՛, հազուագիւտ Պէն Ճոնսըն» :

Ա. ՓԻԷՐ ՏԸ ՄԱՆՏԻՈՒՔ

«Լէքր Ֆրանսէզ»

րու մասին, պիտաճէն կարենալ հաւաստրակչռելու միտումով:

Վարչութիւնը 1969 տարեշրջանի ընթացքին դումարած է 16 ժողովներ, իսկ հանգստեան տուներու մատակարարման յանձնախումբը դումարած է չարաթա – կան կանոնաւոր նիստեր, ուր լսուած են անօրէններու կողմէ ներկայացուած հաշուեվիճներն ու տեղեկագիրները, ըստ այնմ հարկ եղած կարգադրութիւնները ընելու ու բարւոք մատակարարումը ա – պահովելու համար:

Հաստատութեանց մէջ գանուող պա – տըսպարեալները ստացած են հարցարան – ներ իրենց դիտողութիւններն ու դժգոհու – թիւնները ներկայացնելու նպատակաւ: Ուրախալի երեւոյթ է որ բոլորը գոհ են տիրող վիճակէն, միակ դժգոհութիւնը որ կայ սենեակներու խմողման մասին է, խնդակայ տեղի պակասէն մի քանի սեն – եակներ 4, 5 նոյնիսկ 6 մահճակալներ կը պարունակեն:

Տարուան ընթացքին, վարչութիւնը կա – տարած է կարդ մը արդիականացման աշ – խատանքներ, Մոնմորանսիի տան խոհա – նոցին եւ Անթիլիասի կեդրոնական ջեռմու – թեան վերաբերեալ: Ծրագիրը կայ 1970ին արտաքին պատերը վերանորոգելու եւ Մոն – մորանսիի տանիքը նորոգելու, ինչպէս նաեւ Սէն Ռաֆայէլի լուացարանները արդիականացնելու:

1969ի ընթացքին 24 նոր անդամներ արձանագրուած են ընկերակցութեան:

Ղրկուած են կարօտեալներու 1400 ծը – րարներ, որոնք արժած են 5530 ֆրանք: Մասնաւորներու տեւական օգնութեան ու նպատակներու համար ծախսուած է 42·886 ֆրանք, բացառիկ պատահական նպաստ – ներ 55 անձերու 1269 ֆրանք:

Տարեկան պարահանդէսը այս տարի բացառիկ չուքով կատարուած է եւ բա – րոյական մեծ յաջողութիւն արձանա – գրած, հովանաւորութիւնը արուած ըլլա – լով Տէր եւ Տիկին Ժաք Պոմէլի: Գալով նիւթականին՝ դիներու յաճախակի բար – ձրացման հետեւանքով, հանդէսը սպաս – ուած արդիւնքը չէ տուած բազդատմամբ քափուած ճիգերուն:

Իսկ դաշտահանդէսը, հակառակ ան – նպաստ օդին դոհացուցիչ արդիւնք տուած է:

Նախագահը ապա ժողովին ներկայա – ցուց նիւթական գործունէութեան հաշ – ուեկշիռը, կարդալով անցեալ տարուան ընդհ. ժողովէն ընտրուած հաշուեքննիչ մարմնի զեկուցումը, ուր կը յայտնուէր թէ հաշիւները մանրակրկիտ կերպով քըն – նուած են իրենց կողմէ եւ թէ ըստ էու – թեան եւ հաշուականօրէն ճիշդ գտնուած:

Տանք, համաձայն պատկերը ընկերակ – ցութեան եւեմուտքին:

1969ի ընթացքին, մուտք եղած է 118 հազար 654 ֆրանք, որուն 90 առ հարիւ – րը գոյացած է բացառիկ նուէրներէ, պաշտահանդէսի եւ պարահանդէսի հա – սոյթներէն:

Ելք ունեցած են 82·538 ֆրանք, որուն

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

1) Ներկայացուցչական ժողովի աչ – խարհական անդամներու ընտրութիւնը պիտի կատարուի 26 Ապրիլ 1970 կիրակի օր:

2) Համաձայն կանոնագրի, ընտրու – թեան մասնակցելու համար ամէն անդամ պէտք է վճարած ըլլայ իր բոլոր անդա – տուրքերը:

Յետնեալ անդամատուրքերը պէտք է վճարուած ըլլան ամէնաուշը մինչեւ 12 Ապրիլ: Այդ օրը ընտրողներու ցանկը փակուած պիտի ըլլայ:

3) Համաձայն կանոնագրի, Ընկերակ – ցութեան ամէն անդամ ընտրելի է ներ – կայացուցիչներու ժողովին համար:

Այնուամենայնիւ, ամէն անոնք, որոնք իրենց թեկնածութիւնը կը փափաքին դը – նել, թող բարեհաճին ամէնաուշը մին – չեւ 4 Ապրիլ իրենց անուններն եւ մակա – նունները դրաւոր կերպով տեղեկացնել եկեղեցւոյ Դիւանատան, որպէսզի կարե – լի ըլլայ ժամանակին անդամներուն հա – դորդել:

85 առ հարիւրը ծախսուած է տեւական օգնութիւններու եւ ծրարներու պատրաս – տութեան:

Պատրաստ դումար 36·116 ֆրանք որուն 10 առ հարիւրը անձեռնմխելի ըլլալով ըստ կանոնագրի, 1970ին փոխանցելի դումար կը մնայ 32·500 ֆրանք:

Ներկայ վարչութիւնը անցեալ տարիէն ստացած էր միայն 13·563 ֆրանք:

Ժողովը լսելէ ետք տեղեկագիրը, իր դնահատանքը յայտնեց վարչութեան եւ միաձայնութեամբ քուէարկուեցաւ այս առթիւ ներկայացուած համապատասխան դնահատանքի բանաձեւը:

Ժողովը անցաւ ապա նոր վարչութեան ընտրութեան, կազմուեցաւ քուէախոյզ մարմին եւ բացուելով 163 պահարաննե – րը, տուին հետեւեալ արդիւնքը, բացի մէկէն բոլոր քուէով դադրած անդամնե – րը կը վերընտրուէին, որով վարչութիւնը կազմուած է ներկայիս պարոններ՝ Աճէմ – եան Արմենակ, Աճէմեան Ոստանիկ, Ա – դապէկեան Հայկ, Հայթայեան Նշան, Յովհաննէսեան Նուպար, Մաղարեան Ան – թուան, Մարտիրոսեան Հրանդ, Մարկոս – եան Ռոլան, Գազանճեան Ռաուլ, Օհան – եան Ալեքսանտր, Բաթթուկեան Գրիգոր, Սուճեան Վաղարշակ, Թէրզեան Վահրամ, Թունճեան Վահագն եւ Եսիդարտաչեան Անդրէ:

Մեզի կը մնայ այժմ չնորհաւորել նոր – ընտիր եւ վերանորոգուած վարչութի – նը, մաղթելով իրենց ուժ եւ եռանդ եւ նորանոր յաջողութիւններ:

Պ. ԶՊՈՒՐՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

Հայաստանի մէջ անձնական ապահո – վագրութիւն կնքած են 250·000 անձեր: Ամէնէն ընդհանրացած ձեւերն են՝ կեան – քի խառն, երախաներու, ինչպէս նաեւ դժբախտ պատահարներու ապահովագը – րութիւնը:

Առաջինը՝ կեանքի խառնը, կ'երաշ – խաւորէ հետեւեալ պայմանները.— ժա – մանակը լրանալէ ետք ապահովագրուած անձը կը ստանայ լրիւ դումարը, իսկ արկածի հետեւանքով եթէ վերջնական ձեւով ի վիճակի չըլլայ աշխատելու՝ կը ստանայ համապատասխան տոկոսը ա – պահովագրուած դումարին: Այս դումա – րը կրնայ ստանալ նաեւ ապահովագրուա – ծին կողմէ վկայագրին մէջ յիշատակ – ուած անձը: Եթէ դժբախտ արկածի մը հետեւանքով ապահովագրեալը աւելի քան 50 տոկոս կը կորսնցնէ իր աշխատանքի կարողութիւնը եւ կը ստիպուի փոխել իր դործը, այդ պարագային ոչ միայն կը ստանայ, համապատասխան չափով, ա – պահովագրական դումարը, այլեւ իրա – ւունք կ'ունենայ այլեւս որեւէ վճարում չկատարելու, առանց կորսնցնելու իր ի – րաւունքները: Իսկ եթէ տուժողը իր աշ – խատունակութիւնը կը կորսնցնէ 30–50 տոկոսով, կիսով չափ կը նուազին անոր վճարումները: Աւելցննենք, որ նման պա – րագաներու մէջ պայմանագիրը կը մնայ ի գօրու, եւ ճշդուած ժամկէտը վերջա – նալէ ետք քաղաքացին կը ստանայ ապա – հովագրական դումարը: Այսպէս, օրի – նակ, Ա. Յովհաննէսեան 1967ին հինգ տարուան ժամանակով մը ապահովա – գրուած էր 500 րուբլի եւ ամսական կը վճարէր 8 րուբլի 79 կոպեկ: 1968 Սեպ – տեմբերին արկածի մը հետեւանքով կը կորսնցնէ իր աշխատունակութեան 40 տոկոսը, որուն համար կը ստանայ 200 րուբլի: Իրաւունք կ'ունենայ միեւնոյն ատեն կիսով չափ պակսեցնելու ամսական իր վճարումները: Պայմանագրին ժամա – նակը լրանալէն ետք պիտի ստանայ 500 րուբլի:

Նման պատահարներու համար 1968ին վճարուած է ընդամէնը 200·000, իսկ 1969ին՝ 310·000 րուբլի:

Ապահովագրութեան պայմանները կը կնքուին 16էն 70 տարեկան անձերու հետ, մէկէն մինչեւ հինգ տարուան ժամանակի մը համար, տարբեր աստիճաններով, այսինքն՝ դումարներով: Գումարը կը վճարուի, եթէ ապահովագրեալը մշտա – կան ձեւով կը կորսնցնէ իր աշխատելու կարողութիւնը կամ կը մեռնի պայմանա – գրին գործողութեան ժամանակամիջոցին:

Այս պայմաններու տակ 1968ին 540 հոդի ստացած են 74·000, իսկ անցեալ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

Հ. Օ. Մ.Ի 60-ԱՄԵԱԿԸ
ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

Նիւ Եորքի Հիլթըն նորակառոյց պան – դոկի սրահներուն մէջ, Կիրակի Մարտ 15ին, տեղի ունեցաւ Հայ Օգնութեան Միութեան վաթսունամեակի տօնակատա – րութեանց բացման հանդիսութիւնը:

Տօնակատարութիւնը անցաւ խանդա – վառ մթնոլորտի մէջ, եւ տեղւոյն վրայ, ի նպաստ ամէնօրեայ հայկական վարժա – րանի մը բացումին, եղան 25·000 տոլարի հասնող ինքնաբուխ նուիրատուութիւն – ներ: Հանդանակութիւնը կը չարունակ – ուի առանձին:

Հանդէսը կը հովանաւորէր թեմին ա – ռաջնորդը՝ Հրանդ Արք., իսկ կը նախա – դահէր Տիկին Զապէլ Սերոբեան: Ներկայ եղան նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ – ները: Բանախօսեց ընկերուհի Շաթէ Մի – նասեան (կեդր. վարչութիւն), Փրոֆ. ընկ. Սեդրակ Մինաս (անդլերէն) եւ ընկ. Բիւզանդ Կոռանեան (հայերէն): Խօսք ա – ռին նաեւ կազմակերպութեանց ներկայա – ցուցիչներ, որոնց չարքին՝ «Հայրենիք»ի ներկայացուցիչն ալ:

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը վայելք մը եղաւ ներկաներուն համար: Մեներգեցին Միքայէլ Քրմոյեան եւ Տիգ – րան Ժամկոչեան: Երգիչներուն կ'ընկե – րանար դաշնակի վրայ Օր. Մարօ Ամէմ – եան:

« Հ. »

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՆՄԵՌ ՍՐՏՈՎ, քերթուածներ (1963–1969), դրեց՝ Ս. Ք. Զանդու: Տպարան «Արաքս», Փարիզ 1970:

տարի՝ 630 հոդի 73·000 րուբլի:

1968էն սկսեալ, այսինքն երկու տարիէ ի վեր թոյլատրուած է մինչեւ 12 տարե – կան երախաներու ծնողքներուն կամ հա – րազատներուն ապահովագրել գոնէ 300 500 եւ 1000 րուբլի գումարով:

Ապահովագրուած գումարը լրիւ կը վճարուի ենթական 18 տարեկան ըլլալէ ետք, ինչպէս նաեւ եթէ ենթական, պայ – մանագրութեան չրջանին, արկածի մը պատճառով կը կորսնցնէ իր աշխատու – նակութիւնը: Հիւանդութեամբ մեռնելու պարագային ետ կը վերադարձուի մինչեւ այդ թուականը վճարուած գումարին 90 տոկոսը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

կը զգար որ իր բնական վիճակին մէջ մտած էր եւ չէր ուզեր այլեւս անկէ դուրս ելլել, միայն կը փափաքէր լա – ւագոյն ըլլալ քան ինչ որ էր առենօք:

Որոշեց այդ օրէն սկսեալ իր յոյսը չդը – նել զերազոյն երջանկութեան վրայ զոր ամուսնութիւնը պիտի բերէր իրեն եւ թէ ներկային այնքան զժգոհ չըլլալ: Յետոյ այլեւս անձնատուր պիտի չըլլար այն դէշ կիրքին, որուն յիշատակը դինքը այնքան կը չարչարէր:

Իրիկունը, ժամը իննին, բնակարանին առջեւ կառքը կեցուց խիստ լաւ արամադ – րութեան մէջ եւ իր նոր կեանքին մասին լիակատար վստահութեամբ:

Իր պառաւ Նիանիային, որ տունը կը մատակարարէր, սենեակէն լոյս մը կը տեսնուէր եւ կը լուսաւորէր մուտքին առ – ջեւ գտնուած ձիւնը:

Իր չունը Լասքա, վազեց եկաւ ու ծուն – կերուն քսուեցաւ:

— Շուտով եկաք հայրիկ, ըսաւ պա – ռաւ Նիանիան:

— Մարդ ոչ մէկ տեղ այնքան հանդիստ է որքան իր տունը, պատասխանեց Լէ – վին իր զրասենեակը մտնելով:

Նուազա անմիջապէս ճրագ մը բերաւ որ քաղցր լոյս մը սփռեց: Լէվին դիտեց չուբլը եղած մտերիմ առարկաները եւ նոր կեանք մը սկսելու կարելիութեան մասին կասկածեցաւ:

Իր անցեալին բոլոր այդ հետքերը իրեն տիրեցին եւ ըսին. «Ձէ, մեզմէ պիտի չկրնաս ազատիլ, միշտ եղածիդ պէս պի – տի մնաս, քու տարակոյսներովդ, ինքն – իրմէդ յաւիտենապէս դժգոհ վիճակովդ, քու տկարացումներէդ ուղղուելու անօ – դուտ ճիգերովդ, երջանկութեան քու ան – վերջ սպասումովդ, որուն երբեք չհասար եւ որ քեղի անմատչելի է»:

Բայց ուրիշ ներքին ձայն մը կ'ըսէր թէ պէտք չէ անցեալին դերի ըլլալ, թէ կա – րելի էր կերպարանափոխ ըլլալ: Եւ այդ ձայնին լսելով՝ մօտեցաւ սենեակի ան – կիւնը ուր դրուած էին մարմնամարզի երկաթները եւ սկսաւ մարզանքներ ընել:

Դրան եռաձայներ լսուեցան, երկաթները դետին դրաւ:

Մատակարարը ներս մտաւ եւ յայտա – րարեց թէ՝ փա՛ռք Աստուծոյ ամէն ինչ կարգին էր, թէեւ ցորենը քիչ մը այրած էր նոր չորանոցին մէջ: Այս դէպքը քիչ մը զրդռեց Լէվինը, որովհետեւ կերպով մը ինք հնարած էր այդ չորանոցը: Մա – տակարարը միշտ հակառակած էր եւ այդ անհաճոյ լուրը կուտար ներքին գոհու – նակութեամբ մը: Եւ որովհետեւ Լէվին բոլորովին վստահ չէր թէ ատոր յան – գիմանութիւնները ուղղեց:

Այսուհանդերձ այս վերջինը կարեւոր եւ հաճելի լուր մը ունէր իրեն հաղորդե – լիք. Փալա, կովերուն ամէնէն գեղե – ցիկն ու թանկագինը, որ վերջերս ցու – ցահանդէսէն գներ էին, ծնաներ էր:

Ի.

Լէվին առանձին կը բնակէր մեծ եւ հին տան մը մէջ, զոր վերէն վար տաքցնել կուտար: Գիտէր որ այդ տունը ամբող – ջովին բնակիլը իր նոր ծրագիրներուն հակառակ անհեթեթութիւն մըն էր: Բայց այն տունը Լէվինի համար աշխարհ մըն էր: Այն աշխարհն էր ուր իր հայրն ու մայրը մեռած էին եւ ուր իրենց կեանքը անցուցեր էին:

Այդ կեանքը Լէվինի համար կատարե – լութեան մատուցարան էր եւ միտքը զրած էր գայն վերստին իր կնոջ ընտանիքին հետ:

Հաղիւ թէ իր մայրը կը յիշէր, բայց այդ յիշատակը իրեն համար նուիրական էր: Իր երեւակայութեան մէջ՝ իր կինը պէտք էր որ այդ հրապուրիչ եւ նուիրա – կան մատուցարին կրկնութիւնը ըլլար: Ամուսնութենէ դուրս սէրը չէր կրնար ե – րեւակայել, բայց նաեւ նախ կը մտածէր ընտանիքին ու յետոյ կնոջ՝ որ այդ սէրը իրեն պիտի տար: Այսպէս ամուսնութեան մասին իր զաղափարները բոլորովին կը տարբերէին իր բարեկամներու զաղա – փարներէն որոնց համար կին մը առնելը կեանքի բաղմաթիւ սովորական դէպքերէն մէկն էր:

Այսուհանդերձ, երբ փոքր սրահը մը – տաւ, ուր միշտ թէյը կը խմէր, թիկնա – թոռին մէջ նստաւ, ձեռքը դիրք մը բռնած եւ երբ Նիանիան ափսէն բերաւ եւ իր սովորական խօսքերով «Եւ ես ալ, հայրիկ, կ'ուզեմ նստիլ» ըսաւ ու աթոռի մը վրայ տեղաւորուեցաւ պատուհանին քովը, զգաց որ իր երազները չէր թո – ղած եւ թէ առանց անոնց չէր կրնար ապրիլ:

Քիթթիի կամ ուրիշի մը հետ խնդիր չէր, բայց այդ բանը պիտի ըլլար:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՅ

(Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

Տէր եւ Տիկին Երուանդ Շիրվանեան եւ զաւակները (Շարվիէօ), Տէր եւ Տիկին Միրիճան Շիրվանեան եւ զաւակները (Մալաքոֆ), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Շիր – վանեան եւ զաւակները (Իսի), Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Խորանեան եւ զաւակ – ները (Իսի), այրի Անթառամ Պալեան եւ զաւակը (Շաւիլ), այրի Հերիքնազ Պոյ – եան եւ զաւակները (Շարվիէօ), այրի Ադնիւ Ճաֆհարիրճեան եւ զաւակը (Պել – Ֆոր), Տէր եւ Տիկին Սերոբ Խորանեան եւ զաւակները (Մալաքոֆ), այրի Տիկին Խաթուն Պալեան եւ զաւակը (Հայաս – տան), այրի Տիկին Մարիամ Շիրվան – եան եւ զաւակները (Հայաստան), Պր. Ոսկիհան Առաքելեան եւ զաւակները (Հա – յաստան), Տէր եւ Տիկին Աւագ Պալեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Պասմաճեան եւ զաւակները (Ի – սի), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Շիրվան – եան եւ զաւակները (Վանի), Տէր եւ Տի – կին Ոսկիհան Շիրվանեան եւ զաւակնե – րը (Թանթիլի), Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Խորանեան եւ զաւակները (Տէսին), Տէր եւ Տիկին Աշոտ Աղէկեան եւ զաւակ – ները (Շարվիէօ), Պր. Աթանոս Պալեան և զաւակները (Իսի), այրի Տիկին Մարնոս Շիրվանեան եւ զաւակները (Իսի), Տէր եւ Տիկին Թորոս Պաշըպէօյէքեան եւ զա – ւակները (Լիոն) յաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ, ինամիին եւ ազգականին՝

ՀԱՅԿԱՆՈՑՇ ՇԻՐՎԱՆԵԱՆԻ

(76 տարեկան)

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 26ին յետ երկարատեւ հիւանդութեան: Հանգուց – եալին վախճանին համաձայն մարմինը Փարիզէն կը փոխադրուի Շարվիէօ (Ի – զէո) ամփոփուելու համար իր ընտանե – կան դամբարանը,:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Շաբաթ (Մարտ 28) ժամը 15ին Շարվիէօյի Հայկ. մատրան մէջ եւ թա – ղումը ժամը 16ին տեղւոյն գերեզմանա – տունը: (Փատ Փոն տը Շերի):

Որեւէ մահագդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայիս իրրեւ այդ նկատել:

6 Ռիւ տը լա Շէն, Շարվիէօ (Իզէո),

«ՅԱՌԱՋ».— *Մեր ցաւակցութիւնները Շիրվանեան ընտանիքներուն:*

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Այրի Տիկին Ադնիւ Տամլամեան կը նուիրէ 50 Ֆր. ի նպաստ Հայ կարմիր Խաչի օդափոխութեան կայանի ծով – հայեաց նոր չէնքին անհրաժեշտ չինու – թիւններուն, իր ողբացեալ ամուսնոյն Բարսեղ Տամլամեանի յիշատակին:

Պր. Եդուարդ Մուրատեան, կը նուիրէ 100 Ֆր. ի նպաստ Հայ կարմիր Խաչի բարենպաստակ ձեռնարկներուն, իր ող – բացեալ մօր, այրի Տիկին Ֆորթիւնէ Մուրատեանի յիշատակին:

Տիկին Մէրճանեան կը նուիրէ 10 Ֆր. ի նպաստ Հայ կարմիր Խաչի Անտէր Հի – ւանդներու Ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսա – կի, այրի Տիկին Փերուզ Ղազէրեանի տը – խուր մահուան առիթով:

Ա Յ Յ

Մարսէյլ քաղաքի կապոյտ Խաչի մաս – նաճիւղի վարչութիւնը կազմակերպած է այցելութիւն մը Ջատկուան առթիւ դէպի Սէն Ռաֆայէլ՝ Հանգստեան Տունը, կի – րակի (5 Ապրիլ). այս առթիւ վարձուած է հանրակառք: Երթալ փափաքող հայ – րենակիցներէն կը խնդրուի հիմակուընէ սկսեալ արձանագրուիլ: Արձանագրուելու համար դիմել Տիկին Քէօսէեանի

2, Rue Bernard du Bois (Studio Rex)

եւ վարչութեան անդամներուն մօտ:

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, ԱՊՐԻԼ 24

SALLE GAVEAU 45, RUE LA BOETIE — Métro : MIROMESNIL

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՐԵՔ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐՈՒՆ

ԼԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՆ

Վասպուրականի Հերոսամարտի 55րդ տարեդարձը Վիէնի մէջ, Մայիս 3ի կի – րակի կէսօրէ ետք: Մանրամասնութիւն – ները մօտ օրէն:

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի «Ընթրիք ասուլիս»ը (Տինէ – Տէպա)

12 Ապրիլին

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանի գե – դարուեստական ցերեկոյթը Ապրիլ 26 – ին, կիրակի:

×

Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղի պարանոցիկ ցերեկոյթը՝ կիրակի, Մայիս 10ին:

×

Եւրոպայի Հայոց Հայրապետ. Պատ – ուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի հո – վանաւորութեամբ Ց. Ճ. Սիրունիի նը – ւիրուած յոբելենական հանդիսութիւնը նախապէս որոշուած Մայիս 31ին, կամքէ անկախ պատճառներով, յետաձգուած է Յունիս 14է. Կիրակիին, ժամը 20,30ին, Կավոյի սրահին մէջ:

Կազմակերպիչ Յանձնախումբին հաս – ցէն է

15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

Իսկ նուիրատուութիւնները ուղղել Յանձ – նախումբի դանձապահ Պր. Գէորգ Պա – քըրճեանի

35, Rue de Trévise, Paris (9e)

×

Թատերական ներկայացում կազմա – կերպուած Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա – Ֆոլոմպի մասնաճիւղին կողմէ Մայիս 3ին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆ ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 4 Ապրիլ ժամը 20,45ին, Պան – ելօ քաղաքի Սալ տէ Ֆէթի մէջ Ռիւ Շարլ Միչէլս:

Կը ներկայացուին

ՍԻՐՏԸ ԵՐԳՈՒՄ Է

Գունաւոր գեղարուեստական ֆիլմ մը (Ֆրանսացիներուն համար սրահին մէջ պիտի բաշխուի համառօտ բացատրող – կան մը):

ԵՒ ՅՕԹԸ ԵՐԳԵՐ

(Ֆրանսախօս)

Հեղինակ բանաստեղծ Գէորգ Էմին, գունաւոր ֆիլմը

Մուտք 5 Ֆր

Տոմսերը կը ծախուին Լեւոն Տօնիկեանի մօտ

52, Rue Gustave Courbet

Կարագեան

23, Rue Haïk Thirian

Ճելալեանի կօշկաբաւուները

25, Rue Ampère

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱՊԷՍ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

(VENTE PAR SOUSCRIPTION)

ԱԼՊԼՕՄ – ՏԻՍՓԻ ՄԸ 30 Սանթիմեթր, 33 չրջան

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ

Հայկական երգերու գեղիցիկ հաւաքածոյ մը

Առաւօտեան արշալոյս, Անուշիկ եարջան, Հայաստանի աղջիկ (մեր նուէրը), Մայրս, Դու ինձ համար, Հայաստան, Երեւանի սիրուն Աղջիկ, Կարաւան, Խաչատուր Աբովեան, Սէրս գաղտնի թող մնայ:

Նախապէս արձանագրուողներու համար 26 Ֆր.: Արձանագրութիւնները կը փակուին ՄԱՐՏԻ ՎԵՐՋ :

Այդ թուականէն ետք, տիսքը աւելի սուղ կ'արժէ :

Դրամական առաքումները կատարել չէֆով կամ մանտայով :— *Ճշդելով* անուն, մականուն եւ հասցէն:

LIZ SARIAN

204, Ave. de la Division Leclerc — 95 - MONTMORENCY

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Եռամսեայ հանդէս, պաշտօնաթերթ Ֆրանսայի Հայ Առաքելական Եկզարքայի: Բ. չրջան, Թիւ 1, Յունուար–Մարտ 1970: Բաժանորդագրութեան պայմաններ՝ սո – վորական 10 Ֆր., օժանդակող՝ 20 Ֆր.: Հասցէ՝

3, Ave. Granchamp

78 - LEPECQ, FRANCE

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԴԻՄԱԿԱՀԱՐ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ կող – մէ, ինչպէս ամէն տարի՝

ԴԻՄԱԿԱՀԱՐ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՑԹ ՄԸ

THEME — 1900

Տեղի պիտի ունենայ, Ուրբաթ 3 Ապրիլ երեկոյեան ժամը 20էն մինչեւ առաւօտ – եան մէկը

HOTEL LUTETIA

45, Bld. Raspail — Paris (7e)

Ջանք չէ խնայուած այս երեկոյթը փայլուն եւ յաջող անցընելու համար եւ արդէն իսկ մեր անդամներէն չատեր ըն – տրած են իրենց հագուստները:

Միութիւնը վստահ է որ Փարիզի հայ երիտասարդութիւնը անխտիր պիտի ջա – նայ ներկայ ըլլալ եւ քաջալերել այս հաճելի եւ զեղեցիկ ձեռնարկը:

Ուրեմն բոլորս մէկ դէպի Օթել Լիւքէ – սիա Ուրբաթ երեկոյ:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝

ՄԱՅԻՍ 5-ԷՆ 19

Մեկնում Փարիզէն Մայիս 5ի առաւօտուն, ժամանում Մոսկուա եւ տեղափոխում՝ պանդոկը:

Յաջորդ օրը՝ պտոյտ Կրեմլին, կարմիր Հրապարակը: Երեկոյ մեկնում Երեւան:

Երեւան՝ *Արմենիա պանդոկը (նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք եւ գիշերում փանսիոն ֆոմիլէթ)*

ԵՐԿՐՈՐԴ ՕՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ 14-ՐԴ ՕՐԸ

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՈՒՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳԱՒԻՌ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն: Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները:

15րդ օրը՝ վերադարձ դէպի Փարի Մոսկուայի ճամբով:

ԳԻՆ 2100 ՖՐԱՆԿ

Renseignements et inscriptions

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)

Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES

102, Rue de la République

les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀՃԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՑՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱՑ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿՐ ՓՆՏՈՒՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ջնջուելուն ծանոյով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմանագրութեան համար դիմել վարչութեան :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր	
Արտասահման	Տար· 115 ֆր·	Հատը	0, 50

ԿԻՐԱԿԻ
29
ՄԱՐՏ
DIMANCHE
29 MARS
1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 11·777 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 46e ANNÉE — N° 11.777

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՋԱՏԻԿ

Այսօր դարձեալ զուարթագին կը ղօ – զանջեն եկեղեցւոյ զանգակները ծագէ ի ծագս աշխարհի՝ հաւատացեալ մարդկու – թեան աւետելու համար Յիսուսի յարու – թիւնը։

Յոյնութեան մէջ է քրիստոնեայ աշ – խարհը։

Ձմրան զորչ օրերուն յաջորդած է ծաղ – կազարդ գարունը։

Վերջ են դտած Մեծ Պահոց մռայլ օ – րերը։ Վերջացած են նաեւ Նաղովրեցիի դատապարտութեան, դղրդագին դատավարութեան, զարհուրելի չարչա – րանաց, անարդական խաչելութեան ու թաղման տխուր ոգեկոչումները՝ Աւագ Շաբթուան վերջին օրերուն։

Հրաշալի յարութեան տօնն է այսօր։

Այն օրը, երբ Իր գերեզմանը օծելու գացող իւղաբեր կանայք տեսան Աստու – ծոյ հրեշտակը, որ երկինքէն իջնելով մեծ զդրդիւնով թաւալեցուցած էր դամբա – րանի ծանր քարը եւ նստած վրան։

«Եւ էր տեսիլ նորա իբրեւ զփայլակն, եւ հանդերձ նորա սպիտակ իբրեւ զձիւն»։ Պահապանները իրենց վախէն մեռելի ե – րեւոյթ էին առած։ Հրեշտակը ըսաւ կի – ներուն.

«Մի՛ երկնչիք դուք։ զիտեմ զի զՅիսուս զխաչեցեալն խնդրէք։ Չէ՛ աստ, քանզի յարեաւ»։ (Մատթէոս, ԻԸ· 1–6)։

Յարութեան խորհուրդը, ինչպէս ա – նարատ ծնունդը քրիստոնէական կրօնքին հիմը կը կազմեն։ երկու հրաշքները, որ հաւատքով միայն կը բացատրուին։

Ու այս հաւատքը խոր արմատ է ձգած հոգիներու մէջ երկու տասնեակ դարերէ ի վեր, հասնելով մինչեւ մեր օրերը, հիւանդական դարը, երբ մարդիկ անջրպե – տին մէջ կը ճախրեն, լուծելու համար յափտենին զաղտնիքները, ոտք կը դնեն լուսնի վրայ ու նկրտին երթալ աւելի հե – ռուները, մինչեւ մեր գլխուն վրայ պըտ – պըտացող մոլորակներն ու աստղերը։

Հայ ժողովուրդը սկիզբէն եւ եթ փա – րեցաւ քրիստոնէական կրօնքին։ Անոր վարդապետութեանց մէջ գտաւ համա – ժարդկային վեհ զաղափարներ։ Սէր՝ իր նմանին հանդէպ («սիրեցէք զմիմեանս»)։ Օգնութիւն՝ տկարներուն եւ հիւանդնե – րուն։ Ժուժկալութիւն ու խոնարհութիւն։ Արդարութիւն ու ճշմարտութիւն։ Զգու – շաւոմ մեղանչումէ։ Բարեսիրութիւն եւ ողորմածութիւն։ Հաւասարութիւն եւ եղ – բայրութիւն։

Սկզբունքներ, որ ի զօրու են մինչեւ այսօր ու իրրեւ հիմ կը ծառայեն ընկե – րային արդիական ամէնէն յառաջացեալ վարդապետութեանց։

Հայը ազգովին ու սրտանց կառչեցաւ քրիստոնէութեան, խոր հաւատքով ու անխորտակելի յոյսով։

Այդ հաւատքն է, որ ապրեցուց զինք։ Այդ հաւատքին շնորհիւ է, որ Վարդա – նանց հերոսամարտէն մինչեւ Սարդարա – պատի ճակատամարտը կուրծք տուաւ ամէնազօր աշխարհակալներու եւ բռնա – կալներու ցեղասպինջ հալածանքներուն ու հեղեղումներուն։

Փարեցաւ իր կրօնքին եւ անեղծ պահեց իր ազգային դիմագիծը։

Նաղովրեցի Յիսուսին նման չարչարուե – ցաւ ու խաչուեցաւ, սակայն երբեք չընկրկեցաւ։ Անխախտ պահեց իր հաւատքն ու յոյսը։

Ու Անոր պէս յարութիւն առաւ ի մեռելոց։

Զատիկը մեծագոյն տօնն է հայ քրիս – տոնեային։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ԴԻՄԱՌՆՈՒԹԻՒՆ
ԱՒՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Եկեղեցի՛ Հայկական, կասկածը գիս կը տանջէ
Թէ մի՛ գուցէ պարպըւած ըլլաս հիւթէն, որ ա՛յնճան
Ատեն սրճուց, մեծցուց էեզ եւ կամարներ մէջ–մէջէ
Տըւաւ կապել ոստերուդ՝ իբր հովանի՛ մ'անսահման
Արիւն էրտիճ միշտ մըտած հոգիին վրայ Հայութեան…

Չե՞ս դուն անտառ մը իրօք՝ որ էարացած է վաղուց
Բայց ուր կուգան հաւաճուիլ բազմութիւններ տակաւին,
Ո՛չ թէ յոյսով այլ յուշո՛վ մը զոր անցեալը թողուց՝
Կաթիլ գինի, փըշուր հաց՝ խորը իրենց հոգիին,
Զոր կ'որոնա՞ն յամրաբար անոնք կրկին եւ կրկին…

Եկեղեցի՛ Հայկական, կը բզըճտի սիրտըս, տե՛ս,
Փոխան գովքի մրմունջին՝ տրտունջն այս էեզ ուղղելով…
Լա՞ւ է լըռել՝ թէ ճարէ՛ն, շատ սիրելուս համար էեզ,
Զարնել սեմիդ էարերուն գաւազանով, ճոկանով,
Արթընցընել՝ ոգիներն՝ այդտեղ ննիրհող էովէ էով…

… Բայց ի՞նչէան լոյս՝ ջահերու էու մըթերթէդ դեռ կրնաս
Մեր խաւարին մէջ կաթել, մտքի–սրտի խաւարին,
Ի՞նչէան կրնաս բարձրացում բարձրութեանէդ էու անհաս՝
Մեր երազին գետնասող առաջարկել վերըստին,
Ցոյց տալ ի՞նչէան խորութիւն՝ մակերեսի մեր ճիգին…

Եկեղեցի՛ Հայկական, ո՛չ, արմատներդ են գեղուն
Կենսատէտ հին հիւթով միշտ… եկեղեցի՛ Հայկական,
Ո՛չ, չորցած չես, կ'ապրիս դուն, — բայց երնէ՞կ նոր օրերուն՝
Երբ էարերէդ նոր ու խոր ձայներ ուժգին բարձրանա՞ն
Պիտի եւ տա՞ն անոնք էեզ, դու մեզի ցո՛ւցն յարութեան…:

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Պէյրութի կեդրոնն իսկ հրացանաձգութիւն տեղի ունեցած է Ուրբաթ օր Պա – դեստինցիներու եւ ձեմայէլի փալան – ժիստներուն միջեւ։ Մթնոլորտը չատ ծանր է եւ դլխաւոր վախը եղբայրասպան պատերազմ մըն է մահմետականներու եւ քրիստոնեաներու միջեւ, ինչ որ անչուշտ ողբերգական հանդամանք կը ստանայ։ Արդէն իսկ 25 մեռեալ կայ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ եւ ժամէ ժամ կացութիւնը կը վատթարանայ։ Ներքին ապահովու – թեան ուժերու ընդհ· տնօրէնութիւնը պե – կոյցով մը կ'ըսէ ·— «Զինեալ տարրեր կը – րակ բացած են օդին մէջ Քանոնի հրա – պարակին վրայ (Պէյրութի կեդրոնը) եւ այլ թաղերուն մէջ, ինչ որ խուճապ ըս – տեղծած է բնակչութեան մէջ»։ Շատեր հեռացած են քաղաքէն, օդտուելով նաեւ զատկուան տօներէն։ Հակասական լուրեր կ'ընեն Պէյրութի մէջ, ուր ըստ թղթակիցներու, դժուար է իրականու – թիւնը դիտնալ։ Իշխանութիւնները մտա – հոդ են, վարչապետ Ռաշիտ Քարամէ հանդարտութեան կոչ ըրաւ բայց կը թուի թէ լսող չէ եղած։ Հանդիպում ալ տեղի ունեցած է պաղեստինցի պա – տասխանատուներու եւ Քարամէի, Ճում – պլաթի ու ձէմայէլի միջեւ։

Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն պա – դեստինեան քոմանտոներ յարձակած են Փալանժիստ կեդրոններու վրայ։ Ամէն անդամ ալ մեռեալներ եւ վիրաւորներ ե – ղած են։

Ցաւակ է որ դլխաւոր բախումը Փա – լանժիստներու եւ Պաղեստինցիներու մի – ջեւ է եւ կ'ըսուի թէ դրեթէ ամէն տեղ Փալանժիստներն են որ նախայարձակ ե – ղած են։ Կարեւորը անչուշտ բանակին դիրքն է, որմէ կախում ունի ամէն բան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴՈՐԾԱԴՈՒԻԻ չարժումները կը տա – րածուին Ֆրանսայի մէջ։ Թղթատարէն դատ՝ Ազգ· Թանգարաններու պահապան – ները գործադուլի ձեռնարկած են, մինչ կը չարունակուի Օրլիի օդակայանի ճա – չարաններու եւ պառերու պաշտօնէու – թեան գործադուլը։

ՌՈՒՄՈՐ կ'օգտուի զատկուան տօներէն վերջնապէս կազմելու համար Իտալիոյ նոր դահլիճը։ Ալտօ Մորօ պիտի պահէ, չատ հաւանաբար, Արտաքին նախարա – րութիւնը, որու աչք ունէր Նէննի բայց ի վերջոյ տեղի տուած է մերժելով ուրիշ որեւէ նախարարութիւն։

ԺՈՐԺ ՊԻՏՕ ցաւ կը յայտնէ «Վի տիւ Մոնտ»ի մէջ (իր հիմնած չարժումին պաշտօնաթերթը) այն ողբալի վիճակին համար, որ է Ֆրանսական համալսարանի վիճակը։ Ծանրօրէն կը քննադատէ Էտ – կառ Ֆօռը որու «ժառանգութիւնը» ծանր կը կշռէ Օլիվիէ Կիլառի վրայ։

ԿԻՊՐՈՍԻ կացութիւնը կը չարունակէ մտահոգել Թուրքերը։ Այս առընչութեամբ Արտաքին նախարար՝ Զաղլայանկիւլ յայ – տարարած է ·— «Համոզուած ենք որ կիպ – րական հարցը չի կրնար լուծուիլ զինեալ ձեւով։ Բայց առիկա ըսել չէ թէ անհրա – ժեշտ պարագային պիտի չդիմենք ազդու միջոցներու։ Թուրքիա հաշտարար կը մը – նայ ցորչափ ստիպուած չըլլար այլ կերպ վարուելու»։

ՊՈԼՍՈՑ ձախ երիտասարդութեանց Դաշնակցութիւնը արշաւ մը սկսած է «Դեմոկրատ Դաշնակցային Հանրապետու – թիւն» մը ստեղծելու համար կիպրոսի մէջ։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ դիները 0,40 աւ հա – րիւր յաւելում կրած են Փետրուարի ըն – թացքին։

ՋԱՏԿՈՒԱՆ առթիւ «Յառաջ» լոյս չի տեսներ այս երեքշաբթի (Մարտ 31)։ Խմբագրատունը փակ է երկուշաբթի։ Մեր յաջորդ թիւը՝ Չորեքշաբթի Ապրիլ մէկ։

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՆՊԷՍ ԻՆՉՊԷՍ ՋԱՏԻԿԻՆ

Մէկդի դնելով քրիստոնէական կեղեւը, Զատիկը այս ժողովուրդին համար ունի նշանակութիւն մը որ զուտ հայկական է։

Գարունի եւ ծիծաղի ճառագայթ մըն է այն։

Վերանորոգման նախատօնակ մը, որ կը կրկնուի ամէն տարի, եւ գարերէ ի վեր։

Բուն ժողովուրդին հասկցած Զատիկը չի պարփակուիր այն քառակուսի պատ – եանին եւ քարացած հանդանակին մէջ, որոնք պարտադրուած են կրօնի վարդա – պետներուն կողմէ, եւ որոնց ուռուցիկ եւ անամէջ արտայայտութիւնները կը տեսնենք «բարձր դաս»ուն մէջ, կղերա – կան թէ աշխարհական։ Մեր հայրենի աշ – խարհին երկինքն ու հողը, ջուրն ու լեռ – ները ուրիշ հմայք մը ցաւած են այս կրօնական տօներուն վրայ։ Նոյնիսկ ա – ռանձին փիլիսոփայութիւն մը ներշնչած են անոնց, աւելի մարդկային, եւ քիչ մըն ալ հեթանոսական, եթէ կ'ուզէք։

Այդպէս է որ, մինչ ուրիշներ եւ «ազ – նուականները» կը զոհանան պաշտօնական արարողութիւններով, հայ ժողովուրդը իրեն յատուկ աւանդութիւնները կը վե – րակենդանացնէ այդ օրը։ Կը խայտայ ինչպէս մանուկ մը, եւ կ'ուզէ որ ամէնքն ալ ուրախ ըլլան ինչպէս ինքն է։

… Ապահովաբար հայ ժողովուրդը այսօր կ'ունենար տարբեր ճակատագիր, եթէ աւելի կանուխ հասած ըլլար ազգա – յին դիտակցութեան այն աստիճանին, ուր կը գտնուի այժմ։ Անոր սրտին մէջ խոր արմատներ ձգած են ինքնավստա – հութիւնն ու հաւատքը, բայց կողմնա – յոյցը լարուեր է տարբեր ուղղութեամբ։ Կրօնի վարդապետները զոյն զարձուցեր են նկուն եւ կրաւորական։ Ապրելու խոր – հըրդանշանը եղեր է համակերպութիւնը։ Կորովը ջլատուեր է անիմաստ վատնում – ներով։ Եւ այդ ճամբուն վրայ, չատ ա – ւելի ծանր կորուստներ է կրած, դարերու ընթացքին, քան իր ազատագրական պայ – քարի ընթացքին։

… Անսպառ եռանդ, անհաչիւ հարըս – տութիւն, արիւն եւ աւեր՝ ի փառս խոր – հըրդաւոր փիլիսոփայի մը որ մսուրին մէջ ծնաւ, ինչպէս կ'ըսէ աւանդութիւնը։ Բայց մանրակրկիտ քննութիւն, վհատու – թեան չարժուձեւեր, հառաչանք եւ ըն – կըկում, երբ խնդիրը կը վերաբերի ժո – ղովուրդի մը որ մսուր մը անդամ չունի։

Ինչո՞ւ այս հակասութիւնը։

Կամ այն է որ այս ժողովուրդը նախա – սահմանուած է միայն կրօնի համար մարտնչելու եւ կոտորուելու։ Եւ կամ, իր հարազատ ձայնը չեն ներկայացներ ա – նոնք որ «ամէն բան կորաւ–դնաց»ի հոգե – բանութեամբ կը չարժին, եւ կէս ճամ – բէն ետ դառնալու միտումներ կ'ունենան։

Բեթղեհէմի առաքելն անդամ պիտի զարմանար այս հակասութեան վրայ, քա – նի որ ան ալ յառաջապահն էր զաղափա – րի մը, եւ տեսաւ թէ միայն լերան քարո – ղը բաւական չէր, «Ծիրոնը թաղաւորու – թիւնը» հաստատելու համար։

Քրիստոնէութեան աչխարհակալութե – թենէն հազար անդամ նուազ կորուստ պիտի արժէր ո՛րեւէ ժողովուրդի փրկու – թիւնը, եթէ չպակսէր այն հաւատքը որ Զատիկներ կը ստեղծէ։

Դիտակցութեան եւ կամքի խնդիրներ են երկուքն ալ։ Ո՛րքան աւելի արթնցած, հասունցած է ժողովուրդ մը եւ կը հա – ւատայ իր ճակատագրին, այնքան չուտ կ'ունենայ իր վերածնութեան եւ ստեղծա – գործութեան գարունը։

Իր իսկական Զատիկը։

1927 Շ·

ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՅՈՅՍԸ

(ԶԱՏԿՈՒԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Հիմա, Աւագ Շաբթուան աւարտին եւ Զատկուան նախընթացին, անդամ մը եւս մեր միտքը կուգայ մեծ աշխարհակալին՝ Աղեքսանդր Մակեդոնացիի մէկ բառը, — միայն բառ մը, — զոր տարիներ առաջ յիշած եւ մեղի ալ յիշեցուցած էր զրադէտ հրապարակագիրը կամ հրապարակագիրը զրադէտը՝ Լեւոն Բաշալեան:

«Երբոր, — կը զրէր Բաշալեան մեզմէ շուրջ վաթսունամեակ մը առաջ, — Մեծ Մակեդոնացին կը պատրաստուէր ճամբայ ելլել դէպի Ասիա, որուն նուաճումը իր անունը պիտի անմահացնէր, չորս կողմը հաւաքեց իր բարեկամները եւ անոնց բաժնեց ամբողջ ստացուածքը: Բարեկամներէն մին զարձաւ Աղեքսանդրի եւ հարցուց.

« — Ամբողջ ունեցածդ մեզի բաժնեցիր, քեզի ի՞նչ մնաց»:

« — ՅՈՅՍԸ», — պատասխանեց Աղեքսանդր:

Զատիկը, աւետարանական բացատրութեամբ՝ Յարութեան Խորհուրդը, Մակեդոնացիին «Յոյս»ն է: Յոյսը զալիքին, որ պարտութեան պիտի մատնէ անյուսութիւնը անցեալին:

Տարիներ, նոյնիսկ զարեր չարունակ ապրեցանք յոյսով, գործեցինք յոյսով, առաջ կամ ետ զացինք յոյսով, պայքարեցանք յոյսով, պիտի ըսենք նոյնիսկ՝ մեռանք... յոյսով: Երբեմն ամէն ինչ կորնցուցինք զրեթէ. չկորնցուցինք միայն յոյսը, որ ժամանակէն վեր է, տարածութենէն դուրս է եւ կը սնանի ինք իրմով: Ան էր՝ յոյսը — եւ հիմա ալ ան է — մեր ապաւէնը. մեզ միխիթարողն ու զօրացնողը: Դառն ու դժուարին օրերու՝ անոր կառչեցանք եւ անյուսօրէն յուսացինք:

Կը խոստովանինք, որ ամուր յենարան մը չէ յոյսը, — աշխարհի մէջ ի՞նչ կայ արդէն ամուր ու հաստատուն, — բայց ակնկալութիւնն է բանի մը, որ կրնայ զալ, կրնայ նաեւ չզալ: Մահուան անարին տակ իսկ, Աստուծոյ հրեշտակին ներկայութեան իսկ, մահկանացուն կը յուսայ միշտ:

Բոլոր մեծ գործերը կատարուած են յոյսով, ինչպէս եւ հաւատքով: Եթէ չըլլար յոյսը, եթէ չըլլար հաւատքը յարղելու եւ յաղթելու, կեանքը պիտի դառնար տաժանք, անկայուն բան մը, զրեթէ բեռ մը: Յաղողելու պայմաններէն մէկն ալ այն է, որ պէտք է հաւատանք, թէ պիտի յաղողինք:

Ինչ որ ալ կորնցնես, — կ'ըսէ իմաստունը, — մի՛ վախնար: Վախցիր միայն այն ատեն, երբ յոյսդ կը կորնցնես: Դատարկութեան մէջ անղեկ նաւարկութիւն է առանց յոյսի կեանքը:

Յարութեան Խորհուրդը յոյսին յաղթանակն է տարակոյսին վրայ, հաւատքին յաղթանակը՝ վարանումին վրայ, կեանքին յաղթանակը՝ մահուան վրայ: Պիտի ըսենք նաեւ՝ Պղատոնի յաղթանակը Վոլթէռի վրայ:

Արդարեւ, Քրիստոսէ հինգ զար առաջ, Սոկրատի աշակերտը՝ Պղատոն կ'ըսէր մօտաւորապէս.— Մինչեւ որ երկինքէն մէկը երկիր չիջնէ, անհնարին է ուղղութիւն տալ մարդկութեան կեանքին, ինչպէս ճակատագրին ալ:

Պղատոնէն քանի՜ զար ետք, Ֆերնէյի նահապետը՝ Վոլթէռ, որ իր զարուն ամէնէն անհաւատ մարդը կը համարուէր կ'ըսէր անհնարին հեղնանքով. «Տասնեւիններորդ զարը սկսելէ առաջ, քրիստոնէութիւնը անհետացած պիտի ըլլայ աշխարհի երեսէն»:

Ներելի է ըսել հիմա, Պղատոնէն քանի՜ հինգ զար, Վոլթէռէն երեք զար ետք, թէ երկու փիլիսոփաներն ալ, — Յոյնը եւ Ֆրանսացին, — չարաչար սխալեցան:

Երկինքէն մէկը իջաւ երկիր, բայց մարդկութեան կեանքը չարունակեց ընթանալ հին հունով:

Դա՛րձեալ, հիմա արդէն անցած ենք քսաներորդ զարու կէսէն անդին, սակայն քրիստոնէութիւնը անհետացած չեղաւ աշխարհի երեսէն:

Ահա թէ ինչո՛ւ ըսինք, որ Յարութեան Խորհուրդը Պղատոնի յաղթանակն է Վոլթէռի վրայ: Ու դեռ չենք գիտեր, թէ Պղատոն որո՛ւ կ'ակնարկէր, երբ կ'ուղղէր ու կը սպասէր, որ երկինքէն մէկը իջնէ երկիր...

Ինծի կը թուի՝ ճիշդ է — ճիշդ պէտք է ըլլայ — այն խօսքը, թէ կեանքը մահէն անդին երկարաձգելու յոյսը բոլոր յոյսերուն բազմապատկութիւնն է, հոգիին զերակշռութիւնն է մարմինին վրայ, ոգիին զերազանցութիւնը՝ նիւթին վրայ, «երկինք»ին զերազասութիւնը «երկիր»ին վրայ: Այն հեռակէտն է, որուն կ'ուղղուին մահկանացու մարդու մեր աչքերը, երբ մարմինով պարտասինք, հոգիով տակաւին մտքով ղեղեւինք, վերջապէս երբ մենք մեզ դտնենք մեծ Անծանօթին, ըսենք նաեւ՝ մեծ Առեղծուածին առջեւ:

Այս Անծանօթը ծանօթ զարձնող, այս Առեղծուածը լուծող եւ մեծ Դատարկութիւնը հաստատուն բանի մը վերածող հրաչքն է Յարութեան Խորհուրդը:

Բոլոր անոնք, որ «խորհուրդ»ը ժխտեցին կամ ոգին ուրացան ի հաշիւ նիւթին, դեռ չկրցան անոնցմէ զերիվեր, զանոնք փոխարինող բան մը տալ ուղեկորոյս մարդկութեան:

Այո՛, ոչ ոք վստահօրէն դիտէ, թէ մահէն անդին կեանք կայ, բայց նաեւ ոչ ոք վստահօրէն դիտէ, թէ չկայ: Ուստի՝ կը յուսանք: Յամառօրէն կը յուսանք: Եւ այս յոյսն է, — անպարտելի եւ անհնարաճելի յոյս, — որ թէ՛ կը սփոփէ եւ թէ կը զօրացնէ մեզ:

Այս յոյսը մեզի ներշնչեց — եւ անով մեզ զօրացուց — Նազովրեցի վարդապետը:

ԿԵԱՆՔԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

Այլապէս ի՛նչ բացատրութիւն կամ բերնորոշում տալ Զակուան Խորհուրդին: Զարչարանքին եւ խաչելութեան յաջորդող հրաչափառ Յարութեան:

Աւետաճայն զանգակներու ղօղանջը, որուն կշռութեաւոր ելեւէջները յանկուցիչ մեղեդիի մը նման կը սփռէ այսօր Հայոց Եկեղեցին, լացի ու տրտմութեան, սուգի ու խոկումի դիւերին յաջորդող ցնծութեան ճիչն է մարդոց, անկասկած:

Ուրախութեան անսպռիւտ արտայայտութիւնը ի տես կեանքին յաղթանակին՝ մահուան վրայ:

Նազովրեցիէն առաջ եւս մարդիկ խինդ ու ծափով դիմաւորած էին Գարունը, ձմրան ահեղաչունչ դիւերներէն ետք: Բնութեան վերազարթնումը՝ սպիտակ սաւանի տարածուն զոգին ընդմէջէն:

Եւ գարունը, որ բնութիւնը սերմնաբանի կը վերածէ անպարփակ տարածք — ներու վրայ, իր ծլարձակ ծիլերով, կանաչին տուող իր թարմաշունչ պատառոով, հոս ու հոն, ամէնուր, իր տարածած երփներանգ գոյներով, կեանքին յաւերժականութիւնն է արդարեւ:

Մութին վրայ՝ լոյսին արձանագրած անվիճելի յաղթանակը:

Մթագոյն հորիզոնին զծագրուող եւ չնչաւորուող աւիշը կենդանութեան:

Որովհետեւ յաւերժութեան զաղափարը մի՛շտ ապրող տրամադրութիւն մնաց մարդուն իմացական ոլորտներուն մէջ:

Կրօնքները եւ, մասնաւորապէս, քրիստոնէութիւնը այս վառ տրամադրութիւնը վերածեցին բարձրօրէն վսեմ դպրոցի մը, զոյն պարեզօտեան մը, զոյն աստուածային խորհուրդով: Ուստի զարմանալի չէ, որ Քրիստոսի Յնունդին եւ Յարութեան զաղափարին չուրջ միացան առաջին քրիստոնեաները:

Այսպէս է, որ քրիստոնեայ մարդուն համար Աստուածորդիին յարութիւնը, զարնանամուտին, զարձաւ կեանքին յաւերժութիւնը չեչտող սրբազան արարողութիւնը:

Ուրկէ՝ Զատիկը քրիստոնեայ աշխարհին:

— Մահուամբ զմահ կոխեաց եւ յարութեամբն իւրով մեզ զկեանս պարգեւեաց:

Հի՛ն խմաստասիրական միտքն է, որ ձեւով մը այս անդամ կը տարածուի զրքերներու չրջապատէն ներս եւ դուրս, դառնալէ ետք խմացական տարող մը մշտածող եւ ղպացող մարդուն համար:

Ահա թէ ինչո՛ւ զարերէ ի վեր, մարդիկ սրտառուչ երկիւղածութեամբ կը բուրվառեն կեանքին յաւերժութիւնը խորհրդանշող այս տօնը:

Որովհետեւ որքան ատեն որ կը ննջէ մարդ էակը, այնքան ատեն իր մէջ, պիտակցական թէ ենթագիտակցական ձամբով, կենդանի պիտի մնայ ձգտումը «յաւերժանալու»: Կամ կրօնական տարազը զործածելով՝ «աստուածանալու»:

Ի՛նչ փոյթ, սակայն, թէ այս ձգտումը պիտի մնայ անհասանելի: Կարեւորը ձիգն է, բարձրանալու եւ աղնուանալու մղտումը: Այս չէ՞ ի վերջոյ կեանքին լուսալի հասկնալի իմաստը: Եթէ կ'ուզէք՝ նպատակը: Աւելին՝ խորհուրդը:

Եւ ժողովուրդներուն մէջ, անկասկած, Հայը եղաւ առաջինը, որ իր սրտին ու մտքին զարպասները լայն բացած՝ դիմաւորեց Նազովրեցիին պատգամը:

Ինքնաբուխ մղումով մը, որ դիտակցական պարեզօտ մըն ալ ունէր անկասկած, Հայը ըմբռնեց թէ ի՛ր ալ կոչումն էր Լոյսին փնտռտուքը կատարել: Եւ զտնելէ վերջ զայն՝ զետեղել իր յարկին տակ:

Այսպէս է, որ Արարատէն յայսկոյս եւ յայնկոյս, մեր լեռնազագաթին վրայ, ծաղկեցան յաւերժութիւնը ապահովող հայ դիտութիւնն ու արուեստը՝ իրենց պայզան ու բազմահարուստ ստորեզրվին:

Այսպէս է նաեւ, որ մեր լացի եւ չարչարանքի զիչերները, — որոնք երկար տեւեցին եւ անվերջանալի թուեցան չատերու, — յամենայն դէպս ունեցան իրենց Զատիկները՝ հրաչափառ Յարութիւնը:

Եւ ազդովին, չատ յաճախ լալէ ու սրզալէ, տրամելէ եւ խոկալէ ետք, խինդ ու ծիծաղով դիմաւորեցինք մեր Յարութեան տօները:

Մեր Սարտարապատներն ու Մալիս

(80 – Շար.)

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

Բարձրաստիճան պաշտօնեայի մը սենեակը մտաւ եւ սպասեց: Պաշտօնեան ուզեց հասկնալ այցելութեան ցարժառիթը, բայց Թորոս պէյ պատասխանեց.

— Բոլորովին անձնական զործի մը համար է:

Ցետոյ իր կարգին հարցուց պաշտօնեային.

— Բարսեղ էֆէնտին միշտ բանտար-կուա՞ծ կը մնայ:

— Այո, դեռ հոս է:

— Ծանր ամբաստանութի՞ւն մը կայ վրան:

— Ամբաստանութիւնը ծանր է, բայց մինչեւ հիմա բան մը չապացուցուեցաւ եւ կարծեմ այսօր վաղը զինքը պիտի Թողունք... փաչան երկիւ այնպէս կ'ըսէր եւ չատ ալ բարկացած կ'երեւար այս զործին համար:

— Որո՞ւ դէմ բարկացած, հարցուց Թորոս պէյ:

— Բարսեղ էֆէնտիի մասին ժուռնալ ընողին դէմ... փաչան ըսաւ որ այս երկրորդ անգամն է, որ այդ մարդը ժուռնալ տուեր է Բարսեղ էֆէնտիին դէմ եւ երկու անգամն ալ կարելի չէ եղեր բան մը ապացուցանել:

— Բայց փաչան ի՞նչ պէտք ունի տասր համար բարկանալու:

— Փաչան պարզապէս կը վախնայ որ Բարսեղ էֆէնտին ազատ ձգուելէ ետքը խնդիր պիտի հանէ, որովհետեւ ամէն օր այդ սպառնալիքը կ'ընէ...

Թորոս պէյ անտարբերութեամբ մտիկ ըրաւ այս խօսքերուն, յետոյ սիկարէթ մը վառեց եւ առանց խօսակցութիւնը շարունակելու, սկսաւ ծխել:

Ցերեկուան մօտ վերջապէս նախարարը եկաւ եւ երբ իմացաւ որ Թորոս պէյ իրեն կը սպասէր, իսկոյն մարդ ղրկեց եւ կանչել տուաւ:

Հաղիւ թէ առանձին մնացին՝ ոստիկանութեան նախարարը ղժդհոյ դէմքով մը ըսաւ.

— Թորոս պէյ, դիս մեծ փորձանքի մը մէջ ձղեցիր:

— Ի՞նչպէս, ի՞նչ բանի համար, հարցուց այս վերջինը կեղծ զարմացումով:

— Սա Բարսեղ էֆէնտիին համար... մարդուն ամենափոքր ապացոյց մը չունինք... ալ աւելի երկար չեմ կրնար զինքը պահել եւ հիմա արձակել պիտի տամ: Բայց աստղ ալ զործը պիտի չլմննայ, ոբովհետեւ այս անգամ Բարսեղ էֆէնտի լուռ պիտի չմնայ... եւ չիտակը խօսք-լու համար, մարդը իրաւունք ունի: Ուղղակի սուլթանին բողոք պիտի ընէ... հոս գտնուելէն ի վեր միշտ այդ սպառնալիքը կը կրկնէ...:

— Հոդ մի ընէք, փաչա էֆէնտի, բան մըն ալ չի կրնար ընել, ըսաւ Թորոս պէյ հաստատ ու ինքնավստահ չեչտով:

— Ինչո՞ւ համար...

— Որովհետեւ ճշմարտապէս յանցաւոր է:

— Դեռ կը յամառի՞ք պնդել:

— Բնականաբար:

— Եւ առանց ապացոյցի՞...

— Ո՞վ ըսաւ որ առանց ապացոյցի կը խօսիմ:

— Մինչեւ հիմա դեռ ապացոյց մը չտեսանք:

— Ձեզի մտահոգութենէ ազատելու համար հիմա պէտք եղած ապացոյցը պիտի տամ, ըսաւ Թորոս պէյ չար ժպիտով մը:

— Շիտակը դիս չատ դժդհոյ պիտի Թողուք եւ մխանգամայն թէ՛ դիս եւ թէ ձեզ ծանր պատասխանատուութենէ մը փրկած պիտի ըլլաք:

— Բայց նախ եւ առաջ հրաժարեցէք Բարսեղ էֆէնտին արձակելու խորհուրդէն:

— Եթէ յանցաւորութեան ապացոյցը

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ունենամ ձեռքս՝ ինչո՞ւ կ'ուզէք որ արձակեմ:

— Լաւ ուրեմն, Բարսեղ էֆէնտին ուրացած է Վահանին հետ այս անգամ ծածկաբար տեսակցիլը, այնպէս չէ՞:

— Այո, բացարձակ կերպով ուրացաւ, պատասխանեց ոստիկանութեան նախարարը, եւ մենք ալ հակառակը չկրցանք ապացուցանել:

— Եթէ հաստատենք թէ Վահանի հետ տեսակցած է, կը բաւէ՞ իր յանցաւորութիւնը ցոյց տալու համար:

— Անշուշտ:

— Եւ գինքը ազատ չարձակելու պատճառ մը չէ՞ ասիկա:

— Եթէ այդպիսի տեսակցութեան մը դոյութիւնը կարենանք հաստատել, այն ատեն իր կացութիւնը չատ կը ծանրանայ եւ բնական է որ իրաւունք կ'ունենանք գինքը հոս պահելու, մինչեւ որ իր յանցաւորութեան չափը որոշապէս ճշդուի:

— Լաւ ուրեմն, կրնաք վստահ ըլլալ որ Բարսեղ էֆէնտի տեսնուած է Վահանին հետ, իր զրասենեակին մէջ:

— Վա՞յ, ապացո՞յց, հարցուց նախարարը թերահաւատ ձեւով մը:

— Առաջին վկան նոյն ինքն Բարսեղ էֆէնտին է:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ՋԱՏԻԿ

Զատիկ բառը ցարդ ճշդրիտ ձեւով բացատրուած եւ ստուգաբանուած չէ: Բազմաթիւ բացատրութիւններ են տրուում: Ոմանք բացատրում են որպէս զենելի կամ զենեալ զառնուկ: Ոմանք նմանութիւն են գտնում Եբրայեցիների Պասեքի հետ: Պասեք նշանակում է ելէ: Հրեաների ամէնից աւելի մեծ ու յարգուած տօներից էր Պասեքը եւ խորհրդանշում էր Եգիպտոսից դէպի Աւետեաց երկիր ելքը:

Աստուածաշնչի հայերէն թարգմանութեան մէջ, Հին Կտակարանում զործածուող Պասեքը թարգմանիչ վարդապետները թարգմանել են Զատիկ, զառնուլ բառից, որ նշանակում է բաժանուել, ոչնչուել, նոյնիմաստ է նաեւ ելէ բառի հետ:

Զատիկ բառի համար յայտնի հայկական Մալխասեանը տալիս է հետեւեալ բացատրութիւնը. «Զատիկ, հրէական տօն՝ ի յիշատակ նրանց Եգիպտացոց ծառայութիւնից դուրս զալուն եւ Կարմիր ծովն անցնելուն. պասեք (անցարան): Զատիկ: Գառն, որ մորթում են Զատկին, նմանութեամբ այն գառներին, որ Հրեաները Եգիպտոսից դուրս զալու դիչերը մորթեցին ու կերան, զատկական զառը: Զատիկ = քրիստոնէական տօն, ի յիշատակ Քրիստոսի Յարութեան, որ ըստ աւետարանի աւանդութեան՝ տեղի ունեցաւ հրէական Զատկին եւ փոխարինեց այդ հին Զատիկը: Զատիկ = ընդհանրապէս՝ տօն, ուրախութիւն»:

Թորգոմ պատրիարք իր «Սուրբ եւ Տնօր» գրքում Զատիկ բառի համար տալիս է հետեւեալ բացատրութիւնը. «Հիներէն ոմանք անոր մէջ կը տեսնեն ազատութիւն բառին արմատը եւ կը մեկնեն «ազատիլ չարչարանքներէ». այլք՝ զատուրիչ բառին արմատը, եւ կը համեմատեն հրէական պասխային հետ, իբր զատում կամ անցք (ընդ կարմիր ծովն): Նորերէն ոմանք, ընդունելով այս վերջին իմաստը, անոր մէջ կը տեսնեն ակնարկութիւն մը դիչերահաւասարին նուիրուած տօնի մը, որ եղանակներու զատուելու ժամանակին կը պատահէր: Ուրիշներ պարկերէն ծագում կը տեսնեն անոր մէջ, եւ կը հասկնան զոհել եւ զենուլ: Ալիշան կը մերձեցնէ զայն Վրաց Զադին, եգիպտացւոց Սադի, Հնդկաց Սատի աստուածներուն անուան եւ կը յիշէ նաեւ Զատիկ, «զԱստուածն արդարութեան յԱրեւելս»: Որոշ է, թէ հայերէնի մէջ անիկա նոյնացած է զոհի կամ զենումի զաղափարին հետ: Ցամենայն դէպս, սա պէտք է եղած ըլլայ անունին՝ յետագային բոլորովին մոռցուած հին հայկ. դիցաբանութենէ տօնի մը, որ հաւանաբար տեղի կ'ունենար գարնանամուտին, ինչպէս ցարդ կը կատարուի Եգիպտացւոց մէջ՝ ճիշդ Զատկի երկրորդ օրը (Շամ էլ Նէսիմ) եւ ուր կը զենուին առաջին անգամ նորածին զառնուկներ»:

Վերոյիշեալ բացատրութիւններից ամէնից աւելի հաւանականը թուում է Զատիկ բառի տօն եւ ուրախութիւն նշանակութիւնը: Հետաքրքրական է նաեւ, որ ժողովուրդը մինչեւ իսկ Ս. Ծննդեան տօնը երբեմն կոչում է Զատիկ, զործածելով Մեծ Զատիկ, Փոքր Զատիկ բացատրութիւնը:

Հետաքրքրական է նաեւ, որ ճիշդ Զատկուան չրջանին երեւացող միջատը կոչում է Զատկի ճիճու, Զատկի բոլոջ, կամ Մարիամ բոլոջ:

Աստուածաշնչի մէջ թարգմանիչ վարդապետները չաճախ են զործածել Զատիկ բառը. հաւանաբար հայ դիցարանութեան եւ կամ ժողովրդի հաւատալիքի մէջ նոյնիմաստ տօն էլ զոյութիւն ունէր, եւ Զատիկը, տօնական իմաստով, ընդհանրացել էր Հայաստանում:

Այսպէս, բազմաթիւ անգամ, երբ յիշատակւում է Հրէից Պասեքը որպէս կարեւոր տօն եւ ուրախութեան օր, զործ է ածւում Զատիկ բառը: Տարօրինակ է, որ մեր հեթանոսական չրջանի Տոպկա – զարդ եւ Վարդավառ տօնական բառերը երբէք չեն զործածուել Ս. Գրքում, իսկ Զատիկը՝ որպէս տօն՝ զործածուել է յաճախակի առիթներով:

Երբ հետեւում ենք զարնան եղանակի ժողովրդական սովորութիւններին, նկատում ենք, որ որոշ տօների առիթիւ ժողովուրդը անից դուրս էր զալիս, բացօթեայ վայրերում տօնակատարութիւն ներ կատարելու համար: Բարեկենդանին ամբողջ ժողովուրդը ելնում էր դուրս, Ծաղկազարդին՝ նշանաւածներն էին դուրս զալիս, ինչպէս եւ նորահասները իրենց ծնողների մօտ էին գնում, Համբարձումին՝ մին՝ աղջիկները վիճակի համար գնում էին զաշտերը, Կանաչ եւ Կարմիր կիրակիները զարձեալ բացօթեայ վայրերի պատրաստ օրեր էին: Կասկած չկայ, որ զարնան եղանակի այս տօների ժողովրդական սովորութիւնների հետ կապ ունէր նէր նաեւ Զատիկը, որպէս թէ տօն, որն այժմ մոռացուել է եւ մնացել է միայն զեղեցիկ անունը:

Զատկուան ժողովրդական սովորութիւններից կարելի է յիշատակել միայն ձու (հաւկիթ) ներկելը եւ ճուախաղը:

Այս մասին հետեւեալ աւանդութիւնները կան.

1) Աւանդութեան համաձայն Մարիամ Մագթաղենացին մեկնում է Հռոմ, Աւետարանը քարոզելու համար. ներկայացնում է Տիբերիոս կայսեր եւ նրան նուիրում է կարմիր ձու, ասելով՝ Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց եւ ապա սկսում է Աւետարանի քարոզչութեան»:

2) Բոլոր կրօնների մէջ ձուն կարեւոր տեղ էր զրաւում. մինչեւ իսկ Հռովմէացիները եւ Յոյները ձու էին նուիրում իրենց աստուածներին՝ սրբութեան եւ մաքրութեան համար:

Հրեաների մօտ եւս զոյութիւն ունէր ձուի զործածութիւնը եւ հաւանաբար նրանից է փոխառնուել քրիստոնեաներին եւ զարձել զատկական սովորութիւն:

Հրեաները Պասեքի տօնին պատրաստում էին բաղարջ հաց. բարեկեցիկները բաղարջին խառնում էին նաեւ մի քիչ ձու եւ չաքար. Պասեքի սեղանի վրայ անպատճառ պիտի լինէր նաեւ զատկական զառը եւ պինդ խաչած ձու: Ընթրիքից առաջ հաւաքւում էին սեղանի չուրջ եւ պատմում էին Եգիպտոսից ելքի դէպքը, ապա բարձրանում, կանդնում էին, ձեռներին զաւազան առնելով եւ ճամբորդի ձեւ ստանալով. այնուհետեւ ուտում էին զառան միս եւ պինդ խաչած ձու:

Հաւանաբար, Պասեքի այս սովորութեան պինդ խաչած ձուն փոխանցուեց քրիստոնեաներին եւ մաս կազմեց զատկական սովորութեանց:

«Կաթոլիկ Համայնադիտարանը», ձու բառի դիմաց տալիս է հետեւեալ բացատրութիւնը. «Հին ժամանակ ձուն զարնան եւ պտղաբերութեան խորհրդանիշն էր. զարնան սկիզբին մարդիկ միմիանց ձու էին նուիրում: Միջին զարերում, պասի ժամանակ, երբ ձու ուտելը արգիլուած էր, հաւատացեալները, ձու ուտելու եւ նուիրելու սովորութիւնը վերապահեցին Կիրակի օրուան: Զատկական ձուն այժմ խորհրդանիշն է այն ժայռէ զերեզմանին, որտեղից Քրիստոսը յարութիւն առաւ: Քրիստոնեաները ձուն ներկում էին «օրհնել էին տալիս, ապա ուտում էին եւ որպէս նուէր տալիս բարեկամներին»:

Կրօնների մէջ ձուն համարւում էր յարութեան խորհրդանիշ, քանի որ իր մէջ պարունակում էր կեանքի նոր սերմը. այլ խօսքով՝ երկու ծնունդ էր ունենում: Ձուն ներկւում էր կարմիր, որպէս ուրախութեան նշան. կարմիրը խորհրդանշում էր նաեւ զոհի արիւնը: Հետեւաբար, ձուն որպէս խորհրդանիշ նոր կեանքի, պատկանում էր նախաքրիստոնէական չրջանին, իսկ ձու ներկելը մաս էր կազմում զարնան հանդիսութիւններին: Քրիստոնեաների մօտ զործածական դառնալուց յետոյ կարմիր զոյնը խորհրդանշեց Քրիստոսի թափած կարմիր արիւնը:

Զրադաչատականները, արաբական ընթացքին, ցարդ զործածում են ձուն, իսկ Պարսիկները՝ Նորուզի Հաֆթսինի սեղանի վրայ դնում են նաեւ ձու:

Անկասկած, Հայերն եւս ունէին ձուի զործածութիւնը, զարնանային տօնակատարութեան ընթացքին, եւ ներկում էին որեւն կարմիրով, որպէս ուրախութեան նշան:

Գրիգոր Տաթեւացի հետեւեալ տեղեկութիւնները տալիս է. «Զատկի այս առաջին Կիրակիի Շաբաթ օրը կարմիր ձու ենք ներկում եւ նրա խորհուրդը այն է, որ միայն Զատկին ենք ձու ներկում, որովհետեւ ձուն օրինակն է բոլոր աշխարհի, եւ ինչպէս որ խմաստուններն ասում են՝ դրսի կեղեւն նմանում է երկնքին, մզղաձեւը՝ օդի եւ սպիտակուցը՝ ջրի, դեղինն էլ երկիրն է, այսինքն՝ մէջը: Իսկ կարմիր ներկը նշանակում է, թէ բոլոր աշխարհը գնուեց Քրիստոսի արիւնով: Եւ մենք կարմիր ձուն մեր ձեռների մէջ առնելով՝ հռչակում ենք մեր փրկութիւնը: Սրա համար է, որ նախ կարմիր ձու ենք ուտում եւ յետոյ ուրիշ կերակուրներ»:

Վերոյիշեալ սովորութիւններից կարելի է եզրակացնել, որ ձուն նախաքրիստոնէական չրջանում զործածական էր բոլոր կրօնների մէջ եւ այժմ անցել ու մնացել է քրիստոնէական զատկական սովորութեան մէջ:

Զատկի տօնակատարութեան համար Հայց. Եկեղեցու կանոնների մէջ կան հետեւեալ հրահանգները: Առաքելական կանոնների 8րդ յօդուածը թելադրում է. «քառասուն օր պաս պահուի եւ ապա տօնուի Զատիկը՝ Յարութիւնը»:

Իսկ Զատկի տօնակատարութեան թուականի մասին գրուած է, թէ սկզբնական չրջանում Զատիկը տօնւում էր Հրեաների Պասեքի օրը: Նիկիոյ ժողովում (325) որոշուեց կատարել Կիրակի օրը եւ զարձաւ չարժական տօն: Յետագային, երբ տոմարը փոփոխութեան ենթարկուեց, օրթոդոքս Եկեղեցին հաւատարիմ մնաց Յուլեան տոմարին, որով 13 օրերի տարբերութեամբ են կատարում Զատիկը:

Զատիկը որպէս չարժական տօն, տօնակատարում է զարնան դիչերահաւասարին յաջորդող լուսնի լրման առաջին կիրակի օրը, ըստ այսմ Զատիկը տօնւում է Մարտ 21ից յետոյ՝ մինչեւ Ապրիլ 26ը եւ չարժուում է 35 օրերի միջեւ:

ԱՐՏԱԿ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

«Հայ Եկեղեցու տօները»

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԻՋ ԳՈՒՄԱՐՈՒԱԾ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ (27 Սեպտ.–2 Հոկտ. 1969) ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ: Պաշտօնական հրատարակութիւն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան: Անթիլիաս (Լիբանան) 1970:

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Կը կարդար, կարդացածին վրայ կը խորհէր, կ'ընդմիջէր մտիկ ընելու համար Նիանիայի անընդհատ չատախօսութիւնը, բայց միեւնոյն ատեն իր ընտանեկան նոր կեանքի պատկերները որոնք առանց իրարու հետ կապակցութիւն ունենալու իր երեւակայութեան առջեւէն կ'անցնէին:

Կը զգար որ իր հոգիին խորը ամէն ինչ կը հանդարտէր, կը չափաւորուէր, կը լռէր:

Վերուկ Լասքա որ տակաւին իր տիրոջ վերադարձին համար ուրախութեան մէջ էր եւ դուրս վազած էր քիչ մը հաչելու համար, պոչը չարժելով ներս մտաւ եւ հետը բերաւ թարմ օդի բոյրը. Լէվինի ծօսեցաւ, ղլուխը անոր ձեռքին կոթնցուց, մեղմօրէն հաչեց ղպուռնք մը հայցելով:

— Մինակ խօսիլը պակաս է, բսաւ Նիանիա... Հասկցաւ որ տէրը եկած է ու կը նեղանայ:

— Բայց ինչո՞ւ կը նեղանայ:

— Մի՛թէ ես ամէն բան չե՞մ տեսներ: Ժամանակ է որ տէրերս ճանչնամ, մանկութենէս ի վեր ձեր մէկը մեծցայ... վնաս չունի, վնաս չունի, բաւ է որ առղջութիւն եւ խղճի մաքրութիւն ըլլայ:

Լէվին պառաւին նայեցաւ չեչտակի, զարմանալով որ իր մտածումներուն թափանցած էր:

— Տակաւին թէյ կ'ուզե՞ք, բսաւ պառաւը:

Եւ դուրս ելաւ դաւաթը տանելով:

Լասքա կը չարունակէր իր դունչը տիրոջը ձեռքին մէջ խօթելու: Լէվին զայն չոյեց եւ անասունը ինքն իր վրայ բոլորուեցաւ, իր քիթը եռելի ոտքերէն մէկուն վրայ դնելով: Եւ ցոյց տալու համար որ այժմ ամէն բան կարգին էր, կլափը կէս մը բացաւ, չրթունքը լղուրեց եւ քնացաւ հանդարտիկ:

Լէվին ուշադիր դիտեց զայն:

— Ես ալ իրեն պէս կ'ընեմ, բսաւ ինքն-իրեն: Իրեն պէս կ'ընեմ, այո, ամէն բան կարգին է...:

ԻԱ.

Պարահանդէսէն եաքը, առտուն կանուխ, Աննա Քարենինա ամուսնոյն հեռագիր մը ղրկեց ծանուցանելու համար թէ նոյն օրը կը մեկնէր:

— Պէտք է որ մեկնիմ, պէտք է որ մեկնիմ, կը կրկնէր իր հարսին այնպիսի վճռական չեչտով մը որ կարծես կը յիշէր թէ փեթերսպուրկի մէջ չատ մը ստիպողական զործեր թողած էր եւ թէ չէր կրնար մէկիկ մէկիկ յիշել: Այո, արդարեւ, պէտք է այսօր մեկնիմ:

Օպլոնսքի տունը չէր ընթրեր, բայց խոստացաւ ժամը եօթնին դալ մինչեւ կայարան քրոջը ընկերանալու համար:

Քիթիի եւս չեկաւ, երկտող մը ղրկեց, ներում խնդրելու համար, բսելով թէ գլուխը կը ցաւէր:

Տոլլի եւ Աննա տղոց եւ անգլիացի վարժուհիին հետ ընթրեցին:

Տղաքը կամ միւռ անդիտակից ըլլալ – նուն եւ կամ խիստ յստակատես ըլլալնուն համար գուչակած ըլլալով որ Աննա այդ օրը մեւնոյնը չէր, յանկարծ զադրեցան հետ խաղալէ ու զայն սիրելէ: Իր մեկնումովը բնաւ չէին չահազդուեր:

Աննա ամբողջ առտուն պատրաստութիւններով անցուց, նամակներ ղրեց, հաչիւներ մաքրեց եւ բեռները ծրարեց:

Տոլլիի թուեցաւ որ Աննա այլեւս իր անձին տէրը չէր, այլ մտատանջութեան մը անձնատուր եղած էր:

Ընթրիքէն եաքը սենեակը ելաւ հագուելու եւ Տոլլի հետեւեցաւ անոր:

— Այսօր տարօրինակ երեւոյթ մը ունիս, բսաւ իր տալոջ:

— Այդպէ՞ս կ'երեւայ: Չէ, տարօրինակ չեմ, բայց դէչ եմ: Աւիկա երբեմն կը պատահի ինծի: Կարծեմ թէ պիտի լամ, չատ ապուշ բան է այս, բայց չուտով կ'անցնի...:

Դէմքը, որ չատադունած էր, ծռեց փոքրիկ պայուսակին վրայ ուր իր թաշկինակները եւ ձեռնոցները կը դնէր: Իր աչքերը կը կայծկլտային եւ անդադար կ'արցունքոտէին:

— Չէի ուզեր փեթերսպուրկէն մեկնիլ եւ հիմա ալ Մոսկուայէն երթալու փափաք չունիմ:

— Եկար եւ բարի զործ մը կատարեցիր, բսաւ Տոլլի անոր դէմքը պնդելով:

Աննա երեսը նայեցաւ արցունքէն խոնաւցած աչքերով:

— Մի ըսեր այդ բանը, Տոլլի, բան մը չերի ու բան մը չէի կրնար ընել: Երբեմն ինքնիրենս կը հարցնեմ թէ ինչո՞ւ ամէն մարդ կը զաւէ զիս չփացնելու համար... ի՞նչ ըրի եւ ի՞նչ կրնայի ընել: Դուն սրբսիդ մէջ բաւական սէր զտար ներելու համար:

— Առանց քեզի, Աննա, Աստուած զիտէ թէ ինչ պիտի ըլլար: Ոչի՛նչ երջանիկ ես, Աննա, հոգիդ միչտ պայծառ է:

— Ամէն մարդ հոգիին մէջ իր կմախքները ունի, ինչպէս կ'ըսեն Անգլիացի – ները:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՑ

(Շար.)

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը խոր ցաւով կը ծանուցանէ Ուլուհոճեան ղերդաստանին, վարժարանիս նախկին Աչակերտաց Միութեան եւ Ծնողաց Միութեան

ՔՈՋՐ ՄԱՐԹԱ ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 25ին, 83 տարեկանին Սէն–Քլուի հիւանդանոցը:

Մարմինը, իր փափաքին համաձայն փոխադրուելով Վենեփիկ կը հանգչի Ս. Ղազարի ղերեզմանատունը:

Յիշատակի օրհնութեամբ

Մեզմէ կը խնդրուի ծանուցանել

ՎԱՂԻՆԱԿ ԹԻՐԶԵԱՆԻ

յանկարծական մահը:

Թաղումը կը կատարուի այս երեքշաբթի (Մարտ 31) ժամը 15ին Սէն Տընիի ղերեզմանատունը:

Որեւէ մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻԻՆ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Շիրվանեան ընտանիքներուն եւ բոլոր պարագաններուն իրենց մօր եւ աղգականին՝

ՀԱՅԿԱՆՈՑՇ ՇԻՐՎԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

×

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութիւնը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Շիրվանեան ընտանիքներուն եւ բոլոր պարագաններուն իրենց մօր եւ աղգականին՝

ՀԱՅԿԱՆՈՑՇ ՇԻՐՎԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առեք. եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները, այրի Տիկին Մարիամ Թաղէոսեանի մահուան առթիւ.—

Տէր եւ Տիկին Հր. Թաղէոսեան 100 ֆ. եկեղեցիին: Այրի Տիկին Մարգրիտ Տէր–Յակոբեան 50ական եկեղ.ին եւ դպրոցին: Մարսիլիայէն Պր. Պօղոսեան 100 եկեղեցիին: Մարսիլիայէն Պր. Մինաս Պօղոսեան 100 դպրոցին: Ժուան լէ Փէնէն այրի Տիկին Վ. Ղազարեան 50 եկեղեցիին, Ժուան լէ Փէնէն Պր. Մ. Ղազարեան 50 դպրոցին: Տէր եւ Տիկին Հոթոյեան 50ական դպրոցին եւ եկեղեցիին: Պր. Պահատուրեան 50 դպրոցին: Ոմն 50 եկեղեցիին:

20ական Պ. Պ. Խժտահարեան, Ծառուկեան, Եղիչէեան, Օպոզեան եւ ոմն դպրոցին եւ եկեղեցիին: Պր. Մնայեան 10 եկեղեցիին: Տէր եւ Տիկին Վ. Եղիչէեան 10 աղք.ին: Պր. Յ. Շահպազեան 5ական եկեղ.ին եւ դպրոցին: Ընկերուհիներ Տիկ. Ա. Թովմասեան 20 եկեղ.ին Հաբէլեան, Մամուրեան, Ա. Ղազարեան, Աճէմեան, Մ. Կէնճեան, Մ. Տիւմճեան, Օր. Յովհաննէսեան 10ական եկեղ.ին:

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ կողմէ, ինչպէս ամէն տարի՝

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՑԹ ՄԸ

THEME — 1900

Տեղի պիտի ունենայ, Ուրբաթ 3 Ապրիլ երեկոյեան ժամը 20էն մինչեւ առաւօտեան մէկը

HOTEL LUTETIA

45, Bld. Raspail — Paris (7e)

Ջանք չէ խնայուած այս երեկոյթը փայլուն եւ յաջող անցընելու համար եւ արդէն իսկ մեր անդամներէն չատեր ընտրած են իրենց հագուստները:

Միութիւնը վստահ է որ Փարիզի հայ երիտասարդութիւնը անխոհեր պիտի ջանայ ներկայ ըլլալ եւ քաջալերել այս հաճելի եւ զեղեցիկ ձեռնարկը:

Ուրեմն բոլորս մէկ դէպի Օքէլ Լիւքսեմպուրգ Ուրբաթ երեկոյ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Հայկանոյշ Շիրվանեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Շիրվանեան 20ական Ֆր կը նուիրեն «Յառաջ»ին, Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան, Դաւրայի Հայրենակցական Միութեան, Հայ Մշակոյթի Տան եւ Փոն տը Շերիի Հայոց եկեղեցիին:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

5 Ապրիլ, Նոր Կիրակի, Կրկնազատիկ, յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց համաչխարհային առաջին եւ երկրորդ պատերազմաց: Մայր եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանդիստ: Հանդիսութեանց կը նախագահէ եւ պատարագը կը մատուցանէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ:

Սկիզբ ժամերգութեան 8, պատարագ 9,45, հոգեհանդիստ 11,45ին:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Եռամսեայ հանդէս, պաշտօնաթերթ Ֆրանսայի Հայ Առաքելական Եկզարքայի: Բ. չրջան, թիւ 1, Յունուար–Մարտ 1970: Բաժանորդագրութեան պայմաններ՝ սովորական 10 Ֆր., օժանդակող՝ 20 Ֆր.: Հասցէ՝

3, Ave. Granchamp
78-LEPECQ, FRANCE

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, ԱՊՐԻԼ 24

SALLE GAVEAU 45, RUE LA BOETIE — Métro : MIROMESNIL

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՐԵՔ ՅԱՌԱՋՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 4 Ապրիլ ժամը 20,45ին, Պանեէօ քաղաքի Սալ տէ Ֆէթի մէջ Ռիւ Շարլ Միչէլս:

Կը ներկայացուին

ՍԻՐՏԸ ԵՐԳՈՒՄ Է

Գունաւոր գեղարուեստական փիլմ մը (Ֆրանսացիներուն համար սրահին մէջ պիտի բաշխուի համառօտ բացատրողական մը):

եւ ԵՕԹԸ ԵՐԳԵՐ

(Ֆրանսախօս)

հեղինակ բանաստեղծ Գէորգ Էմինի, գունաւոր ֆիլմը

Մուտք 5 ֆր

Տոմսերը կը ծախուին Լեւոն Տօնիկեանի մօտ

52, Rue Gustave Courbet

Կարագեան

23, Rue Haïk Tbirian

Ճելալեանի կօշկարատունը

25, Rue Ampère

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Բոլոր ճամբորդութիւնները երթ ու դարձ օդանաւով եւ « *Փանսիոն քոմփլէթ* » Արմենիա պանդոկին մէջ:

2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ, 14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ճամբորդութիւն ՅՈՒԼԻՍ 11էն 26

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՆ ԵՌՈՒՁԵՒԻ ՕՐԵՐՈՒՆ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՑՍ ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵՐԸ ՍԱԿԱՒԱԹԻԻ ԵՆ: ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՑՄԱՆԱԺԱՄ՝ ՅՈՒՆԻՍ 15: ԹՈՒՐԻՍԹԻՔ ԿԱՐԳ ԳԻՆ 2300 ՖՐ.

Բ. ճամբորդութիւն·— 1 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 16 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմենիա»յի մէջ, Բ. կարգի նախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք: Գին՝ 2500 ֆրանք:

Գ. ճամբորդութիւն·— 9 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմենիա»յի մէջ, Բ. կարգի նախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք: Գին՝ 2500 ֆրանք:

Դ. ճամբորդութիւն·— 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԵՆ 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — Երեւանի լաւագոյն եղանակի այս այցելութիւնը եւս տեղի կ'ունենայ թուրիսթիք կարգով, «Փանսիոն քոմփլէթ» «Արմենիա»յիմէջ: Գին՝ 2350 ֆրանք

ՇԱՆՕԹ·— Անցեալ Սեպտեմբերին անակնկալօրէն ստեղծուած էին անհաճոյ պայմաններ: Այս եղանակին մեր բոլոր ճամբորդութիւններուն համար պաշտօնական պայմանագրութեամբ ապահովուածէ մեր զբօսաշրջիկներուն բնակութիւնը «ԱՐՄԵՆԻԱ» հիւրանոցին մէջ:

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS — 22, rue du 4-Septembre — PARIS — Tél. : 742-77-40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆի, ամէն Հորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ առք ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆի 11, rue du Bassin — Saint-Julien
Tél. : 48-94-75

ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆի՝ 154, rue Barabanne — Tél. : 60-01-11

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի

ՏԵՍԻՆի մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱԵԱՆի

Conditions d'inscription :
— Passeport validé
— 4 photos I
— Carnet de change (*on peut se procurer celui-ci dans toutes les banques sur présentation d'une pièce d'identité et d'une photo*).

ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ

Պէյրութի մէջ սկսած է հրատարակուիլ «Ազդակ» չաբաթօրեակը, «Դրօշակ»ի ծաւալով, 16 էջ, առանձին խմբագրութեամբ:

Շաբաթօրեակը, ընկերային, հասարակական, ազգային, քաղաքական եւ պատմական բովանդակութեամբ, լոյս կը տեսնէ ամէն չաբաթ (տարին 50 թիւ):

Շաբաթօրեակի տարեկան բաժանորդագրութիւնը կ'արժէ, յիսուն թիւերուն համար, օդային թղթատարով 14 տոլար:

Ով որ կը փափաքի ծանօթանալ «Ազդակ Շաբաթօրեակի» բովանդակութեան, կրնայ դիմել տեղւոյն ներկայացուցիչին եւ ստանալ չորս առաջին թիւերը առանց որեւէ յանձնառութեան:

Monsieur KULTCHEYAN
23, Rue Pixérecourt
PARIS (19e)

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿԻ

Ա Յ Տ

Մարսէյլ քաղաքի Կապոյտ Ծաչէ մասնաճիւղի վարչութիւնը կազմակերպած է այցելութիւն մը Զատկուան առթիւ դէպի Սէն Ռաֆայէլ՝ Հանգստեան Տունը, կիրակի (5 Ապրիլ)· այս առթիւ վարձուած է հանրակառք: Երթալ փափաքող հայրենակիցներէն կը խնդրուի հիմակուընէ սկսեալ արձանագրուիլ: Արձանագրուելու համար դիմել Տիկին Քէօսէեանի

2, Rue Bernard du Bois (Studio Rex)

եւ վարչութեան անդամներուն մօտ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԲԱՐԵԱՑԱԿԱՄ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

1970 ԱՊՐԻԼ 8 ԻՆ

Ապրիլ ութին կը լրանայ մեր բաժանորդներու մեծ մասին բաժանորդագրութեան շրջանը: Չերմապէս կը խնդրենք որ ճորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու անհատական դիմումներու:

Անկախ հաշիւ ունեցողներէն եւս կը խնդրուի անյապաղ կարգադրել իրենց հաշիւները, որպէսզի վարչութիւնը միշտ կարենայ շարունակել կանոնաւոր առաքումները:

Բաժանեգիններու կանոնաւոր ու կանխիկ վճարումներն են միայն որ կրնան մասամբ դիւրացնել վարչական ծանր գործը:

Բաժանորդագրութեան պայմանները են.

ՏԱՐԵԱՆ. տարեկան	90 ֆր.
Վեցամսեայ	50 ֆր.
Արտասահման տարեկան	115 ֆր.

Արտասահմանի օդանաւային սպասարկութեանց սակին համար, դիմել վարչութեան:

Շնորհակալութեամբ՝

վարչութիւն «ՅԱՌԱՋի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՔ

Եւրոպայի Հայոց Հայրապետ. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի հովանաւորութեամբ Ց. Ճ. Սիրունեան Երիտասարդաց Յոբելենական Հանդիսութիւնը նախապէս որոշուած Մայիս 31ին, կամքէ անկախ պատճառներով, յետաձգուած է Յունիս 14ի Կիրակիին, ժամը 20,30ին, Կավոյի սրահին մէջ:

Կազմակերպիչ Յանձնախումբին հաստատէն է

15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

Իսկ նուիրատուութիւնները ուղղել Յանձնախումբի գանձապահ Պր. Գէորգ Պաքրճեանի

35, Rue de Trévise, Paris (9e)

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Ապրիլ 26ին, Կիրակի:

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ·	միջին 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	միջին 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻԻՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՑՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշգրտուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար դիմել վարչութեան: